

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Udvalg af Breve

fra Mænd og Qvinder

skrevne gjennem en lang Række År

til

P. Hjort

og nu udgivne

med biografiske og literærhistoriske Anmærkninger

af

Modtageren.

N y S a m l i n g .

Kjøbenhavn.

I Kommission hos Wilhelm Prior.

Trykt hos J. P. Schulz.

1869.

Indhold.

	Side
Fortale.....	V.
Liste på deres Navne, af hvem Breve findes i denne Samling	VII—VIII.
S. P. Mynster, II.....	1—80.
Nic. Fogtmann, II.....	81—282.
Chr. Wilster.....	283—298.
Adam Dehlenschläger og Hustru.....	299—314.
Per Dan. Am. Atterbom, I.....	315—374.
Mange Andre Forskjellige, II.....	375—464.
Paludan-Müllerne.....	465—477.
Tillæg til de dehlenschlägeriske Breve.....	478—480.
Min Kaldelse til Kjøbenhavn i Året 1849.....	481—542.
Slutnings-Betragtning til sidste Kapitel.....	542—544.
Trykfejll og Rettelser.....	544—546.
Fortegnelse på patriotisk-politiske Skrifter af Forfatteren....	547—548.
Et oplysende politisk Billede er klæbet bagest i Bogen:	

Det er ikke nogen Prætendent=Brøde, som det udtrykker, men des tydeligere udtaler det den groveste schleswigholsteiniske Forbrydelse.

Fortale.

Jeg har her kun dette at bemærke, at jeg virkelig har gjort mig Umage for at tilfredsstille flere Bink el. Udsættelser, der meddeltes mig i de anstændige blandt de offentlige Anmeldelser af 1ste Samling, som ere komne mig for Dje, og at det ingenlunde er skeet af Glemsomhed, hvis man skulde finde, at noget af hint er forbleven upåagtet. Jeg tillader mig iøvrigt at bede den ærede Læser om at gjøre sig bekendt med den 1ste Samlings udsørlige Indledning og det samme sluttende **Motto**.

Christianshavn d. 19de Juli 1869,
på min 76de Årsdag.

P. Hjort.

Liste

paa deres Navne,

af hvem Breve findes i denne Samling.

	Side
Agerbet	377.
H. E. Andersen.....	394.
Anonymus. Franst fra Holland.....	386—90.
Ditto. Tydst fra Tydskland	396—97.
Ditto. Tydst fra Berlin	540—42.
Atterbom	315—74.
Bluhme	380—81.
C. Bungen	382.
Fr. Böhmer....	382—84.
Christian August, Hertug af Slesv.-H. 485—503. 504—5.	520—30.
H. N. Clausen	385—6.
Cotta'ske Buchhandlung.....	540.
E. C.....	517—18.
H. F. Estrup	463—64. 506—8.
N. Fogtmann	81—282.
Hall	390.
Hansteen.....	390.
E. Hauch	391—4.
Heiberg.....	394—96.
Henr. Herz.....	397.
Henriette Herz.....	398—9.
P. Hjort .. 18—19. 39—40. 42—43. 49—51. 54—55. 62—63.	67—68. 514—16.
Homann.....	399—402.
G. Homeyer.....	402—4.
A. F. Krieger.....	532—33. 533.
G. Laub.....	404—8.
A. P. Piunge.....	408—13.
Löwenhielm	532.
Madvig	413—14.

VIII

	Side
Manderström	414—15.
M. W. Mottke	518—19.
J. P. Mynster	1—80.
Fr. Münter	415—16.
Nathanfon.	416—17. 534.
C. Neergaard	536—38.
Niethammer	417—21.
Nyholm	421.
Orholm	422.
C. Paludan-Müller	471—74.
F. Paludan-Müller	474—77.
J. Paludan-Müller	467—71.
J. S. Pauli	423.
N. M. Petersen	423—26.
P. Petersen	426—27.
S. R. Povelsen	427—31.
R. L. Rahbek	432—38.
Reuterdahl	438—39.
M. Rosenørn	439—40. 512—14. 538—39.
C. F. Scharling	440—43.
J. S. Schrøder	443—44.
L. Seibler	444—47.
Sibbern	447—50.
L. L. Simonfen	426—27.
Sommer	450.
Chr. Stampe	450—51.
Jap. Steenstrup	451.
Cl. Steffens	452.
E. Tang	453.
E. Tryde	454—57.
C. Ullmann	457—58.
L. Ulgreen-Ulfing	458—61.
Velhaven	461—62.
Verlauff	462—64.
Chr. Wilster	283—98.
Dehlenschläger og Hustru	299—14.
H. C. Ørsted	464.

J. P. Mynter.

II.

Audiatur et altera pars.

Num. Da man, en Stund før År 1861, beredede Udgivelsen af „Breve fra J. P. Mynter“, henvendte Vedkommende sig til mig med Anmodning om at bidrage til dette Skrift ved at overlade Udgiveren den rige Samling af sådanne, som jeg vidstes i Besiddelse af; men jeg måtte svare, at jeg endnu anså det for at være for tidligt at offentliggjøre just det Bedste i dem, og at det vilde være Synd at beklippe dem for at undgå noget Anstød.

Men da jeg nu siden, opmuntret ved den udførte Samling og flere lignende, som vidstes i Vente, besluttede selv at udgive en Samling af Breve til mig, beviste Ithandehaveren af mine Breve til Biskoppen mig den så kjærkomne Venlighed at tilbyde mig flere af disse til at indsættes i den af mig udgivne Bogs Række på flere Steder, hvor de syntes at kunne tjene til de Mynterfæses Dplysning.

Jeg modtog begribeligen dette imødekommende Tilbud, skjønt det gik udenfor min lagte Plan, og afstrøkte flere af dem i min

1ste Samling. Ni af dem gjemtes, efter Tidsfølgen, til denne min 2den Samling, og jeg optager dem med så megen desstørre Glæde, som jeg ved hint mit første Afslag ikke havde erhvervet mig Krav på en sådan Forekommenhed.

Så meget mere må jeg da slutte med at beklage, at den Billigelse, som jeg så inderlig måtte attraa at få også til dette ny Udvalg af Biskoppens Breve til mig, ifkun for største Delen har været at opnå. For et og andet deri har den været uopnåelig, da det viste sig, at Basis for Rådslagningen derom var bleven opfattet af mig med en så bestemt Begrænsning, at Udførelsen på ingen Måde kunde tilfredsstille den ærede Deltager i Forhandlingen, og jeg således så mig nødsaget til at afbryde denne, uden at Enighed vandtes. Det har gjort mig ondt, men min Samlings Henfigt og mine Grundsetningers Opretholdelse medføre min Uroffselighed. Skulde der kræves Ansvar, så har altså jeg dette udelukkende at bære.

Roeskilde d. 8de October 1835.

Hermed, kiere Ven! faaer De en Pakke Prædikener. Den ene er naturligviis bestemt til Dem, de andre tillader jeg mig at bede Dem tilstille Estrup, Hauch og Ingemann. Prædikenen var vanskelig nok at skrive¹⁾, da den jo ikke blot skulde være en Prædiken, men ogsaa en borgerlig Tale. Det kommer nu an paa, om den kan bestaae sin Prøve uden det mundtlige Fore-
drags Hielp, thi vistnok er en læst Tale egentlig en contra-
dictio in adjecto.

En anden vanskelig Opgave havde jeg her at løse, da jeg i 2 Timer maatte skrive Tak-Addressen til Kongen²⁾. Om man i Sorø river Hovedet af mig og Colleger for den, som paa Børsen, faaer jeg at lade staae derhen.

Jeg havde foresat mig at tage Deres sidste Brev ud med mig, for at besvare det herfra, men jeg glemte det. Da Indholdet ikke mere er i levende Erindring, vil jeg indskrænke mig til den Bemærkning, at det vel vil være en Selvfølge, at

1) Den er særskilt udgiven: Prædiken, holden i Roesk. Domk. ved Afsningen af Provindsialstændernes Forsamling.

2) I Anledning af de heftige Angreb og Beskyldninger meddelte Mnyster mig siden, at Bang og Hvidt, de to Andre i Komiteen, naturligviis havde ment, at han måtte forfatte den; Hvidt havde jo sagt, da de hørte M—s Udtaft, at nogle Små-Ændringer skulde gøres; men Bang havde erklæret sig for det Uforandrede's Underskrift. — Og dog vil man erindre, hvilken rig Kilde til Bitterhed mod Mnyster den Begivenhed senere hen afgav for Oppositionen!

Akademiet maa tabe i Tillid, naar Bedkommende selv ingen Tillid viser dertil. En Bygning vil ikke kunne fuldføres, naar man idelig rokker ved Grundvolden; og en Indretning kan ikke finde Forældre og Børger villigere til at betroe sig til den, naar den selv hvert Halvaar kundgjør, at den arbejder paa, snarest muligt at blive en anden. Tiltro vindes kun ved en stadig Fremstriden i den samme Vej; den er en Plante, som kun trives ved kierlig Omhu, men hvis Væxt forstyrres ved idelige Omfløjtninger.¹⁾

For Diebliffet har jeg det meget roligt her i Roeskilde, og kunde gjerne sætte en Stokkemand i mit Sted. Næsten alle de Sager, som her forekomme, ere saadanne, hvorom jeg maaskee vel, som en Anden, kan sige min Mening i et Selskab af gode Venner, men hvorom jeg ingen velbegrunnet Formening kan yttre, hvor det gielder om, hvad der skal sættes i Værk. Det er jo vist aldeles tilbørligt, at Nogle af Geistligheden have Sæde i denne Forsamling, men jeg veeg gjerne min Plads til en Anden.

Lev vel, og erindre med Vennskab

Deres

Mynster.

Roeskilde d. 8de Decbr. 1835.

Seg har ret længtes efter at komme til at tilskrive Dem, høistærede Ven! for at takke Dem for den interessante — af mig aldeles hemmeligt holdte — Efterretning om Forfatteren af Brevet fra Provindserne. De vil uden Tvivl selv have bemærket, hvor stor Nysgierrigheden har været i denne Henseende, men tillige, hvor velkommen en Røst, som lød med en anden Tone, end den, man nu hver Dag hører, har været for de Allerfleste. Der er en almindelig sølt Trang til en kraftig

¹⁾ Dette sigter især til Realskolelærernes og andre Læreres stadige Uvilje imod Stijteljens Hovedkaraktertrak: Forening af Akademi og Skole — som jeg stedse holdt på absolut.

og forstandig Opposition, ikke mod Regjeringen, — thi af den har man mere end nok — men imod de Blade, der nu kunne kaldes de almægtige, og selv de Ultra-Liberale, naar der endnu er lidt Forstand ved dem, ækles ved Kjøbenhavnsposten, og føle, at den Retning, Tingene nu have taget, er altfor een-sidig. At jeg i Særdeleshed har glædet mig ret meget derover, ogsaa inden jeg kiendte Forfatteren, vil De let vide; men saare Mange, foruden jeg, ville vist med stor Glæde læse flere saadanne Breve fra Provindserne. Dog er det sikkert godt, dersom De vil unde os flere, at de komme anonymt, thi som Folks Gemytter nu ere, bidrager det Meget til et Skrivts Lykke, at man har Lov til at gjette om Forfatteren.

Dommen i Davids Sag har — efterat den første Bivats- og Champagne-Nuus er forbi — frembragt hos Skraalerne en vis Stumhed, en Følelse, jeg maatte sige, af Skamfuldhed, thi de maae selv erkjende, at denne Dom er aldeles uventet, at den derfor maa støtte sig paa svage Grunde, og kun kan vente sig lidet Bifald i Folket. Ogsaa tænker man med en taus, jeg veed ikke om, Engstelighed eller Rigeghydighed paa de sandsynlige Følger, og Mange synes at erkjende, at, dersom vi fremdeles skulde have en Trykkefrihed, som den nærværende, da maatte vi ogsaa have dygtige conservative Folkeskrivere, og andre Netter, end vi have.

Her i Koeskilde gaae Tingene deres uendelig langsomme Gang. Enkelte Explosioner fravegnede have endnu egentlig ingen Partier udviklet sig, og man søger langt mere at gjøre sig det lange Ophold her nogenledes behageligt, end man interesserer sig for Sagerne, ikke engang for dem, der meest kunne kaldes Partiesager, f. Ex. Offentligheden. Forsamlingen tæller omtrent en Snees dygtige Medlemmer, deriblandt NoGLE meget dygtige; af de Dvrige ere der et Par, som trætke Alle, undtagen dem selv, med uendeligt Brævl, en stor Mængde ere blotte Nuller, Afskillige ere meget agtbare Mænd i deres Kred, men her aldeles deplacerede. Dog afgive de alle deres Stemme, og vor Pluralitet har derfor ingen Agtelse for sig selv, veed

ofte ikke, hvilken Stemme den afgiver, og forundrer sig mangen Gang over det Udfald, hvortil den selv har bragt Sagen. De Digtige ere saa langt frå at have noget Sammenhold, at tværtimod Enhver følger ikke blot sit Hoved, men sit øieblikkelige Indfald, saa at man aldrig tør regne paa nogen Understøttelse. Adskillige af de forstandigste Liberale have tilstaaet mig, at deres Dphold her har lært dem, hvor godt¹⁾ det er, at vor Forsamling ikke er lovgivende — altsaa, at den kun er raadgivende — altsaa, at det er godt, der ikke er skeet „den mindste Forandring i Regieringsformen“ ved den vigtige og ønskelige Institution af 28. Mai.

Stænder=Lidenden viser noksom, at Sagerne her for det Allermeste behandles langt mere juridisk end politisk, hvilket da ogsaa bidrager til Discussionernes Uendelighed, fordi Juristerne altid finde Indsigelser, og ikke pleie at opgive deres Paaastande. Regieringens Politik med Hensyn til Stænderforsamlingen synes at være den, at snoe sig igiennem den vanskelige Tiid, uden at det paa nogen af Siderne kommer til et Udbrud. Dette kan være godt nok, men Institutionen taber sin Betydning, Det, som egentlig skulde udtales, bliver aldrig udtalt og Aandene ikke prøvede. Forsamlingen staaer endnu og vakler, og Ingen kan forudsige hvad Resultatet bliver, naar det da engang omsider kommer til Afgjørelse i de virkelige vigtige Sager. Orsted formaaer, naagtet al den Agtelse og Yndest, han nyder hos Enhver, Intet over Forsamlingen; hverken i det Større eller Mindre kan han sætte igiennem, hvad han bestræber sig for; kun bidrager hans Personlighed umiskjendelig til den gode Tone iblandt os, eller til at vi leve med hverandre i den største Cordialitet — hvilket er meget behageligt, men maa skee ikke saa ganske tienligt. Ugreen=Udsing formaaer unegtelig langt mere over Forsamlingen, skjøndt

¹⁾ Og alligevel tiltog den modsatte Stemning så hastig, at Man blot efter 1 Lufrums Forløb højt og lydeligt krævede Lovgivnings=Magten!

Enhver betragter ham som uberegnelig, og de Forstandigere raillere med hans Overdrivelser og Smagløsheder. Dette opnaaer han ved en, skøndt underordnet dog virkelig Dggtighed, f. Ex. i at fremsætte en Sag klart, føre en Protokoll udmærket o. dekl., deels ved at imponere med sine Drillerier, deels ved at kiele for Bønderne — de have alene 9 Stemmer, foruden de Fleres, der ikke kunne regnes for Andet end deres Eige¹⁾ — deels ved de Flestes jammerlige Frygt for at blive upopulære, en Frygt, der i disse Tider ofte kommer nær til Landsforraderie eller dog Fornegtelse af Sandhed og Pligt.

Hvor maadeligt endog Forsamlingen nu er sammensat, er det dog godt, at der vil hengaae flere Aar, før nye Valg skulle foretages, efterdi Valgene uden Tvivl i dette Dieblik endnu vilde falde maadeligere ud. Mange af dem, der forrige Gang ambitioneerde at blive valgte, ere hiertelig lede af deres Ophold her, og føle sig tilovers, saa de vilde træde tilbage, og formaae andre Egefindede til det Samme.

Til Charaktertrækkene af vor Indifferentisme hører ogsaa dette, at Beslaget paa Udfings Taler²⁾ her aldeles ingen Opsygtig vakte, og at Høiesterets-Dommen var glemt med det første Døgn.

Hvad der i det Ovenstaaende er sagt, er vist ingen Hemmeligheder; dog beder jeg Dem, ikke at lægge mit Navn til, thi der gives Ting, som ethvert Menneske veed, men som det er en stor Forbrydelse at udfige³⁾.

¹⁾ Man vil erindre ved dette og flere andre Steder, at næsten en hel Menneskealder ligger imellem disse Stænders og den nuværende Rigsdags Medlemmer af Bøndestanden, en Menneskealder, opdragen, ja næsten omskabt ved alle Sammenkomsterne og deres enorme Følger.

²⁾ Næmlig: da denne Folkemand ikke kunde vente med, at Stændertidenden bragte hans Taler om Realvæsenet (Sml. min Kritik i Heibergs Flyv. Post, i Breve fra Provindserne, 1836, Nr. 86, 2c.), men selv vilde give dem ud i Trykken iforvejen.

³⁾ En Gang for alle må jeg erklære, at det er aldeles uretfærdigt, når man vil betragte sådanne Steder som skrevne igår, og derefter lase mig for Udgivelsen nu. Jeg kan jo fejle, men jeg har vel overvejet alt; også i de senere Mynsterste Breve.

Papiir og Tiid ere saa nær til Ende, at jeg kun kan tilføie, at jeg sender Dem — som De seer — en lille Bog¹⁾, der har kostet mig mere Uleilighed, end jeg fra først af havde tænkt. Men naar man kommer ind i det bibliographiske Koderie, har det noget Tiltrækkende.

Hilsen og Venstabs!

Mynster.

Eksterdagsen d. 27 Febr. 1836.

Saavidt jeg erindrer, tilskrev jeg engang i vore Sessjoners Begyndelse Dem, min Ven! her fra denne Sal, og nu, nær ved Slutningen, da just en Sag om Brændevinsbrænderierne keder mig umaadeligt, tager jeg dette Stykke Papiir, for at opfylde, hvad jeg længe har haft ifinde, nemlig at overbevise Dem om, at jeg tænker paa Dem.

Dette skulde skee ved Tilbageførelsen af Bergqvists Katechismus, og nu mindes jeg om, ikke at forlade Koeskilde uden at give Dem, hvad Deres er. Bogen kendte jeg; Forfatteren er unegtelig en god Katechet, men en Katechismus skulde just ikke indeholde den fuldstændige Katechisation, derimod vel flere Bibelsprog, af hvilke kun saa endog blot ere citerede, og den blotte Citering er dog ikke nok, da man ikke faaer Børnene til at slaae efter, eller dog ikke saa ofte, som behøves for at indprente Ordene i Huskommelsen. Undertiden forvirrer Forfatteren sig til Paaastande, som man ikke kan give Medhold, f. Ex. i Væren om Daaben.

Vore Forhandlinger gaae nu til Ende, og med hvor forskjellige Anskuelser vi endog stilles, ere vi dog alle enige i et: Gudskelov! thi især have de sidste Uger været droie, da vi have haft 2 Sessjoner daglig, og saaledes aldeles ingen Tiid haft til at foretage noget Andet. Jeg for min Deel længes ufigelig efter at kunne sidde ved mit Skriverbord i Kbhavn, uden at skulle forestille mig, at jeg den næste Morgen skal reise til Koeskilde.

¹⁾ Om de danske Udgaver af Luthers Katechismus. 1835.

Men hvor besværligt endog alt dette Væsen har været, saa kan jeg dog ikke negte, at det har været gavnligt, at vi have været samlede saa længe. Hele Institutionen har derved vundet en Uddannelse, som den vanskelig havde kunnet naae i kortere Tid. Ogsaa hvert enkelt Medlem har lært Meget i disse 5 Maaneder, og ikke blot i Henseende til enkelte Gjenstande, men i sin Betragtningssmaaade af det Hele. Uden Tvivl forlade vi hverandre fornuftigere, end vi kom sammen. Et af vore bedste Hoveder¹⁾ tilstod mig forleden, at han ved sin Ankomst her hørte langt mere til Reformerne, end nu, da han havde lært at indsee, hvor mange Vanskeligheder der ere ved enhver Reform, og at han nu antog, at Statens Tilstand var langt bedre, end den almindeligen blev anseet for (nemlig blandt Riibmandene). Adskillige stikkelige Folk, der ved Ankomsten hørte til de Ultra-Liberale, have her hadt saa meget at gennemgaae af deres eget Partie, at de ere nær ved at gaae over til det modsatte. Hvor meget Forkeert der endog er gledet ind med i vore Beslutninger, er der dog ikke blot præsteret Meget, men ogsaa meget Dygtigt, og kyndige Folk mene, at vi godt kunne maale os med de bedste Stænderforsamlinger i Tyskland. Sikker er det, at den Igehøer Forsamling i alle Henseender staaer langt tilbage for vor, og efter denne Forsamlings maadelige Udfald kan jeg ikke negte, at jeg med en vis Glæde tænker tilbage paa en Nitring, der for en Tid siden stod i Kieles Correspondenzblatt, at Danmark i dette Aarhundrede var gaaet meget tilbage i Dannelsen. Ogsaa yttre Breve fra Holsteen Forsamling over den Dygtighed, der saa snart har udviklet sig i vore Forsamlinger. Hvad jeg i denne Henseende meest befrægter for Fremtiden er, at Mange af de Dygtigere have fundet deres Repræsentantskab forbundet med saa mange Døffvelser, Besværligheder og Uergrelser, at de, saa snart de nogenledes kunne, ville trække sig tilbage, og da overlade Pladsen til Folk, der komme her for at gjøre sig vigtige, eller for at trække Diacterne. Men

¹⁾ sikkerlig N. L. Svidt.

upaatvivlelig forestaaer der Institutionen betydelige Forandringer, og det er vel mueligt, at vi leve den Dag, da begge danske Forsamlinger kun udgjøre een.

Den Almeenaand, som ved vor Forhandling er vaft, er imidlertid desværrer en temmelig materiel Aand, og Videnskabeligheden har nu i lang Tid staaet tilbage. Man har breidtet os, at vi ikke mere have fystselsat os med de immaterielle Interesser; men det vilde have været en stor Daarlighed i en Forsamling, der aabenbar kun er organiseret til at varetage „personlige og Eiendoms Rettigheder“. Ogsaa herved kunde vel i Tiden skee Forandringer.

Desværrer har den sidste Tid af mit Ophold her været sorgeligen betegnet med Dødsfald, som have gaaet mig nær til Hierte. Vel ikke det i sig selv sorgeligste, men det, som jeg vanskeligt vil forvinde, var min kiere, trofaste Hegers¹⁾, saa den unge Grev Moltkes²⁾, saa Fru Bøllings³⁾, saa Præsten Kalls⁴⁾ i Søllerød, hvem jeg i Sommer havde lært nøiere at kiende og faaet kiere, og hvem jeg havde haabet i næste Sommer at træffe i en ny lykkelig Stilling, en Existent, som jeg havde bidraget til at skaffe ham; saa den velsignede, yndige Hanne Hegermanns⁵⁾ saa høist smertelige Tab; og derpaa her i Koeskilde Justr. Jacobsens⁶⁾, med hvem jeg vel ikke havde staaet i nærmere Forbindelse, men hvor Omstændighederne bragte mig midt ind i al Sammeren. Den lange Række sluttes —

1) Carl Heger, Fru Rahbeks Broder.

2) Søn af Grev A. W. Moltke, der selv havde været Mynsters Discipel.

3) Bibliotekar A. Bøllings Hustru, fød Dumont.

4) Søn af Prof. Abr. Kall, † kun 52 År gni.

5) Yngste Datter af Gen.-Løjtnant Hegermann=Lindencrone († 1849), gift med Konsul og Grosferer D. Saaachsen i Christianssand.

6) Standssekretær hos d. k. Kommissarius A. S. Ørsted.

Den 26de.

Jeg blev forleden afbrudt, og vilde endnu kun have omtalt den gamle Bruns¹⁾ Død, som vel ikke var sørgelig, men det har dog noget Beemødiget, naar et saadant gammelt Huus falder fra hinanden, og naar vi nu sidde og rode i hans Skabe.

Videre kan jeg nu ikke tilføie, da jeg skal pyntes for at være tilstede ved Forhandlingernes Slutning.

Undskyld det vist paa mange Maader forstyrrede Sprog. Stedsse

Deres

Mynster.

Taarnby d. 15. Juni 1836.

Længe, kære Ven! har jeg villet og skullet henvende et Par Ord til Dem, men er ikke kommen dertil før nu, da jeg, ved paa Bisittats at opholde mig her, synes at føle en dobbelt Forpligtelse til at sende Dem en venlig Hilsen fra deres Fødeby. Jeg skal siden i Formiddag see Deres fædrene Huus, som nu er bleven forvandlet til et Fattighuus; og i Øvrigt finder jeg det ret interessant at drage om i dette Land, hvor man dog paa mange Maader mindes om, at man ikke er i Siælland.

Swad jeg ifær har villet skrive Dem, er min oprigtige og hiertelige Tak for Brevet fra Provindsferne²⁾, hvoraf De uden Tvivl kan have al ønskelig Satisfaction. Der er sikkert ikke længe i disse bevagede Tider udkommet et Skrivt, som har frembragt en gavnligere Virkning, og jeg troer tillige at kunne sige, at Virkningen har været stor og almindelig. — Det har været mig særdeles behageligt at erfare, hvorledes ikke blot

¹⁾ Geh. Råd Brun, Biskop Fr. Münters Svoger; Biskop Mynster var som nær Slægting en af executores.

²⁾ i Heibergs flyvende Post. Se også mine Krit. Bidr., Polit. Afd. 1852. S. 83—171.

Folk, der allerede stode paa denne Side, have fundet deres Sentiments udtrykte her, men hvorledes ogsaa forstandige Mand, der ellers horte til Bevægelsespartiet, erkjende, at de her have fundet saare meget Træffende, og som har bestyrket dem i den Omvendelse, hvortil Mange af dem ere meget tilbøielige. — Jeg undrer mig ikke over, at Heiberg ønsker flere Bidrag, thi det er dog fornemmelig disse Breve, der igjen have givet Flyveposten det Relief, den høiligen behøvede. Hvad Deres Anonymitet angaaer, da tør jeg just ikke sige, at den er ganske uaffløret, thi Deres Navn høres ideligen, hvor Taler er om Brevene; imidlertid er det dog kun en Hypothese, og der ere Mange, som finde Fornøielse i at opfinde andre Hypotheser. Saaledes maa da jeg ogsaa her undertiden giælde for den Anonyme — Folk ere overalt kun lidet kritiske.

Mindre enig er jeg i, hvad De i den senere Tid har yttret angaaende Gymnasial-Underviisningen. Hvad enten man vilde forene denne med Skolerne, eller oprette et Par Gymnasier i Landet, og da føre de Unge om fra Sted til Sted, forekommer Uleilighederne mig langt at overveie Fordelene. Og selv dersom man vilde antage, at maaskee Fordelene kunde være overveiende, da skal man neppe i saa tvivlsomme Tilfælde foretage en radical Reform, som vilde medføre stor Bekostning og Anstrengelse, og hvorved Lidet vilde være vundet, men mueligen saare Meget tabt. Jeg havde ogsaa herved lyst til at gaae i Rette med Dem — forstaaer sig da ogsaa med ikke saa andre gode Venner — fordi De skriver i Kjøbenhavns-posten. Jeg er saa stærkt af den Mening, at man paa ingen Maade skal befordre det Slette, at jeg aldrig engang har villet subscribere paa denne Pompe. Dette nu næsten almindelig foragtede Blad vilde dog snart gaae tilgrunde, dersom alle skikkelige Folk afholdt sig fra al Deeltagelse deri. Vel er man nuomstunder forlegen for et Sted, hvor man kan faae Noget indført, som man vil have læst; men i „Dagen“ kan man dog omtrent lige saa vel være bekiendt at lade Noget indrykke, som i

Adresse=Kvinden; og dersom man endog derved fandt lidt færre Læsere, maatte man for bringe dette Offer.

De har da seet, at jeg uheldigviis er bleven Medlem af Commissionen for Realskolerne. Jeg vilde have bedet Kongen at lade mig være fri, men da jeg, ved at føle mig for i Cancelliet, troede at bemærke, at man ikke tænkte paa mig, fandt jeg det flaut at bede mig fritaget for Det, man ikke havde ifinde at overdrage mig. Nu har jeg det paa Halsen, og dermed Realisterne tillige, som hverken ere eller ville blive tilfredse med mig. Maaskee begynder Krigen allerede i Anledning af medfølgende Tale¹⁾, som jeg ingen Grund havde til at tilbageholde, da saa mange af Tilhørerne begierede den trykt, men som ikke vil smage Realisterne.

Da jeg i disse Dage er ganske amagerst, kan jeg vel overfende en Hilsen fra Amagerne til Deres Compatriot.

Deres hengivneste

Mynster.

Kbh. d. 23. Nov. 1836.

Kære Ven!

Bed at begynde disse Linier til Dem, kan jeg ikke undlade at tillægge mig den Noes, at jeg er meget ordentlig i min Correspondence; jeg lægger nemlig alle ubesvarede Breve i et Rum, meget ordentligt, og det er mig en Glæde at see, hvorledes ordine cuncta vigent, hvorledes man efterhaanden kan faae en deilig Pakke opsamlet. Saaledes finder jeg nu ogsaa alle de Breve, jeg har modtaget fra Dem, siden jeg sidst skrev, meget ordentlig samlede, det kostede mig slet ingen Umage at finde, hvor mange det var. — men jeg tilstaaer, at jeg forbausedes over Deres Godhed at vedblive at skrive til en saa uefterrettelig Person, som jeg er. Det er imidlertid meget smukt af Dem, thi jeg modtager ligesaa gierne Breve, som

¹⁾ ved Indvielsen af Frederiksborg Iærde Skoles nye Bygning den 26 Maj 1836. Se ogsaa M—s Blandede Skrifter. 3. S. 1—20.

jeg er treven til at besvare dem — og dette er ikke faa lidet sagt.

Nu at begynde fra Begyndelsen, vilde hverken baade Dem eller mig. Jeg vil derfor hellere begynde med Slutningen, og sige Dem, at Fogtmanns Idee om Besættelsen af Directorposten (langesiden*) har været min, at jeg allerede, da der, medens jeg endnu var i Directionen, forrige Gang var Tale om Estrups Fratrædelse, har følt mig for, hvorvidt man vilde gøutere denne Idee, og at jeg atter nu ved flere og betydnende Leiligheder, der have tilbudt sig — thi jeg søger aldrig Leiligheden til at blande mig i Directionens Anliggender — har sagt, hvad jeg vilde ansee for det Kætteste, nemlig det Samme som Fogtmann. Hvorvidt nu dette i sin Tid — thi for Diebliffet er Sagen stillet i Vero — vil finde Indgang, tør jeg under det Virvar af Meninger, som gæxer i Vedkommendes Pander, aldeles ikke sige noget om. Hvad Andet man kunde giøre, der var bedre, veed jeg ikke, og jeg haaber, at De, naar De havde overvundet de første Besværligheder, vilde finde Dem vel i denne Stilling. Da imidlertid enhver saadan Forandring har noget Uvist, saa maae vi overlade Sagen til det Die, der seer mere end vi. Derom har jeg ogsaa uforbeholden sagt min Mening, at det Gæleste, man kunde giøre, var at kalfatre Indretningen i Bund og Grund ved at skille Akademiet fra Skolen. I Øvrigt kaster jeg mig, naar Talen er om Sorø, i den Position, at jeg paaftaaer, det gaaer ret godt derude. Dette er virkelig min Mening, thi Mangler kan man finde allevegne, men jeg tør paaftaae, at Vidensfaberne ikke have at klage over, hverken de akademiske Lærere, der arbeide i Sorø, eller de Studenter, der komme derfra. Exceptio non tollit regulam. *) Særhed.

I vor Realskole-Commission ere vi endnu ikke rykkede meget vidt frem. Saavidt jeg kan mærke, er der Ingen af os, der troer paa disse høiere Realskoler uden Schouw og det unge Menneffe Geh.=R. Rothe, der altid higer efter nye Projecter. Vi ville naturligviis have en stor Deel Sprog og Vidensfaber

docerede i Skolen, dog vil Schouw ikke tillade mere end 5 Skoletimer daglig, og ikke for meget Arbeide hjemme; vi ville naturligviis have Alting lært videnskabeligt, dog maa man undgaae Systemer og Udenadslæren. Det vil neppe kunne undgaaes, at man forsøger Anlæggelsen af en eller to saadanne Realskoler, og for mig maa man gierne kaste de Penge og den Umage bort med saa meget Andet, naar man kun derover ikke vil opoffre Anstalter, der kunne være gavnligere.

Da jeg herved sender mine Reformations-Prædikener — hvorved jeg maa bede undskyldt, at jeg ikke har penere Exemplarer — saa mindes jeg derved om den forøfke Reformations-tale, om hvis frappante Indhold jeg ogsaa fra andre Sider har hørt. Mon den ogsaa skal berige vor Subel-Litteratur, der allerede er saa stor, at man har Umage med at arbeide sig igiennem den?

Det er mærkeligt, at Alt er saa stille om Prof. Clausens trykte Forelæsninger, medens de ved det mundtlige Foredrag fandt saa megen Deeltagelse. Jeg har foretaget mig ikke at lukke min Mund op derom, saalænge Ingen taler til mig; og da kan jeg forsikre, at jeg, siden de udkom, ikke har hørt et eneste Ord derom; ingen Boghandler, ingen Candidat, ingen Klubgiest har nævnet dem for mig, end ikke have mine Søner spurgt mig, om jeg havde faaet dem, hvilket ellers pleier at skee med ethvert literairt Product, der gjør nogen Opfigt. Heller ikke den nordiske Kirketidende har endnu haft en Stavelse om disse Forelæsninger. Mange vilde læse Bogen, og troe, at den er meget christelig, og at Luther er skildret meget træffende og ret con amore. Dog fattes just det Vigtigste og meest Characteristiske. Thi Luthers „Troeskraft“ var ikke bygget paa en almindelig og løs Troes Grundvold, men just paa den specielleste Tro. Hvo der læser nogen af Luthers mange Udviklinger af de Ti Bud, vil erkende, at han faae Guds Lov i en Fylde, et Omfang, en Klarhed og Reenhed, som kun saa Dødelige; ved Siden deraf faae han Menneftet ikke blot i dets Afmagt, men i dets dybe Fordærvelse; og da

fandt han ingen Tilflugt uden under Christi Kors. Af Katholicismen har El. kun givet en, dertil uklar og ufuldstændig Udvikling af Læren om Afslad; for Resten seer man ikke, hvorfor Luther gjorde saa store Ophævelser, eller hvad han paaastod imod Katholikerne. Clausens Iver for de Reformeerte synes ogsaa især at være grundet i en Attraa efter at have Noget at forekaste vor Kirkes Bestyrelse, thi ellers kan intet Menneffe miskiende, at vi leve høist broderligen med de Reformeerte, og ligesom en Union vilde gjøre den reformeerte Kirke aldeles overflødig — thi to tydske Kirker i Kbhvn er dog mere end nok — saaledes vilde den foraarsage Uleilighed, mod hvilke den eneste Fordeel, at nemlig i de saa blandede Ægtefæder mellem Lutheranere og Reformeerte — maaſtee ikke over 10 — Mand og Hustru kunde communicere sammen, aldeles ikke kunne komme i Betragtning.

Talen fra Frederiksborg vedlægges, og det øvrige Indlagte vil De vel have den Godhed at besørge.

Deres

Mynster.

Kjøbenhavn d. 22. Juni 1837.

Høifstærede Ven!

Da jeg nu tør haabe om en 14 Dages Tid selv at see Sorø, saa kunde jeg vel ogsaa have opfat at besvare Deres sidste Brev, ligesom jeg desværre har gjort det med saa mange tidligere. Men da dette sidste Brev forekommer mig noget spydigt¹⁾, saa vil jeg dog forinden mit Komme forklare mig over dets Indhold. Det er nemlig saa langt fra, at jeg skulde betænke mig paa at see mit Navn i Deres Børneven, at det tværtimod vilde gjøre mig ondt, dersom det ikke skulde findes der. Årsagen hvorfor jeg alligevel ikke har villet givet noget

¹⁾ Da jeg — ved at tie — kunde erklære mig for trussen, så må jeg udtale, at jeg ikke mindes nogensinde at have kjendt en Fornemmelse mod min så dybt ærede Ven, der skulde have ovøet en sådan Form for sin Meddelelse.

Løfte, er naturligviis heller ikke den, at jeg ikke skulde kunne faae Tiid til at skrive saamange Bogstaver, som kunde fylde et Par Sider, men ganske simpelt den, at, førend man kommer til Bogstaverne, maa man først have en indvortes Form for det, man vil sige, at denne Form endnu ikke har villet opgaae for mig de Gange, jeg har henvendt mit Sind dertil. Men at denne Sindets alvorlige Henvendelse til Gienstanden, uden hvilken jeg Intet kan udrette, ikke oftere har fundet Sted, ligger atter deri, at jeg er nødt til ideligen at henvende Sindet til saa mange og heterogene Ting, at jeg for disse ikke kan faae indvortes Ro til at tænke mig ind i Det, jeg selv vilde. Det er nu vel 3 til 4 Maanedes siden jeg har kunnet foretage det Mindste ved de literaire Arbejder, jeg selv har for; jeg har haft en usædvanlig Mængde af lange og vanskelige Betænkninger at skrive, har i Foraaret haft 2 Ordinationer, hvoraf hver, med skriftlig og mundtlig Prøve og med Talen, borttager mig over 8 Dage, har været henved 4 Uger paa Visitation, og i de 3 Uger, jeg er hjemme, har jeg maattet censurere to Prøissskrifter til Videnskabernes Selskab, skal prædike paa Søndag, og skal have en latinisk Tale færdig til Provsteindsættelse ved Landemodet — som koster mig lige megen Umage, skøndt Ingen hører eller forstaaer den; derpaa skal jeg atter 5 Uger paa Visitation, skal, saasnart jeg kommer tilbage derfra, atter holde Ordination, skal i September celebrere den gamle Provst Kruses Jubilæum i Høielse (3 Dage og en Tale), skal tænke paa hvad der kunde være at sige ved Rector Flemmers Indsættelse i Frederiksborg, som formodentlig skal finde Sted i Efteraaret, o. s. v. Naar det endnu dertil ideligen gaaer mig som idag, at Klokken bliver 2 inden jeg er istand til at sætte Pen til Papiret, saa mener jeg, at jeg er retsfærdiggjort¹⁾, naar jeg ikke giver Løfter om at præstere, hvad saa let kan blive mig umueligt.

¹⁾ Ja, det skal Gud vide! — Det må egentlig glæde mig at have ved en Misforstaaelse foranlediget dette Stykke Biografi af den sjældne Mand.

Det havde vel ikke været nødvendigt at bruge saa mange Ord herom, som jeg nu har brugt; men til Straf, fordi De har forledet mig dertil, vil jeg igien fra min Side spørge: hvorfor vil De endelig være den sidste stikkelige Mand, der skriver i Kjøbenhavnsposten? Den Løn, der tilsidst venter dette Blads Understøttere, har Sibbern faaet.

Det gjorde mig meget ondt, kun et Dieblit at see Deres Rone, da hun sidst var i Byen. Jeg var i de Dage altfor ophængt til at søge hende, og hun kom ikke igien, som hun dog saa temmelig havde lovet. Nu haaber jeg dog at kunne aflægge hende et Besøg, da jeg har beregnet en Dag længere for Sorø, end Visitationen egentlig behøvede.

Stedse

Deres hengivneste

Mynster.

Sorø d. 18 Januar 1838.

Deres Højærværdighed!

Jeg takker meget for den lille Piece om Juleferien; det var en interessant Opdagelse om Sadolin¹⁾. — Ogsaa jeg har haat at gjøre i denne Tid med den „Hellig Aand“, thi jeg samler nogle gamle Psalmer, til Brug ved Underviisningen. Ligesom archæistiske Ord gjælde undertiden som Prydelse i Poesien, saaledes kunde jo en archæistisk Skrivemaade ogsaa have en vis Bægtighed for Djet. Det er derfor ypperligt, at de anfører af C. III's Bibel de to Hovedsteder, hvor „hel.“ staaer som Adjektiv! Det er flaaende og giver frit Raaderum; thi Archæismen er nu kun halogammel, og det Naturlige er heel gammelt.

Waage har fortalt mig, at De er saa flittig med Ritualet. Det var en Guds Lykke, at det falbt i D. H's Hænder. Det var mit gamle Ønske og Forslag. Forresten kunne — og skulle — Alle ikke satisficeres. Saaledes bliver sagtens mit Yndlingsønske om faste Psalmer, ligesaa godt som faste Texter, idetmindste paa alle Fjeldtage, neppe opfyldt. De Grunde, som D. H. i den gamle Afhandling gjorde gjældende for Texterne²⁾, gjælde

¹⁾ o: at det var ham og ikke Knud Gyldebrandt, som først oversatte Luthers Katechismus.

²⁾ Se Blandede Skrifter I, 133, o. fl.

maaffee for en stor Deel om faste Psalmer ogsaa. Saa undgif man tillige den Masse! Hvor kan et Antal af 600 Psalmer alle due? Hvilken Nation har 600 gode Romanzer, eller 600 gode Drikkeviser? — end sig Psalmer? Saa kunde man lade sine Børn lære disse visse Psalmer udenad, saa vidste man, hvad der ventede En i Kirken, naar man havde faste Psalmer, og saa blev Tjenesten mere ceremoniel, mere symbolisk, naar den var regelrettet¹⁾.

Saa kunde det blive D. S. let, efter Ritualet at skaffe os en Psalme- og Bønnebog, haade til at supplere Gudstjenesten med, ligesom nogle tydske Agender supplere Evangeliet med en tredje Lert, og til Huus-Andagt. Deres „Betragtninger“ indeholde næsten Alt, hvad en saadan „den Danske Kirkes common prayer“ skulde indeholde af Prosa. Og en 50—60 Psalmer bleve vist nok deri. Den blotte Masse er mig frastødende i de nuværende Psalmebøger; end sig den større Deel af Indholdet.

Har De havt Tid at see paa Grundtvigs „Sangværk“? En ægte grundtvigsk Bog! Genialsk og sær; høj-poetisk og højskulsstig; ofte uforstaaelig eller i det mindste dunkel; ordriig og opfyldt med ufødte Tankefestre; trodsig og selvraadig, især i den skammelige Vilkaarlighed, hvormed herlige danske Sager ere omgjorte; et hjærnesfuldt dansk Sprog, nationalt, indtil Koketteri! Og dog ere der saa saa „Psalmer“ deriblandt; mange flere Iyriske Digte. Grundtvig er ikke ydmyg nok til at skrive egentlige Psalmer; Poeten og Hierarchen og Patrioten komme altfor meget frem. —

Før var det underligt for mig af skrive et langt Brev til Nogen, uden at fortælle noget om Akademiet, men nu veed jeg saa godt som Intet at fortælle. Jeg underviser i Lydst og lader den hele Snees drive sit Væsen som den Iyster; thi jeg har mærket, at jeg er ikke kaldet til at være Pædagog i dette Land, eller i det mindste i denne mærkelige By — jeg corrigerer mine Stile og tier.

Jeg onsker D. S. et glædeligt Nytaar og henlever med Højsagtelse og Kjærlighed

Deres

P. Hjort.

¹⁾ Deres behøvede ikke at følge, at faste Psalmer udeslukkende anvendes; jeg mente kun Grundlaget, Kjernen, hvilket jeg andensteds har forklaret.

Kjøbenhavn d. 20de Jan. 1838.

Høifstærede Ven!

Megen Tak for den mig tilsendte og tilegnede¹⁾ lille Psalmebog²⁾, som jeg har læst med særdeles Interesse. De gamle Psalmer vare mig naturligviis velbekiendte, men af nyere Digtere har jeg fundet Udskilligt, som ikke var mig i levende Erindring; deriblandt bevægede mig i Særdeleshed de 4 Linier af Ingemann „I Verden er ei Nød saa stor, Guds Naade er dog større pp.“. Jeg veed ikke, hvorledes disse Ord tilforn have' undgaaet min Opmærksomhed, men de fortiene uden Tvivl at tælles til de dybeste Toner i vor, ellers virkelig rige, Psalmedigtning. Blandt de optagne Psalmer er ingen, som jeg ønskede udeladt, derimod ere der mange, som jeg havde ønsket optagne, men denne Indvending bortfalder for en stor

¹⁾ Denne Tilegnelse lød saaledes:

Herrens Tjener, Ordets Prædiker,
Vor Kirkes Piller,
Hr. Biskop og Confessionarius, Dr. Theol.
S. P. Mynster,
Storkors og Dannebrogsmænd,
helliges
denne lille Samling
med
Laknemmeligheds og Venstabs Følelser,
samt
som en ærbødig Opfordring,
til
at virke for Tilveiebringelsen
i
de danske Menigheder
af
en bibelsk og ægte poetisk
foruden almenefattelig
Psalmebog.

Og tolv År senere, da jeg sad i Rosengården i Kbhvn. og skrev imod Schlesvigholsteinerne, havde jeg dog den Opmuntring, at Hr. Dr. Theol. Fr. Hammerich trådte ind til mig, overleverede mig Conventets 1ste Psalmebog og hilste, at jeg burde være En af de Første, som modtog et Exemplar af dette Forsøg, på Grund af den Fremhjælp, man under Arbejdet havde funden i min Samling.

²⁾ Psalmer og Bønner, udvalgte og lempede efter vor Tids Trang. 1838. 92 S.

Deel ved den belovede anden, forøgede Udgave¹⁾. Imidlertid havde dog vel Boye fortient den Anerkiendelse, at Noget af ham allerede nu var blevet taget med²⁾. Behandlingen eller „Væmpningen“ af Psalmerne fortienter i det Hele al Roes; neppe er Noget bortskaaaret, som jo burde gaae ud; derimod havde jeg vel ønsket nogle flere Rettelser i det, som er beholdt, thi de Gamle gjorde sig det ofte meget let, og satte Alleslags ind for at faae Linien udfyldt, eller et Riim. For Exempel i Psalmen: „mit Barn, frygt den sande Gud“, er den første Linie meget heldigt forandret ved en blot Omfatning af Ordene; derimod er den uheldige Linie: „er Forældre uden Nag“³⁾ beholdt. — Mod Titelen har jeg den Objection, at den leder vild. Vel kan en Deel af de optagne Digte kaldes „Bønner“, men i Modsetning mod „Psalmer“ venter man Andet end hvad man finder. Betyder endog Ordet „Psalm“ egentlig en Lovsang, saa ere vi dog nu saa længe vante til at tale om „Bede-
psalmer“, at denne Sprogbrug neppe lader sig udslette; og vi have for den en meget uforkastelig Autoritet i Davids „Psalmer“. — Ved det andet Oplag vilde et Register efter Begyndelses-Ord være at ønske, thi man har nu Banffelighed med at finde hvad man søger.

Hvad nu Indførelsen af en ny Psalmebog angaaer, da anseer jeg den under nærværende Conjuncturer for et meget misligt Foretagende. Først rører den ved et meget ømt Sted, nemlig ved Pengepungen, og det kan ikke negtes, at en saadan Forandring falder Almuen meget trykkende, og paa

¹⁾ I 1843 kom den 3dje meget forøgede Udgave, der alt i mange År har været udsolgt. Til en 4de er Meget samlet og ikke lidet færdigt, men —

²⁾ En idiosynkratisk Vængsteligbed for alt af Stortalenbed (sesquipedalis) smagende eller blot lugtende kan måske noget udfylde mig.

³⁾ Om denne Tante saa nogen bør kunne komme frem i en Psalm, må jeg kalde meget tvivlsomt; den er egentlig for tør profaisk til Poesiens Stil. Men i og for sig rammer den, efter min Kundskab til Randets Almue, en ikke sjælden tilværende Følelse, også nu, 30 År efterat min Beslutning toges om at beholde dette mørke Træk.

mange Steder neppe uden Evang lod sig iværksætte i Tider, da Præsterne have faa liden Autoritet i deres Menigheder. Dernæst troer jeg, at en ny Psalmebog, langtfra at dæmpe den religiøse Garing, tværtimod betydelig vilde forøge den, og jeg troer, at man nuomstunder lettere faaer Pluraliteten til at forene sig om et nyt Ritual, end om en ny Psalmebog; og kom man med begge Dele paa eengang, blev det nok reent galt. I Tider, da Nogle blot mene at behøve at nævne Kingo's eller Grundtvig's Navn for at Psalmen skal erkiendes som fortræffelig, og Andre igien mene blot at behøve at afskrive disses Psalmer for at de skulle erkiendes som aldeles forkastelige; da Nogle ganske kaste al Smag overborde som unyttig Ballast, og Andre igien ere saa smagfulde, at de intet kraftigt Ord kunne taale; da Nogle endnu stedse kun vilde det plat Populaire, og Andre phantastisk Klingklang, og Andre pietistiske Reflexer med det Hellige; da der voxe Psalmedigtere op som Svampe, og Enhver af dem naturligtvis Intet leverer, uden hvad der fortiente at synges af alle Menigheder: hvorledes skulde man der forene en Pluralitet af Stemmer for en Psalmebog? — Her maae vi uden Tvivl vente til vi faae en Wallin, som med saa giennemgribende poetisk Kraft kan behandle den danske Psalme=Masse, som han den svenske; og da maa der ikke til samme Tiid være en Grundtvig, som har Kraft og Indflydelse nok til at faae Menigheder, Præster og Candidater til at løbe løbsk med sig. Lad os først faae en Psalmebog, som kan skaffe sig ret Indgang; den finder nok en Forlægger uden at være autoriseret, og den faaer nok Autorisation, naar den virkelig har gjort sig giældende. — Tiden forbyder mig at inklude mig i de øvrige af Dem fremsatte Forslag om Sungen i vore Kirker. Jeg tilstaaer, at jeg ikke seer nogen Fordeel af at faae flere faste Psalmer, istedetfor dem, der kunne vælges, og jeg veed ikke, hvor man i de fleste Søndage vil finde noget saa Charakteristisk, at man derefter kunde give dem faste Psalmer. Heller ikke troer jeg, at den blotte Chorsang vilde befordre Andagten; den maatte i det

Mindste da være meget skønnere¹⁾, end vi kunne forskaffe den. Hvad Tiden til stille Andagt angaaer, da kan jo Enhver, som vil, lade være at synge med, som ogsaa nu Mange gjøre²⁾.

Altjaa: indtil Videre, mener jeg, maa vi indskrænke os til Forarbejder, og for nærværende Tid tør jeg ikke love min Bistand til Mere, end til at erholde et lidet Tillæg³⁾ til den nu brugelige Psalmebog.

Undskyld det Rhapsodiske i disse Bemærkninger!

Stedsse Deres

Mynster.

Kbhvn. d. 23. Marts 1838.

Da jeg nylig, efter Anmodning, skulde holde en Tale i Selskabet for Efterlægten, besluttede jeg, af Hensyn, som min høistærede Ven uden Tvivl let begriber, at vælge „Arbeidsomhed“ til mit Thema. Denne Tale skal vel trykkes, men kun for Selskabets Medlemmer, og kommer ikke i Boghandelen, saa at den er at ansee som Manuscript. Jeg havde ventet allerede for 14 Dage siden at kunne have sendt Dem den trykt; men da jeg mærker, at denne Trykning gaaer i Langdrag, saa har jeg ladet tage hoesfølgende Afsskrivt. Meningen af at fende denne Afsskrivt er den, at dersom det endnu er tidsnok, og dersom der af denne Tale lod sig uddrage Noget, som De kunde bruge i Deres Læsebog, saa er den til Tieneste⁴⁾. De vil meget bedre kunne gjøre dette Uddrag, end jeg, da De er inde i Bogens Plan og Indretning, og kiender de forskjellige Former, hvoraf Forfatterne have betient sig. Jeg lader mig gierne alle Forkortninger og Forandringer, som Bestemmelsen gjør fornøden, behage. Er det derimod nu for sildigt, eller

¹⁾ Især i dette Stykke har da Menighedens Evne mægtigen udviklet sig.

²⁾ I alt Sigt har dog i Gudstjenesten det Fastsatte, Ceremonielle og Følles en ganske anden Betydning og Kraft fremfor det personlige Valgte.

³⁾ Dette kom som bekjendt og gjorde sin gode Virkning til sin Tid.

⁴⁾ Mynster havde nemlig måttet afflå andre Bidrag til Bogen; se S. 12.

Bidraget ikke passer i Deres Kram (dette Ord er her brugt i al Ære og Respect), saa stikker jeg mig ogsaa gierne deri; jeg har kun paa denne Maade, om endog noget seent, villet vise min gode Villie. — Det er mig særdeles kiært, at De samler Psalmer, et Arbeide, som baade i Almindelighed er nyttigt, og i Særdeleshed kunde komme mig meget vel tilpas, da jeg tænker paa, at naar dog de nye Collecter og Texter skulle trykkes som et Anhang til Psalmebogen, saa kunde man maaskee lade medfølge et Par Ark Psalmer, der kunde bruges ved Gudstjenesten; thi en heel ny Psalmebog tør man, ogsaa for Kjøbbarhedens Skyld, ikke tænke paa i disse Tider.

J Bispegaarden er Alt vel, og jeg haaber, det er ligesaa hos Dem.

Deres
Mynster.

Kjøbenhavn den 2die Juli 1835.

Venlig Hilsen!

Jeg har efterseet i mit Archiv og vel fundet et stort Rum med Overskrift: Psalmebogen, men deri Intet af hvad vi søgte; derimod 1. vidtloftige Indberetninger om den nye Psalmebogs Indførelse, som ere til ingen Nytte. 2. et Brev og et Register henhørende til den Guldbergske Psalmebog. 3. endeel Breve fra Deres Fader, Plum, Pavels og Flere til Valde i Anledning af en dengang paatænkt Psalmebog for Land = Almuen, som nok skulde været et Pendant til den Guldbergske Psalmebog¹). 4. en stor Pakke Psalmer af Fru Bone — dengang M. Herz — med en Mængde Rettelser af en fremmed Haand, formodentlig benyttet ved den Guldbergske Ps.bog. Dersom de sidste Artikler kunne interessere Dem, kunne de erholdes paa mit Contoir, hvor jeg har sagt Besked derom, naar De ved en eller anden Kommissionair vil lade dem afhente. Hvor Kommissionens Forhandlinger ere blevne af, veed jeg aldeles ikke. Maaskee have de kun været skrevne

¹) (som så skulde være) for de Dannede i Kjøbstaden!

paa løse Blade, som efterhaanden ere blevne tilintetgjorte. Det glæder mig, at De har faa mange Psalmer færdige. Den Bog vil uden Tvivl være velkommen. Da jeg faa at sige skriver dette med den ene Fod i Reisevognen, kan jeg kun henkaste den Bemærkning, at hvad der idelig vanhelder saavel Valles Lærebog som den evangelist-christelige Psalmebog er Mangel paa Logik, paa Orden og Sammenhæng i Tankegangen.

Deres

Mynster.

Stændertalen, d. 25de Oct. 1838.

Min høistærede Ven maa ikke forarges over, at jeg fra et faa heiligt Sted expederer et privat Brev; jeg har nu saalænge hørt paa Debatter om Bygningernes Assurance, at jeg gjerne kan give mig lidt Frihed. — Hvad den omspurgte Sag angaaer, da er Rytget ikke blot blind Alarm, men paa den anden Side er Faren just ikke overhængende, og ikke engang sandsynlig. Det forholder sig rigtigt, at Cancelliet altid med Jalousie har betragtet Universitets-Directionen, og gjerne vilde opsluge samme. Denne Plan fandt Begunstigelse ved Udsigten til, at det nærværende første Medlem efter Sandsynlighed snart vil paa een eller anden Maade vige sin Plads, og ved Banskfeligheden ved at finde en Efterfølger for ham. Imidlertid var endnu Intet bestemt desangaaende. Nu blev for nogle Uger siden Conf.-R. Lassen¹⁾ farlig syg — og er det tildeels endnu — og den almindelige Mening betegnede Stats-R. Rosenvinge som hans Succesor. Derved fik hiint Rytte ny Næring, man kom ved Universitetet i stor Bevægelse, og Prof. Clausen drog herud for at conferere med Prof. Schouw, om man ikke skulde indgive en Petition til Stænderne om Oprettelsen af et eget Cultus-Ministerium. Man confererede i denne Anledning med Orsted, som da meddeelte, at efter en Conference, som han nylig desangaaende havde havt med Stemann, var Resultatet blevet, at en Forening af Cancellie og Univer-

¹⁾ Kanselli-Deputeret den Gang for det geistlige Departement.

fitets=Directionen er ugiørlig, da der under Directionen fortære mange Sager, som nærmere vedkomme Rentekammeret end Cancelliet, og da Cancelliet allerede har mere at bestille, end det kan overkomme. Hertil kommer, at Rosenvinge aldeles ingen Lyst har til at komme ind i Cancelliet, og at det vilde være meget vanskeligt at skaffe ham en Gage, der svarer til hans nærværende Indtægter¹⁾, da en saadan Gage meget vilde overstige den der er tillagt de øvrige Cancellie=Deputerede.

Af Foranførte vil De see, hvorledes Sagen staaer. Der er sikkert endnu ingen Bestemmelse tagen, men da det vel var mueligt, at man igien kunde gaae over til Tanken om Foreningen, saa kan det vel være gavnligt, at Sagen bliver underkastet en offentlig Drøttelse. Dette, saavel som i alt Fald en Petition fra Universitetet til Kongen, vil uden Tvivl være virksomere end en til Stænderne, som Intet forstaaer af slige Ting.

Sagen om Søderne beroer her hos Ussing, da Treschow og jeg, og uden Tvivl den største Deel af Forsamlingen, fraa raade, at nogen Petition i den Anledning indgives. Angaaende Sognebaandet er det dog mueligt, at der i Committeeen, som først syntes at ville afgive 5 forskjellige Vota, kan fremkomme et Majoritets=Votum, som vil faae 4 Underskrivter, og da kun eet dissentierende Botum²⁾. Men herom vilde det nu være for vidtløftigt at udlade mig.

Undskyld de Feilskrivninger, der let indsnige sig, naar man idelig omsurres af mangehaande løs eller fast Snak.

Stedse

Deres

Mynster.

Købstilbe d. 22. Dec. 1838.

Kun en venlig Hilsen og en liden Skoletale. Den sidste har De maaskee seet i vedkommende Skoleprogram, men da

¹⁾ som Prof. juris ic. og Medlem af Universitetsdirektionen.

²⁾ Disse og tilsvarende Ibeers senere Skjæbne er bekendt nok.

jeg har nogle særffilte Aftryk, saa tillader jeg mig at oversende et. Taler gjør ingen Pretensioner, og er kun bleven trykt paa Flemmers Anmodning, som jeg ingen Grund havde til at afflaae¹).

Deres Børneven venter jeg snart, og glæder mig til den. Ogsaa det sidst tilsendte Ark behagede mig meget. — Tiden tillader mig ikke at melde, hvad jeg gjerne vilde, om nogle interessante Stændersager. Kun saa Meget, at vi have endt i Sandhed grandiozt, i det Forsamlingen i Gaar har besluttet at petitionere Kongen om at ophæve Lotteriet, men da at forelægge Stænderne Forslag til en Skat, som kan dække det Deficit (for Danmark omtrent 250,000 Rd.), som derved vil opstaae i Finantserne. Det Nærmere vil De erfare af Stændertidenden. Disse Linier skulde kun være et Beviis paa, at jeg erindrer Dem, og anbefale mig til at erindres af Dem. Glædelig Suul og Nytaar!

Deres
Mynster.

Åbbon d. 19. Juni 1839.

Det er desværre saa længe siden, at jeg skrev til Dem, min kiære Ven! at jeg aldeles ikke veed, hvor jeg slap. Jeg vil dog haabe, at jeg har takket Dem for Deres danske Væsebog. Skulde jeg have været forsømmelig nok til ikke at gjøre det, da gjør jeg det nu, og det af ganske Hierte. Det er en fortræffelig Bog, og det glæder mig, at den almindelig erkjendes derfor. I een Landsbyskole har jeg truffet den indført, og jeg har recommanderet den allevegne, og de fleste Steder fundet villige Øren. Jeg forstaaer ikke ret, hvad Estrup fortalte mig, at han havde kiøbt 30 Expl., som han vilde forære til sine Skoler, men at man der ikke turde bruge den; thi

¹) Se også: Efterretninger om Frederiksborg lærde Skole for Skoleåret Okt. 1837—Okt. 1838.

Birchs Læsebog er dog ikke autoriseret, skiondt man engang i Cancelliet var nær ved at gjøre det. Estrup fortalte mig, hvad jeg ogsaa ellers har erfaret, at Bønderne med megen Begjærlighed læse denne Bog¹⁾. Rdt, det vil nok gaae dermed. — Hermed følger en anden Bog, med hvilken det ikke vil gaae saa godt, nemlig mit Forslag til det nye Ritual. Jeg beder Tilfældelsen ogsaa betragtet som en Opfordring til at meddele Commissionen Deres Bemærkninger²⁾, hvilket, som bekendt, behageligen maatte ske inden 6 Maanedes.

Mere har jeg ikke Tid til at skrive, da det er sildigt, og jeg nu i henved 4 Timer har examineret 3 Candidater, og i Morgen skal skrive, og i Overmorgen holde en Ordinations-tale. Maaskee seer jeg Dem paa min næste Reise, hvilken endes med en Rector=Indsættelse i Slagelse.

Deres
Mynster.

Åbhavn d. 28 Jun. 1839.

Bis dat, qui cito dat; og derfor, næsten i samme Dieblif, jeg har modtaget Deres Anmodning, flaaer jeg en Convolut om medfølgende Exemplar af Alterbogen *) — til beleiligt Brug.

Megen Tak for Deres venlige Tilbud om et Herberge i Sorø. Men da jeg efter en Maanedes Omflakken vil gjøre bedst i at søge Hiemmet, vil jeg dennesinde neppe kunne besøge det for mig ellers meget tiltrækkende Sted.

Deres
Mynster.

*) hvilket Udkaft et meget værdigt Menighedens Medlem ønskede at tjende.

¹⁾ Den samme Efterretning fik jeg i Årenes Løb oftere både fra Gejstlige, Skolelærere, o. A., og det glædede mig inderlig at vide, at mange vogne Landsmænd havde jeg paa den Måde hjulpen i deres Udvikling. 37 Dplag er Bogen nu udbredt i 78,000 Expl. (1 Dpl. paa 3,000, 1 paa 5,000, 3 à 10,000, 2 à 20,000). Et 8de er i Arbejde.

²⁾ Sml. i Kritiske Bidrag 2c., i Kirkeelig=etist Afhandling, 1856. Nogle Bemærkninger 2c., S. 225—52.

Kbh. d. 23 Jan. 1840.

Kjære Ven!

Til Svar paa Deres sidste venfabelige Skrivelse modtager De herved mine Sørgetaler¹⁾, og da disse indeholde endeel Ord, maa De undskylde, at jeg kun tilføjer faa andre. Min Sygdom var Rosen, men af en grundigere Charakter, end Rosen pleier at være, da den gik dybt ned i tela cellulosa, og fatte sig til en 5—6 Bylde, som molesterede mig i 6 Uger. Koeskilde-Reisen gjorde mig ingen Skade, og jeg haaber snart en restitutio in integrum.

Profesfor David har gjort mange Indvendinger mod en Paastand i min Sørgetale, men jeg veed Mere om Sagen, end han, og skiondt jeg ikke er i Besiddelse af noget Actstykke, tør jeg dog ganske rolig lade Historien dønnne os imellem. Naar David paastaar, at det kun var hos Wiens Befolkning Kongen vandt Yndest, da hørte dog Keiser Alexander ikke til die guten Wiener, og det er bekiendt nok, at han ved Afskeden sagde til vor Konge: vous avez gagné tous les coeurs, hvortil Kongen svarede²⁾: mais pas une âme.

Deres Betænkning om Ritualet, maa jeg ubede mig snart, thi jeg har allerede begyndt at sætte de indkomne Betænkninger i Circulation, og efter min Ordre skulde jeg allerede have luffet Boutiken, hvilket jeg dog endnu ikke har gjort. — Hvad De skriver om en intenderet Indstrækning af Lectorernes Antal i Sorø er, efter derom indhentet Erkyndigelse, her ganske ubekendt, og vilde ingen Indgang finde. Derimod taler Rygtet om en høiere Indgriben ved denne Posts Besættelse, hvorved der mere vilde blive seet paa personlig Gunst, end paa det græske Sprog. Faaer Directionen frie Hænder, bliver uden Tvivl enten Overlærer Lange eller Dr. Boiesen (ved Borgerdydsskolen) Wilsters Eftermand.

¹⁾ over Frederik VI; holdne i Sørgepalaiet og i Koeskilde Domkirke d. 15. og 16. Januar 1840.

²⁾ meget vittigen.

Det er mig særdeles kiert, at Deres Psalme=Samling er færdig. Skulde Sagen om Understøttelse til dens Udgivelse komme til min Betænkning, skal den vist blive anbefalet. Dgsaa glæder det mig, at Deres andre Skrifter trænge til nye Dplag, som jeg da i Sandhed glæder mig ved Alt, hvad Gudt og Glædeligt Dem vederfares.

Deres
Mynster.

Kbhvn d. 6 Martz 1840.

Til adskillige Smaaskrifter af mig, som ville findes i Deres Bogsamling, føies herved et nyt, som er af en stridbarere Natur end de fleste af de andre, imidlertid ikke nær saa krigerisk, som de, paa hvilke det skal være et Svar.¹⁾ Hvorvidt det vil opnaae sin Hensigt, nemlig — ikke at omvende de Forhærdede, hvorpaa Ingen kan tænke, men — at befæste de Svage, og at sætte fornuftige Væfere paa det Standpunct, hvorfra Sagen skal bedømmes, maa Tiden vise. — I Henseende til Ritualet maa jeg endnu bemærke, at naar Commissionens Møder rigtignok ere udsatte til næste Vinter, da er Grunden den, at Sommeren skal anvendes til at læse de indkomne Betænkninger, og at Terminen for disse altsaa ikke er udsat, hvilket heller ikke staaer i min Magt. Hvis altsaa min ærede Ven vil give os nogle Bemærkninger, som jeg meget ønsker, da maa jeg endelig udbede mig dem snart, da Commissionens Medlemmer ved Circulationen gjøre deres Extracter, og efter den Kglige Resolution ere beføiede til at fordre, at Betænkningerne skulle være indsendte i rette Tid.

Om Akademiets Anliggender veed jeg stedse kun faare Lidet, da jeg med Fliid afholder mig fra at spørge om Directionens Forhandlinger, fordi jeg ikke vil have nogen Mistanke om at ville blande mig deri.

¹⁾ Oplysninger angaaende Udkastet til en Alterbog og et Kirke=Ritual for Danmark, 1840.

Tiden tillader mig kun at tilføie ventligst Hilsen til Dem og Frue.

Deres

Mynster.

Tør jeg bede det ene Exemplar tilstillet Prof. Hauch med min bedste Hilsen.

(til P. Hjort i Kbhavn.)

(Onsdag) d. 15 April 1840.

Det forholder sig kun altfor rigtigt, høistarede Ven! at de forestaaende Dage ere travle og urolige. I Morgen Kl. 1 communicerer Kongen og Dronningen; paa Fredag Kl. 12 skal jeg prædike i Gemakket, og paa Søndag Kl. 10 i Slotskirken.

Undskyld derfor, at jeg i Morgen ikke veed at anvise nogen Tid, da jeg kunde være fri. Men paa Fredag efter Kl. 2 vil det være mig en Glæde at see Dem. Dette vil uden Tvivl ogsaa være tidsnok, thi De vil dog neppe kunne faae Audients før Lørdag — hvis saa¹⁾.

Deres

Mynster.

Norstedte d. 22 Aug. 1840.

Høistarede Ven!

Skøndt jeg saa nylig har havt den Glæde at tale med Dem, kunde der gierne være Stof til et langt Brev. Men da det ingenlunde seer ud til, at dette saa snart skulde komme istand, saa vil jeg ikke opsætte at sende hofølgende liden Tale, som selv maa fortælle sin Anledning og sit Indhold.²⁾

Modtag den, og erindre mig med sædvanligt Venfskab, og bed deres Frue troe, at det venlige Glimt, vi havde af hende her i Noestilde, var mig særdeles kiert.

Deres

Mynster.

¹⁾ Hos Kong Christian VIII. om Hjælp til mine Skolebøgers Udbredelse.

²⁾ De ordinatione ecclesiastica. Oratio synodalis habita Roeskildæ d. 8vo Julii 1840. — Smf. Nord. K. L. 1840, Nr. 39—41.

Stændersalen d. 3die Sept. 1840.

Min Vens Begiering om, under nærværende Sæssion at erholde et Brev fra denne Helligdom, undslader jeg ikke herved at opfylde. Og da jeg skriver herfra, maa jeg melde den nyeste Observation — men som tillige er den ældste —, nemlig at der er et stort Antal af de ærede Deputerede, som vaaser meget slemt; og da dette just idag viser sig meget stærkt, har ikke blot jeg, men ogsaa begge mine Naboer, sat os til at skrive paa ganske uvedkommende Ting. Imidlertid maa jeg dog have i det mindste eet Øre henvendt til Forhandlingerne for at iagttage, om noget Mærkeligt skulde forekomme, da disse Forhandlinger angaae en af mine Comiteer, nemlig om Landcommunevaaset, og De maa derfor undskyldte, at disse Linier bære Præg af en større Adspredthed, end sædvanligt.

Det tilsendte Brev¹⁾ følger med Tak tilbage.

Agerbek er, efter Alt hvad jeg har erfaret om ham, en meget brav Mand, men hans Anskuelser ere uden Tvivl noget eenfaldige, og hans Dom om „de Opvakte“ derfor noget for gunstig. Jeg indrømmer aldeles, at man ofte gjør dem Uret; men naar A. mener iblandt alle de Opvakte ikke at have fundet een Hykler, da beroer det paa, i hvad Mening man vil tage Ordet. Dersom man kun vil kalde Den en Hykler, som med Bevidsthed, for at opnaae Ære eller Fordeel, lyver med Ord eller med Gebærder, da findes der ogsaa saadanne Hylkere (man mente blandt Andet, at flere Bønder og Andre paa Holsteinborg hylkede for at erholde Begunstigelser), men de ere fioldnere; hvis derimod Pharisaeren i Templet var en Dienstkalk, hvis de ere Hylkere, hvis Gudsfrngt dog ikke gaer ud af et sundt og ærligt Hierte, som dog have Dine henvendte paa Andre, som ville drage deres Dine hen til sig, vække Opmærksomhed og samle et Partie omkring sig, og som søge at bedrage sig selv, inden de bedrage Andre, da ville Saadanne

¹⁾ See denne Bogs Bind I. S. 400—7.

jævnligen være at finde blandt de Opvakte. Det maa indrømmes, at der blandt disse findes Færre, end blandt de Verdsligfinede, som hengive sig til grove Laster; derimod seer man oftere usle, skumle, halvforrykte Mennesker, tabte for det nærværende Liv, og ingenlunde forberedte for det tilkommende, og som dog mene sig kaldede til at spille en vis Rolle. Overalt er det egentlig aandeligt Hovmod og Fordømmelseslyge, der især ligger til Grund for det separatistiske Væsen*); det forstaaer sig, at de tilskrive „Anden“ al deres Ypperlighed, men de kunne ikke noksom beundre, at Anden just har valgt deres Ringhed til et saa fortrinligt Medskab. *) i 1840.

Men nok herom. Og egentlig har jeg ikke mere at fortælle dem, thi hvad der passerer ved Stænderne beretter Stændertidenden jo høist fuldstændigt og temmelig snart. Og saa har den berømte Sag om Skattebevillingsret m. m. endnu ikke været for; den vil ventelig komme til foreløbig Behandling paa Tirsdag, og man vil da snart faae at læse den høist kunstige, men dog siden modificerede Betænkning, hvori Comiteen har søgt at snoe sig igiennem alle Klipper og Skiar, og da omfider er kommen til det Resultat, at overlade Alt til Hs. Majestæts Wiisdom! Hvad Resultat Majoriteten i Forsamlingen vil komme til, er ikke let at forudsee, undtagen forsaavidt, at der vil — og bør — blive andraget paa en Forandring i Henseende til Valgbarheden, dog naturligviis ikke i den af Prof. Bang foreslagne Retning, hvorefter Enhver, som er 30 Aar gammel og ikke har været i Tugthuset, skulde kunne vælges.

Til Læsning af Andet end af Aviser, er her just ikke Tiid og No; og derfor vil jeg kun endnu takke Dem ret meget for den nye Udgave af Deres nydste Læsebog, og fordi de deri har oplaget Marxheineses velvillige Beretning om Reformationsjubelfesten. Dette er mig desto kierere, da vore Efterkommere ellers let kunde troe, at det havde været en kiedsommelig Fests, hvorved Nogle havde drukkert sig fuld, og man havde ødt en stor Deel Penge; thi saaledes omtrent lod vore Blades Beretninger, uagtet det var en meget smuk Fests, som baade i og

udenfor Kiøbenhavn blev celebreret med megen Deeltagelse, og slet Intet kostede uden til Medaillerne; thi at Kongen gav et stort Taffel, var dog vel tilladt.

Lev vel!

Deres

Mynster.

Stændertalen 21 Sept. 1840.

S. T. Hr. Prof. Dr.

Hjort, Ridder.¹⁾

Tienesten gaaer i disse Slutningsdage saa strengt paa, at jeg maa indskrænke mig til ganske faa Ord.

Da det er endog næsten det Sædvanligste, at Taler af dette Slags²⁾ blive trykte, saa seer jeg ikke, hvorledes det kunde regnes til Forfængelighed, at denne Tale, som vil være Mange velkommen, og indeholder meget Smukt, bliver trykt. Om Kiøbenhavnsposten og Fædrelandet ville tage det ilde op, at der commenteres over et Udsagn af en saa ubetydelig Person som en Konge — dette kan vel være det Samme³⁾.

Da Tiid og No ikke tillader mig at gaae videre ind, og fremhæve hvad jeg i Særdeleshed anseer for Bigtigt og Træffende, saa skal jeg blot bemærke, at jeg for min Deel har faaet en anden Anskuelse af Pompejus, og at nogle Udtryk forekomme mig noget vel legende, nemlig Sammenligningen mellem Præsidenten i Statsraadet og den i Videnskaberne Selfab; Ordet „Finter“; og Beregningen om Evas Høide.⁴⁾

Deres Mynster.

¹⁾ Jeg var et par Måneeder iforvejen bleven udnavnt til R. a. D. Ellers skrev han det naturligtvis aldrig.

²⁾ Den 2den Tale i mit Skrift: „Tvende Taler, holdne på Hs. Maj. Kongens Fødselsdag, d. 28. Jan. 1828 og d. 1ste Sept. 1840, ved Sørø Academis årlige Fæst.“ Kbh. 1840. 83 S. Ledsaagede af hist. og lit. Anmærkninger.

³⁾ Jeg fortalte der og behøfte (S. 82) tvende Træk af Frederik den Sjette, der siden in proverbium evaserunt, som Corn. Nepos udtrykker sig.

⁴⁾ Se i Bogens Anmærkninger en satirisk Beretning om en fransk Lærd, der udsandt, at Evas Høide må have været 81 Alen.

Kjøbenhavn d. 28. Jan. 1841.

Min høifstærede Ven!

Da jeg er en Ven af *To* rapere in medias res, saa vil jeg begynde med at spørge, om det er en Maneer (o: en rigtig Maneer) at skrive i Kjøbenhavnsposten? Jeg mener dette ikke blot for det Selskabs Skyld, som man der kommer i, men fordi en Skribent dog gjerne vil læses af skikkelige Folk, og da ingen skikkelige Folk længere holde denne Pumpe, saa: fiat applicatio. Saaledes har jeg aldeles ikke kunnet faae at læse, hvad De har skrevet angaaende den umodne og ubetimelige Proposition i Viborg om et Tillæg til Psalmebogen¹⁾; thi i denne Uge kunde jeg ikke komme op i Athenaeum, og da jeg spurgte om det paagældende Nummer hos den Eneeste af mine Bekjendte, der holder dette Blad, var det allerede gaaet alle Kjøbenhavnsposters Gang.

Derimod takker jeg meget for Deres Psalmebog²⁾, som i mange Henseender har glædet og hjulpet mig, især ved at samle et lidet Hefte Psalmer, som efter min Plan skulde ledsage det Tillæg til Psalmebogen, hvilket det nye Ritual vil gøre fornødent. At jeg har ringere Tanker, end De, om Grundtvig som Psalmedigter — thi saavel hans Begeistring som hans Eftertanke kanielden holde længere ud end til 2 eller 3 Stropher, og da han gjør sine Psalmer saa umaadelig lange, saa faaer man meget Kling=Klang og meget Passiar at trækkes med³⁾ —, at jeg vilde, især til Huus=Andagt, optaget mangan Psalme, som De har forbigaaet; at jeg vilde ønske, De endnu kunde have corrigeret mange flere matte og trivielle eller stødende Ord og Linier: derom ville vi ikke trættes, thi i saa Henseende har enhver sin Idiosynkrasie. Men idet jeg oprigtig

1) Kbhpost 1841, Nr. 2. S. 6—8.

2) d. e. 2den forsøgede Udg. af Gamle og Nye Psalmer. 1840. S. 543.

3) Jeg har tiere end en Gang, ved Siden af min Glæde over Grundtvigs Psalmesang, udtalt min Beklagelse over, at måske knap en eneste af hans Psalmer var uden forstyrrende Ord, Linier eller hele Vers, og at ikke få rent måtte stryges.

paastionner, hvad der er præsteret, maa jeg blot tilstaae, at jeg ikke kan finde mig i Ordenen — og heller ikke i Orthographien.

Jeg vilde ønske, at jeg kunde sige Dem noget om Kongens Resolution paa Deres Ansøgning. Men dersom De ikke kan sige mig det, saa kan jeg ikke sige Dem det. Naar man endog, efter maastee et Par Gange at være gaaet forgiaves, opoffer en halv Formiddag for at faae Audients, og dersom man endog er saa længe inde, at alle de, som ere udenfor, knurre, saa har man dog kun faaet talt om det halve af hvad man vilde.

Deres Betænkning om Ritualsagen er indsendt til Cancelliet med den hele øvrige Pakke, og kan der vente sig en rolig Hvile. Men forinden den gik til No, er den ganske ordentlig læst af samtlige Commissionens Medlemmer. Om denne Ritualsag vil jeg blot tilføie, at da Prof. Clausen ikke har kunnet sætte sine Meninger igiennem i Commissionen, saa har han nu foretaget sig, i et eget Skrivt at appellere til Offentligheden.¹⁾ Den Fremgangsmaade synes temmelig eiendommelig, og det skulde gjøre mig ondt, om jeg nu blev nødt til at levere en Bataille mod denne Potentat, ligesom tilforn mod en anden.

Saa meget for at vise, at jeg endnu er i Live, og at jeg tænker paa Dem. Tænk ogsaa med Venskab paa mig, og undskyld den abrupte Skrivemaade. Stedse

Deres Mynster.

Kiøbh. 26 Juni 1841.

Min Ven! I de mange Breve, jeg saa længe har havt at besvare, er der vistnok faare meget, som burde fortjene et ordentligere og udførligere Svar, end jeg er istand til at bringe tilveie. Den afvigte Vinter har hørt til de meest sydselsatte

¹⁾ Under hvilken Form maa den reviderede Liturgie ønskes indført i vore Menigheder. 1841.

Tider, jeg som Embedsmand har havt; derefter har jeg vifiteret 2 store Herreder, er nu midt i Formælings-Høitideligheder, skal faa holde Landemode, Ordination og derpaa til Bornholm. Har der engang imellem været lidt No, da kan man ikke for-tænke mig i, at jeg har brugt den til at arbejde lidt for mine egne videnskabelige Siemed.

Jeg skulde imidlertid have taget fat paa Psalmerne, dersom jeg havde troet, derved at kunne udrette Noget, som var Umagen værd. Jeg kunde vel, og skal det ogsaa engang, op-give en og anden Psalm, som efter min Formening skulde været taget med, og en og anden, som kunde været udeladt; men allerede naar man vil bemærke Stropher, som uden Skade, o: med Fordeel, kunde udelades af en ellers smuk Psalm, kræver dette et virkeligt Studium af Psalmen; og, saa let som det er ved Læsningen at antegne enkelte Udtryk eller Linier, hvorved man finder Anstød, saa svært er det at sætte noget Vedre istedet. Jeg har mange Gange, og i forskjellige Perioder af mit Liv, forsøgt derpaa, men det har aldrig villet lykkes saaledes for mig, at jeg kunde vedligeholde Kyft til at fare fort dermed. Hvad Deres Samling angaaer, da har De uden Tvivl i det almindelige Bifald, den har vundet, havt Op-muntring nok til at fare fort med at samle og bearbejde. Det Æneste, hvori De vil have erfaret, at man er temmelig enig i at være uenig med Dem, er Ordenen. Det er en al-mindelig Klage, at man efter Indholdet ikke kan finde de Psalmer, man søger, og at man maa søge beslagtede Psalmer paa forskjellige Steder. Jeg tvivler ogsaa om, at det vil lykkes at finde en systematisk Inddeling for disse Udbrud af den religiøse Følelse; og en Inddeling som den efter den offentlige Gudsdyrkelse i Kirken, den uafbrudte Livets G. i Troen, den øieblikkelige G. i Bønnen, kan neppe frifindes fra Vilkaar-lighed. I hvor forskjellig Betydning tages ikke saaledes Ordet „Kirke“ i Overskrifter som: Kirkers Byggelse, Kirkens Klokker, Jerusalem, Kirkens Forbillede, Kirkens omskiftende Skiebner, o. s. fr. Mig har steds Inddelingen i Pontoppidans

Psalmebog tiltaft meest: først Fests-Psalmer, eller Psalmer efter Kirkeaarets forskjellige Tider; derefter Psalmer om nogle dogmatiske Hovedsætninger, og da Psalmer for forskjellige Sindstilstande. Her synes mig endog, at selve Indholds-Fortegnelsen bliver opbyggelig, saafom: „om aandelig Kamp og Seier, om Verdens og sin Fornegtelse, om kiærlig Kængsel og Begierlighed efter Gud, om en Christens Kors og Gienvordighed, om taalmodig Overladelse i Guds Villie, om aandelig Frimodighed og Glæde i Gud“ o. s. v. Det forstaaer sig, at hvilken Inddeling man end følger, vil man stedse ved mange Psalmer være uvis, hvor man skal sætte dem.

Paa det nye Ritual gider jeg neppe tænke. Formodentlig bliver Resultatet det, at Sagen skal for Stænderne. Det hedder rigtignok, at Stændernes Overveielse kun skal gielde enkelte stridige Puncter, fornemmelig hvad Indførelsesmaaden angaaer: men disse Puncter lade sig ikke behandle uden at komme ind i det Væsentlige af Liturgien, og hvorledes dette skal discuteres i en saadan Forsamling, begriber jeg ikke. Det er da meget mueligt, at man i Stænderne kommer til det Resultat, at man, forat undgaae Strid og Omkostninger, gjør bedst i at lade det blive ved det Gamle; thi hvad bekymrer Almuen og de Mange, der i Landens Rige ere lige med den Privilegerede, sig om en ny Liturgie? Dette er vel ogsaa i Grunden Prof. Clausens Mening; thi, efterat han ikke har kunnet faae Dievelen og Læren om Fyldestgjørelsen ud, saa ønsker han vist helst, at det Hele maatte hvile saalænge, indtil, som han vel haaber, Pluraliteten vil være kommen paa den Fornuftigheds Høide, hvorefter den, efter hans Mening, bør stræbe. — Prof. Clausens Hermeneutik er dog en meget svag Bog. Afbrudte Stykker af allehaande Videnskaber, uden virkeligt System og uden faste Principer. Naar man omsider kommer til Det, der egentlig skulde være Bogens Indhold, faaer man kun løse Sætninger, intet Fyldestgjørende. Det Brugbareste i Bogen er det Historiske.

Vor nye Prindsesse¹⁾ er charmant. Uden at være nogen Skønhed, er hun meget indtagende; hendes Ansigt fiint, hendes Bæsen let, frit, sikkert, venligt, beskedent og dog med Værdighed. Hun har uden Tvivl baade Forstand og Charakter. Af min Prædiken i Anledning af Indtoget — en ikke ganske let Op-gave — modtager De herved et Exemplar; og De ville und-skyld, at jeg uleiliger med Omsendelsen af de øvrige hos-liggende Exemplarer, for at spare mig den særskilte Convolu-tering.

Kongens Kærlighed paa Siden af Venet menes ikke at være af Betydning, skøndt i denne Tid til betydelig Uleilighed.

Deres Mynster.

(fra P. Hjort.)

Soro d. 19de Oct. 1841.

Deres Højærværdighed!

Da jeg har overordentlig travlt (med nyt Dplag af 4 Skrifter paa 1 Gang), saa tør jeg vel i Tanken om, at jeg maaskee ikke tiere skriver før 8de November, tillade mig at sende en hjærlig og trofast Lykønskning til hiin Dag, mindende om:

πάσα δώσις ἀγαθή καὶ πᾶν δώρημα τέλειον.

(et virkeligt Hexameter i det Nye Testamente.)

Min Psalmsamling er nu udsolgt og skal oplægges igjen. Jeg havde i Slagelse Audients hos Kongen, og han lovede mig en lignende Understøttelse som sidst. Han sagde blandt andet: „Det lader jo virkelig til at være en god Bog.“

Derfor vil jeg være saa frie at bede D. Højærværdighed at give mig en lille Fortegnelse paa de Psalmer, som De skrev, at De savnede især i min Samling. Jeg formoder vel, at flere af disse ville være iblandt dem, som jeg har under Bearbejdelse; men det skader jo ikke; det bestyrker mig kun i mit Valg. — Om Academiet skriver jeg Intet. Vi have da nu disse lovpriste 1-aarige Klasser; alligevel var sidste Examens Resultat: 56 Op-slyttede, 37 Overfiddere eller Marodeurer.

¹⁾ Prindsesse Caroline Charlotte Marianne af Mecklenburg-Strelitz, fød 1821; gift 10. Juni 1841; separeret 30. Sept. 1846.

Da jeg har kjendt og omgaaedes Christiane Heger*) Itefsiden
Vinteren 1808—9, saa kan De begribe, hvorledes den mæsterlige
Karakteristisk i Deres Højærværdigheds Rigtale tiltalte mig.

Med Højagtelse og Hengivenhed

Deres
ærbødigste

P. Hjort.

*) Fru Dehlenssklæger.

Kjøbenhavn, 4. Nov. 1841.

Det glæder mig meget, høifæredede Ven! at Deres Skrifter
gaae saa godt, og at in specie Psalmebogen „lader til at være
en god Bog“, eller til at anerkjendes derfor. Hvor gjerne
jeg nu endog vil bidrage til, at man deri kunde finde Alt
hvad man ønsker, saa har jeg dog ikke kunnet foretage vidt-
løftigere Operationer, end at giennemblade Pontoppidans Psalme-
bog med Hensyn hertil. Der gives nu vel mange gamle
Psalmer som jeg gjerne læser, men da dette tildeels berøer paa
en Idiosynkrasie, hvori jeg hos Andre ikke kan vente megen
Overensstemmelse, og da min Rierlighed til dem for en Deel
kun berøer paa enkelte Stropher eller Linier, og en ny Bear-
bejdelse vilde være meget vanskelig eller næsten umuelig: saa
vil jeg indskrænke mig til at opgive nogle Psalmer, som jeg
nødigst savner¹⁾. Ogsaa i disse vil nogen stor Forandring
ofte være fornøden, og af nogle af dem er det kun enkelte
Stropher, som jeg kunde ønske optagne. Hvorledes de kunne
dannes til et Heelt, vil jeg give Dem at betænke.

Seg tillader mig altsaa at henvende Deres Opmærksomhed
paa følgende:

Op, glædes Alle, glædes nu.

Vor Jesus kan ei noget Herberg finde.

O Gud! Fornuften fatter ei. —

¹⁾ Disse og lignende Betragtninger tabe, me judice, ikke deres egent-
lige Værd efterat Conventus-Psalmebogen er udkommen og nu så
udbredt. Jeg arbejder også endnu i al Mag på 4de Udgave af min
Samling.

(Uagtet denne Psalmefikke kan bruges ved Gudstienesten, er den mig dog særdeles kjær.)

Man kan i denne Verden her.

O Gud, Du fromme Gud.

I Jesu søger jeg min Fred.

Forføngeligt er Alt hvad Verden giver.

Med Sorgen og Klagen hold Maade.

Fornemmelig af de 2 sidste ville kun nogle Vers kunne bruges, men disse ere ogsaa meget smukke. Af „Naar vi i største Nøden staae“ findes en kort og ret god Bearbejdelse i den evangelist-dristelige Psalmefikke: „Naar vi i Nød og Fare staae.“

Af sidstnævnte Psalmefikke fortiente vel at optages:

Jeg kiender ham, hvem jeg har overgivet — og

Det er min Trøst, mit Haab, min Tre.

At Biskop Hygom er Forfatter til Psalmefikken: „Jesu! din søde Forening at smage“, vil de have seet af Tidskriftet for Literatur. Endnu kan jeg angive Forfatteren til 2 Psalmefikker nemlig: „Alting tiener dem tilgode,“ og „Til Ende Aaret haster“, det er Provst Joh. Jac. Lund, som 1775 paa Bekostning af Selskabet for de skønne Videnskaber udgav: Forsøg i den hellige Poesie. — Om hans Forfatterstab var Biskop Fogtmann kommen paa Formodning, og jeg har ved Eftersyn befundet Formodningen rigtig.

At ville disputere med en Grammaticus om Orthographien, kan vel ikke nytte. Jeg har ogsaa for længe siden lært taalmodig at stikke mig i, at den kalligraphiske Snirkel, som man i gamle Dage satte paa et „i“, naar det sluttede en Stavelse eller en Række, er bleven optaget som et Bogstav i Sproget under Navn af Tod, uagtet allerede den Omstændighed, at vi intet stort Tod have i vor Skrift, syntes at vise, hvor uberettiget Personen er¹⁾. Sværere falder det mig at fordrage, at

¹⁾ Smf. et Stykke i N. Bøges Nyt Aftenblad 1825. Nr. I. S. 2—7, hvilket er af Mynster.

man bruger Sod i Diphtonger, og f. Ex. skriver: „Eje, Veje“, da man dog saa, naar Sod ansees for en Consonant, efter alle Lærings-Regler, skulde lase: „E=je, Ve=je“. Men en endnu større Gienvordighed er det mig, naar man udelader de dobbelte Vocaler, hvor de kunne findes. Saaledes læste jeg forleden i Deres Psalme-Samling: „Du er mig nær og ved“, hvilket jeg først ikke forstod, da jeg tog Ordet „ved“ i Betydning af „hos“, og kom til at tænke paa „Nær og fiern.“ — Dermed Gud befalet!

Deres hengivneste Mynster.

(Til Biskop Mynster.)

CORO D. 14de Novbr. 1841.

Deres Højærværdighed!

Jeg takker saare meget for de opgivne Psalmer; nogle havde jeg allerede i Arbejde, en er endog færdig; men flere havde jeg overseet. Desuden er Deres Ord en ny vægtig Bevæggrund for mig til at stræbe selv med de allerede paabegyndte.

Af S. S. Lund har jeg brugt en „Loosfang“ i min Børneven¹⁾, og jeg har 4, 5 i Arbejde foruden, til Psalme-samlingen. Jeg holder for, at Danske Originaler, saa meget gjørligt, bør fortrinlig optages; dertil have de For-Net, dertil ligger der en hemmelig Magi tidt i Original-Udtrykket, som en Oversætter nderst sjælden naaer under sin roligere og adspalttede Conception. Morsomt nok, at den samme Dag, De skrev om Lund, fik jeg Brev fra Fogtman om at optage noget af denne gamle hæderlige Digter. Nu har F. allerede min Prøve derovre. Saadant Sammenstod er oftere hændet mig i denne Psalme-sag, og det bestyrker ikke lidet min Plan, min Smags Grundsætninger og min Taalmodighed, thi der skal en stor Taalmodighed til disse lempelige og lette Uendringer. Jeg maa ligesom experimentere hver Gang paa mig selv, om Humeuret „i Dag“ er til det. Det er et halvt Lotterie, at faae disse Indfald.

Har De seet Madvigs Grammatik? Feiler jeg ikke meget, saa er den næsten ubrugelig som Skole=Bog. Det er meget beklageligt! Det vil sige: at det vil koste en utilgivelig Tid og Kraft at faae mange af Reglerne i Hovedet paa Drengene. Han burde have skrevet 20—30 Afhandlinger, hvoraf en Skolemand saa havde dannet en sand Lære=Bog. —

¹⁾ Se S. 343, i 7de Udgave.

Deres Højærværdighed har nok tænkt med den gamle hollandske Bossius (o: G. B.) „nullum est pertinacius hominum genus Grammaticis“, og derfor opgivet at strides med mig om Jod. Jeg er ikke saa stem.

1) Til Forsvar vil jeg nærmest anføre, at Jod efter en Vokal er en rigtigere Betegnelse af Medlyderen, end y=et, som man brugte indtil for 30 Aar siden, da man indførte urigtigen et i, som er en Vokal, f. Ex. i: „Dye, ey, høyre, Arbejd, højest, Bey“, 2c. (disse Exempler ere af Kingo, 1705). — Her til føjer jeg endnu, at allerede Psalmebogen af 1717 skriver „Vejen, høj, ej, overveje, højt, nøje, føje, pleje, neje, bøje“, 2c.

2) Dernæst maa jeg bemærke, at Jod er et ældgammelt Bogstav, thi allerede Gotheerne betegnede dette Bogstavs Lyd med det latinske g, medens de betegnede Lyden af Ge med det græske store Γ. At her ingen Misforstaaelse finder Sted, viser den gothiske Talrække; de betegnede, paa græsk Maade, Tallene ved Alphabetet; men nu betydede Γ (o: vores Ge) hos dem det 3die Tal, hvorimod g (o: vores Jod) betydede det 15de Tal, nemlig 60.

3) Endelig maa jeg bemærke, at Jølandst, Gothist, Tyndst, Engeltst, 2c. i de allerfleste Tilfælde vise, at dette mellemstaaende Bogstav er en Medlyd og ingen Selvlyd f. Ex.:

Jølandst.	vega,	ega,	har,	auga,
Gothist.	(Frantist.)	aiginn,	hauchs,	augo,
Tyndst.	wiegen,	eigen,	hoch,	auge,
Engeltst.	weigh,	own *)	high,	eye,
Svenst.	våga,	åga,	hög,	öga,
Danst.	veje.	eje,	høj.	Øje.
		(egen).		

*) men v og g ere bevisligen i alle vore Nord=Sprøg meget nær beslagtede.

allerhengivenst

P. Hjort.

København d. 23de Julii 1842.

Vel ikke fra Stændersalens Helligdom, men dog, saa at sige, fra dens Forgaard modtager herved min høifarede Ven 3 Taler paa 2 Sprøg, om hvilke jeg intet videre har at til-

føie, end en Anmodning om at ville lade de Pakker, jeg har tilladt mig at vedlægge, aflevere efter Adressen.

Ständerfalsens politiske Discussioner ere ikke endnu ret aabnede, men derved man tør domme efter Aspecterne, turde det endda gaae nogenlunde fredeligt af. Utsings Finants-Petition vil i dens ene Deel finde almindelig Anklang; den anden Deel, ang. Budgettets Forelæggelse for dets Approbation, vil man formodentlig søge en Udvei for ved at henvise til det permanente Udvalg af samtlige Ständerforsamlinger¹⁾ som Kongen har proponeret, og i Henseende til hvilket Comitee-Forhandlingerne hidtil gaae meget roligt. 3 Dag faae vi Trykkesfriheds = Selskabets Petition, som kun indeholder det Sædvanlige. Videre af sær politisk Betydning er endnu ikke annonceret. Om geistlige Sager af Betydning hører man, imod al Forventning, Intet.

Hvad Fru Klaumann angaaer²⁾, da bortfaldt hendes Mand's Sag, fordi Ingen kunde paatage sig at erklære sig overbevist om, at der var skeet ham personlig Uret. Sagen beroede nemlig, saavidt jeg erindrer, paa det almindelige Regjerings-Princip, at Staten ikke er forpligtet til at godtgjøre Vedkommende de Tab, som de lide ved Overformynderes Fallitter eller deslige. Om dette Princip er rigtigt, kan være tvivlsomt³⁾, men da maatte der være stillet almindelig Proposition om dets Forandring. Derimod var der, efter dette Princip, ikke skeet Al. nogen Uret; det var gaaet ham, som alle Andre i lignende Tilfælde.

Hans Enkes Pension var en reen Raadesag, hvormed Ständerne ikke ere beføiede til at befatte sig, og jeg beklager, ingen anden Vei at have at anwise hende, end fornyet Ansøg-

¹⁾ En under den daværende Statsforfatning fortrinlig Tanke, som man hos os desværre ikke fattede, A. S. Ørsted nok ene undtagen!

²⁾ Enke efter Branddirektør, Major Klaumann.

³⁾ Jo, det skulde jeg tro.

ning til Kongen, hvori hun jo kan forklare alle Sagens Omstændigheder.

Tiden tillader mig kun at tilføie venligst Hilsen.

Deres

Mynster.

Kiøbenhavn, 5. Jan. 1843.

Høifstærede Ven!

Som en liden Nytaars-Present tillader jeg mig herved at fende en liden Tale¹⁾, og — —.

Hvad angaaer den i Deres sidste venstabelige Skrivelse ommeldte Sag, da vil De have bemærket, at jeg siden min Udtrædelse af Directionen har holdt mig saa langt som mueligt fra alle Directions-Sager; jeg undgaaer helst at høre, og endnu mere at tale derom. Saaledes veed jeg om Akademiet intet Andet, end at der i Fredags skulde gaae en Forestilling op desangaaende; men om den virkelig er afgivet, hvad den indeholdt, og hvorvidt Kongen deri er enig, er altsammen blevet mig ubekendt, skøndt jeg vel kunde have erfaret det, dersom dette havde været mit Dnske. Jeg har saameget mere afholdt mig fra alle Sorøfste Anliggender, som Tilstanden der ofte har bedrøvet mig, og det dog ikke vilde været mig mueligt at komme til en klar Dom om Sagernes virkelige Stilling. Det maa vel antages, at Waage har begaaet Misgreb, men paa den anden Side maa jeg tilstaae, at den Tone, hvori De i længere Tiid har omtalt ham, har været mig, som hans oprigtige Ven, meget frænkende²⁾. Overalt troer jeg, at den Tone, der ogsaa offentlig er bleven istemt, har i den almindelige Mening

¹⁾ Tale ved Indvielsen af Roeskilde Cathedralskoles nye Bygning, den 21de Oct. 1842.

²⁾ Den Smerte, at måtte meddele denne „Tilstæelse“ offentlig, bevæger mig til ogsaa at meddele, til Belysning af mit rette Forhold til den så adelttænkende Waage, flere Breve fra ham til mig længere hen i Bogen.

skadet Oppositionen og Akademiet mere end Waages Reputation. Den Høiagtelse og Hengivenhed, Waage havde vundet, hvilede paa en meget fast Grund¹⁾, og med den dybe Smerte, som ikke blot hans Venner, men hele Landet har følt ved hans Bortgang og hans Families sørgelige Skiebne, er den Beklæggelse ogsaa bleven almindelig, at hans retskafne Willie og hans mange fortrinlige Egenstaber ikke i Sorø har fundet anden²⁾ Paaskjønnelse, end at han skulde døe med et brudt Hjerte.

Jeg sagde Waage det strax, at af alle de Poster, Kongen har at bortgive, var der ingen, jeg nødigere vilde modtage end Director=Posten i Sorø. Han havde bedre Haab — men som desværre blev sørgeligen skuffet.

Deres Mynster.

Kiøbenhavn, 12. Oct. 1843.

Det er længe siden, min Ven! at De faae nogen Linie fra min Haand. Vor Correspondence standsede egentlig ved de ulykkelige Forhandlinger om Waage, som jeg tilstaaer berørte mig saa smerteligt, at jeg ikke kunde have Lyft til at lade mine Tanker dvæle længere derved, end jeg ikke kunde undgaae. Og-saa senere er Sorø ikke en Gienstand, som jeg gierne hyskesætter mig med. Det var en skøn Idee³⁾, som jeg i sin Tid har pleiet med megen Kierlighed, men desværre har det viist sig, at det — hvori saa Skylden ligger — ikke har været mueligt at udføre den; og hvad der nu er tilbage er noget saa Usammenhængende, at jeg ikke veed, hvorledes man skal

¹⁾ Dog må jeg, som Udgiver, til Sammenligning henvise til Fogtmanus Breve i dette Bind.

²⁾ Dette er sikkerlig meget for strengt sagt. Man kunde meget godt påstjønne Waages fortrinlige Personlighed og til samme Tid høilig beklage hans misgribende Bestyrelse. Vi talte stibigen i Fortrolighed om hans fatale Stilling, især når han timevis besøgte mig. I en af de sidste Samtaler sagde han: Ja, jeg troer nu mer og mer, at jeg må skifte System. Jeg svarede: Vel! men det må så gøres meget forfigtigt! Pas endelig det!

³⁾ Ja tilvisse. Og den kunde have virket højt velgjørende i vort Fædreland! Men den gamle fine Malling var ikke Manden til at frede og opretholde den med Kraft. Smk. denne Bogs Bind I. S. 75.

faae Noget ud deraf, som nogenledes svarer til Ideen. Men Ikkeligviis hviler den Byrde ikke paa mine Skuldre.

Naar De har troet, at jeg havde forbigaaet Dem med Tilsendelsen af mit Program, gjør De mig Uret. Deres Frue lovede ved hendes Nærværelse her at sende sin Søn til mig, naar hun skulde reise; men da dette formodentlig blev forglemmt, bad jeg Bornemann medtage et Exemplar, som jeg haaber han har afleveret.

Hermed følger en liden Skoletale¹⁾; de flere Exemplarer deraf ville De vel have den Godhed ved Leilighed at tilstille Ingemann, Hauch og Wegener, som var saa god at bringe mig sin Fr. d. Gtes Krønike. Det er ubetydelige Blade, jeg sender, men de kunne dog i alt Fald gielde som Bisittfort.

Megen Tak for Psalmerne; ved Leilighed faaar jeg vel de manglende Melodier. Med Tilføjet til den evangelist = kristelige Psalmebog seer det endnu vidtløftigt ud, da Circulationen af den store Mængde Betænkninger gaaer meget langsomt, og ved Forhandlingerne, naar de engang kunne begynde, vil der, saavidt jeg forud kan mærke, blive afvigende Anskuelser nok. Dette er ogsaa et Beviis paa, hvorlidet man for nærværende Tiid kan tænke paa en heel ny Psalmebog. Det kan nu ikke hielpe at discutere denne Materie, da det er resolveret, at der kun skal udgives et Tillæg; men, skøndt jeg ikke, før Resolutionen blev fattet, har afgivet Betænkning i Sagen — uden forsaavidt at Ritual = Commissionen androg paa et saadant Tillæg — maa jeg dog tilstaae, at jeg er ganske enig med Resolutionen. For ikke at omtale de øvrige Banfæligheder, vil jeg blot nævne den, at vi mangle saadanne Bearbejdelser af de gamle Psalmer, som kunde være værdige at optages i en Psalmebog, der nu leveredes til Brug i vore Kirker; thi til det Smagløse og Krasse skulle vi jo dog ikke vende tilbage. Jeg paaskønner vist Fortienesten af Deres Samling, jeg veed, at man ikke tør fordre, hvad nu ikke kan præsteres, og jeg erkien-

¹⁾ Tale ved Rector = Indsættelsen i Bordingborg lærde Skole.

der, at Meget kan optages i en Samling, som er bestemt til Huusbrug, hvilket derfor ikke fyldestgjør strengere Fordringer. Jeg for min Deel kan ikke uden videre erkiende Grundtvig for en fortrinlig Psalme-Digter¹⁾. Han kunde have blevet²⁾ det, men som han nu digter, har han vel leveret en Mængde meget smukke Stropher, men næsten ingen heelt igiennem reen Psalme, hvorfor ogsaa hans Sangværk kun har fundet saa liden Indgang i Folket. — Ogsaa mod andre Digtere har De været meget naadig ved Optagelsen. — Jeg paaskionner, at der i Deres Samling findes mange heldige Forandringer, og jeg veed af egen Erfaring, hvor yderst vanffeligt det er at borttage Pletterne uden at skade Formen. Men ved det Skeete kunne vi dog ikke blive staaende. Tillad mig at anføre et Exempel. I Psalmen „Jesu din søde Forening at smage“ har De ladet den Linie staae:

„Før Du til Slutning paa Bønnen maa tegne“;
 dog gives der vel intet mere prosaisk Billede, end det, der er taget fra en paa en Ansøgning tegnet Resolution; og det bliver her desto uheldigere, da denne Paategning skal blive Svaret paa „et Raab“, altsaa paa en mundtlig Begjæring. — Oversættelsen af „Vor Gud han er saa fast en Borg“ er vist meget bedre end de, vi hidtil have havt. Dog siges der i 3die Strophe, at Dievelen er bunden til Helvede, uagtet det lige foran er antaget, at Dievle kunne myldre frem paa Jord, osv. Min Overbeviisning er, at, ville vi nu ikke nøies med et Tillæg, saa bliver der et saadant Nøre, at vi aldeles Intet faae: see Ritualsfagen.

Deres

Mynster.

¹⁾ Dette er vistnok sandt, når Godt og Ikke-Godt karakteriserende stilles sammen. Men en Forfatter af ikke så ganske fortrinlige Psalmer må man holde ham for at være — og glæde sig taknemmelig derved — hvor vanffeligt det ogsaa tidt er falden ham, under sin Voldsomhed og rige Egenhed at holde nogen Psalme rent pletfri.

²⁾ „have blevet“ var dengang Sprogstil for være bleven.

Sore d. 16. Oktober 1843.

Deres Højærværdighed!

Som høflig Anmodning om flere concrete Udsættelser fra Deres Haand, lig den paa Luthers Psalmes Bearbejdelse, tillader jeg mig at sende Dem min Vædring med Haab om, at den skal blive bifaldet¹⁾:

Luther:	Min gamle Oversættelse:
thut er uns doch nicht,	Thi Christus Sejr vandt,
das macht, er ist gericht.	Han ham til Helved bandt.

Min nye Oversættelse:
Thi han har faaet sin Dom,
Da Christ til Jorden kom.

Deres hengioneste

P. Hjort.

Sore d. 14. Nov. 1843.

Deres Højærværdighed!

Der var to Spørgsmaal i Deres sidste venlige og lære-
rige Skrivelse, som jeg opsatte at skrive om. a) Først Psalme-
bogen. Jeg maa gjøre opmærksom paa, at ogsaa Ev. Ps.=Bog
har paa Titelen „Kirke- og Huus-Andagt.“ Jeg mener der-
for, at enhver større Psalmebog maa beregnes paa begge Dele.
Men saa har Forfatteren et vist Spillerum for sin Optagelse, og
det kan ikke alene gjælde som Grund mod en Psalme, at den
ikke er til Kirke-Brug. Thi saa kan jo Enhver bruge i Kirken,
hvad han vil. Jeg mener herved at forvare mig imod den
Kritik, at flere af mine Bearbejdelser ikke ere passende for Kirken.
Om hver enkelt Psalme, som Deres Højærværdighed saaledes
vilde udpege, som mindre skikket til Kirkebrug, vilde jeg for-
modentlig give Dem Ret. Men Spørgsmaalet stilles da saa-
ledes: Kan Hjort skaffe tilveje — i tilstrækkelig reen Form —
det fornødne Antal til Gudstjenestens Brug? Og jeg mener
at deraf kunde skaffes en 150—60 saadanne, som den strengeste
Smag vil lade passere. Men det var dog vist nok?

Dernæst maa jeg bede Deres Højærværdighed ved Lejlighed
at sige mig, i hvad Grad De misbilliger flere altfor simple

¹⁾ hvilket Haab også opfyldtes.

Psalmer: om 1) De nemlig ved Deres udtalte Misbilligelse vil bekræfte, hvad jeg selv siger herom i Fortalen, eller om 2) De gaaer et eller flere Skridt videre i at forkaste en eller anden, som jeg ikke har tænkt paa at behøve at udskyde? Kunde der engang blive Tid til, at De beviste mig og Bogen den Belgjerning, med Nr.'s Angivelse at melde mig alle de forkastelige? (Ikke at tale om en lille Grund's Tilføjeelse; hvilket kunde være mig en vigtig Ledestjerne i flere Tilfælde.)

Regjeringens Plan med Tillægget synes mig skadelig i den Henseende, at den a) enten siltiende lader, som om den erklærede baade Bogen og Tillægget for gode i og for sig, ved at parre dem sammen, b) eller ogsaa, at den kun bidrager, ved Modfætningen til at vække endnu mere Lede for alt det Slette, ja Utaalelige, i Bogen. Men i sidste Tilfælde ere de 40 Psalmer altfor lidt Erstatning. Denne Plan, som maaskee kan stifte en vis Fred i nogle faa Aar, maa derfor paa begge Maader, enten den lykkes eller mislykkes, eller forstaaes eller misforstaaes, vanskeliggjøre det Duffeligstes snarestes Udførelse: En heel ny Bog's Tiløjebringelse. Hvad man anfører i oeconomisk Henseende, gjælder i Sandhed ikke for Hver den, som veed, hvor villigen Almuen har kjøbt mange Tusinder af de forskjellige Dplag af eensidige gamle Samlinger¹⁾. Thi hvor langt lettere skaffer den ikke da Pengene til en stor alsidig Samling, som tillige Kirken anbefaler.

Skraal vil der komme, og Krig vil der opstaae; det er upaatvivleligt. Men naar man engang vil tillade (og tildeels ønske), at Alles Mening kommer for Dagen om Alt, saa er Enighed og Eendighed og Klarhed umueligen at opnaae alletider. Saa maa man lade nogle skraale i deres Raad, og da i Guds Raad handle, som man tykkes bedst. Man er virkelig i vor Tid tildeels altfor human, idet man stjerker adskilligt Intetsigende for meget Hensyn. Fra først af skulde denne almindelige Snakken med, Dømmen, ic. ikke været taalt. Men nu er engang Været opgivet; Regjeringen spørger og spørger atter; saa maa den ogsaa forstaae at lukke sine Øren til i rette Tid. Lad dem saa skraale! Den taknemmelige Menigheds fulde og glade Chor vil snart overdøve dem. — Næste Gang om Sorø-Academie. Jeg henlever Deres højagtelsesfulde og trohengivne

P. Hjort.

¹⁾ Af Brorson findes næsten 40 Udgaver, når de ældste tønderske medregnes. Foruden de mange kbhvnste Gjentagelser ere sådanne trykte i Viborg, Høriens, Odense, Christiania, Stavanger, Bergen. Af den odenfseiste Samling (Vulm's) have, i Stav og Duodez, en halv Snæs store Dplag. En ren literær Udgave er Arlauds omhyggelige fra 1867.

Højvelbaarne Højærværdige
 Hr. Dr. Theol. Mynster,
 Ordensbiskop, Storkors og
 Dannebrogsmænd, m. m.

Sors d. 14. Nov. 1843.

Ærbødigt Promemoria!

Jeg udbeder mig Deres Højvelbaarne Højærværdigheds Opmærksomhed for det hoslagte Skrift, nemlig den 3dje Udgave af min Psalme-Samling. Jeg vover at oversende min Bog til en stor aandelig Autoritet, Hr. Dr. theol. Mynster, og en høj kirkelig Autoritet, Sjællands berømte Biskop. Jeg veed, at jeg vil faae en streng Dom, men jeg veed, at jeg vil faae en samvittighedsfuld Dom. Jeg vover ved denne Oversendelse, i al Ærbødighed og al christelig Kjærlighed, at træde i Stranken imod Regjeringens Plan at sammenvikle det gode Gamle med det nye Ikke-Gode, tilbeels Slette. Aldrig kunde man valgt en bedre Baulunder til dette nye Gudfrygtighedens Pandser, end Sjællands altgjennemskuende, alt formaaende Biskop — jeg beder om Tilgivelse for min frie Tale — men den (saakaldte) Nye Psalmebog skulde jo dog, efter Planen, blive som den var; og det er det, som Menigheden i Danmark ikke længer vil lade sig nøje med, da den ikke kan lade sig nøje med Ord og Phraser for Tanker og Følelser, med Skin istedenfor Virkelighed, med Vand istedenfor Viin, med evige Gjentagelser, og med forsigtig Tavshed istedenfor christelig aabenhjertig Tale: med Frugtens golde Kjernehuus istedenfor dens liflige vederqvægende Saft. Menigheden kræver noget andet, fordi den trænger til noget andet end Talemaader, som den Hjertelige føler sig benauet ved, og den Estertænksumme bliver tankeløs over. Men en saadan Virkning har den nærværende Kirke-Psalmebog ofte.

Dette Grund=Unde maa hæves! Men om ogsaa hint fortræffelige „Tillæg“ som et Figenblad kommer til at dække dens Blusfel, saa vil dens Røgenhed ligesuldt fremfinne og affkræfte.

Det er derfor mit underdanige Raad — og da min Betænkning er bleven forlangt i Ritual=Sagen, anseer jeg det ikke for usømmeligt at fremsende et saadant ogsaa i denne Sag — at man søger at udarbejde en heel ny Psalmebog. Et brugbart Forarbejde, turde da vel nærværende min Samling gjælde for.

Det danffe Cancellie saavel som det Theologiske Fakultet har jeg tilfrevet herom.

Underdanig
 P. Hjort.

Kjøbenhavn d. 19. Jan. 1844.

Det er vel Tiid, høistærede Ven! at jeg engang igjen lader Dem høre et Par Ord fra mig. Først Tak for Deres sidste Brev. Artikelen i Intelligentsbladene faaer at udrette hvad den kan. Slikt fremgaaer af en indre Nødvendighed, og gavner dog saa Meget, at de nye Philosopher ikke ganske beholde Ordet alene, ogsaa er vel derved allerede fremkaldt en meget priselig Uttring i den charmante Artikel om Virtuositet¹), hvor den ufortrødne Heiberg har slaaet omkring sig til alle Sider, men har gjort det paa en saadan Maade, at han dog synes at faae Pluraliteten paa sin Side, og de ikke synes at mærke: de to fabula narratur. Hvorvidt H. iøvrigt er consequent, vedkommer ikke mig. Det er curiosøst, at de Uttringer af ham, hvormed man i „Fædrelandet“ har villet slaae mig af Marken, allerede i sin Tiid have fremkaldt en Modsigelse af mig i Dansk Ugeskrift. I Øvrigt er hans Mening meget forskiellig fra de nye Herrers, thi han vil kun, at Religionen hos de Dannede skal gaae over i Philosophie, saa at dog det væsentlige Indhold blev, hvorimod de Nye ville have Indholdet selv udslettet.

Mag. Adler er suspenderet, og formodentlig vil en Vicarius blive oversendt for at fungere i hans Sted indtil Videre, som det pleier at skee med Præster, der gaae fra Forstanden, da man jo, selv imod Haab, bør forsøge, om de igjen kunne komme til den. Seg tilstaaer, at jeg, efter Udgivelsen af hans Prædikener, forhalede Sagen noget, deels for at see, om han ogsaa i sine andre Forhold vilde vise sig som fornytt (hvilket dog just ikke har været Tilfældet), deels af Medlidenhed med hans Forældre, som dengang allerede havde 2 Børn i Daareanstalten i Slesvig. Men efter Udgivelsen af hans „Studier“ var han ikke længere at staae. Han var en halv Snees Dage i Kbhavn, uden at hans Forældre vidste det Mindste om hans Ankomst før efter hans Afreise; han har neppe seet noget Menneffe af sit Bekjendskab undtagen Bogtrykkeren.

¹) i Intelligentsblade, udgivne af S. E. Heiberg. Nr. 43.

I den omspurgte Sag ang. Deres Anfattelse og Betingelserne derved er jeg ikke istand til at afgive noget egentligt Vidnesbyrd, da jeg kun meget dunkelt erindrer Sagen¹⁾. Saavidt jeg — men saare dunkelt — kan mindes, tænkte Malling paa Kunsthistorien, og jeg paa Philosophien. Men da der intet staaer derom i Deres nugældende og nu alene eksisterende Bestalling, kan jo Forfatter-*Lexiconets* Udsagn Intet have at betyde, ligesaa lidet som dets Udsagn om det paa Henderson forøvede Ord, hvilket jeg i Sommer, da han spiste hos os, havde den Fornøielse at forelæse ham og hele Selskabet. Jeg skal gierne tale med Etatsr. Hansen derom, naar jeg seer ham, men dette skeer meget sjælden, da han boer ude i Emdrup og kun sjælden lader sig formaae til at komme i noget Selskab. Saavidt jeg veed, har Forestillingen om Sorø allerede i lang Tiid ligget hos Kongen, uden at man har kunnet bringe den videre frem. Hvad der staaer i den, veed jeg ikke, og takker min Gud, at jeg ikke har dermed at gjøre. Nogle mene, at Grunden til Udfættelsen er Grundtvigs Motion om en dansk Høiskole i Sorø.²⁾

Psalmecommissionen har omsider kunnet begynde sine Forhandlinger, men det gaaer meget langsomt dermed, da det er meget vanskeligt at finde en Tiid til Samlingerne, som convenerer Alle, især da En af Medlemmerne boer i Søllerød³⁾ — ikke at tale om Den, der boer i Ribe.⁴⁾ Det paaligger Commissionen at udarbejde et Tillæg til den ev. kristelige Psalmebog, og ikke Videre. Om da Nogle af Commissionens Medlemmer ville andrage paa, at der nu skulde udarbejdes en heel ny Psalmebog, staaer dem frit for; men de ville Intet

¹⁾ Herved sigtes til et Sted i Ersmes Forf.-Lex., Bind I, Side 661, om en mig pålagt „Forpligtelse“, om hvis Anvendelse Rygtet mumlede. Sml. denne Bogs I. Bind, S. 67.

²⁾ Muligvis også mine til Hs. Maj. Selv allerunderdanigst afgivne forskjellige Betænkninger.

³⁾ nemlig: Provst B. F. Voisen; nu i Gjentofte.

⁴⁾ nemlig: Biskop Tage Møller.

udrette dermed, saameget mere som Kongen allerede i sin Resolution har sagt, at han „finder dette utilraadeligt“. Jeg for min Deel maa tilstaae, at jeg finder det ligesaa. Det viser sig noksom, at det endnu mangler paa tilstrækkelige Forarbejder, og vi maae levere de Psalmer, vi optage, ikke som det var ønskeligt, men som vi kunne. Ogsaa viser det sig noksom, hvor lidet man i nærværende Tid vilde blive enig om Valget. Mange, som meget stærkt ivre mod den ev. kristelige Psalmebog, staae dog i poetisk Henseende ikke paa synderlig høiere Standpunct, end denne Psalmebogs Redacteurer.

Alt Godt i det nye Aar!

Deres
Mynster.

(fra P. Hjort.)

Cors d. 21. Jan. 1844.

At Deres Højrærdighed har taget Dem Tid til at skrive mig 3 store Kvartfider til, det er jeg meget taknemmelig for, saavel som for de mange Bemærkninger og Meddelelser heri.

Idag vil jeg blot tillade mig at sige et Par Ting om Psalmebogen. Jeg mener, at man for Djeblicket opnaaer alt Ønskeligt, naar man ved et Andragende om en „heel ny Psalmebog“ gjør — som jeg ligefrem skrev til Cancelliet — Regjeringen vaklende i sin Plan med et Tillæg. Dersom Psalmebogen var god, men havde Lacuner eller var eensidig, saa kunde et Tillæg tænkes at bøde paa denne Mangel; men Psalmebogen er heelt igjennem knap taalelig! Et Tillæg forudsætter en Kjerne, et Støttepunct; men dette haves ikke i Ev. Ps. Bog! — Et Tillæg er under disse Omstændigheder som en Kap paa en Kjole med 6—7 Huller. Det forslaaer ikke, hvor ypperligt det er. (Og jeg erkjender, at det valgte Tillæg er fortrinligt.)

Vil Regjeringen blot vente 5—7—8 Aar, saa er der saadan en Gjæring, og saadan bevidst Liv i vort Psalme-Væsen, at ganske af sig selv et Antal af 1,000 Psalmer ville være at vælge imellem til en Kirke-Ps.-Bog. Vælges nu Halvparten omtrent, saa har man 500 el. 560 Psalmer, med hvilke den nu brugte Ps. Bogs 560 Psalmer ikke i noget af alle Partiørs Dine skal kunne sammenlignes! Dette er virkeligen at betænke, O. Hbed! Men saa har man den forønskede Kirke-Ps.-Bog af sig selv, uden Møje, uden Strid.

Et Tillæg af 40 Psalmer kan kun vække større Lede ved den

gamle trivielle, end hidtil; men alene at bruge Tillægget er umueligt; Tillægget vil saaledes fremstynde det Duffe, som man vil trænge tilbage ved dets Udgivelse. Endeligen maa jeg sige, at jeg bestemt antager, at den Ev. Ps. Bog aarligen berøver Kirken og Christendommen mange Tilhængere, o: negativt, ved ikke at drage dem til sig. Den mangler nemlig i paafaldende Grad Psalmer om Anger og Omvendelse, og dem er det dog, som Menigheden hyppigst søger; og Tillægget har kun to. Jeg takker for Antydningen af, at et eller maastee flere Medlemmer mueligen stemme med mig; i det mindste har jeg ikke forstaaet Deres Højærværdighed anderledes. Dette Bink er mig saameget des vigtigere, som jeg derved seer mig dispenseret fra at skrive i de offentlige Blade om Sagen, hvilket jeg højst nodig vilde. Lad nu vor Herre raade! — At jeg troer, at Ds. Hhed har Uret i denne Sag, vil De tilgive mig. Jeg haaber at De ikke har misbilliget min Handlemaade; i det mindste har jeg stedse tænkt paa at undgaae min gamle Besfytters og Belynders Dabel i denne Sag.

Med Højagtelse og Tillid

Hjærtlig
P. Hjort.

Højvelbaarne
Hr. Biskop Dr. Mynster,
Storkors m. m.

P. S. Bestallingsagen har den Knude, at jeg har, for at læse Engellf, Extra=Betaling, ligesom flere Lærere herude. Men nu har en vis Mand sagt, at jeg ikke fik Gage=Tillæg, men Ingemann og Nothe fik, da denne Extra=Betaling ikke tilkom mig, ifølge den 1ste Bestallings Ord. Men det er en skammelig Uretfærdighed, om man gjør det.¹⁾

København d. 27 Aug. 1841.

Da De, høifæredede Ven, formodentlig ikke er Medlem af Samfundet til den danske Literaturs Fremme²⁾, saa er De

¹⁾ Tilfidsst, i 1849, gjorde den daværende Regjering det dog ikke, men behandlede mig ganske retfærdigt.

²⁾ So det var jeg. Opfordret af S. Veichmann o. A. var jeg netop indtrådt for at understøtte Selskabets Formåls ved Brøndsted; thi S. C. Ørsted, der i sin Tver for at vinde Midler til sine mange smukke Planers Udførelse havde kastet sine Dine på Selskabets Smule Kapital, vilde nu have denne stjenket til Videnskabernes Selskab, om jeg husker ret.

formodentlig ikke heller i Besiddelse af den Biographie, som herved indstiller sig. Jeg har nogen Formodning om, at De ikke har betragtet Brøndsted med samme Øine, som jeg; men det er vel mueligt, at Biographien vil vise ham fra en anden Side, end de, der kom i Conflicter med ham, fik Leilighed til at lære at kjende ham fra.

Jeg har erfaret, at De har været i Jylland. Der vil De da have hørt saa megen Politik, at De kan lære deraf i lang Tiid. Heller ikke har jeg Tiid eller Lust til at skrive om hvad der skeer eller ikke skeer i Sorø, paa Føhr, i Berlin, i Glaucha og mange andre Steder. Jeg vil derfor blot sige, at jeg paa mine Visitationer med Glæde seer Deres fortræffelige Læsebog indført paa stedse flere Steder, og naar den ikke bliver indført næsten overalt (og skaffer Dem en Indtægt som den, Birch har havt af sin Læsebog), da hidrører dette nok fornemmelig fra:

1. Orthographien, som Ingen kan forlige sig med, og som mange Præster ansee som stadelig for Børnene, da de derved afvænes fra den Orthographie, som er den sædvanlige i danske Skrifter, og som man derfor mener, at i det mindste Almuens Børn burde holdes til.
 2. Den betydelige Forskiel mellem Udgaverne, som rigtignok er til megen Hinder ved Brugen i Skolerne.
 3. Bogens Priis. Denne er rigtignok saa lav, som efter Omstændighederne mueligt, men Skolekasserne ere for det Meste fattige.
- Dermed ville vi for denesinde blive staaende.

Deres

hengivne

Mynster.

Etænderfalden d. 13. Dec. 1844.
Aften Kl. 8½.

Da jeg i Morges modtog Deres Brev, Høistærede Ven! var det strax mit Forsæt at sende Dem et Par Linier her fra

Salen; men at jeg allerede nu udfører dette Forfæt har rigtig nok sin Grund deri, at jeg er ret hiertelig feed af de Forhandlinger i Landbofagen, som kaldes „endelige“, men som synes at vilde blive uendelige. Der har vel været noget Underholdende deri, forsaavidt som vore 3 Demagoger have faaet den velfortiente Røvselse, men nu er det gaaet meget for vidt i Personligheder, og omfider har Provst Plesner ganske dræbt min Taalmodighed. Den gode Mand begreb ikke engang, hvad det Ord „Conservativ“ betyder, men antog det for ligebetydende med: „god Borger, Fædrelandsven“, og var meget forbittret over, at Scavenius havde ytret, at de store Godseiere efter Sagens Natur i Almindelighed ere de meest conservative¹⁾. — Om Professor Clausen her har fundet det „tunge Sind“, hvormed han yttrede at han kom, lettet, tør jeg ikke sige. Imidlertid har han dog ved flere Leiligheder faaet sin Brede ret rigelig udstøt over Commissarius. Hans Opførsel imod denne fortræffelige Mand har vaakt ikke liden Indignation. Jeg maa desuden bemærke, at Orsted i Viborg ikke har sagt, at Clausens Skrivt²⁾ var „eenfaldigt“, men at Sagen kun var forhandlet offentlig „fra den ene Side“, hvilket er noget ganske Andet, da der naturligviis fra den anden Side vilde været fremført andre Data og andre Argumenter. I Øvrigt kan man ogsaa gjerne kalde et Skrivt, der ikke blot indeholder skæve Raisonnements, men aldeles urigtigen fremstillede Facta, eenfaldigt. — Om Deres Læsebog har jeg ikke haft nogen Indberetning

¹⁾ Jeg har oplevet noget Tilsvarende med den gode Plesner. Jeg var i Koeskilde ved Stændernes Åbning. Mynster skulde holde Prædikenen; jeg gik lidt tidlig til Kirke og kom til at sidde i Stol med Plesner, hvis Bekjendtskab jeg just havde gjort, da vi havde korresponderet om Sønnen i Sorø. Nå, sagde Pl., nu skal vi da høre en Prædiken af den berømte Mynster! — Så, svarede jeg, har D. S. aldrig hørt ham før? — Nej, sagde han, jeg kjender ham aldeles ikke. — Af hans trykte Prædikener kan man dog for en vis Del allerede kjende ham. — Ja, men jeg har det Princip aldrig at læse trykte Prædikener. — Ja så! måtte jeg svare.

²⁾ Om Bestyrelsen af Kirke og Skole i Danmark 1844.

at afgive, men jeg har yttret, at, naar jeg paa mine Bisitater anbefaler Bogen til Indførelse, møder dens Orthographie mig jævnlig som en Indvending. Vi ville nu ikke disputere om dens Rigtighed; jeg lever naturligviis i et ganske andet orthographisk Haab, end De, og, saavidt jeg veed, er De den eneste Skribent af Consideration, der orthogropherer i denne Retning. Men unegtelig er det en ikke ringe Inconveniens, naar Børnene i en Skole ved Skrive=Ovelserne vannes til en Orthographie, og Deres Læsebog har en ganske anden. —

Dette maa være nok fra denne Stænderforsamling. Lev vel, og en glædelig Suul!

Deres
Mynster.

Kjøbenhavn d. 28. April 1845.

Det er temmelig seent, jeg opfylder det Løfte, jeg gav Dem, Høistærede Ven! at sende Dem den nu medfølgende Afskrift. Aarsagen har været, at min Afskriver var paa anden Maade syjselsat, saa at han først nu har kunnet tilendebringe Arbeidet; men det vil formodentlig endnu være god Tiid. Den hele Afhandling er vel egentlig kun skreven for Conventet¹⁾, men den er læst af saa Mange, at jeg slet ingen Anledning har til at gjøre nogen Hemmelighed deraf, men gierne ønsker den læst af Flere.

Jeg har siden endnu maattet skrive et Par Betænkninger til Cancelliet i Baptistsagen. Foruden Kierkegaard har ogsaa især Dr. Rothe sat sig op, og skrevet en lang Afhandling, hvori han beviser Utilideligheden af „Evangsdaab“ — nemlig Bogues —, og slet ikke har truffet cardo quæstionis. Hvorledes Afhandlingen er affattet, kan De vel omtrent forestille Dem, men han har selv saa stor Tilid til den, at han har forlangt den Kongen forelagt.

¹⁾ Det kjøbenhavnske Præste-Convent.

Efter det Kiøbenhavnste Convents Opfordring har jeg dog maattet skrive en Betænkning om Psalme-Comiteens Prøvehefte. Jeg har søgt at affatte den saa moderat som mueligt, men det Skarpe kunde og burde ikke ganske undgaaes. Som jeg hører, skulle alle indfomne Betænkninger om dette Psalme-Hefte omtrent gaae ud paa det Samme. Biskop Faber skal have sendt Conventet en heel Bog derom.

Conferentsraad Engelstoft er igien paa Benene. Nogle tale om, at Etatsraad Hansen igien skulde ind i Rentekammeret, der rigtignok staaer paa svage Fødder.¹⁾

Deres

Mynster.

Kjøbenhavn d. 20. Sept. 1845.

Efter min ærede Vens Opfordring undlader jeg ikke at melde, hvad jeg veed om Psalmebogen. Comiteens Prøvehefte har ligesaa lidet gjort Lykke i Conventet, som andensteds. Conventet har derfor paataget sig det Arbeide at giennemgaae Prøveheftet, for at vise Comiteen, hvorledes en Psalmebog skal være. Hvad der kan komme ud, naar en Snees Mennesker sidde og slikke paa Poesien, kan man vel vide. Den gode Trykke, som altid er sagnvinist, nærer de meest glimrende Forhaabninger; Andre af Conventets Medlemmer sige, hvad sandsynligt er, at det bliver noget Flikkerie. Begyndelsen er nylig bleven Comiteen tilsendt; Grundtvig er bleven smækket, de Andre finde Bearbejdelsen uheldig. At den nærværende Comitee bliver ved at arbeide, er ikke meget sandsynligt. Maaſkee indfatter Conventet en ny Comitee, hvort da Grundtvig vist ikke vil tage Deel, og hans Tilhængere ville blive yderst forbittede. Imidlertid skal Grundtvig arbeide paa at bringe en Petition istand fra sine Tilhørere om, at Prøveheftet maatte i Bartou

¹⁾ Smk. hermed i min „Bekjendelse“, 1837, Krit. Bdr., Pol. Afd. S. 180, Frederik d. Sjettes Ord.

Kirke blive indført istedenfor Tillæget. Hvad der kommer ud af, maa Tiden lære.

Tak for Deres sidste Brev!

Deres

Mynster.

Kbhvn d. 13. Oct. 1845.

I Henseende til Deres Keiser, min Høistærede Ven! har jeg vel hørt spøge over, om det skulde lykkes Dem at omvende Hertugen, eller omvendt, men jeg har Ingen hørt, som har fundet disse Keiser mistænkelige, hvilket de jo ikke heller let kunde være, da Deres Forhold til Hertugen er bekendt.

Hvad det Omspurgte angaaer, da maa jeg tilstaae, at jeg kun er lidet stiftet til at meddele slige Beretninger. Jeg holder mig for det Meste saa langt fra Politiken, som jeg kan, taler fielden derom, glemmer snart Detaillen af hvad jeg hørte, erfarer kun lidet Paalideligt, og det Paalidelige tør jeg ikke altid fortælle. Smidlertid er det endog af den slesvigiske Stændertidende klart, i hvor, som mig synes, uanstændig en Opposition Hertugen er traadt mod Kongen og Regeringen, og at han med sine erkearistokratiske Grundsætninger ikke har forsmaaet at træde i Forbindelse med de crasseste Demagoger, og at han i Særdeleshed af al Magt er gaaet løs paa det dog saa aldeles billige Sprogrescript, som endda er fremkaldt ved en Petition fra den slesvigiske Stænderforsamling selv. Han har nylig erklæret, at han i sine Præstefald ikke kunde anfætte Andre end tydske Candidater, eller dog Saadanne, som ere examinerede i Hertugdømmerne; han arbejder ikke blot paa at stille Holsteen fra Danmark, men ogsaa paa at faae Slesvig erklæret for en tydsk Provinds, og at faae det stormægtige Rige Schleswig-Holstein oprettet, og at han i denne Henseende intriguerer ved fremmede Hoffer, lider neppe nogen Tvivl. Hvor vidt han maa være gaaet, kan ogsaa sees deraf, at vor Konge, som dog ellers ingenlunde er uforsonlig, mod ham har været ubøielig. — De veed, at Rudelbach har taget sin Af-

steed i Glaucha. Efter at han har været en af Hovedmændene til at fremkalde de sørgelige Bevægelser med Lysvennerne, gaaer han nu sin Vej, da Striden just er i sin Hede. Han har allerede sendt sine Bøger, og stoler vistnok paa, at, naar han først er her, bliver han nok ansat — hvilket vel ogsaa vil skee. Alle skielve for ham, hvad enten han skulde blive Biskop eller Professor.

Saa Meget i denne Skynding.

Deres

Mynster.

Åbbon d. 12. April 1846.

Ved hermed i al Hast — da jeg har mange Expeditioner — at oversende Dem, høistærede Ven! hosfølgende Taler¹⁾, som jeg haaber venligen modtagen, har jeg ikke Tiid og Lust til at raisonnere, og Intet videre at melde, end at jeg af Hjertet paaskjønner det Venstab, hvormed De vedbliver at erindre mig, og at jeg ligeledes af Hjertet beklager det stakkels Akademis vaklende Tilstand, og maaskee endnu mere den endelige Bestemmelse, som engang kan ventes. Da Alt nu gaaer ud paa at popularisere og materialisere Videnskaberne, saa har jeg ligesaa lidet Raad at give, som man forlanger dem af mig, saa lever jeg i en vis Forstokkelse in den Tag hinein, spørger ikke om hvad man har for, og mener, at jeg kun altfor tidligt faaer det at vide.²⁾ Smidlertid læser jeg baade danske og tyske Aviser, og staaer for nærværende Tiid, ligesom alle Andre, og gaber paa de polske Affairer, som en Ro paa en Veirmølle.

Gud befalet!

Deres

ærbødigst hengivne

Mynster.

¹⁾ Fire Prædikener og en Præstevielses-Tale. 1846.

²⁾ Her skrev Lütken på Randen, thi han læste alle flige Breve: Dette er meget sørgeligt.

(fra P. Hjort.)

Soro d. 18. Juli 1846.

Deres Højærværdighed!

Det gjorde mig saa meget mere ondt, at see af Stænder-tidenden, at De var syg, som jeg saa Dage iforvejen havde modtaget det lille friske Program til Bispeindvielsen fra Dem, for hvilket jeg takker skyldigst og venligst. Jeg vil nu, ikke uden Spænding, eftersee hvert Stænd. T. Nr., for at erfare Deres Ankomst.

Det var da en Glæde med det aabne Brev! Et aabent og bestemt Ord i det afgjørende Øjeblik. Det er ret modigt af Kongen, da han om fjorten Dage skal over til dem.

Jeg hører af en Rejsende, at Alt er gaaet saa smukt ved de Svoenskes Ophold.¹⁾ Det har været en sand Recreation for Kongen. Gid han nu vilde faae Mod til at behandle Ritual-, Baptist-, etc. Sagerne med samme Bestenlighed som Arvespørgsmaalet, saa kunde man faae No engang til at leve! Endfjæ, om han fatte Statsraad Hansen Stolen for Døren²⁾, og emanciperede sig fra hans Kunstgreb og Bureaukratisme. Det er uærdigt for en Konge at staae under en Contoirmands Tøffel.

Men jeg taler om saa meget Fremmed, uagtet jeg kun vilde tale om min inderlig kjære og højagtede Biskop, min unge Alders Bestyrter, min ældre Alders ophøjede Ven! Jeg beder Gud at bestjærme Dem. Vel har Deres Højærværdigheds Livs-Skib (efter den gamle Psalme) „doubbleret Cap Moses“, og har Ret til, i det 71de Aar, at ville søge Havn og Ly for Sørovere og Storme. Men De maae dog endelig endnu holde rum Sø for Guds og Menneskers Skyld. Hvad kan ikke Grundtvig endnu falde paa? Og hvo skal saa tilsidst standse ham? Og nu hans Eftersnakkere! Desuden have vi f. Ex. P. Kierkegaard³⁾ der taler om Bondestand og Skolevæsen og Præsteliiv med et Sofisteri, som jeg i Korthed unueligen kan karakterisere. Den gode Færb. Fenger⁴⁾ holdt en Missionsprædiken forleden Dag paa vores Prædikestol og spillede⁵⁾ livagtigen en fuld Matros dertil! Han

1) Kong Oscars Besøg på Bernstorff med

2) Det i Universitets-Direktionen enerådende Medlem. Sml. denne Boges Bind I. S. 85-86.

3) I Pedersborg.

4) I Lyngø.

5) — under en god Skildring af vore Sømands Farter på fremmede Hæve og Havne —

er en rar Mand, med sjældne Egenheder; en fortræffelig Menigheds-Forstander, men tillige et Menneske uden jordist Forstand.

Men jeg maa slutte. Gud styrke Dem!

Med uforandret
Hengivenhed og
Højagtelse.

P. Hjort.

Højvelbaarne
Fr. Biskop Mynster.
Storkors, m. m.

Kjøbenhavn d. 10. Mai 1847.

Høifstærede Ven!

Da jeg paa Torsdag reiser paa Bisittats, og paa Torsdag skal prædike, har jeg Meget at expedere, og derfor ikke synderlig Tiid til at indlade mig i de vidtløftige Materier, der ellers kunde være at omtale. Dog maa jeg bemærke, at man gjør Universitets-Directionen Uret, naar man tilskriver den alene den nye Plan for Sorø. Det er blevet allerhøieste Bedkommende sagt af Alle, at man, naar denne Plan blev iværksat, vilde om faa Aar være nødsaget til at gjøre en ny Foundation; men —

Derfom Sagnet har meent, at det var afg. Gh. R. Rothe, der søgte at faae mig ud af Directionen, da er man feil underrettet. Han gjorde sig vissefelig af Umage, for at beholde mig, men Frederik VI vilde ikke, at en geistlig Mand skulde kunne komme til at staae i Spidsen for et Collegium. „De kan jo døe“, sagde han til Rothe i den Anledning. For mig var det meget heldigt, at jeg saaledes paa en god Maade kom ud af det, thi ellers maatte det have sleet paa en anden Maade, da jeg hverken havde kunnet beqvemme mig efter Tidsaanden, eller forhindre dens Virkninger. Det er den, vi skulde alle de nye Indretninger i den lærde Stat, og naar vi engang faae et Cultus-Ministerium, ville Geistlighedens Ordforere nok faae at see, hvad de have gjort, hvad enten saa Rudelbach (under den nærværende) eller Clausen (under den paafølgende

Regering) bliver geistligt Medlem. — Undskyld den Bemærkning, at det nok ogsaa er Tidsaanden, man skylder den Orthographie, hvorved Deres, allerede tilforn ikke meget læselige, Haandskrivt er bleven end mere utilgængelig. — Jeg har idag skrevet til Fru Hegermann med Lykønsning til Guldbrylluppet d. 26de. Der er for 2 Dage siden kommet Brev¹⁾; de befandt dem vel, vare da i Nizza, men agtede nu at gaae over Genua, Mailand, Benedig, hvor mit Brev meentes at kunne træffe dem, og da over Wien, Dresden, Berlin og hjem, omtrent til 1ste Julii, da Sønnernes Permission til den Tiid er udløben.

Stedsse

Deres ærbødigst hengivne
Mynster.

Kjøbenhavn d. 21 Sept. 1847.

Høifæredede Ven!

Jeg tilstaaer, at det ikke er ganske tilbørligt, at jeg i saa lang Tiid ikke har ladet høre fra mig; men dette er nu et fait accompli, og dermed er det jo retfærdiggjort! Derimod vilde jeg ikke kunne tilgive mig selv, dersom jeg undlod at sende Dem min hjertelige Lykønsning²⁾. Jeg havde næsten ventet, at denne Dag var falden sammen med Ridløse Kirkes Andvielse, og da kunde jeg personlig have bragt den. Men da dette ikke er lykkedes, maa jeg nøies med mundtlig at have Lykønstet Deres Frue³⁾, og herved skriftlig at forstikke Dem, at jeg med megen Glæde erindrer den Dag, da jeg for 25 Aar siden kunde være den Første, der ønskede Lykke over Deres Forening⁴⁾. Per varios casu, per tot discrimina rerum ere

1) Den hele Familie var rejst til Italien i Vinteren 1846—47, for på den Måde at fejre den stjerne Familiefest. Jeg besøgte dem i Wiesbaden i Sept. 46, fra Frankfurt af, da jeg just var ved Germanist-Forsamlingen der.

2) til mit Sølobryllup d. 25. September.

3) da hun et Øjeblik var i Kbhavn.

4) I det at det nemlig var ham, som viede os.

dog disse 25 Aar hengledne ret godt, og Deres gamle Præst er dog endnu istand til at gientage sine hjerteligste Ønsker, og tør haabe, at hvor og hvorledes end Dagen tilbringes, ville dog Brudgom og Brud paa den venlige tænke paa ham.

— Det Følgende bør ikke staae paa samme Side, derfor dreier jeg Bladet om. —

Der gives dog mange underlige Personer i Berden, og til saadanne hører vistnok den Herre¹⁾, der har gidet samle, og altfaa vel og ordne, 20,000 Autographa. Goethe havde vel ogsaa den Drm, men drev det dog neppe saaledes i det Store. Derfom Anmodningen om at forøge denne Samling var kommen til mig for et Aar siden, vilde jeg have kunnet levere ikke ubetydelige Bidrag, thi jeg giennemgik just dengang mine Brevskaber for at cassere hvad der ikke burde ligge efter mig, eller var ganske ubetydeligt. Iblandt den sidste Klasse fandtes dog endeel betydelige Mænds ubetydelige Billetter, men dem har nu Vulcan slugt, og ved hurtigt at giennemsee hvad der siden har samlet sig finder jeg kun Videt, som det ikke vilde være indiscret at sende ud i Berden. Fra fyrstelige Personer har jeg vel adskillige Haandbillets, som tildeels ikke ere at giemme paa, men da de Alle endnu leve, tør jeg dog ikke lade dem komme fra mig, da det dog mueligen paa een eller anden Maade kunde komme dem for Øre, at jeg havde meddeelt Andre, hvad der kun var mig tiltænkt, og dette vilde være en Slags crimen læsæ majestatis. For imidlertid at giøre Noget, sender jeg herved nogle Skrivtprøver af Pastor Boye, Major Baggesen, forhenværende Statsminister Grev Otto Moltke, Professor Guldberg, Professor Schröder i Upsala, og Dr. Johansson²⁾. Hvad min egen Haandskrift angaaer, da er De maaskee i Besiddelse af en og anden Prøve deraf, som kunde sendes. Jeg har selv ikke Noget ved Haanden, som eguede sig

¹⁾ en Bekjendt af mig i Tydskland, huster jeg ikke fejl, den ivrige Samler Bibliotekar Falkenstein i Dresden.

²⁾ den Tid Præst ved Petri Kirke i Kbhavn.

til dette Brug, men for i alt Fald at supplere Mangelen har jeg skrevet medfølgende Linier.¹⁾

Om Sorø Academie skriver jeg Intet. Det, man nu har for, er saa forgængelige Sager, at jeg ikke har Lyst til at tænke mig ind deri. Med ret megen Fornøielse har jeg læst Molbechs seneste Skrivt²⁾; derimod kan jeg ikke andet end beklage — —, hvad der nu bringer mig i Grindring et Sted, jeg forleden læste i et Skrivt: Der deutsche Protestantismus — som skal være forfattet af en Professor Hundeshagen, der nu er kaldet til Heidelberg — af hvilket jeg for at fylde det ledige Rum vil affkrive Følgende:

„— — — daß in derjenigen Gesinnung, welche in der deutsch-katholischen und lichtfreundlichen Bewegung jetzt so gewaltig „Ravine macht“, auch ein tüchtiges Stück von jenem platten Alltagsverstand, von jener philiströsen Richtung auf das bloß geschäftlich Nützliche, von jenem gemeinen Utilitarismus mit-rumort, der schon längst den classischen Studien, der historischen Basis unserer Bildung, den Tod geschworen hat.“

Med gientagne Ønsker for de forestaaende Aar

Deres

ærbødigst hengivne

Mynster.

Kjøbenhavn, 8. Dec. 1847.

Skøndt to Aar og een Maaned paa hiin Side Graven, tillader jeg mig dog at give Livstegn, og skal det glæde mig,

1) Disse lode således: Jeg veed ikke, om De kiender følgende herhid hørende Anekdote? Metternich samler ligeledes paa disse Pariteter, og havde i den Anledning anmodet den Østerrigste Minister i Paris om at forskaffe sig et Autographum fra Jules Janin. Ministeren kiendte Janin, og da denne engang kom til ham, bad han ham om at skrive et Par Linier til dette Brug. Janin satte sig da hen og skrev: „At jeg af Hs. Durchl. Fyrsten af Metternich har modtaget 25 Bouteiller Cabinets-Viin, bliver herved tilstaaet. J. J.“ — Naturligviis maatte Anviisningen honoreres.

2) Om Sorø Academie, dets Stiebne og dets Fremtid. 1847. 42 S.

om det maatte befindes, at der endnu er noget Liv, ikke blot i de gamle Fingre, men ogsaa i det gamle Hjerte.

Det vil sige: Ret meget takker jeg Dem for den Venlighed, hvormed De har erindret min Fødselsdag, og ved at oversende min høifstærede Ven hosfølgende Product. eller egentlig Producter, takker jeg Gud, at jeg endnu uagtet Alder og Grippe hidtil befinder mig saa vel, at mange Yngre kunde have godt af at følge mit Exempel. Bistnok gaaer Grippe omkring som en brølende Løve, og man veed ikke, naar man bliver opslugt af den, men det er dog ikke saa galt som i Sverrige, hvor Choleraen græsferer, just ikke legemligen, men aandeligen, thi alle Efterretninger melde, at Folket stielver og bærer for det blotte Navn. Saaledes læste jeg i Gaar et Brev fra en ung svensk Pige, hvori hun skildrer, hvorledes hun har det om Aftenen, i det nemlig hendes „Mamma“, for at søge Efterretninger om Choleraen, holder „Tidningen“ bag ved Øyset, saa den Unge ikke kan see at sje.

Om vigtige og alvorlige Ting skriver jeg Intet, fordi man ikke hører noget Vigtigt og Alvorligt o: som er alvorlig meent, men idel Planer, Tanker, Baklen frem og tilbage. I den medfølgende lille Bog¹⁾ vil jeg haabe, at der er Noget, som ikke vakler.

Stedsje Deres

ærbødigst hengivne
Mynster.

(Fra P. Hjort.)

Sore d. 6. Maj 1848.

Deres Excellence!

Må jeg tillade mig at forære Dem hoslagte af mig forfattede Bog? Mit Navn er kun betegnet, ikke udtalt, på Titelbladet²⁾, da jeg endnu ikke kan vedgå Forfatterstabet. —

¹⁾ Prædikener, holdte i Kirkeåret 1846—47.

²⁾ Udtog af Breve til en Ven i Sjælland om det Slesvig-holsteenske Køre. 1—3 Del. Af L. S. Navne (o: Peder Hjort Lorenzens Navne). Kbh. 1847—8.

De og andre have venligen foreholdt mig mit Forhold til den nu faldne Hertug af Augustenborg; men det skede ikke med Rette. — Harde Flere således holdt på ham (ikke med ham), så var Ulykken ikke skeet, og den „Danste Stat“ havde været bevaret, foruden at en begavet og danst Fyrstelinie havde været frelst fra Forbrudens Sværtsættelse! — Foruden måtte et helt Hundrede Private Breve om Hertugens a) falske Politik, b) sande Kalb, c) farlige Stilling, og d) urigtigt forståede Fordel (skrevne til Ham) har jeg skreven disse Et Hundrede offentlige, og flere Gange sendt ham et Exemplar af den Avis, hvori de først bekendtgjordes. Jeg har skildret med sande Træk hans Parties Afstyrelighed i disse Breve; jeg har benyttet hans Venkab — og jeg anseer mig endnu for den Ulykkeliges Ven, thi jeg har kjendt hans Fristelser, og har begrebet, hvorvidt Misgreb af det danste Folk og af den danste Regjering med Nødvendighed bestyrkede Hans grove Vildfarelses — til at forsøge på at åbne hans Sjine; men det lykkedes ikke.

Jeg kan nu siqe, at jeg har ærligen gjort Mit; men det kunne Orsted og Christian b. Ottende næppe; det kunne Belschow, Wegener og Larsen og Bornemann, ic. ikke siqe. Disse og ligesindede Danste kunde nemt have forhindret den sidste rædsomme Katastrofe ved ikke at tage på Ribderflabet og Augustenborgerne som på Glas, men ved at traktere dem som holsteenske Stude, der lystre Prngl. — I og for sig havde Hertugen f. Ex. formaliter Ret, da han skrev til mig, at de Danste måtte have Uret, siden deres Professorer begyndte på en Gjendrivelse af de 9 Kieler-Professoreres Skrift¹⁾, men siden lode denne ligge, ic. — Men vi ville sejre alligevel! Dertil er Folkeånden i England og Sverrig formeget i Bevægelse til vor afgjorte Fordeel²⁾.

Stedsf

Deres Excellences

trohengivne og

„tilgedane“

P. Hjort.

NB. Den Krigsskats-Form er uklog og ufornoden³⁾.

¹⁾ Men realiter havde han dog Uret, thi hvor have disse begyndt på denne Begyndelse?

²⁾ Og jeg må også stadig holde på, at Kundgjørelsen 28. Jan. 1852 og Londonertraktaten af 8. Maj f. A. ere at betragte som afgjorte Sejrvindinger. Hvorledes disse Frugter siden gik til Spilde dels ved Misgreb fra vor Side dels ved Historiens uventede Omvæltninger, skal jeg nedenfor omtale.

³⁾ Det vilde forresten her blive for udsørligt at forsvare eller blot forklare denne min Mening.

Kjøbenhavn d. 29. Aug. 1848.

Det er meget utilbørligt, høistærede Ven! at jeg i saa lang Tiid ikke har ladet Dem høre et Ord fra mig, og ikke engang takket Dem for den instructive Bog¹⁾, De har havt den Godhed at sende mig, og som af dem, der i denne Tiid give sig af med at læse Andet end Aviser og smaa Brochurer — hvilke just ikke ere mange — erkiendes for et vigtigt Bidrag. Jeg kunde jo nok anføre til min Undskyldning, at jeg en lang Tiid har været paa Reiser, at jeg ofte har været overvældet af Forretninger o. s. v.; men den egentlige Grund er den, at jeg slider Tiden op og lader Tiden slide mig, at jeg hører og læser hvad Nytt der er, men hverken gider tænke eller tale om Ting, som dybt smerte mig, hvorpaa jeg ikke kan raade Bod, og hvor Forudseenhed saa aldeles ikke er muelig.

Uagtet „Fædrelandet“ meget haanlig har affærdiget dem, der fordriftede sig til at troe paa Vaabensstilstand, er det dog vist, at den er understrevet i Malmø, at man ikke tvivler om, at den jo bliver ratificeret i Berlin, og at de fremmede Mini- stre sige, at Betingelserne ere saadanne, at vi kunne være vel tiende dermed, samt antage, at ogsaa en Basis for Freden derved er bunden. Dersom nu virkelig Betingelserne — om hvilke man Intet hører — ere fordeelagtige, saa er det jo godt, thi Kriig er en meget usikker Afgiørelsesmaade, og Syl- land vilde man jo gierne frelse. — Saa faaer den indvortes Kriig friere Raadighed, Rigsforsamlingen, med hvilken man har saadan Hast, at man ikke kan oppebie den endelige Bestem- melse om Slesvig, og derved bereder sig mange Forlegheder, vil sandsynlig blive aabnet i October, og man seer, at det skal gaae saa grandioft til, at Præsidenten skal boe paa Amalien- borg. Sagtens skal jeg ogsaa denne Gang have den Lykke at komme med — naturligtviis blandt de Kongevalgte; min Blyt vil det nærmest være at søge at frelse af den danske Kirke saa Meget, jeg formaaer.

¹⁾ L. S. Ravne's Breve. 2c.

Om Sorø veed jeg aldeles Intet, men staaer ogsaa der og venter paa, hvilken umoden Idee der skal feire. — Jeg afbrydes hvert Dieblig, og har dog foresat mig, at disse Linier skulle affted i Dag. Modtag dem derfor blot som et Livstegn og et Beviis paa, at jeg ikke har forglemt min gamle Hengivenhed.

Deres

Mynster.

Kiøbenhavn, 16. Febr. 1849.

Høifstarede Ven!

Det i Dag fra Dem modtagne Brev driver mig til i Aften at tage Pennen i Haanden. Jeg har længe ventet paa at kunne faae saaledes ryddet op, at jeg kunde tage fat paa al den Brevgiæld, jeg har paadraget mig, men der kommer stedse noget Nytt, og, skøndt jeg i denne Uge ikke har haft Rigsforsamlingen til at spille min Tiid, har jeg igien haft Bispe-Examen og Ordination. —

Men skøndt der heri er Hindring nok, er dog vel den egentlige Grund, hvorfor jeg ikke skriver Breve, den, at jeg ikke har Lyst. Thi Brevskrivningen er dog egentligen kun en Recapitulation af det Birkelige, det, man oplever, det, man sysselsætter sig med, og naar dette altsammen er ulysteligt, er det jo tungt nok, at man skal opleve det een Gang, og man kan ikke føle Drivt til at leve det om igien, i det man skriver derom. Desuden er der jo om Grundlov-Udkastet og Rigsdagsforsamlingen og Landbocommissionen, om Hr. Ree og Hr. B. Christensen og „den især ved sin Ungdom interesserede“ —, om Tscherning, der ogsaa paa Rigsdagen tabte Modet, da det gieldte, og blev borte fra Forsamlingen i de Dage, da han maatte vide, man vilde gaae ham tillivs, om Grundtvig, om hvem B. Christensen forleden sagde: „Da havde dog Forsamlingen været bedre tient med min Væver,“¹⁾ om Kongen af Preussen og

¹⁾ Denne vittige Allusion til Grundtvigs politiske Talevæv beroede på, at Bomuldsvæver H. Hansen havde været Bondevennernes Kandidat (sml. Beretning om Rigsdagen. B. I. S. 46).

Lord Palmerston, om den som Theolog stikæve og som Politiker falske¹⁾ Bunsen, om Sorø Akademie, om den Biskop, Holland nu nok med det første faaer, osv. osv. — hvad er der om alt dette at sige, uden hvad alle Folk vide, og hvad de ønskede ikke at vide?

Til disse mange rare Sager kunde jeg ogsaa regne — —.

Mæst kunde der være at discutere om Adam Homo! Der-
som den havde fundet en ubillig Modtagelse, skulde jeg have været den Første til at fremhæve dens Fortrin, men da Folk ere aldeles forgabede, jeg kunde sige „fornarrede“, i den, er jeg mest tilbøielig til at kaste mig paa den modsatte Side, og besvare mig over, at man giennem en saadan Bredde skal følge den usle Pialt først paa alle hans velslyttige Veie, saa paa alle hans Philister=Veie, indtil man naaer den sidste Sang, der rigtignok er baade moersom og deilig. Versene ere uneg-
telig bløde, men ogsaa blødagtige, lette, men ogsaa letsfærdige, kort, det er en Wieland, men ingen Goethe eller Byron.

Sandsynligen bliver Mag. Zenthen Præst i Sorø, hvilket glæder mig saameget mere, som det vel ellers var blevet den kiedsommelige, hovmodige —. Dette maa være nok til, hvad dette Blad var bestemt at være, et Livstegn.

Deres

Mynster.

En højagtet Ven har bebrejdet mig at ville blotte den meget ærede Brevskriver ved at offentliggjøre en „sådan henkastet Dom om et berømt Digt“; men jeg antager alligevel, at jeg kun på ny derved blotter hans Genialitet og bestemte Karakter. Jeg har forresten på ny gennemstuderet dette dengang så beundrede Digt, og er bleven stærkt bestyrket i mine Forestillinger om dets meget ejendommelige Værd, såvelsom deri, at jeg skylder Literatur og Landsmænd ikke at unddrage dem Kjendskabet til hin træffende Udtalelse. Jeg holder den ikke blot for et Bunt, men for en Ledestjerne på vor Poesies tidt så skyfulde Himmel.

¹⁾ Det påstås endnu, at det dårlige Skrift memoir on the const. rights of Schl. and Holst. Lond. 1848, som hans Navn står på, er af Teg.=K. Gruner. smf. mit Skrift „Dprøret i Holsteen.“ 1848.

Få Værker i vor poetiske Literatur ere rigere på isolerede Skjønheder, være sig i Ord, Linier, Steder eller hele Skilbringere. Fortællemaaden er højelig og søjelig, og hvergang Læserens Opmærksomhed begynder at sløves, knyttes en ny Bending eller Overraskelse til det Foregående eller et heldigt Spring fører os hen over en altfor bred Slette. Stilens blusfende Ordrigdom er forbunden med Farveglands og Klangfyldte og ægte dansk Sprogtone. Nogle indførte Friheder, f. Ex. Vokalers hyppige Elision, eller Bøgel i Skanderingen m. m., er man næppe besøjet til at klage over.

Opfindelsen i Personernes Fremtræden er ret original, talrige Livstræk ere med Klarhed gjengivne, Begivenhederne ret snildt anlagte og dristigt gennemførte, kun henimod den lange Katastrofe altfor trivielt beskrevne. Og ikke overse man hos denne så tænksomme Poet, hvorledes han med Refleksionens Tråd kan knytte sit Digts Ryghvirvler til hinanden.

Men nu kommer vi til hele Tonen og til Hoved=Personen, og i den Henseende må jeg udtale mig i en meget anden Retning. Vel er Digtets Ydre godt sammenhængende, ligesom ved en konstfærdig Textur, og somme Partier kunde sammenlignes med romersk, somme med florentinsk Mosaik, vel glimter ikke sjælden godmodig Humor, munter Spøg, mild Sarkasme, Satire over Djævligheds Svagheder, ja selv højere Ironi frem af de livlige Skilbringere; vel er Sprogets Behandling udmærket let, dristig og endog delikat; vel er selv det Ukle, Abominable, fremstillet med Talent, ja en vis Smag — men man stødes altfor tidt ved en Letfærdighedens Folie, som tydeligt skinner igennem, der er behandlet med en egen Fortjærlighed (con amore), der slår ud i altfor sandfælsigen, løkkert lokkende, ja vellystigt smidssende Hentydninger, der kun lidet dækkes ved en Smule Heine'sk Sprellen, eller lidet Byron'sk Rynkning med Brynet, i det den altfor mægtigt vil have os til at tage det Løssagtige for det blot Skalkagtige. Denne Hovedtanke kan endog så med god Grund antage meget strenge Toner. Man kunde nemlig sige, at de virkende Karakterers større og mindre ensidige Plejfuldhed udtalte en Krænkelser mod det hele Kvindeslægt i Danmark. Thi hvem især ere Dramatis Personæ? Det er en Rade af de kvindeelige Væsner, imellem hvilke den såkaldte Helt Adam Homo, allerede fra Dreng=Ålderen af, drages fra Scylla over i Charybdis ved de løseste Tilfældigheder, altid nedværdigende sig, altid med Uglemmende sig selv, sine Løfter og Pligter. De ere nemlig: en smuk af ham voldført ustyldig Tjenestepige, der siden — højst plat=prosaisk — fuldkommen ødelagt optræder som en Nemesis, han dog kjøber sig fri for med en Smule Penge; tvende offent-

lige Tøjter; en smul Comtesse — der som ung er kold, kølet og hildet i Verden, siden som ulykkelig gift forførerisk, men forsigtig — for hvem denne Digtets såkaldte „Helt“ fornægter sin Forlovede; en ung lystig emanciperet Baronesse, med samt hendes Kammerpige, som han bliver hængendes ved, for hvis Skyld han slår op med sin engang Elskede, hvem han får til Kone, lever med som Kammerjunker, Kammerherre, Baron, Storkors 2c., lader begrave, da hun dør af Livsnydelse og Fedme, og derefter slutter sin Bane langs ad denne Kælle med at „fæste“ en robuust bygget Jfr. Frisf til sin Husbestyrerinde, til sit „Et og Alt“, og til at spille Picket med om Aftenen, hvorpå så „Spillet ender med en dyb Fortrolighed.“ (II. 306.)

Dette er Hovedpersonens Kometvandring, på hvilken han gennemfarer alle Trivialitetens lysende Skin-Stadier, drømmende tillige, efter Digterens Sigende, om Idealitet og Fuldkommenhed, men aldrig rigtigt angrende, om og i Lynglimt anende, sin Synd som individuelt Christenmenneske. Uvigtige, kun Redskaber mest ved de kvindelige Hjuls Omdrejning, ere af Mænd Fire: en opslidt Udhaler; en magelig udhvøilende polert gammel Synder, nu kun stiftet til med sin Snak at dære; en rigtig plat og verdsligfindet Guds=Ord=fra=Landet til Fader, og en tjenstagtig Beberjvend, en rims Philister. —

Til Modsatning af alt dette Crepule er kun bleven anbragt en naiv elskværdig Gartnerfamilie, hvis pulserende Hjerte en ung Piges noble And er. På denne høje Yndigheds rigt udfoldede Skildring har Digteren offret sine reneste helligste Eoner, og derved stjenket vor Literatur en af dens herligste Prydelser. Men denne Skildring er kun lagt som et Balsampaster uden om de Wunder, den ufelige Helt lader sig slå den ene efter den anden: den griber slet ikke ind i hans så bredt udmalte flade Levnet. (Sag vil blot påpege det ene Exempel, at Ad. Homo i Korsør tager Almas Breve frem og læser dem; men på Smakken over Beltet ligger den smukke Comtesse, han læste med og forelskedes i (og for hvis Opgivelse Forbrydelsen med Lotte skulde „trøste ham“, I. 171.), udstrakt på Puder — og han er strax væk i det og opgiver sin Rejse hjem til Moderens Grav.)

Det Højeste således, som Homo lærer i hin Fruentimmer-skole, hele halvhundrede År igjennem, kunde betegnes med, at blive værdig til — efterdem såkaldet Dannelse bestandig fremhæves og Titler spille en Hovedrolle i hans ynkkelige Liv — at føre Titelen: Licentiatus voluptatis. Thi det er Resultatet af alle Vendinger, Fraiser og Undskyldninger hele Bogen igjennem, at Homo afgjort holder til den usle Side, men at Digteren trods alle de blottede Fejl alligevel vil have denne sin „Helt“, med hans ynkkelige

„Grunde“ (s. Ex., at **Den Faders Vilje** bad ham (II, 70.) at slå op med Alma!), til svovende og sidst tilgiven og frelst, og kun bruger Ironien engang imellem som Balancepind i sin Vægtskål. Det er dette Ingrediens i den så fint tillavede Tærte, det varmende Krydderi — Renset, Frigjort ved Anger —, som Læseren dybt må beklage, at Digteren ingen Trang følte til at anvende. —

At dette, i det Enkelte så udmærkede, måtte endog grandiose, men i sin Helhed så forsejlede Væredigt, og derfor så forsejlede, fordi den skjærende Dissonans, det er baseret på, slet ikke er bortmæglet („unvermittelt gelassen“), begrændses i sine Fortjenester ved en fortrinlig Kjenders skarpe Dom, kan jeg altså ikke andet end glæde mig ved at have bidraget til.

Digteren siger til Læseren om Adam (II. 303):

„Du vented Meget af ham“ —

og i sit eget Navn siger han om ham (II. 70):

„Han var en ærlig Karl“ —

og slutter hæf med (II. 303):

„Har han dig stuffet? Nei, tør nok jeg svare
Paa dine Begne, har du hvide Haar.“

Men efter at have læst Bogen må man benegte begge Sagn såvelsom den den alderstegne Læser påduttede Erfaring. Det er just Ulykken, at Pjaltens Intet lader vente, men Digteren helt igjennem dog synes at forlange, man skal vente sig Meget eller i det mindste Nok til at fatte, at ane, hvad der vel blev den hjærlighedsfulde Alma til et Nok.

Det er tungt, at ikke for længe siden en alvorlig Landsmand, med sand Autoritet i Sligt, har kunnet tilråbe denne åndrige Digter: Hvor vil Du stamme Dig, såfremt Bevidstheden engang vågner om hvad Du har budt Danmarks Døtre i denne med Bulmeurt omvundne af Vellingt ellers så duftende Blomsterkøst! — Og hvor vare alle de med Troslæren om sig slående Grundtvigianere henne, at de ganske forglemte den bydende Etiks Krav? Så kunde vi vel have undgået den Sorg og Ængstelse, at allerede for 6 År siden en 4de Udgave er kommen frem af denne store forføreviste Bog. Der gives så talrige nutids Danse, som kun ønske så Ting hellere, end at lokkes på Glatte, især siden hint ældre — iøvrigt langt ærligere — Forsøg slog så godt an hos Forfædrene.

Århon. 9. Mai 1849.

Høistærede kiære Ven!

Med inderlig og smertelig Deeltagelse har jeg modtaget Efterretningen om Deres Hustrues Bortgang. De veed, hvor agtværdig og kær hun stedse var mig, og saaledes var hun i

den hele Kreds, hvor hun var kiendt. Hendes Savn vil føles dybt af Mange, men vistnok især i hendes Huus. Gudstfeelov, at De har Døttre, som nogenledes kunne tage hendes Plads. — „Døden skulle vi betragte, ikke blot som en Vortgang, men som en Hengang“, hørte jeg forleden i en Prædiken over Joh. 16, 5.

Det er sørgelige Tider, hvori vi leve. Vi faae vel nu en Grundlov, taliter qualiter, ville derefter faae en Rigsforsamling og Love, taliter qualiter, en Kirkeforfatning taliter qualiter, faae vel ogsaa engang en Fred, taliter qualiter. Anderledes bliver Livet i Danmark ikke herefter.

Deres hengivne

P. S.

Mynster.

General Hegermann¹⁾ er da nu ogsaa blandt de Hengangue.

Anmrk. Når ikke Mismod engang imellem, som i ovenstående tvende Breve, kuede hans Mod, så var Biskop Mynster sædvanlig oprømt stemt, ja oplagt til Spøg. — En mangeårig Form for hans godmodige Humor vare nedestående Navne, som efterhånden ere blevne så bekjendte. Når han nemlig på Bisfitatser, efter mange Dages gjentagne Nydelse af disse almenyudede Delikatesser, engang var tilfreds over lidt Forandring i Anretningen, så kunde det hændes, at en ivrig Præstefone eller Herregårdsfrue just i modsat Retning kunde søge at lette sin Bekymring ved at beklage hendes forgjæves Bestræbelser for at have på Bordet „af Årets Nytt, endstjunt og uagtet, &c.“ Ironien over denne Modsatning fremfaldte da hos ham de to vittige Benævnelser, som han siden også brugte som det franske „toujours perdrix.“

Kbh. 11. Juni 1849.

Da Asparges-Bisfitatsen er gaaet i Lobet formedelst Rigsdagen, og Jordbær-Bisfitatsen (se Anmrk.) endnu ikke er begyndt, har baade Deres Brev fundet mig, og jeg Papiret. Dette behøver jeg ikke mere, da jeg ikke alene har læst det, men ogsaa talt med Conf. R. Hansen derom, som syntes temmelig gunstig stemt for Sagen.

¹⁾ Gen.-Løjtnant Joh. Hegermann = Lindencrone, en mangeårig Ven af min Hustru, var død på samme Dag, som Brevet skreves.

Af godt Nytt vides Intet herfra at fortælle, og det Unde spørges nok.

Deres
Mynster.

Anmrt. Og da jeg just i Sommer igjen har hørt ret fæde kjøbenhavnste Hentydninger til den uftylldige Anekdoter om disse to botaniske Ord, så anseer jeg det for passende, at slutte det hele Kapitel med et Alvorsord af A. S. Ørsted om hans så højagtede Ven S. P. Mynster. (se S. 304—311 af A. S. Ørstedes Skrift Af mit Livs og min Tids Historie. 1855. III, 1.)

Mynster, der 1811 blev kaldet til Capellan ved vor Frue Menighed, var vistnok den rette Mand til at bringe Lys og Kraft i de Elementer af det religiøse Liv, som da gjærede. Han havde allerede nogle Aar tilbage med stor Alvor og Styrke udtalt sin fulde christelige Overbeviisning, navnlig i en i Minerva 1806 indført skarp Kritik over et Udkast til en ny Liturgi, der havde Udseende af at vinde Antagelse; og, ligesom denne Kritik bar et kjendeligt Præg af aandelig Overlegenhed, var han og ellers bekjendt som en Mand af rige og sunde aandelige Kræfter, forenede med Tidens bedste Dannelse. Skjøndt det kun var en Ilden Kreds, der umiddelbar blev paavirket af hiint Arbeide, saa udbredte denne Virkning sig dog ogsaa til Flere. Adskillige deels til den lærde Theologi, deels til Pastoraltheologiens hørende Afhandlinger, hvoraf de fleste vare indførte i de „Videnstabelige Forhandlinger ved Sjællands Stifts Landemode“, havde og bidraget til at grundlægge hans Anerkjendelse som en ualmindelig indsigtsfuld og christeligfindet Præst, men kunde endnu mindre end ovenmeldte Kritik faae umiddelbar Indflydelse paa den almindelige Mening om ham. Derimod havde han skaffet saavel sig saavelsom selve Christendommen mange Venner ved sin i 1810 udgivne Samling af Prædikener, holdte i hans daværende Landsbymenigheder. Der vare saaledes allerede ikke faa i Hovedstaden, som inderlig ønskede at høre Ordet af ham. Det viste sig og strax, at mange Dannede, for hvem Kirken forhen havde været et saagodtsom fremmed Huus, flokkede sig, naar han forkyndte Ordet, og han arbeidede ikke forgjæves paa at føre de Sandheder, som han med den dybeste Overbeviisnings Kraft forkyndte, ind i deres Sjæle. Det var ikke blot fra Prædikestolen, at han virkede saaledes, men ogsaa ved sin hele øvrige Embedsgjærning, i Skriftestolen, ved de Unge's Forberedelse til Confirmation og ved denne Handlings Udførelse, ved hans gripende Ord over de Høbangnes Grave, og ved mange andre Leiligheder; ligesom han og gjennem den personlige Omgang

blev Meget for Mange. Efterhaanden udbredte hans Virksomhed sig i videre og videre Kredse. De, som ikke kunde anamme Ordet fra hans Læber, fandt det i hans trykte Prædikener og i hans Betragtninger over de kristelige Troeslærdomme, ved hvilke Skrifter han ikke blot trindt om i Danmark, men og for en stor Deel i Nabolandene, har virket til at udbrede kristeligt Lys og Liv. Det er ingen Sjældenhed enten her eller i Norge, at smaa huuslige Kredse, naar de af en eller anden Aarsag ei i Kirken kunne søge den Opbyggelse, hvortil de føle Trang, samles til at finde den ved Forelæsnngen af en Prædiken eller et Afsnit i hans Betragtninger. Ikke mindre betydende har hans Virksomhed været ved den udstrakte Indsydelse, som han har havt paa Landets Religionslærere. Af disse ere der Mange, som i hans Aand fortsatte det Værk, hvorfra han omsider er bortfaldet, og som med Glæde og Stoltthed erklære sig for hans Disciple; selv de, der ikke saa ganske have sluttet sig til ham, ere dog størstedels paavirkede af ham i en for deres Gjerning frugtbar Retning. Som Biskop fik han ogsaa i de sidste 20 Aar en riig Leilighed til i en stor Mængde af Menigheder, skjøndt kun enkelte Gange, at forkynde Ordet, og iøvrigt paa mange Maader indvirke oplivende og vejledende paa det religiøse Liv; og at det har været til Betsignelse, er almindelig erkjendt baade af Præsterne og af Menighederne. Ogsaa det Indtryk, som han ved sine herlige Ordinationstaler har gjort paa de Mange, som det faldt i hans Lod at indvie til Præsteembedet, maa have havt en velgjørende Indsydelse paa disse.

Da det ganske ligger udenfor min Hensigt at udbrede mig over denne min forklarede Bens mange og betydningsfulde videnskabelige Arbejder, der for en Deel gaae ind paa Græne af den aandelige Virksomhed, der ikke staae i umiddelbar Forbindelse med Religionen, saa vilde jeg ikke have mere at tale om ham, og skulde end ikke saalænge have døvet ved ham, som jeg allerede har gjort, saafremt ikke efter hans Død en Mand af en fremragende aandelig Natur paa en overraskende Maade havde oploftet sin Røst for at udtale, at det kun var en halv Christendom, Mynster havde udbredt i Folket, medens han synes at mene, at heller ingen anden Christendom er til her i Landet, maastee end ikke i Verden. Vel har denne Tale, som man maatte vente, fundet kraftig Modsigelse og neppe nogensteds fuld Samstemning, men der turde være Enkelte, som idet de erkjendte det Overspændte deri, dog paa Grund af deres høie Mening om den Talendes aandelige Kræfter, mene, at der maa ligge noget Sandt paa Bunden af den sælsomme Tale, og at der saaledes maa være en mærkelig Brøst ved Mynsters Christendoms Forkyndelse. Jeg skal derfor tilføie nogle Ord, som for en stor Deel kun indeholde Vidnesbyrd om et personligt Indtryk.

Den Brøst, som tillægges Mynsters Christendoms Forkyndelse, er, at han ikke skal have drevet paa den Afdoen af Kjødets, den Forsagelse af Verden, det Had til Verden, der skal udgjøre Kjernen af det nye Testaments Christendom, men derimod bestyrket den Indbildning, at man kan høre Christus til, uden at bryde med Verden. Det Uretfærdige i denne Anse er allerede af Andre tilstrækkelig efterviist. Men jeg føler en Trang til at tilføie min Bevidnelse af den inderlige Overbeviisning, som jeg stedse har havt om Mynsters Forhold til den Lære, han beskyldes for at have forsømt. Jeg har netop fundet, at han idelig med stor Styrke og paa en hele Sjælen gribende Maade har udtalt Christendommens Fordring paa en urokkelig Villie til med enhver Opoffrelse at blive Christus tro, uden at han nogensinde har givet noget efter i denne Fordring, medens han og har søgt at bringe det til Enhvers Bevidsthed, hvor langt han staaer tilbage fra dette Maal, og hvor nødvendigt det derfor er at arbejde paa at komme det nærmere. Men Christus har ved Siden af det, han lærer om Verdens Forsagelse, ogsaa lært meget andet. Christus opfordrer paa den meest indtrængende Maade til trofast, udholdende, forstandig Virksomhed i den Verden, hvortil Guds Rige skal komme og hvori hans Villie skal stee, og for de Mennesker, som han har elsket givet det Bud, at de og skulle elske hinanden indbyrdes. Det bliver ingen sand Christendom, som man udbreder, naar man eensidig prædiker Verdens Forsagelse og den alene. Dette vilde netop føre saagodt som Alle ud af de Christnes Samfund, og de Enkelte, som ogsaa i denne Forstand vilde vedblive at kalde sig Christne, vilde ved aandelig Hovmod og Ukjærlighed fordærve de Spirer til et sandt christeligt Liv, som især maatte findes i deres Sjæle. Det gjælder ikke, at man kan paavise et enkelt Kristifed, der, affondret fra alt, hvad Christus og hans Apostle ellers lærer, kunde synes at fordømme al Livsnydelse, al Virken udad i Verden. De have ikke villet give deres Forskrifter for Livets Førelse i den stærkt begrænsede Stikfelse som man søger i Systemerne, og det uden dog ret at kunne finde den. Deres forskjellige Levnetsregler maae opfattes i deres indbyrdes Forbindelse og Sammenhæng; naar man ikke gjør dette, maa man finde dem fulde af de aabenbareste Modsigelser, eller og vilkaarlig holde sig blot til en enkelt og lægge de øvrige, i Forbindelse med hvilke de først have ret Sandhed, tilside. Mynster der havde aaben Sands saavel for de enkelte Lærdomme i deres fulde Betydning som for det, hvori de samle sig, har, under sin hele Forkyndelse af det guddommelige Ord, idelig og idelig med byt Alvor indskjærpet, at en Christi Efterfølger maa være beredt paa at forsvare ethvert jordisk Gode, naar det i Sandhedens og Retfærdighedens Tjeneste fordres af ham, men har heller ikke forglemmt at angribe den falske Hellighed, der, udenfor de Tilfælde, hvori Nogen

kan ansees at have et særligt Kald til at føre et affondret Liv, trækker sig ud af det menneskelige Selskab, dets Pligter og dets Farer, frafiger sig de uslyldigste Glæder, som Guds Godhed har beredt ham, og paa-lægger sig selv Piinsler; og begge Dele har han støttet til klare Skriftsteder. Det har og været mig indlysende, at Troeskilvet i ham med hans tiltagende Alder voksede i Styrke og Inderlighed. Naar jeg i de senere Aar hørte Ordet fra hans Læber, var det, som om han stedse følte sig Gud nærmere, som om han var paa Veien fra Tro til Betsuelse. Aldrig har dette staaet saa levende for mig, som under hans sidste Prædiken paa anden Søndag 1853; og den Tanke paatrængte sig mig da, at han ikke kunde afslutte sit skønne Liv paa en skønnere Maade, end om han strax efter en saadan Prædiken blev kaldet fra denne Verden. Der kan have været noget personligt heri, men jeg holder mig forvisset om, at de Mange, der, som jeg, stadig besøgte hans Prædiken i de sidste Aar, deraf have faaet et lignende Indtryk, og hvo der læser Samlingerne af hans senere Prædikener, deriblandt de efter hans Død udkomne Prædikener fra 1852 og 1853, vil uden Tvivl finde det samme.

Men ogsaa den borgerlige Ære og Lykke, som var falden i min forklarrede Vens Lod, er blevet fremført som noget, der vidnede om, at der ei var ret christelig Alvor i hans Forlyndelse. En ganske forunderlig Opfatning! Jeg tør med Sikkerhed paafaae, at Mynsters Liv ogsaa fra denne Side var et tro Billede af hans Lære, naturligviis med den fra menneskelig Skrobeligbed, som Tugen dybere end han erkjendte, uadskillelige Indstrækning. Han kunde ved sin Lære ikke finde sig opfordret til at skyde de Livsgoder fra sig, der frembøde sig, og som ikke vare ham til Hinder i at fortsætte sit Arbejde for Guds Rige, men tværtimod gave ham Leilighed til i en videre Kred at virke for sit Livs Formaal. Men det var ikke til slige Ting, hans Hu stod. Han har ikke søgt noget af de høie Embeder, hvori han blev sat, men de have søgt ham. Han har vel i de Meddelelser om sit Levnet, som han har efterladt sig, med den usminkede Oprigtighed, hvoraf de bære et umiskjendeligt Præg, vedgaaet, at det var ham en vis behagelig Følelse, da han første Gang blev kaldet til en Embedsstillning, der hører til de høiere; men denne Følelse var dog langt fra at fylde hans Sjæl. Hvad i Særdeleshed de rige Indtægter angaaer, som han nød i sine sidste Leveaar, saa burde de saa meget mindre give Stof til Forargelse, som de ei alene ere ham tilfaldne uden hans egen Begjæring, men han endog med en Ugenyttighed, der forhøies ved den fordringsløse Maade, hvorpaa det stete, har givet Slip paa en betydelig Forargelse af disse Indtægter, der af sig selv frembød sig. Iøvrigt har han rundelig meddeelt Andre af det timelige Guds, der var blevet ham beskjæret. Det er fremdeles blevet sagt om ham, at han var en

nydelseslyg Mand. Men de der kjendte til hans daglige Leveviis, vide, at den var jevn og tarvelig, at hans Forbringinger til det, man regner til Livsnydelse og Bequemmeligheder, vare saa indskrænkede, som de sjældent ere i Stillinger, der komme hans nær. Naar han jevnlig tog Deel i Selskabslivet, saa var det ingensunde, fordi han fatte nogen særdeles Priis paa de Nydelse, som der tilbøde sig, men det var baade mod hans Natur og mod hans Grundsætninger at slye Samqvem med venstfabelig-findede Medborgere, hvilke Samqvem endog ofte vare forbundne med en aandriig livlig Underholdning. At de hverken afdroge ham fra den Gjerning, der hørte til hans Embede (ogsaa den borgerlige eller halvborgerlige Deel af Biskopsembedet røgtede han med en Nøiagtighed og Hurtighed, som fuldkomment kunde sættes ved Siden af de dygtigste Øvrighedsmands), eller fra Sjælens vedvarende Uddannelse for det høiere Liv, derom vidne Kjendsgjerninger, som ei behøve at udhæves.

Han havde en Ejendommelighed, som i denne og andre Henseender kom ham veiltilpas, at han med Lethed og usvækket Kraft vendte tilbage til sine Arbejder og Betragtninger, efter deri at have været afbrudt; og han havde, naar han sildig vendte tilbage fra Aftenselskaber (hvilket i hans sidste Leveaar dog var en Sjeldenhed) gjerne endnu et Par Timer tilbage for det indvoortes Menneskes Pleie. — Det har kostet mig Overvindelse at gaae ind paa Smaaligheder i den ædle Bortgangnes private Liv, men det Billede, man har søgt at give om dette, turde mere end den Daddel, der er henkastet over hans Forkyndelse af Ordet, medføre en Fare for, at det kunde svække den for vor religiøse Tilstand gavnlige Indflydelse, som det maa haabes, at han længe efter sin Død vil vedblive at udøve. Det vil idetvivel almindelig indsees, at Daddelen er aldeles uholdbar, forsaavidt den skal bygges paa, hvad der foreligger om hans Lære; men det turde være, at den Tanke kunde opstaae hos Nogle, at den heller ikke saa meget er grundet paa den Lære, han virkelig førte, som paa en anden, der skal have afspeilet sig i hans Liv, og maaskee de paa Grund af den Betydning, de tillægge Angriberen, ere tilbøielige til at troe, at denne deri maa have havt en Berettigelse, som man ikke kan finde i det, der var Anklagens egentlige Gjenstand. Og at dem, der søgte sig frastødte ved den Strengthed, hvormed Mynster prædikede det Evangelium, som det nu paastaaes, at han har tilhøylet, turde der være Mange, som tage denne Deel af Anklagen til Indtægt. Dette kan bedst tilbagevises ved Bidnesbhyrd af dem, der noie have kjendt den Ufødte, og et saadant troer jeg mig besøiet til at afgive.

Nic. Fogtman.

II.

Favete linguis!

(Forord. Disse mig kjære Fogtmannste Breve meddeles jeg også af den Grund så udførlig, fordi de ere som en Slags Dagbogs-Udtalelser over literære og sociale Begivenheder, der ved fortløbende Sammenhæng vinde i Betydning.)

Ribe d. 14 Decbr. 1831.

Kjære Ven!

Nu er jeg da i Ribe. Jeg kom hertil den 8de Decbr., og tiltraadte mit Embede den 13de dennes, igaar. Contoiret er i god Orden, Regnskabet for de offentlige Stiftelser ligesaa.

Stiftsprovsten har modtaget mig meget venstabelig; men han vilde uden Tvivl hellere have seet, at jeg var bleven borte, og at han selv var bleven Biskop. Dog haaber jeg nok at komme ud af det med ham ved Forsigtighed og Høflighed.

Fra Deres Moder¹⁾ skal jeg hilse. Men jeg kan aldeles ikke huske, til hvad Tid Brevet til hende skal afleveres, og derover er jeg i største Forlegenhed og har mange forskjellige Planer i Hovedet. Kunde De ikke med et Par Ord i rette Tid rede mig ud af denne Forlegenhed. Folkene her ere, som bekjendt, gode Folk, men de ere for det meste Alle uden videnstabelig Interesse. Adjunkt Adler²⁾ turde være een af de

¹⁾ der siden 1818 boede i Ribe som Enke efter den ripensiske Biskop B. K. Hjort.

²⁾ Forfatter f. Ex. til de lærerige historiske Programmer fra Ribe Skole i Arene 1831—38, foruden andre Småting; Broder til den velbekjendte Joh. Gunder Adler, også kaldet Prinds Christians Adler, der med Falsen skrev „Udkast til Constitution for Kongeriget Norge“.

mest tænksom og studerende Mand her i Byen. Et lidet Selskab, hvor han skulde være Sekretair eller Factotum, haaber jeg at faae i Stand. Det skulde erstatte mig Savnet af Selskabet i Sorøe og af Athenæum i Kjøbenhavn, og vedligeholde eller vække nogen Sands for Videnskab og Politisk hos enkelte Mand her i Byen.

Jeg fandt mig sidst særdeles vel i Sorøe. Dersom Dr. Sommer engang skulde afgaae, og dersom jeg skulde blive fjed af at være Biskop i Ribe formedelst de mange og lange Bistatsreiser, saa vilde jeg søge om at blive Præst i Sorøe, at sige, naar De og Hauch og Lütken bleve der. De maa endelig skrive mig til og melde mig alt Interessant. Lev vel og hilsk Deres gode Kone og vore fælles Venner fra

Deres hengivne
N. Fogtmann.

Ribe d. 11. Jan. 1832.

Kjære Ven!

Et glædeligt Nytaar ønsker jeg Dem og Deres Kone og Børn. Tak for Deres Brev af 17de og 30te f. M. Brevet blev leveret til Deres Moder paa den bestemte Tid¹⁾. Baade hun og Deres Søster befinde sig vel. Fra deres Broder i Præstfjær²⁾ har jeg havt Brev. Han søger i denne Tid et Embede i Nærheden af Veile og Rolding. Grev Holsteins Bog om Provindsialstænder har jeg faaet og for det meste læst. Den indeholder, som De siger, meget godt, og det er uden Tvivl det Bedste, som Grev Holstein har skrevet. Dersom Danmark havde mange saadanne Adelsmænd, havde det ingen Fare. Dersom jeg havde Tid, kunde jeg have stor Lyst til at anmelder denne Bog, for at vise dens Værd. Kunde De ikke have baade Lyst og Tid dertil? Det er virkelig et christeligt, patriotisk Skrift. Saaledes vilde jeg kort caracte-

¹⁾ nemlig Juleaften, så at „Forlegenheden“ ikke blev så stor.

²⁾ min ældste Broder, Niels. † 1842.

risere denne Bog. — Vi have nu faaet vort Læsefeltskab i Gang. Jeg venter noget, skjøndt ikke meget deraf; dog er noget allerede meget her, hvor der før intet var. — Saavidt jeg kan skjønne er der neppe, mellem os sagt, nogen her, som det egentlig kan interessere mig at omgaaes fortroligt. Men jeg maa søge min Tilfredsstillelse i mine Embedsforretninger og i Studeringer. Dette er ogsaa godt. Jeg staaer dog ikke Fare for at blive en Eremit; thi mit Embede medfører, at jeg maa tale med mange og forffjellige Mennesker.

Endnu har jeg ikke læst Ingemanns sidste polemiske Brochure. Jeg beder Dem, at De ikke tager Dem den Ting for nær¹⁾, men slaaer det hen i Veiret. — Rytget om Prof. Clausens Kaldelse til Berlin havde jeg ikke hørt. At Abrahamson har taget sin Afsted fra den indbyrdes Underviisning, er dog uden Tvivl foranlediget ved hvin Anmeldelse²⁾. Jeg haaber nu at indbyrdes Underviisning herefter kun vil blive indført og anvendt, hvor den virkelig er til Nytte, det er hvor der i en Skole er for mange Børn for en Lærer. Gjengangerens anonyme Almanak har jeg læst. Den er, som De ogsaa siger, meget arrogant og vil neppe forøge hans store Reputations. Fra Kbhvn. har jeg hørt, at Rytget gaaer der, at Gjengangeren er en døbt Jøde, ved Navn Herz. Det forekommer mig ikke usandsynligt. Der er ikke meget christeligt hos ham hverken i Aand eller Ord. — Det er Dem vel bekendt, at Th. Münster er bleven stilt fra sin Kone og er flyttet ind i mine forrige Børelser i Klareboderne. Emil Rangberg³⁾ har udfordret den Pollon, som skal være hans

¹⁾ Det havde virkelig slet ingen Nød, som Figura udviste.

²⁾ Alt længere Tid havde der hersket Uvilje imod A—s formeentlig blinde Jver for Indbyrdes Underviisning, men så kom den hårde Anm. af „Summarist Extract af 8de Hovedrapport zc.“ i Mdsfr. f. Litt. 6 B. S. 357 og slog Hovedet på Sømmet.

³⁾ Han var cand. philos. fra Sorø Akademi, gik til Mexico, blev Adjutant hos St. Anna, og skal siden være falden der som General i et Slag.

Søsters Tilbeder. Endnu haaber man at forebygge denne Ulykke¹⁾).

Jeg har hørt, at Confessionarius Wijnster skal have været meget syg. Jeg frygter for, at han sidder for meget inde og spadserer ikke i frisk Luft. Det maa man endelig gjøre²⁾. Manchmahl durch Sturm gegangen, das macht gesunde Wangen und ein frisches Herz! Naar han kommer sig, vil jeg skrive ham til derom. De maa endelig ikke forsømme at spadserer flittig, og undertiden at tage Deres Kone og Børn med paa kortere Toure. Saa ofte De har Leilighed, beder jeg Dem at skrive mig til; men det vilde især være mig kjær, naar De ikke frankerede Deres Breve. Lev vel og hils gode Venner!

Deres hengivne

N. Fogtmann.

E. St.

Mon Steffens virkelig skulde blive Professor i Berlin? Steffens istedetfor Hegel var en mærkelig Forandring! — At Dr. Scharling (Rector ved Academiet) mod Godtgjørelse af Mundt (Adjunct ved Skolen) læser Religion i de 3de nederste Classer, har vel noget stødende ved første Diefast; men i Grunden er det jo i sin Orden, at man faaer Betaling for sit Arbeide, og at man ikke faaer Betaling for det Arbeide, som man ikke gjør³⁾. Jeg beder Dem og Wilsler, hvis Vitethed jeg gjenkjender og paastjønner, at betragte Sagen fra denne Side.

Kibe d. 21. Jan. 1832.

Kjære Ven!

Dersom det Kngte stadfæster sig, at Hr. Hertz er Ojengangeren, mener jeg, at dennes Anseelse vil falde, omtrent

¹⁾ Og det lykkedes også — om det var en Lykke.

²⁾ og det var blandt det Karakteristiske hos Fogtmann, at han udførte dette som den strengeste Embedsforretning.

³⁾ Men Læreren i Matematik burde aldrig have været sat til Skolens Religionslærer!

ligesom en demasteret Gjenganger, og man vil sige, „var det ikke andet?“ Thi saaledes er Folk. Det fornøier mig virkelig forresten, thi denne Gjenganger nød en ufortjent Respect. Jeg synes i det mindste, mellem os fagt, at baade H. C. Ørsted og Mynster gjorde for meget af ham¹⁾. Et stort Efterligningstalent maa man dog indrømme ham. Det er ikke, som De kaldte det, et Ubekatte-Talent; det er saadanne Udtryk som jeg ønsker De vilde bruge lidt sjeldnere; thi de synes forhaanende og fornærmende. Endogfaa de Personer, som ikke føle sig saarede derved, blive dog bange derfor; thi de vide ikke, naar de samme Udtryk kunne blive anvendte paa dem selv. Derfor faaer den, som bruger saadanne Udtryk, baade de Onde og de Gode imod sig.

Jeg frygter for, at „Mening“ ikke ganske har afholdt sig fra saadanne Udtryk i Stykket I af Kjøbenhavnsposten²⁾. Dette Stykke synes mig at være for haardt imod Ingemann. Han maa behandles med Bømp. Det skulde ikke undre mig meget, om mange syntes, at „Mening“ paa dette Sted hellere skulde hedde Lidenskab. Den sidste Sætning skulde i det mindste have været borte³⁾. En Kritiker maa holde genus irritabile vatum noget tilgode, han maa ikke blive lige saa vred som den kritiserede Poet — ligesaa lidt som en Pædagog maa blive lige saa harmfuld og heftig som den lidenskabelige Dreng, han revser og tugter.

Mynsters Mindefkrift om Livet paa Bakkehuset har fornøiet mig; men det synes mig at være noget partiff for Fru Rahbek; thi hun havde nok ogsaa sin Deel i dette Huses derangerede Omstændigheder. Dr. Pingel⁴⁾ fortalte mig engang,

¹⁾ i deres to Recensjoner i Månedsfriftet.

²⁾ Se Kjøbenhavnsposten for 1831, Nr. 186, Side 623.

³⁾ Denne Iod: „Ligesom Forf. i patriotiff Doverspændthed helber til Grundtvig, uden dog at blotte sig for Latteren ved fødelandsffe Drømmerier, således er han i religiøss Absolutisme en Grundtvigianer med Lindbergff Determinerthed.“ Det var det Fæle!

⁴⁾ Smf. Krit. Bdr. B. 2. S. XLI.

at hun havde den Afford med Karlen, at han skulde have 2 Rbdlr.¹⁾ for hver Kotte, som han fangede, og 1 Rbdlr. for hver Kotte, som han ikke fangede, men dog havde været paa Jagt efter. En saadan Afford var ikke meget oekonomisk. Af Mynsters Skildring maatte man slutte, at det var blot Rahbet, som forstyrrede de oekonomiske Omstændigheder. Forøvrigt bør Stykket imidlertid læses; det er, som alt, hvad Mynster skriver, ypperligt skrevet.

Seg længes nu efter at læse Deres „forvorne Tale“²⁾ om Gjengangeren; men denne Vængsel kan da vel blive stillet inden faa Dage.

At Bredsdorff ikke blot vil være en Bolnhistor men ogsaa en Histrio, gjør mig meget ondt, fordi jeg holder meget af denne inderlig retstafne Mand³⁾.

Deres hengivne

N. Fogtmann.

Ribe d. 28. Jan 1832.

Kjære Ven!

Det forekommer mig endnu ikke, at jeg gjør Dem Uret i Henseende til Ingemann. Thi jeg mener, at De bør, baade med Hensyn til hans særegne poetiske Natur og Blødhed, eller Svaghed, og til det Embedsforhold, hvori De staaer til ham, vise mere Mildhed imod ham og ikke tale saa haardt om ham og hans Arbejder. Det er at have Grund til at være mis-

¹⁾ Mærk: i „flette Penge“.

²⁾ Se Krit. Bdr. Litb. Afbd., Bind 2. S. 194—229, hvor Beviiset føres for, at den skjulte Forfatter til Gjengangerbrevene er den Samme, som Syv andre sig ligeledes skulende Poeter.

³⁾ Jeg skal ikke videre rippe op i denne tragiske Sag! Fogtmanns Karakterisering med de to sidste Gloser er rigtig. B.'s Hustru, begavet med en genial Raivetet, var Poul Møllers kjædelige Søster og beærede mig med sit Venskab. Men min pligtsskyldige Strenghed som Ud-giver byder mig at sige, at det var et sørgeligt Misgreb af den gamle fortræffelige Geh.-Råd Collin at få Bredsdorff anbragt som Bøddag og i Sorø.

fornøiet med et mislykket Product, et andet er at yttre dette med uforføden Strengthed. Hvor Strengthed og Haardhed er nødvendig, er jeg den sidste til at tale derimod. Men al Haardhed og Strengthed, som er anvendt mod Ingemann, synes mig at have været overflødig, og ikke alene til ingen Nytte, men til megen Skade. Ingemanns Bærker og Bæsen ere ingenlunde at henregne til litterairt Ukrud, som skal hades og udryddes. Det Ukrud, som findes i Huldregaverne og Opstanden, har en altsfor haard Kritik plantet i hans Hæde, det er Klinte, som Fjenden har faaet i Næren". Det er nu min Mening. — Dernæst troer jeg og er overbevist om, at Ordet „Skilderie“ er aldeles misforstaaet af Dem; thi dette Ord figter uden al Tvivl til det Skilderie, hvorpaa en Recensent afbildes som en Hund, der p— paa en Violin. Dette er altsaa sagt ganske i Almindelighed¹⁾. At dette Skilderie især behagede Ingemann og forekom ham særdeles træffende at betegne Recensenternes Bæsen, kan jeg meget godt erindre. — De Langbergste Spektakler²⁾ i Sorø have, saavidt jeg kan skjønne, endnu langt overgaaet alle de Uordener, som have fundet Sted siden Academiets Oprettelse. Det glæder mig virkelig, at de deeltagende Academister bleve foleligt mulcterede. De skulle vel tillige pro quota betale Skaden, som er skeet. — Derfor ingen i Sorø eier eller har læst Steffens Malkolm, skal jeg engang med det første sende Bogen dertil. — Deres Afhandling i Kjøbenhavnsposten, hvori De har viist Identiteten af 8 Forfattere, har fornøiet mig meget. Det kraftigste Bevist synes mig at være taget af Anvendelsen af Riim; derfor har De ventelig ogsaa sat det sidst, og det synes mig ogsaa at slaae Hovedet paa Sømmet. Hvad De iøvrigt figer om Grunden

1) Meget vel! Men at udtrykke dette „Behag“ med tydelige Ord i en individuel Anledning, var meget fornærmeligt og den „bløde“ Digter lidet værdigt.

2) Et trivialt Forsøg af flere Akademister paa at gjøre en lille bitte tydst Studenters=Skandale, hvorfor deres Punge tilbørligt lettedes. Det eneste forresten i sin Art, som indtraf.

til det urimelige Bifald, som Gjengangerbrevene vandt, og om det Farlige i denne Slags Poesie, er aldeles overeensstemmende med min Mening, og jeg anseer det for en fortjenstlig Sag at gjøre opmærksom derpaa og at tale alvorligt derom. Lev vel!

Deres hengivne

N. F.

E. Str. Naar De seer Hauch, da beder jeg, at De vil hilse ham fra mig og takke ham meget for hans interessante Brev.¹⁾ Jeg skal svare med det første.

Ribe d. 11 Febr. 1832.

Kjære Ven!

Deres sidste Brev var meget tilfredsstillende for mig, paa det nær, at De ikke besvarede det Spørgsmaal, om De eller nogen i Sorøe har læst Steffens's sidste Roman Malkolm. Naar De skriver mig til næste Gang, haaber jeg, at De vil erindre dette. — Nu har jeg læst Sibberns Bog om Provindsialstænder²⁾ og det med stor Fornøielse. Jeg anseer det for en sand Nytté, at Grev Holsteins og Sibberns Skrifter ere udfomne just i denne Tid. De kunne, de maae have en gavnlig Indflydelse paa Regjeringen og Folket. I Prof. Sibberns Skrift lever og aander en ædel Barme, en sand Fædrelandsfjærlighed og Menneskefjærlighed. Derimod kan jeg ikke just rose Sproget; thi dette er neppe saa populært, som det burde være i et Skrift for Folket. Det er fuldt af fremmede Ord, som deels kunne være dunkle for mange Læsere, og deels kunne forlede mange til Esterligning. Dersom man ikke holder lidt paa Sprogets Keenhed, veed jeg ikke, hvorledes det tilsidst vil gaae med det danske Sprog, thi det synes mig at blive mere og mere udanskt. Jeg troer forresten, at Sibbern ved dette Skrift vil have vundet meget i manges Dine, og navnlig op-

¹⁾ Desværre bleve alle Breve efter Bistop Fogtmann brændte ved Familjens Foranstaltning.

²⁾ Bemærkninger ved den Kongelige Anordning angående Provindsialstænders Indførelse. Kbhavn 1832.

rettet det Tab, om jeg saa maa sige, som han i manges Dine har lidt ved andre litteraire Foretagender. Det glæder mig ogsaa meget; thi han er virkelig en god Mand, hvis Ord fortjene at agtes og følges eller tages til Hjerte. — I Trykdes Dom om „Menings“ Personlighed og bestemte philologiske Characterer erkjender jeg hans sædvanlige Skarpsindighed og Driftighed. I god Betydning, eller i mindre ond Betydning, kan man desværre ofte sige om ham: *inscitia audax*. Thi han dømmer altid raast nok, enten han kjender nok til Omstændighederne eller ikke. Iøvrigt er han en meget brav Mand, sed *nimia sui fiducia et opinione laborat*.

Det, som De melder mig om en fremmed Persons Ophold i Sorøe, bedrøver mig. De har megen Ret i, at hendes Exempel er meget advarende i Henseende til Pige børns Opdragelse.

Hvad De skriver om Hauchs nyeste og bedste Stykke Maastrichts Beleiring, har fornøiet mig meget. Han vil nok, naar han gaar sin egen høie Gang, overvinde de Smaa-Angreb, som Gjengangerne og andre Formdyrkere have forsøgt imod ham. — Lev vel! Deres Moder og Søster leve vel!

Deres hengivne

N. F.

Kibe d. 29. Febr. 1832.

Hjære Hjort!

Herved har jeg den Fornøielse at sende Dem 19de Bind af nyt theol. Bibl., hvilket jeg ifølge mit Løfte skylder Dem. Tillige tillader jeg mig herved at sende Dem en Pakke til Prof. Hauch med Steffens Roman; thi naar jeg ret betænker mig, synes jeg at kunne erindre, at jeg har lovet at laane ham den; men jeg har bedet ham om at levere Bogen til Dem, naar De har lyst til at læse den. Det er en mærkelig Bog; dog vel meer interessant at læse for Mand end for Qvinder; men det er tillige en underlig Bog, og hele Fortællingen gaar

befynderlig ud og ind. — Sibberns Skrift om Provindsialstænder har fundet Bifald baade hos Kongen og hos Prinds Christian. Her i Egnen bekymrer man sig ikke meget om Provindsialstænder. Dog har baade Holsteins og Sibberns Skrifter vaakt nogen Interesse for denne Sag. Thi deraf har man seet, hvad Provindsialstænder egentlig skulde betyde. Har De hørt noget til eller om det Rygte, at Statsminister St. endnu skal vedblive at arbeide imod Provindsialstænder eller at ville indskrænke deres Virksomhed? Maaſtee det dog er et falskt Rygte? De veed vel, at Prof. Urſin, fordi han ved ſidſte Examen ved det polytechniſte Inſtitut viſte, at han var en ſlet Lærer eller forſømmelig Lærer, har faaet conſilium abeundi fra dette Inſtitut. En Copiiſt i Admiralitetet bliver nok nu Profeſſor i Mathematik ved Univerſitetet¹⁾. Pastor Daugaard²⁾ har nylig beſøgt mig. Han er uforandret, arbeidsom, ærlig og munter, ſom ſædvanlig, og forſigtig eller vaerſom. — Den hoſlagte Pakke til Juſtitsraad Brorſon³⁾ beder jeg Dem at bringe paa Poſtkontoiret i Sorøe. Det er det ſamme, om Pakken bliver ſendt med Brevpoſten eller med A gepoſten; dog beſt med Brevpoſten. Lev vel!

Deres hengivne

N. F.

E. S. Prof. Hohlenberg har tilſkrevet mig et meget venſkabeligt Brev, hvori han yttre, at han ønſkede, at Wynnſter vilde træde ind ſom academiſt Docent. Dette Ønſte forſtaaer jeg ikke rigtigt. Vale!

¹⁾ Chr. Zitzgenſen, Cand. juris i 1828 og Fuldm. i Admiralitetet, Mag. art. 1832, konkurrerede ſ. A. med E. Ramus og anſattes ſiden i flere matematiſke Embeder.

²⁾ Den ſenere Biſkop; han var tidligere F.-s og min fælles tjære Kollega ſom Adjunkt i Sorø.

³⁾ Herluſſholms Rector, Midtpunkt for Melchjors, Fogtmanns, Waages og Heres ſnuſke Samliv i lang Tid ved den mindeværdige Stiftelſe.

Kjære Ven!

Mange Tak for Deres Brev af 11te d. M. I Anledning af hvad De skriver om Wieland spørger jeg, om De erindrer Grundtvigs Dom om ham: „W. forgabede sig i denne Verden, derfor fik han Mund nok, men desto mindre Syn.“ En renset eller revideret Udgave af Deres 12 §§ kunde maaskee nu være fornøden og nyttig. Men da M. ikke er god at bides med, synes jeg ikke De skulde bide fra Dem, men ganske roligt lade Deres Sag forsvare sig selv. Jeg har med stor Fornøjelse læst det Bidrag til en yngre dansk Digters Charakteristik, som for ikke længe siden læstes i Kjøbenhavns-Posten.¹⁾ Jeg formoder eller haaber, at De har skrevet dette Stykke. Det var i alle Henseender godt skrevet. Især var det godt sagt, at Gjengangeren havde Talent til at tage selv fornuftige Mænd ved Næsen. Jeg gad vide, om disse fornuftige Mænd ikke siden selv have følt det, og taget sig om Næsen for at komme til sig selv igjen og fordrive Fortryllelsen.²⁾

Mynsters Afhandling om Udtrædelsen af Statskirken har behaget mig meget; thi den indeholder i mine Tanker just det, som derom var meest nødvendigt at sige, skjøndt der vel kunde siges noget mere endnu. Det er et mærkværdigt Beviis paa hans Klogskab og Forsigtighed, at han kalder Pastor Gads Skrift et fortræffeligt Indlæg i Sagen om Ritualet. Jeg har skrevet en Anmeldelse eller Recension af Gads Indlæg for Lit. Tid.; jeg har deri ligefrem sagt min Mening, og derved formodentlig stødt an mod manges Mening. Men det ændrer jeg naturligtvis ikke. For vor Tids Meninger har jeg ingen Respekt; thi de ere som Skum paa Vand, eller som Bølgerne i store Velt, o: hastige og kortvarende, uden Grund og Fasthed, men heftige og opbrusende og ufordragelige og ubillige.

¹⁾ Se Krit. Bdr. B. 2. S. 194—227.

²⁾ Et meget djævt Ord, men måske ikke så usandt om to sådanne Kritikens Formænd, som H. E. Orsted og S. P. Mynster.

Uselvstændighed er vor Tids, det er Mængdens Særkjende. Det var vel saa til alle Tider, men i forskjellige Grader. At Regjeringen har tilladt Grundtvig at prædike i Frederiks tydste Kirke¹⁾, anseer jeg for en meget rigtig Forholdsregel; thi derved betages Conventiklerne al Prætext. Sid nu blot Grundtvig vilde vise tilbørlig Maadehold og holde sig inden visse Grændser! Har De hørt noget paalideligt om hans sidste Prædikener? Det interesserer mig meget at høre noget derom. — Jeg har nylig havt et interessant Brev fra Mynster. Men det har forundret mig noget, at han har skrevet mig til, at han i en Recension af mit Program i Maanedsskriftet „har søgt at værgе sig det bedste han kunde;“ thi det klinger saaledes, som om han troede sig personlig angrebet; men dette er rigtig nok kun Spøg. Rts. i Danst Ugeskrift er uden Tvivl Mynster; thi det kan neppe være nogen anden. I Onsdags ordinerede jeg første Gang 2 Præster. Dette gjorde jeg med Fornøielse; thi det var to vakre Candidater, begge med Laud. til Attestats. Med min Messe gif det ikke synderlig godt; thi min Syngestemme er som intet i den store, den uhyre store Kirke. Bedre gif det med Talen. — Jeg beder dem at hilse især Hauch og Pütken fra mig. Naar jeg faaer Tid skal jeg skrive disse til. Lev vel!

Deres hengivne

N. F.

E. St. Her har man dog ingen rigtig Interesse for Provindfialstænder. Det forekommer mig, at Rec. i Maanedsskriftet har gjort Grev Holstein Uret, idet han tillægger ham Inconsequents, en ulykkelig Stræben o. s. v., og det synes mig at være Trods imod Sandheden, at han dog omtaler eller roser sig af sin yttrede Agtelse og Belvillie. Estrups Tale har

¹⁾ Grundtvig var Kapellan ved Frelsers Kirke på Chrh. fra 1822—26; blev fri Aftenangsprædikant i Frederiks-Kirken på Christianshavn fra 1831—39. I Mellemtiden gjorde han med Kongens Hjælp sine 3 Rejser til England. I 1839 blev han Præst ved Barton.

jeg endnu ikke faaet. Jeg mærker ved flere Leiligheder, at Phobus spænder sine Hæste for langt borte fra Ripensernes Bje. Vale!

Ribe d. 7de April 1832.

Kjære Ven!

Det er Skade, at Kjøbenhavnspostens Udgiver optager meget Snaus i sit Blad; især er det Skade, fordi der ikke er noget andet Blad, som holder dette Stangen. Ugekriftet er, som De ogsaa har bemærket, meget godt for os „som lærde Folk, pro nobis studiosis;“ men det er slet ikke for den store Mængde, paa hvilken der ogsaa skulde virkes paa en god Maade. Men den gaar for Lud og koldt Vand. Der er udkommet et Skrift i Tydskland „über das Treiben der Zeloten in Kopenhagen.“ Det skal være af Dr. Johannsen.¹⁾ Det er i Grund og Bund clauseniansk²⁾; desuden fuldt af Grosspredherei. Der siges om Dr. Mynster, at han ved sin Afhandling i Ugekriftet om Injurier i trykte Skrifter traadte op „höflich vermittelnd und diplomatisch unterhandelnd.“ Dette kalder jeg skammeligt. En anden Sag er det, naar man beklager, at han har maattet „paatage sig en Hofmands Pligter.“ Endnu har jeg ikke faaet 2det Hæfte af Sorøe Blandinger, men Deres Dom derover er ikke skiftet til at vække Længsel derefter. Jeg maae tilstaae, skjøndt jeg ikke har yttret det før, at det forekom mig forunderligt, at Rütken valgte Bredsdorff til Medudgiver. Dog kan jeg nok indsee, hvad der har bevæget ham dertil; men det skulde dog forundre mig noget, om han ikke selv har fortrudt dette Valg. Prof. Poulsen i Kiel har udgivet et

¹⁾ Er nok uvist! Dr. Johannsen var en Holstener, og stor Beundrer af Clausen. Valgtes til Præst ved Petri Kirke i 1825. Jeg traf ham i et Selskab, han troede, jeg var en Tydsker, var yderst venlig, men vendte mig ryggen sans Adieu, da han uventet erfor, jeg var en Dansker.

²⁾ Denne Samstemning om de Mynsteres Udtryk med den ældre, o: tidligere, S. N. Clausen bekræfter godt Anskuelsen om denne udmærkede Mand's overrassende Fremgang i sin Videnskab.

Skrift, hvori han taler de Dansttalendes Sag i Hertugdømmet Slesvig. I dette Skrift forekommer denne Ytring: Hvor meget Forbuddet mod Brændeviinsbrænden paa Landet oprører den naturlige Billighedsfølelse, kan sees deraf, at det danske Cancellie har fundet det nødvendigt at indskærpe dette Forbud. Forf. har dog vist ikke villet sige det, som han med disse Ord kan synes at have sagt.

— Især skulde det gjøre mig ondt, hvis L. Dehl. kunde frygtes at have mindste Indflydelse paa Fru Hauch, som jeg anseer for en meget brav Kone, og som jeg, da jeg sidst var i Sorøe, ogsaa med Fornøielse hørte saaledes omtale af Deres Kone.

Nu har jeg da faaet Estrups Tale¹⁾. De kan nok tænke, at den ikke behager mig, skjøndt jeg godt kan forstaae, at den kan have gjort Furor i Sorøe. Thi den er heelt igjennem ikke andet end *captatio auræ popularis*. Derfor er den mig især imod. Jeg mener, at man bør gaae ud paa det Modfatte. *Malignum spernere volgus* — det er mit Valgsprog. Bemeldte Tale er ogsaa temmelig smagløs, især hvor den ret skal være smagfuld. Ach! eure Worte, die so blinkend sind, sind unerquicklich wie der Nebelwind! Dette siger jeg om denne Tale, men ikke om den hele Estrup. For Estrups Character har jeg oprigtig Agtelse, men han er svag; dette maa undskyldes ham noget. Jeg mener at Sorøe-Akademie ikke let nu kunde faae en bedre Director. Det maa ogsaa betænkes og tages til Hjerte. — Hvad jeg skal sige om Spillet af Comedie i Sorøe, veed jeg ikke; men jeg veed nok, at jeg som Lærer paa Herlufsholm dømte om denne Sag, ligesom De, og omtrent af samme, om ogsaa tillige af andre Grunde. Imidlertid maatte jeg der være taus Tilskuere. Noget maa man oversee, og derhos maa man see desto mere paa det Dvrige. Nu gaaer det Rygte, at Etatsraad Engelstoft vil, i

¹⁾ holden ved S. A. d. 28. Januar 1832.

Anledning af Etatsraad Wads Død, tage sin Plads, som er ham forbeholdt, i Consistorium, og forlade sin Post i Directionen. Men da han flere Gange har talt derom, og ikke gjort det, saa veed jeg ikke, om det denne Gang er Alvor, hvilket man dog vil paaftaae. Men hvem faaer man saa til hans Eftermand i Directionen? — Derfom E. ikke træder ind i Consistorium, kommer Prof. Petersen derind. For ham som Philolog maae de Torfil-Badenske Stilerettelser i Kbhnsposten være ubehagelige¹⁾. — Prof. Clausen, som nylig har tilskrevet mig et godt, meget venstabeligt Brev, udtvæer deri, at der viser sig i Kbh. en stærk Antipathie mod Universitetet baade hos Høie og Lave. Noget slikt spores af og til i Kjøbenhavnsposten. Officererne ere især ilde stemte imod Universitetet. Thi de lærde Officerer mene, at Universitetet ikke erkjender eller respecterer deres Ærdom, som dog er langt nyttigere end Professorerens. Clausen skrev mig ogsaa til, at den lille Engelsestoft ventelig bliver min Eftermand, og at dette efter Omstændighederne var det ønskeligste. Jeg er af samme Mening, da Bindesbølls Dine vedblive at være saa svage. — Det var maaffæe en Feil, at jeg ikke blev ved Universitetet; men det veed kun den Alvidende. Jeg er i saa Henseende rolig. — Derfom E. senior nu gaaer ud af Directionen, falder Deres Formodning om E.—s Indflydelse rent bort. Saa snart kunne Aspecterne forandre sig. Derfor ville vi være vel tilmode; thi intet er daarligere end at være bekymret for Fremtiden, naar man kun gjør til enhver Tid, hvad man bør og kan.

Hils Deres Kone og vore fælles Venner fra
Deres hengivne N. F.

Mibe d. 2den Mai 1832.

Kjære Ven!

Det har glædet mig meget, at Lütken har faaet sin Hørelse igjen. Jeg haaber, at det vil blive af Varighed. Forresten er

¹⁾ Se Kjøbenhavnsposten 1832, Nr. 66.

det en meget forunderlig Sag, at Hørelsen kan saaledes pludselig komme og gaae. Man maa næsten troe, at der er kun noget Ubetydeligt kommet ind i Øret, som ved en vis Bevægelse kan blive kastet ud igjen. Dog, jeg forstaaer det ikke; men jeg ønsker, at dette Onde, i hvad det end er, nu maa være borte for bestandigt.

Estrups Bog om Slesvig har jeg endnu ikke seet.¹⁾ Det er en stor Lykke, at Hertugdømmerne ere vel fornøiede med de udvalgte erfarne Mænd. Den Misfornøielse, som mærkes her i det egentlige Danmark over Valget af disse for de danske Lande, er vel grundet men er ikke saa farlig. Naar Provindsialstænderne først ere ordnede i Hertugdømmerne, vil det ogsaa falde lettere at bringe Sagen i Orden for Danmark selv. Smidlertid er dette Valg vistnok et stort Misgreb, og det har bidraget meget til at svække den Tillid til Regjeringen, som just ved Provindsialstændernes Indflydelse skulde styrkes.

Det, som De fortæller om Hadersleveren er meget ubehageligt. Det er mig ogsaa ubehageligt, fordi De staaer i et nærmere Embedsforhold til ham, og det ikke er godt at staae i et saadant til een, som man ikke kan have fuld Agtelse for. Men jeg haaber, at De veed at vende Dem i dette vanskelige Forhold, for ikke at sige, at snøe Dem. Man maa dog virkelig snøe sig fra det Onde! Derfor har Christus ogsaa sagt: varer snilde som Slanger!

Det vilde særdeles glæde mig, om det maatte lykkes Ingemann at levere en god Samling af Iyriske Digte. Jeg sætter en vis Priis paa Ingemanns Poesie; thi den er i det mindste et godt antidotum mod Gjengangerpoesien. At den „Anonyme Nytaarsgave“ er ganske urimelig roest i Maanedsskriftet, er ogsaa min Mening. Men Tidens Mand har en anden Mening. Det fletteste, som nogenfinde er sagt i hiint

¹⁾ Om Slesvigs og Holsteens Uadskillelighed efter Forsikringsacterne af Aar 1460. Kbh. 1832. — En udnidet Udgave står i Bland. fra Sorøe. Hefte 3.

Maaanedsskrift, er dette, at man maa rette sig efter Tidens Aand. Det er langt rigtigere at sige, at man skal bekjæmpe eller modstride Tidens Aand; thi denne er sædvanlig, ja i de fleste Tilfælde, ureen og ustadig og fordærvelig, saasom den er den store og fordærvede Mængdes Aand. Men det rigtigste er dog at sige, at man skal prøve Tidens Aand, og bestride den, forsaavidt den er ond, men understøtte den, forsaavidt den er god.

Det er ogsaa min Mening, og jeg har skrevet det til Mynster, at det er godt, at Committeret i Rentekammeret Hansen er kommen ind i Directionen, men at der burde foruden ham til samme Tid være indlemmet i samme en egentlig Videnskabsmand. Nu er M. den eneste Videnskabsmand i Directionen, den eneste, som egentlig kan have en Stemme om videnskabelige Sager, om Professorers Ansættelse og Duelighed, o. s. v. Det er urigtigt, og det forekommer mig underligt, at Mynster selv ikke har søgt at forebygge dette. Lev vel og hils vore fælles Venner, især Kitten, fra Deres hengivne

N. S.

Kibe, 16de Juni 1832.

Kjære Ven!

Deres Brev af 2den d. M. kom hertil, inden jeg var kommen tilbage fra min første Bisitatsreise. Det gik ganske godt med denne Bisitats. Noget af det Vigtigste ved Bispevisitatsen er, at man lærer at kjende Præsterne i deres Huus og i deres Embede. Jeg havde den Fornøielse at træffe paa denne min første Bisitats ikke faae duelige og værdige Præster i Skodborg og Ginding Herreder. De have endogfaa et Par Ræfelsesstaber i disse Egne, af hvilke det ene er theologisk og videnskabeligt. Allevegne blev jeg modtaget med Velvillie. Jeg udholdt imod Forventning ganske godt den Uorden i Levemaade, som en saadan Reise medfører, men bagefter falder det mig næsten vanskeligt at komme i Ro igjen og arbejde i Stilhed.

Men dette finder sig nok, haaber jeg. I disse Egne, i Omegnen af Lemvig, hersker der for det Meste et meget godt Forhold mellem Præst og Menighed. Skolevæsenet er i god Orden, i det Hele taget, og ingensteds førtes officiel Klage, ligesom jeg heller ikke havde Anledning til betydeligere Anker eller Erindringer. Næsten allevegne klages der forresten over, at de jordløse Huses Antal bliver for stort, og Fattigskatten som Følge deraf for byrdefuld. Der maa uden Tvivl gøres noget fra Regjeringens Side for at sætte Grændser for dette Onde. Det er vanskeligt forresten at fortælle Dem om min Visitationsreise; thi noget særdeles mærkeligt mødte ikke derpaa, og adskilligt interessant, som jeg hørte eller saae, lader sig ei fortælle i Korthed. Jeg har nu meget travlt; thi paa Onsdag skal jeg ordinere 3 Præster, og derefter følger Landemødet, ved hvilket en Provst skal indsættes, o. s. v.

At forlægge Forstintitutet til Sorøe vilde ikke være uden store Farer; thi jeg anseer det virkelig for farligt for Skolen, at Forstacademiet skulde forbindes med det nærværende Academie. Men jeg kan ikke troe, at det i det Hele kan gaae godt med Academiet i Sorøe, saalænge det blot skal recruteret af Academiets egen Skole, skjøndt jeg er overbeviist om, at det gaaer langt bedre under Director Estrup, end det gif under Director Tauber.

Naar man seer, hvilke Uroligheder der forstyrre andre Lande med constitutionelle Indretninger, kan man undertiden blive bange for vore Provindsialstænder. Maanedsskriftet for Litteratur vil imidlertid kunne have megen og gavnlig Indflydelse paa den offentlige Mening, ligesaa dansk Ugeskrift. Men vi have mange andre skadelige Blade, som læses meget. Det Gode læses mindst. En dygtig og retfindig Avisudgiver er i vor Tid en vigtig Person. — Mange Tak for Deres Efterretninger fra Sorøe. Disse og lignende Efterretninger interessere mig, og De maa ikke ansee saadanne Smaantitser for at være *infra tuam aut meam dignitatem*.

Proust Tryde havde, mellem os sagt, skrevet Recensionen over Hornsholts Bog i Litteraturtidenden; han er ogsaa Recensenten af Grundtvigs Prædikener. Han har vundet meget i Klarhed og Fasthed, siden han blev Proust. Han har ogsaa skrevet Stykket i Dansk Ugeskrift om de forskjellige Synsmaader af Christendommen.¹⁾ Mange Hilsener til Deres Kone og vore fælles Venner i Sorøe fra

Deres hengivne N. S.

Kibe d. 7de Julii 1832.

Kjære Ven!

Siden jeg reiser paa Visittats igjen, anseer jeg det for bedst at besvare Deres gode Brev af 3die d. M. Paa Mandag skal jeg reise paa en ny Visittats i det Tørningelehnste, hvilken Reise omtrent vil medtage en 3 Uger; men dersom De imidlertid vil fornøie mig med et Brev, skal De ikke opsætte det formedelt min Fraværelse, da alle private Breve blive mig sendt under Visittatsen. — Kongen var her, men ei længe, da hans Reise til Nerne i Vesterhavet medtog den største Deel af Tiden. Han var som sædvanlig ligefrem og godmodig. Den unge Prinds har vundet paa sin Søreise²⁾. Han taler gjerne med Folk og synes at lægge Mærke til, hvad han seer og hører. Lieutenant Dannemand forholdt sig meget stille. Han betyder nok heller ikke meget; men jeg anseer det for en Feil, at General Bülow³⁾ tager ham med paa saadanne Reiser. Jeg holdt mig tilbage fra alt dette Væsen, saameget som jeg kunde og maaffee lidt mere end jeg burde; men jeg vil hellere for lidet end formeget af Sligt.

¹⁾ Se Dansk Ugeskrift, B. I. Nr. 30: „Gives der ikke virkelig en Grundforskjellighed i den religiøse Overbeviisning blandt dem, der kalde sig protestantiske Christne? Og kan dette lades ude af Syne, naar Talsen er om hvad der bør stee for at tilvejebringe Kirkefrihed?”

²⁾ Den senere Frederik VII, som just var vendt hjem fra en Rejse til Færøerne.

³⁾ Frederik d. Sjettes General-Adjutant og Fortrolige Franz Bülow.

Hvoraf kommer det tydske Ord Weichbild¹⁾, som man nu faa ofte seer i Aviserne? Mon det ikke er en fordærvet Udtale af eet eller andet latinff Ord fra Middelaalderen?

At Estrup vil indføre den hamiltonske Methode, uindrer jeg mig noget over, da det synes at stride mod hans egne erklærede Principer om Methodens Urigtighed i Almindelighed. Jeg er forresten af samme Mening som han, nemlig at Methode ikke vel lader sig foreskrive. Maaskee hans Yttring om de levende Sprog i Sorø Skole egentlig gaaer paa Fransff og Engelsk, og i det Tilfælde kan der vel ikke siges meget derimod. Maaskee Estrup ikke kalder det tydske Sprog fremmed, da det ogsaa bruges som Regjeringsprog og Modersmaal i en Deel af det danske Monarchie²⁾. — Hvad De melder om Vakkens tiltagende Svagelighed bedrøver mig meget; jeg troede, at hans Helbred var i tiltagende Bedring, ligesom jeg haaber, at det er Tilfældet med hans Hørelse. Nu skal jeg skrive ham til med det forste. — Det bedste Middel mod Cholera er uden Tvivl ikke at frngte for den. Efter al Rimelighed er den nærmere ved Ribe end ved Sorø. Da den grasserede i Hamborg, holdt Bogtrykker Hypphoff i Ribe op med at drikke (han var temmelig forsalden); men da Choleraen holdt op at rase der, begyndte han igjen at drikke, formenende, at Faren var forbi. Om han endnu er af samme Mening, veed jeg ikke.

Deres hengivne N. F.

Ribe d. 4de August 1832.

Kjære Ven!

— — — Fakkelloget³⁾ misbilliger jeg i alle Henseender. Statsminister St. skal have sagt, at alle Deltagerne burde

¹⁾ for Læseren: a) en Stads Grund, Gebet. b) en mindre med Mure (på tydsff) lukket By. c) Et slegt Landstuckes Grændse. I gml. S. T. er wih en By, i Lat. vicus.

²⁾ Den tvilsige Estrup blev undertiden for en Stund vel let rørt ved noget Ngt.

³⁾ som bragtes S. N. Clausen af Studenter ud til Tårbek, fordi han mentes forbigaaet ved Rectorstiftet; D. Lehmann holdt sin Somfrutale i den Aulebning i Studiegården.

satte*s* i Lugthuset. Dette er nu for haardt, og det er neppe klogt sagt, men —.

Scharlings Tale i Bibelselskabet i Sorøe er ganske god, men den er snarere en Apologie for Bibelselskaber og Bibel-læsning i Almindelighed end for de smaa Bibelselskaber, der oprettes uden synderlig Kraft og Lyst, og det skulde den dog egentlig være. Mange Tak for Efterretningerne om Examen, o. s. v. Jeg skal en anden Gang gjengjælde disse med nogle Efterretninger om min sidste Visitats, som fandt Sted i det Tørningehuske. Fra deres Moder og Søster skal jeg hilse. Hører man noget fra de Dplyste Mænd i Kjøbenhavn? Lev vel og hils Deres Kone fra

Deres hengivne N. F.

E. St. Dersom De, ligesom Cicero, er fornøiet med et Brev, som ikke indeholder mere end disse Ord: Si vales, bene est, ego quidem valeo, da kan De ogsaa være fornøiet med dette Brev. Vale!

Ribe d. 11te August 1832.

Kjære Ven!

Jeg har skrevet til Pütken og bedet ham lade mig vide, hvorlænge han bliver i Fyen, da jeg maaskee kunde faae Leilighed til at besøge ham der, hvilket hidtil ikke har været mig mueligt. Den mig sendte Hilsen fra Provst Tryde var mig kjærkommen. Ved Leilighed bedes han hilset igjen. Han er bleven en dngtig Mand. — At (Edv Bungen¹⁾) og flere juridiske Studenter toge Deel i Fakketoget, viser, mener jeg, noksom, at det ikke blot var Interesse for Clausen, men Opposition mod Regjeringen, som fremkaldte Toget. Studenterne skulde ikke blande sig i Politik eller opkaste sig til Regjeringens Dommere. Dertil ere de for ukyndige og ubefindige. — Der er i det Hele stor, stor Mangel paa aandfulde, paa hjertelige,

¹⁾ Den første Student fra Sorø Academi, i 1826, efter Fornylelsen i 1822; nuværende Højesteretsadvokat.

forstandige og dannede Menneſker! Det er forunderligt, at Menneſkene ved de Gæver, de have, ſaa ſjældent ere, hvad de alle burde være! — Det er ſtor Skade, at Prof. S. Møller ſnapper ſaa meget i Tale og Skrift. Han har ſaa mange gode og agtværdige Egenſkaber, at man virkelig maa bedrøves over hans fremſtikkende Feil. Hans ſidſte Mnemofyne har jeg endnu ikke ſaaet; men jeg haaber, at den indeholder meget godt; thi den indeholder kun lidet af ham ſelv. Chriſtian den 6tes Breve ſkulle være mærkværdige og i det Hele hæderlige for denne Rønge. Camillys Relation¹⁾ har jeg hørt oplæſe i Skandinaviſk Litt. Selſtab; den var intereſſant endogſaa i Sammenligning med nærværende Tids lignende Forhold. — Har De læſt Heibergs Philoſophie for Officerer? Derſom man kan ſtole paa de i Kbhavnſtpoſten leverede Prøver, maa det være et urimeligt og vindigt Skrift. Hans Argumenter ere Ordſpil og tomme Indfald. Hvad vil Kritikken ſige dertil? Hvad vilde den gode og grundige Prof. v. Schmidten, Heibergs Ven, have ſagt dertil, derſom han havde levet endnu? Ja! hvad vil den grundige og adſtadige H. C. Ørſted ſige dertil? Det forekommer mig, at Maanedſkriftet maa komme i ſtor Forlegenhed med denne ſpeculative Logik, forudſat, at den er ſaadan, ſom man maa ſlutte af de i Kbhavnſtpoſten leverede Prøver. Jegønſter meget at høre Deres Mening derom. Vil De tie til ſaadan Vanhelligelſe af Philoſophien? Hører man intet fra Poul Møller?

De meddeelte Efterretninger om de ophlyſte Mænds Forſamling have intereſſeret mig meget, og jeg takker Dem meget for ſamme. Det ſynes at gaae bedre, end man havde ventet. — Naar De igjen ſriver mig til, da beder jeg, at De vil opgive mig den fuldſtændige Titel paa Bogen „Briefe eines Verſtorbenen.“²⁾ Jeg vil paa Deres Ord kjøbe og læſe denne

1) I blandt S. Møllers Fortjenefter var den at have rensat Chriſtian VI Hiſtorie.

2) Den udkom anonymt, var af Fyrſt Büdler-Mußkau i Schlefien.

Bog, og skal da siden engang sige Dem min Mening om den. Det 7de Hefte af Maanedsskriftet har jeg endnu ikke erholdt, og altsaa har jeg ikke læst Madvigs Kritik over Lützens Program. Men efter Prof. Madvigs Ytringer til mig kan jeg nok tænke, at den er streng. Madvig er en grundig og retfærdig Kritiker, men haard og streng. — Med Malkolm har det slet ingen Haft. Den er til Deres Tjeneste, saalænge De vil. Dersom Kammerherinde Hegermann-Lindencrone ikke skulde have læst Bogen, da vilde den vist interessere hende. Da jeg var i Kbhvn, laante jeg hende undertiden flige Skrifter; og det vilde være mig hjært, om De vilde laane hende denne. Lev vel!

Deres hengivne N. F.

E. St. Der blev ikke Tid til at fortælle noget om Bisitatten.

Mibe d. 23de August 1832.

Det har forekommet mig, at Recensionen over Meislings Overfættelser i Maanedsskriftet kunde være af Wilster¹⁾. Den er vittig og vel skreven. Lev vel!

Deres hengivne F.

E. St. De maa endelig melde mig noget om Lütten, naar han kommer tilbage til Sorøe. Jeg kan ikke komme til Tjen.

Mibe d. 25de August 1832.

Kjære Ven!

Nu har jeg endelig faaet og læst Madvigs Kritik over Lützens Program. Den er ikke, saavidt jeg kan bedømme den, ubillig. Lützens Program behagede mig aldeles ikke, endssjøndt enkelte Dele deraf behagede mig særdeles meget. Men det Hele syntes mig at være altfor overdrevet og uklart. — Derimod billigede jeg Deres Program²⁾ i de væsentligste Punkter, men misbilligede enkelte Steder, som De veed, og Enden: „Ich

¹⁾ Jo, det var den. — Se Mstr. f. Litt. B. 7, S. 485—523.

²⁾ Jeg skrev S. A.'s Prog. i 1829: Tanker til nøjere Eftertanke om lærer Undervisning og dens Formål. Lütten i 1830: Om almindelig Dannelse og dens Midler.

hab's gewagt." — Hvad Prof. Madwigs Kritik angaaer, da synes mig, at hans Stil er meget difficil, og det er undertiden vanskeligt nok at følge eller fatte hans Tanker¹⁾. Hvad en Rec. i Litt. Tid. nylig med Dette har bemærket om hans latinste Stil, det samme kunde siges om hans danske. De veed vel ikke, hvad Lütken siger om denne Kritik over hans Indlingsproduct? Det skulde gjøre mig ondt, om han formedelt sin sygelige Tilstand skulde tage sig Sagen for nær. Dog haaber jeg, at han ikke gjør det; thi jeg er overbevist om, at han har skrevet Programmet efter sin bedste Overbeviisning og i den bedste Hensigt; og dette maa kunne berolige ham. Medmindre han skulde komme efter, at han har været altfor hidsig og ubillig i mange Ytringer; thi det kunde maaskee frænke ham. — Desværre faaer jeg neppe Tid til at besøge Lütken i Kumbje, hvormeget jeg end ønskede det, og hvormeget De end opmuntre dertil — at opmuntre mig til dette Foretagende er i en vis Henseende det samme som Latineren kalder hortari currentem, og i en anden Henseende det samme, som at sige til en, som er bunden fast til en Pæl: „Løb". Nu er der desuden ikke mange Dage at løbe paa. — Jeg har for en 14 Dage siden, eller saa omtrent, seet Brev fra Lütken. Jeg seer deraf, at hans Helbredstilstand er betænkkelig. Han synes at være forstemt. Jeg ønskede gjerne at tale med ham; thi jeg holder meget af ham. Men jeg haaber, at han ikke er Døden saa nær, som han selv synes at troe²⁾. Dertil kommer, at jeg maatte gjøre Reisen paa en meget kort Tid, og i denne korte Tid kunde det vel træffe sig, jeg ikke kunde træffe et heldigt Dieblik at komme ham i Tale. Det gaaer nok med denne Sag, som det gaaer med en Deel andre Sager, at jeg betænker mig derpaa saa længe, indtil det er for sildigt.

For Deres Breve af 14de og 18de d. M. takker jeg

¹⁾ Dette var den Gang en almindelig og en meget billig Klage.

²⁾ Den elskelige Lütken afgik ved Døden først 20 År efter. Hans skrev et højt træffende Mindebildt over ham. (Se Fædrelandet 1856, Nr. 156.)

meget. Det overraskede ogsaa mig, at Forhandlingerne om Provindsialstænderne sluttedes saa tidligt, endskjøndt Hofjægermester Teilmann havde sagt mig forud, at de skulde sluttes til den Tid. Men han sagde ogsaa, at den hollandske Minister i Kjøbenhavn havde lovet at komme til en Sagt hos ham her i Byland, hvis der ikke blev Krig, o. s. v. Her har gaaet det Nytte, at Statsminister St. skulde være Overpræsident i Altona, da Grev Blücher skal ønske sin Afsked. Dette Nytte kunde synes at ligne et Forvarsel. Forresten vilde det neppe være muligt at faae Mage til ham i Cancelliet. — Hvad De melder om Br. gjør mig oudt. Han er forunderlig taktløs og sandsesløs og leddeløs. Forresten er han en ærlig Sjæl og en lærd Mand. Men hvad kan det hjælpe i en Skole?¹⁾ Han duer neppe til andet end at være Inspecteur ved et Museum.

At De har taget de latinske Verba frem i Ferierne, kan være godt nok; men jeg troer, at det var bedre, at De undertiden skrev nogle filosofiske Kritiker og Kunstkritiker, dog ikke om Ingemann. Ingemann gjør visse ingen Skade i Litteraturen; dertil har han ikke Kraft nok. Men jeg troer, at han gjør meget godt, fordi han vil det Gode. De fleste Digte i den sidste Samling ere rigtignok matte; men Tordenskjold og nogle andre Stykker ere gode.

Paa min sidste Visitats var jeg i 14 Pastorater i det Tørningelehnste. Jeg fandt den kirkelige Tilstand i det Hele god. Præsterne ere duelige og stikkelige Mænd; men der er ikke egentlig nogen Videnskabsmand iblandt. Thi Provst Aagaard er vel Skribent og en dygtig Mand, men det er i praktisk Henseende. Jeg var paa denne Visitats hos Pastor Orbeck²⁾. Han er excentrisk og temmelig catholsk, men meget godmodig. Han holdt en forunderlig Prædiken, et Slags Homilie, hvori han sagde quidquid in buccam venit. Han anbefalede f. Ex.

¹⁾ I et pædagogisk Tidsskrift burde engang måskee de mærkeligste Træk af denne moralsk agtværdige Lærdes psykologisk så interessante Fejltag greb meddeles til Advarsel.

²⁾ D., en ram Syde, var Student med mig fra Året 1811.

de Helliges Forbøn; og sagde sidenefter, at det var ikke, som nogle meente, at træde Christi Tre for nær, thi — jeg anfører ipsissima verba — „Christus er ikke jaloux“. Han sagde, at Djævelen er en Løve, som vil opluge os, en Bjørn, som vil sønderrive os, o. s. v. Mod mig var han meget høflig; men det var mig ikke behageligt at være i hans Huus og i hans Kirke. Han er dog afholdt i sin Menighed. Han sagde, at Synden kan tilgives Menneskene, fordi den kommer fra Djævelen; men Djævelens Synd kan ikke tilgives ham, thi den kommer fra ham selv¹⁾, o. s. v. I Nustrup Kirke saae jeg en Christus paa Korsfætt i Klæder, nemlig i Kjortel med Belte om Livet, og med en Hovedbedækning, som ikke var Tornekronen. Dette Billede hang ikke i Chordøren, men i Enden af Kirken, eller nederst i Skibet, som et Pendant til det sædvanlige Crucifix, der hænger i Chordøren. Har De nogenstunde seet noget slikt? Hvad vil dette paaflædte Crucifix sige? — I en gammel liber daticus i Vintrup Præstegaard saae jeg, at en Præst Hygom, som var der omtrent 1720, og som siden blev Biskop i Aarhus, har skrevet²⁾ den smukke Psalme: „Jesu,

¹⁾ Dette var nu en klodset Munkes-Distingvering; men Sagen har ogsaa en anden Side. Jeg har, tildels bevæget af en grublende Håndværker, søgt adskillige Gange Oplysning hos Gejstlige om det Spørgsmaal: Når, på hvad Punkt i den åndelige Fremmspiring, bliver Fristelsen, som søger mig, til min egen Fristelse? Eller: Hvor begynder min Skyld, min Synd? En af de Sindrigeste henviste mig fornemmelig til Kingos Psalme (Nr. 309 i min Samling. 3dje Udg.):

„Aldrig er jeg uden Både,

Aldrig dog foruden Råde, o. s. v.“

Men jeg havde onsket et filosofisk, ikke et religiøst Svar.

²⁾ Efter de senere af daværende Kand. J. M. L. Hjort (nu Sognepræst i Elmelunde på Møen) meddelte Oplysninger (i Dst. Kirke-Tid. 1851. S. 204—5) må det anses for sandsynligt, at denne Hygoms Psalme: „Jesu din søde Forening“ er en Bearbejdelse af den tydske Psalme: „Jesu, Behovg, ich such' und verlange, ec.“. Denne sidste forekommer trykt flere Aar før den danske, og tillige tale indre kritiske Grunde for den tydske Texts Originalitet. Det er ogsaa i sig selv langt sandsynligere, at Hygom kan i en beændet Stemning have frembragt en Bearbejdelse af hin Tydske, der langt overgik denne Original, end at en original Forfatter af en så udmærket Psalme, som den danske uengetelig er, skulde have indskrænket sig til at frembringe denne ene udelukkende. — I senere tydske Psalmebøger forekommer derimod en ny slettere Text, der kjendelig er en Tilbageoversættelse fra det Danske af hin Hygoms Bearbejdelse.

din søde Forening at smage", af hvilken Münster har citeret 3 Vers i en af sine Prædikener. Naar De skriver mig til igjen, da beder jeg Dem at melde mig, om De har hørt noget fra Pitten. — Har jeg fortalt Dem, at Biskop Blum skal have erklæret sig imod, at den odenseiske Kirketidende maatte forsendes med Posten, fordi denne Tidende er et fanatistisk Blad? Jeg har endnu ikke læst samme. Man siger, at Præsten Bisby venter, at Mag. Lindberg bliver landsforvist. Dommen vil vel snart falde. Der var ikke meget tabt ved at blive Lindberg quit; men Landsforviisningen er jo affattet. Paa den anden Side er der heller ikke meget vundet ved at beholde Bisby. Det er stor Skade, at der ikke er en Theolog som Prof. Twesten i Kiel ved Kjøbenhavns Universitet. Søvrigt er jeg overbevist om, at Prof. Clausen stifter stor Nytte ved Universitetet. Og saa ere hans theologiske Anstuelser og hans Foredrag nu saaledes, at der ei kan være noget med Grund at udsætte derpaa. Men det er dog maaskee ikke godt, at han, saa at sige, raader ene, og det gjør han dog.

Nu har jeg fortalt Dem en Hoben. Nu vil jeg fortælle noget, som De kan fortælle Deres Kone. Jeg har hverken paa mine Visitationer eller her i Ribe seet noget Fruentimmer¹⁾, som jeg kunde synes noget om. Derfor bliver alt ved det Gamle. Til første October skulde jeg, om Gud vil, flytte ind i Bispegaarden, som til den Tid formenes at være i beboelig Stand (den var meget forfalden og har modtaget betydelig Reparation.) Jeg har antaget en Enke til Huusholderesse, en Madam Bennedsen her fra Byen, men født i Fyen. Hun skal være en god Huusholderesse, men er forresten langt fra at være interessant. Derom bekymrer jeg mig da heller ikke; thi hun skal blot bestyre Huset, men ikke være til Selvfab. Nu vil jeg prøve dette ad interim. At holde en Huusjomfru, som

¹⁾ Man behøve at erindre, at dette Ord for en 40 År siden ganske almindeligen brugtes i ædlest Betydning. Se f. Ex. Bind I. S. 382.

Deres Moder raadede mig, turde jeg af flere Aarsager ikke.
E malis minimum est eligendum. Lev vel!

Deres hengivne N. S.

Mibe d. 19. Septbr. 1832.

Kjære Ven!

I disse Dage er jeg af og til tilstede ved Examen i Kathedralskolen, som her endnu hedder Latinskolen. Skolen er, saavidt jeg kan mærke, i det Hele i meget god Orden. Da Profesfor Thorup ikke har tilstillet mig et Program til Dem, formoder jeg, at han selv har sendt Dem et Exemplar. Hvis dette ikke er skeet, skal jeg sende Dem et. Det var mig meget kjært med sidste Post at faae Brev fra Lütken. Jeg haaber, at han kommer sig efterhaanden. De og Hauch maa see at sætte Mod i ham. Han meldte mig, at der i dansk Ugeskrift stod et Stykke af Wynnster mod hans Program. Dette Nr. af Ugeskriftet har jeg endnu ikke faaet; men jeg formoder, at det er den Afhandling, som De forhen har omtalt¹⁾. Derimod har jeg læst i Ugeskriftet Nr. 39 en Afhandling, som er imod Tryde, og som vistnok er, skjøndt man ikke bør sige det, da Forfatteren ønsker at være anonym, af Dr. Wynnster. Det er godt, at Tryde faaer en saadan Reprimande; thi han bliver endnu altfor let hidsig og overmodig, naar han dogmatiserer og polemiserer. Bemeldte Stykke af Wynnster fortjener at læses 3 Gange. Jeg raader alle, som det kan nytte Noget, at holde Dansk Ugeskrift, som endnu er altfor lidt bekjendt. Jeg haaber dog, at jeg ved mine Anbefalinger har skaffet det 3 til 4 Abonnenter. Adskillige Afhandlinger af Wynnster vare neppe komne for Lyset, naar dette Ugeskrift ikke havde været. — De nye Academister skulle have lovet hinanden, at De ikke vilde deeltage i Sviir eller Drik eller anden Uorden. Grevinde Spønneck har fortalt det efter hendes Søn. Jeg beder Dem at hilse Wilster. Jeg skal ikke omtale, at han er Forfatter til

¹⁾ D. U. Nr. 40. Nogle Bemærkninger om det lærde Skolevæsen i Danmark. Af Kts.

Anmeldelsen i Maanedsskriftet¹⁾). Jeg har vel allerede før den Tid nyttret den samme Formodning for Prof. Petersen, men det siger Intet, da han maa vide det. Noget Specielt ønskede jeg nok at høre om Bæddeløbene i Slagelse. Navnlig ønskede jeg at vide, hvad de forstandigste og kyndigste Folk sige derom.

Prof. Davids Anmeldelse²⁾ af Schmidt=Phiseldes Bog har jeg læst med Fornøielse. Jeg troer, at han i det Hele har Ret, og at det ikke er ganske rigtigt, naar Schmidt=Phiseldes synes at antage, at Folkesuverainitet har vundet Seier ved den franske Revolution. Derimod kan jeg ikke rigtig forstaae, hvad man kan have at indvende mod Kongemagtens guddommelige Oprindelse; og jeg kan ikke rigtig indsee, hvad Forskjel der er derimellem og den hellige Idee, som Prof. David omtaler. Tilfidsst maa man dog komme tilbage dertil, at al Ret er grundet i Guds Villie og altsaa ogsaa den høieste Magt til at holde over Retten. Jeg gad nok vide, hvad Rikten egentlig har imod denne Afhandling i Maanedsskriftet og imod dens Tendents. — Die Briefe eines Verstorbenen har jeg faaet, men endnu ikke læst.

Deres hengivne N. F.

Ribe d. 8de Octbr. 1832.

Kjære Ven!

Jeg skulde dog ikke tænke, at Institutet paa Nørup gaaer ind for bestandigt? Kongen sagde engang til Grev Spouneck, Stiftamtmanden her i Ribe: „Nu vil Schönheyder i Wiborg (dengang Stiftamtmand) ogsaa have et saadant Institut der i Stiftet; men det koster mange Penge, og Gud veed om det nytter noget.“ — Efter min Mening er det dog ganske godt og vigtigt, at Brugen af et dansk=latinsk Lexikon tillades ved Udarbejdelsen af den latinske Stil ved Examen artium. Thi de oppgivne Ord vare overflødige for nogle, men utilstrækkelige for

¹⁾ Se ovenfor, S. 105.

²⁾ Medfr. f. Litt. Bind 8. S. 136.

andre og en betænkkelig Nødhjælp for Stymperne. Der hører Forstand og Kundskab til at bruge et Lexikon. Nu kan man fordre, at Examinandi skulle skrive Stilen bedre, og Censuren kan blive strengere. Tilforn klagede man over, at de sværeste Ord ei vare opgivne, at de opgivne Ord vare vildledende, o. s. v. Nu kan der ikke klages over sligt; men nu vil det vise sig, om Bedkommende have Dømmekraft. Det eneste betænkkelige derved vilde være, om Lexikas Brug vilde medføre Smuglerier. Man maa ogsaa betænke, at i et dansk-latinff Lexikon staaer hverken genus eller Declination og Conjugation omtalt.

Det har forundret mig, at jeg kunde noget Dieblif tvivle om, at Etatsraad Ørsted har skrevet Afhandlingen mod Tryde. Mynstet kunde nu aldeles ikke have villet skrive den. Det er imidlertid en god Afhandling. Jeg troer ikke, at man kan sige, at Ørsted har stød't Maalet forbi. Thi deels har han sagt, hvad han forstaaer ved Troen paa Christus, nemlig dette, at han er en Veileder til Salighed, eller at Syndere o: Mennesker frelses ved ham, samt at han er sendt af Gud for at lære Menneskene at kjende Gud og det evige Liv, eller for at bringe dem til Gud og til det evige Liv. Ørsted mener, at den christelige Tro, eller Troen paa Christus, ei kan bestemmes nøiere eller nærmere, og at den, som har denne Tro, er en Christen. Men i denne Tro er der mange Varieteter og Grader, endstjondt det er den samme Tro. Dette er uden Tvivl Ørsted's Mening, og det er i Hovedsagen og min Mening, som jeg er beredt til at forsvare, dersom De eller nogen anden vil disputere derimod. — Dette er det første Brev, jeg skriver til Dem i Bispegaarden. Jeg flyttede ind igaar. Det er forunderligt at boe ene i saa stor en Gaard. Men dertil er jeg imidlertid tildeels vant fra Sorøe. — Hils Deres Kone og andre Venner og lev vel!

Deres hengivne N. F.

E. S. Jeg har den Fornøielse at bemærke, at dette Brev er næsten ligesaa ukæseligt som enkelte af Deres; men

jeg haaber, at De arbejder Dem derigjennem, ligesom jeg gjør vice versa. — Vale!

Ribe, 20. October 1832.

Kjære Ven!

Jeg takker Dem meget for Deres venstabelige Brev af 13de og 16de d. M. Fra Estrup har jeg faaet Brev for en 14 Dage siden. Han syntes at være noget forlegen ved at være bleven Ridder, da den Udmærkelse kommer ham uventet. Han klager forresten over sin tiltagende Svaghed og Sensibilitet. Jeg troer, at Estrup virkelig mener det vel og er redelig; men hans legemlige Svaghed og hans sygelige Sindstemning gjør, at han undertiden er altfor ængstlig og forlegen. Dermed bør man bære over og hjælpe derpaa, saavidt man formaaer. Estrups Afhandling om Slesvig er bleven haardt medtagen i Kieler Correspondenzblatt¹⁾ formodentlig af Profesfor Michelsen. Jeg kan ikke dømme om denne Sag. Det er uheldigt, at denne Omstændighed træffer sammen med hans Udnævnelse til Ridder; thi nu troe vel Alle, at han er bleven Ridder just for denne Afhandling. Det er desto værre nok saa, at Etatsraad Hansen er kommen for tidlig ind i Directionen, d. e. for ung og for uforberedet. Videnskabsmand er han ikke, skjøndt han har skrevet en Bog og nogle Afhandlinger maaskee. Dette er allerede en stor Feil. Han er forresten arbeidsom og en duelig Forretningsmand. Men dette er ikke nok til at være Medlem af et saadant Collegium. At han ikke besøgte Lærerne ved Academiet, da han var derude, var vistnok en betydelig Feil, men det var vel mere, som De ogsaa mener, en Følge af Forlegenhed end af Fornemhed. Men den Forlegenhed, som følger af at være kommen i en Stilling, hvori man ikke rigtig veed at begaae sig, kan let see ud som Fornemhed. Han anseer uden Tvivl hele Læreaanstalten

¹⁾ Kieler Correspondenzblatt, 1832; Litterarische Beilage, Nr. 3, S. 11. Eller måske af Udgiveren, Advokat Olshausen, selv.

for at være ham uvedkommende, og blot Gudsbestyrelsen og Bøgeværket vil han tage sig af. Det forekommer mig meget betænkeligt for Wynster, at han i mange Tilfælde maa anses for at udgjøre hele Directionen. At Brøndsted har faaet et Professorat uden Forretninger¹⁾, vil ganske blive skrevet paa Wynsters Regning. — — — Det er en stor Skandale med Mørup²⁾. Den Sag bliver maaskee en Pind til Directionens Tiigtliste. De 1200 Rbd., som Gjersing skal betale i aarlig Afgift, kan Academiet skyde en hvid Pind efter. Hvad vil den gamle Stemannu sige dertil? Havde han vidst dette, da han kjøbte Mørup!³⁾ Jeg anseer dette endnu for det allergaleste, som er skeet, siden Academiets Gjenoprettelse. Da jeg fortalte Deres Moder denne Sag, blev hun bange for, at De i Overivelse skulde skrive noget derom. Men jeg sagde hende, at De havde i de sidste Aar nærmet Dem meget til Fuldkommenhed, og at det nu ingen Fare havde. Hun vidste noget herom; thi Deres hjemkomne Broder Hans havde skrevet hende til, at han fandt, at De havde tiltaget i Elskværdighed. Dette sidste er et mere populært Udtryk, som han havde brugt, da han skrev til sin Moder, og til hende havde han ikke yttret noget om Fuldkommenheds-Idealet. —

De veed vel, at Rast, saa at sige, ligger for Døden, eller kan ikke leve længe. Det er et uerstatteligt Tab, som Bidskaberne atter lide. Det var ikke usandsynligt, at Henrichsen, om han vil, kunde blive hans Eftermand. — Engelstofts Disputats røber Skarpsindighed og Lærdom, og han skal have forsvaret den fortrinligt⁴⁾. De veed vel ogsaa, at der er

1) Han blev 1832 Professor ordinarius i Philologie og Archæologie, men hvortil ingen Post den Gang svarede ved Universitetet.

2) Det klogeligen såkaldte „Interims-Institut“ stod tomt, da de første 9 Elever vare rejste, og Forstanderen fik så Alt i Forpagtning, men døde et par Aar efter uden at have klaret for sig.

3) Sml. denne Brevsamling, Bind I. S. 95.

4) Den hed: historia populi Judaici biblica ad relationes peregrinas examinata. 1832.

kommet et Kongeligt Rescript til Directionen, om at indberette og paasee, at Forelæsningerne holdes ordentligt. Det gaaer nok især ud paa Jurister og Medicinere¹⁾. Rescriptet er ikke foranlediget af Directionen, men maaskee af gamle Stemann. Fremdeles veed De vel, at Grundvig, Fenger og Muus vilde oprette en Skole med jus dimittendi efter en ny Plan, ifølge hvilken Græsk skulde træde i Stedet for Latin, og Dansk læres efter Grundvigs Oversættelse af Saxo, o. s. v.²⁾ Lev vel og hils vore fælleds Venner fra

Deres hengivne

N. F.

Nibe d. 3. Novbr. 1832.

Kjære Ven!

Det fornøier mig, at De har paataget Dem Udgivelsen, eller Oversættelsen og Umarbejdelsen, af Wilmsens „Kinderfreund“. Vi behøve en god Læsebog for Almuefoklerne. Gid det maa lykkes Dem at levere en saadan! Virchs er ikke populær³⁾. En saadan Bog maa ikke være for stor og dyr. Jeg skal betænke mig paa et Udvalg af 20 Psalmer, som jeg vil foreslaae Dem⁴⁾. Dersom jeg skulde glemme det, bedes De i Tide at ville minde mig derom. Det var efter min Mening bedst, at Bogen blev indrettet for begge Classer i Almuefoklerne. Paa de fremsatte Spørgsmaal giver jeg disse korte Svar: 1) Geographie bør uden Tvivl komme før Naturhistorie, og derefter Naturlære. 2) Digtede Fortællinger om Hans og Peder og Karen kunne ikke forkastes ganske, naar

¹⁾ En Gjentagelse af en sådan Påmindelse kunde næppe være af Bejen engang imellem, såvidt man af og til hører.

²⁾ Om denne Sammenblanding af Ræsonalskthed og Romerhad har jeg aldrig siden kunnet erfare noget Bestemt.

³⁾ og desuden i ikke få Partier det værste af Alt, o: kjedelig.

⁴⁾ Psalmers Optagelse opgaves snart igjen; men denne Tanke blev siden Grundlag for mit Skrift: Psalmer og Bønner, udvalgte og lempede efter vor Tids Trang. 1838.

Bogen tillige er bestemt for 1ste Cl., men de maae dog være saa og kjerneige, ikke sluddervorne. 3) Krummacherste Parabler passe ikke for Almueskoler. Derimod synes nogle Fabler vel at kunne medtages, f. Ex. Fabelen om Brændebæreren som kaldte paa Døden, og bad den saa blot, da den kom, at hjælpe ham hans Byrde op. Man maa betænke, at Fabelbogen Reinecke Foes i Aarhundreder har været en populær Bog. *) Fabelen om Slangen og Manden, som havde reddet den, kunde f. Ex. ogsaa medtages. Jeg troer, at De kunde benytte nogle æsopiske Fabler. 4) Ubekjendte Steder og Personers Navne bør ikke nævnes som bekjendte; men med ubekjendte forstaaes naturligtvis de, som ere Almuen ubekjendte. En anden Sag er det, naar deslige Mærkeligheder ikke blot nævnes, men beskrives og saaledes gjøres bekjendte. Dette har jeg foreløbig villet melde.

Hauchs sidste Tragedie¹⁾ er et Mesterværk. Jeg skal med det første skrive ham til. Jeg mener, at hans ubillige Kritikere nu ere betuttede.

Lev vel og hils vore fælleds Venner fra

Deres hengivne N. S.

*) ikke at tale om det 6l. Test.

Ribe d. 6 Novbr. 1832.

Kjære Ven!

Hoslagte 10 Rbdlr. Sedler bedes uddeelte til min forrige Opvarterste Stine Staldkarls og min Brændestjærer Peder Jensen. Jeg mener, at det er meest passende at tildele Stine sit Quantum i 2 Terminer, nemlig 4 Rbdlr. til Mortensdag og 4 Rbdlr. til Juul²⁾. Lev vel!

Deres hengivne N. S.

¹⁾ Maassrichts Belejring. 1832. — Smf. Udv. af Breve. Bind I. S. 221—2.

²⁾ Jeg optager dette Brev for at bekræfte Fogtmanns eget Udsagn om det så Forkastelige ved Nag (I. 283, o. fl. St.); thi jeg ved, at Somme havde meldt ham den (ikke ugrundede) Anskuelse, at denne

E. Sk. Deres Svoger Koch var forleden Dag her i Byen med sin Kone. Han er en brav Mand og en dygtig Præst. Han læser ogsaa en Deel. Deres Moder og Søstre leve vel; dog var Deres Moder i stor Angest for, at Kometen vilde have gjort Ende paa hendes og hendes Børns og Børnebørns Liv Natten den 29de Octbr. Men Faren er lykkelig overstaet.

Vale!

Ribe d. 12. December 1832.

Kjære Ven!

Det glædede mig meget efter saa lang Tids Forløb at modtage Brev fra Dem igjen. Jeg seer imidlertid deraf, at De nu har saa meget at bestille, at De sjelden vil kunne have nogen Tid tilovers til at skrive Breve; dog haaber jeg, at De omtrent een Gang hver Maaned vil kunne finde Leilighed. Den Yngling, som De har faaet i Deres Huus¹⁾, er ventelig en Høfstenen. Deres Yttringer derom ere, for at bruge et Udtryk af Prof. Sibbern, noget nebuløse. Det er dog besynderligt, at Sibbern fører et saa underligt Sprog. Han har i Recensionen over Romancerne²⁾ i Litt. Tid., sagt: det er til sandt Bedste. Jeg troer ikke, at man efter vor Sprogbrug kan sige dette. Man kan neppe sige andet end mit, dit, o. s. v. Bedste, det almindelige Bedste, eller med et Giendomsord foran, f. Ex. Byens, Kirkens o. s. v. Bedste. Det er Skade, at vi ikke have nogen fuldstændig dansk Grammatik, hvori slikt undersøges eller omtales. Det forekommer mig, at vort gode Sprog har ikke siden Holbergs Tid været saa slet

Person især havde udspredt den i 1ste Bind omtalte dumme Bagtalelse, og hvis Gjendrivelse jeg vedvarende, både af subjektive og objektive Grunde, er veltilfreds med at have udført, mod ikke så fås Misbilligelse.

¹⁾ Han var en Normand og blev hos mig i 4 År; det er nuværende Kammerherre, Overførster Eide.

²⁾ Lit. Tid. 1832. Ved Romanc. menes de mange ved en Prisopgave fremkaltte Romancer, som Poul Møller skrev så ironisk over.

skrevet eller faa mishandlet og forhutlet, som det nu er. Det er forfrækkeligt at læse, hvilket Sprog Medici og Jurister og Theologer skrive. Har de læst de sex Rægers Indbydelse til et Tidsskrift¹⁾. Har De læst Stiftsprovst Fabers sidste Skrift o. s. v.²⁾. Slet Sprog og slet Stil kommer tilsidst af et slet Sind og forvirret Tænkning. De usle Oversættere og Bladskrivere have en stor Deel af Skylden paa sig; men der ere flere Skyldige.

Forleden ordinerede jeg 3 Candidater til Præster. (3 Aar ere 13 Candidati Theol. blevene ansatte i Ribe Stift). Ibland disse 3 var P. C. Tillisch. Han viste sig ved Bispe-Examen ganske flink og skrev antagelig Latin. De andre 2 vare ogsaa flinke. Naar Ordinandi ere brave Folk, er det behageligt at forrette Ordination. Mellem os sagt, troede jeg at mærke, at P. C. Tillisch, og ventelig hele Familien, mener, at det havde været bedre for gamle Stemann, om han var vedbleven at være Amtmand i Sorøe. Jeg er omtrent af samme Mening. Fortsættelsen af Madvig's Kritik³⁾ behager mig ikke. Derom mere en anden Gang.

Deres hengivne F.

Ribe d. 26. Decbr. 1832.

Kjære Ven!

Nu har jeg da faaet Skomagemesterens Klage over Stiftsprovst Clausen. Jeg misbilliger aldeles Stiftsprovstens vilkaarlige og usforvarlige Fremgangsmaade⁴⁾; thi saaledes er den baade med Hensyn til den gjældende Lov og til Sagen i

1) Se Kbhavnsposten 1832. S. 985 og 1014.

2) Overblik paa Almueskolevæsenet i Danmark. Med et Tillæg om Geistlighedens Stilling som christelig-protestantisk Lærerstand. Odense 1832.

3) Se i Månedsfr. f. Litt., Bind 8 og 9, Om den lærde Skoleundervisning. Sml. ovenfor S. 106.

4) Ved J. C. Lindbergs Hjælp udkom, i 3 ens Dplag: Skomag. Lars Jensen's Klage til Biskop P. C. Müller over Stiftsprovst H. C. Clausens Forhold ved Daaben i Frue Kirke d. 4. Nov. 1832.

sig selv. Derimod er jeg enig med Ministerio Havniensi deri, at en Revision af Ritualiet er, især under nærværende Omstændigheder, nødvendig. Det er Ulykken, at de saakaldte Clausenianere, og deres Tal er meget stort, ere saa upoetiske eller, som De maaskee vil sige, saa aldeles uden Phantasi, at de næsten ikke kunne forstaae det Aandelige og dets nødvendigen symboliske Betegning. De ere, for at bruge et poetisk og homerisk Udtryk, profaiske Hunde, skjøndt de forresten ere meget skikkelige Folk.

Dersom Madvig bliver Bibliothekar, vil hans philologiske Studier maaskee lide noget derunder; men jeg maa forresten tilstaae, at han synes mig vel skikket til dette Embede; thi han er en meget ordentlig Mand og har en stor almindelig videnskabelig Iver. Man har sagt, at Overlærer Wegener¹⁾ ønskede denne Post. Han kunde vistnok ogsaa være skikket dertil; men naar Madvig søger eller attraaer Posten, gaaer det ikke an at forbigaae ham. Jeg længes nu efter at læse Deres Afhandling i Ugebladet²⁾. Det er mig virkelig hjært, at De vil lade Deres Stemme høre i denne Sag.

Ligesom De i Sorø har Plage af Sommer, saa have vi her i Ribe af Frost³⁾. Der er en Liighed imellem disse Tvende.

Deres hengivne F.

Da jeg nu maa skrive mit Navn saa ofte, undertiden 30—40 Gange een Postdag, saa skriver jeg nu blot mit Tilnavn i alle Underkrifter, hvilket herved communiceres Dem til behagelig Underretning.

¹⁾ den nuværende Kgl. Historiograf og Geh. Arkivar; dengang Adjunkt i Sorø.

²⁾ Se nedenfor Side 123.

³⁾ Sålædes lode Navnene på begge Byens Sognepræster. — Dr. theol. og Ridder Sommer var et mærkeligt Exempel på en Nationalist. Han var fra tidligere Tider en ivrig Jæger og en kyndig Ornitholog, og havde hvad man kalder endel Læsning. Men i Teologien kom han nu snart i Bildevede om Alt. Vor Ankomst til Sorø

Mibe d. 16. Jan. 1833.

Kjære Ven!

En Anekdot vil jeg fortælle Dem om Geheimeraad Ste-mann, som har moret mig meget. Han laae for en Deel Aar siden paa sin Gaard, og var en Sommermorgen meget tidlig oppe, Kl. 4. Forvalteren, som kom op Kl. 5 og saae St. staae ved Vinduet, blev meget glad over, at han var kommen faa tidlig op og kunde nu strax hilse paa Geheimeraaden, og hilsede derfor med en vis Selvtilfredshed. Men St. lukkede Vinduet op og raabte ud til ham: „God Morgen, Hr. For-

overraskede ham. Han stræbte så at slå om, da han mærkede på Inge-mann, Fogtmann, Estrup, Daugaard o. fl. hvad Klokken var slagen, at vi kunde komme ordentlig i Kirke om Søndagen, 2c. Men så blev hans Prædikener meget kjedelige; de tjælle rationalistiske, som vi hørte i Begyndelsen, vare dog underholdende, f. Ex. hans For-klaring af Frihedshistorien. De lærde, sagde han, plagede sig og Folket med alleflags Udtøyninger, el. Ordforklaringer, og dog var Sagen så simpel. Den såkaldte Djævel var en Udsending fra Kejseren i Rom; denne havde hørt om Jesu Magt over Folket og vilde be-tjene sig af ham til at erobre Landet. Udsendingen forlangte blot, at han skulde blive Kejsereus „Lænsmand“, når han havde bemæg-tiget sig Tsjæn og Landet, derfor fordrede han Knæfald, hvilket det græske Ord *προσκύνω* netop betyder, og som skeer, når Noget tager noget til Læn! — Til mig, der som lærer blot i Lydst jo kunde troes at trænge til en Forklaring, sagde han engang, da han klagede over sit store Tab, ved at Akademiets Bibliotek var brændt i 1813, der havde indeholdt så mange patres, som han jævnlig trængte til at efterse, at patres vare „disse gamle kirkelige Skribentere fra det femte og sjette Århundrede“.

Et komisk Stjæbnens Drilleri var, at den eneste Bog, som fresses fra denne Brand, var Th. Chr. Bruuns samlede poetiske Skrifter, 6 Bind, 1812, der var, som Nyhed, udlånt til Dr. Som-mer. — Jens Møller, som var fuld af Universtets-Anekdoter, for-talte om Sommers mærkelige Korthed i Udtrykket, da han dispu-terede for den teologiske Doktorgrad. Da En gjorde et ivrigt An-greb mod et meget lærd Argument og sluttede med sit Hvorfor, fik han kun til Svar af Sommer: *modestiss causa dixi*. Og da En en anden Gang gjorde et svært Tilløb og bestemt trædede Grunden an-given, svarede S — blot: *elegantiss causa dixi*. — Af Konfirman-derne hørte man de forunderligste Ting. Min Penjonær Karl Witter beklagede engang, at nu havde Præsten brugt halvtredje Time til at gjendrive en Bog af en Prof., „som kaldtes Rast“, om den ægyptiske Tidsregning — (R. Rast, „den ægyptiske Tidsregning“, Kbh. 1827.) —, hvilket han hverken havde forstaaet eller kunde huffe. Noget lignende håndtes næsten hvert År. Han spurgde f. Ex. på Kirkegulvet en Frøken om den Hæll. Quadratus, Andre om sovpriste Mand i Mallings Bog, 2c. 2c.

valter! De kan aldrig troe, hvad det var for et deiligt Veir i Morges!"

Har De læst Blichers nye udfomne Noveller? Der er et vist Liv og en vis Danstthed i disse Fortællinger; der er meget Godt i dem, og noget Baas¹). De have dog i det Hele interesseret mig og behaget mig.

Beed De at Lindberg havde meldt sig til Optagelse i Athenæum, men faldt igjennem? Af 22 Stemmer vare 19 imod ham; af de tre øvrige var den ene Prof. Clausens. —

Det er formodentlig paa Deres Kones Begne, at De har spurgt om, hvorledes det gaaer med Huusholderstien. Jeg beder Dem at bringe hende dette Svar. Jeg har ikke egentlig en Huusholderstie, men en Bartinde, som besørger min Huusholdning, men forresten har sin egen mig uvedkommende Huusholdning. Jeg betaler hende maanedsviis, som om jeg kunde logere etsteds i Kbhvn. Hidindtil har jeg været vel tilfreds med Beværtningen. Den unge Grev Spønneck²) som spiste en Dag hos mig til Middag, vil ellers kunne fortælle, hvorledes det gaaer til hos mig. Lev vel! Deres hengivne *J.*

Ribe d. 23de Januar 1833.

Kjære Ven!

Det er et almindeligt Rngte, i det mindste er det trængt til Ribe, at Estrup ikke længere vil være Director, og at hans Forlovede ogsaa vil formaae ham til at fratræde denne besværlige Post. I hans sidste Brev til mig fandtes nogle Ytringer, som maaskee kunde hentyde derpaa; dog kunde de ogsaa tages i en anden Mening; men saameget er vist, at han ofte føler sig besværet af Banstkelighederne i hans nærværende Embede. Han kan vistnok ogsaa leve uden Embede, men det vil han dog neppe. Skulde der nu være noget sandt i hiint Rngte, hvem skal Academiet da faae til Director? Dette

¹) Nu, 36 År efter, viser sig Beundringen som kulmineret hos Publikum, lige som Billedstøtten er bleven rejst i Viborg.

²) Spønneck sen. var dengang Stiftamtmand i Ribe, Sp. jun. Akademist i Sorø.

Spørgsmaal vil ikke blive let at besvare. Det er i det Hele mærkeligt og beklageligt, at der findes saa faa Mænd her i Landet, som ere skikede til administrative Embeder og til overordnede Poster. Det gaaer saa vidt, at jeg i Sandhed kan være i temmelig stor Forlegenhed, naar jeg skal bringe en Præst i Forslag til at være Provst. Jeg skal nemlig egentlig indstille 3; men jeg har allerede 2 Gange været i det Tilfælde, at jeg maatte erklære, at der i hele Districtet kun var een, som jeg kunde indstille. Cancelliet taug dertil og respekterede Indstillingen. Dog er det sidste Forslag endnu under Forhandling. Herved falder det mig ind, at Provst Dr. — i Sengeløse, der var indstillet næst efter mig til Biskop i Ribe, nu skal være øverst indstillet til Præst ved vor Frelseres Kirke paa Christianshavn. Men han er aldeles uskikket til dette Embede. Han vil, hvis han der bliver Præst, blive til Nar for Rjøbenhavnerne. Jeg haaber dog endnu, at der bliver intet deraf. — Det, som De skriver om Heibergs Philosophie og hans Forelæsninger er mærkeligt, men ikke uventet. Hvorledes mon det gaaer med hans Poesie? Man siger, at Mølbeck skal strengt have kritiseret hans Oversættelse af Scribes Feiltrin, eller rettere dette Stykke selv.

De veed vel, at Cancelliet skal have deelt sig i 2 Partier i Ritualsagen, nemlig Præsidenten med 2 Deputerede mod de 4 andre Deputerede. Hvad vil der komme ud af dette? Det kan have meget betænkelige Følger.

Lev vel!

Deres hengivne J.

Ribe d. 9. Febr. 1833.

Kjære Ven!

Man har vistnok ofte Leilighed til at sige med Juvenal: Ultra Sauromatas fugere hinc libet et glaciale Oceanum, men det vilde ikke nytte meget at gjøre det. Man maa omtrent indstrænke sig til at holde reent Huus hos sig selv og dermed være tilfreds. Og det kan man ogsaa være. Af sine

Omgiwelfer maa man ikke vente formeget. Nu har jeg endelig faaet og læst Deres Skrivelse i Dansk Ugeskrift¹⁾. Dette Stykke har interesseret mig meget. Dog kan jeg ikke finde mig i, at de Christne paa en Maade synes af Dem at inddeles i dem, som troe paa Christus, og i dem, som ikke troe paa ham, o: i Christne og Ikke-Christne. Hvad en Adskillelse angaaer, da holder jeg mig til Christus, som siger: lader Hveden og Klinten voxe tilsammen indtil Høstens Dag²⁾. Sagen er kun, at Christi Evangelium bliver forkyndet. Derfor skal der sørges. Saa kommer det Dvrige nok af sig selv. Det er Sagen, men det er Ulykken, at faa vide og erkjende dette.

Fra Deres Moder og Søster skal jeg hilse; de leve vel.
Deres hengivne F.

Ribe d. 20de Februar 1833.

Kjære Ven!

Ritualsagen skal endnu ligge aldeles urørt hos Cancellipræsidenten. Han vilde gjerne standse denne Sag; men dette gaar dog neppe an.

En Præst i Ribe Stift har i et Brev til mig gjort saadan Critique over Deres Afhandling i Ugeskriftet: „Seg læste for nylig et Stykke af Prof. Hjort i Ugeskriftet. I Hovedsagen var det fatteligt nok; men der var noget deri, som ei var for den „dyrfske Menneſteforſtaand.““ De mærker vel nok, hvorfra denne Røst kommer? Denne Præst er en sær-

¹⁾ Se Schouws Dansk Ugeskrift. Nr. 55, Bind 2; eller Krit. Vdr. Kirkeelig-etiff. Afd. 1856. S. 197—211.

²⁾ Men H. C. Ørsted, den Forfatter, som min Skrivelse var stilet til, syntes at benegte, at „der gives en virkelig Grundforskjellighed i „den religiøse Overbeviøning blandt dem, der kalde sig protestantiske „Christne“, og det må jeg derimod, nu 36 År efter, vedblivende påstå (inhævere) med Forundring over, at denne Påstandes Rigtighed omtvøiles. — „Hvede og Klinte“ gjælde ikke Erkjendelsens Forskjel men Frugtens Forskjel.

deles duestg og brav Mand. Men i Philosophien gaaer han ikke videre, end Holberg i Peder Paars og i hans moraliske Tanker og historiske Skrifter. Ved denne Leilighed maa jeg ogsaa fortælle Dem aus dem Stegreife, at Jøden Kleisdorff, en stor Kjøbmand her i Ribe, saaledes critiserede Deres Skrift over de latinske Conjugationer: „Hvad vil han skrive om de latinske Conjugationer? Hvad komme de latinske Conjugationer ham ved? Kan han ikke lade dem være i Fred?“ De har nok stødt denne gode Mand for Hovedet under et Ophold her i Byen. Lev vel!

Deres hengivne f.

Petro Hjort S. D. Nic. Fogtmann.

Propter angustiam temporis hodie breviter et latine scribam. Latine brevissime scribere licet. Indicem lectionum in schola Coldingensi ab Adjuncto Bryndum accepi. Sine ullo dubio hic index plena fide dignus est; sed quum ab ipso Rectore non sit exhibitus nec igitur authenticus vocari possit, in publicum edi nec potest nec debet¹⁾. Litterae tuae, d. 17. & 26. datae, mihi pergratae fuerunt. Sed per temporis brevitatem mihi non licet hodie illis rescribere. Spero tamen, mox mihi tantum otii relictum iri, ut longiores tibi litteras mittam. Proximus sive quartus Soranorum Miscellaneorum fasciculus mihi minime placet. Nam, exceptis iis, quae de Academia Sorana bene narrata sunt, in nugis et tricis versatur sive occupatur. Vale!

Ripis Cimbr. d. 6tus Martii 1833.

¹⁾ Jeg arbejdede dengang på en forøget Udgave af mit Program for 1829, Om lærd Undervisning og dens Formål, der havde givet et godt Stød fremad; men Tiden overskøjede mig ved den Fart som den tog fra 1830 af, og jeg måtte snart kæmpe på Livet fra den modsatte Side af. Se f. Ex. mine Breve i Heibergs flyvende Post for 1836 om Realspørgsmålet.

Ribe d. 9. Martz 1833.

Kjære Ven!

Jeg har 3 ubesvarede Breve liggende for mig, hvilke jeg nu vil stræbe at besvare ordine ac ratione. Dog maa jeg allerførst bede Dem undskyldte, at jeg i min lille latinste Epistel glemte at undtage Wilsters Oversættelse af 3liaden 18de Sang, hvilken jeg ikke regner til nugæ et tricæ. Om denne nye Oversættelsesprøve, som i det Hele synes mig meget heldig, har jeg i Sinde engang at tilskrive ham selv.

Det undrer mig noget, at Dr. Mynster kan drage Henfigtsmæssigheden og Vigtigheden af Ritualsagens Revision i Tvivl. Jeg er aldeles enig med dem, som paa staar Nødvendigheden af en saadan Revision; men jeg er forresten meget uenig med de fleste af dem, som skrive om Ritualsagen. Og-
saa med Prof. Rosenvinge er jeg uenig ikke alene i hans altfor fordeelagtige Dom over Guds Skrift, men ogsaa i hans Uttringer om liturgisk Frihed¹⁾. Liturgisk Frihed er i en vis Henseende en *contradictio in adjecto*. Thi Liturgiæns Form er just det Faste, det Uforanderlige og Nødvendige i Guds-tjenesten. Jeg kan ikke godt lide, at Reformisterne beraabe sig paa Harms, og ville slaae med hans Autoritet. Thi skal man erkjende hans Autoritet i Ritualsagen, skal man ogsaa erkjende hans Autoritet i Dogmestriden. Den Omstændighed, at han er orthodox, gjør intet til Sagen; thi Andre, som ere lige saa orthodoxe, ere af en anden Mening om Ritualsagen. At argumentere saaledes o: at tage blot de Argumenter, som passe i eens eget Kram, synes mig at have en vis Lighed med den *Maxime bonus lucri odor e re qualibet*.

Nu er den theologiske Concurrs vel begyndt? Det er forunderligt nok, om Cancelliet tillader Lic. Hald at tage Deel i samme, da der i denne Tid er stor Mangel paa Præster i Aalborg, hvor der nu hverken er Biskop eller Stiftsprovst.

1) Måske vare disse fremsatte i Breve; R - og F - vare meget for-
trolige Venner.

Efter hvad jeg har hørt og mærket, er den Applaus, som Mad. Bihster har vundet, for en stor Deel at tilskrive et vist Partie, og er Frugten af en vis Opposition, men farlig nok kan den maaskee, som De mener, være. Derimod glæder det mig, at Tordenskjold har fundet meget Bifald. Jeg har endnu ikke faaet dette Stykke. Jeg har ikke engang, saavidt jeg erindrer, seet det averteret til Salg.

Rector Fibiger i Rolding har været syg i denne Tid. Hans Sygdom er Batterfot. Adjunct Bryndum, som skaffede mig Timetabellen, er een af mine gamle Disciple fra Metropolitanskolen. Han er en duelig Lærer. Rector Fibiger selv er, endog saa naar han er frisk, ingen flittig Lærer. Imidlertid er hans Svoger i Frederiksborg nok endnu dovnere. Det undrer mig noget, at mine Venner Kütken og Bredsdorff vilde optage hans Pølsesnak i de Soranske Blandinger¹⁾. Jeg vilde have sagt: sua sarcimina sibi habeat! Grev Spønneff sagde meget rigtig om de soranske Blandinger: „de ere magre, men man interesserer sig engang for Stedet.“

Deres Næseblod (hver Vaar) er kommet noget for tidligt i Aar, thi nu faae vi Vinter igjen. Forresten siger Deres Moder, at de har arvet dette prognosticon efter hende. Imidlertid har ikke De allene, men ogsaa Størene, staaet i den Formening, at vi snart fik Foraar. De have quiddret²⁾ derom i Lindetræerne³⁾ udenfor mine Vinduer for nogle Dage siden; men nu føle de sig refutede og tie stille. Svalerne synes at være klogere; thi af dem har jeg endnu ingen seet vove sig ud i Luften.

Clausens Tillæg til Anmeldelsen af Grundtvigs Skrift om Daabspagten har jeg endnu ikke faaet⁴⁾. Anmeldelsen selv

¹⁾ Sor. Bland. Hefte 4. S. 3—16.

²⁾ ovenover har den næsjagtige Mand hensat: eller knæbbret.

³⁾ smt. Disse Breve, Bind I, S. 21.

⁴⁾ „Belysning af Pastor Grundtvigs Skrift om Daabspagten, med en Efterkrift.“ 1833.

er i det Hele vel grundet¹⁾. Jeg troer ikke, at der skal staae den Onde i Fadervor; thi deels er denne Benævnelse slet ikke brugelig i det G. og ikke hyppig i det N. Test., og deels passer den ikke heller i Sammenhængen; derimod er der en meget passende Modfætning mellem *πειράσμος* og *τὸ πονηρὸν*. Dernæst troer jeg ikke, at man kan sige *ὄνεσθαι τίνα ἐκ τίνος* med mindre Talen er om en Ting eller en Tilstand, ligesom man i Latinen ikke kan sige eripere aliquem ex homine malo, men vel e malo. — Derom udbeder jeg mig Deres Tanker meddeelte til nærmere Eftertanke. — Dersom *τοῦ πονήρου* i Fadervor skulde være en Person, en personlig Djævel, maatte der staae *ἐκ χειρὸς τοῦ πονήρου*. Naar jeg faaer Clausens Skrift, skal jeg sige Dem min Mening derom.

Geheimeraad Rothes Skrift om Manuduction til juridisk Examen har jeg nu tilfældigviis faaet at læse. Det er langt bedre, end man havde troet, og det har virkelig glædet mig. Jeg indrømmer, at Manuductionen kommer for en stor Deel af den Aarsag, som De har angivet²⁾. Men den kommer ogsaa deraf, at vor Tids Studenter ere altfor lidet fra Skolen af anførte og holdte til Selvfliid og Selvstudium. De gaae for meget i Ledebaand. Det var bedre, at de læste en 5 Timer paa Skolen, og læste forresten for dem selv. Det var langt bedre. Derom er jeg overbeviist. Her i Skolen lære Disciplene 8 Timer paa Skolen. Det er Galenskab, det er fordærveligt! Det giver dem Ulyst til Studeringer. Det fører paa Afveie i moralsk Henseende; thi de nødes til at bruge Kneb, til at narre deres Lærere. Naar Disciplene mere henvisstes til Selvfliid, vilde rigtig nok de Dovne og Sløve ingen Veie komme; men det var saare godt. Nu drives de Dovne og Sløve frem med de Andre — til ingen Nytte, ja til stor Skade! Dixi et dicam, si Deus permiserit.

Deres hengivne J.

¹⁾ Se Mdsfr. f. Litt. Bind 8, S. 600.

²⁾ nemlig at både Professorene og Studenterne have glemt den store Betydning, der skulde ligge i Forfjællelsen på offentlige og private Forelæsninger.

Ribe den 17de April 1833.

Kjære Ven!

At Prof. Henrichsen faaer 200 Rd. aarligt til for Hebraisten, synes mig godt lønnet. Forresten kan jeg ikke indsee, at denne Sag med Hebraisten har nogen videre Indflydelse paa Academiets Stilling i det Hele, da ingen af Academisterne er forpligtet til at lære Hebraisk, og jeg er ligeledes temmelig overbevist om, at man i Almindelighed ikke vil dømme anderledes om Akademiet, end man dømte før¹⁾. At Akademiet var hverken Fisk eller Fugl, har man allerede længe sagt, og desto værre med en vis Ret; men det kan ikke siges med større Ret nu end før. De husker vel nok, at Prof. Oluffen²⁾ senior sagde, at Akademiet med Skolen var Kjød og Fisk paa eet Fad.

Nu har jeg endelig for det meste læst Madvig's Anmeldelse af Skolekrifterne. Den sidste Deel af Anmeldelsen er forstaaeligere, end den første. Der er mange gode Bemærkninger i denne Anmeldelse.

Lev vel!

Deres hengivne F.

Ribe d. 24de April 1833.

Kjære Ven!

Har De læst Heibergs Indbydelse til Forelæsninger over Hegels Philosophie? Den fortjente en alvorlig Kritik. Mon Forelæsningerne selv komme istand? Det maa være nogle Folkers Damer, som kunne forstaae dem, „idet de forskjønne Kredsen med deres Nærværelse.“ Forresten er der vel et og andet sandt Ord i Indbydelsen; men som et Hele er den Bind.

¹⁾ So, det mente Flere med Grund, som vilde have Academiets statsmæssige Karakter bevaret og fremmet.

²⁾ Den for sin Bittighed berømte Agronom Oluffen, også Forfatter til den engang berømte Komedie Gulddåsen, var Prof. i Statsøkonomien 1815—27 ved Universitetet.

Er Steffens nu virkelig ansat som Prof. i Philosophien i Berlin? Jeg har seet, at han holder Forelæsninger der; men i Beretningen derom stod tillige, at Hegels Plads endnu er ubesat. Marheinecke kaldte i sin Viigtale Hegel „Konge i Tankens Rige“, og en anden Taler omtalte ham som en Frelser fra al Nød. Et lignende Afguderie drives i Nordist Kirketidende med Grundtvig!

Jeg skal fortælle Dem den sande Sammenhæng med den Fortælling om Aalborg Bispestoel: Jeg yttrede i et privat Brev til Cancelliepræsidenten, at jeg maatte ønske at bytte Bispestoel og at komme til Aalborg, skjøndt jeg vidste at jeg derved vilde tabe i Indtægter, men jeg ønskede hellere at være der, da jeg her i Stiftet har baade Slægtninge og gamle Bekjendte, som for Slægtffabs og Bekjendffabs Skyld fordre Urimeligheder af mig og oftere føre en uærdig Passiar¹). Han meldte mig, at dette Ønske maaskee kunde opfyldes, og sendte mig en Underretning om Aalborg Bispestols Indtægter. Da jeg saae, at disse blot bestode i Tiender, som Biskoppen selv skulde oppebære, uden at erholde fast Gage, erklærede jeg, at jeg ikke ønskede Byttet. Dette er Sagens sande Sammenhæng. Men da det er en ganske privat Sag, beder jeg, at De ikke taler derom til andre end dem, som allerede vide noget derom, og navnlig til Estrup, som ved denne Leilighed bedes hilset fra mig. — Jeg er forresten ganske vel tilfreds i Ribe; men jeg maa tilstaae, at jeg hellere vil, som Embedsmand, være iblandt Fremmede. Det Tillæg om en Skrædderfamilie i Ribe, der overhænger mig, er puur Digt. Maaskee det er opkommet deraf, at en gammel Skrædder, som nu er død, kom til mig, da jeg var bleven Biskop her, og bad mig om Understøttelse, fordi han havde syet en Præstefjole for min Fader. Denne Anecdote er temmelig bekjendt, og jeg kunde

¹) En Sælgerffe på Torvet anbefalede f. Ex. sine Varer ved at tilråbe de Forbigående, at hun var en Svogerffe til æ Bispe.

fortælle flere lignende. Forresten var det mærkeligste derved dette, at det viste sig, at denne Skrædder aldrig havde arbejdet for min Fader. — Noget af det, som jeg synes mindst om, i mit nærværende Embede, er den Bestyrelse af 28 Kirkers Dekonomie i det Slesvigske, som er overdraget Biskoppen i Ribe. Det er blot Regnskabs- og Pengesager, og det medtager ikke liden Tid. Vel faaer man derfor ganske god Betaling; men jeg vilde hellere undvære denne, naar jeg var fri for Arbejdet og Ansvar. Fra Deres Moder og Søster skal jeg hilse. De befinde dem vel. Lev vel!

Deres hengivne J.

Ribe d. 25de Mai 1833.

Kjære Ven!

Tak for Deres Brev af 21de Mai. Jeg ønsker Dem og Deres Kone til Lykke med denne mindste (som de melder, temmelig store) Datter. Deres Moder har faaet Efterretningen og Anmodningen om videre Bekjendtgjørelse. Hun blev glad derover, men, for en anden Gangs Skyld være det sagt mellem os, tillige noget jaloux, fordi jeg havde faaet Efterretningen først. Damer ere Damer, enten de saa ere unge eller gamle, og de ville, som De engang selv har sagt, behandles cavalièremment indtil det Sidste.

Er det ikke mærkeligt, at gamle Stemann har skrevet et votum paa nogle Ark i Ritualsagen?

Det undrer mig, at det gaaer saa stille af med Heibergs hegelste Philosophie. Hvad bestille dog vore kjøbenhavnske Philosopher? Der er ellers nu Bevægelse i alle Ting. Der som det er morsomt at gjøre og see Mudder, som de kjøbenhavnske Lapsler kaldte det i mine Studenterdage, saa er det nu „Moro at leve“, som der staaer i Bisen. Lev vel og hilse fælleds Venner fra

Deres hengivne J.

Ribe d. 6te Juli 1833.

Kjære Ven!

Tag tiltakke i Dag med et kort Brev! Jeg er nylig kommen fra en Visitats, er bleven Biskop i Aalborg, har holdt Landemode og creeret 3 Provster, og skal nu snart (o: om en 14 Dage) reise fra Ribe. Det var mig uventet, at jeg blev Biskop i Aalborg; thi jeg troede, at Sagen var falden ganske bort, da jeg intet hørte derom i 2 Maaneder. Jeg forlader ikke Ribe Stift uden Savn og Smerte, men jeg reiser til Aalborg med Haab og Mod. Hidindtil har Herren hjulpet, og han vil hjælpe fremdeles. Jeg haaber i Aalborg at faae lidt mere otium litterarium, end jeg har havt i Ribe; thi Stiftet er hverken faa vidtløftigt eller faa blandet.

Hvorledes gaaer det med Estrup? Gaaer han fra Academiet, da seer det betænkeligt ud. Det seer ogsaa betænkeligt ud for Directionen; thi den er nu paa en Maade, ved den nedsatte Commission i Anledning af Elberlings Skrift, sat under Cancelliet. Hvorfor fik den kun 36 Mar gamle og ikke af Skolevæsenet fortjente Rector Dorph Afsted med Pension? Saadant gaaer neppe godt! Den Historie, som fortælles om Biskop Bloch¹⁾ er næsten Mage til den, der fortælles om Biskop Roefoed, at han engang sagde til en Præst, som stod paa sin Ret: „derfom De ikke giver efter, skal jeg chikanere Dem paa alle muelige Maader“. Frygt Gud og gjør Ret! Det er Hovedsagen. Lev vel!

Deres hengivne J.

Biborg d. 29de Juli 1833.

Kjære Ven!

Deres Brev af 23de d. M. modtog jeg $\frac{1}{4}$ Time førend jeg skulde sætte mig paa Vognen for at reise til Aalborg, og jeg fik det først læst underveis. Disse Linier skriver jeg i

¹⁾ Jeg meddeeler Intet herom, thi i mine Anmærkn. fortæller jeg kun bitterlige eller antagne Fakta, men ikke Rygter.

Viborg, da jeg opholder mig en Dag over i denne gamle mærkværdige Bye.

Deres Efterretninger om Sorøe Academie, eller om Wegener, have interesseret mig meget. Men de ere just ikke gode. Dog er det allerede godt, at Estrup har besluttet sig til at moderere Wegeners urimelige Strengthed. Deres Fremgangsmaade i Henseende til Wegener bifalder jeg aldeles. Saaledes skal man gaae frem. Ved denne Leilighed falder det mig ind, at jeg engang søgte at virke paa Wegener paa en lignende Maade; men jeg gjorde det maaffee med formegen Haardhed, hvorfor det ikke havde synderlig anden Virkning, end at han blev vred paa mig; dog vil han maaffee engang erkjende, at jeg havde Ret, da jeg sagde til ham, hvad Prof. Sibbern sagde om Grundtvig, at han havde en frygtelig (Egoisme¹) at bekjæmpe.

Det faldt mig ikke saa let at forlade Ribe Stift, som jeg havde ventet. Det syntes mig, at man nødig vilde miste mig baade i Ribe By og i Ribe Stift. Dette er imidlertid ingen ubehagelig Erfaring. Jeg troer alligevel, at jeg har handlet, som jeg burde; thi det er i Sandhed ikke godt eller raadeligt at være Biskop i sit Fødestift og i sin Skoleby, si ita dicere liset. Hvad det angaaer, at jeg har været kort Tid (kun 1½ Aar) Biskop i Ribe, da mener jeg, at denne Omstændighed snarere er for end imod min Forslyttelse. Thi 1) dersom jeg havde været Biskop i Ribe 5 eller 6 Aar, da havde jeg kjendt dette Stift saa nøie, at jeg ikke saa snart kunde have erholdt samme Kundskab til et andet Stift, og da vilde jeg ikke saa let have flyttet; 2) dersom jeg var bleven i Ribe 5 eller 6 Aar længere, da var jeg ogsaa bleven 5 eller 6 Aar ældre, og var da naadlig bleven over 50 Aar; men naar man er kommen

¹) NB. Det var hos denne vores så talentfulde Kollega egentlig den af stor Kraft og Dygtighed udviklede Selvfølelse, som til højre slog ud til Hårdhed og til venstre til Forsængelighed, der af Em. betragtedes som Egoisme: thi den så veltænkende Wg. var i højeste Grad opoffrende.

over denne Alder, er det mere betænkeligt at komme ind i nye Embedsforhold.

Fra Deres Moder og Søster i Ribe skal jeg hilse meget. Deres Broder Wilhelm¹⁾, natu minimus, statura maximus, er hjemme i denne Tid. Elberlings Bog om det juridiske Studium havde fortroldet ham. Og jeg kunde ikke løse Fortryllelsen ved mine Modforestillinger. Men saa lod jeg ham læse Recensionen i Maanedsskriftet, og da han havde læst den, erklærede han, „at han havde faaet sine Forestillinger berigtigede“, hvortil jeg svarede, „at det kunde de ogsaa trænge til.“ Saaledes talte vi sammen i Hude og Minde. Deres Broder er som unge Mennesker i Almindelighed, og som unge Mennesker i Særdeleshed i vor Tid, tilboelige til at opponere mod det Gjældende. Dog er han langt fra at være af de galeste. Han var f. Ex. ikke iblandt dem, som raabte Hurrah eller vivat for Capitain Tscherning. Det skal være ganske vist, at de allerfleste Studenter, som deeltog i dette Tog, slet ikke kjendte Tscherning, og altsaa ikke vidste, om han var en Hædersmand eller en — —²⁾. Saaledes at handle i Blinde eller at gaae i Taaget, sømmer sig ikke for Studenter. En juridisk Student, som gjerne vilde holde en Tale, havde hvervet en Flok Vedfagere og Tilhørere. Dette var hele Sagen. Jeg fortæller dette; thi saaledes gaaer det med de fleste demagogiske eller republikanske Adresser og Taler. Jeg maa tilstaae, jeg lover mig ikke meget af givne Constitutioner. De maae komme af dem selv. De maae voxe med Staten, som Barken voxer med Træet.

Da jeg reiste til Viborg, reiste jeg forbi Finderup og tænkte paa Erik Glipping. I Viborg Domkirke, som er meget smuk, i en behagelig Stil, med en Krypta, nok den eneste i

¹⁾ død i 1867 som Kommitteret hos Generalpostdirektøren. Sin Gang var han netop 20 Aar gammel.

²⁾ Det var den fogtmannske Nøjagtighed, der her troede dialektisk at burde supponere Modfættningen, ingenkunde nogen Frygt eller Formodning, som udtalte sig.

Danmark, faae jeg hans Rustning, som hænger bag Alteret, ligesom Herluf Trolles i Herlufsholms Kirke; og over hans Afte, da hans Levninger brændte med Kirken, er opreist en ny cippus med følgende Indskrift:

Ericum, ferro quem Finderup impia stravit,
 Viborgi in cineres flamma redegit atrox.
 Ne tamen exustum pereat cun rege sepulchrum,
 Signa tibi et lateres marmora Sexte¹⁾ parent.

Dette Vers har jeg her affrevet, ikke fordi det er vigtigt, men for at see, om jeg kunde huske det.

Kryptkirken i Viborg har ligesom Overkirken 3 Rader Hvælvinger, som understøttes af 2 Rader Granitsoiler. Den er omtrent 18 Alen lang og 12 Alen bred. Der findes nu ingen Ornamentter der, ikke engang et Alter; men Hvælvinger og Mure og Piller ere i god Stand, skjøndt de ere over 600 Aar gamle, maaskee henimod 700 Aar gamle. Viborg Domkirke har 2 Taarne, hvert med en forgyldt Kugle paa Spidsen, hvilket seer anderledes smukt ud, end det forgyldte Kors paa Frue Taarn i Kjøbenhavn.

Deres hengivne F.

Hobroe d. 30te Jull 1833.

Kjære Ven!

I Gaar Aftes blev jeg i Viborg overrasket af en Efterretning fra Sorø eller om Sorø, og derfor overrasker jeg Dem i Dag med et Brev fra Hobro, en ganske liden Stad med en Fjord af samme Navn. — Afseesfor Bruun i Overretten i Viborg fortalte mig nemlig, at det var ganske vist, at Director Estrup har søgt sin Afsteed, og at Directionen er i stor Forlegenhed i den Anledning. Jeg tillader mig at anstille nogle Betragtninger derover. Der er neppe nogen Mand i Danmark, som baade i sig selv og med Hensyn til Forholdene

¹⁾ Ericus Sextus: Eric Glipping. Hans nye Gravminde, opført 1733, er byggt af Teglsten, der ere marmorerede.

er stiftet til Director i Sorø, i det Mindste for Diebliffet, og som tillige kan undværes paa den Post, hvorpaa han staaer. Dg derfor er denne Sag virkelig betænkelig. Jeg har tænkt paa Stiftsprovst Schjødte i Viborg. Han er en gammel Skolemand, en dygtig Forretningsmand og en videnskabelig dannet Mand. Jeg beder Dem at tale med Lütken om denne Sag; thi han kjender ham. Dersom Lütken skulde være af den Mening, at han kunde komme i Betragtning, da vilde jeg, naar De ogsaa meente det samme, ønske, at De vilde meddele Confessionarius denne Tanke, som et Indfald, der fortjente nøiere at overlægges. Stiftsprovst Schjødte var maaskee ikke uvillig til at paatage sig dette vanskelige Embede; jeg veed det ikke; men Asfesor Bruun, som først har faaet hiint Indfald, meente det. Dg jeg troede, at jeg burde meddele Dem det; thi gode Raad ere maaskee dyre.

Stiftamtmand Spønneff yttrede engang den Formodning, at Directorpladsen i Sorø vilde blive tilbudt Professor Thorup; men et uheldigere Valg kunde neppe tænkes. Han er vel en meget agtværdig og duelig Rector; men han er en yderst mistænksom (suspiciosus) og vanskelig Mand, som paa ingen Maade kunde være Director i Sorø. Han vilde blive aldeles uheldig, hvis han kom der, og han vilde udbrede Ulykke omkring sig. Dersom De troer, at det er fornuident, at jeg yttre dette for Wynster, da beder jeg Dem, at De vil give mig et Bink derom.

Deres hengivne F.

Nalborg d. 27de August 1833.

Kjære Ven!

Det fornoier mig, at Estrup har ladet sig overtale til at beholde Directorpladsen for det første. Han er dog uden Tvivl for nærværende Tid den dertil bedst stikede, skjøndt jeg indrømmer, at ingen er fuldt stikket til denne Post, som er en firkantet Cirkel. — Maaskee det dog herefter vil gaae bedre, naar den veltænkende Wegener tager de velmeente Formaninger

til Hjerte. — Hr. von Thngeson til Matstrup har besøgt mig her i Aalborg. Han er nu en dygtig Land- og Forstmand efter Kyndiges Sigende. Han sagde ligefrem til mig, at han derfor ansaae . . . for den udueligste Lærer ved Akademiet, eller rettere for den eneste udelige af dem, som han kjendte, fordi han slet ikke forstod at sætte sig i Respekt hverken hos Eleverne eller hos Akademisterne, og han beklagede denne retsfindig Mands Ansættelse ved Akademiet. Han sagde ligefrem om sig selv, at han tilbragte sin meste Tid i Sorøe med at gaae paa Jagt om Dagen; men han troede, at det var en bedre Anvendelse af Tiden end den, som andre gjorde, der sadde og spillede Kort hele Natten.

Jeg er, som jeg ogsaa før har yttret, enig med Dem i Deres Dom om den flinke unge Spouneck, med hvem jeg ogsaa her i Aalborg har talt. Jeg troer, at det var godt, at man vilde tage Hensyn til hans Ytringer om — og forandrigt, at den Sag blev undersøgt. Phædrus siger paa sin Maneer: Nihil spernet auris, nec tamen credat statim. — At Sibbern skulde attraa Rectoratet paa Herlufsholm, kan jeg ikke troe; desuden vil Stiftelsen ikke kunne skaffe ham den Løn, som han behøver. Jeg haaber dog endnu, at Dichmann bliver Rector. Han er fortrinlig vel stikket dertil.¹⁾

Det gjør mig ondt for Lotte Dehlenschläger! Hendes Fader har i April-Heftet af Prometheus kaldt hende en aandsfuld Digter-Datter²⁾. Hvad vil han nu sige?!

Deres hengivne F.

Aalborg d. 17de Sept. 1833.

Kjære Ven!

Nu er min Eftermand i Ribe udnævnt. Det glæder mig, at det blev Tage Müller. Han har allerede skrevet mig til.

¹⁾ Gustav Dichman, dengang Overlærer på Herlufsholm, blev det strax efter og forblev det til sin Død.

²⁾ Sm. Wilsters Breve nedenfor.

Han er ængstelig og forfagt ved denne Forandring. Men det finder sig nok, naar han kommer i Embedet. Han er nu den 4de Biskop efter Deres Fader, og dersom man vil regne Biskop Tetens med, som var Biskop i Ribe i nogle Maaneder, er han den 5te. Gud give at T. Müllers Humeur og Helbred maae blive noget bedre. Stiftsprovst Frost finder sig neppe godt i, at han ogsaa denne Gang blev forbigaaet. Jeg maa tilstaae, at jeg ikke troede, at han var bleven forbigaaet, skjøndt jeg ikke kunde ønske, at han skulde blive Biskop. — Nu bliver Estrup da for det første i Sorøe. Dette er uden Tvivl ogsaa det bedste. Forresten har Prof. J. Møller skrevet mig til, at GhRd. Rothe har, da Estrup havde indgivet sin Ansøgning om Uffed, sagt til ham: „nu maa De selv gaae som Director til Sorøe, eller nævne os en anden ligesaa dygtig Mand.“ Disse Ord har jeg ordret affskrevet af hans Brev, hvor de ligeledes findes med Citationstegn. Rothe har formodentlig glemt, at han har sagt disse Ord¹⁾. Forresten er det beklageligt, at Prof. J. Møller ved saa mange Leiligheder kommer galt fra det ved sin Tale. Hans Skrifter blive meer og meer vandede, skjøndt der vel altid er noget godt deri. Hans Nekrolog over Justitsraad Brorson i Litt. Tid. var høist maadelig og tildeels urigtig. Saaledes gaaer det, som han henfører til Biskop A. Brorson i Ribe, paa Biskop B. Brorson i Aalborg, hvilket han let kunde have mærket af Aarstallet; thi naar Christian 6te skriver i Aaret 1737 disse Ord: „denne Biskop

¹⁾ Upåtvivselig havde Geh.-Råd Rothe, efter hvad han siden røbede for mig, ladet sig forlyde med Sigt. Jens Møller var en redelig Mand, men J. M. var tillige fremsjende og vel ærefyg og har ladet sig heri forlede af den ubetænksomme Gamle. J. M. kom i August Sommerferie s. A. rejsende gennem Sorø med Familie, talte til mig om Estrups nære Afrødelse altfor ubetinget, gif med hele sin Familie op i dennes Embedsbolig, under hans Fraværelse i Ferien, lod Folkene forevise sig den i stor Udførlighed, debatterede f. Ex. med sine Damer, om „det store Skab vel kunde stå på den Bæg“, „om —es Seng“ vel kunde finde Plads i denne Stue her, o. s. v., o. s. v. De høfligen forevisende Tjenestefolk bleve ganske forbausede over al denne Snat.

Broderfon overgaaer langt sin Broder", da kan denne Biskop ikke være Biskop Brorfon i Ribe, men det maa være Biskop Brorfon i Aalborg, som just i hiint Aar blev Biskop her. Jeg har meldt ham denne Feiltagelse tildeels for at gjøre ham lidt mere forsigtig. Men det hjælper desværre vel ikke noget. Samme Feil har han begaaet i Mnemosyne 4de Bind. Lev vel!

Deres hengivne F.

Aalborg d. 4de Nov. 1833.

Kjære Ven!

Jeg har havt travlt, ligesom De, og derfor har jeg ikke kunnet skrive før. Nu sender jeg dem herved, „theils in Baarschaften, theils in Anweisungen“, 20 Psalmer til Wilmsens Læsebog. Jeg haaber, at De vil kunne benytte nogle af dem, om de ikke kan optage dem alle. — Jeg ønsker Dem til Lykke med Deres literaire Arbeider. Gid De maa blive paastjønede og brugte og bringe Dem en passende Fordeel! Mon en tydfst Læsebog paa 41½ Axl ikke er vel stor? Kan den vente tilstrækkelig Affætning?¹⁾ Jeg længes virkelig efter den nye Udgave af Deres Program. Men da der endnu er saameget Nøre i Underviisningsvæsenet eller i Skriveriet derom, var det maaskee bedst, at De endnu ventede lidt, indtil dette Nøre har fat sig noget.²⁾ Har De læst, hvad Algreen = Udsing og Joh. Hage have skrevet? Jeg ønskede gjerne, at De, naar De igjen udgiver Deres Program, vilde tage, saavidt muligt, Hensyn til de fildigere udkomne Skrifter, altfaa ogsaa til Handelscommis Gads i Helsingør. Jeg har endnu ikke faaet Leilighed til at lase disse Skrifter, og veed kun af Avisudtog og mundtlig Dmtale, hvad der staaer i dem. — Hvad den megen

¹⁾ Nu har den dog i 1866 opndet 5te Oplag på 44½ Axl.

²⁾ Jeg fulgte dette Råd så grundigt, at der nu i 35 År ikke er bleven noget af denne 2den forsøgede Udgave, som dog så højlig interesserede mig. Men Nøret tiltog jo også bestandigt, og fjernede sig fra al Rimelighed.

Tale om latinſt Tale ved Examen angaaer, da er jeg af den Mening, at latinſt Stil ikke bør affaffes; men dersom der ikke kan skrives bedre Latin og tales bedre Latin ved Examen, end det nu er Tilfældet, da mener jeg, at den Latin=Skripen og Talen helst maatte affaffes; thi hvad Algreen=Uſjing efter en Avisrelation ſiger om Latinen ved juridiff Embedsexamen, det ſamme gjelder ogsaa, ſjøndt maaskee ikke fuldt i ſamme Grad, om theologiff Embedsexamen.

Om Taubers Brände=Historier har De ikke fortalt mig noget før, ſaa at jeg ikke kunde forſtaa den halvkvædne Viſe i Deres ſidſte Brev. — Hans Broder her er uden Tvivl en brav Mand og en dygtig Mand. Aalborg Skole, ſom har 70 Disciple, er i meget god Orden og har gode eller duelige Lærere.

Prof. Sibberns Recenſion i Litt. Tid. af Prof. Heibergs Skrift om Philoſophiens Betydning¹⁾ har jeg læst med ſærdeles Interesſe. Jeg anſeer denne Recenſion for noget af det Bedſte, ſom Sibbern har ſkrevet. Imidlertid kan jeg ikke være enig med ham i, at det ſkulde være ligesaa nødvendigt nu at ſtudere den hegelſke Philoſophie, ſom i forrige Generation at ſtudere den kantiffke; thi jeg troer ikke, at den hegelſke Philoſophie ſaaledes griber ind i alle aandelige Forhold ſom den kantiffke. Den er kun Skolephiloſophie og kommer neppe meget videre.²⁾ Kjender De noget til Prof. Ritter, ſom er bleven Profeſſor i Kiel? Jeg kjender ham kun af en Afhandling i Ullmann og Umbrechts Studien u. Kritiken. Men at han ingen Hegelianer er, det kan jeg ſee deraf, at en preuſſiff Statsmand, maaskee Ancillon, ſagde, da Ritter gif til Kiel: „Det tænkte jeg nok, at man vilde lade Ritter gaae; thi hans Philoſophie er forſtaelig; men en Philoſophie, ſom kan forſtaaes, er ikke yndet her.“ —

¹⁾ Danſk Litt. Tid. 1833, S. 41—43. Sml. Kbhavnſpoſt 1833. Nr. 155.

²⁾ I 1833 kunde denne Dom vel nok endnu ſlå til.

Jeg lever her, Gud være lobet, ganske vel. I økonomisk Henseende har jeg ikke tabt lidet ved at flytte fra Ribe; men dette vidste jeg forud. I andre Henseender har jeg vundet. Smidlertid kommer jeg mere og mere til at erkjende, hvad jeg desuden altid har troet, at man kan leve lige lykkelig paa ethvert Sted. Det har meget glædet mig, at den brave Tage Müller blev min Eftermand i Ribe. Han blev nok ordineret i Gaar.

Jeg beder Dem at hilse Deres Kone og vore fælleds Venner, især Hauch og Klitten fra

Deres hengivne F.

Nalborg d. 25de Noobr. 1833.

Kjære Ven!

For Laanet af Director Estrups Breve til Dem takker jeg meget. Det kunde være godt, at Rector scholæ i Sorø var forskjellig fra Director Academiæ. Thi derved ophørte for det Meste de i Skolen lasende Lectorers forunderlige dobbelte Forhold til Director. Men den, som skal være Rector scholæ maa naturligviis ogsaa styre alle Lærerforsamlinger, som kun angaae Skolen. Dersom Directionen bifalder Estrups Forslag, da mener jeg, at De bør antage hans Tilbud, dog helst kun paa Prøve; thi det er ganske godt, at kunne trække sig tilbage, naar eller dersom det ikke vil gaae, som det bør. At dette staaer aabent, gjør ofte, at man er mere forsigtig paa begge Sider. Jeg er enig med Estrup i, at De af alle Lærerne var meest skikket til at være Rector for Skolen og Opdragelsesanstalten. Jeg troer derfor, at De ikke skal modsætte Dem, dersom Directionen gaaer ind paa Estrups Forslag. Det vilde glæde mig, om denne Plan kunde lykkes, og det har allerede glædet mig meget, at der er et saa venstabeligt og ærligt Forhold mellem Dem og Estrup¹⁾.

¹⁾ Se fremdeles Rubrikken Estrup i dette samme Bind nedenfor.

Dehlenschlägers Digt om Armsbaandene og Guldhornet forstod jeg ikke!). Har De forstaaet det? Det har gjort mig ondt at høre, at Dehlenschläger under al den Ære og Glæde, som møder ham og er mødt ham især i Åar, skal have saadan huuslig Sorg.

Hvad siger De om Heibergs Svar paa Recensionen i Litt. Tid.²⁾ Jeg kunde fristes til at studere den Hegelske Philosophie for at stride mod Heiberg; men da dette ikke gaaer, saa ønsker jeg, at een af vore filosofherende Landsmænd vilde træde op imod ham. Han er i mine Tanker en farlig Mand, fordi han har Ret i meget og saa forstaaer at give sig Skin af at have Ret i Alt. Lev vel og hils vore fælleds Venner?

Deres hengivne F.

København d. 6. Jan. 1834.

Kjære Ven!

Megen Tak for Deres Brev af 31te f. M. og inderlig Tak for alle Deres Breve i det gamle Åar. Jeg ønsker, at De i det nye Åar kunde faae Tid til at skrive mig til, og at De vilde tilskrive mig ufrankerede Breve, naar De har noget, som De veed interesserer mig at vide. Jeg ønsker Dem, Deres Kone og Born et glædeligt og lykkeligt Nytaar. Maaaskee at det kan lykkes mig at besøge Dem i dette Åar. — Dr. Mynsters „Betrægtninger“ har jeg endnu ikke faaet; men han har selv meldt mig, at de ere undervejs til mig, og jeg glæder mig meget dertil og derover. Jeg har længe følt, at en Bog, som jeg tanker mig denne, savnes i vor Tid. Og jeg har ingen Tro til, at Heiberg eller Tryde ved den hegelske Philosophie vil kunne hæve den sjunkne Religiositet og føre Religionen frem eller op for Erkjendelsen. Heibergs Philosophie fore=

¹⁾ Se Dehl.s Poet. Skrifter. 1860. Del 21, S. 301, og Anmærkning der S. 341, om det sidste Digt i Norgesreisen, som sammenstiller Norges og Sverrigs yngre Tak med Danmarks ældre.

²⁾ Se Dst. Litt. Tid. Nr. 46. S. 365.

kommer mig for en stor Deel at bestaae i vittige Ordspil, og jeg kan ikke forstaae, hvorledes Trynde kan gjøre saa meget Væsen af det Kram. Forresten maa jeg recnt ud sige, at Proust Trynde nu har viist en filosofihist Dybde og Klarhed, som jeg ikke havde tiltroet ham; thi det forekom mig altid tilforn, at han saa temmelig gik i Taaget; men nu er han i Sandhed kommen saa temmelig paa det Nene og i det Klare.

Jeg ønsker for Academiets, for Estrups og for Deres Skyld, at Estrup maatte bringe gode Tidender fra Kjobenhavn. Forresten beklager jeg meget, at Academiet nu er saa uheldigt med sine Adjuncter. Hvor heldigt var det ikke med dem i Academiets Begyndelse, da det havde Adjuncter som Lütken, Wilster, Daugaard og Raalund! Hvilken Forskjel, naar man tager de nærværende — naar man naturligviis undtager Wegener og Wendelboe.

Det glæder mig, at det bliver bedre med Lütken. Jeg beder Dem at hilse ham meget fra mig. Jeg har læst hans Bekjendtgjørelse i Sorøe Blandinger¹⁾ med veemodige Følelser. Gid han vilde anvende al mulig Forsigtighed og Omforg for sit Helbred. Sevnt ordentligt Arbeide og ordentlig Søvn, idelig Bevægelse i fri Luft og ordentlig Diæt ere uden Tvivl de bedste Lægemidler for ham. De saakaldte Lægemidler ere mere eller mindre farlige²⁾.

Da Pastor W. Nothe er Lic. theol. og Geheimeraadens Broderføn, vil han ventelig blive Scharlings Eftermand. Smidlertid er der neppe nogen anden, som endogfaa uden Hensyn til Familieforhold kunde concurrere med ham. Derfom Pastor Hald nu ikke havde været Præst her, havde de maaskee faaet ham til Sorøe. Hald er en meget dngtig Præst.

¹⁾ Lütken tog i Nov. 1833 som en af Udgiverne Afsted med Læserne på Grund af stigende Svagelighed. Se Hefte 5, S. 149.

²⁾ dem undgik den kjære Lütken også mueligst; Vandgrød, Kartofler, Havresuppe o. lign. vare hans jævnlige Spiser. Men han led af et ulægeligt Onde. Den gamle Bendtz, som med Højstolens Officerer var indquarteret hos os, sagde til mig: Når Hjernen en Gang er blokket ud, så kan den ikke snæres ind igjen.

Jeg veed ikke, om Sch. med Rette er bleven kaldet $\frac{1}{2}$ Clausen. Jeg troer, at han er mere selvstændig, skjøndt jeg indrømmer, at det havde været ønskeligt, at en Mand af mere Vægt kunde have dannet en stærkere Opposition mod den Clausenske Overvægt.

„Mening“s Dom om Novellerne syntes jeg særdeles godt om. Den fine eudæmonistiske Lugt¹⁾ havde jeg ogsaa mærket. Det er virkelig mærkeligt, at en saadan Forfatter kan holde sig skjult. Det er mærkeligt, at saamange unge Digtere, Novellernes Forfatter og Dandsrerindens Forfatter, træde frem anonyme og præstere saa meget. De behøvede ikke at skamme sig ved Deres Navne.

Deres hengivne F.

E. Sk. Jeg lever, Gud være lovet, ret vel, men jeg føler mig, dog ikke af Mangel paa Omgang, ofte noget ene i mit store Huus. Imidlertid har jeg ikke egentlig Nyst til at gifte mig. Det er betænkeligt at gifte sig, naar man er 45 Aar gammel. Og det er egentlig ikke heller det, jeg ønsker; men jeg savner fortroligt Selskab og fortrolig Samtale. Dersom jeg troede, at det var mueligt, at en vis Dame, som jeg dog ikke vil nævne, vilde være mig en saadan Selskaberinde og kaldes Bispinde, saa vilde jeg maaskee endnu gifte mig. De vil maaskee sige: det er en mørk Tale! Maaskee De vil sige: det er gal Snak! Det faaer at være altsammen, naar De ikke taler derom til nogen; dog undtager jeg ikke Deres Kone. Ogsaa ønskede jeg nok at vide „Mening“s Dom derom, i hvor haard den end maatte være. Vale!

København d. 16de Jan. 1834.

Kjære Ven!

Jeg takker meget for Deres sidste Brev. Det, som jeg egentlig ønskede at vide Deres Mening om, var det Almindes-

¹⁾ Sml. Krit. Bdr., 11th. Ufd. Bind 3, S. 184.

lige, nemlig om De anfaae en saadan Forbindelse, som jeg havde antyndet, for tilraadelig. Saavidt jeg kan see af Deres Brev, er De af den Mening, at et saadant Egtekab vel kan finde Sted. Jeg vil nu tale noget videre derom, inden jeg gaaer til Sagen selv. Jeg har ikke egentlig lyst til at gifte mig; men jeg kan ikke godt leve uden en Hustru o: Huusfrue (som Profesfor Rast har beviist at det egentlig hedder). Jeg maa i min Stilling føre et vist Huus, og det er vanskeligt at føre ved en Fremmed. Jeg maa ofte reise bort i flere Uger, og saa er alt overladt til Fremmede. Jeg har ingen Søster eller Nærbeslægtet, som kan forestaae mit Huus. Dertil kommer, at jeg ofte føler Trang til en fortrolig huuslig Dmgang, som jeg nu savner. Dette føler jeg altid stærkere, og Klubliv o. s. v., hvori adskillige finde Erstatning for huusligt Liv er mig noget Bederstygge. Nu kommer det an paa, om noget Fruentimmer af Aand og Dannelse vilde være mig en saadan Huusfrue, som vilde bestyre mit Huus som en Huusmoder og skjænke mig den huuslige Dmgang, som jeg savner. — Jeg maa ligefrem sige Dem, at jeg just ikke har tænkt paa Nogen udelukkende. Men den, som skulde være for mig, hvad jeg ønsker og har antyndet, maatte være en Person af en fast Character, af en vis Selvstændighed, som kunde staae ene i Verden, naar det behøvedes. Hun maatte have Magt over sig selv og nogen Interesse for mig. Hun maatte kjende Verden og vide at begaae sig deri, uden dog at være hengiven til dens tomme Glæder og Forfængelighed. Hun maatte kunne finde sig i at leve i Stilhed og Tensomhed, naar det saa skulde være, og forstaae at sysselsætte sig selv, naar jeg maatte arbejde i mit Studerekanmer eller reiste omkring i Stiftet. Dog — hvorledes skal jeg blive færdig med denne Beskrivelse? Men jeg haaber ogsaa, at den allerede er bestemt nok, og at De vil indsee, at jeg ikke let finder en saadan Person. Dersom jeg nu gav Dem dette faste Punkt at gaae ud fra og at sammen-

holde med de andre givne nødvendige Punkter, hvad vilde De faa sige?¹⁾ —

J Henseende til den omstrevne Forandring i Skolens Bestyrelse er det faldet mig ind, at Mynster, eller rettere Directionen — thi jeg har nylig erfaret af et Brev fra Mynster til Hald, at Confessionarius ikke vil vide af, at man sætter hans Navn i Stedet for Directionens — kan have fundet Estrups Forslag betænkeligt, fordi det vilde medføre endnu mere Compliceerthed ved Academiet, end der allerede finder Sted. Fra denne Side forekommer Forslaget mig ogsaa betænkeligt. Dog troer jeg, at De burde indlade Dem derpaa, dersom Directionen skulde approbere det. Forresten var det maaskee bedre, at der heelt blev en anden Director. Dersom Estrup vedbliver at have Ulyst til denne Stilling, dersom ikke den Omstændighed, at De har nogle Formænd blandt Lectorerne, var i Veien, vilde jeg troe, at De kunde være vel stiftet til at være Director.

Pastor Hald vilde gjerne have været Prof. ord. Theol. nu, men Directionen (egentlig Dr. Mynster) har privatim ladet ham vide, at han, som blev overvunden i Concurrencen, ikke kan gaae ind over denne i Facultetet. Dr. Mynster har derom skrevet et Brev til Hald, som denne kaldte et diplomatisk Mesterstykke, men hvormed han forresten ikke var synderlig fornoiet eller tilfreds. — Dr. Mynsters Betragtninger har jeg faaet, men ikke læst uden de 2 første. De synes mig næsten altfor oratoriske; men maaskee det kun er Begyndelsen. Dog, jeg vil ikke tale videre derom, førend jeg har læst videre deri. — Nu kommer flyvende Post jo ud igjen. Det er godt nok,

¹⁾ Måske tænkte han f. Ex. på det skønne Forhold, hvori A. S. Drsted levede med sin anden Kone, den så „gediegne“ Mathilde Roggert, som bl. a. var Veninde i min Husfrues Vennekreds? Vi havde megen Medlidenshed med F—n, men hvad var at gjøre? — Min Fader opfordredes engang af en ældre Universitetsven, der endelig var bleven Præst, til at foreslå ham et Valg, og det gik særdeles godt; thi flere Sønner af dette Ægtekab med en Hfr. Lund ere nu bekjendte og ansete Mænd. Men hvo vovede at kalde på Helsted?

derfom den vil blive lidt mere grundig og alvorlig og tugte Kjøbenhavnspostens Fadaiser. Har De f. Ex. seet i Kjøbenhavnsposten¹⁾, at „Clausen og Gad kunne kaldes Ultraer, forsaavidt Dyden og Fornuften kan overdrives“?

Lev vel og hils Deres Kone og Børn fra

Deres hengivne f.

Aalborg d. 10de Febr. 1834.

Kjære Ven!

Megen Tak for Deres Brev af 4de d. M. Jeg vil nu nøiere overveie den Sag, som De har meddeelt mig Deres Betænkning om; men for det første foretager jeg mig intet videre derved. Jeg tænker paa at gjøre en Reise til Kjøbenhavn enten til Foraaret eller til Sommer, og da haaber jeg, at vi kunne tale sammen om flere Ting, som det ikke er let at skrive om. — Det gaaer forunderligt til i Verden. Dersom jeg var bleven i Ribe, kunde jeg maaskee nu være blevet Biskop i Fyen. Men det tænkte jeg mig ikke som mueligt dengang, da Prof. S. Møller levede; thi han var en erklæret Candidat til Fyens Bispestol. Forresten beklammer jeg mig ikke videre herom; thi jeg er ganske vel fornøiet her, og det er et stort Spørgsmaal, om det var bedre at være i Odense, ubi aula est, og det hedder: exeat ex aula, qui volet esse pius. Jeg kunde nok have lyst til at være Hovedstaden selv noget nærmere; men i andre Henseender er det bedre at være langt borte derfra, da man i Afstand er langt mere uafhængig og selvständig.

Major A. Seidelin har anmodet mig om at paatage mig Redactionen af theologisk Tidsskrift, som Prof. S. Møller udgav; men det tør jeg ikke, skjøndt jeg nødigt vilde have, at dette Tidsskrift skulde gaae ind. Dersom jeg boede Kjøbenhavn eller Hovedpostveien noget nærmere, turde jeg snarere paatage mig det.

¹⁾ Se Kbhv. 1833. Nr. 257, Sp. 1.

Angaaende Prof. Clausens Afhandling om Djævel læren er jeg enig med Dem i, at den er skrevet med stor Virtuositet; men der er meget imod den at erindre. Ikke blot er det at erindre, at han negter Djævelens Personlighed, uden at forklare, hvad han forstaaer ved Personlighed, og S. 50 siger han endog, at Spørgsmaalet er om Djævelens physiske Personlighed, hvorved hele Stridspunktet fordreies. Den christelige Kirke tillægger ogsaa den Hellige Aand Personlighed; men det er naturligviis ingen physiske Personlighed. Den onde Aands Personlighed er ligesaa lidt physiske. I Forbindelse dermed staaer Prof. Clausens ugrundede Tale om, at Djævelene ikke kunne holde sig under de nærværende Fremstridt i Naturhistorie og Physik. Hvad har den onde Aand med Physik at gjøre? Det forekommer mig, at Prof. Clausen, af Lyst til at forsvare sine egne, sin Faders og sin Svogers Meninger og Uttringer, har tabt Befindigheden og har skrevet i Blinde, skjøndt i visse Henseender med stor Klarhed. Jeg kunde have Lyst til at skrive derimod; men Tid til at skrive har jeg ikke meget af, og jeg vil nødig inblade mig i litteraire Stridigheder i min nærværende Stilling¹). Væser De ikke Interimsbladet af flyvende Post i Sorøe? Hvad siger De derom? Heiberg er hvad Kjøbenhavnerne kalde „en Helvedes Karl“; det siger jeg for det første derom. Han forstaaer at blande det Sande og det Falske sammen med stor Naturlighed og Ynde. Hvad synes De om det Ræsonnement: „enhver Skrivemaade er tilladelig undtagen den leedsommelige; altsaa er eo ipso det Phantastiske tilladeligt.“ Dette har Heiberg sagt, men ikke betænkt, at det phantastiske ogsaa kan være leedsommeligt, naar det er uden Fornuft og Betydning eller Betydning. Jeg haaber, at De eller Hauch tager ham i Skole igjen. Det er nødvendigt baade for hans og for Publikum's Skyld. Naar

¹) Kort efter tillod jeg mig at skrive offentlig derimod i Heibergs Bl. Post. Interimsbl. Nr. 10. — Se ogsaa Krit. Br. 1834. Kirkelig Afd. S. 215—24.

han siger, at Danmark skylder Holberg sit nærværende Kulturtrin eller sin nærværende Dannelse, da mener han uden Tvivl, at Danmark skylder og vil komme til at skyldes ham, som er endnu større Digter og Skribent, endnu mere. Hæc hactenus. Lev vel!

Deres hengivne f.

P. S. Jeg har havt den Fornøjelse at modtage et Brev fra Deres Moder. Hun glæder sig nu ved den Tanke at besøge sine Børn og Børnebørn i Sjælland til Sommer. Hun og Deres Søster vare næsten de eneste Damer i Kibe, som jeg kunde tale med. Her i Aalborg er der ogsaa Mangel paa virkelig dannede Damer. Naar jeg undtager Generalinden, som næsten er en lærd Dame¹⁾, og som nu reiser herfra, og Stiftamtmandens Kone, som er meget vakker²⁾, saa er det slet bevendt med Resten, at sige, saavidt jeg har mærket.

Aalborg d. 10 Martz 1834.

Kjære Ven!

Jeg har i Dag skrevet til Lütken. Da Forelæsningerne nu ere ophørte for ham; thi han læser jo ikke i Sommerfemestret; saa kan han maaffee nu have Tid til at udhvile og forfriske sig lidt. Endnu har jeg ikke faaet det Nummer af flyvende Post, hvori Deres Indsigelse mod Prof. Clausens Afhandling staaer. Det var meget vel betænkt, at De lod den indrykke i flyvende Post. Paa Heibergs Taushed kan De vistnok stole. Prof. Heiberg er en besynderlig Person. Noget meer tiltrækkende og frastødende paa een Gang har jeg ikke bemærket hos nogen, eller rettere sagt: jeg kjender ingen, af

¹⁾ Sjæfen for 3die jydsk Inf. Reg., Gen. Maj. F. S. v. Moltkes Egtefælle.

²⁾ Fru Kammerherrinde Eastenskjold, fød Lüttichau.

hvem jeg føler mig saameget og saa ofte baade tiltrukken og krafftødt. Men i det Hele holder jeg dog ikke af ham.

Jeg er ordentlig begjærlig efter at vide, hvem der har skrevet de af Heiberg udgivne Noveller. Især har Novellen „de lyse Nætter“ interesseret mig meget; thi det er en besynderlig livlig Skildring af kjøbenhavnske Sæder og af mærkværdige danske og andre Charakterer. Der hersker tillige deri en god Aand, en luttrende og oplivende Aand. Jeg har undertiden tænkt, at P. Møller kunde have skrevet disse Noveller; men det kan ikke vel passe med hans Ophold i Norge; dog veed jeg ingen Anden, som jeg kan tænke paa, men maa skee Forfatteren er en Udve; dette forekommer mig rimeligst. At man endnu ikke veed, hvem Forfatteren er, er et Beviis paa, at Heiberg kan tie. Jeg kan slet ikke forstaae, at Lütken kunde troe, at Andreas Saint-Aubain har skrevet disse Noveller¹⁾. Jeg længes forresten efter at høre, hvad De og Haudt sige om de lyse Nætter; thi der er vistnok noget deri, hvorom der kan være forskjellige Meninger²⁾. Smidlertid tor jeg ikke ligefrem sige, at der er noget egentligt Usandsynligt deri. Skildringen af Organisten er fortræffelig, af Viinhandleren og af The- og Porcellainhandleren ligesaa. Sara og Hansine ere ypperligt tegnede og ret tagne ud af vor Tid. Disse Scener

¹⁾ Når man, som Lütken, allerede den Gang vidste, at A. S.-A. havde skrevet Novellen Nr. 7 se (Kbhavns flyvende Post. 1828. S. 79—82. 4°), og forresten kjendte dennes Smag og Maner, hvortil hørte hans store Tavshed om egne Tanter og Færdighed i at tale om Bogateller, som han jo igjennem Artierder bevarede, så at Mange holdt ham for noget kjedsommelig, ja for så trivial, at en åndrig Mand beklagede, hans så skjønne Søster Albertine (se disse Breve B. I. S. 387) kunde risikere aldrig at blive forlovet, da en så trivial Svoger måtte afftrække fra Forbindelsen: — så kunde man nok gjætte på ham. Lütken havde dimitteret S.-A. til Artium.

²⁾ Nu, i 1869, har man i flere År hørt Forundring over, hvorledes Fru Gyllembourgs Noveller for tredive År siden kunde gøre den uhyre Lykke; nu trækkes oftere paa Skuldrene, ja man hører nu åndrige Damer imellem bemærke, at flere af dem kan man dog ikke give unge Piger i Hænderne. Sml. de Vink, som jeg vovede at benafste i 1833 om de første (se Krit. Vdr., Lith. Afb. B. 2, S. 184, el. Kbh. Post. 1833, Nr. 232). Sic obscuratur gloria mundi.

med disse Personer bleve ved Læsningen faa levende for mig, at jeg syntes at have oplevet dem. Noget lignende har jeg da ogsaa oplevet!

Det Rygte har gaaet, at Prof. Rosenvinge skulde ind i Cancelliet som Deputeret. Det er ikke usandsynligt, men det juridiske Facultet vilde derved lide et stort Tab. — Har De hørt noget om det Rygte, at Kongen skal i den senere Tid af og til lide af Kandsfraværelse og være ligegyldig for Forretninger? Vist er det, at Forestillinger eller Indstillinger ligge usædvanligt længe hos ham i den sidste Tid. De urolige Tider kunne maaskee virke skadeligt paa Kongen; thi brandt Varn er bange for Ild. Og dersom Danmark nu skulde tage Parti, maatte Erindringen om de forrige Feiltagelser smertelig fornyes. — 3 Dag stormer det her saaledes, at Tagstenene flyve af Husene. Af Bispegaarden er en heel Deel floine væk. Vinteren er i Mar bleven til Vind.

Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 24de Martz 1834.

Kjære Ven!

Nu har jeg læst Deres „Stemme fra Menigheden“, som er aldeles overensstemmende med min Mening, forsaavidt den opponerer mod Prof. Clausens Afhandlinger om Djævelæren og Djævelforfagelsen. Jeg for min Deel takker Dem for denne Deres Remonstration og Protest. Især er jeg ogsaa af den Mening, at Spørgsmaalet om Djævelens Tilværelse er et virkeligt christeligt theologiskt Spørgsmaal; thi dette Spørgsmaal er ingenlunde afgjort med den Bemærkning, at Christus talede om Djævelen, naar han meente det Onde, efter den Tids jødiske Sprogbrug, og dernæst er Spørgsmaalet om det Onde selv endnu mindre afgjort ved denne Bemærkning. Thi for det første kan man aldeles ikke antage, at Christus vilde bruge et saadant Navn, naar det ikke i det Væsentlige var rigtigt,

d. e., naar han ikke dermed vilde betegne den onde Lands virkelige Tilværelse, eller betegne, at det Onde ikke er en ubevidst Masse, men en Person. Dette kan man ligesaa lidt antage, som at han vilde have tilladt, at Benævnelsen Messias anvendtes paa ham, naar han ikke virkelig var den, der forventedes at skulle komme. Dernæst er jeg ogsaa enig med Dem i, at man ikke kommer et Skridt videre, men snarere kommer nogle Skridt tilbage, naar man antager, at det Onde er en Idee, maaskee en uendelig blind Magt, som de Gamles Fatum. Hvad De har sagt om de kirkelige Formularer, finder jeg ogsaa rigtigt, ligesom jeg mener, at Prof. Clausen ikke har rigtig forstaaet Christi Lære om at give Forargelse; thi det er Almueen, eller den store Mængde, som Forargelse ikke maa gives, men det er ikke de Høilærde og Dannede; thi disse vide nok at vogte sig for den givne Forargelse, naar de ville; og naar de ikke ville, saa tage de den selv, hvilket da er deres Sag.

Veed De, hvo Forfatteren er til den Anmeldelse af nyere danske Digte, som stod i det sidste Hefte (eller de sidste Hefter) af Maanedsskrift for Litt. for A. 1833. Derfor de veed det, og maa sige det, beder jeg Dem at lade mig det vide. Engang troede jeg at det var Statsraad H. E. Ørsted, og jeg tilstaaer, at jeg endnu ikke veed nogen anden, som jeg kunde tænke paa.¹⁾ — Med forrige Post fik jeg Brev fra Prof. Clausen, men han skrev der intet om Djævlens eller Djævelens. Derimod meldte han mig, at Bindsbøll skal være øverst indstillet til Doctoratet i Sorø; men andre paastaae, at Rothe er øverst indstillet. Maaskee Sagen allerede er afgjort. Bindsbøll er en særdeles duelig Religionslærer, en grundig Theolog og en agtværdig Person. Derfor hans Syn er blevet taaleligt, kunde Akademiet ikke ønske nogen anden til den vacante Plads. Prof. Clausen meldte mig ogsaa, at Dr. Schack var øverst indstillet til Biskop i Fyen, og at han ventelig blev det, hvorover

¹⁾ Det er ingen anden end Chr. Molbech. Han skrev stam oftere ypperligt.

han med Grund lamenterede; men nu er dog Faber bleven Biskop i Tjen, hvilket vistnok er meget bedre. Faber er en dygtig Mand, men der er noget hos ham, som jeg ikke kan lide, noisio quid. Dog maa jeg tilstaae, at han er en Mand, der godt kan være Biskop.

Hvorledes hænger det egentlig sammen med Prinds Frederik og hans Forviisning fra Hoffet? Kunde han ikke excluderes fra Thronen? Nogle sige, at han skal residere paa Aalborg Slot¹⁾. —

Prof. Clausen, hvis Brev er meget venstabeligt, fortæller mig, at det neppe vil lykkes at holde Liv i Litt. Tid., og han tilføier, at han forundrer sig over, at ingen af de Soranske Professoreer vil paatage sig Redactionen af denne Tidende²⁾. Det skulde gjøre mig meget ondt, om Litt. Tid. gik ind. Den maatte vedligeholdes, om ikke som andet, faa som et Oppositionsmiddel mod Maanedsskrift for Litteratur. I den Henseende og med Hensyn til theol. Bibl. maa man beklage Prof. S. Møllers Død. Hvad Universitetsqvæsturen angaaer, da skal den juridiske Prof. Bang erstatte ham mange Gange; hvilket jeg vil gjerne troe, thi Prof. S. Møller forstod sig neppe synnerligt paa Godsadministration, o. s. v. Lev vel!

Deres hengivne F.

Aalborg d. 3die April 1834.

Kjære Ven!

De forlangte Bøger skal jeg besørge kjøbt paa Millings³⁾ Auction, i Overensstemmelse med deres Opgivelse.

¹⁾ Prindsen drog, som bekendt, på en stor Sotur i de nordlige Lande, hvor hans Klædning, Udholdenhed og Sigefremhed skal have tiltalt Alle. Digte, Malerier og Beretninger skildrede Turen.

²⁾ Et ugentligt Tidsskrift af den altomfattende Art kunde dog umuligen redigeres i det lille Sorø, skilt fra de lærde Kredse og alle de literære Hjælpebidler, såvelsom det hele Samqvem, som et saadant Skib skal svømme frem på.

³⁾ Overlærer ved den lærde Skole der.

Jeg har den Mening, at der ikke bliver gjort noget tilfredsstillende i Anledning af Prinds Frederiks Fadaiser. Han slipper vel, faa at sige med at sidde 2 Gange 5 Dage paa Vand og Brød. Det Rygte har forresten gaaet, at han skulde residere paa Aalborg Slot, hvor ogsaa Dronning Caroline Mathilde skulde have havt Bolig, dersom hun ikke i Overeensstemmelse med den engelske Regjering var kommen til Telle.

Det forekommer mig, at Literaturtidenden vel kunde udgives i Sorøe, naar den trykkes i Kjøbenhavn. Thi med et Blad af den Natur kommer det ikke an paa, at det kommer tidligt eller ganske regelmæssigt. Men det har vistnok store Vanskeligheder at foretage slike Arbejder udenfor Kjøbenhavn. Derfor har jeg ikke heller turdet paatage mig Udgivelsen eller Fortsættelsen af det af Prof. J. Møller udgivne theologiske Tidsskrift. Imidlertid er det godt, at Proff. Clausen og Hohlenberg udgive et theologisk Tidsskrift, som indeholder mange vigtige Stykker. I næste Hefte af dette Tidsskrift kommer, som Prof. Cl. skrev mig til, baade Bispons og Steffens's Tale over Schleiermacher. Steffens's Tale syntes især at behage Clausen, hvilket næsten er meer end man turde vente, da Steffens's Skrift „die falsche Theologie und der wahre Glaube“ var Clausenianerne en Torn i Diet. Men der er vistnok en stor Forskjel, en stor Afstand mellem Prof. Clausen og Clausenianerne, som i Grunden ikke ere synderligt beslagtede med Profesoren, men vel med hans Fader Stiftsprovsten. Dette maa betænkes vel, men glemmes ofte. Levvel!

Deres hengivne J.

Aalborg d. 15de April 1834.

Kjære Ven!

Hermed har jeg den Fornøielse at fende Dem: Ihres Dialectlexikon, P. Syvs danske Grammatik, Høisgaard's danske do. Jeg har vedføiet Prisen, forat De kan see, at dette er i det Hele en Bagatel, den jeg beder Dem at modtage som en

Præsent fra mig tilligemed Sibberns Bog, hvilken jeg, da jeg har denne Bog in duplo, har vedlagt forat fylde Paffen eller, som det hed i gamle Dage, da det var tilladt at tale Latin, propter fugam vacui. De andre Bøger gif langt over den af Dem satte Priis. Levvel!

Deres hengivne F.

Aalborg d. 25de April 1834.

Kjære Ven!

At Rothe blev Rector i Sorøe, havde jeg ventet, men jeg havde ønsket, at Bindsbøll maatte være bleven det. Bindsbøll havde, hvis hans Syn er blevet bedre — hvilket man maa formode, da han har attraaet Ansættelse i dette Embede — været den meest stikkede af alle dem, som jeg kjender til at være Rector i Religion og Moral ved Sorøe Academi. Nu vil jeg ønske, at det maa gaae godt med Rector Lic. theol. Rothe, og det bør enhver ønske, da nu han er bleven det. Den Regel følger jeg altid. Jeg erklærer mig imod, hvad ansees for urigtigt; men naar det alligevel stæer paa lovlig Maade, modstaaer jeg det ikke, men staaer det bi, eller forsvarer det, forsaavidt jeg staaer i noget Forhold dertil¹⁾.

W. Rothes Skrift om de symboliske Bøger indeholder vistnok meget rigtigt og godt og er ganske vel skreven, og navnlig langt bedre, end jeg havde ventet, men noget betydeligt Arbeide synes det mig ikke at være. Sprog og Stil er aparte eller affecteret. F. Ex. tilgaaende Præst f. tiltrædende eller begyndende; Symbolitet f. symbolisk Anseelse; spidsfindig Logikiseren f. Logik; densomhelst f. hvilkensomhelst; hver Nutids Mennecker f. Menneffene til enhver Tid; som her er forsøgt at udvikles f. som jeg har forsøgt at udvikle, S. 17; beaande Sjælen med virkelig den Hellige Aand : virkelig beaande med d. H. A., eller beaande med

¹⁾ Denne Lære kjendte jeg godt! Den havde gamle Stemann indprentet os begge To; men det var godt at høre den nok en Gang.

den faaede H. A. — Jeg veed ikke, hvad saadan Særhed har at betyde! Forresten tilstaaer jeg, at Bogen er ganske god og endog meget roesværdig som en ung Stribents Arbeide, da den baade er grundig og sindig. Men jeg mener fremdeles, at den, som har læst Prof. Twestens Vorlesungen über Dogmatik, let kunde skrive en saadan Bog, thi det Bedste, som findes i Bogen, findes ogsaa hos Twesten.

Det er mærkeligt, at baade Twesten og Harms ere kaldte til Berlin, for at erstatte Tabet af Schleiermacher. Det vil være et uerstatteligt Tab for Kiel og for hele Holsteen og Slesvig, dersom disse tvende Mænd gaac til Berlin.

Rygtet gaaer nu igjen, at Prinds Fr. skulde efter sin Sotour komme hertil Aalborg og tage Residents paa det saakaldte Slot. Skeer dette, da vil det ventelig ikke lidet genere Embedsmændene og navnlig Officererne her i Byen. Thi hvorledes skulle de forholde sig imod ham? Skal han betragtes som en Fange eller som en fri Fyrste og Thronarving?

Min Ven Waage har faaet Prof. Stiftsprovst Clausens Posten i seminario pastorali. Det behager mig ikke meget. Waage er en meget elskværdig Mand og en god Præst, men han mangler den videnskabelige Dannelse og den Dygtighed, som hiin Post udfordrer. Jeg vil nu ønske, at det maa gaae langt bedre, end jeg formoder.

Prof. Schous Stykke om Trykkesfriheden i Dansk Ugeskrift¹⁾ har behaget mig særdeles meget, og jeg underskriver det omtrent i alle Punkter. —

Skjøndt jeg havde mere at skrive om, maa jeg slutte, fordi Posttiden minder. Levvel!

Deres hengivne F.

¹⁾ „Om Danmarks Trykkesfrihed.“ Se Dansk Ugeskrift. B. 5. Nr. 109. 1834. Smf. „Betragtninger over Trykkesfrihed og Censur“, af H. N. Clausen, sammesteds B. 6 Nr. 133.

Kjære Ven!

Aalborg d. 16de Mai 1834.

Nu har jeg to Breve fra Dem at besvare, det første af 29de f. M., det andet af 10de d. M. Jeg gjør Begyndelsen med det første. Jeg haaber at De nu har modtaget Bøgerne fra Auktionen efter Milling. Efter Sigende havde Director i Sorø givet høie Commissioner, for at bruge Deres eget Udtryk, paa de øvrige. Det er ganske godt at vi slippe for Brindsen her i Aalborg. Det antages nu i Almindelighed, at han kommer til Frederiks. — Kongens Reise til Sjælland kommer mig ikke ret beleiligt, thi jeg skulde paa Visitats, men maaskee jeg kan først foretage Visitatsreisen, og derefter hilse paa Kongen i Viborg. At „hilse paa Kongen“ er maaskee for familiært sagt; men der staaer i Helge: „De toge til deres brede Hat og hilste paa Kongen i mørke Nat.“

Det var en slem Misregning, som Bredsdorff havde gjort, da han troede, at en Bog, som kostede 53 Specier, kunde faaes for 5 eller 6 Specier. Bredsdorff er næppe nogen god Practicus i nogen Henseende. At de vandt Seier¹⁾, fornøier mig; men jeg ønsker, at De vil bruge Seiren med Maadehold og holde Fred, saavidt det staaer til dem. —

Nu komme vi til „den prometheiske Correspondance.“ Jeg veed næsten ikke, hvad jeg skal sige derom; dog taffer jeg meget for Laanet, og jeg skal sende alle Brevene²⁾ tilbage med næste Pakkepost. Saavidt jeg kan forstaae, maae De nok have skrevet det Stykke i Kjøbenhavnsposten, som kaldtes Tillæg til Heibergs flyvende Post³⁾, thi jeg huffer intet andet Stykke, hvori Prometheus har været omtalt i Kjøbenhavnsposten. Jeg troede dog ikke, at De havde skrevet dette Stykke, thi det forekom mig næsten at være for bittert mod Heiberg⁴⁾. Mod en

¹⁾ Der menes: ved den årlige Indkjøbsforhandling til Akademiets Bibliothek.

²⁾ Disse bleve senere trykte. Se Krit. Bdr. Lithist. Afd. Bind 2, S. 243—265.

³⁾ Se Krit. Bdr. Lithist. Afd. Bind 2, S. 228—242.

⁴⁾ For bittert! Man behage dog at læse efter f. Ex. på S. 230—2 af næsnævnte Citat.

Modstander som Heiberg maa Man være høflig og billig. Heiberg har vistnok troet, at Molbech havde skrevet hiint Stykke. Nu til Correspondancen! Seg læste Deres Kritik over Prometheus med Interesse, men med Frygt, deels for at Dehlenschläger — genus irritabile vatum — vilde blive opbragt derover, deels for at Dehlenschlägers Fjender vilde triumphere ved at faae alle disse Knager til at hænge deres Hatte paa; thi de søge kun Smaafeil for at kunne overse de store Fuldkommenheder, og jeg troer endnu, at hverken Dehlenschläger har kunnet forstaae, at De vilde forsvare ham, eller hans Fjender have villet forstaae, at de Feil, som de har udpeget, ere Smaaating mod Dehlenschlägers store Fortjenester. Forsaauidt frygter jeg for, at De ikke har opnaaet Deres gode Hensigt.

Dog er det vistnok godt, at Dehlenschläger er bleven opmærksom paa Manglerne ved Prometheus. Men jeg mener, at Kritiken skulde have været aldeles anonym, og at Dehlenschläger ikke skulde have havt en Anelse om, fra hvem den kom. Deri er jeg enig med Hauch, ligesom jeg er enig med ham i alt hvad den Sag angaaer, undtagen deri, at De skulde sige B, fordi De havde sagt A. Thi dette erkjender jeg hverken for rigtigt i Almindelighed eller for værdigt i dette Tilfælde. Jeg kan ikke skjønne rettere, end at De ikke vel kan skrive mod Dehlenschläger anderledes end anonymt, eller som en Røst fra Aandens Rige, uden at noget Subjectivt eller noget menneskeligt Forhold kommer med i Spillet. Det har gjort mig meget ondt, at De virkelig har faaet Udseende af at være misfornøiet over, at De ikke var anmodet om Bidrag til Prometheus, ligesom ogsaa Deres Klage over, at De var bleven sat blandt Subscribenterne, kunde mistydes, som den er bleven det! Dehlenschlägers Breve ere hjertelige og hjærlichedsfulde. Han er dog med alle sine Feil en god og hjærlich Sjæl. Om ham turde det engang blive sagt af den høieste Dommer, hvem den sande *αἰσῆς* tilhører: „Hans Synder ere ham forladte, fordi han haver elstet meget“ (været meget hjærlich fundet, Luc.

7, 47).¹⁾ Fru Dehlenschlägers Breve ere grundige og meget velfrevne, naar jeg undtager Udtrykket „avindsyg“; men hvad andet kan man vente af en heftigt elskende Hustru? „Det er ikke godt at disputere med Fruentimmer, synderligt naar heftigt de elske.“ Det glæder mig, at Fru Dehlenschläger ærer og elsker sin Mand saa høit. Det har næsten glædet mig meest i denne ikke glædelige Sag. Deres Brev Nr. 6, a. synes mig at være for heftigt og lidensfabeligt, som fra en fortvivlet Elsker. De kunde endnu være traadt tilbage. Dette havde ikke været noget „Wolkenspiel“²⁾. Thi De kunde i private Breve have gjort Dehlenschläger opmærksom paa Manglerne ved Prometheus. Alle Hauchs Bemærkninger ere gode og rigtige paa den ene nær, at De skulde sige B. Jeg anseer det for et meget farligt Bovestykke, at sige Nogen, og især at sige Dehlenschläger, hvad han skulde gjøre eller digte³⁾. S. C. Ørsted har engang sagt mig, at Dehlenschläger havde skrevet Den i Sydhavet, fordi Prof. S. Møller havde sagt at Dehlenschläger ikke kunde skrive en Roman. Og Ørsted sagde tillige, at naar man vil have Dehlenschläger til at skrive noget, da skal man sige til ham eller lade sige til ham, at han ikke kan skrive saadant. Dette er fuldkommen rigtig og sandt⁴⁾.

¹⁾ Til Sammenligning behøve man at efterse i Kapitlet „Mange andre Forskjellige“ tvende hermed så samstemmende Udringer af Dr. Prof. Fr. Paludan-Müller i Breve til mig.

²⁾ Sml. Krit. Bdr., lith. Afb., Bd. 2. S. 260.

³⁾ Men det galder, N.B., udelukkende om hvad der skulde undlaes.

⁴⁾ Jeg har dog også et Ord at tale med her, og jeg finder Ørsteds Bittighed meget træffende i Almindelighed, men dette „fordi“ erklærer jeg psykologisk og historisk for usandt, hvad Den i S. angår. Øhl. skrev den Roman, fordi han længe havde følt Trang til at udvide sig, at få rigtig Lust, af samme Grund, som han omgjorde Planen til Hroars Saga: for at slippe engang for det tragiske Harnist. Men Øhl. greb fejl, idet han antog, at Reflexjonen kunde godt gå i Stobrol og dog se ud, som om den var fuldt påklædt. Der som Baggesen, der havde klart Øje herfor, havde begrændset sig til at påvise denne Mangel, så kunde han have forsvaret en Klage over Mangel på Dannelsen; men mange urene Elementer blandede sig strax i hans rene Sagttagelse.

At foreslaae eller foreskrive en Mand, hvad han skal skrive, det er omtrent det samme som at sige til en selvstændig ung Mand, hvilken Pige han skal gifte sig med. I saadant vil man være fri, og være selv den første, der fatter Tanken, ellers bliver der intet af.

Vilde De have havt, at Dehlenschläger skulde skrive et Lærebog over Poesie, da burde De have leiet nogle til at sige ham hver Dag, at han ikke kunde skrive et saadant Digt, at han ikke kunde skrive om *ars poetica* som Horatius *sc.*, saa havde han ventelig skrevet et saadant, inden Aaret var omme. Nu skeer det vistnok aldrig. Vil man grave Skatte op, da skal man tie stille. Dette er nu min Mening. Gid dette maatte gaae bedre! Correspondancen skal blive sendt med næste Pakkepost.

Naar de kalder et af deres Breve til Fru Dehlenschläger et „Kaiser-Mein“, da er dette en Feil; thi Jean Paul bruger ikke dette Ord¹⁾ om en bestemt Benægtelse, men om et bestemt Forbud, et absolut Veto, og det kan ikke have anden Betydning med Rette, thi en „Kaisers Benægtelse“ siger ikke meer end et andet skikkeligt Mennekes; derimod siger en absolut Kaisers Veto noget andet, end enhver anden Mand's Mei. Dette Exempel kunde ved Keilighed ogsaa anføres i Fortegnelsen over de smaa Unøiagtigheder og Feil, som store Skribenter have begaaet. Jeg veed, at De tager alt, hvad jeg siger, i den bedste Mening, og jeg veed tillige, at De tager Feil, dersom De ikke tager det saaledes.

Angaaende Illuminationer er jeg aldeles enig med Dem,²⁾ handler i saadanne Tilfælde ligesom De, hvorved jeg imidlertid

1) *Levana*. 1807. 3tes Bruchst. 6tes Kapitel. § 64. S. 216.

2) Engang, da Prinds Christian, på sin sædvanlige Flytningsrejse fra Odense til Kbhavn, overnattede i Sorø Gjæstgivergård, vilde flere absolut illuminere og trak således Resten med sig. Jeg hjørte bort med Familie, lod vasse Gulv ud til Gaden og alle Vinduer lukke op for at tørre. — Han blev mig siden lige nådig Konge for det.

her i Byen bliver ilde anseet af visse Folk. Her i Aalborg er Folk desperat gale med at illuminere, og faa takke Vedkommende efter Brylluppet for Illuminationen i Avisen. Jeg forlanger ingen Deel i denne Tak og illuminerer derfor ikke.

Borgens latinske Læsebog kjender jeg ikke. Det er Skade, om den ikke indeholder de gode latinske Fabler, som findes i Gedikes. Disse ere dog, forsaavidt de ere profaiske, oversatte af Græssen, og nogle ikke ganske uden Sprogfeil.

Jeg er dog enig med Mynster i, at man skal være tilfreds, naar man gjør, hvad man kan; men dersom man klager, da skal man klage med Grund og med Rolighed, og saaledes, at man blot seer paa Tingen og lader alt Personligt være udenfor. Det kommer meget an paa, hvorledes man siger noget. En Kalif havde drømt, at han havde mistet alle sine Tænder. Han lod en Drømmetyder kalde og spurgte: hvad betyder denne Drøm? Drømmetyderen svarede: „den betyder, at Du skal see alle Dine Slægtninge dø“. Derover blev Kalifen vred og gav eller lod give Drømmetyderen 100 Stokkeprygl. Han hentede derpaa en anden Drømmetyder og spurgte ogsaa denne: hvad betyder denne Drøm? Drømmetyderen svarede: „den betyder, at du skal overleve alle Dine Slægtninge“. Dermed var Kalifen tilfreds og gav Drømmetyderen 100 Pjastre. Den, som har Øren at høre med, han høre!

Jeg beder Dem meget at hilse Deres Kone og Pütken og Haand fra Deres hengivne

f.

E. Sk. 3 Efterretningen om Gartner Risfens Død stod, at jeg ikke maatte lade Molbeck see dette Brev. Jeg brød længe mit Hoved med at tænke over Meningen af denne Gaade. Tilfældt fandt jeg dog ud, at det maatte nok være, fordi de havde brugt Ordet „Geburtsdag“; men dersom de har meent dette, da havde jeg onsket, at Ordet havde været understreget, thi saa vilde jeg være sluppet for dette Hovedbrud.

Lev vel!

Nalborg d. 27de Mai 1834.

Kjære Ven!

Efterat have modtaget Deres Brev af 20de d. M. maa jeg tilstaae, at det maastee har været det rigtigste, at De er kommen ud af det betænkelige eller ikke klare Forhold, hvori De var kommen til Dehlenschläger, skjøndt det havde været ønskeligt, at dette kunde være skeet paa en anden Maade. Især skulde De have undgaaet det Skin, at De havde brudt Venkabet, fordi De syntes tilfidesat. At dette Skin er falskt, omtvivler jeg ikke; men de faldne eller skrevne Ord baade om Bidrag til Prometheus og om Subscibentlisten underholde dette Skin hos dem, som gjerne vil le vedligeholde det. Men derved er nu intet videre at gjøre.

Madam Heiberg i Sæbye¹⁾, Byfogdens Kone, for hvem afdøde Præst Raalund pleiede at læse sine Prædikener, førend han holdt dem, har i et Brev til mig forespurgt, hvo Forfatteren var til det Stykke i flyvende Post, som var stilet imod Prof. Clausens Betragtninger over Djævelæren og Djævelforsagelsen. Hun syntes særdeles godt om dette Stykke. Men Forfatterens Navn fik hun ikke at vide. Derimod meldte hun mig, at Secretair Algreen-Ussing har skrevet Brevene fra en Rejsende i flyvende Post, og at disse Breve ere skrevne til hans Broder, som er Districtschirurg i Sæbye. Maastee vidste De dette før; jeg vidste det ikke. Kongen ventes hertil; men jeg kan ikke sige, at han er velkommen; thi han kommer for ofte, og det falder flere til Besvær. En Konge bør kun komme sjelden²⁾, naar han vil være velkommen. Derksom Kongen

¹⁾ forrige Julie Wiehe, åndrig Søster til Skuespillernes Fader, min Omgangsven på Maler- og Teater-Konstens Vegne.

²⁾ Denne Synsmåde havde jeg allerede hørt tilforn. Jæssen, et af de bedste Hoveber i Fr. VI.'s Adjudantstab, fik Lov af Kongen til at studere Jura og lade sig examinere privat af Konf. R. Schlegel, der var Profesfor, og derefter at søge juridisk Embede: Han blev Stiftamtmand i Holland-Falster. Han klagede til gamle Stemann, hvilket denne så betroede mig igjen, at disse hyppige Kongerejser svækkede Respekten for Majestæten. Han havde på en sådan Rejse fået Mattekvarter i et Bærelse ved Siden af Dronning Marie Sophie, men sådan Nærhed var for stor, mente han.

reiser for sin Sundheds Skyld, da maatte han hellere reise paa en anden Maade.

Det traf sig saaledes, at Nr. 58 af Kjøbenhavnsposten ikke kom mig tilhænde. Derfor har jeg kun læst det første Stykke af „Tilægget til flyvende Post“¹⁾, og derfor kunde jeg ikke ret orientere mig i Yttringerne derom i den mig laante Correspondence.

Hvad De skriver om Skolens Brand i Hillerød, er mærkeligt, især fordi det mistænkelige Brænde først fængede. Prof. Tauber her i Byen mener, at hans Broder har havt sit Indboe forsikret i Landkassen. I dette Tilfælde lider han formodentlig intet Tab. Det er isøvrigt mærkeligt, at han bestandig bliver sig selv liig i Misgreb og Malconduite. Hans Broder her er en ganske anden Mand; thi han er en retfindig og en arbeidsom Mand.

Grundtvigs Forslag om Sognebaandets Vøsning vil vel ikke blive paaagtet; men det kan ikke nægtes, at der er Noget deri. Og det er et Spørgsmaal, om Misbrugen, som derved kunde befrygtes, er større end de Misbrug, som allerede finde Sted. Smidlertid undrer jeg mig ikke over, at man nødvendig vil gjøre et saadant Skridt. — Nu har det Kongl. danske Cancellie da endelig forlangt hele Geistlighedens motiverede Erklæring over det Spørgsmaal, om og hvorvidt det er tilraadeligt at foretage Forandringer i Ritualet og Alterbogen, eller ikke. De fleste ville vistnok erklære sig for Forandringer, men angaaende disses Mængde og Maade ville Meningerne være meget deelte, og vanskelige at bringe til nogen Eenhed. Dog haaber jeg i hvert Fald, at en Revision af Ritualet vil blive foretaget.

Lev vel!

Deres hengivne J.

E. S. Deres Distinction imellem „grundig“ og „bündig“ forekommer mig vel grundet. Men da vi ikke have noget til

¹⁾ Se Krit. Bdr., Lith. Afd. B. 2. S. 228—242.

„blüdig“ svarende dansk Ord, bruge vi sædvanlig grundig for begge. Jeg troer derfor ogsaa, at man kan sige om det, som rigtigt er udledet af og strengt sammenhængende med en falsk antagen Grund, at det er grundigt; derimod var det vistnok ønskeligt, at vi havde et Ord dertil = „blüdig“. Efter min Mening og efter den gjældende Talebrug kan man sige: „dette er grundigt, men dog ugrundet.“ Det er nemlig ugrundet, naar Grunden, som er lagt, er falsk; men det er dog grundigt, naar alt i strengt Sammenhæng er udledet deraf og forbundet dermed. Vale!

Aalborg d. 20de Juni 1834.

Kjære Ven!

Nu skylder jeg Dem Svar paa 3 eller 4 Breve. Jeg har ikke havt Tid til at skrive før; thi for det første har jeg været paa Bisitats fra 1ste til 16de Juni, og for det andet har Kongen været her siden og er her endnu, men reiser dog om et Par Timer til Viborg. Kongen seer ud som sædvanlig og er meget mild og ligefrem som sædvanlig. Jeg har talt med ham om adskillige, men kun temmelig ligegyldige Ting, fordi intet andet kom paa Bane. Det forekommer mig ikke ufandsynligt, at han endnu kan leve og regjere i en halv Snees Aar.¹⁾

Paa min ovenomtaste Bisitats gik det ganske godt. Kun var det mig meget ubehageligt at træffe iblandt Præsterne en gammel academisk Bekjendt, som baade Aften og Morgen lugtede stærkt af Brændeviin. Jeg gav ham i Anledning deraf en admonitio indirecta, som han vel forstod og modtog uden Indsigelse. Det kommer nu an paa, hvad det vil frugte. Det er forfærdeligt, at en Mand, fordi han sidder i fortrykte Omstændigheder, søger Trøst i Flasken, og derved styrter sig og Sine i dybere Nød og Elendighed; og det er næsten forunderligt, at en Mand, som idelig forlanger sin Biskops An-

¹⁾ det varede dog kun i den halve Tid.

befalinger paa Ansøgninger om Befordring, ikke kan tage sig iagt i hans Nærværelse. Forresten var bemeldte Præst ikke egentlig befhjættet, men han havde druffet mere Brændeviin end tjenligt. Jeg beder Dem imidlertid ikke at tale om denne Sag. Endnu kan der maaskee være Haab.

At Estrup havde taget eller søgt sin Afsted, meldte Dr. Mynster mig først. Jeg seer af Mynsters Brev, at Directionen var raadvild. Han tænkte paa Dem; men frygtede dog, at han vilde finde for stærk Modstand. Dette bliver naturligviis mellem os. Nu, da Estrup tager sin Ansøgning tilbage, falder denne Sag bort; men det forekommer mig, at Estrup ved sin Bantelmødighed vil tabe noget af sin Indflydelse hos Directionen. Forresten er det mig hjært, at Estrup bliver ved at være Director indtil videre. Thi naar jeg undtager Dem, veed jeg ingen, som foruden ham kunde være Director; men De har den Post imod Dem, at der er 3 Rectorer over Dem i Anciennitet. Denne Post skulde vel ikke veie meget, men gjør det dog.

Prof. Clausen vil, efter min Mening, ingenlunde være Director i Sorøe; men derimod vilde han uden Tvivl nok være Biskop i Sjælland. Jeg troede, at Biskop P. E. Müller var kommen sig, indtil jeg nu paany erfarer, at han er sygelig endnu. Men da han længe har været svag, kan han vel holde længe ud, og der er forsaavidt ikke Grund til at frygte for hans Liv. Skulde han imidlertid afgaae, da bliver formodentlig Dr. Mynster Biskop i Sjælland, hvis han vil være det; men hvorledes gaaer det saa med Directionen?

Hvad De skriver om Exdirector Tauber, har General Bülow¹⁾ fortalt mig mundtlig. Han fortalte ogsaa, at Dronningen meget havde beklaget Taubers Tab af Bøger o. s. v.; men General Bülow havde forfikkret hende, at det var Snak altsammen, hvortil hun sagde: „Gott bewahre!“ General B.

¹⁾ Franz Bülow, Frederik VI's Fortrolige.

fagde endvidere, at Tauber havde faaet alt reddet, og at han endog havde reddet et Fad Krebs.

Jeg er deels ved Bisitatsen og deels ved Kongens Nærværelse kommen i saadan Uorden med min Læsning, at jeg endnu ikke har læst Deres Svar paa Dehlsenschlägers Replik. Dehlsenschlägers Replik eller Antikritik var imidlertid vel skreven og var et godt Forsvar. Jeg er endnu af den Mening, at De har Ret til at dadle meget i Prometheus; men De har gjort det for haardt, og dadlet smaa Feil med al for stor Strengthed.

Biskop Fabers Hyrdebrev behager mig ikke; thi deels vil Cancelliet eller Kongen høre hver enkelt Præsts Mening, og ikke enkelte Stemmefamleres eller Toneangiveres Mening; og deels er Brevet skrevet i en noget affecteret Stiil, som alt andet, hvad Faber skriver.

Jeg mener, at De efter Omstændighederne („bewandten Umständen nach“ fige de tydske Embedsmænd) har gjort vel i at underskrive hiint Brev til Estrup.¹⁾

Saavidt jeg har kunnet forstaae eller mærke, bestaaer Prinds Frederiks Forseelse dog nok kun deri, at han har mishandlet og forhaanet sin Gemalinde, og det ventelig for at blive hende qvit. Dette er vistnok meget slemt; men dog ikke sa a slemt, som Rytet gaaer.

Prof. Clausens Betragtninger over Ritualforandringen ere atter saa dictatoriske, at de maae vække Uvillie hos enhver selvstændig Mand. Det er dog en egen Sag at paaftaae, at den bedste Deel af Folket er misfornøiet med Ritualet, o. s. v. Jeg anseer det ikke for godt, om Prof. Clausen blev Biskop i Sjælland, skjøndt jeg tilstaaer, at han, fremfor nogen anden, Mynter allene undtagen, var dertil skicket i de fleste Henseender. Jeg finder det stødende, at Prof. Clausen indirecte opfordrer de andre Biskopper til at følge Fabers Exempel; thi de andre

¹⁾ Det udtalte en Bøn om at blive.

Biskopper have dog vel ogsaa Ret til at have en anden Overbeviisning og at følge den?

Hvorledes gaaer det med Provindsialstænderne i Sjælland? Her i Nyland hører man ikke meget tale derom. Det er forresten et temmelig upassende Udtryk at kalde denne Indretning Provindsialstænder, og det er latterligt, at nogle kalde den en ny Forfatning og Constitution, skjøndt Kongeloven staaer usvækket. De saakaldte Provindsialstænder ere, naar man skal sige Sandhed, intet andet end en ny¹⁾ Maade, hvorpaa Kongen²⁾ vil indhente Betænkninger og modtage Andragender. Men hvad de kunne føre til, er en anden Sag. Enten maae de føre til Intet eller til noget Stort, som enten kan blive godt eller ondt³⁾. Lev vel!

Deres hengivne F.

Nalborg d. 24de Juni 1834.

Kjære Ven!

Herved har jeg den Fornøielse at sende Dem a) Deres Brev til Dehlenschläger fra A. 1818 med Bilag, b) to Nr. af Kjøbenhavnsposten med et Brev fra Prof. Bütken og et do. fra Biskop Faber. Jeg takker meget for Laanet af disse Ting.

Brevet til Dehlenschläger indeholder meget, som han burde have lagt mere paa Hjerte; men det er vel haardt og stødende. Dehlenschläger taaler f. Ex. ikke, at man siger „Fy!“ til ham. — Det er meget godt og priseligt, at De baade for og nu har sagt Dehlenschläger Deres Mening; men det havde været meget bedre, dersom De havde sagt samme paa en mildere Maade. En ganske liden Forskjel i Udtrykket gjør en ganske stor Forskjel i Indtrykket, især naar man har at bestille med Poeter og Damer.

¹⁾ „og meget bedre“. P. S.

²⁾ „tillige“. P. S.

³⁾ Man forstår nok hvad den velsindede og forsigtige Biskop og sin Konges tro Mand sigter til.

Deres Svar paa Dehlenschlägers Replik har jeg nu læst, og fundet samme i det Hele passende¹⁾; skjøndt De har talt noget om Ting, som det ikke var Pinen værd at tale mere om, f. Ex. om Bogstaver. At Bogstav kommer af eller er beslægtet med Bøgestav, er dog saa rimeligt, at det ikke var værd at spille Ord paa en Strid derom. Forresten har De nu baade publice og privatim sagt Dehlenschläger Deres Mening om ham og hans Arbejder saa tydeligt og tilstrækkeligt, at De ikke behøver at sige eller skrive mere derom, og De kan i den Henseende med Føie og med Ro sige: *sententiam dixi et animam liberavi.*

Rongen²⁾ reiste herfra i Tirsdags d. 20de Junii Eft. Kl. 1½ el. 2. Han syntes at være tilfreds. Han indlod sig kort før sin Afreise i en temmelig lang og varm Samtale med mig, som han ganske hovedfulds begyndte saaledes: „Jeg haaber, at vi have de samme Religionsprinciper, og at De, ligesom jeg, slyer Extremterne og de fæle Ultraer“. I denne Stil eller Tone taledede han ikke lidet om de religiøse Bevægelser og Skandaler. Han citerede for mig 1 Thess. 5, 21 med disse Ord: „Der staaer i den hellige Skrift“, og han klagede over, at adskillige Præster gave Forargelse ved Overdrivelser og blind Iver. Han er forunderlig ligefrem at tale med, og det er ikke forunderligt, at han er personlig elstet.

Har De læst eller hørt noget om et Stykke, som har staaet i Korske Morgenblad om Provindsialstænder? I dette Stykke siges ligefrem, at Provindsialstænder ere til ingen Nytte, men at de kunne maaffee føre til en repræsentativ Forfatning. Fremdeles siges deri, at Danmark efter Frederik den 6tes Død formodentlig vil holde sig til det Bernadottske Dynastie, o. s. v. Det er besynderligt at læse slikt paa Dansk, thi man mærker ikke strax, at det er skrevet paa Norskt. Lev vel!

Deres hengivne F.

¹⁾ Krit. Bdr., lith. Afd. B. 2. S. 286—97.

²⁾ o: Frederik den Sjette.

E. Sk. Det havde vistnok været bedre, at Brevet til Director Estrup¹⁾ ikke var skrevet; men det var alligevel godt, at De skrev under med. Jeg er ogsaa enig med Dem deri, at De allermindst kunde lade det være. Jeg veed, at Ingemann og A. Rothe begge sætte saa megen Priis paa at beholde Estrup som Director, at jeg ikke undrer mig over, om De juble over hans Ansøgnings Tilbagetagelse.

Aalborg d. 25de Juli 1834.

Kjære Ven!

Det varer noget længe eller det har været noget længe, inden jeg takker Dem for Efterretningen om Pastor Dichmans²⁾ Forlovelse med Frøken Gr. Post. Imidlertid kan det tjene til min Undskyldning, at jeg ikke skylder Dem stor Tak for denne Efterretning; thi Secretair Deichmann havde fortalt mig det samme et Par Dage, førend jeg fik Deres Brev. Dog takker jeg Dem, fordi De vilde skrive mig et Brev til blot i den Anledning, skjøndt De er urigtig underrettet, naar De kalder bemeldte Frøken min gamle Veninde; thi jeg har ikke egentlig staaet i noget Forhold til hende, som kunde svare til hiint Udtryk. Men jeg kom med Waage, da han var forlovet med Tomfru Broager, som opholdt sig paa Broxøe (egentlig Broksøe, efter en gammel Adelsmand Brok eller Brock, som har bygget denne Gaard), temmelig ofte der, og dette gav Anledning til Snak om, at jeg kom der for den uforlovede Frøkens Skyld. Mange andre af mine aldeles hensynsfrie og tilfældige Foretagender have givet Anledning til lignende Rygter. Jeg husker endnu godt den Mand, som troede, at min Spadsferetour til Krebshuset eller til den Kant foretoges, fordi jeg vilde drikke en Pøgel Biin eller saadant i Krebshuset, skjøndt jeg næsten aldrig kom blot derind.

Jeg har med Fornøielse hørt, at den Uvillie, som i Be-

¹⁾ nemlig om at formå ham til ikke at ville søge Afsked.

²⁾ Vor fælles gamle Bekjendt, Præst i Store Magleby. † 1835.

gnydelsen yttrede sig hift og her mod Rector G. Dichman¹⁾ forsvinder meer og meer, hvilket da ogsaa kunde ventes; thi han er en retfindig og en dygtig Mand.

Profesor Scharling har sendt mig sin Tilrædelsesforelæsning. Jeg synes meget godt om denne Begyndelse. Forelæsningen er passende, grundig og god i alle Maader. Det har glædet mig. Jeg haaber, at han, naar Kraft og Sundhed gives ham, vil blive en god theologisk Professor og ingen Clausenianer, o: ikke afhængig af theologo primario. — Den unge Prof. Engelstoft ventes hertil i disse Dage. Jeg haaber nok at see ham, skjøndt jeg fra den 26de Julii til den 4de Aug. er paa Visitats i Vendsyssel. (NB. I Vendsyssel er et Sogn, som kaldes Dronninglund; i gamle Dage hedte det Hundslund, hvilket næsten er en Forandring, der kan sættes ved Siden af Skidenstræde og Krystalgade i Kbhavn.) I dette Sogn er der omtrent 3,700 Mennesker, altsaa ligesaa mange som i 10 smaa Sogne eller i et heelt Herred. Der er 4 Sognefogder i dette Sogn. Det falder mig derved ind, at jeg nylig læste, at der i Holsteen gjøres Forskjel paa Kirchspiel og Kirchenkirchspiel. Formodentlig er Kirchenkirchspiel det hele Kirkefogn, som kan være deelt i flere Sogne, af hvilke ethvert ogsaa kaldes Kirchspiel. Hvoraf kommer vel dette tyske Kirchspiel²⁾. At det danske Sogn kommer af at søge og betegner et District, som søger samme fælleds Sted, enten Kirke eller

¹⁾ på Herlufsholm. Fogtmanns Vndlingssted, hvor han i 7 År samlede Grundlaget til sit siden så ansete Ravn.

²⁾ et Ord „Kirchenkirchspiel“ er mig ganske ukendt; Indfaldet er forresten ret holstenisk og rationalistisk, og skal vel betegne Forskjellen imellem gejstligt og verdsligt District. — Roden til Hovedstavelsen i Kirchspiel må søges i Oldn. spjall, Samtale; foraspel, Spådom; Afs. spell, Tale, Budskab, Sagn o. s. v.; T. Beispiel, Exempel (o: Fortælling ved Siden af); Oldn. gudspjall og E. gospel, Evangelium; gnl. Frij. eedspil, Gerichtszwang (o: så langt en Dommer kan tage i Ed), Eng. og Holl. spell, bogstavere, o. lign. — Kirchspiel, Plat=T. karspel og kaspel, et Sogn, betyder altså: så langt Kirkens Tale lyder.

Stole eller Thing, anseer jeg for afgjort, og det antager Sprogtransferen Ihre ogsaa.

Kongen skal især ønske den gamle General Castonier¹⁾ til at have Opsyn over Brindsen. Gen. Castonier skal ellers have forlangt sin Afsted i Ar; men Kongen sagde: „De har for 2 Ar siden lovet mig, at De vilde tjene endnu i 6 Ar, derfor maa De blive.“ Castonier svarede: „skal jeg blive ved, saa skal jeg blive ved; men saa maa jeg bede om en Instrux, naar Hs. Kongl. Høihed kommer til Frederits; og saa maa jeg bede om, at naar jeg skriver nogen Rapport om Hs. Kongl. Høiheds Forhold, saa maa det gjælde noget, og at jeg ikke skal overfmøre Papiret til ingen Nytte.“ Kongen lader General Castonier have frit Sprog.

Endnu har jeg virkelig ikke haft Tid og Roe til at læse Wilhelm Zabern; men nu skal det være een af de første Bøger, jeg læser. (Jeg har grumme ondt ved at faae alt det læst, som jeg bør og vil læse.) Deres Anmeldelse har jeg læst. Ogsaa har jeg læst det Vers i Kjøbenhavnsposten, hvori antages, at Forf. til Hverdagshistorien er den samme som Forf. til Wilhelm Zabern. Saa ingenieus er det let at være!

Erddirector Tauber skal endnu ikke være sluppet fra Kulsvierne²⁾; thi flere Sogne skulle ville stævne ham. Endogsaa Bysfogden i Hillerød skal have i Sinde at stævne ham for det, som han har sagt om Byens Brandvæsen. Sera tamen tacitis poena venit pedibus!

En Cand. juris Fougstad i Norge³⁾ har skrevet en Bog eller et lidet Skrift om det norske Storting i A. 1833. Han viser deri klart og tydeligt, at Bønderne faae og maae faae Overvægten i Regjeringen; men han haaber, at det vil blive godt, eller gaae godt, naar Bønderne blive mere oplyste og

¹⁾ Kommandant i Frederits på den Tid.

²⁾ Dette Træk er undsluppen min Gutmælske, og jeg vil ikke synes forfølgelseslyst ved at efterspore det.

³⁾ Se D. Ugestr. B. 5. S. 269—293.

dannede¹⁾. Dette Skrift er meget lærerigt under nærværende Omstændigheder. De bør have det paa Læsesalen. Den samme Fougstads Bjece om de danske Provindsialstænder har jeg endnu ikke seet. Lev vel!

Deres hengivne F.

Nalborg d. 22. Aug. 1834.

Kjære Ven!

Det er nu 4 Uger siden jeg skrev Dem til. Der er løbet meget Vand i Havet siden den Tid. Fra Dem har jeg i den Tid ikke seet et Ord, hvorfor jeg har formodet, at De enten har meget travlt eller ogsaa har gjort en Reise i Ferien.

Jeg var paa Visitats i 10 Dage i Benschysfel, strax efterat jeg havde skrevet Dem til. Jeg udstod meget, eller leed meget af Hede, paa denne Reise. Jeg kunde ikke ret sove om Natten, og der var en forfærdelig Qualme i Skolerne om Dagen. Jeg tænkte paa Etatsraad Bram, som sagde, da han var kommen til Vestindien, at han kun havde 1 eneste Tanke der: „Det er en forfærdelig Hede.“ En saadan Hede mindes jeg ikke at have oplevet; thi det var neppe saa hedt, saa vedvarende hedt i Aaret 1826. Nu er Heden vel forbi, men jeg føler mig endnu mat derefter.

Da jeg maa lade en Deel Reparationer foretage paa Bispegaarden, og da dette koster meget, og da jeg fremdeles ikke kan faae Tid til at gjøre lange Reiser i Ar, saa bliver der intet af min paatænkte Reise til Kjøbenhavn og Sorø. Her i Nalborg have vi haft Besøg af Secretair Deichmann og Familie. Hans Kone synes mig at være usforandret den samme, det er: godmodig, munter, ganske vittig og behagelig ligefrem; hans Søster ældes kjendelig. Deichmann selv er

¹⁾ Formodningen bekræftede sig, gjennem naturlige Udsejler, sidenhen. Så fulgte et andet Vølgeslag. Nu truer igjen et modsat Vølgeslag. Således foreslog Regjeringen d. 12 Nov. 1868, at Digteren Prof. Welhaven skulde have 1200 Specier i Penjion, men Bondepartiet fik den nedfat til 800 Sp. — Dgla for Danmark, tyktes mig, at det kun skal blive Forfriskningens Vølgegang.

uforandret. Det fornøiede mig ret at see disse gamle Be-
kjendte igjen.

Noget, som i denne Tid giver mig usædvanlig meget at bestille, er Ritualsagen; thi jeg skal nu til at gennemgaae 100 Præsters forskjellige og indbyrdes uforenelige Erklæringer, og over disse samt over Sagen i det Hele afgive min Betænkning. Naar jeg uden videre Hensyn maatte afgive denne, da vilde den lyde saaledes: Rituallet bør revideres.

3 Dag er der kommet fra Cancelliet en Skrivelse, hvori Geistligheden underrettes om, at Magister Lindberg, efter hvad der er Cancelliet foredraget, reiser omkring i Landet for at holde gudelige Forsamlinger, der ere stridende mod Forordn. af 13de Jan. 1741, og for at samle Underskrifter paa en Ansøgning til Kongen om Sognebaandets Løsning, og hvori Geistligheden anmodes om at hindre hans Bestræbelser og Foretagender i Overensstemmelse med bemeldte Forordnings 17de §. — Jeg frygter for, at Lindberg tilsidst bliver en complet Fanatiker; og det gjør mig ondt for ham; thi skjøndt han er for heftig og haard og urimelig i somme Paaastande, har han dog Ret i meget, og det er beklageligt, at en saa sjelden Dygtighed gaaer tilgrunde.

Endnu har jeg ikke faaet Tid til at læse mere end om-
trent $\frac{1}{4}$ Part af Wilh. Jabern. Det er et grundigt og alvorligt Skrift; men det er ob id ipsum tvivlsomt, om det vil gjøre Nykke.

Confessionarius Mynsters Afhandling om den geogra-
phiske Underviisning¹⁾ var meget grundig og god. Det synes, at Prof. Schouw concederer, som han i mine Tanker ogsaa bør²⁾. Naar man har Forkjærlighed for et vist Studium, er det farligt at skrive derom; thi man overdriver og forvirrer kun derved. Naar man skal skrive offentlig, maa man ikke have Forkjærlighed for andet end Sandhed.

¹⁾ s: hans Recensjon af Schouws „Om d. g. U.“ i D. Lit. Tid. 1834. Nr. 2.

²⁾ se D. Lit. Tid. 1834. S. 88—112.

Derjom Rytget er sandt, skulle Vælgerne her i Byen ikke være langt fra at vælge til Deputerede (Aalborg vælger To) to Mænd, af hvilke den ene siges at have været forrøbt og den anden at være halvgal. Dog haaber jeg endnu, at dette kan forebygges. At disse Mænd ere dristige Snakkere, er det eneste, som kan have henledet Vælgernes Opmærksomhed paa dem. Heiberg har i Flyveposten sagt meget træffende om Provindsialstænder, men Sagen synes mig for alvorlig til at spøge med.

Man siger at Biskoppen i Sjælland er syg og farlig syg. Dog haaber jeg, at han kommer sig igjen, ligesom han saa ofte er kommen sig før, naar han meentes at være Døden nær eller vis. Hans Død vilde ellers være et føleligt Tab for Staten, Kirken og Litteraturen. Derjom han døer, bliver formodentlig Confessionarius Biskop i Sjælland. Men saa maa han gaae ud af Directionen, og naar Mynster gaaer ud af Directionen, maa Directionen vel gaae ind? Det er ikke gode Udsigter. Men jeg haaber, endnu at Biskop P. E. Müller kommer sig, og at Sagen saa indtil videre gaaer sin jevne Gang. Under nærværende Omstændighed er i Sandhed Sindighed og Betænkksomhed, forbundet med Kraft, den aller vigtigste Egenkab hos Embedsmænd paa høie og vanskelige Poster. Nu har jeg ikke Tid til at skrive mere. Naar De har Tid, haaber jeg at see et Par Ord fra Dem.

Deres hengivne F.

Aalborg d. 5te September 1834.

Kjære Ven!

— — De talte vel ikke med Dehlenschläger, da De var i Kjøbenhavn? Hvad mon han¹⁾ siger om Wilhelm Zabern? Det faldt mig ind at tænke derpaa, da jeg nylig læste i Prometheus hans Bemærkninger om Dyveke. Jeg mener, at Wilhelm Zabern især ogsaa viser, at Samsøes Dyveke ikke

¹⁾ Dehlenschläger var indtagen i det Digt. Se 1ste Saml. S. 234.

er et saadant Mesterstykke, som det en Tid lang gjaldt for. Dehlenschläger siger, at der ikke er Genie i Samsøes Dnyvefe. Jeg vilde sige, at der ikke er Aand deri.

Det forekommer mig meget sandsynligt, at Fr. Chr. kommer engang ind i Directionen, ligesom hans Svigerfader¹⁾. Men godt er det vel neppe, og det vil vistnok være meget fuurt og tungt at sidde i Raad med ham. Dog haaber jeg, at Dr. Mynster vil kunne begaae sig i denne vanskelige Stilling.

Om Neckelmann i Randers veed jeg endnu ikke noget vist. Jeg har blot hørt, at han er sat under Tiltale for Bestikkelse; men Udfaldet er mig ubekjendt. Han ansees ellers for een af vore dygtigste Embedsmænd i den Sphære. Desto værre er det, om han saa aldeles har ladet sig beherske af Egennytte²⁾.

Stykket „Til vore Vælgere“ i Dansk Ugeskrift syntes jeg ogsaa meget vel om³⁾. Det er Skade, at det Ugeskrift ikke er mere læst og udbredt end det er. Noget Skyld har Redactionen ved undertiden at optage for lidet almeeninteressante Stykker. Heibergs flyvende Post er nok ikke heller meget læst. Derimod synes Kjøbenhavnsposten, som det hedder om, at den „fylder Vandet med Dumhed“, at finde mange Læsere.

Det forekommer mig dog, at Bornemanns Afhandling om Trykkefriheden⁴⁾, naar nogle ungdommelige Spring og Dyst

¹⁾ Hertug Frederik Christian af Sl.=H.=S.=August., fød 1765, død 1814, Entefronning Caroline Amalies Fader.

²⁾ Denne talentfulde Bysfoged skaffede sig altfor let Fiender. Engang kom en høj Embedsmand for at tale med ham, men N— kunde ikke komme ud strax. Smedens gav den Fremmede sig i Snak med en lille Pige, som stod og betragtede hans Hånd med megen Opmærksomhed. Finder Du den Ring så smuk? spurgte Manden trofskyldig. Nej, svarede Børnet, jeg ser på Din Finger, for Fader siger, at der er langt mere Forstand i Din lille Finger, end i hele hans Hoved.

³⁾ Det i sin Tid berømte Stykke af daværende Rektor Olsen i Viborg, Poul Wøllers Følgesvend, som stod i Nr. 124.

⁴⁾ o: Bemærkninger om Censuren i Danmark, foranledigede ved de nyeste Forhandlinger om denne Gjenstand. Se Nordst. f. L. Bind 12, S. 56—86.

undtages, er grundig og god i det Hele; men jeg var ikke fornøiet med Prof. Davids. Prof. David er en Materialist¹⁾. Han antager, at Statens Lykke og Menneskers Dyd er en nødvendig Følge af Velstand og Riigdom. Han antager, at Fyrstegunst har Magt over alle Sjæle, o. s. v. Det er en slet Tankemaade. At han forresten ogsaa har Ret i noget og har sine Fortjenester, nægter jeg ikke. Men dersom hans nordiske Tilskuer ikke bliver i en bedre Aand, end hans Afhandling om Trykkefriheden, saa kan den hellere blive borte. Forresten behøve vi eller rettere trænge vi til et godt politisk eller rettere et publicistisk Blad.

At flere end Geistlige burde høres om Ritualet, er ogsaa min Mening; og det skeer vel ogsaa, inden noget foretages. De til mig indkomne Erklæringer ere meget modsatte. Det er især mærkeligt, at de bedre Hoveder for det meste erklære sig enten ubetinget for eller imod Ritualforandring. De andre lade Sagen staa in suspensio.

Det er dog besynderligt, at Molbech er bleven saa indtaget imod Hauch, at han ikke kan faae i sit Hoved, at Hauch har skrevet B. 3. Jeg troer, at jeg, endogsaa uden at have vidst hvem Forfatteren var, kunde have gjenkjendt ham, som ogsaa De gik ind i Deres Anmeldelse i Kjøbenhavsposten. Naar jeg ovenfor talte om dette Blads Dumbhed, saa undtog jeg jo i Tankerne for det første alt hvad De skriver deri; men jeg kan ikke vel undtage alt det, som min Ven Bredsdorff skriver deri. Hans Brev til Directeur Schulz syntes mig næsten dumt²⁾.

Det vilde fornøie mig meget, om det kunde lykkes Dichman at faae laarige Classer paa Herlufsholm, det talte jeg ofte om den Tid, da jeg var der; men da kunde det ikke lykkes. I Sorø lod det sig meget lettere gjøre.

¹⁾ Man iagttage, vel at mærke, Brevets Datum!

²⁾ Jeg kan ikke nu huske, hvor dette stod, men det er vel ogsaa ligegyldigt.

Paludan-Müllers Amor og Psyche har jeg endnu ikke læst; og jeg maa oprigtig tilstaae, at jeg er bleven bange for at læse den, efterat jeg har faaet at vide, at dens Forfatter er erklæret udødelig¹⁾.

Deres hengivne F.

Nalborg d. 26. Septbr. 1834.

Kjære Ven!

Endskjøndt jeg har kun liden Tid i Dag, vil jeg dog skrive et Par Ord til Dem.

Med Hensyn til Sjællands Bispestoel er det gaaet, som jeg ventede og som det burde gaae; thi der kan ikke være nogen Tvivl eller to Meninger om, at jo Confessionarius Wijnster er den ypperste af alle Danmarks Geistlige, og at han fremfor nogen anden er skicket til at staae i Spidsen for den danske Geistlighed.

Hvad Rosenvinges Optagelse i Directionen angaaer, da er jeg enig med Dem i, at han er vel skicket dertil for Universitetets Bedkommende, men det er aabenbar en stor Mangel ved Directionen, at der ikke er nogen skolekyndig Mand i samme; og De har fuldkommen Ret i, at en saadan Mand burde endnu indtræde i Directionen, førend den kan ansees for at være fuldstændig.

Det glæder mig at høre, at Saxo dog kan ventes udgivet, skjøndt P. E. Müller er død. Det maa have været en stor Glæde for denne lærde Mand, denne ægte Videnskabsmand og Patriot, at Runamo blev læst; især da han havde saa stor Deel i Undersøgelsens Foranstaltning.

Det er dog høist mærkeligt, at denne 1100 Aar gamle Indskrift nu først er bleven læst. Kong Valdemar den Førstes Runemester kunde ikke læse den²⁾. Den i Runers Bøsning færdeles kyndige M. F. Arendt, „das gelehrte Ungeheuer“,

¹⁾ Jeg kjender ikke Stedet, men F— fejler sikkert ikke.

²⁾ Men dette, synes mig, burde have gjort Tidsalderen mere skeptisk, end den da temmelig pludselig blev. — Og nu?

kunde ikke læse den; men han erklærede Indskriften for *lusus naturæ*. Havde han nu levet, var han sprungen i Flint¹⁾.

At Prof. R. Rosenvinge ikke har skrevet Polemik, kan jeg ikke indrømme; thi han har skrevet Recensionen af Pastor Gads liturgiske Stridskrift, der var ubillig gunstig affattet for Gad, og temmelig hjæk mod Regjeringen. Desforuden har han ogsaa, men anonymt, skrevet den Recension, hvorover Maa-nedskriftet kom i Strid med Raff og Abrahamson²⁾. I det mindste skrev han noget i denne Strid³⁾. I de andre Bemærkninger om hans Personlighed kan De have Ret. Han er en meget retsindig og velsindet Mand. Men er han selvstændig og kraftfuld nok?

Provst Flemmers Anecdote⁴⁾ om mig er især mærkelig der- ved, at noget saadant eller noget lignende aldeles ikke har fundet Sted. Jeg har stedsse staaet paa den bedste Fod med Prouster og Præster, baade i dette og i Ribe Stift. En anden Sag er det, at jeg som Visitator undertiden maa gjøre opmærksom paa Feil og Uordner, og at en og anden kan blive

¹⁾ Som man nu ved, havde Uhyret dog Ret! (Sml. om ham Krit. Bdr. Lithif. Afd. B. 2 S. XXII—XXIII.) At Fogtmann stode på Finn Magusens, var isovrigt aldeles i sin Orden. Mærkeligt er det, at Sago var så vis i sin Sag i modsat Retning.

²⁾ Se Mdsf. f. Litt. B. 4 S. 501—10. Det var dog vist Werlauff selv, som skrev denne formidable, el. knusende, Recension af Rasmus Dverjtættelse af Somsøvinge- og Rnyttinge-Saga, 1830.

³⁾ Rosenvinge skrev, i Mdskriftet B. 5, S. 167 o. f. v., Antikritiken af Rasks Gjenmæle imod Månedsskriftets nysnævnte Recension.

⁴⁾ Er gåen mig af Glemme. — Flemmer, Sognepræst i Alsted, Fader til den så ansete Rektor H. M. Flemmer i Randers og Frederiks- borg. Som Sognepræst i Alsted holdt han ved Præsternes Afskeds- fest i Ringsfled for P. S. Mønster, da denne var bleven Biskop i Århus, en latinisk Tale, det eneste af ham på Tryk, hvorom han sagde strax efter til mig: Det vil jeg kun påstå om Sprogets Renhed i min Tale, at Parallel til Alt skal kunne esteroises hos Cicero, selv om det var det lille Ord tot. — Hans Morten, sagde han ved samme Lejlighed, havde ikkun mig til Lærer, og han blev dog så flink: Hvad kan der da ikke blive af den yngre Broder, der har selve Hans Morten til Lærer!

stødt derover; thi dette er uundgaaeligt; men det har ingen videre Følger. Prinds Frederik skal hidtil have opført sig særdeles vel og forstandigt i Fredericia. Maaskee der endnu kan være Haab om, at han vil forbedre sig.

Præsten Daugaard¹⁾ besøgte mig forleden Dag. Han er temmelig usforandret, men lidt federe. Han har tilligemed sin Nabopræst Stockholm, en Søn af Stiftsprovst St., udarbejdet en Bibelhistorie for Almue-skolerne, som uden Tvivl vil afhjælpe et længe følt Savn. — Lev vel!

Deres hengivne F.

Aalborg d. 14de Oct 1834.

Kjære Ven!

Herved tillader jeg mig at gjøre Dem Ueilighed med et Brev til Fru Borch, som i Nar oppebærer 35 Rbd. 2 Mk. 9 Sk. Sedler og Tegn af det Wisfingffe Legat, der bestyres af Biskoppen i Aalborg. I Brevet har jeg lagt de 35 Rbd. Men de 2 Mk. 9 Sk. Tegn beder jeg Dem at levere hende, og ville De behage at tage disse af den hosfølgende 1 Rbd. Seddel. Jeg har nemlig hoslagt 9 Rbd. Sedler. De 8 Rbd. ere til min gamle Opvarterffe Stine Staldkarls. Men den ene, som er tilovers, er bestemt til at udrede hine 2 Mk. 9 Sk. og tillige Postpengene af dette Brev, hvorfor jeg har ladet det gaae ufrankeret.²⁾

Da jeg modtog Deres Brev af 30te f. M., vidste jeg endnu ikke eller havde endnu ikke hørt, at der var antaget en ny Frille, el. Fru — Nr. 2; men nu er Sagen bekjendt nok. Det er meget beklageligt, og det vil ventelig werde fordærveligt i flere Henseender. Dengang da den første Fru — antoges, kunde vel eet og andet siges til Undskyldning; men nu er det anderledes. Jeg haaber dog, at det Rygte, som vil indblande

¹⁾ Den senere Biskop i Ribe, vor fælles Ven fra Sorø, hvor han var Adjunkt fra 1822—27.

²⁾ Da smålig Nøjagtighed ikke manglede i Biskop F—s Karakter, så har jeg beholdt denne ene Prøve.

gamle Poul Stemann heri, er usandt. Han kan i denne Tid have nok at bestille med sine Rødkridtsstreger, som i Kjøbenhavnsposten løbe om i hele Landet!). I Fredericia skal der ogsaa være indrettet Hotel for en Fru C— som Prinds F—s Maitresse. —

Jeg spurgte Dem engang om, hvoraf „Weichbild“ kommer? Det er siden faldet mig ind, da jeg saae, at det paa Fransk hedder banlieue, om det ikke skulde betyde et Billede, som stod ved Indgangen til Byens District, og som man skulde vige tilbage for, en Slags sauvegarde. Jeg formoder altsaa, at Ordet kommer af „weich“ og „Bild“. Hvad siger De dertil?²⁾

Var det ikke mærkeligt, at Kongen talte en heel Deel til mig, jeg nu ikke videre vil huske, om „Bielweiberei“, som det under visse Omstændigheder ikke skulde nytte at ivre imod? Jeg svarede intet dertil, uden maastee blot: circumstantiæ variant rem.³⁾ Stiftsphysicus her i Byen siger, at det vil om faa Aar være forbi med Kongen, dersom det er sandt, at han har faaet en ny Frille.

Naar De har læst Sibberns Tale om Melchior, ønsker jeg at vide Deres Mening derom. Lev vel!

Deres hengivne

1) Jeg kjender ikke videre til denne Anekdote. Men det Forræderi, at stille den Mægtiges lovmæssige, om og mueligvis forstøffede, Ensidighed blot for Uvedkommendes Spot, kan ligne den hele Modstandsmaade fra 1834: Lehmann contra Stemann.

2) Se denne Bogs Side 102. Ordet banlieue kommer af gml. Tydsk bannen, at fastsætte Grændsen for noget.

3) Det var i al Fald ærligt af en Konge at bringe Sagen på Bane, og det var en begribelig Tilbageholdenhed af en Biskop, ikke i det Øjeblik at ville være en ny Biskop Wilhelm, eller at anse den private Stue for sin Embeds-Post. En Biskop må have Lov til at lære Tavshed af Jesus i givne Tilfælde. Men Johannes den Døber havde dog næppe, på sådan Tiltale, ladet sig nøje med at svare tre fyrste eller dødsdøiste Ord. Modsat kunde den, som tiltroede sig at turde sælde Dom her, spørge, om dog ikke just Frederik VI kunde tænkes modtagelig for et Skriftemåls Indtryk, da han virkelig besad Gemyt og Hjerte.

E. St. De Anmærkninger, som Sibbern skrev i *Dansk Ugeskrift i Anledning af Fougstads Skrift*¹⁾, indeholder meget godt, især hvad det angaaer om Despotie i Republikker, endog i de literaire Republikker, og om Trykkesfrihed. Men nogle forunderlige Udtryk bruger han ogsaa. Man maa i vor Tid især være vaagen og staae paa sin Post. Vale!

Aalborg d. 24de November 1834.

Kjære Ven!

3 Dag er jeg endelig bleven færdig med Revisionen af min Lærebog, og sender nu Manuskriptet til Forlaggeren. I det Væsentlige ere Forandringerne ikke store; men der er mange Forandringer i det Enkelte. Jeg har til dette nye Dplags Revision modtaget nogle Bemærkninger af Udskillige. De har maastee seet, dersom sjeneste Kirketidende holdes i Sorø, at Overlærer Kalkar har gjort nogle Udsættelser ved Bogen i bemeldte Tidende. Disse ere temmelig ubestemte fremsatte, naar den ene om Retfærdiggjøvelsen undtages. Denne Post havde jeg imidlertid allerede, førend jeg læste Kalkars Anmærkning, forandret i Manuskriptet til 3die Dplag. Forresten maa jeg bemærke, at det ikke affrækker mig, at man kalder en Lære katholsk, naar den forresten er kristelig. Og skjøndt jeg aldeles holder paa den protestantiske Lære, at vi retfærdiggjøres alene ved Troen, og med Schleiermacher, ligesom med den augsburgske Confession, deri sætter den væsentlige Forskjel mellem den protestantisk-evangeliske og den katholske Kirkes Lære, saa mener jeg dog, at selve Begrebet Retfærdiggjørelse er mindre rigtig bestemt i den augsburgske Confession, eller rettere i de ældre theologiske Systemer, som have bygget paa conf. augustana. Kalkar er en dygtig Mand, men han er tillige paaستااعlig og afgjørende, 3: eensidig og selvtilidsfuld, som Søde. Han er meget lærd og arbeidsom²⁾; men den jødiske Haardhed og Stivhed

¹⁾ Dst. Ugeskr. B. 5. S. 338—59.

²⁾ Venner sige, f. Gr., at han aldrig går tilfængs, før han har besvaret alle Dagens Breve.

er en Djævel, som er meget vanskelig at drive ud¹⁾. Der findes kun faae, af hvilke den er saa aldeles drevet ud som af Dr. Neander i Berlin. Derimod findes der en Levning eller et Stykke af den hos Flere her i Landet.

Nu har jeg endelig læst Hauchs Forsvar for B. Zabern. Han har forsvaret sig meget godt, men maaskee vel skarpt; dog, det er vanskeligt at moderere Huggenes Skarphed, naar man er nødt til at værge sig. I det Hele har Hauch uden al Tvivl Ret. Hvad siger Molbech dertil? Epigrammet om Biskdomsfuglen²⁾ behagede mig ikke snyderligt, fordi det syntes mig at stikle paa Molbechs Udseende. Jeg skulde dog ikke troe, at Wilster har skrevet dette Epigram?³⁾

Mynster har været saa god at sende mig Talerne ved Bispevielsen. Mynsters Prædiken er i mine Tanker ypperlig, eller særdeles passende. — Har De hørt, hvorledes hans Stiftbroder D. F. Bang nys i et Selvfab udbragte hans Skaal? Han sagde: „Naar man bytter Sølv, pleier man at faae Kobber, og naar man bytter Guld, pleier man at faae Sølv; men her have vi byttet Sølv og faaet Guld igjen: Biskop Mynsters Skaal!“ Der er vel noget deri, at Biskop Müller var som Sølv, og at Mynster er som Guld; men det synes mig dog ikke passende at sige slikt, især ikke for en Slægtning. Jeg kunde have ønsket at være tilstede ved Mynsters Ordination og at gjøre en Reise til Sjælland; men deels havde jeg ikke Tid dertil for Arbeide og Forretninger, og deels kunde jeg ikke reise bort paa den Tid, da Stiftamtmanden var borte paa 4 Uger og er endnu ikke kommen hjem. Jeg kan nu ikke komme til Sjælland før, om Gud vil, næste Aar.

Dehlenschlägers Dronning Margretha har jeg læst i disse Dage. Jeg anseer dette Stykke for en af Dehlenschlägers

¹⁾ Læseren overse endelig ikke Brevets Datum!

²⁾ Se Kbhavnspost. 1834. Nr. 214.

³⁾ Det troede rigtignok en stor Mængde.

bedste Tragødiere. Jeg finder deri den gamle Reenhed og Korthed og Kraft.

Nu skal jeg endelig til at bedømme alle Stiftets Præsters Erklæringer over Ritualiet og derefter indsende dem med min Betænkning til Cancelliet. De fleste Præster her i Stiftet have erklæret sig for passende Forandringeres Tilraadelighed; men nogle have ogsaa erklæret sig imod alle Forandringer i Ritual og Alterbog, og deriblandt et Par meget agtværdige Præster. De mene nemlig, at vor Tid ikke er saa gennemtrængt af Christendommen, at man kan haabe, at et sandt christeligt Ritual, som det gamle er, i vor Tid kunde opstaae eller gjenfødes.

Med Sibbern kan jeg ikke være ganske enig med Hensyn til Djevleforsegelsen¹). Ogsaa maa det vel betænkes, at naar et Barn døbes, da er dette det voksne Menneskes anticiperede Daab, og derfor maa Barnedaab foretages som et voksen Menneskes Daab; thi ellers burde den opsættes, indtil Barnet blev voksen. En af Herlufsholms Lærere, som nylig er bleven Præst her i Eggen, har besøgt mig. Han sagde, at Rector Dichman ikke følte sig ret tilfreds i sin nye Stilling. Dette kommer dog vel meget deraf, at han er bleven deres Foresatte, hvis Sideordnede han var før. Er dette Marsagen, da vil den efterhaanden forsvinde. Lev vel!

Deres hengivne F.

Nalborg d. 18de Decbr. 1834.

Kjære Ven!

Det glæder mig, at De er rykket saa vidt frem med Deres litteraire Arbejder. Jeg ønsker, at Deres Arbejder maae finde Paaskjønnelse og bære Frugter. De har vel læst, hvad Rector Grønlund²) i sit Program siger om Deres tydske Grammatik.

¹) se D. Lit. Tid. 1834. S. 187, i Anm. Sibbern vil have sat „Forsager Du Synden“ istedenfor „Forsager Du Djævelen“.

²) i Kolding fra 1833 til 1844, da han afgik på Pension.

Han er en stiftelig Mand og kommer godt ud af det med sine Adjuncter, saavidt jeg veed. Men det skal ikke gaae slynderlig godt med Rector Müllerg¹⁾, hvorfor alle hans Adjuncter, forsaavidt som de ere theologiske Candidater, skulde paa een Gang have søgt om Befordring til geistlige Embeder. Hvorledes det dermed hænger sammen, veed jeg ikke, og det er vel muligt, at Rector Müllerg ikke har Skylden alene; men en besynderlig Mand²⁾ er han. Hvorledes gaaer det den hufelige Tauber? Man siger, at han er sat under Tiltale for Udstedelse af falske Attester; men det er maaskee et falskt Rygte. Dog er det ikke usandsynligt; thi en Mand, som kan skrive falske Regninger, f. Ex. paa Madera til Kongens Fødselsdag, kan ogsaa skrive andre falske Attester. — Jeg skal nok erindre at anbefale Deres tydske Læsebog³⁾ til Professor Tauber, som ikke er *εξεργαστοῦτος*, men alter et prorsus diversus ab isto, og til vedkommende Lærer i Tydsk, som er Adjunct Frigast, en Mand, som besidder gode Kundskaber og gode Lærergaver og en liden Herregaard, som han eier quit og frit, og hvorpaa han holder en Forpagter, som er hans egen Svoger, der betaler ham i Forpagtningsafgiwt saa stor en Sum, som han kunde faae i Renter af den Capital, han har givet for Gaarden.

At De hører Deres Søn Johan i hans Lectier om Aftenen, er vistnok meget gavnligt; og det er uden Sammenligning bedre, end om De læste med ham; ja dette sidste vilde jeg endog saa kalde stadeligt. Thi Børn maae læse selv, men de kunne ikke godt høre dem selv; thi dertil have de ofte ikke Forstand nok.

¹⁾ i Horsens fra 1830 til 1844.

²⁾ „besynderlig“ var i al Fald ogsaa den gode Grønlund! På en Gjennemrejse afslagde han mig et Besøg i Sorø. Blandt andre sære Ting sagde han: Når man står på Kathedret og retter Stil, er det meget nødvendigt at have 3 Lys, thi når de gå bort og så blæse Lyfene ud, kunne de dog ikke nå det midterste; man har så strax et (herved gjorde han en kort Bevægelse med den lukkede Hånd først mod Venstre, så mod Højre), hvorved man kan tænde de to udbløste.

³⁾ nu udkommen i det År netop.

Nu har jeg da endelig indsendt dette Stifts Geistligheds Erklæringer om Ritualet. Af Stiftets 100 Præster erklærede 60 sig for Forandringer, men i mange forskjellige Grader, 22 imod, og blandt disse nogle dygtige Mænd (dog troer jeg, at disse ikke egentlig erklærede sig imod Forandringer i det Hele, men imod en Totalforandring af Ritualet), og 18 have aldeles suspenderet judicium, ventelig fordi de ikke vilde have noget Ansvar for de muelige Følger af en saadan Forandring. Jeg er enig med Dem i, at der nødvendig maa skee noget; men jeg har ikke gjort noget bestemt Forslag, hvilket synes mig unyttigt; derimod har jeg deels fremsat nogle Grunde, hvorfor en Revision af Ritualet er nødvendig, og deels andraget paa, at der maatte vorde nedsat en Commission til at udføre Revisionen, samt at Resultatet af dennes Arbejder maatte offentliggjøres til almindelig Bedømmelse, inden et nyt Ritual sanctioneres. Prof. Clausen har nu atter skrevet om Djevel læren¹⁾. Dette sidste Stykke er langt bedre, langt moderatere og billigere end det første. Thi skjøndt han endnu mener, at Antagelsen af en personlig Djevel er grundet i en for bogstavelig Fortolkning af Bibelen, saa indrømmer han dog, at man kan antage en personlig Djevel, uden at være et dumt eller et slet Menneske, hvilket han i sin første Afhandling ikke syntes at ville indrømme. Hvad den reservatio mentalis angaaer, som Prof. Sibbern antager at kunne forbindes eller forenes med Djevelforfælgelsen, da troer jeg, at dette er een af Sibberns egne Drømme; thi at Djevlen og hans Bøsen og hans Gjerninger indbefatter al Synd, veed nok enhver. Og saavidt jeg skjønner, kan saadan reservatio mentalis finde Sted ved enhver Forfælgelse, ved enhver Forpligtelse; thi enhver kan altid sige hos sig selv: *exceptis excipiendis*, at sige, naar han er en Slynge. Jeg bliver ved min Paastand, at „det er en falsk og farlig Mening, at en kirkelig Formular skal være saa-

¹⁾ Medfr. f. L. Bind 11, S. 23—61. — Smf. Bind 12, S. 361—395.

dan, at den ikke kan misforstaaes"; thi denne Mening vilde lede til, at man ingen Formularer kunde faae faste; thi de maatte idelig forandres, naar man mærkede, at de misforstodes; og alt misforstaaes af den halvdannede og forqvaaede, eller fordannede, Forstand, qualis nunc est plurimorum. Endogsaa en mathematisk Sætning kan mistydes, skal den derfor affattes? Skal det Axiom, at et Heelt er ligesaa stort som alle dets Dele, affattes, fordi nogen paa Grund deraf vilde betale En en i 100 Stykker revet Bankoseddell som en heel Seddel o. s. v.? Den Præst jøndenfor Kongeaalen, som har skrevet om Ritualen, er Stiftsprovst Frost i Ribe. Hans Mening er, at en Ritualforandring nu ikke er tilraadelig, fordi Orthodoxerne nu ere for mægtige, og fordi det nye Ritual altsaa vilde blive for orthodox. Dog siger denne kloge og kolde Mand ikke sin Mening ligefrem; men det er klart nok, at dette er hans Mening. Han anfører adskillige af mine Paastande, dog uden at nævne mig, som Extremes. Dersom De ikke faaer denne Bog paa anden Maade, skal jeg engang sende Dem den tilligemed Sibberns Mindefrift over Melchior, hvilket er ligesaa varmt, som hiint er koldt. Hæc haecenus. — Lev vel!

Deres hengivne F.

Ålborg d. 29de December 1834.

Kjære Ven!

Nu fortsætter jeg min d. 18de afbrudte Skrivelse. De veed vel ikke endnu, om Secr. Deichmann bliver Deputeret, eller han bliver staaende som Suppleant. Det vil især komme an paa, om de Deputerede, der ere valgte iblandt Embedsmænd, erholde Kongelig Tilladelse, eller ikke. Jeg frygter for, at Deichmanns Boghandel vil lide derunder. Han har allerede nok eller formeget at bestille. — Hvad siger man i Sorø og i Kjøbenhavn om, at Prof. David er sat under Generalfiskalens Tiltale? Jeg kan ikke ret forstaae, hvorledes han har kunnet sættes under saadan Tiltale for noget, som er sagt i „Fædrelandet“, uden det skulde være den Yttring i Nr. 12, at man

nu kan haabe, at Kongen vil opgive noget af sin uindstrænkede Magt¹⁾. Denne Yttring er uforstigtig og maaffee juridisk strafværdig. Men Regjeringen maatte dog hellere overse en saadan Yttring. Jeg frygter for, at Regjeringen vil tabe meget ved denne Sag, hvad enten den saa vinder eller taber den ved Domstolene.

I Viborg forlanges ogsaa 2 Rbd. eller 1 Rbd. 3 Mk. daglig for Logis til de Deputerede, naar de ville have 2 Bærelser; men de, som ville nøies med eet Bærelse, kunne faae det for 1 Rbd. daglig. I den Henseende gjør det ikke nogen liden Forskjel, om en Deputeret er Bonde eller ikke; thi en Bonde vil kunne have Logis langt lettere, og vil i det Hele kunne bestaae ved den den Deputerede tillagte Betaling; men med en Mand af høiere Stand, som endogfsaa maa føre en Tjener med, vil det Modsatte være Tilfældet.

Jeg vidste allerede af en Efterretning fra Pastor Daugaard, at den unge Lotte P.—²⁾ havde aflivet sig selv; men jeg vidste ikke, at det var skeet ved Opium. Veed man, hvad der har bevæget hende til denne Beslutning? Dette ønskede jeg nok at vide, dersom De veed det³⁾.

Strup maa være glad ved, at han beholdt sin anden Kone; det glæder ogsaa mig. Det er ofte farligt for en Kone, som er kommen til Mars, første Gang at komme i Barselseng⁴⁾. Derpaa har jeg hørt flere betænkelige Exempler. Fru Strup er vel nogle og tredive Aar gammel. Over 30 Aar er hun da vist.

Mange Tak for Deres øvrige Smaaefterretninger fra

1) Det var just i Aar fra de Malte-Brunste Tider af stedse det kildne Punkt endnu den Gang.

2) En meget talentfuld Halv-Søster til en af F.—s Kolleger fra Sorø.

3) Det kvindelige Naturels Kærligheder vare en stadig Gjenstand for Fogtmanns dybe Grundskning. Nogle angave: Livslede.

4) Lægen erklærede den hårdt pinte Fader, „at Forløsningen sikkert, ved Konstens Anvendelse, vilde medføre Moderens eller Barnets Død,“ hvortil så denne smertefuldt udbød: Frels i hvert Fald Moderen!

Sorøe. Er der endnu altid nogen af Statsminister Stemmanns Døtre i Sorøe? Den gamle Stemmann er endnu som sædvanlig. En theologisk Candidat, som jeg nylig ordinerede til Præst, fortalte mig, at St. sagde til ham, da han første Gang meldte sig som Supplicand: „Pas nu paa, at det, som De søger, ikke bliver for smaat, saa skal vi her i Cancelliet nok passe paa, at det ikke bliver for stort.“

Det skal egentlig have været Prof. Clausen, som havde gjort Forslaget til Pladsfernes Numerering paa Auditoriernes Bænke. Tingen kunde være god nok i sig selv; men det er galt at byde Studenterne slikt i vor Tid. Det var mueligt, at Prof. Clausens store Popularitet derved har lidt et Skaar hos Studenterne. Man siger, at Scharling og Engelsestoft have fraraadet denne Forholdsregel. Dette vilde jeg ogsaa — ob contumaciam Studiosorum — have gjort, dersom jeg endnu havde været i Facultetet.

Jeg bliver efterhaanden meer og meer tilbøielig til at troe, at Prof. Heiberg selv er Forf. til Novellerne af Forf. til en Hverdagshistorie. Thi deels kan jeg ikke paa anden Maade forstaae, at Forfatterens Navn saa længe kan blive skjult, og deels finder jeg, især i det sidste Bind (3: Nye Fortællinger 1ste Bd.), at denne Forfatter aldeles følger Heibergs Orthographic¹⁾; ogsaa synes jeg, at det Hele ligner Heibergs bedste Produkter. Vel siges disse Fortællinger at have mere Dybde end Heibergs Vaudeviller; men det beviser her intet. I det Væsentlige er der en stor Liighed. De to nye Fortællinger ere ypperlige. De ere skjønne og særdeles lærerige²⁾. Den, som med Eftertanke og Forstand læser disse Fortællinger, lærer at kjende det menneskelige Hjerte og Liv fra en Side, hvorfra det ogsaa bør kjendes, ja fra flere mærkværdige Sider³⁾. Der-

¹⁾ Da de udgaves af H—, var dette intet Bevis.

²⁾ nemlig: Jøden og Hvidkappen.

³⁾ Og det var langt fra ikke en Egenhed, at just Fogtmann spekulerede herover; mange af de vigtigere Mænd tænkte og talte tidt herom i de Åringer.

som Heiberg virkelig er Forfatteren, er det i Sandhed smukt, at han saa oprigtig paaskjønner Værdien af Deres og Hauchs Recensioner. Forsvaret mod Beskyldningen for Epicureisme er ganske heldigt og formeentlig grundet.

Om Mynsters Embedsførelse hører jeg intet; men han har blot meldt mig, at det første Aar vilde gaae hen med at blive hjemme i hans nye Embede, og at han ikke før efter den Tid kunde haabe igjen at komme i en rolig og jevn Virksomhed.

Jeg slutter med at takke Dem for Deres Venstabs i det gamle Aar; og i det nye Aar ønsker jeg Dem og Deres Kone og Børn megen Velsignelse og Glæde.

Deres hengivne F.

Efterskrift. Da jeg ikke veed, at De i Sorøe har nogen provinciel Avis, hvori Artiklen om Mørup staaer, sender jeg Dem herved det Nr. af Ribe Avis, hvori Stykket af Aarhus Avis er optaget¹). Hvo har skrevet dette Stykke? Det indeholder Sandhed og er ganske findrigt. Vale!

E. Sk. 2. Da jeg ved nøjere Eftertanke har fundet det upassende, at De skulde udrede mit Bidrag til Seminarist Bredahls Underholdning paa Seminariet, tillader jeg mig at hoslægge de ublagte 15 Rbd. Sedler. Saaledes anseer jeg vore Mellemværender i Pengesager for at være aldeles afgjorte²). Lev vel!

København d. 2den Februar 1835.

Kjære Ven!

Jeg skylder Dem Svar paa eller dog Tak for 2 eller 3 Breve, som jeg har havt den Fornøielse at modtage, siden jeg sidst skrev Dem til. De veed, at Kongen har udnævnt mig

¹) Se N. A. 1834. Nr. 202. — Riber Stifts N. 1834. Nr. 102. Stykket er meget vigtigt.

²) F— sagde engang: Det kan være meget rart at have Familie, men det må nok koste svært, så at mange kunne komme til at miste den store Glæde at give.

til Ridder af Dannebroge. Hvad der kan have foranlediget dette, veed jeg ikke; men jeg formoder næsten, at det er gaaet saaledes til: Prinds Christian¹⁾ har formodentlig indstillet Biskop Faber til at blive Ridder, og da dette var skeet, er saa Kongen bleven gjort opmærksom paa, at jeg ikke burde forbigaaes, naar Biskop Faber skulde have denne Distinction. Tværtimod nægter jeg ikke, at det har fornøiet mig under disse Omstændigheder, at jeg blev Ridder, da det kunde for dem, som ikke kjendte de særegne Omstændigheder i Fyens Stift, have det Udseende, som om jeg var tilfidefat for en yngre Biskop, hvilket adskillige ved Leilighed kunde benytte. Misundelsens og Bagtalelsens Kunst og Kneb ere mangfoldige. Jeg gaaer min egen jevne Gang og stoler paa Gud og paa en god Samvittighed. Saaledes bevæbnet kan jeg med Rolighed malignum spornere vulgus.

Hvad Prinds Christians Indstillinger angaaer, da har en vis Mand nylig sagt, at Prinds Christian burde vexelviis være Gouverneur i alle danske Provindser, for at der kunde stee dem alle lige Stjel. Efter min Mening maa man dog helst være fri for saadan Nærværelse og Raade.

Dersom jeg havde været i Kjøbenhavn den 27de Januar og kunde have faaet Afgang til Kongen, vilde jeg have sagt ligefrem til Hs. Majestæt, at det uden al Tvivl vilde være rigtigt, at der paa hans Fødselsdag udgik den Befaling, at Sagen mod Prof. David skulde falde bort. Maaskee andre have haft samme Tanke, der kommer af sig selv eller paa-trænger sig selv. Maaskee er det skeet. Jeg vilde ønske det, thi der kommer intet godt ud af denne fordømte Sag. Her i Provindsen er Stemningen ganske god, men hvorledes den vil blive, naar Stænderne have forsamlet sig, det veed jeg ikke. Det er en egen Sag, at visse Deputerede, nemlig Bønderne, kunne hver Dag lægge ikke lidt op af deres Diatpenge, medens

¹⁾ som Gubernur over Fyen.

andre Deputerede ikke kunne komme ud af det med deres, hvilket næsten vil være Tilfældet med alle dem, som skulle medbringe en Tjener eller Opvarter. Dette kan ogsaa, ligesom i Norge, bidrage til, at Bønder fortrinlig vælges. I Norge er det forsaavidt endnu værre dermed; thi der faae Storthingsmændene ikke alene Diatpenge, men de faae ogsaa Varelses anvisne, og disse leie de ud til andre (thi Huusleien er høi i Christiania), og hoi selv i et ringere Herberge, hvorved de profitere ikke lidet foruden Diatpengene. Bonus lucri odor é re qualibet, sagde Vespasianus.

Skjøndt jeg ikke, som De, har maattet musicere¹⁾ paa Kongens Fødselsdag, saa har jeg dog maattet være med 2 Aftener i Byens 2 Klubber. Jeg kan nu endnu mindre end tilforu taale Nattevaagen og Nattesviir. Jeg kommer eiheller ellers i Aftenselskab, men paa Kongens Geburtsdag er det en anden Sag; da gjelder det: „Falder nogen for denne Huus, han falder for Kongen og hans Huus.“ Smidlertid er dette en maadelig Trøst; og jeg vil herefter i alt Fald ved saadanne Leiligheder kun komme i den ene Klub. — I Aftes, da Kongens Fødselsdag celebreredes i den dramatiske Klub her i Byen, fortalte Regimentscommandeuren, Kambr. Moltke mig, at Biskop Jansen, her af Byen, spiste engang til Middag hos Prof. Hauchs Fader, og spurgte da Sønnen om hvad han studerede. Denne svarede, at han studerede Philosophie. Dertil siger Biskop Jansen: det fører ikke til Brød. Hauch svarede atter og sagde: Menneket lever ikke af Brød alene. Dette var ypperligt sagt, og det maa uden Tvivl have sat den verdslige Biskop i nogen Forlegenhed. Forresten var den Biskop Jansen homo duræ frontis.

Jeg er nu, især efter, at have læst Skuespil af Forfatteren

¹⁾ Akademiets Musiklærer, den ivrige Kapelmusikus Fredr. Pedersen var min Ven. Han trængte bestandig til en Klarinettist, og da jeg i Ungdommen havde trakteret dette Instrument, så måtte jeg stadigen assistere, så godt jeg formåede.

til en Hverdagshistorie, aldeles enig med Dem i, at F. V. Heiberg ikke er denne Forfatter; thi disse Skuespil har han ingenlunde skrevet. Men at det skulde være hans Moder, kan jeg endnu ikke ret troe, skjendt hele Gaaden lader sig let løse ved at antage dette.¹⁾

Det er dog besynderligt nok, at Kammerraad Povelsen²⁾ er bleven Justitsraad. Det synes mig at være uklogt med Hensyn til Forholdene. Hvad vil nu Kammerraad Grüner i Ringsted sige? Allerede da jeg var Professor i Kjøbenhavn, fandt han det umueligt, at en Academieforvalter skulde være virkelig Kammerraad, og han derimod, som var Universitetsforvalter, skulde kun være Kammerraad 3: een af „de andre Kammerraader“! — Det er dog sørgeligt, at det saaledes gaaer Krebsgang med Academiet. Er der intet derved at gjøre? Kan De ikke ligefrem skrive Deres Mening til Rosenvinge? Jeg er enig med Dem i, at de fleste Disciple ville have langt bedre af at sidde 3 Aar i 3die end i 4de Klasse; 2 Aar i 4de Cl. er alt nok. — Lev vel!

Deres hengivne F.

Ålborg d. 19de Februar 1835.

Kjære Ven!

Director Estrup har skrevet mig til nylig, og han roser Deres Læsebog, idet han kalder den „en omhyggelig samlet, vel udarbejdet og vel redigeret og meget passende Læsebog“. For min Skyld haster det aldeles ikke med det Exemplar af Læsebogen, som De har tiltænkt mig. — Jeg er enig med Dem i, at det var ønskeligt, om een eller anden kyndig og dngtig Skribent vilde tage sig for at opklare eller vejlede den offentlige Mening om Prof. Davids Skrift og Sag. Jeg ønskede ogsaa, at De vilde skrive noget i denne Sag. Hvad Sibbern skriver, er godt, er meget godt; men det er ikke

¹⁾ Det viste sig dog siden at være rigtigt gjættet. Smf. 1ste Samf. S. 390.

²⁾ Sorø Academies meget talentfulde Godsforvalter og Raskerer.

blant og skarpt nok; derfor falder det ikke i Dinene, og trænger ikke ind i Folk.

Skjænt jeg har paa Deres Ord forfikkret Folk her, at Gjersing er død af Brystsygde, saa vilde de dog hellere troe det udsprede Rygte, at han har aflivet sig selv.

Af Haagens Indlæg har jeg ikke læst meer endnu end Extracten i Kjøbenhavnsposten. Derfom Extracten er godt gjort, da maa Haagens Indlæg være meget slet skrevet. Først i Dag har jeg faaet Indlægget selv. Naar jeg faaer det læst, skal jeg sige Dem min Mening derom. Der er hverken Ende paa eller Maade med Kjøbenhavnspostens Dumheder: den anseer „et Alternativ“ for = et Extrem eller Forlegenhed eller Ulykke; den antager, at Normændene paa Grund af „Rettroenhed ikke vilde taale uøbte Føder i Norge“; den sammenligner de 10 Guds Bud med Carl den 10des Ordonnansfer! Det er stor Skade, at vi ikke have et bedre liberalt Dagblad. Kjøbenhavnsposten er det meest læste af vore Blade.

Det har gjort mig meget ondt, at Chr. Wendelboe er død¹⁾. Han var en meget agtvaerdig og retfindig Person. Hvorledes gaar det nu med hans Forlovede? Maaſtee bliver hun hos den gamle Fader?²⁾ Jeg maa ellers tilstaae, at jeg ved at see Chr. Wendelboe oftere har havt den Tanke, at han ikke faae ud til at leve længe. Sligt er forekommet mig med Flere, og det har viist sig saaledes; men jeg kan ikke tydeligere sige, hvori det bestaaer.

Biskop H. F. Zanson, fra Aalborg, var ikke Biskop i Aalborg, men i Aarhus. Han var en lærd Mand, der ikke maa forveyles med Nasmus Zansen, som var Biskop i Aalborg, og om hvilken sidste der neppe er meget godt at sige, naar man skal sige Sandhed.

¹⁾ Søn af Pægen i Sorø, Kanselliråd Wendelboe, og hans Amanuensis, almindelig respekteret allerede da han var Stolens Discipel.

²⁾ Jo, indtil hun År efter ægtede en Enkemand, Præsten Lindegaard i Slaglille, nærved Sorø, en Skolefammerat af mig.

Derfom Kongen lader sig besnakke til at lade Sagen mod Tauber¹⁾ falde bort, vil denne dog neppe kunne blive i sit Embede. Men det var dog en forfærdelig Skandale, om han skulde atter beholde sine usfortjente Bortpenge.

Lev vel!

Deres hengivne F.

E. St. Hvad siger De om Molbechs kritiske Epistler og om Hunden Berganzas Tilskrivt? Hauchs Svar har jeg læst og det syntes mig at være meget godt; dog var det ønskeligt, at denne Strid²⁾ var bleven ført med lidt mindre Bitterhed. Jeg vilde ønske, at Overlærer Dahl vilde anvende ligesaa megen Tid og Flid paa at forsvare Treschow's Opus posthumum³⁾ mod Redacturen af Fædrelandet³⁾, som han har anvendt paa at forsvare Molbechs danske Ordbog mod Prof. Torfel Baden. Vale!

¹⁾ Dahl var nemlig i sin Ungdom en brændende Treschowianer.

Aalborg d. 5te Mars 1835.

Kjære Ven!

Net megen Tak for Exemplaret af Deres tydske Kasebog! I Hensende til det, som jeg kunde have at sige om denne Bog, vil jeg helst henholde mig til hvad Biskop Mynster har sagt om den; thi noget bedre kan jeg ikke sige, og jeg kan især ikke sige det cum tanta auctoritate, da jeg ingenlunde er saa competent en Dommer, som han. Imidlertid vil jeg dog tilføie, at jeg vel kan skjønne, at den er i den Grad Deres Arbeide, at De kan kalde Dem Bogens Forfatter, hvilket en Kasebogs Udgiver ellers i Almindelighed ikke kan. Forfaavidt kan jeg ogsaa billige Efterkristen, der ligner noget Luthers Tilskrivt til Eftertrykkere, som han tiltaler saaledes: „meine

¹⁾ Jeg har måttet forklare så meget Slemt om denne Stakkel, at jeg nu er træt. Men Sorø's tragiske Skjæbne kræver Kjendsgjerningernes Omtale.

²⁾ Se Kbhavnspost 1835, hele Januar Måned, især Nr. 21 og 25.

³⁾ Se Fædrelandet (Davids), Bind 1. S. 262—72.

liebe Diebe!“ At De har antaget en saakaldt ny Orthographie i Danffen, synes jeg mindre om, da intet synes mig derved bundet, men vel noget tabt. Jeg troer ogsaa, at man bør være, for at bruge et Udtryk af S. Grotius, *procul ab omni affectatione non necessariæ novitatis*. Jeg har endnu ikke læst meget i Deres Bog; men jeg har i Sinde at læse den heelt igjennem.

Da jeg for 8 Dage siden talte med Rector Prof. Tauber, havde han endnu ikke faaet Deres Bog; maaskee har han faaet den siden; thi den var ventelig sendt ham med Skibsleilighed. Forresten sagde han, at der behøvedes en god ny tydsk Læsebog i Skolen. Naar han faaer Deres, siger han vel: *quod petis hic est*. (Jeg tillader mig endnu at tale undertiden et Par latinske Ord, inden dette Sprog bliver ganste affsaffet.)

W. Kothes Tale kan være mærkelig nok; men mig har den ikke synderlig behaget. Hvad siger Kothe nu, da Kongen siger: „Ingen uden Vi alene kan være istand til at bedømme hvad der er Statens og Folkets sande Gavn og Bedste!“¹⁾ Hvad siger Kothe dertil? Dog, det er mig ligegyldigt. Jeg siger dertil: En absolut Monarch kan ikke tale synderlig anderledes, og dette staaer ikke heller i Strid med Anordningen om Provindsialstænder; thi Kongen har ikke tilladt Stænderforsamlingen at bedømme Statens og Folkets sande Gavn og Bedste, men kun at raadslaae derom og at indstille deres Tanker og Meninger til Kongens Bedømmelse. Saaledes maa det absolut forstaaes. Men saaledes vil Folk ikke forstaae det; og derfor hedder det galt. Det gaaer i Sandhed ikke an at forene den absolute Regjeringsform med repræsentative Former. Jeg er enig med Dem i en Yttring, som De for en Tidlang siden meddeelte mig, at en fuldkommen Trykkefrihed havde været bedre for Danmark end disse Provindsialstænder, som ere intet, men ville med Bold og Magt være noget, ja være meget.

¹⁾ Se Coll. T. 1835, Nr. 9; forreste Side.

Det gaaer ikke godt dermed. Dog gaaer det vel godt under Kong Frederik den 6te.

Hvad siger Folk i Kbhavn om den Kgl. Resolution? Her i Aalborg (Aalborgenserne ere i alt Kjøbenhavnernes Efterabere) samlede ogsaa Subscriptioner paa en Ansøgning til Kongen om Censur; men saavidt jeg veed, affendtes Ansøgningen ikke, fordi Svaret forinden læstes i Collegialtidenden. Mytken er denne, at Folk troe, at Kongen ved at udgive Forordningen om Provindsialstænder har givet en repræsentativ Forfatning og affkaffet den absolute Enevoldsmagt! Da en af de aalborgske Demagoger læste den Kongl. Resolution i Collegialtidendens sidste Nr., sagde han: „Kongen holder os alle for Nar!“ — Jeg vilde ikke underskrive Ansøgningen, fordi jeg, som jeg erklærede, ansaae den for i ethvert Tilfælde overflødig.

Derimod anseer jeg det ikke for overflødigt at virke mod Trykkefrihedens Misbrug. Dog maa dette efter min For mening især stee ved Pennen, eller ved Skrifter og Blade.

Læser De i Sorøe „Nordisk Kirketidende“? Grundtvig har deri (Decbr. Hefte) skrevet eller sagt noget om Sognebaandets Løsning med den Titel: „Professor Clausens Kneps ad Sognebaandets Løsning“, og med det Motto:

„Enten man ta'er det paa Langs eller Tvers,
Løierligt er det som Lüttichaus Vers.“

Det hele Stykke er ellers ganske ordentlig skrevet. Hvad Sognebaandets Løsning angaaer, da anseer jeg denne for en temmelig uvigtig Sag, hvorfor jeg hverken er enig med Forfatteren eller Modstanderne deraf. Lindberg taler i samme Kirketidende om „den herskende Dørtroe, at Bastholm i Slagelse er en Philosoph og hans Avis et Orakel.“ Dette er nu en Dørtroe af en anden Art end den, som Bastholm efter sin Mening bestrider.

Derfor en Forordning om Blade udkommer uden at forelægges Stænderne, da kan jeg ikke egentlig see noget paa=

faldende¹⁾ deri; thi Stænderne kunne jo ikke begynde at virke, før de ere samlede; hvad der skeer, før de blive samlede, vedkommer dem ikke. Sic sontio, Salva secas sentientium sententia!

Det Kongl. Svar til Trykkesfrihedsvennerne, eller rettere sagt til de conspirerende Petitionsmagere, løber mig meget om i Hovedet. Forresten mener jeg, at Kongen kun har gjort Brug af eet af sine Prærogativer. Men Lord John Russell har nylig sagt: „naar Prærogativernes Sværd først er draget fra Kronens Side, da bliver det nødvendigt at holde Skjold og Pandser i Beredskab, til at værne om Folkets Rettigheder.“ Der kan maaskee gjerne udkomme et Rescript, hvori bekendtgjøres, at Folket ikke viser sig modent til Forhandlinger i raadgivende Stænder, hvorfor disse indtil videre ikke skulle sammenkaldes. Dehemus ad omnia & in omnia esse parati. Vale!

Deres hengivne J.

Ålborg d. 19. Mars 1835.

Kjære Ven!

Mange Tak for Deres Brev! Jeg faaer ved dem dog noget at vide, som jeg maaskee ellers blev uvidende om, skjøndt det tildeels kan være vigtigt. Dertil regner jeg dog just ikke Lotte Phisters Død; thi jeg kjendte hende for lidt til selvstændig at kunne have nogen Mening om hende. Smidlertid troer jeg, at De har Ret i, at hendes efterladte Børn maaskee kunne blive et Middel til Gjenoplivelse af Underligheden imellem Dehlenschlager og hans Kone. — Det var slemmt, at Dehlenschlager sendte Deres trykte Lesebog tilbage; men det er maaskee godt, at De ikke kommer i nogen ny Forbindelse eller Berøring med ham for det første.

Hvad kan Stemmann have gjort de saakaldte Russer imod? Det er dog beklageligt, at saadanne Drengene ville opfaaste sig til politiske Dommere. Det kommer tildeels af den slappe

¹⁾ So, nok meget påfaldende, men strengt ikke ulovligt: det skee da iøvrigt ikke.

Opdragelse. Det kommer ogsaa maaffee noget fra Studenterklubben. Jeg troer neppe, at Studenterne i vore Studenterdage vilde været falden paa, eller have været at formaae til, at raabe pæreat for Statsminister Raas eller en anden saadan Mand¹⁾. Har De siden hørt noget, om der optoges Forhører angaaende Bereats-Raabet paa Høiesterets Aabningsdag? Dersom Stemmann tager sin Afsked, vil det nok vise sig, at det ikke vil være saa let at faae hans Plads besat igjen, og vil det saa gaae bedre? Paa den anden Side kan en Mand i hans Alder dog ikke længe blive paa en saadan Post, og det er i Sandhed rigtigt at trække sig tilbage itide.

Det er vistnok meget betænkeligt, dersom det er sandt, at Exdirector Taubers Sag bliver neddøstet. Han burde straffes „for alt det Onde, som han har gjort.“ Endskjøndt denne sidste Sag atter skal angaae en ringe Sum, bliver det i flere Henseender en stor Sum, naar man dertil lægger Summen af de foregaaende smaa Defraudationer. — Nu veed jeg da med Visshed, at Professor Tauber her i Byen flere Gange indstændig raadede sin Broder fra at modtage Directoratet i Sorøe. Men tilsidst svarede denne ham: „jeg mærker nok, at Du selv vil være Director for Sorøe-Academie.“ Denne Tale fik Professor Tauber, som kunde have været Director i Sorøe, dersom han havde villet være det, for sin gode Villie og broderlige Oprigtighed! Dette Træk, som Stiftsphysicus Justitsraad Hansen, der er Prof. Taubers fortrolige Ven, har fortalt mig, er fuldkommen characteristisk for Exdirectoren, hvis Grundform var lav Egennytte.

Det er meget godt, at Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug vil udgive et Ugeblad, naar det blot maa blive redigeret

¹⁾ Dette sigter til, at man, efter nymodens Skik, havde ved Opflag kaldt Studenterne sammen til Lindetræet, for at drage til Badstuestræde, hvor St. boede. En Slump mødte også, men for lutter Taler kunde de aldrig komme afsted. Vice-Inspektør stod derfor op på Benken under Træet og opfordrede dem til a) enten at gå hjem hver til Sit, b) eller „hen i Badstuestræde og så Prøgl.“ Det sidste valgtes, men Politiets Forholdsregler vare så gode, at det Hele blev til Wind.

af en dygtig og upartift Mand, og naar det saa vilde være de lumpne Døgnskrivere altid og med Eftertryk paa Raffen. Clausens Stykke om Trykkefriheden i dansk Ugekrift var skrevet snildt¹⁾, men det behagede mig dog ikke; thi det syntes mig at smigre Folket ved at stille paa Regjeringen. Men af al Smiger er Smiger for Folket det farligste Slags.

Det var derfor i mine Tanker det Bedste, at Stænderforsamlingen kunde komme istand snarest muligt; thi saa fik Folk andet at tænke paa. Men nu kan en saadan Forsamling vel ikke finde Sted førend til Efteraaret; thi da Fleertallet af de Deputerede er Landmænd, kunne de vel ikke kaldes ind om Sommeren. Dog burde denne Omstændighed ikke komme i afgjørende Betragtning.

Hermed følger Udtoget af Rothes Tale og Estrups Examen's Spørgsmaal. Dette sidste er vistnok meget besynderligt. Estrup har mere Skarpsindighed end Dømmekraft. En fast Dømmekraft har ingen, som ikke har en fast Villie. Svage Characterer have ogsaa svag Dømmekraft. Derfor er vor svage og characterløse Tid ogsaa saa riig paa stjeve eller og intetsigende Domme. Man mærker det paa saa mangen en Dom, at den er dicteret af den nu herskende Tone, Lyst, Tilbøielighed eller Lidenskab. Man maa bede med Kong David: „Herre! skab i mig et reent Hjerter, og forny i mig en stadig Aand!“ Som sagt, det kommer an paa en god og fast Villie. Dette var et Skriftsprog af det Gamle Testamente. Et andet, som jeg nylig læste, mindes man undertiden ogsaa om; det lyder: „En flittig Hustru er sin Mands Krone; men en uflittig er (som) Edder i hans Been.“ Dette staaer Sal. Ordsp. 12, 4. Davids ovennævnte Bøn staaer Dav. Ps. 51, 12. Bed at omtale disse Skriftsprog kommer jeg til at tænke paa et kraftigt Sprog af Luther, som jeg ogsaa nylig læste, og som man ofte kan have Anledning til at tænke paa i vor Tid. Han siger nemlig om det Værk, som han satte i

¹⁾ se D. U. Bind 6. S. 305.

Bevægelse ved Reformationen og Bibeloversættelsen, og om de derved foranledigede ubillige Domme og flette Foretagender: „der kot wird sich an das rad hengen.“ Det er et besynderligt treffende Billede, thi saaledes gaaer det, naar noget Stort og Godt kommer i Bevægelse i en flet og ureen Tid. Nu maa De dermed tage tiltakke for denne Gang. Lev vel!

Deres hengivne F.

Aalborg d. 24de April 1835.

Kjære Ven!

Nu har jeg atter 2 Breve fra Dem at takke for og at besvare. Hvad den Rectors Sogen=om=Raad for Mangel af Conduite angaaer, da er dette en meget mislig Sag. Det er omtrent det samme som at søge Raad for Mangel af Forstand. Det nytter ikke meget. De husker jo nok, hvad den gamle Stemann sagde til en Herredsfoged, som hos ham søgte lignende Raad. Han sagde nemlig: „De skal bruge Conduite, og dersom De saa begaaer nogen Feil, skal jeg nok klappe Dem.“ Det er forresten beklageligt med begge disse Lærere! Smidlertid har hverken De eller nogen anden dygtig Lærer noget at frygte. Skoledrengene vide, ligesaagodt som Gadehundene, hvem de kunne forfølge og drille.

De siger, at Tauber i Aalborg ligner Broderen lidt. Han ligner ham i visse Henseender saare meget. Han ligner ham saameget i Udseende eller i Physiognomie, at det er mig ubehageligt at tale med ham propter memoriam rerum antea actarum et ob exspectationem casuum similium. Men naar jeg har sagt, at han ikke lignede sin Broder *Ex*directoren, saa meente jeg dermed, at Rectoren i Aalborg er en meget duelig Rector og en meget ordentlig og arbeidsom Embedsmand. Deri ligner han ikke sin Broder.

Han havde laant Deres Læsebog til Læreren i Lydst, Adjunct og Proprietair Frigast, og jeg veed, at Frigast erklærede sig derover saaledes: „Prof. Hjorts Læsebog er meget hensigtsmæssig og har Fortrin for de her i Skolen indførte“

(nemlig Behrmanns profaiske og Rahbels poetiske tydske Læsebog), „men da disse Bøger ere nylig indførte her i Skolen og anskaffede af Disciplene, kan jeg ikke tilraade nu at indføre Prof. Hjorts Læsebog.“

Om Trykkesfrihedsselskabet mener jeg, at det maa holdes for opløst; thi naar et saadant Selskab har optaget 1100 Medlemmer af Krethi og Plethi, saa duer det ligesaa meget til at virke for Trykkesfriheden, som et Hjerdingfar Kalk, hvori man har kommet 2 Tdr. Sand, duer til at mure med. Forresten anseer jeg nu det hele Selskab for Spilfagterierie. *Mysterium hujus societatis hoc est:* Prof. Sibbern skrev mig nylig til, omtrent saaledes: Vi have haft en Action for at forebygge en Agitation. „Da liegt der Hund begraben!“ — Dog vilde jeg nu helst foreslaae, at de dermed skulde understøtte Udgivelsen af gode Bøger, f. Ex. af Deres danske Læsebog, eller Børneven. De skulde gjøre et Forsøg derpaa!

Har De laßt, hvad E. Bagger har skrevet i Søndagsbladet om Digterne i og ved Sorøe?¹⁾ Han er frivol. Han anseer alle Ting for gode, især Mennekkenes Tilbaeligheder og sandselige Lyster, og han anseer neppe noget for ondt undtagen streng Iver for Sandhed og Ret, for Religion og Dyd; thi saadan Iver anseer han uden Tvivl for Ondskab eller Snyghed. Han er en af dem, om hvilke Prof. Dr. Carl Hase²⁾ siger, „sie predigen das Evangelium der Frechheit und des Fleisches!“

Lev vel!

Deres hengivne J.

Aalborg d. 22de Mai 1835.

Jeg tvivler meget paa, at jeg vil kunne levere Dem noget Bidrag til den danske Læsebog. Nu kommer Visitats-

¹⁾ Nr. 14: Hauch seer suurt, Bredahl brummer, Jngemann vaander sig, Wisfers Latter synes Krampelatter.

²⁾ Anseet kirkehistorisk Lærer i Leipzig. — I Rom boede jeg i Hus med ham.

reiserne, som borttage mig megen Tid, og jeg kan ikke, som Biskop Plum, paa disse Reiser arbejde paa græsse Anthologier eller paa danske Almuestrifter.

De politiske Cardinalstykker af X og Trediemand, i dansk Ugestrift, ere i mine Tanker af Mynster og H. E. Ørsted¹⁾.

Hvad Frang Bülow angaaer, da skal han have veddet med en Bagtmeister af Ringarden om, at denne vilde blive Overtoldbetjent i Aalborg, og Beddemaalet skulde gjelde 1,000 Rd. Bagtmeisteren tabte Pengene, men vandt Embedet. Dette er skeet i dette Aar.

Prof. David skal være frikjendt af Hof- og Stads-Retten. Jeg blev ikke egentlig overrasket derved; thi Trykkefrihedsfager lader sig dreie som en Bogvase.

Dersom Rosenvinge kommer til Sorø, saa haaber jeg, at han nok seer, hvad han bør see. Han er en klarfyndet Mand og en velsindet Mand. De kunde jo ogsaa anvise ham det rette Synspunct, om andre have fordreiet det. De bør skrive undertiden til Rosenvinge og sige ham alt, hvad han bør vide. Han vil det Gode og kjender det Rette. Det kan nok hjælpe. Mynster havde ikke heller, saavidt jeg veed, gaaet i en offentlig Skole; men han vidste dog god Besked om Skolevæsenet.

Det er rigtig Skade, at De ikke har Tid til at skrive om Dagens Anliggender; thi det kunde haardt behøves. Men der kommer vel ogsaa Tid dertil. Carl Bagger er nu nok den virkelige Redacteur af Kjøbenhavnspostens Søndagsblad; derfor er det ogsaa et frivolt og flaut Blad. I sidste No., som jeg har seet, i en Novelle om H. Hjørvardson, har han kaldt Kristus — „en berømt Misbæder“, og yttret den Mening, at Jorden har været formørket ved ham nu i 1800 Aar. Sligt burde ikke taales, slyndt det kan foragtes. Mag. Lindberg har nogen Ret, naar han paastaar i sin Kirketidende, at Tidens Aand er den onde Aand, eller Djævelen, og at vor Tidsalder,

¹⁾ Se D. II. Bind 7. S. 137—149 og 249—257. Jeg troede det samme.

som har hengivet sig til Tidens Aand, derfor krymper sig ved at forsvare Djævelen og alle hans Gjerninger. — Der er i Sandhed noget deri; men det var bedre, at det blev sagt af en anden, end Hr. Lindberg. Tidens Retning er frygtelig materialistisk og bliver let djævelsk.

Det er dog mærkeligt, dersom det er sandt, at Prof. David ikke skal have skrevet en eneste af de Artikler, hvoraf Generalstiftelsen har hentet gravamina mod ham; men disse Artikler skulle være af Joh. Hage, Lehmann og Sager! Hvad Udfaldet af Prof. Davids Sag angaaer, da er hans Fritjendelse *malum minus*, dersom der tages Hensyn til Følgerne. Men jeg formoder ogsaa, at Tøilesløsheden nu vil blive større, ifald Trykkefrihedsselskabet ikke kan hemme den.

Deres Broder Smith-Hjorts Afhandling i Kjøbenhavns-posten¹⁾ indeholder noget Rigtigt og noget Urigtigt. Til det sidste regner jeg hans seminaristiske (o: pedantiske) Bemærkning om Balles Lærebog; thi hvad der staaer om Amphibier er aldeles uvesentligt og ikke værd at nævne, og „besynderlig“ istedetfor „særegen“ er godt gammelt Dansk, ogsaa gamle Treschow sagde besynderlige Pligter for særegne Pligter; jeg vilde heller ikke tage i Betænkning at sige og skrive besynderlige Pligter i Modsatning til almindelige, ligesom man siger i Besynderlighed i samme Betydning som i Særdeleshed. Det, som Deres Broder har sagt om de gamle Psalmer, er ogsaa uforstandigt sagt; thi enkelte store Pletter kunne ikke reent tilintetgjøre disse gamle Psalmers uforgjængelige Glæde. Selv Psalmen, eller rettere Visen, hvori disse Ord staaer, at de lette Laare ikke hjælpe Gudzi, eller Lucie, naar Straffen kommer, fra hvilken hun ikke kan løbe, er vel smagløs nu; men den var det ikke tilforn, og Stedet er ikke stødende for Almuen, hvis Sæder endnu ere ufordarvede, og det er i sig selv aldeles rigtigt og sandt. De gamle Psalmer med alle deres Knuder

¹⁾ Om Folkekrister. Se Kbh. P. 1835. Nr. 106, 7, 8, 10, 13.

og Pletter ere langt bedre end de nye med deres Glathed og tomme Glands. De gamle Psalmer ere aandfulde, men tildeels smagløse. De nye Psalmer menes at være smagfulde, men de ere aandløse. Hvad er bedst? Det er vor Tids Ulykke, at den seer meest paa et glat Udvortes, paa en elegant Form, og ikke taaler den nøgne, haarde Sandhed. Lev vel!

Deres hengivne f.

Halborg d. 14de Juli 1835.

Kjære Ven!

Jeg haaber, at De har modtaget de faa Linier, hvormed jeg tilbagefendte Provst Trydes Bidrag til Deres Læsebog¹). I det Hele taget syntes jeg meget godt om Stykket. Den Gang havde jeg ikke Tid til at skrive mere. I Dag har jeg lidt mere Tid. — Det er mig kjært, at De har faaet den Engellænder i Huset til at undervise i Dansk og Tydsk. Da han jo ikke skal lære Engelsk, indseer jeg ikke, hvorfor den engelske Lectors Huus kunde synes at have noget Krav paa ham.

Det skammelige Dictum om et Sted i Mynsters Betragtninger var dog vel aldrig af Pastor Bastholm? Det er utroligt, hvor vrede og bitre Rationalisterne kunne blive, naar de modsiges godt. Forresten maa den, som kan sige slikt om Mynster, være selv enten „et Fæ eller en Hylker,“ o: enten dum eller falsk. Dersom jeg havde været tilstede, vilde jeg have sagt dette med faa Ord, og beviist det med et Par gode Grunde. Dette kunde have skeet uden at støde eller at opbringe den Fortællende, da man ikke holdt sig til ham, men til hans paaberaabte Autor eller Hjemmelsmand. Man bør ikke tie til slikt, men modsiges det med Sagtmodighed og Grundighed.

Prof. Wilster har selv meldt mig, at han har skrevet de Recensioner, som De formoder, at han har skrevet, eller hvori

¹) nemlig det vakre Stykke til Slutning: Farvel til de Unge, som skulle gaae til Confirmation.

De gjenkjender ham. Recensionen af Chr. Winthers Digte syntes jeg i det Hele godt om. Poul Møller har nok skrevet imod den i Kjøbenhavnsposten; men dette Stykke har jeg endnu ikke seet¹⁾. Hauch har ikke Ret i at excipere W. fra Adelsstanden, thi W. er en Adelsmand, vide ejus sigillum.

Efter Bisittatsen i Thy har jeg været plaget af en haardnakket Forkjælelse, som endnu holder ved og udmatter mig ikke lidet. Dog har jeg ikke opgivet Reisen til Sorø og Herlufsholm. Derimod har jeg ikke i Sinde at komme til Kjøbenhavn; thi Reisen dertil vilde alene tage mig 8 Dage bort, og jeg kan ikke anvende mere end 14 Dage paa hele Reisen. „Hvo som haver et Embede, tage vare paa Embedet!“ Jeg skal en Dags Tid iforveien underrette Dem om, naar jeg kommer; men jeg agter og ønsker at logere hos Gjestgiveren i de 2 eller 3 Dage, hvori jeg maaskee kan opholde mig i Sorø. Iøvrigt takker jeg Dem og Deres Kone venstabelig for Deres gode Tilbud.

Veed De, hvo Forfatteren er af Novellen Johan Gordon? Jeg har læst denne Novel, som danner en skarp og gavnlig Modsatning til Carl Baggers Noveller i Søndagsbladet, med en høi Grad af Interesse. Det er et godt Væredigt²⁾.

Rector Flemmer i Randers skal have brækket sin Arm paa Reisen til Sjælland, hvor han vilde søge om Rectoratet i Frederiksborg.

Lev vel!

Deres hengivne f.

Aalborg d. 4de Aug. 1835.

Kjære Ven!

Efter lang Betænkning har jeg for det første opgivet den paatænkte Reise, fordi jeg ikke har kunnet komme til nogen fast Beslutning desangaaende. Quod dubitas, ne facias.

¹⁾ Sml. denne Bogs 1ste Saml., S. 246 o. ff.

²⁾ Den var af nuværende Lic. theol. B. E. Rind i Søby i Sjælland, hvis Disputats handlede om coelibatu Christianorum per tria priora secula; en rar findrig Præstemand.

I Dag eller med næste Post skal jeg skrive til Biskop Faber. Den Omstændighed vil især være imod Dem, at Proust Birchs Læsebog ansees af Fynboerne, som ere meget patriotiske, for et non plus ultra. Jeg skal gjøre mit Bedste. Den mig meddeelte trykte Prøve, som jeg skal sende Biskop Faber tilligemed den skrevne conspectus, synes mig at være særdeles god og tilfredsstillende.

Poul Møllers Svar til Chr. Wilster behagede mig ikke; thi det indeholdt rigtig nok meget godt og rigtigt, men det var dog skrevet i en lidenskabelig Tone og ubilligt i det Hele. Angaaende Signelserne eller Billederne om Træet i Regentsgaarden har P. Møller Uret, og Wilster Ret, og det baade i Principet og i Anvendelsen i nærværende Tilfælde¹⁾. Wilsters Recensioner ere maaskee vel skarpe, men de ere i Hovedsagen vel grundede og gode. Jeg finder det derfor ikke ganske i sin Orden, at De kalder hans Recensioner bittere og haarde. Jeg kunde næsten fristes til at anvende paa Dem, naar De vil tage det i den bedste Mening, disse Juvenalis Ord: Quis tulerit Gracchos de seditione querentes? Hvilket Grundtvig har oversat i et haardt Hexameter saaledes: „Oprøres maa man, naar over Oprør Graccherne klage!“

Med Herlufsholms Skole gaaer det, som jeg hører, fremad til det Bedre. Det glæder mig meget baade for Tingens eller Sagens Skyld og for Dichmans Skyld. Det var dog nok en Feil af Stemann, at han antog den unge Fr. Münter til Adjunct; thi jeg mener her, at han er bleven Adjunct for Biskop Fr. Münters Skyld, hvis Fader var Stemanns Ven. Nogen Nepotisme kan Stemann nok ikke frikjendes for, d. e. i vidtløftigere Betydning, skjøndt han langtfra ikke driver det saa vidt som Møsting. Møsting og Stemann skulle begge have speculeret paa Amtsforvaltertjenesten i Ringsted; den første for en Krag, forlovet med en Frøken Krogh fra Trondhjem, den

¹⁾ Se Kbh. Post, 1835, S. 638—9 og 681—2, om Harmoni imellem et hylst Digts forskjellige Billeder; af Wilster. S. 706; af P. Møller.

anden for en Fønsø, forlovet med Comtesse Schmettau; men Møsting feirede, som bekjendt. — Mon det ellers skulde være sandt, at Kongen eftergiver Stemann i Skatter af Baldbygaarden et Aar 8000 og et andet Aar 12000 Rddr.? Andre Godseiere i Sjælland paastaer saadant! Jeg har ikke villet skaffe mig Narmere at vide herom, da jeg i al Fald vidste, at usus har forqvættet flige Forhold reent¹⁾. Dog, det er bedst ikke at tænke paa slikt.

Lev vel!

Deres hengivne *J.*

Aalborg d. 25de Aug. 1835.

Kjære Ven!

Nu har jeg da endelig faaet Manuscriptet om Bibelen. Det synes mig i det Hele at være et meget godt Arbeide, og det vil være en Prydelse og Berigelse for Deres Børneven. Fremstillingen er, paa nogle enkelte Pletter nær, meget paa=sende. Fra Biskop Faber, til hvem jeg skrev under 11te d. M. har jeg endnu intet hørt. Det De bemærker om Understøttelse af Fonden ad usus publicos, som jeg raadede at søge, synes mig vel grundet. Deres Bog er langt mere ad usus publicos end mangt et Skrift, som har faaet Understøttelse af hiin Fond, og som har været ad nullum nec publicum nec privatum usum.

— — — Jeg veed nok, at en tydst Læge og Skribent har nylig sagt, at det er inhumant at udlæde Sygdomme af moralske Feil. Men det er dog alligevel ret og tilbørligt. Det er besynderligt nok, at man i vore Dage er mere bange for at være og at synes inhuman, end at være og at synes ugudelig og uchristelig. Jeg maa ofte troe eller tænke, naar jeg betragter Tidens Tegn, at Fichte ikke havde stor Uret, da

¹⁾ Man påstod f. Ex. i 1840, at medens Stemann endnu ikke var kommen ret fast i Sadlen hos den nye Konge, havde Geh. Råd A. B. Rothe, hos hvem Finantserne iforvejen havde en halv Tønde Guld tilgode, fået et nyt Lån på 8,000 Rd. allernådigst tilslået, hvortil så St. overrasket havde udbrudt: Allerede!

han betegnede vor Tidssalder som den fuldendte Syndigheds Periode. Forresten begynde nogle Skribenter at mærke det samme, endog i Paris; thi en fransk Skribent har nylig kaldt Staden Paris den civiliserede Verdens forraadnede Indvolde (les entrailles pourries du monde civilisé). St. Simonismen var en Slags Forgudelse af den menneskelige Egennytte og Forfængelighed, eller af den syndige menneskelige Natur. Den var ogsaa et stort Tidens Tegn.

Det glæder mig, at Herlufsholm er i stadig Opkomst. Men det er sørgeligt, at Sorø Skole er i saa stærkt Aftagende. Her i Aalborg er Discipeltallet i Tiltagende. Efter Dimissionen i Aar bliver Antallet af de Tilbageblivende 60, og 20 nye Disciple ere indmeldte. Aalborg Skole er ogsaa en jevn god eller solid Skole; men den er streng humanistisk, eller hvad man vil kalde det; thi Sprogene spille her Hovedrollen. Tydskt og Fransk læres her godt eller bedre end i de fleste andre Provinds-skoler. Men der læres kun det Befalede, altsaa skrives der ikke i disse Sprog.

Under de offentlige Debatter om Nepotisme¹⁾ og Salg af Embeder skal atter et Sø- og Land-Krigscommisfairs-Embedet i Fyen være blevet solgt for 1000 Rbdtr. og en Halvblodshingst af den store, bekjendte Embedsælger og Veddemaaleshelt. Jeg frygter for at Kongen er for svag. Det nye Overstjæg gjør ham neppe stærkere. — Man maa nu fige med dobbelt Alvor: Lev vel!

Deres hengivne F.

Aalborg d. 18de Sept. 1835.

Kjære Ven!

Der bliver intet af min Reise til Sorø i denne Maaned, og maastee ikke i Aar. Den 20de Sept. og følgende Dage skal jeg være i Thy for at overvære Dimissions-Examen ved Seminariet i Snedsted. (Derfra skal blandt andre dimitteres en Student Just, som gif paa theologiske Forelæsninger, da

¹⁾ Sm. f. Gr. Rbh. Post, 1835. Nr. 182 og 83; af Johannes Hage.

jeg var Professor ved Universitetet). Og den 14de Oct. skal jeg ordinere 3 Candidater til Præster. Dertil kommer, at Stiftamtmanden nok vil foretage en Reise i October Maaned, og begge kunne vi ikke være borte paa een Gang.

Med megen Interesse har jeg læst Deres Betænkning om en Real=Classse eller om Realclasser i Sorø¹⁾. Jeg mener, at De i Grunden har Ret, og at der lod sig noget udrette paa denne Maade. Estrups Forslag er ikke udførligt.

Sophus Zahle havde i sin Recension af Melchior's Skrift om Danmarks Pattedyr sagt, at Melchior først havde indført, ja først havde tænkt paa at indføre naturvidenskabelig Underviisning i Skolerne her i Landet. At dette er aldeles urigtigt, har jeg viist i en anonym Berigtigelse i Kjøbenhavnsposten²⁾. Det er forunderligt, at en saadan Uvidenhed kan finde Sted, og at Maanedsskriftets Redactions=Medlemmer have ladet en saa aabenbar falsk Paaastand passere. De andre maae dog vide, at Underviisning i Physik og Naturhistorie har været indført først i Frue lærde Skole i Kbhvn., og at den efter dette Exempel indførtes paa Herlufsholm og i nogle andre Skoler. Jeg har desværre den Mening, som jeg, ligeledes desværre, har fundet bestræket ved flere Leiligheder, at Redactionen ikke har rettet denne grove Feil, fordi den Paaastand, at den naturvidenskabelige Underviisning er en Opfindelse af de nyeste Tider, eller af de sidste Dage, passer bedst i Maanedsskriftets Kram. Thi de rose hvad der passer i deres Kram. Ei engang H. C. Ørsted undgaaer at strande paa denne Klippe. Havde han saaledes roest Welhavens tvungne Sonetter, dersom Tendenten ikke havde passet i hans Kram? Es ist eine schwere Sache, gerecht zu sehn! Men retfærdig bør man være; det er Sagen.

Dersom Cometer kan have Indflydelse paa Veiret her paa Jorden, da vil jeg troe, at den Hallen'ske Comet er Skyld i det

¹⁾ For sent til at stryges mærkede jeg, at her viist et Stykke af Lütken forvejledes; se Kbhv. 1835. Nr. 180.

²⁾ Kbh. P. 1835. S. 854—6.

forunderlige, ustadige og flette Veir, som vi have haft her i de sidste 2 Maaneder. Forresten har jeg ikke seet Cometen endnu. Jeg længes efter at see den, „den gamle Kæmpe stærk“. Dog var det ikke den Comet, om hvilken Dehrensdlager skrev sin Sang; men det er det samme; thi den Sang gjaldt enhver stor Comet. En ny Embedsmand her i Byen har kjøbt dette sit Embede ved at give sin Formand 4000 Rbdlr. i Afstaelfe, og en vis Mand 3000 Rbdlr.s Værdi i Douceur. At gjøre fligt i vor Tid, er det samme som at stjæle under Galgen eller med Strikken om Halsen.

Lev vel!

Deres hengivne F.

Aalborg d. 19de Octbr. 1835.

Kjære Ven!

Det er nu temmelig længe siden, jeg skrev Dem til. Interim aliquid factum est. For det første er Stænderforsamlingen aabnet. Den er aabnet paa en værdig Maade. Mynsters Prædiken er, som sædvanlig, udmærket og særdeles passende. Ørstedes Tale er ypperlig, og i visse Henseender ligesaa god som den bedste Prædiken. Hvad Takadressen angaaer, da kunne maaskee Meningerne derom være deelte; men det var høist vanskeligt at skrive en saadan Takadresse uden at faae Utaf fra een eller anden Side¹⁾. Hvad Oversigten over Finanzerne angaaer, da er det godt, at den er kommen, men den synes dog ikke at være ganske tilfredsstillende. Det er maaskee godt og rigtigt, at det ikke er tilladt Avisfriverne at fortælle noget paa fri Haand om Stænderforhandlingerne, thi Avisfriveriet vilde vistnok sætte Ridenstaberne i en altsfor heftig Bevægelse; men paa den anden Side er Kjøbenhavnsposten fnyfende vred derover, og den vil gjøre alt det Onde, den kan. Det skal især være 2 Candidati juris Lehmann og Sager, som skrive de publicistiske Stykker i Kjøbenhavnsposten.

¹⁾ Saml. disse Breves 1ste Saml. S. 188.

Det var dog alligevel Skade, om dette Blad, hvad man undertiden kan befrygte, skulde saaledes forivre sig, at det maatte ophøre.

Jeg har seet af Rector Flemmers Program, at Deres tydste Læsebog skal indføres eller er nu indført i Randers Skole, og af Professor Madvigs Program, at De af ham er kaldt vir doctissimus, Professor Soranus. Begge Dele have fornøiet mig; men denne Madvigs Dmtale vilde især have fornøiet Deres og min gamle Ven D. D. Bloch, som satte megen Pris paa slikt. Han vilde uden al Tvivl have antegnet disse Ord i sit Exemplar af Deres Bog om de latinske Conjugationer.

I Onsdags ordinerede jeg Adjunct Balslev fra Frederiksberg til Præst her i Stiftet. Han fortalte, at Exdirector Taubers Sag i denne Maaned skal paadømmes i Højesteret. Man meente, at han vilde beholde sin Ære og slippe med Embedets Fortabelse. Han skal incredible dictu have sagt, at han vilde bosætte sig i Sorøe. Det forekommer mig, at man maatte være noget forlegen med ham i Sorøe¹).

Samme Dag ordinerede jeg ogsaa en Hr. Damkjær, som nylig havde fyldt sit 25de Aar, og som havde udgivet en Prædiken, og en Afhandling om Religionsunderviisning samt en Bibelhistorie. Jeg havde ventet, at han maatte være en betydelig Person; men det var Bind, det meste. Han undsaae sig endogsaa ikke ved i en Prædiken, som han holdt her i Byen den næstfølgende Søndag, at indflikke en heel Side af een af Mynsters meest characteristiske Prædikener, og hele hans Prædiken var en Samling af saadanne purpurei panni. Han har ingen Dømmekraft, og en stor Selvtillid og Forsængelighed. Det er yderst ubehageligt at gjøre en saadan Dpdagelse.

Stiftsphysikus Justitsraad Hansen holdt den 8de Sept. firdstleden sit 25 Aars Embeds-Jubilæum. Saadanne egoistiske

¹) Ja, tilviiselse! Men hvad kunde den sølle Erik Gjorup ikke finde på at „sige“, uden at det derfor skede?

Fester behage mig ikke. De tage, ligesom al anden Egoisme, stærk Overhaand. Rjøbmand Spreckelsen her i Byen, som er gift med Secr. Deichmanns Søster, har i disse Dage gjort Fallit, man siger paa 30,000 Rbdlr. Deichmanns Eleve Rundt, der havde nedfat sig her i Byen som Boghandler, har ogsaa falleret. Hans Fallit skal være paa 10,000 Rbdlr. Han kunde meget godt have staaet sig her, naar han havde holdt ordentligt Huus; men han vilde føre et stort Huus, og være med allevegne, hvor der blev drukket Champagne, som vor Stiftamtmand sagde om ham. Lev vel!

Deres hengivne *J.*

Nalborg d. 2die Decbr. 1835.

Kjære Ven!

Mange Tak for Laanet af Biskop Mynsters Brev, som har interesseret mig meget. I Anledning af Talen deri om Litteratur=Blätter tænkte jeg først paa Dr. Menzels Dom over Goethe, hvilken Fordømmelse¹⁾ i det mindste er retfærdigere end Goethes Forgudelse. En Kammerherre Moltke (Sø- og Landkrigs=Commisfair A. Moltke, som skriver Vers, nu i Randerø, før paa Hald ved Viborg) nævnte nylig Goethe saaledes: „Goethe, Jesus Christus og Napoleon ere 3 overordentlige Mænd, med hvem andre ikke kunne sammenlignes.“ Det var i mine Tanker at sætte Christus igjen mellem 2 Røvere. Forresten gad jeg nok vide, hvad Prof. Sibbern og Goethes andre, tildeels blinde, Tilbedere sige til Menzels Dom over Goethe. Det forekommer mig, at de ikke kunne modsig den, skjøndt de vel kunne sige ect og andet derimod. — Menzel er en meget respectabel Mand; det er virkelig meget fortjenstligt, at han saaledes bekjæmper de nye Poeters og Skribenters Ugudelighed og Usædelighed. Det er ogsaa mærkeligt, at Börne bekjæmper Heine. Deraf seer man dog, at den ene Ravn undertiden hugger Dineue ud paa den anden.

¹⁾ 1835. Nr. 68, i en Rec. af Uhlands Gedichte; 9te Aufl. f. Gr. „Der wesentliche Inhalt seiner Dichtungen ist eigene Selbstvergötterung“. Sm. Fr. Schlegels Ord: „vor Lids Voltaire“.

Jeg veed ikke hvortil Mynster siger, naar han siger, at Prof. Clausen har fundet østerlandske Phrafer i Takadressen¹⁾. Hvor har Prof. Clausen sagt noget saadant?²⁾ maaffee i Folkebladet, hvori han siger flere underlige Ting, f. Ex. at Selvfølelsen er Kilden til alt godt og Midlet mod alt ondt. Man kunde ligesaa godt sige det Modsatte, thi det kommer an paa, af hvad Udspring og **Art** den Selvfølelse er.

Hvad Finanzerne angaaer, da maa der vistnok nødvendig gjøres noget derved. Dette maa Regjeringen selv erkjende. Indstrankninger af Udgifter til Hoffet o. s. v. vare nødvendige. Jeg kan ikke heller indsee, at Stænderne kunne have Lyst til at befatte sig med noget af det Hele, naar de ikke maa røre ved Finanzerne. Conferentsraad Ørsted³⁾ selv har vist været forlegen med denne Sag, da der uden Tvivl har været Strid mellem hans egen Mening og det ham givne Commissorium. Det er stor Stæde, at der skeer meget, som vækker Misfornøielse med Bestyrelsen af Finanzerne. Saaledes døde nylig her i Byen Etatsraad Hornshjld, som blev removeret for Kassedeficit. Han efterlod en ugift rast Datter paa 20 Aar og en halvvanvittig Søn paa 25 Aar. Nu har i disse Dage Sønnen faaet 200 Rbd. og Datteren 120 Rbd. aarlig Pension af Statskassen, eller som det hedder af Kongens Kasse. Dette er galt. Lad os kun betænke, at en gammel pastor emeritus faaer kun 200 Rbd. i Pension. Lad os betænke, at en redelig og ordentlig Embedsmands Børn neppe havde faaet en saadan Pension. Præsten Hornshjld har ventelig udrettet dette. Galt er det. Vil nogen sige: hæ nugæ sunt, saa svarer jeg: hæ nugæ in seria mala ducunt.

Nu har Prof. Sibbern med sine politiske Intelligentsblade

¹⁾ Se: Om den Kunst at talke. Dst. F. Bl. 1835. Nr. 27.

²⁾ Det er sagt i Dst. Folkeblad, Årg. 1, S. 107, af S. N. Clausen.

³⁾ A. S. Ørsted var den Rgl. Kommissarius den Gang.

begyndt at virke imod den flette Tone, som nogle yngre Grobianer og Tusentaster angive især i „Fædrelandet“ og Kjøbenhavnsposten, det er meget godt, dersom han vil holde ud dermed; thi ellers er det intet. Det er dog et Spørgsmaal, om han har den nødvendige Rolighed i Sindet og Klarhed i Fremstillingen. Det var vistnok meget godt, at vi havde et moderat politisk Blad, og det var, som Wynster siger, godt eller ønskeligt, at Flyveposten¹⁾ vilde danne sig til et saadant. Det er meget galt, at det ene Partie næsten ene fører Ordet. Det gjør megen Skade. Det skulde være et Blad, som Kjøbenhavnsposten, der skulde virke imod denne eensidige, partiske og bittere Stikken og Strigen. Et Skrift som Prof. Sibberns er ikke stiftet dertil, fordi det ikke læses af de samme Læsere.

Det glæder mig, at De vil skrive noget igjen om Real-Underviisningen. De bør, saavidt De kan, modvirke den skjæve Retning, som Politik og Litteratur hos os i flere Henseender begynder at tage. Lev vel!

Deres hengivne f.

Aalborg d. 10de Decbr. 1835.

Kjære Ven!

Da jeg forudsæer, at jeg ikke faaer Tid til at skrive Dem til med næste Post, tillader jeg mig herved at sende Deres Broders Brev med megen Tak for Laan. Jeg betaler gjerne engang imellem Portoen af saadanne Breve, og De skulde ikke have betalt Portoen af det sidste. Forresten frøgter jeg for, at Deres Broder Hans har for meget af den Selvfølelse, som Prof. Clausen anpriser, og hvoraf de Danske efter hans Mening have for lidet. Han synes at stole for meget paa sin egen Dngtighed²⁾. Gid det maa gaae godt. Men jeg er bange derfor.

Vale!

Deres hengivne f.

¹⁾ s: S. L. Heibergs Kjøbenhavns flyvende Post.

²⁾ Desværre må jeg stemme med Fogtmann. Dette og flere psykologisk instruktive Breve af min talentfulde yngste Broder vil jeg senere meddele.

København d. 11te Januar 1836.

Kjære Ven!

Jeg pleier ellers at overgaae mine Correspondenter i Expedithed; men denne Gang er jeg bleven meget tilbage med at skrive Dem til. Deres sidste Brev er af 15de Decbr. f. A. Dog er jeg temmelig lovligen undskyldt; thi jeg har altid saameget at bringe i Rigtighed ved Nytaarstid. 3 Dag skriver jeg egentlig for at takke Dem for Deres venstabelige Meddelelser i det gamle Aar, og for at ønske Dem og Deres al Lykke og Velsignelse i det nye!

Jeg takker ogsaa for Kaanet af Mynsters Brev. Jeg havde samme Dag faaet Brev fra Mynster tilligemed et Exemplar af hans Skrift om den danske Udgaave af Luthers Catechismus. Men hans Brev til mig var ikke saa omstændeligt, som Brevet til Dem, skjøndt det i det Væsentlige indeholdt det samme. Hvad siger De om Joh. Hages „Fædreland“? Det har baade Ræb og Klør. Han vil absolut, at man skal tage Partie for eller imod. Alle andre kalder han, saavidt jeg seer, „fornemme Conservative“ o. s. v.

Der er almindelig Glæde over, at Abrahamson er kommen bort fra sin indflydelsesrige Stilling¹⁾. Forresten er hans Stilling langt sikkrere nu, end den vilde have været, dersom han var bleven staaende. Men hans Stilling er bleven mindre glimrende og mindre riig paa Udsigter til at blive tjenstgjørende General-Adjutant eller Minister o. s. v.

Angaaende mig selv, da har jeg nu besluttet, at jeg vil holde min egen Huusholdning fra 1ste Mai. Jeg kunde ret ønske at tale med Dem og Deres Kone i denne Anledning; thi der er meget at betænke derved. Dersom der ikke var saa langt til Sorø, saa vilde jeg have bedet Dem om at have noget Tilsyn med mit Huses Indretning, ligesom De i Sorø

¹⁾ Han var Undervisningsdirektor v. d. mil. Højskole, Divisionsquartermester, Medlem af Direktionen for Garnisonskolevæsenet, (enerådende) Medlem af en, noget mystisk, såkaldet Tabelkommission for hele det lavere Skolevæsen m. m.

havde med min Hæve, der siden blev faa hufelig ødelagt.¹⁾ Maaſkee jeg en anden Gang tillader mig at ſkrive noget nærmere derom. Dersom jeg vidſte, at det lod ſig gjøre, vilde jeg helſt ſlutte et ſaakaldt Convenienz=Ægteſkab, ſom jeg ikke anſeer for utilladeligt, naar begge Parter ere enige. Dette bliver naturligtviis imellem os, fra hvilke jeg dog ikke udelukker Fru Hjort.

Lev vel!

Deres hengivne J.

E. Sk. Jeg har i Dag forſte Gang læſt i „Gelehrte Anzeigen“, ſom ſiden ſidſte October Maaned udgives af det Kongl. bayerſke Videnskaberneſ Academie. Det er et Oppositionſkrift imod Nutidens Swimmel og Galſkab. Det ſkulde holdes af Sorø Academie, dersom det ikke allerede holdes. — Vale!

E. Sk. 2. Naar Folk ſpørge: „er det rigtigt, at E— ſom opſigthavende Embedsmand har ſig en Herregaard tillige at beſtyre?“ — ſaa ſvarer jeg, at dette er ligesaa rigtigt ſom en ſtor Mængde andre Feil, ſom Regjeringen taaler, og ſom gjøre, at det oftere falder meget tungt for en ærlig Mand at holde med Regjeringen.²⁾

Aalborg d. 8de Februar 1836.

Kjære Ven!

Nu har jeg da endelig og omſider faaet Heibergſ Hlyvepoſt og deri læſt Deres Fragmenter af et Brev fra Provindſerne. Jeg har læſt det med ſtor Interesſe, og jeg mener virkelig, at

¹⁾ Hans Embedsbolig blev nemlig Sygehuſ for Akademiet og Haven rent omgjort til forſtjellig Brug.

²⁾ I mangfoldige År var ſåledes, ſkjønt Loven forbød det, Geh. Råd Stemann a) Amtmand i Sorø Amt og b) Beſidder af det ſtore Gods Valdbygård i Sorø Amt. — I Eſtrupſ Forhold kunde man vel ſynes, at den daglige Opſigt med Skole og Akademi i Detail for- bød Dobbeltſtillingen: men Eſtrup købte ſikkert Kongſdal kun i den Tanke at vilde forlade Sorø. Det forandrer da Sagen hel!

De har Fortjeneste deraf, at De først har taget til Orde mod Bladenes, navnlig mod Kjøbenhavnspostens og Fædrelandets, Infolents og Sophisterie og derved brudt Isen for andre. Dette har ogsaa virkelig frugtet. Man har nu tabt sin ubegrændsede Frygt for disse Blades Almagt. Kjøbenhavnsposten har selv pralet af, at den & Comp. var meer frygtet end Kongen og Collegierne, ja den kunde gjerne have sagt, at den var meer frygtet end Gud selv; men hver Djevel regjerer kun til sin Tid! Flere gode Stykker ere siden skrevne mod disse Blades Overdrivelsler og Uforstammenhed. Noget af det Galeste, som jeg har læst i disse Blade, er Student Ostermanns Afhandling eller Præt i Nr. 71 af Fædrelandet. Det er forunderligt nok, at Hage har været saa blind, at han har kunnet optage dette Stykke. Det er dog altfor galt at udlede Journallitteraturens Liv fra Winthers Raket. Det er ogsaa at stille Journallitteraturen en meget slet Nativitet. Men foruden den Fortjeneste at have brudt Isen, indeholder Deres Bemærkninger og Betragtninger ogsaa i sig selv meget sandt og godt i flere Hensender. (Jeg lider ellers ikke de, i mine Tanker udanstte, Superlativer af danske Participia, f. Ex. modsatteste istedetfor de meest modsatte o. s. v. Dette kan man ligesaa lidt sige paa Dansk, som modsattere for mere modfat o. s. v.) Hvad De har sagt om Prof. Clausens Forklaring af Liberal¹⁾, er meget rigtigt, under den Forudsætning, at han modsætter Liberale de Conservative; men naar Liberal kun bruges i Modfætning til Servil, saa har Prof. Clausen meer Ret. Jeg maa undertiden ordentlig tvinge mig selv for ikke at skrive noget publice om disse Døgnanliggender; men jeg bør det ikke, især fordi der er meget andet, som jeg først eller for bør gjøre. — Naar Hage klager saa stærkt over Journalisters Vilkaar og Misgjendelse, da bliver jeg omtrent stemt, som naar jeg hører en vis Person træde frem og sige: „Jeg er Mer=

¹⁾ Se ogsaa Krit. Bdr., Politisk Afd. 1852. Side 101—3.

Sml. Dansk Folkeblad. Arg. 1, Nr. 9. Af H. N. Clausen.

curius og gid jeg var det ikke." Hvorledes mon det gaaer med Trykkefriheds=Plakaten? Efter min Mening burde Udtrykket utilbørlig noget nærmere bestemmes, f. Ex. paa en ufømmelig og forhaanende Maade, og dernæst burde Mulcter ikke medføre speciel Censur. Naar Plakaten saaledes modificeredes, burde den, i mine Tanker, antages eller bifaldes.

Jeg takker Dem meget for det Raad, som De har givet mig, at jeg skulde skrive til Deres Kone om den bevidste Sag. Jeg skal tillade mig at følge dette Raad, naar jeg har tænkt endnu lidt noiere efter over den.

Det er ikke upassende at kalde Estrups Bog en Flintesteenshistorie¹⁾. Jeg er aldeles af samme Mening som Prof. Hauch, i hans Afhandling i Prometheus²⁾ om den høiere Landsdannelse, i det, som han siger om Historien og om det aandelige Liv, som deraf bør kjendes.

Det er dog mærkeligt, om Tauber skulde slippe for Straf, fordi han lider af Hæmorrhoidalste Tilfælde. Dette vilde være at indstrænke Tilregneligheden altfor meget. Paa den Maade kunde næsten enhver Forbryder blive brødefri og ansvarsløs. Forresten stemmer det godt med Mængdens materialistiske og fatalistiske Meninger.

Dersom det hngte skulde være sandt, at Prof. Engelstoft er bleven Præst i Høie=Laastrup, saa er dette ogsaa mærkeligt; saa kunde maaſtee Bindebøl blive Professor, dersom han vil være det. Martensen er ellers uden al Tvivl den dngtigste af de hngre Theologer.

Det næste Brev, som jeg tillader mig at sende Dem, bliver formodentlig til Deres Kone. Lev vel!

Deres hengivne J.

¹⁾ Den, som har Stålet i Hånden, eller i Ånden, kan slå mængden lysende Guist ud af Vogen; men Vogen lyser rigtignok ikke for hver den, der tager den i Hånden som en Stage med et Lys i.

²⁾ Ohlenschlägers Prometheus. Bind 6. S. 167—215: „Betrægtninger med Hensyn paa Menneskets høiere Opdragelse“.

P. S. Jeg har med stor Interesse læst Dr. Menzels Recension af Guzkows Roman¹). Menzel er en værdig og agtværdig Kjemper for alt det Gode og Skønne og en frøgtelig Modstander af alt det Slette. Jeg agter ham høit, fordi han siger og kan sige: „Jeg stræber ikke at kjøbe forfængelig Roes i Dagbladene, men at fortjene Nationens varige Agtelse“. Og fordi han siger til de umoraliske og ugudelige Skribenter, som true med at oversvømme Tydskland med deres Uhumskheder: „Aber ich setze meinen Fuß in euern Schlamm.“

Vi behøve her i Landet en dansk Dr. Menzel. Det maa De og andre endelig betænke. Vale!

Nalborg d. 29de Februar 1836.

Kjære Ven!

Indlagte Brev bedes leveret til Deres Kone. Jeg er hende meget forbunden, fordi hun saa ganske aabent har sagt mig sin Mening om det Adspurgte. Jeg maa tilstaae, at jeg selv var af samme Mening; men jeg ønskede, saa at sige, en høiere Autoritets Afgjørelse, som jeg nu har fundet.

Hauds Afhandling om den nærværende Tids Fordringer indeholder meget godt, jeg skrev nok om den sidst.²) Hans Guldmager har jeg endnu ikke faaet læst; men jeg læser, naar jeg har Tid. Man vil nok indvende imod den, at den indeholder endeel Usandsynligheder. Hvad siger De om Prof. Clausens skarpe Stykke mod Biskop Wynster i „Fædrelandet“? De foregivne 9 aarhuse Præster³) fortjente at tilbagesendes med deres drengagtige Opfordring. Naar jeg siger „foregivne“

¹) Se Menzels Lit.=Blatt. 1835. Nr. 93, af „Wally“, die Zweiflerin.

²) den ovenfor nævnte Afhandling i Prometheus.

³) J. Arch. N. 1836, Nr. 19 klagede 9 Præster spndigen over, at Biskop Wynster ikke en eneste Gang havde „opløstet sin Stemme for den danske Geistlighed“ ved Provindsialstanderne. Wynster afviste Klagen tilbørligt (Dagen Nr. 33). Clausen tog under en meget nærgående

Præster, vil jeg ikke sige, at de ikke sidde i Præsteembede, men at de ikke ere virkelige Præster, thi virkelige Præster ere ikke virkelige Pape. Men paa den anden Side er det ogsaa vist nok, at der er adskilligt i Kirkevesenet, som burde bringes frem ved Stænderforsamlingerne. Dog dette kan jo stee en anden Gang. Rom blev ikke bygget paa een Dag. Prof. Clausen er derimod bleven meget harmfuld over, at Mynster med et Par Ord vilde tilbagevise hans 5 Forslag. Jeg ønskede at nogen vilde stille nogle Amendementer til disse Forslag. Det vigtigste er det om en bedre Forberedelse for de theologiske Candidater. Dette er en trængende Fornødenhed. Mange, de fleste af dem, komme saa at sige ganske profane ind i det geistlige Embede. Clausen har skrevet saa skarpt som mueligt mod Mynster, hvilket han ogsaa selv har mærket, da han har sluttet med at sige, at Mynster ellers i andre Henseender er en ganske rimelig Mand. Det er høist mærkeligt, at Prof. Clausen saa tydelig lader forstaae, at det at være af hans Mening er Hovedsagen; dog er det smukt, at han indrømmer, at man kan være en brav Mand, uden at være af hans Mening. Mon Mynster vil svare noget paa Prof. Clausens Indvendinger mod hans Erklæring? Det synes mig ikke, at han vel kan undgaae at gjøre noget. Lindbergs frimodige Gjendrivelse af Biskop Mynsters Afhandling om Luthers lille Catechismus har jeg endnu ikke læst. Een af de dueligste Deputerede ved Stænderforsamlingen i Viborg, nemlig Statsraad Brinck-Seidelin har frasagt sig Deeltagelse i næste Forsamling. Forsamlingen i Viborg vil uden Tvivl komme til at staae langt under den i Koeskilde. Det er dog en stor Lykke, at Conferentsraad Ørsted og Professor Schouw ogsaa komme til Viborg; thi ellers frngter jeg meget for, at der kommer for saa, som egentlig ere dygtige til at tage Deel i Forhandlingerne.

Form (Fædrel. Nr. 75) Anledning til en Fornøelse af sine Reformplaner, m. m.

Beed De, hvem Recensenten af Deres tydske Læsebog er? Der hersker en vis Raadhed deri. Han synes at være „eine spakshafte Bestie“. Det er uden Tvivl den samme Recensent, som anmeldte Selmers akademiske Tidender¹⁾; thi i denne Anmeldelse fandtes ogsaa endeel Raadhed. Gamle P. E. Müller havde ikke taalt sligt. Jeg er enig med Dr. Kalkar i, at Dansk Litteraturtidende burde have en navngiven Redaction.

Deres hengivne, F.

Aalborg d. 28de Martz 1836.

Kjære Ven!

Det hele Stykke om Gudsdyrkelsen til Deres Læsebog behager mig ikke; thi det er ikke populært, og adskilligt deri er problematisk. Jeg kan ikke raade til at optage det, med mindre Formen kunde blive ganske forandret. Jeg anseer Stykket for upassende, og er enig med Dem i, at der er for meget om den usynlige, eller ideale, og næsten intet om den synlige, eller reelle, Kirke. Det havde været langt bedre at sige: „de Christne dyrke Gud i Kirken offentlig og i Forsamling, ligesom enhver bør dyrke Gud i sit Hjerte og i sit Hus; til denne Gudsdyrkelse ere visse Dage bestemte, og disse ere især Søndagen, som er bestemt til Gudsdyrkelse fremfor de andre Dage i Ugen, fordi Christus paa den første Dag i Ugen stod op fra de Døde, og dernæst disse store Festdage, som minde om udmærkede Begivenheder i Christi Liv her paa Jorden og i Kirkens Liv efter hans Himmelfart, nemlig Julefesten, Paaskefesten og Pindsefesten, o. s. v.“ NB. Dette er kun primæ lineæ til et Udkaft, som kunde blive passende. — Istedetfor dette medfølgende Stykke var det i mine Tanker bedre at tage nogle Stykker af Silvio Pellico's Menneskets Pligter, nemlig de religiøse Stykker af denne fortrinlige Bog.

Deres Stykke om Realstolen har jeg læst med Behag.²⁾

¹⁾ Underligt nok har jeg ikke kunnet bringe dette i Erfaring.

²⁾ se Kbhavnspost. 1836. Nr. 78.

Jeg fik nylig at vide af en Præst, som har talt med Grundtvig, at han erklærer Kealfstoler for Galskab. Den samme Præst fortalte mig, at Grundtvig var meget glad over Provindsialstændernes gode Gang. Det overgik langt hans Forventning, at det gik saa godt.

Man siger, at Provst Tryde vil disputere efter Indbydelse for Doctorgraden, naar han maa disputere paa Dansk, og dette skal Facultetet ville indrømme; men mon Directionen vil? Man siger, at Lic. theol. Rothe er bleven vred, fordi han ikke blev indbudet, og at han alligevel vil disputere.

Derfom Deichmann sender Dem nogle Exemplarer af min Lærebog, bedes de uddeelt efter en medfølgende Anviisning. Et Exemplar er da naturligtvis bestemt for Dem selv pro studio et labore, som det hed i gamle Dage. Det var dog underligt nok, om al Latin skulde blive affattet i vor Tid. Derfom det er en simpel Vesper, som skriver mod Prof. Clausen i Dagen,¹⁾ saa maa De kalde mig Mads; jeg mener ham, som kalder sig Prof. Clausens ubekjendte X, hvilket kan oversættes paa Latin saaledes: Ignota Clausenii Crux. —

Deres hengivne *J.*

Halsborg d. 21de Mai 1836.

Kjære Ven!

Skjøndt jeg ikke har produceret saameget som De, og ikke været saa forhindret som De i Brevskrivning, saa har jeg dog ogsaa haft nogle Forhindringer, og jeg har skrevet en Anmeldelse for Dansk Litt. Tid. af Prof. J. Møllers theologiske Tidsskrifts 2 sidste Bind, af hvilket det ene var eller er et opus posthunum. — Det glæder mig meget, at Prof. Scharling og Engelstoft junior ville fortsætte dette Tidsskrift; jeg haaber, at Aanden deri vil blive god, og jeg ønsker, at Bidragene maae blive bedre end i J. Møllers Tid; thi han var for „glimpflich“

¹⁾ Se i Dagen (1836, Nr. 54) det yderst strappe Stykke: „Biskop Wynnster, Prof. Clausen og nogle Andre“.

i at optage Bidrag og i at levere dem, ffjøndt han selv leverede mange gode Stykker. 2 Redacteurer kunne ogsaa lettere være strenge, som de bør.

Med Stiftamtmanden Kbr. Castenschiold var jeg den 7de Mai i Viborg, for at hilse paa Conferentsraad Drsted. Det er en heel Dags Reise fra Aalborg til Viborg, nemlig 11 Mile. Vi traf Drsted hjemme, og han var særdeles opmærksom og venlig imod os. Han undskyldte sig for at tage Deel i et Aftenselskab, hvortil han var indbudt, for at han kunde see os hos sig. Der var nu alle 4 Nørre-Sjyllands Stiftamtmand samlede, thi de 2 ere Standerdeputerede, den 3die boer i Viborg og den 4de fulgte med mig. Drsted er vel uforandret i Aand og Livlighed og Kraft, men det kom mig dog for, som at Alderen havde begyndt at kjendes mere paa hans Ansigt. Han syntes ellers at være veltilfreds. Afstanden mellem de 2 Standerforsamlinger erkjendte han vel, men talede ikke meget derom. Af de roeskildste Deputerede roeste han især Prof. Bang for Grundighed og Digtighed. Adskillige af de andre store lumina syntes han ikke at agte meget. Han dømmer meget fundt, og taler klart om Alt.

Prof. Schouw var syg, da jeg var i Viborg. Vicepræsidenten, som meget savnedes i Committeeerne, maatte præsidere i 14 Dage. Schouw meente, at hans Sygdom var en Følge af Fugtigheden i Standerhuset, dog ikke egentlig i Standerfalsen, men i det Værelse, der i samme Huus er ham anvist som Contoir. Han talede, som sædvanlig, meget forstandig. Han sagde blandt andet, at det var Skade, at de første Valg skulde gjælde for meer end 2 Aar. Deri havde han fuldkommen Ret i mine Tanker, især hvad Sjælland angaaer; thi nu veed man bedre, hvem man skulde vælge, end da man første Gang valgte. Dertil kommer, at adskillige af de Valgte ere efter 6 Aars Forløb udelevede Mænd, f. Ex. Møller Wulf, som allerede nu er 73 Aar gl.

De to vigtigste Sager, som ere bragte paa Bane af Standerforsamlingen i Viborg, og som ikke kom for i Roes-

kilde, var Forslagene om en forandret Lovgivning for Fattigvæsenet og for Skolevæsenet. Trangen dertil føles vel ogsaa mere i Sylland end paa Nerne. Jeg mener, at Rettighed til at faae Understøttelse af Fattigvæsenet maa medføre Forpligtelse til at arbejde, naar de, som forlange Understøttelse, ere arbejdsføre. Men dette er ikke saaledes nu. Nu kan næsten enhver doven og æreløs Kjeltring tiltrødse sig offentlig Understøttelse. Dernæst mener jeg ogsaa, at man gaaer forvidt i Skoletvungen. Den skulde lempes mere efter Leiligheden. Der er meget galt i disse 2 Ting. Ole Kirk, som gjorde Forslaget om Skolevæsenet, er en simpel, men meget vel opløst og klog Bønde fra Fjaltring Sogn i Ribe Stift.¹⁾

Da Stiftamtmand Castenschiold kom hjem fra Touren til Viborg, kom han hjem til dobbelt Sorg; thi han fik samme Dag Efterretning om sin Svoger Stiftamtmand Cederfelds Død i Odense, og han fandt sin Kone syg og sengeliggende. Hun døde efter omtrent 8 Dages Engeleie. Hun var en Datter af den Lüttichau, som forlod Landet efter at have tabt sin Proces og at Kammerherre-Nøglen var bleven ham fratagen, for den Maade, hvorpaa han forsvarede Godseiernes Rettigheder i Anledning af Stavnbaandets Løsning, og som derefter blev tydsk Rigsgreve og preussisk Minister og døde 1805.²⁾ Fruen døde for Kongens Skyld, om jeg saa maa sige; thi hendes Sygdom var uden al Tvivl fremskyndet af den Uro og Flytning og Malning o. s. v., som maatte foretages i Stiftamtmandsboligen for Kongens Skyld. Hendes Død er et stort Tab. Hun var en sjelden god og from Kone, og en kjerlig og forstandig Moder, og i det Hele meget be-

¹⁾ O. K. var en interessant Personlighed, høj, slank, mørkladen; stille, alvorlig, dog venlig; han var ung kommen på et Kontor, hvilket havde uddannet hans gode Anlæg. Men han tede sig som den belevne Bønde.

²⁾ Han var en ivrig Skribent om statsborgerlige Anliggender, især på Tydsk, da han havde studeret i Göttingen og var Dr. juris i Orford. Han fortjente måske en literær Karakteristik, da han trods stor Eusidighed og grove Fejl var en ganske mærkelig Mand.

hagelig eller venlig i Samtale og agtværdig i sit hele Væsen. Hun var efter General Zütphens Families Afreise herfra den eneste Dame, som man kunde have nogen fortrinlig Interesse for; de allerfleste andre ere sære eller udannede eller indbildske eller paa anden Maade besatte. Det er den pure Sandhed.

Jeg har læst en Deel af Deres nye Brev i flyv. Post, men neppe alt. Efter min Mening er Deres Betragtning af Underviisningen og navnlig af Realskolerne meget vel grundet. — Det er i mine Tanker ogsaa meget galt i mange Henseender, at omdanne de lærde Skoler til Gymnasier. Jeg mener ogsaa, at De og Ludvig Christiansen¹⁾, som har skrevet i „Fædrelandet“, har Ret i, at der bør være 2 eller 3 Gymnasier, som Mellemtrin mellem Universitetet og Skolerne. Dog mener jeg, at disse 2 eller 3 Gymnasier skulle være aldeles adskilte fra Skolerne, hvorfor jeg ikke kan billige, at Ludv. Christiansen vil, som det synes, beholde Sorøe Academies Skole i Forbindelse med Gymnasiet. Ogsaa troer jeg, at Sorøe er for lille en By for et Gymnasium. 100 Studenter i Sorøe ville dominere i Byen langt værre end 2 til 300 Studenter i de smaa tydske Universitetssteder. Dersom Directionen skulde falde paa at forvandle alle større lærde Skoler til Gymnasier eller at give dem en Gymnasialklasse, saa gaaer det galt baade med Lærere og Disciple og med det hele Væsen. Saa maa det langt heller blive som det er. Siden første Mai har jeg overtaget min Huusholdning for egen Regning. Hidtil er det gaaet ganske godt, men det er kun i Begyndelsen endnu.

Om 8 Dage reiser jeg, om Gud vil, paa Visitation, som skal holdes i Refs Herred, der er den sydvestlige Deel af Thy. I sædelig og religiøs Henseende ere Thyboerne de bedste af Folkene i Aalborg Stift, hvilke kunne henføres til 3 Stammer: 1) Bendelboer, 2) Morsinger og 3) Thyboer. Thyboerne og Morsingerne ere bedre end Bendelboerne. Bendelboerne ere

¹⁾ Skribenten Constant Dirckink-Holmsfeldt, den dels vel miskjendte, men dels til ilde Dmtale velfortjente.

stivfinede og temmelig usædelige; dog er der Forskjel, og der er flinke Folk iblandt dem. Det var især disse tre Folkestammer, som stode op under Skipper Clemens i Grevens Feide. En samtidig Digter nævner dem saaledes i et af Slagene, som tabtes af Oprørerne:

Først da flyede de Morfinger,
Og saa de Forrædere af Thy;
Efter stode de Bendelboer,
De vilde ikke fly.

Digteren St. St. Blicher besøgte mig for kort Tid siden. Han talte om, at han vilde behandle Skipper Clemens Historie, forsaavidt jeg kunde forstaae, i en Novelle eller en Roman. Denne gode Digter er en meget ulykkelig Mand, fordi hans Kone er en grov adultera. Han veed det nok, men har ikke Kraft til at stille sig ved hende. Det er en meget slem casus, især for en Præst.

Naar jeg kommer fra Bisitatsen, saa kommer Kongen. Dersom jeg var Konge, saa troer jeg, at jeg ikke vilde komme til Aalborg iaar; thi det er en egen Sag at tage ind med et glimrende og larmende Selskab i en Mands Huus, hvis unge Kone er død og begravet for en 3 Uger siden. Men slikt Ræsonnement gjælder vel ikke til Høve. Under disse Omstændigheder vil det vel vare noget, inden De igjen seer Brev fra mig. Men dersom De kan faae Tid, saa skal De ikke derved undlade at skrive mig til; thi Brevene sendes til mig, hvor jeg er paa Bisitats, fra mit Contoir.

Lev vel!

Deres hengivne F.

Aalborg d. 8de Juli 1836.

Kjære Ven!

De ville undskyldte, at jeg nu først besvarer Deres Brev af 26de Mai. Dette Brev modtog jeg paa Bisitatsen i Thy; og da jeg kom hjem fra Bisitatsen, kom Kongen. Derved fik jeg end mere Arbejde, da jeg tillige maatte prædike. Jeg holdt

en aldeles simpel christelig Prædiken over Dagens Evangelium Luc. 15, 1—10.¹⁾ Det er nok mueligt, at Herodianerne og de Skriftekloge forargede sig derover; men Kongen sagde til mig: „Taf for Deres Prædiken. Det var en god Prædiken.“ Efter Kongens Afreise maatte jeg holde Ordination. Derefter kom Landemodet. Alt dette har givet mig nok at bestille, især da jeg, som sædvanligt efter en Visitats, ikke var oplagt til at bestille noget.

Den nye Postindretning, som har fat Dem i Forundring, falder ogsaa mig lidt forunderlig. Den falder Postmesteren her i Byen ligesaa, og han gav derfor Kongen, som spurgte ham: „Naar gaaer Posten?“ et forkeert Svar. Han opfyldte saaledes det Ordsprog, som lyder: „Man kan ikke huske alt“, sagde Postmesteren, „da han glemte Postfækken.“ — De har vel læst Biskop Mynsters Tale ved Frederiksborg Skoles Indvielse. Hvad siger De, hvad siger Folk om denne Tale? Det er en kjel Tale og en kraftig Tale. I det Væsentlige er jeg ogsaa aldeles enig med Mynster. — Mynster har meldt mig, at Rasmus Sørensen nu skriver imod Sognebaandets Løsning. Da Magister Lindberg har erklæret, at R. Sørensen er een af vore bedste Theologer, kan et theologisk Skrift af ham imod Lindberg ikke ansees for ubetydeligt. Det er forunderligt at see, hvorledes Menneffene indvikle sig i Snarer, naar de ikke ville følge Sandhedens rene Vej.

Man mener, at Stiftamtmand Eastenschiold bliver Stiftamtmand i Byen. Det var at ønske for hans Børns Skyld, da han ikke vel kan faae sine 4 Børn, alle under 12 Aar, opdragne her i Byen. Dersom det steer, da bliver maaffec Grev Sponneck Stiftamtmand i Aalborg, og saaledes samles vi igjen. Da jeg forlod Ribe, sagde jeg just til ham, som beklagede Skilsmisfen: „vi kunne maaffec samles endnu en Gang.“ Han er en habil Mand. Men det er Eastenschiold

¹⁾ Om Jesu Omgjængelse med Toldere og Syndere.

ogfaa. Jeg er kommen godt, meget godt ud af det med begge. Lev vel!

Deres hengivne F.

P. S. Bindebølls Recension af Skrifterne om Troesbekjendelsen¹⁾ er mig ikke bestemt nok; Hr. Mag. Møllers Svar derpaa er meget skarpt, næsten valde amarum, men forresten godt og grundigt.²⁾ — Vale!

Aalborg d. 22de Julii 1836.

Kjære Ven!

Megen Tak for Deres Brev af 9de d. M. og for Raadet af Mynsters to Breve af 15de og 23de Junii, hvilke hermed tilbagefendes. Jeg erkjender ligesom Mynster baade Fortrinligheden af Deres Provindsbreve og Vigtigheden af Deres Anonymitet. Deres Stykke i Kjøbenhavnsposten om vore Skolereformers Udviklingsgang har jeg ogsaa læst med stor Interesse.³⁾ Jeg er ogsaa af den Mening, at vore saakaldte lærde Skoler trænge til en Reform, og at denne Reform kan og bør være saadan, at de saakaldte Realskoler blive aldeles overflødige.

Jeg kan dog ikke troe, at det skulde være sandt, at Directionen, et nominatim quidem Kollerup-Rosenvinge, tænker paa at forandre nogle af de største Latinskoler til Gymnasier, som skulde være paa een Gang baade Skole og Højskole, en Mellemting mellem Skole og Academie, omtrent som Sorø Academie! Jeg kan ikke troe, at dette er sandt. Er da det advarende Exempel, som det store Misgreb i Sorø Academies nye Indretning har givet og fremdeles giver og fremdeles vil give, ganske spildt? Jeg vilde sige, at Sorø Academie, saa galt det endog var indrettet, var til stor Nytte, dersom man deraf vilde lære, hvad man bør, at en saadan Indretning er

¹⁾ Mdsfr. f. Litt., Bind 15, S. 337—94.

²⁾ Se „Antikritiken“ i Dansk Litt. Tid. 1836. Nr. 14, S. 209—27.

³⁾ Kbhpost., 1836, Nr. 189. Sml. Nr. 78, 167—8, 197, 227—8, 241 og 43.

Galenstak og Absurditet. — Dersom der skulde tænkes paa at realisere en saa fordærvelig Plan paa andre Steder, vil jeg, om Gud vil, ikke være en taus Tilskuer derved; men jeg vil skrive derimod, og jeg vil vidne, hvad jeg veed.

Henrichsens Program¹⁾, som han har sendt mig, har jeg læst en Deel af. Det er et grundigt Skrift. Vil nu Professor Bloch enten gaae i sig selv og finde sig i al Rimelighed, eller vil han skjære Tænder og springe i Flint?

Fra Wilster har jeg nylig havt Brev, hvoraf jeg seer, at han ikke har nogen Anelse om, at De er Forfatter til Brevene fra Provindserne, skjøndt han roser begge Dele. Hvad isøvrigt Rjøbenhavnsposten angaaer, da er jeg temmelig enig med Biskop Mynster. Man bør ikke holde paa dette Blad ved at skrive deri. Dersom alle dygtige Skribenter trække sig tilbage derfra, da vil dette Blad snart gaae under, og da vil der blive Blads for et langt bedre Blad, som ogsaa jeg ønsker redigeret af Dem. Men dette Sidste har vistnok store Vanskeligheder. — At en heel Deel Dreng og Slynkler skrive af og til i Rjøbenhavnsposten, kan der ikke være nogen Tvivl om. Med dem bør man ikke arbeide, skjøndt man arbejder i en modsat Retning; thi man styrker dog Bladets Anseelse og derved Drengenes og Slynklernes Anseelse, naar man leverer gode Bidrag til dette flette Blad.

Hvad siger De om Overlærer Hage²⁾, som vil lægge Sag an mod Cancelliet og „af al Magt omstøde“ dets Resolution? Det er næsten ligesaa dristigt som det norske Storthings Beslutning at anlægge Sag mod Kongen i Sverrig; thi det er dog snarere Kongen af Sverrig end Statsminister Løvenskjold, som man vil tillivs. — Dersom Overlærer Hages Paaastand, at Domstolene skulle afgjøre, om noget er Politik eller ikke,

¹⁾ Om den Angræffe eller saakaldte Keudtinske Udtale af det Helleniske Sprog. En kritisk Undersøgelse. 1836. — Rektor Elberling, Prof. F. C. Petersen og F. Kind (Berl. Jahrbücher) udtalte sig derom.

²⁾ Se Davids „Fædrelandet“, 3dje Årg. Nr. 93, S. 22.

skal tages tilfølg, da maae vi have andre Domstole. Thi de nærværende kunne neppe antages at falde competente Domme i saadant Tilfælde.

Paa Mandag skal jeg reise til Mors paa Visitats. Om jeg skalde faa Tid til at gjøre en Reise til Sorøe, da vilde den falde i September Maaned; men det beroer paa Omstændigheder, som endnu ikke kunne kjendes. Jeg længes virkelig efter at komme til Sorøe, mindre efter at komme til Kjøbenhavn. Lev vel!

Deres hengivne *J.*

Kalborg d. 19de Aug. 1836.

Kjære Ven!

Naar De vil lade Deres Kone læse indlagte Brev, kan hun fortælle Dem noget sjældent Nyt.¹⁾

Fra Sorøe fik jeg nyelig en Hilsen ved Pastor Hald; men han havde ikke faaet seet andre af Værerne end Ingemann og Wegener. Han sagde rigtignok til mig, at han vilde for min Skyld have hilset paa Dem, men fik ikke Tid dertil. Men jeg agter ikke meget, hvad han i saadanne Ting siger. Han sagde ogsaa, at Overlærer Wegener var bange for, at hans Doctordisputats var brændt i Schulkes Gaard, og andet mere deslige — —.

Forresten er det min Mening, at det er galt fat med det theologiske Facultet in essentialibus. Det er utroeligt, hvor uvidende mange af de unge eller yngre Candidater ere om, hvad Christendom egentlig er, og hvor uvidende de ere om, hvad det er at prædike. Nylig prædikede een af de Dygtigere for Dimis for mig. Jeg sagde til ham: „Deres Prædiken var i Formen god nok; men De talte ikke om det, som Texten især opfordrer til at prædike om, nemlig om Forsønningen.“ Dertil svarede

¹⁾ Efter flersidig Gransken og Grublen over Familieliv og Mennesselig-
 pigt havde *J.* — nemlig forlovet sig med Fruken Frida Hesselaida
 Dons, Datter af Statsråd Dons på Holland. Hun døde allerede fire
 År, efterat dette Brev skreves, i en Alder af 36 År.

han: „Der er ingen af Professorene, som holder paa Forsoningslæren.“ Dertil sagde jeg: „Dette er ikke saaledes; men var det saaledes, da var det det samme som at sige at ingen af Professorene holdt paa Christendommen.“ Dette Svar af Candidaten er desværre meget mærkeligt, thi de vigtigste Lærdomme fordunkles nok ved Professorernes Forelæsninger. — En ung Præst, som nylig er kommen hertil Stiftet, har nylig sagt til sin Provst, at det kunde være det samme, hvad Tro man havde, naar man kun handlede retskaffent; og han antog, at Prof. Clausen lærte det samme. Dette er nu atter en Misforstaaelse, men en Misforstaaelse, hvori Prof. Clausen nok selv er Skyld. Det theologiske Facultet i Kjøbenhavn mangler en Mand som Tholuck.

Jeg er nylig kommen hjem fra en Visitats paa Morsøe. Denne De er et frugtbart Land og et smukt Land. Det mangler kun Skov. Jeg traf der et Par flinke Præster, men adskillige maadelige. Mange klagede over, at Præstekaldene ere for ringe, og det er tildeels sandt; men der er langt mere Grund til at klage over, at Præsterne ere for ringe; thi altsom mange af dem vide slet ikke, hvad det er at være Præst. Provst Birch i Høen indsatte nylig en Præst, som prædikede saa slet, at Tilhørerne loe ham ud. Dette er sandt, men forfærdeligt. Der maa gøres noget alvorligt for, at Præsterne kunne faae en mere præstelig Dannelse, og at Præstekaldene kunne vorde bedre besatte.

Jeg har i disse Dage havt Besøg af mine to Brødre fra Kjøbenhavn. Den ene er en forlagt eller forfadt Contoirist, han er temmelig lærd men meget upraktist¹⁾; men den anden er en dygtig og driftig Urtekræmmer og Handelsmand, men aldeles ulærd og udannet. De ere, Gud ske Lov, begge ganske

¹⁾ Følgende var dog ret praktist: Han vilde gjerne se London, men hans ringe Løn i et Kontor i Rentekammeret kunde ikke skaffe Rejsepenge. Så lejede han sig et Rum i et Skib, som gik til Thymsen, boede der, medens det lå der, gif om Dagen stittig om i London, og kom glad hjem med mange indhentede Rundskaber.

stikkelige Folk; den sidste har allerede 2 Sønner i Efterlægtskolen. Det er dog en Realskole, hvori man kan sætte sine Børn. Men ogsaa i denne Skole have de formegit at bestille, eller maa sidde stille for mange Timer om Dagen.

Lev vel!

Deres hengivne *J.*

Nalborg d. 6te Sept. 1836.

Kjære Ven!

Nu har jeg da faaet Troen i Hænder, at Estrup vil tage sin Afsteed; thi Professor Kolderup-Rosenvinge har skrevet mig det til, og Estrup selv har skrevet mig det til, saa at der ikke kan være nogen Tvivl derom. Jeg havde skrevet til Rosenvinge, at De burde være Director, da De var den eneste, som kunde forestaae dette urimelige Embede. Men han svarede, at han var enig med mig deri, dersom der skulde være en Director, men Directionen har nu andre Planer. Jeg kan vel en anden Gang skrive mere derom. De har flere Gange skrevet, at et Par Lærere nu vare den egentlige Ulykke i Sorøe. Man har truet mig med, at en Collegieherre i Kbhavn. ogsaa vilde blive min Ulykke her; thi Rngtet har sagt, at en Saadan skulde være Stiftamtmand i Nalborg. Id quod Deus avertat! Jeg vilde komme i stor Forlegenhed, om denne Fallent og Squadronneur blev Stiftamtmand her. Skeer det, saa maa jeg salvere mig ved Flugten : søge et andet Embede.

Deres Grammatik har jeg først faaet i Dag. Formodentlig har den ligget længe paa Søen. Jeg skal siden tillade mig at sige Dem min Mening om den. Jeg skal da ogsaa yttre mine ringe Tanker om deres „ærbødigste Mening“, at Deres Indretning af Syntaxis burde være et Mønster for alle Sprog's Grammatiker.

Jeg længes efter at komme til Sorøe, og jeg kommer der maaskee ogsaa engang i Nar. Jeg har nemlig i Sinde at gjøre en Reise med min Forlovede til Holland; men det kan ikke blive for langt ud paa Efteraaret.

Har De læst Grundtvigs Fiirkløver? Der er noget Godt og meget Sært deri. Det bedste deri er den rigtige Paastand: „at det tvungne Fattigvæsen er en kunstig Afgrund, som kan opsluge al Engellands Rigdom, uden at den fylder det mindste deri.“ Det er sandt; det er en sørgelig, for sigdig lært Sandhed.

Det har gjort mig ondt, at den arme Tønder blev saa uheldig myrdet! Jeg havde Medlidenhed med ham og købte undertiden nogle Numere af hans Blade. Forresten var han et sært og ikke agtværdigt, halvgalt Menneske. Men et skjændigere Mord end det, som er begaaet paa ham, er neppe begaaet her i Landet¹⁾.

Recensionen i Bind 16, S. 37—89, af Maanedssk. f. Litt., over Pastor Gads Skrift om Realunderviisningen, indeholder meget mærkeligt og godt. Det er noget af det Fornuftigste, som i den sidste Tid er skrevet om den Sag²⁾. Jeg mener, at det nu vil lykkes, da De har brudt Isen og slaaet Fjenden, at bringe Folk noget ud af det realistiske Billedede og Galsskab. —

Rev vel!

Deres hengivne J.

Aalborg d. 27de Sept. 1836.

Kjære Ven!

Jeg har meget at skrive om; men kun liden Tid. Derfor maa jeg fatte mig kort, i det jeg besvarer Deres sidste 3 Breve. Først beder jeg Dem meget at takke Deres Kone for hendes venstabelige Brev. Jeg kan ikke give hende den forlangte Beskrivelse af min Forlovede; men vil blot sige, at hun er en meget forstandig og dannet Pige, som er beundret af den Kreds, hvori hun lever, tildeels fordi hun har et stort Fortrin for

¹⁾ Se nærmere herom i Kbhpost. 1836. Nr. 248.

²⁾ Lütken og jeg vare begge af denne samme Mening. Vi holdt vor Kollega C. A. Rothe for den fortjenstfulde Forf., en Lærd, med hvem vi oftere havde haft den Fornøjelse at samstemme ved pædagogiske Qvæstioners teoretiske Løsning; medens hans Praxis mindre tiltraf.

alle de andre, skøndt hun ikke gjør dette Fortrin gjældende. Ubehageligt er det for mig, at jeg ikke gider kommet i det Huus, hvor hun er, da jeg ikke vil eller kan have noget med disse Folk at bestille. Dette foranlediger ikke faae Bedrøvelser. Jeg betragter min Forlovede som Gouvernante paa Herregaarden —, men Folkene der, d. e. Proprietairen og hans Kone, betragte hende som deres Datter, og ville tildeels betragtes som mine tilkommende Svigerforældre. Men det bliver der intet af. Herren der er en altfor simpel Landmand eller Stud depranger, og hans Kone er en overspændt og for mig ulidelig Dame. — Jeg har besluttet ikke at holde Bryllup førend til Foraar. Vinteren over vil min Forlovede opholde sig paa Holland hos sin Søster, Fru Lund paa Fredsholm ved Nakskov. Det er tildeels for at komme ud af det ubehagelige Forhold til det —ste Huus. Disse Efterretninger ere naturligviis kun bestemte for Dem og Deres Kone¹⁾. Jeg kommer ikke til Sorøe førend maaskee til Foraar, om Gud vil.

Jeg har atter skrevet til Rosenvinge og sagt ham, at man endnu burde gjøre et Forsøg med en Director ved Sorøe-Academie, fordi den første var for slet og den anden for svag, til at man kunde uddrage nogen Slutning om Director-Embedets Henfigtsmæssighed eller Uhenfigtsmæssighed og deres Embedsførelse. Derpaa har han ikke svaret. Nogle af de Betænkkeligheder, som ere ved at ansætte en Rector ved Skolen, har jeg ogsaa meddeelt Prof. Rosenvinge. Jeg kan især slet ikke forstaae, i hvilket Forhold han skulde staae til Lectorerne, og i hvilket Forhold Lectorerne skulde staae til Directionen, naar der ingen Director er. Jeg mener, at De bør skrive til Rosenvinge og meddele ham omtrent de samme Betænkkeligheder, som De har meddeelt mig²⁾. Jeg har sagt Rosenvinge min

¹⁾ Dette galdt i Året 1836. Men nu, en fuld Menneskealder efter, ere de uundvarlige i den hele Skildring; jeg må i den Anledning inhævere den Påstand, at jeg har haft Ret i at optage Stedet på Side 296 i 1ste Smf. netop således som jeg gjorde.

²⁾ Men dertil kunde jeg naturligviis ikke overtale mig.

Mening ligefrem, temmelig i Overensstemmelse med Deres Mening; men jeg ønsker dog endnu, at De i al Korthed vil fremhæve for ham de Momenter, som især tale mod en Rectors Ansættelse. Den Omstændighed, som De har bemærket, at Director og hans Familie kommer til at boe som Arrestanter paa Academiet, har jeg ikke gjort Rosenvinge opmærksom paa; men den er dog overmaade rigtig, og det vil i Fremtiden let kunne have den fordærveligste Indflydelse paa Skolen og Academiet, om Director havde en uforstandig Kone eller ditto vogne Døttre; men dette ikke sjeldne Tilfælde vil Directionen ikke kunne forebygge.

At jeg nu skriver noget sjeldnere til Dem, kommer tildeels af, at jeg af og til skriver til min Forlovede. Jeg troer ikke, at jeg kunde have gjort et glædeligere Valg end det, som jeg har gjort, og jeg føler mig lykkelig derved. De mødende Banskkeligheder, som udspringe af hine tidligere Forhold, haaber jeg at overvinde, især da min Forlovede er paa min Side. Vor Ven Rütken sagde engang, at enhver Mand faaer en eller anden Kamp med sin Kones Familie og Bekjendte at bestaae, førend han kan leve ret lykkelig med hende. Dette har jeg for en Deel ogsaa mærket; men jeg lader mig ikke let rokke fra min Beslutning, forblivende tenax propositi.

Jeg har modtaget en Bynkønfningssskrivelse fra Conferentsraad Ørsted, som har glædet mig meget; ligesaa fra Biskop Wynnster, som gaaer saa vidt, at han mener, at en Biskop bør være gift, hvilket jeg dog ikke kan indrømme; skjøndt jeg indrømmer, at det er godt at være gift, naar man er godt gift, men ellers er det noget nær det værste, som kan være til.

Lev vel!

Deres hengivne F.

Aalborg d. 14de Oct. 1836.

Kjære Ven!

Med Tak for Laan sender jeg Dem herved Deres Broders Brev fra Norge. Han taler ikke noget om Prof. Hersleb.

Har De hørt noget om denne brave Mands sidste Dage? Grundtvig har i sin nu sædvanlige Maneer skrevet et Digt over ham i Septemberheftet af Nordiskt Kirketidende. Lindberg figer i Anledning af hans Død, at det theologiske Facultet i Christiania nu er uddød; dog er der istedetfor Stenersen bleven ansat en Professor Kaiser, som er mig aldeles ubekjendt.

Det seer iøvrigt noget uroligt ud i Norge. Den svenske Konge er gammel, men fast, og Nordmændene ere stive. De have ikke ret lagt paa Hjerte, hvad Grundtvig sagde dem A. 1812 eller 1813:

„Voi, Norge, bøl din stive Rakke,
Det Vere er og ingen Stam at takke!“

I det mindste synes de ikke at ville takke Kong Carl Johan, som han efter sin Mening fortjener at takkes af dem. —

Nu kommer vi til Deres andet Brev af 9de d. M. Estrup, som har sendt mig Programmet til Reformationensfesten, har ligefrem fortalt mig, at Prof. Schouw har afflaaet den ham tilbudne Directorpost. Jeg kan ikke paa nogen Maade troe, at jeg skulde behøve at skrive til Rosenvinge, at jeg proprio motu havde skrevet til ham om Dem. Smidlertid skal jeg dog lade et Par Ord derom indflyde. Jeg har fra Førstningen af troet, at Kongen ikke vilde indvillige i, at der skedte nogen betydelig Forandring med Akademiet i Sorøe, og at han navnlig ikke vilde bifalde den paatænkte Plan med a) en Rector Scholæ og b) med „Rectorernes magnefiske Rectorat“ (Wilsters Udtryk)! Derfor har jeg ogsaa troet, at Director=embedet vilde vedblive indtilvidere. Jeg troer ogsaa, at De bør modtage dette Embede, dersom det bliver Dem tilbudt eller betroet, og jeg haaber, at De vil kunne overvinde de Banffeligheder, som vilde møde derved, og som møde allevegne, især i de overordnede Embeder. Ogsaa troer jeg, at Deres Kone vil kunne godt begaae sig i denne nye Stilling. Smidlertid maa jeg indrømme, at De i visse Henseender vilde tabe ved at blive Director. De maatte indstrænke Deres Skribent=

virksomhed, dersom De blev Director og dette var vistnok sand Skade. — Og dette er en stor Trøst, dersom De ikke bliver det.

Jeg ønsker oprigtig, at De maa faae Held til det Konststykke, at redde den unge — fra det kielste Burschevæsens Indflydelse.

Jeg takker Dem og Deres Kone meget for Deres gode Tilbud, at ville modtage min Kjæreste i Korsøer og ledsage hende til Bordingborg. Men for det første reiser hun ikke over Korsøer, men over Kallundborg. For det andet reiser hun fra Kallundborg over Kjøbenhavn til Bordingborg. For det tredje har hun en Broder og Søster paa Holbek Ladegaard, af hvilke den ene nok ledsager hende til Bordingborg, hvor hun modtages af sin Søster eller Svoger paa Volland.

Skaar fik jeg W. Kothes Skrift „det danske Kirkeaar“. —

Wilster har skrevet mig til og bragt mig sin Kones og sin egen Byskønning til min Forlovelse. Forresten skriver han meest om sin Oversættelse af Homer, samt om de forskjellige Ringer om, hvem der skal være „Statsraad“ i Sorøe.

Det Udtryk: „jeg var excluderet af Fadderne,“ er tvetydigt; thi det kan baade bemærke: *ab honore testium baptismatis exclusus eram*, og: *a testibus baptismatis æde vel domo exclusus eram*¹⁾. Men det betyder ventelig det første. Forresten bør man ikke lægge Vægt paa slikt. I saa Henseende har jeg, *laus sit Deo*, overstaaet *fatalia*.

Lev vel!

Deres hengivne J.

P. S. Ved den forestaaende Reformationsfest skal jeg prædike 2 Gange: 1ste Gang efter Kongelig Befaling, 2den Gang efter Pastor Halds Anmodning, da han skal være ved Festen i Kjøbenhavn. Vale!

¹⁾ Hvad dette sigter til, kan jo være det samme, men jeg tager det med som godt Træk i hans Korrespondents.

Aalborg d. 21de Oct. 1836.

Kjære Ven!

Jeg har aldrig havt slynderlig Tillid til —; thi jeg har for lange siden mærket, at han talte anderledes om Folk end til Folk. Dog havde jeg ikke tænkt, at hans Falskhed var gaaet saavidt, som jeg seer af Deres Brev. Men det er godt, at man faaer slygt at vide, og jeg takker Dem derfor.

Søvrigt behøver jeg vistnok ikke at sige Dem, at der ikke er et sandt Ord i alt det, som Hr. — og Fru — snakker; men jeg kan deraf slutte, at de staae i en Forbindelse med Folk, der ere mig fjendske og formodentlig have udspreidt eller meddeelt saadant. Et Uheld er forresten indtruffet i Dag, som vel vil give saadan ond Tale Næring, nemlig det, at en Pige, som tjente her i Bispegaarden og blev forført af Gaardskarlen, har født et uægte Barn etsteds her i Byen. Saadanne Uheld kunne ikke forebygges, men de give vistnok ondstabsfulde Menneſker ønskelig Anledning til Bagtalelse; skjøndt disse, naar de vilde, let kunde erfare den sande Sammenhæng. Jeg er nu engang vant til at foragte saadanne Rytter og bekyrret mig ikke videre derom; men det gjør mig ondt, naar de, som kalde sig mine Venner, opføre sig eller vise sig som mine Fjender; men dertil maa man da ogsaa vænne sig.

Lic. Rothes Bog¹⁾ indeholder meget, som er godt; naar den var skreven paa Latin, kunde han gjerne have faaet Doctorgraden for den. Man seer dog, at de ville holde noget paa Latinen endnu. Det har forfærdet visse Folk, som troede, at Latinen var foragtet og afføstet, at 70 Russer i Nar have faaet Noncontemnendum for latinſk Stiil. Man troede ikke, at man saaledes vilde chicanere de haabefulde unge Menneſker for den lumpne latinſke Stiils Skyld!

Nu maa jeg slutte af Mangel paa Tid. Dog maa jeg endnu bemærke, at det Rytte, at Prinds Frederik skulde blive

¹⁾ B. Rothes Skrift „det danske Kirkeaar“. 1836. 2den Udg. 1843. 3dje Udg. 1858.

commanderende General i Nørre-Jylland og boe i Aalborg, har foruroliget de Velfindede og glædet de Slettænkende her i Byen. Det norske Blad „den Constitutionelle“ er blevet forbudt i Danmark ved et Kongeligt Rescript, fordi der staaer en Artikel deri, hvori der siges, „at der formedelt den danske Thrones præsumtive Thronfølgeres paaftaaede Uduelighed til at regjere er gode Udsigter til, at de 3 nordiske Riger kunne vorde gjenforenede under Prinds Oscar.“ Det er Skade, at Kongen og Regjeringen lægger saa megen Vægt paa Sligt. Det gjør ondt værre. Det gjør Sagen farligere. Lev vel!

Deres hengivne F.

Aalborg d. 25de October 1836.

Kjære Ven!

Det er nu omtrent paa den Tid, at jeg pleier at sende Dem noget til min gamle Opvarterste. Ved at afgive disse Penge kommer jeg til at tænke paa den Yttring, som De hørte af den bevidste Frue, med Hensyn til mit Giftermaal, om mine huuslige Udgifter. De kan, om De vil, sige hende, at jeg med det roligste Sind kan forelægge min Forlovede Fortegnelsen paa samtlige mine Udgifter.

Min status honorum er ikke god, fordi jeg har maattet anstaffe meget Bohave, som har kostet og fremdeles koster meget, og fordi jeg maa sætte en betydelig Sum i Enkekassen, og maa afdrage denne Sum i svære Terminer¹⁾, og endelig fordi mit Embede er meget bebyrdet med Embedsgjeld og andre Byrder. Renter og Afdrag af Embedsgjelden er aarlig 400 Rbdlr. og Contoirholdet koster mig ligeledes aarlig omtrent 400; hvorfor ogsaa Stiftamtmand Castenskjold sagde til mig, da han lykønskede mig til min Forlovelse: „Naar De blot kan have Deres Udkomme som gift!“ Dog haaber jeg nok, at dette vil gaae an; men det gaaer ikke an uden hvad man i min Stilling vil kalde stor Indstrækning. Lev vel!

Deres hengivne F.

¹⁾ Fogtmann var den Gang 48 År gammel, hans Forlovede 32.

Aalborg d. 28de Novbr. 1836.

Kjære Ven!

Rigtig om Professor Schouws Udvælgelse til Director har ikke siden stadfæstet sig, saa at jeg næsten begynder at tvivle, om det er sandt. Jeg er af samme Mening, som De, at Schouw er for god til at være Director i Sorøe. Dermed vil jeg ikke sige, at han er bedre end De; men De er der nu en Gang. Dersom De var Professor i Kbhvn., da vilde jeg ikke raade Dem at blive Director i Sorøe. Nu troer jeg derimod, at De burde være det, fordi De er, saa at sige, inde deri, og behøver ikke at sætte Dem ind deri. Schouw er, som de bemærker, ikke Skolemand; og det er især Hovedmangelen ved ham.

Det glæder mig meget, at De nu tænker paa at udgive et Værk om dansk Litteratur og Tænkemaades Historie med et Tillæg om nogle danske Kunstfager¹). Et saadant Værk vil være af stort Værd og Birkning, som jeg haaber. Har De læst Geijers Minnen? Deri mindes De og Deres Kone.

3 Uoverdags, 3: iforgaars, døde Stiftsprovst Krarup, kun 53 Aar gammel, efter kortvarig Sygdom. Dagen før sin Død udfærdigede han endnu en Embedsdrag og underskrev den med fast Haand. Dette Brev fik jeg om Formiddagen, og Kl. 3 om Eftermiddagen fik jeg Bud om hans Død, som da overraskede mig meget. Han efterlader sig 10 Børn, af hvilke det ældste er 18 Aar gammel. Et sørgeligere Dødsfald kan neppe tænkes her i Byen. Han var min Formand ved Herlufsholms Skole. Her blev jeg hans Foresatte. Han var altid meget høflig og tjenstvillig mod mig. Han var en meget duelig og arbejdsom Embedsmand. Men han gjorde sig ikke tilstrækkelig Motion, og han studerede ikke synderlig, fordi han havde for mange Embedsforretninger. Han arbejdede med Lethed. Nu bliver maaskee Dr. Hald Stiftsprovst. Han vil blive fastuosus & imperiosus.

¹) Da Politiken, selv efter Fogtmanns Opfordringer, kom imellem, begyndte dette først at udkomme en Snes Aar efter som de „kritiske Bidrag“.

Jeg gad nok vide hvad Prof. H. N. Clausen siger eller vil sige om Dr. Estrups Reformationstale, dersom den bliver trykt. Clausen taler anderledes om Reformationen. Clausens Foredrag over Reformationstiden ere interessante, skjøndt Sproget kunde være bedre eller klarere. Der rører sig forresten en bedre Mand i adskillige unge Theologer. Saaledes har en ung Theolog Bornemann skrevet en mærkelig Recension af Dr. Frosts Oversættelse af Viisdommens Bog, i Dansk Litteraturtidende. Prof. Clausen er ogsaa mindre rationalistisk, end han har været¹⁾.

Det har undret mig noget, at Estrup vilde udgive den unge Fr. Wendelboes Ligsteensindskrifter, og det har forundret mig endnu mere, at et ungt Menneske har gidet syssle med dette Kram, hvorom det med Rette kan siges: lad de Døde begrave de Døde! Formodentlig har den unge Wendelboe følt, at han ikke levede længe. — Det er en sørgelig Tilfikkelse, som rammer denne Familie. Nu er Wendelboes Svigersøn Pastor Højberg ogsaa død, og det førend Naadensaaret var udløbet. Hans sidste Befordring vil saaledes neppe have forbedret hans økonomiske Tilstand.

Dr. W. Rothe har sendt mig sin underlige Disputats med et temmelig underligt Brev. Det var vistnok paafaldende, at Grundtvig vilde opponere paa Latin, da han i sit sidste Skrift, eller i eet af sine sidste Skrifter, har klaget over, at han ikke kunde faae Smagen af den forgiftige Latin ud af sin Mund. — Dr. Hald har fortalt mig, at Proff. Madvig og Molbeck kom slemst fra det ved det store Professoreller Doctorsekskab paa Skudebanen. Madvig gjorde Begyndelsen. H. C. Ørsted var især den, som dæmpede Tumulten. Iøvrigt kom nok Striden deraf, at Madvig og Molbeck ikke vilde have, at en upassende eller smagløs Sang af Dr. Med. Otto skulde synges, og de havde vist Ret i Sagen eller Tingen selv, men Uret i Formen eller Fremgangsmaaden. Lev vel!

Deres hengivne f.

¹⁾ og det gif glædeligen stadig fremad i den Retning.

Aalborg d. 19de Decbr. 1836.

Kjære Ven!

Forlænge siden skulde jeg have besvaret Deres Breve af 29de Novbr. og af 2den Decbr. Men deels har jeg havt travlt med Embedsforretninger, og deels anvender jeg en Deel af den Tid, hvori jeg før skrev til mine Venner, til at skrive til min kjæreste Veninde. Derfor maa De venstabelig undskyldte, at min Brevskrivning hverken bliver saa stadig eller saa omstændelig, som den undertiden før har været, i Vinterens Løb. Om Gud vil, holder jeg Bryllup i April Maaned. Det gjør mig ondt, at jeg er aldeles kommen af Gang med at skrive til vor Ven Lütken. Naar de seer ham, beder jeg Dem at forsikre ham, at der ikke er indtruffet noget, som har formindstet mit oprigtige Venstab for ham, men Tiden har ikke villet strække til, og jeg troede, at han meer end andre vilde undskyldte en saadan Forsømmelse. Saadan Tak faaer man for sin Godhed!

Hvad Prof. Sibbern har skrevet om Dehlenschlägers Socrates har jeg endnu ikke læst. Derimod har jeg læst Socrates med Interesse; men jeg seer nok, at dette Stykke ikke kan gjøre Lykke paa Skuepladsen. Man siger, at det, som meest har skadet Dehlenschläger hos Magthaverne, er den Omstændighed, at han bestandig anholder om Gratialex. For sin Reformationss-Cantate forlangte han og fik 50 Rbdlr. Hans Rone, siges der, skal være saa uhuusholderist*), og hans Pengesforlegenhed skal være meget betydelig. *) sml. Rubrikken Dehl.

De 10,000 Rbdlr., som Universitetet vilde have havt af Sorøe-Academi, faaer det nu af Communitetet.

Geijers Minnen haaber jeg at kunne sende Dem, Hauch og Lütken til Gjennemlæsning engang i Januar eller Februar Maaned, dersom De ikke har faaet Bogen før. Han siger deri blandt andet, at Danmark's Aftmagt er en Følge af Kongens Enevoldsmagt. Derfor kan hans Bog neppe undgaae at blive supprimeret, dersom den bliver oversat paa Dansk.

Har de læst Rector Dr. Bjørns Program til Reformationssfesten? Han taler deri om Dem og Deres Program¹⁾. Han har paa en underlig Maade citeret dette. Dette hans Citat er et Bovefstykke; ligesom De brugte U. v. Huttens „Ich hab's gewagt“; hvorledes han er kommen derfra, maa De bedømme.

Deres Broder Carls Program er et ganske agtværdigt Skrift²⁾. Nu er 4 af Biskop Hjorts Sønner³⁾ Skribenter. Det bliver en lærd Familie.

Jeg har i Folkebladet læst et Stykke om Finantserne af Prof. Bang⁴⁾. Det synes mig at være ganske fortrinligt, og et Ord i rette Tid⁵⁾.

Deres hengivne S.

P. S. Oberlærer Wegener har sendt mig sin grundlærde Døctordisputats. Jeg har forresten i denne Tid faaet altfor mange Disputatfer og Programmer, saa at jeg er nær ved at være ør i Hovedet deraf.

¹⁾ Mit Program hed: Tanker til nøjere Eftertanke om lærd Undervisning og dens Formål. 1829. 4°. Egentlig taler Bjørn ret klogt imod det.

²⁾ Forskjellen imellem den katolske og den protestantiske Lære om Retserfærdiggjørelsen. Maribo. 1836.

³⁾ Pastor Niels Schjørring Hjort skrev f. Ex. Vita asceticæ Latinorum cum re militari Romanorum comparatio, Ripis 1821, og Vita Laurentii Thuræ, episcopi. 1822. Pædagogen Smith-Hjort skrev f. Ex. Den belgiske Revolution i 1830; efter Autopsi. Statsråd, Postkomiteret Vilh. H. er den bekendte Oversætter og Fortolker af den hele Edda. — En 6te er Justitsråd, Herredsfoged Siegfred H., af hvem Skriftet „Politiet som Stifbarn“ er. 1862. — En Fortsættelse af Rækken er den bekendte Teolog, Provst Jens M. L. Hjort, Udgiiver af Evangelisk Ugskrift, skarpt Kritiker, m. m.

⁴⁾ Den roesklidste Domprovis temmelig berømte Søn Peter Georg, der næde lige til at blive Konseilspræsident. Jeg så hans stærke Rødmen ved den uventede første Bestigelse af Wrens Trappe. Jeg sad ligeoverfor ham ved en Diner hos den almagtige Stemann, der mod Slutningen af Tasslet sagde til ham: „Hr. Statsråd, må jeg have den Ære at drikke et Glas med Dem.“ Bang, som ikke havde denne Titel, blev blodrød og samlede efter sit Glas ved det overkraftende Vink om, hvad der måtte foreslå. Min Sidemand Justitsråd A. — gav mig et lille Puf i Siden. Bang blev det strax efter.

⁵⁾ Se Folkeblad 1836. Nr. 43—4.

Aalborg d. 9de Januar 1837.

Kjære Ven!

Tak for Deres Venstaa og for Deres venstaaelige Breve i det gamle Aar. Et glædeligt Nytaar ønsker jeg Dem og Deres Kone og Børn.

Af Prof. Rosenvinges sidste Brev faae jeg, hvad der gjorde mig ondt, at Pluraliteten i Directionen finder Betænknelighed ved at udnævne en af Lectorerne til Director, naar denne ikke just er den ældste eller den øverste i Rækken. Det er vist nok, at den Betænknelighed finder Sted ved en saadan Overspringen,¹⁾ at de Oversprungne blive misfornøiede, ut sunt homines o: fragiles et sui amantes. Jeg har nu sagt Prof. Rosenvinge, hvad jeg kunde sige om denne Sag. Biskop Mynster har uden al Tvivl ogsaa sagt sin Mening. Nu faaer Vedkommende at gjøre, hvad de troeste sig til at kunne forsvare.

Directionens Plan med Ingemann og Henrichsen synes mig reent absurd.²⁾ Hvo i al Verden har vel kunnet lægge en saadan Plan? Det er ikke gode Aspecter for Akademiet, at en saadan Plan har kunnet lægges af Directionen. Jeg maae isørigt tilstaae, at ogsaa jeg længes efter at see Enden paa disse Deliberationer.

Omstændighederne ere vistnok betænkkelige i mange Henseender, og det ikke blot for Sorøe Academie, men for hele Danmark. Kongen har været syg og er maaskee endnu syg. Prinds Christian er reist eller har været reist bort. Alt dette og meget meer er vistnok betænkeligt. Skulde der være noget

¹⁾ Fogtmanns dybe patriotiske og pædagogiske Interesse lod ham stadig med Varme forfølge Sorø Akademis veglende Skæbner; man har idelige Prøver derpå i disse Breve; senere hen vil man erfare min Anskuelse af dette Hovedpunkt; her vil jeg blot statistisk bemærke om mig og de tre andre øverste Lektorer, at vi alle 4 vare udnævnte på samme Dag, nemlig d. 23de Juli 1822, ved Akademiets Oprettelse.

²⁾ Et Kbhavnst Angt havde nemlig meldt, at Regjeringen vilde sætte Digteren Ingemann til særskilt Overbestyrer af Akademiet og den så ansete Filolog Henrichsen til særskilt Rektor for Skolen. — Det Samme forsøgte ikke længe efter på lignende Måde med Ingemann og Bojesen: De sørgelige Følger for Akademiet udebleve ikke.

i, at den gamle Statsminister Stemann skulde være Finantsminister? Han er dog for gammel til nu at modtage et nyt Ministerium. Der er virkelig Mangel paa dygtige Mænd. Og de faa dygtige, som findes, vil man undertiden ikke tage i Tjeneste. Jeg har kun den Trøst: Dominus providebit.

Det fornøier mig, at De slap for at være Medlem af det Selstab for Orthographien. Det er mærkeligt nok, at nogen, som har Liv og Aand, kan i denne Tid, da der er ganske andre vigtige Ting at interessere sig for, interessere sig saa meget for Rettskrivningen, hvori Forandring i det mindste ikke er nogen præsterende Fornødenhed.

Deres hengivne J.

Aalborg d. 19de Januar 1837.

Kjære Ven!

Megen Tak for Deres Brev af 10de d. M. Jeg takker Dem ogsaa for et særdeles interessant Brev, som vor Ven Lütken har skrevet mig til i Anledning af en Hilsen, som De havde bragt ham fra mig. Jeg har allerede skrevet til Lütken igjen; men jeg havde travlt og kunde derfor ikke skrive et Brev, som svarede til hans, om jeg endogsaa ellers havde kunnet det.

Om Striden mellem Dem og Biskop Faber kan jeg ikke vel dømme, da jeg ikke kjender alle Acterne i denne Proces. Sfar kjender jeg navnlig ikke hans Bedømmelse af de første Ark af Deres Børneven. Forresten synes jeg, at De var gaaet ham noget vel nær paa Livet, i det De sans façon forudsatte, at han var en saa stor slyngsk Patriot, at man deraf kunde forklare hans Forkjærlighed for Provst Birchs Læsebog. Jeg tvivler noget paa, at man bør bruge slike Argumenter; thi om de endogsaa ere sande, saa kunne de dog ogsaa være usande, og de kunne ligesaa let retorqueres, hvorved Striden bliver personlig.

Det har i høi Grad forundret mig at høre, at min forrige Collega paa Herlufsholm, Waage, skulde være udsæet til Director i Sorøe. Det undrer mig, om han tør modtage

denne Post, hvori han vil finde sig i en overordnet Stilling til Mænd, som for en Deel ere ham langt overlegne i Hoved, Kundskaber og videnskabelig Dannelse. Søvrigt er Waage en meget vel-tænkende, velfindet Mand; og han har unegtelig nogle af de Egenstaber, som en Director i Sorøe bør have. Han forstaaer godt at omgaaes Folk af alle Stander og at vinde alles Yndest. Han kjender ogsaa en Deel til Underviisnings- og Opdragelsesvæsenet og har Interesse derfor. Men han har dog hverken den videnskabelige Dannelse eller den selvstændige Charakter, som hører til at staae i Spidsen for Academiet i Sorøe. Forresten ønsker jeg oprigtig, at det maatte gaae godt, dersom Waage bliver Director. Waage havde efter min Erfaring mere Interesse for Skolefaget end for Præsteembedet. Det var engang summa votorum for ham at blive Rector paa Herlufsholm. Dertil troer jeg ogsaa, at han kunde have været ganske vel skikket. Men det er noget andet at være Director i Sorøe. — Der falder mig en forunderlig Tanke ind. Dersom jeg ikke havde tænkt og ønsket, at De skulde være Director i Sorøe, havde jeg maaskee indstillet mig selv dertil; men det var alligevel vist godt, at dette ikke skeete; thi skjøndt jeg vel troer, at jeg har nogle af de Egenstaber, som dertil fordres, saa mangler jeg dog flere, og jeg vil da helst blive udi det Kald, hvori jeg er kaldet. — Jeg kommer tilbage til den nye Director. Det er vel mueligt, at Stemmann har anbefalet Waage, og det er ikke usandsynligt, at Wynster ogsaa har gjort det, naar han først havde mærket, at Directionen ikke vilde vælge den, som han havde tænkt paa, og som han ansaae for den fortrinligste Candidat. Wynster sætter Priis paa Waage, og anseer f. Ex. hans Doctordisputats for et respectabelt Arbeide.¹⁾ De omgiffes ogsaa meget.

Jeg faaer nu ikke Tid til at skrive mere idag; men jeg vilde dog gjerne vide noget om Prinds Christianss Reise eller

¹⁾ De ætate articuli, quo in symbolo apostolico traditur Jesu Christi ad inferos descensus. 1836.

dens Grund. Er det Hensigten, at han vil ikke tage Deel i ubehagelige eller upopulære Statsraadsforhandlinger, da viser han sig derved som en usikker eventuel Regent og vinder derved ikke nogen sand Popularitet.¹⁾

Deres hengivne f.

Aalborg d. 6te Februar 1837.

Kjære Ven!

Herved har jeg endelig den Fornøielse at sende Dem Geijers „Minnen“. Naar De, efter at De selv har læst Bogen, vil lade Professorerne Hauch og Rütken læse den, dersom de have lyst dertil, som jeg skulde troe, saa maa De gjerne beholde Bogen som Deres Eiendom. Bogen er virkelig værd at læse. Man lærer noget deraf; man har godt deraf.

Jeg har nu læst Statsraad Orstedes Stykke om den rette Iver i Troesfager.²⁾ Det er meget godt, særdeles godt. Men jeg tillader mig følgende Bemærkninger i Henseende til Sproget, som ogsaa i det Hele er meget godt og populært:

- S. 185, 1 Sp. „stille Folk Snarer“ bør være „stille Snarer for Folk“.
- S. 185, 2 Sp. „Lunkenhed en er Tegn“ — bør være Lunkenhed o. s. v. fordi der tales ganske i Almindelighed.
- S. 186, 2 S. L. 15. „Vi tør neppe paastaae, at være“ — bør hedde: „Vi tør neppe paastaae, at vi ere frie for Laster fremfor Folk o. s. v. Eller: „Vi tør neppe paastaae, at vi ere mindre lastefulde“.
- S. 187, 2 Sp. L. 12. „hans Gjerninger, dem vi daglig“ — læs: hvilke vi daglig, o. s. v.
- S. 187, 2 Sp. Lin. 9. fra n. „Kundskaber over guddommelige og menneskelige Ting“ — læs: „Kundskaber om“.
- S. 188, 1 Sp. L. 4. „vedligeholdt alt“ — læs: „vedligeholder alt“.
- f. S. f. Sp. L. 14. „Kjærligheden til vor Næste“ — bør være: „Kjærlighed til vor Næste“. Her er ingen Grund til bestemt Artikel, thi der tales ubestemt og i Almindelighed.

¹⁾ Afskillige nærrede dengang netop samme Tante.

²⁾ „Om d. r. S. i L.“, en Samtale imellem Michel, Morten og deres Præst. Se Dst. Folkeblad. II. Nr. 47.

- S. 188, 2 Sp. L. 22. „Saligheden“ — læs: „Salighed“; thi her menes Salighed i Almindelighed, og ikke en bestemt Art. Desuden klinge Substantiva paa „hed“ temmelig ilde i Prosa med bestemt Artikel i Enden; derfor bør de ikke bruges saaledes uden Nødvendighed.
- S. 189, Sp. 2. L. 28. „noget Ualmindeligt“ — læs: „noget Stort“ eller „noget Udmærket“.
- f. S. f. Sp. Lin. 5 fra n. „til at erhverve sig, og endnu mindre til at udbrede“ — bør være: „til at erhverve sig de høiere Religionskendskaber og endnu mindre til at udbrede dem“. (Den anden Construction er for haard for Folket.)
- S. 190, Sp. 1. L. 1. „Livsfor skrifter“ — bør være: „For skrifter for Livet“ eller „de store Bud“, de „store guddommelige Bud“.
- f. S. Sp. 2. L. 12 fra n. „usammenligneligt(!) langt videre“ — læs: „ulige langt videre“, eller „uden Sammenligning langt videre“; „ulige langt videre“ er dog bedst.

Vi vide begge To, hvilken streng Sprogmand H. C. Ørsted er, saa han ikke kan fortænke mig i et nøle Gjennemsyn!

De har vel læst i sidste Hefte af Molbechs Nordiske Tidskrift Moldenhawers Plan til Sorøe Academies Gjenoprettelse. Denne Plan har i visse Dele Fortrin for den, som blev udført, og det væsentlige Fortrin. Derimod blev Wallings slettere Plan foretrukket. Moldenhawer har allerede seet rigtig og sagt: „Eine besondere Vereinigung seltener Eigenschaften wird in der Person des Directors erfordert“. Jeg kunde ved at læse disse Ord ret forestille mig Moldenhawers Forundring, da han hørte, at Tauber var bleven Director, om hvem han har sagt: „det er en Bæst“.

Hvad siger De om Thorvaldsens Museum? Jeg kan ikke lide, at man med Bold og Magt vil faae Folk til at bidrage til dette Museum. Billedhuggerkunsten er her i Landet, saa at sige, den meest ubekjendte og mindst populære af alle Kunster. Hvorledes kan Folk da troe, at Folket i det Hele skulde have nogen Begeistring for Thorvaldsen? Jeg anseer Indbydelsen og Folkebladets Tale derom for Declamation. Den fælste

Enthusiasme er en meget slem Ting. Prof. Clausen er nok ikke uden stor Deel deri. — Lev vel!

Deres hengivne F.

Aalborg d. 4de Marts 1837.

Kjære Ven!

Med sand og stor Fornøielse har jeg læst begge Deres Stykker i Kjøbenhavnsposten angaaende det Thorvaldsenske Museum, især det sidste Stykke, fordi det er mere bestemt og klart end det første. De har ikke skrevet meget, hvori jeg har været saa fuldkommen enig med Dem som i dette Stykke.¹⁾

Billedhuggerkunsten er den mindst populære eller den meest upopulære Kunst i Danmark. En Enthusiasme i Folket for Thorvaldsens Museum maa derfor blive falsk; men en falsk Enthusiasme er en farlig Ting. Det har glædet mig, at Prof. Heiberg saa oprigtig har erklæret sig enig med Dem i Hovedsagen. Han er dog en ganske anderledes dygtig Redacteur end Secretair Liunge. Forresten formoder jeg, at De er bleven meget upopulær i Kjøbenhavn ved Deres Ytringer om Thorvaldsens Museum; thi nu at tale i Kjøbenhavn mod Museet, det er det samme som om man i Marts 1830 eller 1831 vilde have talt imod Paradiisbrevene. Det har især glædet mig, at De tilbørlig i det sidste Stykke, det andet, har fremhævet den altfor store Vægt, som personlige Hensyn have i Enthusiasternes Tale om Thorvaldsens Museum. Jeg vilde tvertimod disses Mening tilraade ikke at begynde med Opførelsen af et saadant Museum, førend Thorvaldsen var gaaet hjem til sine Fædre. Det er ret hæsligt at see, hvorledes det Personlige og Egoistiske spiller Hovedrollen eller allevegne stikker Hovedet frem i vor Tid.

Det er ogsaa besynderligt at see, at en theologisk Professor taler saa varmt om Verdens Ære. I gamle Dage ringeagtede Theologerne Verdens Ære eller talte med Ringeagt derom. Da heed det, som der staaer i en gammel Psalme:

¹⁾ Sm. Krtt. Bdr. Pol. Afd. 1852. S. 355—66.

„Det, som er for Fornuften stort,
 Det agter Du*) ei meget;
 Men det, som Verden kaster bort,
 Det kalder Du Dit eget.“

*) Tiltale til Gud.

Nu har man vendt alt dette om, og deraf kommer en perversa sentiendi ratio, som kaldes Rationalisme.¹⁾

Det har især forundret mig, at Prof. Clausen og Skribleren i Kjøbenhavnsposten begge to have misforstaaet Deres Udtryk om de nøgne kridhvvide Figurer og om Sandhedsguden fra Rom. Det er Beviis paa, at deres Forstands Glød har opbrændt deres Phantasies Binger; men uden Phantasie kan man ingen høiere Sandhed fatte, fordi man ikke kan opfatte et levende Billede, hvorunder al høiere Sandhed maa opfattes.

I Øvrigt holder ogsaa jeg meget af Prof. Clausen. Jeg troer ogsaa, at man kan stole paa ham i Farens Stund. Man kunde sige til ham og flere: „Spar Dit Mod, Din Kraft, min unge Kæmpe! Til Fjenden spar det.“ Jeg er enig med Dem i, at der forestaaer snart en Tid, hvori Mod og Kraft behøves, men hvori de dog ikke kunne bruges til nogen Nytte, naar de ikke styres af et rent Sind og en klar Indsigt.

Jeg vil nu blot ønske, at Prof. Clausen vil paa en ærlig Maade drage sig ud af Kampen. Prof. Høyen, som er saa lidenskabelig, vil der neppe være noget Udkomme med, naar hans Skrift om Thorvaldsens Museum er udkommet. At dette Skrift har været anseet for at være fornødent, viser imidlertid noksom, at man ikke har fundet den Enthusiasme, som man havde gjort Regning paa. Det er forunderligt, at saa forstandige Folk kunne bære sig saa galt ad.

Om Gud vil, holder jeg Bryllup om en 5 eller 6 Uger. Jeg kan ikke ret vænne mig til denne Tanke. Det vilde synes mindre fremmed for mig, om jeg skulde være Anfører i et Feldtslag. Lev vel og hils Deres Kone fra

Deres hengivne F.

¹⁾ Dog må man ikke overse Billedbuggerkonstens store Opkomst hos os lige fra Bispen af. Men der var megen politisk Agitation i den æstetiske Henrykkelse.

København d. 23de Marts 1837.

Kjære Ven!

Da 1ste April nærmer sig, og er endnu kommet nærmere, naar De modtager disse Linier, saa vil jeg ikke forsømme i Tide at takke Dem for Deres venstabelige Skrivelse af 3die d. M. og for Deres Meddelelser om Waage. Hvad Waages Skrivelse til Dem angaaer, da finder jeg, at den kunde vistnok have været bedre, el. have sagt noget mere. Den er temmelig diplomatisk og intetsigende. Endstjøndt jeg virkelig havde ønsket, at Waage havde afflaaet at modtage Directoratet, saa forstaaer jeg let, at han ikke kunde modstaae den store Fristelse, hvori han blev sat af den blide Bjørn¹⁾, der kom som Kongens lovlige Budskab, og bragte de lokkende Tilbud.

Seg mener at kun saa Mennesker, nemlig saa sjeldne Mænd som Prof. Schoum, vilde have kunnet modstaae en saadan Fristelse. Dertil kommer, at Waage er en meget velstændig Mand, kyndig i Skole- og Opdragelsesvæsenet, og han besidder ikke saa faa af de Egenstaber, som en Director i Sorø bør besidde; derfor haaber jeg ogsaa, at han vil vorde modtaget med Velvillie i Sorø, stjøndt han neppe vil kunne udrette det, som burde udrettes. Det er besynderligt, at Directionen bliver fast i sin Mening, at en Director i Sorø skal være maitre des plaisirs. Det var i Sandhed een af Aarsagerne, hvorfor Tauber kom saa slemt fra det.

Har De hørt noget om den Constitution, som Prinds Christian skal udarbejde i Forening med Etatsraad Adler og Professor David? Det er et besynderligt, meget varslende Triumvirat. Er det sandt, saa kan Prof. David maaskee blive Finantsminister. I mine Tanker burde Prof. Dr. juris Bang være Finantsminister. Store Forandringer forestaae.

¹⁾ Geh. Råd Rothes Fornavn var Andreas Bjørn; han var udmærket højelig og søjelig, derfor spøgede man med Betjendingen. Undertiden kaldtes han den Pliante, da pliant bl. a. betyder en Feltstol, som kan lægges fladt sammen.

Gud styrre det faaledes, at disse Forandringer maae blive til Danmarks Lykke.

Da Prof. Lütken var Adjunct, sagde han, ligesom hiin Frue, De nævner: „ethvert Menneſte hader ſine Foresatte.“ Det huffer De nok. Men han meente ſligt ikke ſaa ilde; jeg vil haabe, at det gaaer hiin gode Frue ligedan.

Prof. Clauſen har ikke ſvaret directe paa deres Replik. Derimod har han i viſſe Dele indirecte¹⁾ ſvaret derpaa, nemlig i Folkebladet Nr. 60 og 61. Jeg bliver ved at vare af den Mening, at Thorvaldsens Muſeum vel er et nationalt, men ikke et populært Anſiggende, og at man desuden ikke ſkulde ſtride til Udførelſen deraf førend efter hans Død. Jeg vil intet Bidrag give dertil, tenax propositi.

Dr. Hald er bleven Stiftsprovſt her. Jeg har intet derimod, men er vel fornøiet dermed. Jeg ønskede langt hellere ham end en gammel eller aldrende Præſt, ſom ikke kunde ſætte ſig ind i dette vanſkelige og vigtige Embede. Stifts-Propſtiet er ikke vanſkeligt; men det er det ſtore Sognekalb, ſom er forenet dermed, og Propſtiet i Aalborg Bye og Landdiſtrict og i Rjær Herred i Vendsyſſel Herred. Derſom Dr. Hald vil blive ved, ſom han har begyndt, ſaa bliver han en dygtig Propſt; thi han har i de 3 Maaneder, hvori han har været conſtitueret, udrettet meer end afgangne Stiftsprovſt Krarup udrettede i de 3 Aar, hvori han var det.

Poul Møllers Afhandling har jeg læſt med ſtor Interesſe.²⁾ Det har glædet mig meget, at han har ſaaet Dinene op og ſaaet rigtigt Syn paa Hegelianismens Tomhed. Jeg vilde ønske, at dette Syſtems Huulhed ogſaa maatte gaae op for Propſt Trydæs Erkjendelſe!

Lev vel!

Deres hengivne F.

¹⁾ Danſt Folkeblad 1837.

²⁾ Se Medſtr. f. Litt., Bind 17, S. 1—72, og 422—53: „Tanter over Muligheden af Beviis for Menneſkets Udødelighed, med Henſyn til den nyeste derhen hørende Literatur.“

Nalborg d. 30te Marts 1837.

Kjære Ven!

In re incerta certus cernitur amicus. Dermed vil jeg begynde, idet jeg vil takke Dem for Deres Deeltagelse i Uheldet med min Forlovedes Løi. Imidlertid var Ulykken ikke saa meget stor. Det var nemlig ikke vort Bøhave, thi det har jeg for det meste og har tildeels haft i længere Tid; men det var en Deel Dækketøi og Sengklæder, som var en Levning eller en Hoveddel af min Forlovedes Fædrearv, som blev havareret ved at synke paa Kjøbenhavns Kbhed i Sluppen, der knustes af Isen. Sagerne bleve bjergede, og kunne næsten alle blive brugbare; men det har kostet meget i Bjergeløn og i Betaling for Istandsfattelsen. Den halve Værdie er tabt; og min Forlovede, som derved troede at bringe mig en liden Medgift, har derved bragt mig en ikke liden Udgift. Imidlertid finde vi os ganske godt deri, og vi savne dem ikke heller for Diebliffet, da jeg iforveien havde anskaffet, om ikke det Fornødne, saa dog det Nødvendige. Det var en Lykke, at min Broder i Kbhavn¹⁾ strax fik Sagerne opfiskede, opsprættede og udluftede, thi havde de ligget længe i Saltvandet, saa var det blevet totalt fordarvet. Forresten har min Forlovede selv nogen Skyld i dette Uheld; thi hun havde uden mit Samtykke ladet disse Sager afgaae ved Bintertid. Havde jeg vidst det, saa skulde det have biet til Foraar. Lykken var imidlertid noget bedre end Forstanden; thi det Hele kunde let have gaaet reent tabt. De seer, at jeg uden Persons Anseelse giver, som jeg pleier, suum cuique.

Jeg vilde ogsaa gjerne, som jeg pleier, give alle Folk, som jeg ikke kan lide, en god Dag, hvilket er en rar Ting; men det falder vansteligere, naar man forlover sig og gifter sig. Imidlertid har jeg det nu fast i Sinde, og, om Gud vil, holder jeg Bryllup den 7de April i Aarhus.

Kongen skal være i Bedring. Det er en Streg i Prinds

¹⁾ Broderen Grosferer L. Fogtmann, † for flere År siden.

Christians Regning. Mon det skulde være sandt, at et stort Middagsfæst hos Biskop Mynster ikke kom tilbords før Kl. 7, fordi man saa længe maatte vente efter Statsraad Adler, skjøndt Gæsterne vare budne til Kl. 5? Ventelig er der noget overdrevet deri. Der vil, hvis Kongen døde, nogle falde og nogle stige. Nu vippe de op og ned.

Det glæder mig meget, at Pastor Luplau vil give Dem Bidrag til Børnevennen. Han er den fortrinligste blandt populære Skribenter her i Landet. Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 15de April 1837.

Kjære Ven!

Skjøndt jeg har kun liden Tid, vil jeg dog melde Dem to forunderlige Ting: 1) At jeg i Gaar 8 Dage, d. 7de April, havde Bryllup i Aarhus, og har nu allerede levet en heel Uge med min Kone her i Bispegaarden; thi vi reiste strax efter Brylluppet. Jeg er veltilfreds og har godt Haab. 2) At der er bleven lyst til Ægteskab her i Aalborg for Hr. Harder i Sorø. Dette er forunderligt, men det har dog sin Rigtighed, og maa vel have sin Arsfag og gode Grund.¹⁾

Mon den Misfornoielse med Herlufsholms Skole, som nu er saa almindelig udbredt, skulde være grundet? Det vilde gjøre mig meget ondt. Det gjør mig allerede ondt, at Herlufsholms Skole har tabt sin Credit. Taler De nogensinde med Rector Dichman?²⁾

Med Kongens Helbred bliver det dog nok betydelig bedre? Hvorledes det gaaer med Prindsen i Fredericia, veed jeg ikke, da jeg næsten aldrig hører noget herfra.

Det glæder mig at Deres lille Danmarkshistorie i Børnevennen indeholder alvorlige Tanker og Ord, som desværre

¹⁾ Tegnelærer Harder ved Sorø Akademi var nemlig bleven forlobet med en Datter af Løjtnant Prydt i Aalborg, ansat i Postvæsenet.

²⁾ Sml. disse Breves 1ste Samling. S. 449.

ere Sjeldenheder. Man flaaer eller vil flaae alt hen i Spøg og i Veiret.

Lev vel og hilß Deres Kone venligst fra

Deres hengivne F.

Aalborg d. 16de Mai 1837.

Kjære Ven!

For begge de sidste Breve takker jeg meget, ligesom jeg i Særdeleshed takker, tilligemed min Kone, fordi De og Deres Kone og Børn have druffet vort Velgaaende. Hidindtil er alt gaaet vel. „Hidindtil har Herren hjulpet, Han vil ogsaa hjælpe fremdeles“! Dette er i alle Henseender mit Haab og min Trøst, og dette Haab vil visseelig ikke beskjæmmes.

Det var ikke rigtigt, hvad Uvisen fortalte, at jeg blev viet i Aarhuus Domkirke. Vielsen foregik i Frue Kirke i Aarhuus. Frue Kirke er ogsaa en smuk og anseelig Kirke, en gammel Klosterkirke; men den er dog ikke at ligne med Domkirken. Smidlertid har den dog et Taarn, som er 89 Alen høit. Frue Kirke selv er bygget omtrent 1280; Domkirken er noget ældre.

Det er mig meget kjært, at De synes ligesaa godt som jeg om Geijers Bog. Det vilde ogsaa fornøie mig at høre, hvad Lütken siger om den, naar De har ladet ham læse den. Man maatte ønske, at Norden havde flere saadanne Mænd. Der er ingen Ting, hvortil der er større Trang.

Det, som Deres Kone ved Hjemkomsten har fortalt om Kjøbenhavn, er vistnok destoværre vel grundet, nemlig hvad den tiltagende Luxus og Forlystelsesfyge angaaer, og den deraf følgende Fordærvelse. Naar jeg hører derom og tænker derpaa, da riuder det mig i Hu, at Fichte den ældre kaldte den nærværende Tid den fuldendte Syndigheds Tid. Deri er mere sandt, end de fleste vel vilde indrømme.

Hvad Biskop Mynster angaaer, da have Folk jo været opbragte paa ham, siden han skrev Takadressen til Kongen, om ikke længe før. Den Ostrickske Sag, som der nu snakkes om, gribe de som en kjærkommen Leilighed til at fornye og for-

stærke deres Dabel. Forresten havde Provst Orlid fuldkommen Ret i at afvise den Confirmand, som spurgte om hans Tillsættelse og alligevel overtraadte hans Forbud. Deri er jeg enig med Dem. Men det vil godt Folk ikke lægge Mærke til, fordi deres Die er ondt.

At Waage ikke benytter de Oplysninger, som man kunde eller vilde meddele ham, har formodentlig sin Grund i en vis Frygt for at lade sig bestemme af andres Meninger, inden han selv har fundet Leilighed til at danne sig en fast Mening. Forsigtighed er jo en Borgemeister-, altsaa ogsaa Director=Dyd.

Hvad Trykkefrihedsselskabet angaaer, da bestaaer dets største Lykke deri, at Folk troe, at dette Selskab er Regjeringen imod. Mange ville ogsaa gjerne have Bøger og Blade for godt Kjøb, inter quos ego non ultimum locum teneo. Prof. Tauber her, Erik Gjorups Broder, var af samme Mening, og vilde derfor gaae ind i Selskabet; men han vilde dog ikke støde Regjeringen; derfor indmeldte han sig under det Navn: Vitteratus Emmanuel Henriksen. Han hedder Emmanuel Tauber og er Henrik Taubers Søn. Men Rnebet blev opdaget, og han faldt igjennem. Minder denne Feighed og falske Fiinhed dog ikke om Broderen? Dog er Emmanuel langt bedre og langt dueligere. Men dette var dog dumt; det er nylig passeret her i Byen i Filialselskabet.

Man havde ventet, at Hr. Harder var kommen hertil for at holde Bryllup i Plintzen. Der maa være kommet noget i Veien. Hans tilkommende Svigerfader, Postfører paa Routen imellem her og Kolding, ligger syg af et apoplektisk Tilfælde derne. Jeg beder Dem at hilse Deres Kone og Børn samt Waage fra

Deres hengivne F.

Ålborg d. 23de Juni 1837.

Kjære Ven!

Deres Brev af 3die d. M., som Hr. Harder bragte til Ålborg, modtog jeg paa en Visitsats i Børglum Herred, denne

„classiske Egn“, som Conferentsraad Engelstoft siger. Saa meget er vist, at Børglum Kirke er den i arkitektonisk Henseende smukkeste Kirke i Aalborg Stift, ligesom den ogsaa engang har været Stiftets Hovedkirke; men den er nu aldeles blottet for Mærkværdigheder. Den eneste Mærkværdighed er den ffjønne, anseelige, symmetriske Bygning. Den danske Vitruvius, ut ita dicam, Laurentius Thura, ligger der begravet. Hans Fader var ogsaa Biskop i Ribe. Levninger af et andet mærkeligt Kloster, nemlig Breilev Kloster, faae jeg ogsaa paa denne Bisfittatsreise. Man finder dog heller ingen gamle Mærkværdigheder der, men vel nogle nyere, nemlig mærkelige Malerier paa Tærrød, hvormed Bæggene ere betrukne. Smagen er ikke god, men Udførelsen virkelig god.¹⁾ Kirkerne ere nu næsten det eneste, som er tilbage af disse 2 gamle Klostre.

Det gjorde mig ondt, at jeg ikke kunde faae min gamle Collega Harder i Tale; men det glædede mig dog, at han talte med min Kone. Jeg havde meget at spørge ham om, og han sagde ogsaa, at han havde adskilligt at fortælle mig; men alt dette maa nu opsættes til en anden Gang. Han vil kunne fortælle Dem og de øvrige Soranere adskilligt om Aalborg.

Hvad Deres Stykke om Sorøe Academies Betydning²⁾ angaaer, da maa jeg tilstaae, at det har interesseret mig meget; ligesom jeg fandt det i det Hele vel grundet og vel skrevet; dog tør jeg mene, at det havde været rigtigere, at De ikke havde nævnet Personerne eller Personlighederne, men talt mere i Almindelighed og ladet Læseren selv søge Exemplerne. De har vistnok i det Hele Ret; men Folk ere ømfkindede, og de taale nok at høre Sandheden, men ikke at den anvendes paa dem ved Navns Nævnelser.

Jeg har saa travlt i Dag, som jeg altid har paa Postdagene efter min Hjemkomst fra en Bisfittats. Lev vel!

Deres hengivne F.

¹⁾ Jeg tillader mig, af historiske Grunde, at nære Tvivl herom.!

²⁾ Kbhavns-Post 1837. Nr. 142 og 144.

København d. 21de Juli 1837.

Kjære Ven!

Det er rigtignok sildt, men det er lige oprigtigt, jeg takker Dem for Deres Brev af 27de Juni om den unge Fru Neergaards Død¹⁾ og om flere vigtige Ting. Jeg havde i de Dage travlt med Landemodet, hvorved jeg maatte indsatte 4 Præster, og derved holde en latinsk Tale ifølge Ritualet, hvilket jeg pro parte virili holder i Ære.

Fru Neergaards Død har vakt almindelig Deeltagelse; dog har man ikke undladt ved denne Leilighed at give et Sidehug til hendes Faders politiske Troesbekjendelse, som det kaldes. Jeg maa tilstaae, at jeg syntes meget godt om den Afdøde, skjøndt hun røbede en vis Brede imod mig, da jeg sidst talte med hende i Kjøbenhavn i November 1831; men det havde vel sine Grunde. Hun var dengang meget sophistisk stemt, som Damerne ere, naar de dable i Uvillie. Den gamle Stemann synes isvrigt med usvækket Kraft at røgte sit Arbeide igjen. Han er dog en mærkvaerdig og agtværdig Mand. Efter hvad jeg har hørt af en troværdig Mand fra Kjøbenhavn, begynder hans Upopularitet at forsvinde, hvorimod denne Upopularitet falder alt mere og mere tilbage paa Majestæten. Dette er i en vis Henseende godt; thi Stemann er viselig en Mand, som vil det Rette og det, som er tjenligst for Landet, men det er dog meget at beklage, at Souverainen ikke sætter den tilbørlige Priis paa en saadan Mand, eller ikke har den fornødne Tillid til ham. Man kan ikke uden en vis Ungsteligheid see den næste Stænderforsamlings Nabning og Arbeider imøde.

P. Lutcin hentyder i sin Anmeldelse²⁾ af Bergsøes Priis-skrift ogsaa dertil, at Kongen var i sine yngre Dage villigere

¹⁾ Statsminister P. C. Stemanns yngste Datter Louise, gift med Kammerherre Joachim Neergaard til Svenstrup, døde efter første Barselseng i en Alder kun af 30 År. Hendes interessante Søster Petronella, 3 År ældre, Veninde af min Hustru, fulgte hende i Brudekammeret og i Graven i Løbet af 2 År, ligeledes efter første Barselseng.

²⁾ Ndsfr. f. Litt., B. 17, S. 425—549.

til at følge sine Ministres, navnlig Reventlows, Raad. Forresten har jeg det imod Tuteins Afhandling eller Anmeldelse, at han allevegne antager, at det Fordeelagtigste og Bedste vil komme af sig selv uden Regjeringens Medvirkning, og at det Onde maa gaae sin Gang og tilintetgjøre sig selv. Det er vistnok sandt, at det er galt, at regjere for meget; men det synes mig dog, at Tutein vil have for lidt Regjering. Dog er dette og andet mere ikke at betragte anderledes end som en naturlig Reaction.

Jeg længes efter at vide, hvorledes det er gaaet med de omskrevne Forslag*) til Sorøe Academies Forbedring. Det er rigtignok meget befynderligt, og næsten ubegribeligt, at en saadan Sag skulde være glemmt af Director i flere Uger. Der stikker formodentlig noget andet derunder, f. Ex. at Regjeringen ikke egentlig har villet have denne Sag fremmet. — Alleen sie ist mir nicht geheuer.¹⁾ *) af P. S.

Hvad siger De og Hauch og Lütken om Heibergs Persæus? Jeg har endnu ikke læst mere end Heibergs Forord til Læserne og Indledningen til Recensionen over Dr. Kothes Disputats. Den Koes, som Kothé faaer, kan paa Latin udtrykkes saaledes: „ut desint vires, tamen est laudanda voluntas“. Derimod faaer alle de andre Theologer og Profesorer en skarp Dadel, thi de erklæres næsten alle, som Speculationens eller den sande Philosophies Opponenten, for Ignoranter. Det var dog ikke forunderligt, at Maanedsskriftets Redaction negtede at optage dette Bidrag uden at en liden Anmærkning tilføiedes.²⁾ Iøvrigt indeholder Recensionen, saavidt jeg er kommen, ogsaa noget særdeles Interessant.

Derfor Biskop Wihnstær skulde være i eller komme til Sorøe i disse Dage, beder jeg Dem meget at hilse ham fra mig. Til Sorøe kommer jeg ikke i Aar, men, om Gud vil, ad Aare. Dette ubestemte Udtryk er det eneste, som jeg tør

¹⁾ Dens Standsning forblev for bestandigt en Gåde.

²⁾ Sm. Persæus selv.

bruge; thi det falder mig ikke let at gjøre en lang Reise. Mine Visitatsreiser gjøre mig det broget nok. Paa en af mine sidste Visitats-Reiser traf jeg een af Deres gamle Skolekammerater, Hr. Kjølbye. Jeg blev bange ved at see ham; thi han seer ud saaledes, at man hvert Dieblig kan frygte for, at der udbryder en Ildslue af hans Ansigt eller af hans Hals. Det er meget beklageligt, naar en Præst seer saaledes ud. Han er just ikke drikkældig og vel ingenfinde beruset; men han drikker langt mere stærk Drik, end han har godt af, og han snakker umaadelig meget løst og fast, og praler ikke mindre¹⁾. Han synes at være lykkelig i sin egen Andbildning! En anden Præst her i Stiftet, som engang var næsten ligesaadan, men som dog i de sidste Par Aar overvandt den ulykkelige Vist til stærk Drik og blev ordentlig igjen, er nylig død, nemlig Architekten F. F. Friis's Broder, Christian Friis. Han efterlader Enke og 7 Børn, af hvilke det ældste er 13 til 14 Aar gammelt, i den yderste Armod. Formodentlig var dog Svækkelse af den tidligere Drikken den fornemste Aarsag til hans tidlige Død.

Paa Løverdag i næste Uge skal jeg igjen paa Visitats. Det vilde glæde mig meget snart at høre noget fra Dem og fra Sorøe og fra Litteraturens og Politikens Adyta. Lev vel!
Deres hengivne F.

Kjære Ven!

Nalborg d. 25. Aug 1837.

Mange Tak for Deres lange og indholdsrige Brev af 24de, 26de og 28de f. M., ligesom ogsaa for den Hilsen, som De paa Gjennemreisen sendte mig fra Aarhus ved Prof. Engelstoft. Nu vil man vel snart faae noget at høre om en Realskole i Sorøe? At det dermed gaaer godt, troer jeg ikke, førend jeg seer det. Det er sagt, enten af Dem eller af Biskop Wynchster, at der til Realskoler mangler her i Landet 3 væsentlige Ting, nemlig Penge og Lærere og Lærlinge. 3

¹⁾ Man fortaarnedes så meget, da Du sagde i 1840: at drikke som en Præst i jydsk Ensomhed; men slike Meddelelser slotte den bittere Tante.

Sorø vil der vel hverken mangle Penge eller Lærere, men rimeligviis vil der mangle Disciple; og den Mangel er væsentlig nok for en Skole. Skal der for hver Discipel eller Elev i Realskolen udredes omtrent 350 Rbdlr., kan kun et lidet Antal ventes, og saa bliver der jo intet af Skolen.

Jeg har med megen Interesse læst Deres Skildring af Mynsters Visitats i Sorø¹). En Visitats af ham er noget ganske andet end det var af hans to nærmeste Formænd.

Jeg er vel enig med Dem i, at det kan være godt, at Kjøbenhavnsposten eksisterer, og at man ikke kunde ønske, at den gik ind. Men det var dog at ønske, at dens Opposition var mere moderat og anstændig, naar Regjeringen og Kongen er Gjenstanden. En anden Sag er det, naar Enkeltes Underfløb og Rovslyge omtales. Jeg forsvarer oftere Kjøbenhavnsposten med Ciceros Ord i Taleren pro Roscio Amerino (det staaer dog maaskee i en af de andre Taler): ubi multi sunt fures, ibi multi debent esse canes. Men deraf følger ikke, at jeg selv vil skrive i Kjøbenhavnsposten; og Biskop Mynster turde have Ret i, at De skader Dem selv i Magthavernes Dine ved at skrive i Kjøbenhavnsposten²). Derfor der var noget sandt i Rytterne om Prinds Oscars Reise, da kunde der maaskee ogsaa være noget sandt i, at Etatsraad Adler reiser i Prinds Christians Erinde i Holsteen. Det kan see broget nok ud, naar Prinds Christian skal bestige Thronen, med mindre han vil gjøre store Concessjoner; men disse kunne ogsaa blive meget farlige. Den næste Snees Aar (1837—57) vil blive saare vigtig i Danmarks Historie; men det er meget vanskeligt at sige, hvilken Vending Tingene kunne tage.

Efterretningerne om Lütken og Wilster ere ikke gode, men de kunne vel blive bedre; thi da de begge have sfrantet saa

¹) Jeg troer nok uden Forsængelighed at turde beklage, at samtlige mine Breve til F— brændtes efter hans Død, ligesom flere andres.

²) Men hvor da ellers? Da „Fædrelandet“ pludselig begyndte, 2½ Aar efter, hvilket af Lehmann, da han engagerede mig dertil, lovedes at skulle blive en „anstændig Kjøbenhavnspost“, så indlod jeg mig strax! Men hvorlange varede det? Vide mine Krit. Bdr. Pol. Afd., 1852.

længe og holdt ud saa længe, saa kunne de vel holde ud en Tid endnu. Saadanne Constitutioner ere ikke sjelden de stærkeste.

Hvad siger de saa om Heibergs Perseus? Hans Anmeldelse af Dr. Rothes vindige Disputats er høist interessant;¹⁾ men der er, med alt godt, som den indeholder, noget deri, som ikke er godt, hvortil jeg især regner, at det uden videre antages, at Philosophie er = Hegels System. Smidlertid er dog Perseus et af de bedre Tidens Tegn. Recensionen og den svære Roes af Svend Dyrings Huus behager mig mindst.

Hvad Klagen over min og Rones Tilbageholdenhed angaaer, da har den, forsaavidt den har nogen Grund, den Grund, som De formoder, nemlig at der gives her saa, som vi kunne saaledes stemme med, at vi kunne have egentlig Omgang med dem. Søvrigt gaar jeg min Gang og handler efter min Overbeviisning og lader saa Folk sige, hvad de ville. Den nye Stiftamtmand, som vi have faaet, er en meget vel-tænkende Mand; men noget raa, skjøndt udvortes poleret; og det er ikke egentlig interessant at omgaaes ham, skjøndt det vel kan interessere at tale med ham imellem. Han synes at være en stor Royalist, og han synes ikke at frygte for, at Kongemagten kan være i Fare. Men derfor kan Faren være stor nok. Han har omtrent samme Dannelsesgrad og Retning, som Kammerherre Stemann i Sorøe.

Deres hengivne f.

Kalborg d. 10. Octbr. 1837.

Kjære Ven!

Da jeg skyldte Waage 5 Rbdlr, som han for en Tid lang siden havde udlagt for mig i Kjøbenhavn, saa modtager De dette Brev formodentlig fra hans Haand. Jeg havde meget at skrive til Dem om, men jeg har ikke Tid i Dag. Derfor maa jeg opsætte det til næste Gang. Dog vil jeg berøre det. Tangam capita rerum.

¹⁾ Perseus. Journal for den speculative Tde. 1837. Nr. 1, S. 3-89.

Deres „Bekjendelse“ i Kjøbenhavnsposten¹⁾ har jeg læst med stor Interesse, men den synes mig dog at være altfor fordeelig for Bladet. Jeg troer næsten, at De kommer til at skrive en Slags *Retractatio* deraf²⁾. Thi Kjøbenhavnsposten er bleven for stolt deraf. Det som De har sagt om et Regeringsblad og om Folkebladet, synes mig især vigtigt. At Kjøbenhavnspostens Sag er Danmarks Sag, det kan ikke hjælpe det mindste, naar Aanden og Tonen i Bladet ikke er god. Thi selv en god Sag bliver slet ved en slet Tone, ved en ond Aand, hvori den føres. Man skal vistnok takke Gud for alle Ting, som han giver og tilsteder. Men man skal dog ikke takke for det Slette, som Menneskene give og gjøre. Sa det er besynderligt nok at takke for mala necessaria, for Bødler og Hunde, o. s. v. Man maatte derom heller bruge et andet Udtryk. Kjøbenhavnsposten har ved flere Leiligheder viist en Slags Modbydelighed eller Uvidenhed om den christelige Tro. Det er en Feil, som i vor Tid neppe kan undskyldes, ikke engang hos Publicister, som ere vildledte af franske Blade. Derfor tager Kjøbenhavnsposten det ikke heller nøie med Samvittighed, thi det er, som Calvinus siger: *bonæ conscientiæ fundamentum est fides; imo est ipsa conscientiæ bonitas?* Det forstaaer Publicisterne ikke, naar saa undtages. Derfor hedder det ogsaa til dem: „Høsten er stor; men Arbejderne ere saa!“

Er det sandt eller er det ikke, at Overlærer Hage har aflivet sig selv, saa burde han ikke roses saaledes i Kjøbenhavnsposten, især da han tillige var dømt ved Høiesteret; thi Høiesteretsdomme maae dog respecteres³⁾.

¹⁾ Kbh.-Post., 1837, Nr. 266. Gjødmads Svar står Nr. 268—69. Se også Krit. Vdr. Pol. Ufd., 1852, S. 175—83.

²⁾ F—n sigter til Augustin's bekjendte Efterskrift efter deunes Bekjendelser.

³⁾ Flere af H.'s Venner troede det Rigtige, at han en Morgen var funden saaledes i Sengen.

Har Regjeringen forpligtet sig til, eller kan den kaldes forpligtet til at sammenkalde Stænderne til hvert andet Mars 1ste Oct.? Hvad sige de Lov- og Stats-Lærde derom?

Hæc hactenus! Vale!

Deres hengivne F.

Nalborg d. 27de Octbr. 1837.

Kjære Ven!

Hvad Deres Artikel om Kjøbenhavnsposten angaaer, da maa jeg tilstaae, at jeg i det Hele syntes meget godt om den; dog troede jeg, at den skulde have været noget strengere og dadlet eet og andet noget skarpere. Men det er vel uueligt, at jeg deri tager feil; thi jeg maa indrømme, at Deres Artikel om Kjøbenhavnsposten maatte indrykkes der i Bladet selv, men deri var den vel ikke kommen, dersom den havde været strengere. Det turde saaledes være, at Deres Artikel er skrevet saaledes, som den efter Omstændighederne bedst kunde og burde skrives. Det var mig dog ubehageligt, at Gjødwad ligesom tog den i en anden Mening¹⁾. Imidlertid vil jeg fremdeles indrømme, at Deres Artikel har gavnet meget baade ved at fremkalde Gjødwads Svar og ved at veilede den offentlige Mening om Bladet.

Universitetsdirectionens Bekjendtgjørelse om Forandringerne ved Sorøe-Academie er vistnok meget ufuldstandig og utilfredsstillende. Jeg tvivler ogsaa meget paa, at denne Bekjendtgjørelse vil kalde flere Elever fra Provindserne til Sorøe. Thi deels veed man ikke, hvad den deri ommeldte Realunderviisning har at betyde, og deels ere Bekostningerne, endog efterat Betalingen er nedsat, endnu ligesaa store for Forældrene, som Bekostningerne for en Søn i een af de lærde Skoler her i Landet. Betalingen for en Elev i Sorøe er nu 128 Rbdlr. Men her i Byen modtages en Discipel i Kost og Logis for

¹⁾ Redaktør Gjødwad leverede sit Forsvar efter Aftale, og derfor kunde det naturligvis ikke undgå en tydelig Ensidighed.

80 Rd. el. 90 Rd. og Skolepengene ere omtrent 40 Rbdlr.; altsaa er Betalingen omtrent den samme; men Klæder og Bøger koste mere i Sorø. Derfor vil den nedsatte Betaling ikke lokke mange; og Realunderviisningens Navn har allerede for en Deel tabt sin Tryllekraft, saa det lokker vel heller ikke mange. Hvad Waage angaaer, da har jeg altid troet, at han ikke var characterfast nok til at være Director. Han er, som saa mange andre godmodige Mænd, temmelig svag, og vil vel noget for meget captare auram popularem. Dog haaber jeg endnu, at han vil, experientia edoctus, blive noget fastere, skjøndt det vil falde ham vanskeligt.

Prof. Clausens Forsvar for Trykkefrihedssekskabet og Folkebladet synes mig meget heldigt. Det er, som om baade han og flere allerede have vundet mere Sindighed, uden at have tabt i Kraft. Nu skulle Stænderne dog nok sammenkaldes respective til 1ste Febr. og 1ste April. Det er ganske klogt, at de jydste Stænder først skulle sammenkaldes. Prof. Blochs Program er ganske mærkeligt¹⁾. Det maa De dog lase, dersom De ikke har læst det. Det er besynderligt nok, at intet af de offentlige Blade har paataalt den store Ubillighed, at Skolefondet, saa at sige, ene har baaret Udgifterne for Universitets-Directionen og sammes Contoirhold; og at Universitetet og Sorø=Academie intet, eller saa godt som intet, har bidraget dertil. Lev vel!

Deres hengivne F.

(Anmrk. Da disse Dagbogsbemærkninger i Form af Breve må afbrødes ved et nogenlunde passende Tidspunkt — jeg vælger Overgangen til Christian VIII's Regjering — så ere flere ellers herhid passende Breve udeladte.)

Aalborg d. 18de Mai 1836.

Kjære Ven!

Megen Tak for Deres Brev af 11te d. M. og for det indlagte Forsvar, som iøvrigt ikke havde været fornødent.

¹⁾ Tanker og Erfaringer det lærde Skolevæsen ang. Hefte 2. 1837.

Min admonitio amica i Skrivelsen af 4de d. M. var langt fra at være noget Angreb. Men jeg vilde blot sige, at jeg troede, at De burde være temmelig forsigtig med Deres Øttringer om Director, naturligviis ikke til mig, men til andre, for at ingen skulde faae Paaskud til at sige, at De ved altfor stor Iver var tilbøielig til at være ham imod. Jeg for min Deel tvivler aldeles ikke paa, at De jo i Sagen selv har Ret; men selv naar man har Ret, er det undertiden vanstelig nok at træffe den rette Maade, og at følge Regelen: leniter in modo, fortiter in re, som de gamle Munkke sagde. Forresten takker jeg Dem for Forsvaret, fordi jeg deraf endnu tydeligere seer, hvad det er, som De har Anledning til at klage over; og som ogsaa stemmer overeens med det, som jeg ved mit Kjendskab til Manden kunde formode.

Stiftamtmand Krieger døde virkelig $\frac{1}{2}$ Time efter at jeg havde sluttet min Skrivelse af 7de Mai. Jeg stod i et meget godt Embedsforhold til ham. Han var en duelig og ordentlig Forretningsmand, og i Omgang ærlig og oprigtig. Interessant i høiere Forstand var han just ikke, fordi han hverken havde religiøs Sands eller videnskabelig Dannelselse og Interesse. Men der var meget godt hos ham, og han havde god Gave til at omgaaes Folk og satte sig i Respect. Fra Faderens¹⁾ Huus af havde han beholdt vel megen Matros=Raahed i Udtryk, skjøndt han ellers havde et godt og fint Væsen. Sin engang betydelige Formue havde han for det meste anvendt paa Udenlandsreiser og til at gjøre vel mod mange Trængende. Han døde af Asthma og Battersot. Gud give, at vi kunde faae en retfindig og dygtig Stiftamtmand igjen. Det er en meget vigtig Sag ikke alene for mig, men for hele Stiftet! Jeg talte nogle Mindeord ved Stiftamtmand Kriegers Riste i Sørgehuset. Det er forunderligt, hvor stort Indtryk simple og fande Ord gjøre ved en saadan Leilighed. Kun ved faare faa

¹⁾ Kammerherre og ansæet jydsk Ständerdeputeret, Kommandør J. W. G. Krieger, til Bornesgård.

Reiligheder føler jeg mig bevæget til at tale faaledes om en enkelt Mand eller Person. Hvad er der dog at sige om de Fleste? Om Stiftamtmand Krieger var der dog noget at sige. En ganske kort Necrolog over ham har jeg ogsaa skrevet i Aalborg Avis.*) *) Nr. 77.

Forresten er Hr. Gjødwad i disse Dage her i Aalborg i Besøg hos sine Forældre. Han har ogsaa været hos mig og hos Stiftsprovst Hald, som haver paa det alvorligste formanet ham til mere Sindighed og Billighed. Disse Formaninger have vel ikke frugtet meget. Da de have gaaet i Skole sammen og ere Dusbødre, saa talte de ganske fidelt sammen. Med Hr. Gjødwad talte jeg ikke synderlig om Politik. Han anseer Finantsagen og Stænderforsamlingernes Forening for de vigtigste af alle Sager. Jeg mener dog, at Stænderforsamlingerne ikke bør forenes, i det mindste ikke strax; thi Sylland har dog ikke saa særegne Interesser, og disse vilde aldeles blive tilsidefatte, naar de jndste Deputerede udgjorde kun en bestandig Minoritet i Stænderforsamlingen.

Det glæder mig meget, at De samles hos Deres Broder¹⁾ med Biskop Mynster sidst i denne Maaned. Paa denne Maade haaber jeg, at jeg kan faae gode og sikke Efterretninger baade om Mynster og om Deres Broder. Jeg beder Dem, at De vil hilse begge disse Mænd meget fra mig.

Derfom Kongen vil følge sin gamle Regel, at den skal være Stiftsprovst, som vedkommende Biskop ønsker, saa kan man vente, at Provst Tryde bliver Stiftsprovst i Sjælland, at sige, derfom den mig meddeelte Efterretning er paalidelig.

Lev vel!

Deres hengivne J.

Aalborg Bispegaard d. 26de Juni 1838.

Kjære Ven!

Megen Tak for Deres Brev af 12te d. M. Jeg modtog det paa min Bisitats i det nordlige Vendsyssel. Derfra er

¹⁾ min ældste Broder Niels, Præst i Tømmerup ved Rallundborg.

jeg nu kommen tilbage for faa Dage siden. Jeg haaber dog, at Waage vil af Erfaring lære, at større Strengthed i Disciplin er nødvendig. Det har fornøiet mig at høre, at De har faaet et langt Brev fra Grundtvig. De besvarer det dog privatim, om De endogfaa ikke vil skrive noget derom publice. Forresten har Prof. Falck i Kiel nu ogsaa skrevet en heel Deel om Sorøe Academie, efter hvad jeg har læst i Aviserne. — Jeg maa tilstaae, at 2 Universiteter synes at være for meget for det lille Danmark. Men Sorøe Academie burde dog nok være noget andet end det er. Dr. Hald har været hjemme¹⁾ i Aalborg i Pindsen. Han var vel tilmode, men var vred paa Cancelliet, fordi det ikke vilde, at det skulde gjøres Præsterne til Pligt at udføre hans Embedsforretninger i hans Fraværelse. Han meente nemlig, at der skulde udskrives en Vacancetour i hans Fraværelse; men derpaa vilde jeg ikke indlade mig, fordi Vacance kun indtræffer ved Dødsfald og Forflyttelse eller Afgang fra Embedet; og Cancelliet gav mig Medhold. Forresten kommer jeg godt ud af det med den nye Stiftsprovst. Kjøbenhavnspostens Angreb paa ham er tildeels ugrundet og tildeels altfor haardt. Han havde, som skrevet, en skarp Samtale med Hr. Gjedwad, da denne var i Aalborg; og noget af Kjøbenhavnspostens Dadel er nok Tak for sidst.

Skribenten Consul J. N. Skovgaard er død. Han døde i Usfæthed i alle Maader. Han havde iøvrigt klart Hoved og gode Kundskaber og det begge Dele i en virkelig fortrinlig Grad. Nu var han faa svækket af Drik, at han hver Dag maatte have i det mindste $\frac{1}{2}$ Pot Brændeviin. Han vedblev dog at arbejde paa litteraire Arbejder indtil det Sidste. Han har efterladt nogle Optegnelser om Kong Hans's Dødsmaade. Kong Hans skulde derefter være bleven dræbt her i Aalborg enten af sin Søn Christian II eller af sin Kammertjener. Der skal og være fundet et Hul i hans Hjernefæl, da det undersøgtes i Begravelsen i Odense for en Deel Aar siden.

¹⁾ Han var dengang jydsk Stænderdeputeret i Siborg.

Jeg haaber nu snart at høre gode og glædelige Efterretninger fra Dem, og jeg beder Dem venligst at hilse Deres Kone fra

Deres hengivne F.

Ålborg d. 14de September 1838.

Kjære Ven!

Siden jeg sidst skrev Dem til, har Conferentsraad Ørsted været her i 2 Dage, nemlig den 28de og 29de August. Dog var han den sidste Dag tildels paa Herregaarden Nestrup, hvor Auditeur Koulund boer. Han logerede hos mig. Men Byen gav ham et Festsmaaltid den 28de, hvortil han med begge sine Secretairer var indbudt, og hvortil Billetten kostede, for alle de Øvrige, 6 Rbdlr eller nøiagtigst 5 Rbdlr. 74 $\frac{1}{2}$ p. pro persona, og hvorved der blev drukket Biin for 216 Rbdlr., skjøndt Gjæsternes Antal var kun 70 eller saa omtrent. Iøvrigt gik det godt nok. Men der blev dog drukket et Par ikke passende Skaaler, især een paa Stænderforsamlingernes Forening. Denne Skaal drak Ørsted ikke med, men han sagde derimod, idet han blev siddende, ganske rolig: „Jeg ønsker ogsaa Stænderforsamlingernes Forening, nemlig en Forening i Sindet, ikke paa Stedet.“ Ørsted bejandt sig i det Hele vel efter Stænderforsamlingens Slutning. Naar han nu blot kan holde ud i Koeskilde, hvor Kampen maaskee bliver endnu hedere. Han saae her Byens Mærkværdigheder og talte med mange, som kom for at hilse paa ham. Han har en sjelden Godmodighed; men det var maaskee bedre, om Folk stolede lidt mindre paa hans Godmodighed; thi saa vilde de holde sig lidt mere i Tømme i hans Nærverelse. Det er næsten ogsaa det eneste, som man savner hos denne store Mand.

Paa Søndag 8te Dage skal jeg, om Gud vil, indvie Ågger Kirke. Den gamle Kirke blev ikke nedbrudt 1835, som der staaer i Deres Lesebog, S. 297, men et Aar eller 2 tidligere. At Kirken ikke blev opført førend nu, dertil er Grunden denne: Bestervig Kirkes Eier er pligtig til at vedligeholde Ågger

Kirke; og da Regjeringen havde ladet Agger Kirke nedbryde, meente Cancelliet og Ørsted med, at Vestervig Kirkes Eier skulde opføre en ny Kirke i den nedbrudtes Sted; men Eieren blev frikjendt ved Høiesteretsdom, fordi han vel var forpligtet til at vedligeholde Agger Kirke, men ikke til at opføre en ny. Det er forresten en tvivlsom Sag. Ørsted meente endnu, at Vestervig Kirkes Eier burde have opført Kirken. Kirken er nu for det meste bleven opført for de Penge, som indkom til Aggerboerne efter Stormfloden i Aaret 1825, og af hvilke en Deel henlagdes til Brug i Fremtiden.

Statsraad Erik Gjærup Tauber bragte mig iqaar en Hilsen fra Sorøe og fra Dem(!). Han er den samme Bindmager og Storpræler. Han fortalte mig, at han reiste „incognito“, o. s. v. Forresten siger han, at han søger efter gamle Documenter og Brevskaber. Han modsagde ofte sig selv. For Ex., at han ikke kom oftere til Jylland, og kort derefter, at han vilde komme igjen til næste Aar, o. s. fr.

Nu siger man endelig, at Statsraad Bluhme i Næstved skal være Stiftamtmand i Aalborg. Brinck-Seidelin¹⁾ skal have kunnet blive det, men vilde ikke. Lev vel!

Deres hengivne f.

E. Sk. Var Conferentsraad Ørsted ikke i Sorøe paa Tilbageveien? Han roste Deres Psalmeamling.

Han er i Sandhed en religiøs, en christelig Mand.

Aalborg d. 6te November 1838.

Kjære Ven!

Det har gjort mig meget ondt, at Deres ældste Søster er død. Hun savnes haardt af Mand og Børn. Hun var en meget agtværdig Dannequinde; skjøndt ikke vant oprindeligt til Landsbylivet, var hun dog bleven en særdeles god Landsbypræstefone.

Hvorledes gaaer det i Koeskilde med Sognebaandets

¹⁾ Den bekjendte Finantsmand og Politiker, Amtsforvalter i Hjørring.

Løsning? Jeg stemmer for den i en vis Grad og inden en vis Grændse. Jeg finder ikke noget betænkeligt i, at det tillades enhver at communicere hos hvilken Præst han vil, ligesom ogsaa at lade Daab og Confirmation foretage af hvilken som helst Præst, naar kun den fornødne Control dermed holdes.

Kongen har, ut ita decem, nylig løst Sognebaandet mellem Sognepræsten og Byfogden i Skagen, d. e. Cancelliet har ad mandatum tilladt, at Byfogden maa benytte hvilken Præst han vil og kan, eller som det hedder i Bevillingen: „han maa i sin Salighedsfag lade sig betjene af den Præst, som han vil og dertil kan formaae“. Byfogden og Præsten i Skagen ere nemlig Fjender i den Grad, at de ikke kunne taale at see hinanden.

I en Gravsang over sal. Prof. Hersteb¹⁾, som jeg nylig læste, fandtes dette mærkelige Vers:

„Han stod paa Zions høie Volde
 I Gymbler og i Harpers Suus,
 Og deelte Svarde ud og Skjolde
 Til Troens Kamp for Davids Huus.
 Da steg Prophetens Skygger ned,
 Og gav ham Løsnet, mens han stred.“

Og saaledes skal en theologisk Professor staae og uddele Svarde og Skjolde til Troens Strid; men de staae ofte og uddele Tinsabler og Potteskaar, som due til ingen Ting. — Efter Stiftamtmand Bluhmes Fortælling gaaer det ikke godt med Herlufsholms Skole. — Man siger, at Etatsraad Hansen er i Grunden det styrende Medlem i Directionen for Universitetet og de lærde Skoler, fordi han veed altid at faae Nothe paa sin Side, og saa har han strax plurima vota. Er det sandt, er det sørgeligt; men saadant kan let skee, naar der er kun 3 i et Collegium, og naar den ene er en Nathue eller noget lignende. Lev vel og hils Deres Kone.

Deres hengivne F.

¹⁾ Hersteb havde, som Adj. ved Frue Skole i Kbhavn, i et afgjørende Øjeblik så at sige udruget min Tænkning; se Krit. Vdt., Kirkelig Ufd., Fort. S. 1. Til ham var derfor min Sc. Trigena dediceret.

Aalborg d. 13de December 1838.

Kjære Ven!

Uf Pastor Fogh her i Byen, som nylig er kommen hjem fra Kjøbenhavn, fik jeg at vide, at Conferentsraad Vassén¹⁾ i Cancelliet er aldeles uskiftet til Forretninger og har ikke deeltaget i samme i det sidste Halvaar. Cancelliet bestaaer altsaa af Præsidenten og Statsraaderne Lange, Hansen og Bentzen, saalange Orsted er i Stænderforsamlingen. Det er alligevel et dygtigt Collegium; og der seer man, hvad det er at have en Dygtighed i Spidsen.

Pastor Fogh fortalte mig, at han havde talt med een i Kbhavn, som havde læst Komitee-Betænkningen angaaende Sognefrihed. Denne Betænkning skal gaae ud paa, at Frihed til at søge Altergang og Confirmation hos hvilken Præst man vil burde tilstaaes. Derimod vilde man ikke have samme Frihed indrømmet med Hensyn til Daaben. Jeg for min Deel er ogsaa aldeles imod Sognebaandets Løsning uden videre; men jeg mener dog, at dette Baand ikke bør strammes saa stærkt, at det medfører trykkende Aandstvang. Derfor mener jeg ogsaa, at der bør findes en passende Sognefrihed, navnlig hvad Altergang og Confirmation angaaer. Thi man sig, hvad man sig vil, saa er det dog ubilligt, haardt og tungt, at man skal lade sine Børn confirmere af en Mand, som nu eengang ikke tilfredsstiller paa nogen Maade. Ikke at tale om, at Kirkestyrelsens Langmodighed fra dens høiere Standpunkt ikke altid kan fattes af den Enkelte i Menigheden. Alnuen vil i Almindelighed ikke meget benytte denne Frihed, naar enkelte Opvakte undtages. Maaugen Præst kunde have meget godt af at vide, at hans Sognefolk ikke ere bundne til ham anderledes, end at de kunne, naar det bliver alt for spændt, søge til en anden Præst, som bedre kan lempe sig. Det er ikke godt, at man er altfor sikker. Jeg troer, at en større Sognefrihed vilde være gavnlig og virke opvakkende i flere Henseender. Dette

¹⁾ Den, indtil Stemans Tid kom, så alene rådende Sjæf for Kanselliets gejstlige Departement.

har jeg ogsaa med faa Ord skrevet til Biskop Mynster. — Biskop Tage Müller i Ribe skrev i et Brev til mig forleden Uge følgende Ord om Deres Søster: „Et saare tungt og med Grund almindeligen beklaget Dødsfald var Mad. Kochs i Allerup. Ligesom hun var en meget dannet Kone, saa var hun ogsaa en meget agtværdig Kone, og ligesom hun i sin Ungdom udmærkede sig ved sine Talenter, saa viste hun sig i et ligesaa fordeelagtigt Lys som Hustru, Moder og Hunsbestyrerinde i en Landsbypræstegaard.“ Jeg tænker, at De med Deeltagelse læser disse Ord af den retfindige og sandhedstjærlige T. Müller. T. Müller er bleven anmodet om at anmeldte Giesings Skrift i Maanedsskrift for Litt., men jeg veed ikke med Visshed, hvorledes det gaaer dermed. Prof. Petersen vil nu fortsætte dette som Eneudgiver. Det er mærkeligt nok, at De aldrig, saavidt jeg mindes, har skrevet noget i Maanedsskriftet. Maafee det var af Frygt for eller Had til den hemmelige Ret.¹⁾ Lev vel!

Deres hengivne J.

Aalborg d. 11te Februar 1839.

Kjære Ven!

Megen Tak for Deres Brev af 29de f. M. Det har glædet mig meget, at De er tilfreds med mine Antegninger til Deres Psalmeafsamling.

Efter Sigende skal der have været et Oprør mellem Disciplene i Sorøe. Efter vor Tids Retning er det i sin Orden, at man giver ikke Disciplene, men Lærerne Skylden. Imidlertid frygter jeg noget for, at Skylden for en stor Deel kan ligge i en altfor slap Disciplin. Naar Disciplene eengang vide, at Disciplinen er streng og fast, saa bove de ikke saadanne Brud paa god Orden og Lydighed.²⁾ Forresten kjender jeg Sagen kun eenfaldigt, nemlig efter mundtlig Fortælling om det,

¹⁾ Nej, det var Trang især til at slå dem lidt bi ved Modstanden. Sml. mine Krit. Bdr., Lithist. Afb., Bind 3, S. 197—202; B. 2, S. 131, og de B. 3, S. 197 citerede Steder.

²⁾ Det var slemme, men forresten ret naturlige, Drengestreger.

som 2 Elever her fra Byen have skrevet hjem; og disse Beretninger stemmede ikke overeens. I alt Fald er det godt, at denne Forseelse ikke er gaaet hen uændset. Ja, man tør nok haabe, at en strengere Disciplin for Fremtiden vil blive Frugten af denne Tumult.

Prof. Clausen har sendt mig sit Skrift om Universitetets Virksomhed. Jeg har endnu ikke faaet det heelt læst. Det er i mange Henseender mærkeligt.

Megen Tak for de 3 Exemplarer af Deres Børneven. Denne Læsebog har uden Tvivl Fortrin, stort Fortrin for alle lignende Bøger i vort Sprog. Jeg vilde gjerne bidrage til dens Udbredelse. Jeg sender det ene Exemplar til Dr. Brammer i Snedsted. Det andet har jeg leveret Stiftsprovst Hald, som syntes at finde Behag i Bogen. Til de andre Provster har jeg udbedet mig 5 Exemplarer af den Gyldendalske Boghandel, for at de kunne gjøre sig bekendte med Bogen.

Det glæder mig meget, at De faandt saa god en Modtagelse hos Kongen. Jeg haaber ogsaa, at Gud lader ham leve endnu flere Aar. Det vilde, saa vidt vi Menneffer kunne domme, være saare gavnligt. Kommer Prinds Christian engang paa Thronen, saa kommer der Uroligheder.

Prof. Engelstoft junior havde søgt det andet Præsteembede ved Domkirken i Roskilde og var øverst indstillet af Cancelliet, og næst efter ham Pastorerne Bisbye i Kjøbenhavn og Spang i Udbye. Men Ingen af dem fik Kaldet, som gaves altsaa umiddelbart af Kongen til den Afdødes Søn, Provst Gad paa Langeland.

Man maa langt hellere være, som De skriver om Mynster, forladt af alle, end forgudet som Ussing. Det er yderst beroligende og tilfredsstillende, at see en Mand, som staaer ene, dog at staae saa fast og rolig. En saadan Mandes Stilling er god og sikker. Derimod er den Forgubedes Stilling i mange Henseender usikker og farlig.¹⁾ Iøvrigt mener jeg, at

¹⁾ Den skarpsæende Tage Algreen-Ussing så det godt selv. Jeg sad en Tid efter ved hans Side, ved gamle Stemmanns Taffel. Jeg hvilede

Mynster har ikke faa sande Venner. Jeg gad ellers nok vide, hvad Folk kunne mene med det, som de kalde Mynsters Hyklerie? Mene de dermed, at hans Liv ikke svarer til hans Være, eller mene de, at han ikke selv har den Tro, som han forkynnder? I begge Tilfælde ville de dog ikke kunne have andet at støtte sig paa end deres egne onde Tanker — og det er slette Beviser. — Lev vel!

Deres hengivne F.

Aalborg d. 8de April 1839.

Kjære Ven!

Jeg har altid troet, at Waage godt forstod at vende sig, og at han havde megen Sands for det Passende. En saadan „Gewandtheit“ er især vigtig for en Director i Sorøe. Men dersom Directoren i Sorøe kun har givet 2 Rbdlr. til de Vandlidte eller, som Cancelliet altid og rigtigere siger, til de ved Stormfloden Skadelidte, saa er det et stort Misgreb, som jeg neppe vilde troe kunde finde Sted.

Fra Dr. Brammer skal jeg hilse og takke for det ham tilfillede Exemplar af Børnevennen. Han yttre sig forresten ikke synderlig om den, men siger blot, at han anseer dens Fremkomst for en Binding for den pædagogiske Litteratur. Desto udførligere har Provst Ingerslev, hvem jeg ogsaa havde sendt et Exemplar, ytret sig derom. Jeg meddeler hans Yttringer med den Bemærkning, at han er en stiv Grundtvigianer, men derhos en dygtig og driftig Mand. Maaſkee husker De ham fra Universitetet under Navn af Peder Ingerslev? (Han kaldtes ogsaa af adskillige Studenter Hellig-Peder.) Han skriver nu om Deres Børneven saaledes: „Prof. Hjorts Bog har forskaffet især mine Børn megen Glæde. I det Hele deler jeg ganske Deres Høiærbærdigheds Mening om denne Bogs Fortrinlighed i Sammenligning med alle dens Forgjængere. I Særdeleshed finder jeg mig tiltrukket af dens livfulde og naturlige Sprog, og af Materiernes Valg og Disposition. Kun finder jeg det

til ham: Hvorledes har Deres Guldpokal det? Begynder den ikke sommetider at blive lidt urolig? Han svarede: Jo, jeg har sjældent oftere ventet en Deputasjon for at hente den igjen. — Han har nu alt længe nået den „Fæsthed og Rolighed“.

noget voveligt, at bringe *Molbohistorier*¹⁾ ind i Skolerne, da der vist vil fordrø mere *Conduite*, end der sædvanlig kan ventes af Seminaristerne, til at behandle dette Slags Spøg saaledes, at det Comiste ikke skal blive for latterligt for Børnene paa det Sted. Heller ikke vilde jeg tilraade, i Læsebøger at forudsætte det Copernicauste System som afgjort Visshed, uden engang at berøre, at man kan komme til de samme²⁾ Resultater, i Henseende til Himmellegemernes Forhold og Tidens Beregning, ved at gaae ud fra Forudsætninger, der ere lettere at bringe i Overensstemmelse med Bibelen og den daglige Erfaring. — Skade er det imidlertid, at Skolekassernes Fattigdom, der er uundgaaelig, saalænge de skulle udrede alle Apparater til Undervisningen, undertiden til 5 à 6 Skoler i 1 Pastorat, og dertil faa meget til Tabelkassen, de fleste Steder vist vil lægge Hindringer i Veien for Anskaffelsen af en saa god Bog, der er saa billig, og hvortil man saameget trænger.“

Nu har jeg givet Dem Provst Ingerslevs *Uttringer ip-sissimis verbis, litteris et punctis*. Hvad hans Klage over Skolekassernes Fattigdom angaaer, da istemmes den af flere Provster her i Stiftet. Provst Michelsen har dog allerede meldt mig, at han har indført Bogen i *Thisted Byes Borger-skole*; men han frygter ogsaa for, at den ikke kan blive indført i mange Landsbyeskoler i hans Provstie. I de fleste Landsby-

1) Sml. i disse Breves 1ste Saml., S. 173, Biskop Paludan-Müllers *Uttring*.

2) En udmærket Kjender, hvem jeg meddelte denne Kuriositet, omtrede: Formelt er det i sine Henseender temmelig ligegyldigt, om man lader Solen bevæge sig omkring Jorden eller omvendt; især gjælder dette med Hensyn til Tideregningen. Saaledes tales ogsaa i *Afironomien* stadig om „Solens Bevægelser, Solbauens Elementer, Soltavlerne, o. s. v.“ Forsåvidt vilde der altså ikke være noget at indvende imod den i Brevet forekommende Udtalelse. — Men faktisk kan der slet ikke blive Tale om det Copernicauste og noget andet Systems Ege-Berettigelse, da, som bekjendt, bestemte Phænomenener ene kunne hidrøre fra og lade sig forklare ved Jordens både Omløbs- og Omdrejnings-Bevægelse. Det kan være nok at erindre om *Aberationen* og om afbøde *Foucaults Opdagelse, Pendulsvingningsplanets Notation*, foruden *A. m.*

skoler nøies man med Justis og Wilstrups Læsebøger eller med Provst Krarups Landoeconomiske Skoleven, som Landhuusholdningsfælleskabet følger for 2 à 3 Mk. Jeg vilde dog gjerne have, at hver Skole her i Stiftet havde et Par Exemplarer af deres Børneven. Der er omtrent 300 Skoler her i Stiftet.

Deres Anmeldelse af samme Læsebog¹⁾ har jeg læst med stor Interesse. Da De har talt ligefrem og sagt Sandheden reent ud, vil formodentlig een og anden blive vred derover, især Provst Birch og hans Venner. Jeg maa forresten tilstaae, at Provst Birchs Bog ogsaa forekommer mig at være tør og stiv. Jeg tænker, at især dens glatte Sprog og characterløse Ansigt har skaffet den saa meget Bifald. Thi det, som glider glat ned og som ikke vækker op af Søvn, finder meget Bifald hos de Halvdannede og Falskdannede. — Jeg gad dog gjerne vide, hvilket Stykke i Børnevennen De efter en vis Mands Raad skulde have brændt.²⁾

Man siger, at Prinds Christian kommer her til Sommer for at see, om Aggercanalen kan blive lukket, eller ikke. Forhen vilde Thyboerne og Morsfingerne ikke have den lukket, men den sidste Vandflod har for en Deel forandret deres Tanker.

Lev vel!

Deres hengivne J.

P. S. Den 5te April gif man endnu over Viimfjorden paa Isen; men Dagen efter blev Vandet aabent. Dog fryser det endnu baade Nat og Dag. — Man vil vide, at Prindsesse Wilhelmine og Gemal skulde blive saaledes chicanerede i Kiel, at de ikke kunne blive der. Er det sandt, er det meget slemt, især fordi Dronningen der vilde vælge sit Enkesæde; men hun behøver maaskee intet Enkesæde? — Har De læst Prof. Sibberns Forsvar for Ørsted, Casten-

¹⁾ Se Petersens Tidskrift for Litt. og Kritik. 1839. B. 1. S. 167—196.

²⁾ Det var såmænd Stykket, i Fjerde Del, som hedder: „Den naturlige Eftertanke og den guddommelige Åbenbaring“. Og Manden var en Dr. theol.

schjold og Povelsen? Bladenes Tale om Ørstedes Slutningstale er altid forekommet mig høist harmelig. Kammerherre Castenschiold har mere Ret, end man vil indrømme, i Foreningsfagen. Rigesaa Justitsraad Povelsen. Forresten er jeg aldeles af samme Mening, som De, at Povelsen ikke passer til Nr. 1. Han behøver i flere Henseender at arbeide under en Overmand. Vale!

Aalborg d. 14de Juni 1839.

Kjære Ven!

Nu er jeg da kommen hjem fra min Visitats i Thy. Jeg fandt mig ganske tilfreds med denne Visitats. Kirke- og Skolevæsen er i Thy i god Tilstand i det Hele. Kirkerne ere fulde hver Søndag, naar den allertravleste Tid undtages. Thyboerne ere dygtige Folk og i det Hele sædelige. I Hæsling Herred, hvor jeg denne Gang visiterede, vare alle Præsterne yngre end jeg; men ogsaa har det undertiden hændt sig, at de alle eller de fleste Præster i et Herred, hvor jeg visiterede, vare ældre end jeg. Ogsaa i Thy havde man hørt, at De skulde være Rector ved Realskolen i Aarhus. De kunde jo nok blive det, naar De vilde være det; men det er et Spørgsmaal, om De var tjent dermed.

For Wilsters skjønne Sang over P. Winding¹⁾ taler jeg meget. Det staaer sig godt med Wilster, saa længe han kan²⁾ skrive saa smukke Sange.

Jeg er i disse Dage efter min Hjemkomst saa overløbet af Folk, at jeg ikke har Tid til at skrive mere. Prinds Ferdinand kommer her paa Søndag med sin Gemalinde. Dette forvolder ogsaa en Deel Uleilighed og Snaf. Hospitalsforstanderen, Kammerraad Juul, er død, og hans Post søges af mange, som føre megen unyttig Argumentering. Denne Mand

¹⁾ Stort musikalsk Talent i Sorø Skole; døde ung.

²⁾ Da Fogtmann holdt af Wilster, som jeg, så var dette sikkert en Allusion til den Spaltning, eller hvad jeg skal kalde Tvejen, i hans Sindes Udvikling. Wilster kunde gå ud ad i 2 Retninger; Gauch smeltebe mer og mer sammen i 1 mægtig Retning.

var en retfindig og agtet Mand og derhos formuende. Men han havde faaet den fixe Idee, at han var fattig, spiste næsten intet, affræstedes aldeles og døde rolig, 45 Aar gammel.

Det bliver, Gudsfelov, meget bedre med Kammerherinde Moltke. Dog vil hun ikke kunne see eller tale med sin foruds Vegeføster Prindsesse Caroline.

Derfom De ikke kan faae betydelig større Gage som Rector ved Realskolen, da bør De efter min Formening ikke modtage dette Embede. Lev vel og hils Deres Kone fra

Deres hengivne *J.*

P. S. Grundtvig blev dog Præst til Bartou¹⁾. Det er mærkeligt; men dog vel i sig selv rigtigt, skjøndt det synes besynderligt. Den nye Cancelliedeputerede R. B. Holm er en særdeles brav Mand²⁾. Det glæder mig meget, at han blev Conferentsraad Rasfens Eftermand. Vale!

København d. 13de Aug. 1839.

Kjære Ven!

Jeg har i denne Tid foretaget 2 Reiser. Næmlig en Embedsreise til Skagen, hvor en ny Kirke bygges, der forvolder Stiftsøvrigheden megen Uleilighed, især fordi Kirkeinspecteurerne, Sognepræsten og Byfogden, ere dødelige Fjender. Den anden Reise, som jeg foretog, var en Reise til min Moder, som lever i Bork, ved Sydenden af Ringkjøbing Fjord, i sit 84 Aar. Jeg fandt hende, Gud være lovet, i ret god Tilstand. Menneffene i den Egn ere fortrinlig veltænkende, forstandige og sædelige. Det er virkelig glædeligt at træffe saadanne Menneffer. Det er utroligt, hvilken Godhed og Omhyggelighed Bønderne

¹⁾ Smf. Krit. Vdr., Kirkl. Ufd., Bind 1, S. 18—19.

²⁾ Han var den ældste af de i Århundredets Begyndelse så bekjendte og agtede Brødre Lars, Hans og Carl, Sønner af Conferentsråd D. P. Holm, dette udmærkede Exemplar af den ældre Embedsstand, sittig Statens Tjener, trofast Ven, hjælpsom Rådgiver, dannet Selskabsmand (han spillede f. Ex. fortrinlig sin Rolle i Klosterfadens Selskab), forud. m.

vedblive at vise min Moder, skjøndt det nu er over 25 Aar, siden hun blev Enke. De drive hendes lille Gaard og sende hende Foræringer, ligesom om hun endnu var Præstekone. Deres Svoger Tang¹⁾ er nu bleven Assessor i Landsoverretten i Viborg. Han skal have særdeles Lyst til denne Embedsvirksomhed, hvortil han ogsaa er fortrinlig vel skicket; thi han er, som en Dommer bør være, baade indsigtsfuld og retsfindig og derhos befindig i høi Grad.

Prof. Wegener besøgte mig uventet i Gaar. Han var kun nogle Timer her i Byen. Jeg talte derfor ikke meget med ham. Han syntes dog at mene, at det gik ganske godt med Akademiet. Især meente han, at Director havde nu indseet Nødvendigheden af at anvende mere Strængthed. Det var mig meget kjært at høre. Hæc haectenus! Vale!

Deres hengivne J.

Kalborg d. 27. Decbr. 1839.

Kjære Ven!

Tak for Deres Brev af 10de d. M. Det er ikke forunderligt, at der nu baade er Sorg og Forventning i Danmarks Lande. Vi have mistet en gammel, afholdt Konge, som de Yngre kun have kjendt som Konge, men vi Eldre have hørt navne som Regent i over 50 Aar. Vi have faaet en ny Konge, som kjender Tiden og som har vaakt store Forhaabninger. Men jeg haaber, at han ikke retter sig efter Tiden mere end tilbørligt er. Det er en stor Lykke, at Christian den 8de kan saaledes tale, som han kan, og stoppe Munden paa de høitsfrigende Demagoger. Gud give ham Kraft til at iværksætte de nødvendige Forbedringer, uden at forledes til overilede Forandringer, og Kraft til at modstaae alle ubillige og uwise Fordringer, uden at lukke Øret for fornuftige og betimelige Forslag og Raad!

Jeg har ogsaa paa Embeds Vegne skrevet en Hønsøkningskrivelse til Kongen. Efter at have udtrykt Deeltagelse i den

¹⁾ Christen Noe, yngre Broder til Ejeren af Nørre-Bosborg ved Ringkjøbing.

billige Sorg over Kong Frederik d. 6tes Død yttrede jeg de gode Forhaabninger, som Kong Christian den 8des Thronbestigelse vækker, og den Formening, at Han var kaldet til Thronen i rette Tid, da Han kjendte den urolige, gjærende Tid, og vilde styre den paa bedste Maade. Derpaa har jeg nu i Dag faaet Kongens Svar, hvori han yttre Tilfredshed og tilkjendegiver sin allernaadigste Tak med disse Ord: „Vi tilkjendegive Dig herved vor allernaadigste Tak saavel for de gode Ønsker, Du har udtrykt Os i Anledning af vor Thronbestigelse, som for den Tillid og Hengivenhed, hvormed Du feer vor Regjering imøde.“

Biskop Mynster skal have været syg og sengeliggende af Kofen i Venet. Jeg haaber dog, at han er kommen sig. Jeg ønsker oprigtig, at han maa være rask i denne Tid, da vigtige Forhandlinger, nemlig Ritualcommissionens Arbejder og Stænderforsamlingens Møder forestaae. Har De læst Grundtvigs Frisprog? Det er slemt nok, at saadanne Indsigelser nu komme frem, thi skjøndt de ere ubillige i høi Grad, kunne de dog staae Sagen. Paa Carl Petersen, som nu er Skolelærer her i Stiftet, har indgivet en Protest mod den nye Alterbogs Indførelse. I disse Dage skal jeg skrive min Betænkning over Udkastet til Alterbog og Ritual. Jeg vil gjøre det i al Korthed; thi der er snakket og skrevet alt for meget om den Sag.

Dersom Kongen skal besvare alle de Adresser, som han faaer, kan han dermed faae nok at bestille i længere Tid. Hidtil skal alle have faaet Svar. Endogsaa enkelte Privatmand, som have skriftlig lykønsket Kongen, skulle have faaet Svar og Tak. De, som ville have Constitutionen, ere ikke ret tilfreds med Kongens Svar. Men nogle unge Studenter skulle have sagt: „Kongen skal ikke troe, at han kan slippe med glatte Ord. Vi skal nok nøde ham til at give en Constitution.“

Tak for det gamle Aars Venstaa og Meddelelser! Gud give Dem og Deres hele Huus Lykke og Belsignelse i det nye

Har! Jeg beder Dem venligt at hilse Deres Kone fra mig. Ligeledes beder jeg Dem at hilse Hauch og Rütten fra

Deres hengivne f.

Kjære Ven!

Halsborg d. 31te Januar 1840.

Jeg har i denne Tid havt travlt med min Sørgeprædiken over Kong Frederik den 6te og, foruden med Embedsforretninger, med mange andre Ting. Derfor bedes De undskyldte, at jeg ikke har skrevet før. Min Sørgeprædiken indeholder nuda veritas. Jeg veed ikke, om jeg vil lade den trykke.

Maleriet i Commissionstidenden var fælt. De var næsten sluppen bedst af alle. Det viser vistnok et slet Gemt eller en slet Stemning; men maastee kun een er Ophavsmanden¹⁾. Wilsters Død gif mig nær. Han var en interessant Person, skjøndt jeg ikke tør sige, at jeg egentlig holdt af ham, eller havde ret Tillid til ham; men der var meget godt ved ham.

Ingemanns Sang over Fr. d. 6. var meget smuk; men der er dog noget koldt eller maanefkinsagtigt deri. Den griber ikke mig saaledes som Grundtvigs, endskjøndt denne har sine Pletter. Det er vel Enkedronningen, og ikke den regjerende Dronning, som har faaet de største Klatter skyllet af? — Det er dog meget beklageligt, at Grundtvig kan skrive saadant noget som hans Frisprog mod Biskop Wynsters Udkaft. Vel har han nogen Ret i nogle „Pøster“, men han har Uret i alle „Maader“.

Jeg haaber, at De er saa god at melde mig Udfaldet af Sørgefesten i Sorøe. — Det vil vel ikke være uden Indskyldelse paa Waage, at Wilster er død. Waage har vel gode Evner og Gaver; men han er langt snarere en Vedbende end en Eg. Jeg mener, at han ikke vel kan staae ene i sin betydelige Stilling.

Jeg vil dog haabe, at det bliver bedre med Rütten. Gud bevare ham! At Bredsdorff var bleven saa svag, havde jeg

¹⁾ Jeg har labet dette så som en Literatur-Gåde, uden at efterse Stedet.

ikke tænkt. Jeg troede ogsaa, at han havde et roligere Sind og kunde lee ad Recensenter, o. s. v. Man maa virkelig vænne sig til at følge den korte og gode Regel, som jeg engang saae anpriist som den høieste Viisdom: „Nimm's ruhig.“

For Ingemanns Sang over Wilster takker jeg meget. Den vil jeg ikke kritisere. Den er god for sig. Den er meget god. Der er meget Godt i den, som der er i alt, hvad Ingemann skriver paa Vers.

Subscriptionsplanen paa Wilsters Euripides skal jeg tage mig af efter Evne og Leilighed.

De veed vel, at Ritualcommissionen ikke træder sammen før til Efteraar? Det var meget godt, om Deres Psalme-samling kunde komme ud imidlertid. Thi det er min Overbevisning, at Indførelsen af en ny Alterbog og en ny Psalme-bog bør, om mueligt, skee samtidig.

De maa fremfor alt i denne Tid stræbe at bevare et roligt Sind og godt Mod; thi uden dette kan man ikke virke noget til Fædrelandets Larv. Man maa holde sine Kræfter samlede til Arbejde og Virksomhed. Især maa man holde fast ved Tillid til Gud, fra hvem al Kraft og Velsignelse kommer. Jeg øver mig hver Dag i at kunne bringe det saavidt, at jeg kan sige med Sandhed.

Dg faldt end Himlens Hvalving ned,

Jeg ikke blundede derved!

Jeg har virkelig godt Haab baade for dette Liv og for det tilkommende. Danmarks Stilling er bedre, end den var for 20 Aar siden, og den kan med Guds Hjælp blive bedre endnu. Der er dog nogle Mænd i Landet, som erkjende det Rette og Gode, og som holde derpaa. Og der er een i Himlen, som opholder disse Mænd og som styrer det Hele. Lev vel!

Deres hengivne F.

Christian Wilster.

(**Føroed.** Christian Fr. Emil Wilster havde et sjælden hurtigt Hoved, og var en mærkværdig Sammensmeltning af spillende Bid (og Bitterhed) med let rørt Sentimentalitet (og Svagthed). Hans afgjorte poetiske Talent er bekjendt nok og trænger ikke til min Pris. I hans Tale og i hans Stil afprægede sig denne Dobbeltthed, som oftere skaffede ham Uvenskab, når den viste sig altfor ensidig. Han blev ved sin Skarphed og Hurtighed meget flink til Forretninger, men kunde vel nok ved Smålighed synes egoistisk i Detaillen; men hans Lethed til Dmgang, når just intet kom i vejen, var særdeles behagelig. Han var unegtelig forføngelig, hvilket betydeligt udviklede hans Drift til at more Andre. Hans Spot over Stakkelen Tauber var sommetider magnifik, som hans Bøf og Blidhed ligeoverfor ham ufattelig. Han forstod fortrinlig at rette sig efter sin Mand og slå an i de Stores Tone, så man skimtede den Folie, som Adelskabet lagde under hans Leonet. Hans Dmgangsvenner tabte virkelig meget ved hans Død.

Jeg har valgt de Breve, hvori hans Individualitet bedst afprægede sig. Hans Stilling midt imellem Hauch og Ingemann var højst interessant, men han magtede den ikke, og jeg begreb aldrig, hvorledes han kunde forblive sandtru i den.)

Seræe Juli 1826.

Her har De mit ubetydelige Videtur! Charmante Stile paa min Ære! Cest quelque chose à faire honneur à la petite Académie! Parcourez les thèmes français, s'il vous plait, seulement pour la curiosité du fait! J'en ai la tête toute remplie; voilà pourquoi je vous écris en français.

Monsieur, J'ai l'honneur d'être

Votre très humble serviteur

Chr. Wilster.

Anmærkning. Den første Ex. Art. i Sorø, Sommeren 1826, som vi Vektorer afholdt tilligemed 3 Professorer, frembød flere Vanskeligheder. En Stil skulde indføres under Vejledning af de tre Fremmede; her udfordredes megen Konduite; de kunde forresten ikke være bedre valgte, nemlig P. E. Müller, H. C. Ørsted, F. C. Petersen; de havde et Nje på hver Finger, men vare tillige af Natur retfærdige, af Dvælske humane. For mig, som tyndt Lærer, vare de et skrap Tilsyn, thi i dette Sprog følte sig alle Tre i Grunden ganske hjemme. Men ved Stilecensuren satte de Fordringerne højere, end Skolen på nogen Måde endnu kunde være nået til i så ligelig Grad, hvilket jeg allerede forudså af Øttringer, der saldt ved det forudgående Mundtlige. Da nu Adjunkten i Lydst, Chr. Wilster, var en ganske fortrinlig Sprogslærer, fik jeg ham til underhånden at bedømme de tyndste Examensstile, og han afgav efterstående Botum, som jeg stiller ved Siden af de to Kjøbenhavnere:

	Ørsted.	Petersen.	Wilster.
Bunken	2	2	2½
Malling	4	4	4
Schmettau ..	1	1	2½
Bagger	2	2	2½
Fiedler	2	2	3
A. Wendelboe	2½	2	3½
E. Wendelboe	2	2	3
Tygeson	1	2	2½
Petit	2	2	3

Meget humant indlod Ørsted sig strax på at nævne sine Hovedgrunde; men jeg kunde ikke lade disse gjælde. De Trende troede at være fuldt øvede i Sprogets Detail. Jeg troede det samme, men jeg var En imod To. Dog fik jeg Schmettaus Karakter høvet til Haud. D— havde nemlig medbragt Schillers 30-Arskrig til Prøve i mundtlig Stil; jeg mindedes nu et Sted i denne Bog, som forsvarede det mest angrebne Udtryk, og D— gav strax efter. Men derved blev det, så at de andre lede Nederlaget!

Anm. Jeg havde overhovedet ved Sorø Artium en langt vanskeligere Stilling end mine Kolleger, thi de fleste danske Lærde kunne Lydst til Husbehov, men slet ikke til at bedømme tydske Stile. Jens Møller f. Ex. var meget flink i flere levende Sprog, men manglede dog sikkert Overblik: Således skrev nuværende Geh.=Råd Grev Spønneck en Stil ligesfrem til Laudab., især når man så på Anden i den, men J. M. og Remikeren Zeise vare enige om at nedtrykke den til Haud., og det blev uretfærdigen derved. Den Første, som havde ganske Ret i, at Verbet **ermöglichen** den Gang (1832) var et ukjendt Ord, begreb ikke, hvor Meget det anbefalede Stilen, at Kandidatens Sprogstands havde ledet ham til at danne sig dette Ord (formodentlig efter det velbekjendte *verwirklichen*), og forlangte det betragtet som en ret grov Fejl; den anden kjendte ligesfrem ikke den så bekjendte Inversion *was er nicht Alles* og kaldte den en meget grov Fejl. De stode altså på et tørt Haud.

En anden Gang havde nuværende Baron Hoff-Rosencrone, på Rosendal ved Bergen, udmærket oplært i Lydst ved i flere År at have været på Catharineum i Lybek, brugt det klassiske Hervorbringungen om en Digters Frembringelser, og den rigtige Genetivusform *Volkes*; Prof. Ramus, en klog Mand, fandt Stilen uden Fejl, men gav dog kun Karakteren $3\frac{3}{4}$, („da „der jo let kunde være en eller anden sin Fejl, som jeg ikke kan se“); men en ung Teolog blandt Kjøbenhavnerne gav glat væk kun 2, stærkt accentuerende „Bommerten“ *Volkes*, og Kandidaten mistede således sit så vel fortjente præ cæt. En tredje Gang gik jeg, på Estrups Bøn, i Solheden rundt med Abdelungs tunge Lexikon under Armen, for at få en ligeså urigtig Udsættelse omrefolvet; men det lykkedes ikke. — I flere År var jeg Medcensor i latinist Stil, men der havde jeg aldrig Differentis med Madvig om Bedømmelsen.

(Til P. Hjort i Kjøbenhavn, Akademiets
Kommissionær ved Münsters Bog-Auktion.
Se disse Breves 1ste Saml. S. 163 o. fl.)

Sorøe 13 Martz 1831.

Amicissime! Det er jo frygteligt, hvor det gaaer til paa den Münsterske Auktion¹⁾; jeg tænker næsten, Specierne falde ved de mange fremmede Penge, som kommer ind i Landet for salig Bispens Folianter, og det netop paa samme Tid, som vi faae en ny Finantsminister²⁾, der er saa holden, at han næsten kan stille Caution for det Ambetroede. Det bliver rigtignok et Afbræk for vort Bibliothek, men lad os trøste os med, at Arvingerne ere stikkelige Folk, hvem vi unde Alt hvad der kan indkomme. Hvad nu Dem in specie angaaer, da glæder jeg mig over Deres Moderation med Budene, thi da vi trænge til saa mange literære Nødtørstigheder, saa synes det mig ikke Umagen værd at betale kirkehistoriske Folianter i dyre Domme, lad da Stiftsbibliotheket kun fryde sig over Labbeus. Skjøndt nu Begyndelsen af Deres Expedition, til hvilken De rustede Dem med stor Iver og de skjønneste Forhaabninger, ikke er spændt af efter Dnske, saa tør man dog nok haabe, at det endelige Udfald vil blive tilfredsstillende, og at De vil erobre Acra, om de end ikke kunde tage Jerusalem; det forekommer

¹⁾ Wilster var Akademiets Bibliotekar.

²⁾ Ove A. W. Moltke til Bregentved.

mig nemlig, at de fleste fremmede Kjøbere have forkjøbt sig — kanstee en pudsig Patriotisme af deres indenlandfke Commissionærer — og snart er vel Ammunitionen opbrugt, siden der er bleven fyret saa svære Salver — lutter Hædersskud for den berømte Biskop —; og naar nu Fienden saaledes har forødt sine Kræfter, da rykker De frem med Deres Artillerie, som en anden Fabius Cunctator; med dette Haab kunne vi sikkert smigre os. Hvem er Commissionær for Herlufsholm? Det maa være en Biblio-Versærk, siden han giver 8 Rbd. + n for Hammers Redekünste, der kun koster 3 Thlr. fra ny; har Boul¹⁾ faaet saadan Daarlighed at vide, saa har han nok rystet sin Ægide, *μῆγαν δ' ἐλελίξει* "Ολυμπον. — Kjøbet af Meursius er velgjort; Vedkommende vidste nok, at det ikke var Grams Udgave. De skriver til Estrup, at De vil udslette adskillige Sager, som høves i Bogladerne; mig synes, det er bedre at lade dem blive staaende paa Deres Liste, men derimod være moderat i Budene paa samme. Entrez nous, glem ikke Stolbergs Iliade; jeg længes ret efter den, thi Voss er mig saa fliffet. Vil De sige Bølling, naar De seer ham, at han blandt de sidst sendte Bøger har glemmt Weishaupts das verbesserte System der Illuminaten, fra Rahbeks Auction. — Og hermed nok om Bøger! Det glæder mig, at dog ikke al Deres Tid tilbringes i den støvede Auctionsluft; jeg har hørt et heelt Repertoire over de Middags- og Aftenselskaber, hvori De afvigte Uge har været; det lader til, der er Rift om Dem, ja selv Ungersvenden Charles²⁾ giver jo imorgen et engelsk-danskt Middagsgilde; Vnen bestaaer da altsaa ikke af lutter Heibergianere, Gjengangere og æsthetiske Illuminater, af hvilke Hr. Hald (relata refero) dog til Dato er den maadeligste og hovmodigste: at ville agere Holberg, uden at eie saa meget Salt, som der hører til 1 Æg, er dog noget vel dristigt. — Hvad Nytt der

¹⁾ Geh.-Statsminister P. C. Stemann, Herlufsholms Patron.

²⁾ Den af mig dimitterede Student Kortright. Se 1ste Saml. S. 224 o. fl.

maatte være indtruffen i vor lille Bøe siden sidst, er vist alt meddeelt Dem af en kjarere Haand. Akademiet betraffende er der Intet at fortælle. De veed vel, at Wegener har mistet sin Fader, og i den Anledning gjorde en Reise til Fyen. — Med Efterretningen om de til ham besørgede Bøger var han godt fornoiet.

Bed Deres Hjemkonst venter Dem et critisk Arbeide; jeg er nemlig færdig med 16de Bog af Homer; jeg arbejder som en Smed i denne Tid, for at løsrive mit Sind fra de foruroligende Grillen, der jo ere saa naturlige i nærværende Glædes- og Engsteligheids Tidspunkt. Min Koue er endnu meget rask; fra hende og Svigerste mange Hilsener. Hilsen til Dehlenschläger, Fogtmann, o. Fl. God Fornoielse og god Handsel, som Føderne fige. Jeg længes meget efter videre Rapport om Deres Feldttog.

Deres hengivne

Chr. Wilster.

Sorøe 25de Marts 1831.

Med stor Roes over Deres Punktlighed leverede Estrup mig igaar den Liste, som De har forfattet over de indkjøbte Sager; og naar jeg til denne Accuratesse føier den Iver, som endog drev Dem til at gaae til Hs. Maj. og skildre ham vor Bogfults Tilstand, saa beklager jeg, at der ikke længere gives nogen Patriotisk Tilskuer eller noget andet godt Blad, hvori man kunde indrykke et encomion over Monsieurs bene merita de republica nostra. Hvad nu Listens angaaer, da kom jeg til at grue ved at opdage, at jeg havde brugt 2 samfulde Timer til at dediffere den; hvad Skriverie vil det ikke medføre i mit Bureau, især da der skal skrives 3 Exemplarer. Dette er den eneste betydelige slette Egenstabs, som Listen har, hvis Physiognomie og gode moralske Egenstaber iøvrigt fortjener det bedste Skudsmaal; thi hvo vil regne et Par Freguer, f. Ex. Udslettelsen af det Nummer, som betegner Cramers Noter til Savenal, hvilket vi jo dog har faaet, samt et Par Leverpletter,

f. *Ex. Politianus* og *Mori Utopia*, hvilke vi allerede har faaet fra Rahbek, men som jeg i Forslagene ikke havde faaet betegnet med \ominus , fordi jeg gjenneimgit dem, inden jeg havde faaet Regningen fra Rahbeks Auktion. Naturligviis savner man adskillige Sager, som man havde spækket sig paa, men da Efterretningerne om Feldtflaget lode saa blodige, saa har det glædet os af vor Generals Rapport at see, at der langtfra ikke ere blevne paa Balpladsen saa mange af vore Folk, som vi havde Grund til at befrygte, men at tvertimod et betydeligt Antal baade af Kanoner, Cavallerister og Infanterister ere i god Behold trods Fjendens Kartæskild, og snart kunne ventes at begive sig paa Hjemmarschen til den fredelige Kaserne; for hvilket vor General en chef tilkjendegives vor høieste Tilfredshed. Med Længsel see vi Rapporten imøde om Feldttogets endelige Slutning. Endnu staaer Alting hos mig ved det Gamle — inter spem metumque. Jeg arbejder dygtigt, og har allerede oversat 200 Vers af 17de Bog af *Iliaden*¹⁾.

Fra Deres Kone faaer De vel Efterretning om alt foranff Mærkværdigt, og nu kan jo de Feriereisende supplere disse Tidender. Men muligt er det, at dog Ingen har seet det mærkelige Syn, som jeg igaar var Vidne til. A— havde faaet sine nye Heste, disse vare igaar spændte for den gule Wienervogn, for at gjøre Generalprøve inden Kjøbenhavnsreisen i Ferien; paa Bunken sad A— i egen høie Person; midt i Vognen stod Rudsken saa høi han var, for at beføe sin Herres Kjørsel og rette Tøilerne; Vognhelten, *innóvης*, styrede med megen Forfnyttelse de udødelige Gangere rundt om Akademiet og ned ad Philosophgangen; ifær vare Bendingerne miserable. Han forekom mig som en levende Parodie paa Antomedon eller Drestes paa Hippodromen i Sophocles's *Electra*.

Hermed Punktum og Hilsener fra Kone og Svigerste.
God Handfel!

¹⁾ Jeg kan ikke skjule, at jeg gjør mig til af, at en sådan Forfatter brugte min Rådforjel; ligeledes, når C. Wegener søgte min Medhjælp ved sine tvende Kouge-Programmers Affattelse.

Vil De tjene mig i at kjøbe mig en Pennenkniv med 1, høist 2 Blade, mere brug= end kostbar, f. Ex. hos Hois¹⁾, thi jeg har tabt min.

Deres Chr. Wilster.

Sorøe d. 19de Juli 1832.

Gratulor, amicissime! Alt hvad godt og kjært er! Den Profit, som kom seent osv. Jeg er i denne Tid ret en Trompeter, hvad Hukommelse angaaer; først nu da Klokken er næsten 9 Aften, kommer jeg til Befindelse²⁾, og slagen af Samvittighedsnag over min Dumhed griber jeg Pennen, og skriver sidst som først: gratulor, amicissime!

Deres

Chr. Wilster.

Kbhavn d. 18de Aug. 1832.

Kjære Ven!

Midt fra „Stadens fortunlende Suus“ skriver jeg endelig det aftalte Brev, hvis Symbolum er Hjemreise, og i Henhold til Deres venstfabelige Løfte bebyrder jeg Dem med den Commission, at sige til Rasmus Nielsen, som uidentivl i sin Utaalmodighed allerede har været hos Dem, at vi agte at reise hjem til Sorø næstkommende Torsdag Morgen den 23de, og at han maa være faa betids i Kjøbenhavn, at hans Heste kunne faae god Hvile; thi disse Dyr forholde sig til de Augusten=burgske Bæddeløbsheste omtrent som Digteren (sic) Andersen til Dehlenschläger.³⁾

Hermed er Commissionen forbi; nu til andre Ting! Vi

¹⁾ Den ene af de dengang såkaldte Nürnbergere, på Østergade; den anden, vigtigste, var Blankensteiner på Rjøbmagergade; begge endel fornemmere, og især dyrere, end de sædvanlige Isekræmmere.

²⁾ om at det var min Fødselsdag.

³⁾ Smf. dette Sted fra Året 1832 med Saml. 1, S. 215, og „Postscriptum til Skriftet Udvalg af Breve o. s. v.“; ligeledes C. Hauchs Roman „Elottet ved Rhinen, eller De forskjellige Standpunkter“. 1845.

befinde os meget vel herinde, og ere idelig paa Farten; fra Selskab til Selskab, og overalt den største Venlighed og Forekommenhed; hvad vil man forlange mere, naar man netop er kommen til Hovedstaden i det Øemed at more sig og at afryste Skolestøvet? Dog — ogsaa af det Gode kan man faae for meget, og skjøndt min Helbred er saa god, at den trodsrer den sværmende Commerce, som er en sand Kontrast til det stille Liv i Klosterstaden, saa er jeg, skjøndt et gammelt Kjøbenhavnersbarn, allerede saa foraniseret, at jeg af og til føler nogen Hjemvee, saameget mere, som jeg længes efter ordentlig Bestjæftigelse, og ikke ganske kan være i mit Es, naar jeg gaaer ledig paa Torvet og ikke gjør for 2 Skilling Gavn. Af fælleds Beskjendtere har jeg ikke truffet Mange; fra Adskillige kan jeg hilse, men et Skal-hilse har jeg fra Dehlenschlägers, hvor vi i Tirsdags tilbragte en meget behagelig Dag; han er i Grunden noget forknytt, om ikke for den huuslige Tragi-Comoedie, der efter alle Julemærker vil ende ligesom alle Comoedier fra Menanders Tid til Dato, nemlig med Forældrenes Samtykke,¹⁾ men for den Lunkenhed, der vises mod hele hans poetiske Færd, og for den Iver, hvormed Modstanderne stræbe at undergrave alt hvad han i sin bedste Tid har opbygget; med Bemodighed taler han om, at hans hengivneste Venner boe 10 Mil borte, og at hans gamle Venner i Hovedstaden blive foldere og foldere.

Paa Nyheder er der for Tiden stor Mangel; i de første Dage efter min Ankomst talte man meget om en vis Dame d'honneur, som var bleven Dame de dishonneur; senere havde man meget travlt med at expectorere sig i Anledning af hvad Embede hendes Hr. Gemal skulde have sig. Nogle raabte Skam og Skandale, Andre holdt et formeligt Cursus over Moralitet og Anstændighed og atter Andre satiriserede over en nyopdaget Bei til Kyffens Tempel o: til Embeds Erholdelse, thi disse Udtryk ere synonyme i Kjøbenhavnernes Mund. Og

¹⁾ Smf. Saml. 1, S. 172, 223, o. fl.

nu tier man bombstille derom faavelsom om den hele Affaire, thi efter et Par Dages Forløb er jo enhver Nyhed her glemt igjen.¹⁾ Hvad har man da nu paa Tapetet? spørger De. Nogle Enkelte tale om de „Bise Mænd“, som igaar fik et Affedsfoder ved Hove, om hvad gamle Danmark kan vente sig af den megen forenede Wiisdom; men da Patrioternes Antal kun er faare ringe, saa begriber De let, at sentimentale politiske Forhaabninger kun sysselsætte faa Tunger, men at man med større Graadighed lytter til Fortællingen om den Djærvhed, som baade Peter Erasmus og især en Agent Fogh, eller Voigt, fra Faaborg skal have udviist mod en vis Mand, som efter Sigende haver villet usurpere en Myndighed, der ved lang Bane er bleven til anden Natur hos ham.²⁾ — Da Theatret, som De veed, er Centret for Kjøbenhavnernes Interesse, saa er det naturligt, at jeg i disse Dage har døiet megen Passiar om de nyligen bortauktionerede Loger; Nogle prise det Held, at have faaet Plads, Andre opføre Jeremiader over feilslaget Haab, og hvo der blot kan nævne et Par Stykker, som skulle spilles i September, kan ikke undgaae at blive anseet for et meget interessant Mennefte. Her har De Grundtrækkene af Hovedstadens Nyheder; naar vi sees, falder der mig sagtens et og andet ind, som jeg i dette Dieblik ikke husker, eller som bedre egner sig til mundtlig Meddelelse. Og hermed lev vel for dennesinde! Gid dette Brev maae finde Dem og Deres i god Behold. Mange Hilsener til Dem og Deres Kone fra min Hustrue og fra Deres hengivne

Chr. Wilster.

Bli De lade Bonden underrette vores Pige om Ankomsten.³⁾

¹⁾ Sml. Fogtmanns Ord i Skrivelse fra Kbhavn om samme Hovedstadens Disposition. Samling 1, S. 290.

²⁾ I Analogi hermed bør fremhæves vor Kollega Heinrichsens Rapport, ved Hjemkomsten efter Sommerferien, i høje Toner om A. S. Drifts Elstværdsighed og „Frisindethed“, der havde vunden alle Deltagernes Hjerter.

³⁾ Jeg tør ikke ændse givne Advarseler om dog at udelade alle Bagateller, da jeg just holder det for vigtigt at tage dem med for at

Sorø. April 1833.

Kjære Ven!

Hvorledes staaer det til med Dem og hos Dem? Jeg er bleven indstreven i Lagrippisternes store Orden, og er derfor Fugl i Buur; kan f. E. ikke komme op paa Bibliotheket og faae den Deel af Schlegels Kritische Schriften, hvori Bofs er tampet, men maaskee kan og vil De laane mig den; item har jeg Noget at fortælle Dem fra Kjøbenhavn, men jeg er jo fangen; kan De komme til mig, saa gjør det, jeg længes efter en Pasjar.

Har Deres Kone Lyst og Veilighed til at læse Ingemanns ny Roman,¹⁾ saa lad mig see Deres Søn Johans hulde Afsyn. God Morgen!

Deres Chr. Wilster.

Kjøbenhavn d. 20. Aug. 1833.

Kjære Ven!

Gjennem Deres belgiske Broder fik jeg igaar gode Tidender om Dem og Deres, og af det Par Linier, som jeg herved skriver til Dem, vil De see, at jeg og Mine befinde os vel, og at vi endog mere os saa godt, at vi ere blevne trevne til at vende hjem til den stille Klosterstad. — Det var min Hensigt at komme tilbage den 23de, ligesom ifjor, men flere Grunde bevæge mig til at forlænge mit Ophold nogle Dage. Vil De i den Anledning have den Godhed at sige min Bonde, som har Ordre til at indfinde sig hos Dem imorgen tidlig, at han maa være saa betids i Kjøbenhavn, at vi kunne reise herfra næste Tirsdag (27de) tidlig om Morgenen.

give Fremtiden et bestemt Billede af hint første foranst. Livstræ, som man omhuggede midt under dets Blomstring istedenfor at fortsætte dets kunstnæssige Røgt og især dets Frigjøvelse fra de Espalier-Bånd, som knugede det så fladt i sin Stilling — ikke at tale om dets døsfige uduelige Gartner Gjorup.

¹⁾ Kong Erik og de Fredløse. Alle grebe i den Tid begjerligt efter de 4 Romaner!

Til Gjengjæld for den Uleilighed, jeg derved volder Dem, maa jeg meddele Dem et Par Kjøbenhavnske Nyheder. Jeg vil ikke tale om de mange ulykkelige Hændelser, der i den senere Tid have tildraget sig paa Søen, eller om lignende Begivenheder, der kunde være værdige Bidrag til Mariboe¹⁾ Avis, saameget mindre, som Kjøbenhavnsposten jo tracterer en abundance med sliig Koft; jeg vil heller holde mig til Sager, som ligge udenfor Avisfrivernes Enemærker. Maaskee har De allerede hørt, at Theaterdirectionen i tør juridisk Stil har nægtet at antage Madam Phister som Skuepillerinde, men foreslaaet hende at indtræde som Elev, hvilket hun paa ingen Maade kan indlade sig paa. Hun seer ud som Sammerens Billede; der er Graad og Tænders Guidsel i Familien, og stor Harm hos Publikum, der rigtignok anslaaer hendes Talent lavt, og derfor smiler over Faderens Ord („det lader til, Du kommer over“)²⁾, men som dog endnu, trods alle Vaudeviller — har faa meget tilovers for Dehlenschläger, at det finder sliig Behandling mod hans Datter høist uværdig. Medens Sagerne staae saaledes til hjemme, er Dehlenschläger i Norge paa Glædens høieste Spids; i sine Breve omtaler han sit Besøg i Christiania som sit Livs glædeste Begivenhed, og medens han omfavnes af Prinds Oscar og hyldes af Nordmændene, sidder hans argeste Antagonist bag Kulisferne som Souffleur paa Smaatheatrene³⁾ i Sylland. Forskjellen mellem Begges Stilling er eclatant satirisk. Jeg maa dog fortælle Dem, at da bemeldte Johan Ludvig arlede sit Skind og reed under De til Syllands Kyst, søgte han om 200 Rbd. for at foretage en videnskabelig Reise; og — man Manden intet nægte vilde, og det er ilde, at man Sliigt ei nægte vilde. Som Forfatter til Hverdags-

¹⁾ Se næste Side i denne Bog.

²⁾ Se det smukke, men Målet forbiflydende, Digt: „Til Charlotte Phister“, Februar 1833. Står i Liebenbergs Udgave i d. 21de Del, S. 219.

³⁾ Nogle af Teatrets vigtigste Medlemmer, deriblandt Fru Heiberg, gjorde en Konstrejse i Sommerferien, hvor Heiberg fulgte med som Rådgiver, 2c.

historien har jeg hørt anføre Andreas Saint-Aubain, og gode Grunde¹⁾ understøtte denne Formodning. Dehlenschläger kommer fra Norge paa Torsdag; skulde der ikke blive gjort noget Gilde for Ingemann²⁾, da mener man, at Grunden tildeels kan ligge deri, at hele Christianias Viinforraad er opbrugt for at hylde Hakons Digter. — Og hermed lev vel. Hils De tilbageblevne Venner, og vær selv tilligemed Deres Kone venligt hilset af min Kone og af

Deres hengivne Chr. Wilster.

Kjøbenhavn d. 24de Aug. 1833.

Kjære Ven!

Megen Tak for Deres Brev og den udførte Commission. De Bøger, De ønsker at tage i Bibliotheket, staae paa Reolen nærmest Disten tilvenstre, omtrent paa 4de Hylde, i samme Reol som Memoires de l'Academie des Inscriptions. Paa Onsdag henved Middag kommer jeg til Sorøe, men tager til Slagelse et Par Timer efter. Jeg har lovet Lorenzen at besøge hans partes paa Løverdags ved Rekruternes Examination i Dansk og Tydsk; gjerne gad jeg bleven i Slagelse til paa Søndag, men hiint Løfte er mig i Veien. Jeg tør vel ikke transportere denne Bøgel paa Dem? Overtænk nu denne Sag, og staf mig et tilfredsstillende Svar, naar jeg besøger Dem paa Onsdag Kl. 12 et Dieblif. Forleden besøgte jeg Brøndsted, som noget angelegent erkjendte sig om Estrups Helbred.³⁾ Her er lutter Mariboe-Nyt⁴⁾, f. Ex. at to Børn ere blevene opædte paa Larsens Plads forleden Nat af to store Vuldidere. Dehlenschläger er kommen hjem og finder sig

¹⁾ et ganske rimeligt Nygte, når man erindrer S.-A.s Slægtstam og hele øvrige nære Forhold til Fru Gyllembourg og hendes Søn.

²⁾ deroppe.

³⁾ hvis Post han dengang spekulerede på trods sit Ubejendtskab med Pædagogik og tilsvarende Ting.

⁴⁾ I Århundredets Begyndelse var Maribo-Nyt, udgivet og redigeret af Pastor L. E. Schulz — der sommetider omtaltes på Grund af sin belønnede Prissafhandling ved Universitetet: Num philosophari de Deo possumus sine Anthropomorphismo? Et si non possumus, qualis non repudiandus? — berøgtet, fordi den fortalte om så mange virkelige og uof især ikke-virkelige Ulykkestilfælde.

med Taalighed i den lumpyne Adfærd, man har viist hans Datter.¹⁾ Man hørfter ikke Molbeck ustraffet! Endnu har jeg ikke truffet Adam, men imorgen Middag skal jeg spise hos ham, og da skal jeg ikke glemme at bringe ham Deres Hilsen. Salutem!

Deres Chr. Wilster.

I disse Dage faaer Hegermann af Regimentet en Wessafabel i Anledning af 50 Tjenesteaar i Armeen.

Kjøbenhavn d. 22de Aug. 1835.

Kjære Ven!

Nu laffer det ad den Tid, man skulde tænke paa at vende Næsen hjemad, og da jeg har bestemt næste Torsdag den 27de til Hjemreise, maa jeg bede Dem sige til Rasmus Nielsen, som efter Aftale vil indfinde sig hos Dem for at høre Bessed, at han maa være saa betimelig i Koeskilde med sin Bogn, at vi kan kjøre derfra om Formiddagen Kl. 10 à 12; det bliver altsaa bedst, at han indfinder sig i Brindsen Onsdag Aften. — Naar man skriver et Kommissionsbrev, burde man til skyldigt Wederlag give en lille Pose Nyheder i Courtag, men naar Vnen er fattig paa slike Artikler, saa er man jo lovlig undskyldt. Den Smule Mærkeligt, som kan være passeret, bruges jo strax til at spæde Kjøbenhavnsposten med, og kommer altsaa ligesaa tidlig til Deres Kundskab, som et Brev, der afgaaer en Løverdag. Hvad jeg derfor har at meddele Dem beløber sig til Følgende: Fædrelandets Redacteur reiser herfra om saa Dage, som man siger, for bestandig. Man vil vide, at han i Udlandet skal trække Pension herfra; da man nemlig indseer, at Loven ei kan fælde ham, og dog har sat sig i Hovedet, at han er en farlig Person, som man gjerne vil være qvit, er man gaaet paa Accord med ham.²⁾ Men derved er man kommen af Dynen i Halmen, thi nu skal Joh. Hage redigere Fædrelandet, og han er meget glubst, hvilket man klarlig seer af hans, af flere Jurister sigtede og reviderede,

¹⁾ nemlig ved Teatret. Den udtalte Mistanke mod Molbeck var vist ugrundet, men den geniale Wilster blev, som så mange vittige Hoveder, altsfor let mistænkelig.

²⁾ I alle Fald viste dette sig ugrundet, om også endnu i 1835 sådanne Tanter kunne have spøget i en eller anden Hjerne.

Stykke om Nepotismen, som A. P. Liunge har maattet honorere med en Excellence o: 100 Dalers Seddel. Dagen efter fik Bladet 45 nye Subskribenter.

Det lader til, at Krigen med Poul Møller er endt, thi endnu har han ikke svaret. Hvor let det end havde været at smøre ham igjennem for hans uanstændige Maneer,¹⁾ saa er jeg dog glad ved at have brugt moderate Vaaben, og deri give enkelte Bravfolk mig Medhold, skjøndt jeg nok mærker, at de fleste hylde den Mening, at man i vore Dage skal betale med samme Mynt. En morsom Samtale med Sotoft i den Anledning skal jeg mundtlig meddele Dem.

Hvad Hovedformaalet for min Reise angaaer, nemlig min Liade, da har jeg været langt heldigere, end jeg ventede. Saavidt jeg huster har jeg fortalt Dem, at Holm, hvis der kom 200 Subskribenter, vilde give 150 Rbd. Honorar og lade Bogen trykke til 8 Rbd. pr. Ark paa Papir til 24 Rbd. Ballen, altsaa maadeligt Papir. Hvad vilde Enden være bleven paa sliig Accord, især da der i hele Kjøbenhavn kun er 11 Subskribenter, hvoraf 2 Landofficierer og 1 Søofficier? Men Reizel veed, at det ikke er Moden at subskribere, og da vi har sanket henved 100 Subskribenter, har han ikke ladet sig affstrække fra at honorere Bogen auftändig (12 Rbd. pr. Ark), og udstyre den standsmaessig, paa Papir til 44 Rbd. Ballen og med nye Typer hos Bianco Luno til 9 Rbd. pr. Ark.

Fru Ingemann er indsat til Arving efter den gamle Mandix i Norge. Forresten intet videre, end mange Hilsener til Dem og Deres Kone, saavel som til Hauchs. Vi befinde os Alle vel, men nu begynder jeg at længes efter Sorøe og min Arbeidsstue. Salutem!

Deres hengivne Chr. Wilster.

Lad Bonden ikke glemme at faae Høreseddel hos Povelsen.²⁾

¹⁾ Smf. bog i Saml. 1 af disse Breve, S. 246, Hauchs Ord der.

²⁾ Den Gang var det nemlig et Privilegium for Akademiets Embedsmænd at kunne tage Godsets Bønder til Rejser; Andre måtte tage Extrapost eller, som det hed, Vogn på Kullen, d. e. hos Formandslaget i Kjøbstæderne, hvilket var endel dyrere.

Adam Dehlenschläger

og

Hustru.

(Forord. Flere, tildels meget vigtige, Breve fra denne Hånd ere udførligen optagne i mine Kritiske Bidrags Lithist. Afde-linger, hoorfor de her ere udeladte, endstjønt træffende Bidrag til Karakteristiken af hver Brevskrivende, som er et Hovedformål for disse Samlinger, derved savnes. — Det her så fremtrædende finantfielle Element (sml. Begges Breve) er dog ikke medtaget som Fyldetalk, „eller for at fordyre Bogen“, (hvilken stugge Hensigt tillægges mig i Lieblein's Norden, Bind 5, Hefte 1—2, S. 127), men udtrykkelig som malende psykologisk Stof. — Den opmærksomme Sagttager vil mod Slutningen bemærke nogle svage Forbud på det næste Års Prometheus-Uvejr.)

Kiøbenhavn d. 6. Juni 1825

Her kæreeste Hiorth sender jeg Dem 3die og 4de Deel af min Roman, som De ikke ville forsmaae! De glemte sidst — eller, rettere sagt, jeg glemte — at levere Dem den manglende 3die Deel af de samlede Digte, som ogsaa hermed følger. De er vel saa god at være min Casserer fra de lærde Sorøiske Mænd, nemlig: Adjunct Wilster, Ditto Fogtmann, B. S. Ingemann, Doctor Tauber. — Palludan, Cancelliraad i Sla-gelse, udenbys Medlem. Pengene fra disse gode Mænd er de vel saa snild at sende mig ved Leilighed. Exemplaret af 3die og 4de Deel koster 5 Rbd. 2 Mk.

Jeg beder at hilse Deres kære Hustru mange Gange, samt Fogtmann, hvem jeg lærte at kiende hos Hegermanns og fik særdeles kjær. Lad mig see, De snart kommer ind og be-søger mig og ikke glemmer

Deres gamle Ven

A. Oehlenschläger.

den 13. August 1825.

Kjæreste Hiorth!

Derfom De ſkulde være forhindret fra at komme til Kiøbenhavn i diſſe Dage — og derfom De ſkulde have indcaſſeret Pengene for Dem i Sydhavet — ſaa gjør mig den Tieneste, kjære Ven, at ſende mig dennem. Jeg har ſkrevet Eberhard Zuſius til, at han ſkulde ſende mig lidt af de Skatte, ſom han ikke behøver paa ſin velſignede De; men da Veien er lang frem og tilbage, ſaa kan det være længe, inden jeg faaer Svar — ikke at tale om at Skibet med mit Brev, eller med Ladningen, kunde forgaae. Men allerhelſt ſeer jeg at De bringer Dem ſelv i diſſe Dage. Det glæder mig ſærdeles at De er fornøiet med min De¹⁾; det vilde fornøie mig endnu mere at ſee en lille Afhandling af Dem derover.

Hils Fogtmann, Wilſter og alle aandelige Paarørende i Sorøe, ſom mindes mig med Venſkab.

Den ſtakkels Hauch maatte dog miſte ſit Deen!²⁾

Deres og ædle Huſtrues

hengivne Ven

A. Oehlenschläger.

den 6te Juni 1829.

Kjæreste Hiorth!

Endſkjøndt jeg i Hauchs Brev ogſaa omtaler Dem, og beder Dem hiſſe, finder jeg dog, det er min Pligt umiddelbart

¹⁾ Atterbom, ſom juſt den Gang opholdt ſig hos mig, glædedes ogſå ved dette Digts poetiſſe Indhold, ſom han nød under et højt gammelt Lindetræ i min Have, uden at være blind for Haſtværksarbejdet og den grove Realisme i flere Partier.

²⁾ På Gaden i Paris, hvor der intet Fortoug var og hvor Vogne i Gaden kunde ſtrabe med Axelenden i Huſenes Nure, kom Hauch engang, da han foretog ſin lange Rejſe (fra 1821—27), i Klemme imellem en Mur og en af de Klodsede tunge Karrer, med dennes uhyre ſtore langſomme Heft for, og fik den ene Fod beſkadiget; i Italien forværedes Glæden, da han i Venedig ofte ſad med bare Fødder på Stengulvet under Fiſſeſtudierne i Rizza; i Neapel måtte Benet ſættes af noget over Ankelen. Han led flere Gange betydelig Pine deri. I 1838 fik Brøndſted en hjertelig Medlidende med hans

at takke Dem for den Omsorg, De altid har for min litteraire Ære, og den Broderlighed, hvormed de altid tager Dem af min Sag. Saaledes ogsaa sidst. — Nu har det Fiog igien taget til Gienmæle. Jeg mener, det er ikke værdt at spilde¹⁾ et Ord meer paa ham. Faaer De derimod Tid til „at see ind til“ Heiberg, saa vilde det meget glæde mig²⁾. Hvorledes lever De? Jeg kommer snart engang ud og besøger Eder, alle mine kiære Venner i Sorøe. Man mærker, at Abfalons Aand omsvæver Eder; og skjøndt den ogsaa burde svæve over Arelstad, saa mærker man dog ikke noget til det. Smorgen skal vi indvie Frue Kirke. Jeg har læst Bispens³⁾ Tale; den er god; Skade at han ikke kan holde den.

Lev vel! Tusinde Hilsener til Deres gode Kone fra alle Mine og fra Deres gamle Ven

A. Dehlenschläger.

b. 12. August 1829.

Undskyld, kiæreste Hiorth! at jeg nu først takker for det Venstaa og den Gæstfrihed, De viste mig i Sommer! Ligesledes min inderlige Tak til Hauch! Sig ham, han faaer snart Brev fra mig. Mit Levnetsløb har opholdt mig, fra at skrive Eder til, og nu ploier jeg i Novellerne.

Wilster er her i Byen for at givte sig, og altsaa maa jeg bede Dem, være min Commissionair ved 3die Deel af mine Nye poetiske Skrifter. Det skulde glæde mig, hvis mine litteraire Venner i Sorøe fandt, at jeg heller ikke ganske uheldigt undertiden dyrkede Thalia. Hav den Godhed at give Hauch medfølgende Deel fra mig, ligesom der er een til Dem,

mangelfulde Kunstben, og satte igjennem, at han i London kunde hente sig et meget fuldkomnere, der nu i tredive Aar har båret Manden med glædelig Lethed, skjønt ikke uden Gæne og Smærter af og til.

¹⁾ Altså spilder jeg heller ingen Anmærkning derpå. P. 5.

²⁾ Jeg havde i 1828 gjort dette så udførligt, at jeg ikke holdt en snar Ojentagelse for rigtig eller klog.

³⁾ Biskop Fr. Münter.

som De ikke maa forsmaae. For de andre sender jeg Dem indlagt Regningen, og beder Dem ved Leilighed sende mig de indcasferede Penge. Mange Hilsener til Deres gode Frue, til Hauchs og alle Venner

fra Deres hengivneste

A. Oehlenschläger.

den 30te Jan. 1830.

Kiæreste Hiorth!

Jeg takker Dem hierteligt, ikke for 11, men for — 9 Subscribentere. Hiorths og Hauchs Navne casferes nemlig uden Skaansel paa Subscriptionslisten, og maae lade sig nøie med at staae paa Bennelisten, som Frieexemplar=Bekommere. Svabakkerne casferes¹⁾ i de nyrtrykte Tragodier, skiondt til stor Nytte for mange Skuespillere ved Opførelsen; men det er fandt — en Bog for Publicum bør ikke trykkes som en Rolle skrives for en Skuespiller. Frygten derimod for at selv „Tanfens Antagelse“ kunde lide ved spaltede Bogstaver er overdreven; naar ikke Tanken selv spaltes. En rigtig Tanke antage fornuftige Mennesker (og om dem er jo blot Talen), enten den er trykket med stor Corpus eller Petit. Det glædede mig at læse deres Misnøie over Molbechs uidentviul altfor skræppe Dom over Ingemann²⁾; det vilde glædet mig endnu mere at læse deres Grunde for den modsatte Mening; det vilde uidentviul været dem let at bevise deres Paastand udførligere.

Jeg havde havt ifinde at komme ud til Sorøe og staae Fadder til Hauchs Søn — men det er for koldt. Gud velsigne Jer alle kiære Venner derude, og lad ingen Frost kiøle Venstabet mellem os.

Mange Hilsener til Deres **A. Oehlenschläger.**
Deres gode Frue!

¹⁾ Dette var en gammel Bøn fra mig; også imod den spærrede Tryk som Deklamationsvink for Skuespillerne havde jeg erklæret mig.

²⁾ Se Kritiske Bidrag, Litterat. Afh., B. 2, S. 133 - 43.

Kbhavn, den 11. Mai 1831.

Her, kæreſte Hjorth, ſendes Dem de tvende manglende Exemplarer. — For de modtagne 19 Kbdlr. takker jeg ſkyldigſt. Den ſtakkels K — maa De ſlet ikke være vred paa, det var min Skyld at han kom til Dem. — Hils Deres gode Kone, og min Ven Hauch, og ſig ham, at om to Dage er jeg færdig med min tydſke Fiſcher, (der er bleven til en Fiſcherinn, men, ſom jeg haaber, dog ſtærkere af Natur end hendes Fader) — ſaa ſriver jeg Hauch et langt Brev til. Om en Maanedſ Tid reifer jeg til Leipzig for at hente Charlotte; men jeg maa forſt have Lanken om Halsen. Lykkeligviis gaae Rectores magnifici loſe, thi hvis de vare bundue til Huſet, ſaa maatte jeg blive hjemme.

Deres Ven

A. Oehlenschläger.

Kjøbh. den 24de Julii 1831.

Gode Profeſſor Hjorth!

Da der idag viſer ſig en Veilighed — nemlig Hr. Weiſner har tilbudet Dehl. at tage Bud med til Sorøe for os — og Dehl. ikke er tilſtede i dette Øjeblik, maae jeg bede Dem tilgive, at jeg ſriver diſe Haſtværks=Linier. Herved, foruden Exemplarer af 1ſte Bind Tragødier til Dem og Hauch, følger 5 Exemplarer til Rothe, Prof., Wiſter, Prof., Harder, Tegnelærer, Wegner, Adjunct, Chriſtenſen, Pitteratus. (Til Scavenius og Kortright ere leverede her i Kjøbh.) Det har bedrøvet mig meget af Sophie S. at have erfaret at De har havt det ret ſørgeligt hos Dem med vedvarende Sygelighed ſiden De kom tilbage til Deres Hiem fra Deres Bye=Liv; det ſkulde glæde mig meget ifald alt nu igjen var lykkeligt og vel hos Dem. Tilſidſt takker jeg Dem for al den Uveilighed De ſaa venlig paatager Dem for os og vi ſaa ligefrem paa= lægger Dem, ved at uddele vore Bøger og være Incuſſator for os; men da jeg veed De gjør det af Godhed for os og ei for Takken ſaa vil jeg blot ſige, at det er godt at have Venner rundt om i Landene hvorved man faaer det

udrettet for ingen Beføstning, som man ellers manges Gang fik flet beførjet og dog maatte afgive meget til for Uleiligheden. Mange Hilsener til Deres Kone og Børn, og vær selv venligst og forbindtligt hilset af Deres

gamle Veninde **Christ. Dehlenschläger.**

i en høist utiligvelig Høft!

b. 16. October 1831.

Gode Prof. Hjorth!

Da Dehlenschläger endnu bestandig har travlt med Artium og det altsaa maastee vilde endnu blive udsat flere Dage før han gav sig Tid til at skrive Dem et par Linier til Bøgernes Ledsafelse, saa maae De atter nøjes med et Brev fra mig hvori jeg dog haaber ikke som sidst at glemme det vigtigste. Hermed følger 8 Exemplarer 2den Deel Tragødier, de 7 til Subribenterne det 8de til Dem og desuden følger de to Exemplarer af 1ste Deel De sidst fik for lidt. Prisen paa 2den Deel er 10 Mk. Efter Sædvane uleiliger vi Dem med at give Hauch et Exemplar som jeg har indlagt i et Ark Papiir. Tak for al Deres Uleilighed med disse Bøger.

Derfom Deres Kone nu maatte befinde sig fuldkommen vel og De og alle de Smaa ligeledes, vilde det glæde meget Deres forbundne hengivne

Christiane Dehlenschläger.

Kjøbenhavn d. 3die Nov. 1832.

Kiære Professor Hjorth!

Seg sender Dem herved 9 Exemplarer Dehl.s Tragødier 5te Deel til Dem, Hauch og til Subribenterne. Prisen er for denne Deel 1 Rd. 72 f. Tiden er mig meget knap, men jeg maae dog skrive Dem et par Linier. Det er med Hensyn paa, at jeg har fuldt op at bestille, ubekvent at Bogen just kommer ud nu, men da jeg øser Penge ud, saa er det godt, at man kan faae noget ind til Hielp dertil. Tilgiv da, at jeg kun kort skriver Dem til. — Lotte har engang strax da vi

fandt os i hendes Forbindelse med Bihster skrevet et Brev til Deres Kone, hvori hun efter Skyldighed meldte Dem dette, ogsaa et til Hauchs, men hun lod dem begge ligge og fiden syntes hun det var for seent at affende dem. Mod alle Tulemærker er Ph. et meget godt Menneſke, men uhyre heftig og meget stolt. Deraf maae vel det rigtignok meget Utilgivelige som vi har seet og oplevet, reise sig. Forsvare Lotte og ham kan ingen, men at de stærkt og fjældent elſte hinanden, er viſt. Retſindig som man har ſaa vedvarende kaldet ham, finder jeg ikke han juſt er; men uhyre lidenſkabelig. Meget ordentlig og ganſte viſt ingen ſlet Huuſholder, i det mindſte veed han ret vel hvorledes man ſkal bære ſig ad for at være det Modſatte. Jeg troer det vil gaae godt. Gud give det! Men for at det ſkulde kunne det, maatte Lotte have ſamme Virkefreds ſom han, iſær da hun ſværmer for den, og deri har vi ei villet hindre hende. Han har ſluttet ſig med Gemyt til os og vi holde alle af ham med Grund. Jeg haaber alle Deres befinde ſig vel og mindes med det gamle Venſkab

Deres

hengivne forbundne

Christiane Dehlenschläger.

d. 4. Decbr. 1832.

Kiære gode Profeſſor Hjorth!

Da De ved Hauch har ladet mig ſige, at De vilde jeg ſkulde opgiøre vort Regnſkab, ſaa nødes jeg til at viſe Dem at jeg er en uordentlig Perſon, men jeg bor dog tillige ſige et par Ord til mit Forſvar.

Førſt dette: Profeſſor Hjorth er en ſaa accurat Mand i et og alt, og i Pengesager ſom en dygtig Riibmand, desuden behøver jeg for Dem vel ikke at priſe hans Redelighed, her behøves altſaa ingen Control. Men hvad der iſær maae undſkyldes, at jeg ikke noie kan opgive Dem hvorledes det ſtaaer, er at De boede i Sorøe hvor De veed jeg ikke uden ſtorſte Uro kunde tænke mig hen, hvad enten det nu var i Kiærlig-

hedsfager eller i Pengefager. Dog saa meget veed jeg, at De forrige Winter gav Lotte adskillige Penge til os og at De gav mig, da jeg i Sommer kom til Sorøe, saa omtrent 5 Rbd. Dengang var hverken 4de eller 5te Deel udkommen; om der da refterede for en enkelt Bog veed jeg ei, men jeg finder det rimeligt, at derved alt var afgjort til den Dato. Mod Enden af Junii (23de) udkom 4de Deel à 2 Rbd. 8 f, og nu senere har De faaet 5te Deel à 1 Rbd. 72 f. Af Lottes Udsagn og af Deres Brev af 8de Julii veed jeg, om jeg end ikke noie erindrede det, at De da hun skulde reise ind til Kiøbenhavn var saa venstabelig at give hende 10 Rbd. Sedler og 5 Rbd. rede Solv. Efter deres Forlangende betalte jeg de 5 Rbd. Solv til Deres Broder Jens (ved Sophie Schjørring)¹⁾. I Deres Brev staaer: „de 10 Rbd. Sedler kunne vi jo betragte som Afdrag for de Penge, jeg skal indsamle.“ Altsaa, gode Ven! kan jeg vist sige: af Penge for 7 Expl. 4de D. à 2 Rbd. 8 f. = 14 Rbd. 3 Mk. 8 f | og for 7 Exemplarer 5te Deel à 1 Rbd. 72 f = 12 Rbd. 1 Mk. 8 f | i Alt 26 Rbd. 5 Mk., har jeg faaet 10 Rbd. Sedler.

Nu et par Ord til Beslutning. Lotte og Phister lever i høieste Grad i huuslig Fryd og Gammen. Aldrig i Verden er nogen falktere omtalt end Phister og heller aldrig har kræntet Stolt=hed teet sig mistænkligere end dengang var Tilfældet. Jeg udbryder saare ofte som Vera om Hagbarth og Signe „Havde jeg vidst at den Kiærlighed var saa stærk“ jeg havde da vist aldrig stridt med dem. Men jeg har den Satisfaction at Omstændigheder har sat dem paa en Prøve som kan være dem til største Gavn for deres Livs Lykke. Phister er den elskværdigste Svigersøn og han har mig kjær saa jeg ikke heller kan ønske mig bedre i denne Henseende. De lever som Børn, men han er dertil en fortræffelig Huusfader. Kiøber selv ind til Huusholdningen, og beregner som en Rentestriver, og om Dehl. end tager noget feil naar han mener at de bliver Capitalister, saa tager jeg neppe feil naar jeg siger, at han vil

¹⁾ Sml. Krit. Bdr., Lithif. Afh., Bind 2, S. XV.

førge for at Læring sættes efter Næring. Hans Fader er en Egtemand og Huusfader af første Slags og ham slægter han paa. Lotte skal nu snart begynde sin Skuespillerinde-Vane. Han er tilfreds med hende; Siboni har godt Haab, ogsaa Frydendahl og Somfru Sjørgensen, med hvem hun flere Gange har prøvet Josepha i Armod og Høimodighed¹⁾. Gud give hende Held! Mange Hilsener til Kone, Børn og Dem selv fra Deres hengivne og forbundne

Christiane Dehlenschläger.

Den 18de December 1832.

Kære Professor Hjorth!

Tak for Deres Brev! Jeg erfarer at det ligger Dem paa Hjerte at mulig kunne forholde os 10 Mk. 8 f., men jeg vil neppe kunne hielpe Dem i denne schwierige Casus uagtet jeg har det omtalte Brev, og uagtet det er af en senere Dato end Lottes Ankomst til Sorøe, som var noget før den 20de Januar. Kunde jeg berolige Deres sømme Samvittighed skulde det meget glæde mig, ogsaa berolige mig selv. Forresten beder jeg at De vilde have den Godhed at give mig ved Leilighed det her indlagte Brev tilbage; thi da jeg imellem gjør et Udvalg af Vennebreve, saa er det jo billigt at dette maae være iblandt de som man opbevarer. — Mange Hilsener til Deres Kone og Dem selv fra os Alle!

Deres hengivne forbundne Veninde

Christiane Dehlenschläger.

N.B. Fortryd ikke paa at jeg railleerer lidt med Dem.

Den 15de April 1833.

Jeg sender Dem herved, gode Professor Hjorth, 7 Exemplarer Tragødier 6te Deel à 2 Rbd. og 1 til Dem selv. Hauch har faaet sit 8de Exemplar, altsaa²⁾ er det eet mindre end sædvanligt. I hvert Exemplar som dennegang ombringes til Subcribenterne lægges en Subcriptionsplan paa Fortsættelse

¹⁾ et dengang hyppigt opført og gjerne set Stykke af Kogebue.

²⁾ Jeg udsætter gjerne min højædle Veninde for en cramerst eller søren-mathiesenskt Udsættelse, for ikke at forstyrre Karakteren ved hypotetiske Ændringer.

af Dehl.s Bærker; at jeg ogsaa har lagt een i Deres betynder intet andet end at jeg antog at De som en curios Mand vel vilde see den. Derfor min kiære Ven vilde see lidt til at disse Planer retournerede enten under favorable eller ufavorable Vilkaar!!! At Deichmanns jagede med at sende Holm en Subscriptionsplan var Skyld i at De ikke skaffede Subscribenterne, som var os til Skade og Dem med, thi nu har De naagt De vel kunde vide at De fik en Plan og at Dehl. vilde sende Dem et Fri-Exemplar subscriberet hos Boghandleren. Dette vidste jeg jo ikke da jeg sendte Dem og Hauch Exemplarer. Affig nu Deres hos Holm, De kan jo reent ud sige ham at De har vor Tilladelse dertil, det gaaer ellers for et Aar. Det vilde ikke være os kiært at min Udsættelse og Deichmanns Til med at sende Planerne til Boghandleren i en Bye hvor de meget godt veed vi har en privat Commissionair, skulde blive en Udgift for Dem.

Jeg haaber De og Deres befinde sig vel, og at de imellem erindre de Dehlenshlægere.

Deres hengivne og forbundne

Christiane Dehlenshlæger.

Den 17de Julii 1833. (i Høftl)

Gode Professor Hjorth!

Bed at sende Dem en Subscriptionsplan paa Dehlenshlægers Bærker var intet mindre Hensigten end at faae den tilbage med Deres Paategning, derimod saa mange Venner eller Bekjendtere De kan skaffe modtages med Taknemlighed, og derfor kom Planen til Dem, thi Dehl. har havt mange virksomme Venner, som han takker for en betydelig Deel Subscribenterne. Det har hidtil været Dehl. en Fornøielse at bede Dem ikke forsmaae et Expl. af hvad han gav ud (med Levnet og Tragødier var det Deres Rettighed) saaledes vil det være ham fremdeles, og Deres Navn vil ligesaa lidet savnes paa Listen, som Dehl. øvrige kiære Venner, Ørstederne, Mynster, Hauch og flere. Jeg venter, at Prometheus er Dem: en Hjydelse,¹⁾ i det mindste kan jeg med Sandhed sige, at jeg.

¹⁾ Sml. ibenefter Krit. Bdr., Litthist. Afd., B. 2, S. 243—97.

selv længes efter hvert Hefte; dette sidste er mig især kiært. Jeg kan forstaae, at det er et Slags Surrogat for Comedien.
 Deres **Christ. Dehlsenschlæger.**

Kjøbenhavn d. 25de Novbr. 1833.

Gode Professor Hjorth!

Jeg har herved den Fornøielse at sende Dem Deres Exemplar og Hauchs af 7de Deel Tragodier, samt 6 til Subscribenterne, der er jo desværre een død, altsaa skal jeg sende eet færre end sædvanligt. Naar De forresten fra Deres Bye tillader Udpasseren saae jeg helst at det var en Ikke-Subscribent, deels fordi det er som oftest et Tegn paa et dannet Mennefte at ville eje Dehl. Skrifter, og desuden er det et Pengetab for os. Forresten beder jeg ikke troe mig saa egoistisk, at jeg af den Grund alvorlig vilde forholde nogen den evige Sælighed, det er kun som De indseer en Spas som jeg var gesvindt nok til at nedskrive, ligesom den kom mig i Hovedet. — Dehl. har i en Forerindring sagt at Subscriptionsplanen paa Fortsættelsen af hans Bærker fulgte atter med denne Deel, men da jeg veed at De har den og ikke behøver at presses for at virke hvad De formaaer for os, sender jeg den ikke med, derimod naar Dronning Margarethe kommer sender jeg med Deres eget, 6 foruden for at De kan lade høre om Subscribenterne onste Samlingen complet, eller ej. Jeg maae ikke glemme at takke fra Dehl. og mig selv for tilsendte Penge = Anviisning, heller ikke vil jeg glemme at bede Dem undskyldte at jeg skriver saa jasket, men det bliver i denne Henseende hver Dag værre, da jeg altid har voxende Forretninger og slettere Djne saa det ikke er mig let at sfiære mig een Pen jeg som star i hundredevis for Venner og Bekjendtere.¹⁾ Af den Grund at jeg ikke kan sove meer end nogle ganske faae Timer strax jeg gaaer til Sengs er jeg oppe Kl. 5—5 $\frac{1}{2}$ om Morgenen og det er i disse tidlige Morgentimer jeg som oftest besorger Skriveriet, fordi jeg siden saa let forstyrres, saa det opfattes for længe.

Mange Hilsener til Dem og alle Deres fra Dehl. som

¹⁾ Dette må tages ordret; det gjorde Chr. D. i ikke få År af ren Passion.

er idelig bestkæftiget med Arbejder, hvorfor han aldrig selv skriver Breve, — og fra mig og mine Børn!

Deres hengivne og forbundne
Christiane Oehlenschläger.

Notaaarsdag 1834.

Gode Professor Hjorth!

Jeg maae bede om Forladelse for at Tragødiens 7de Bind kom til Dem uden Priis vedtegnet, om det er min Skyld tør jeg ikke bestemt nægte, dog forekommer det mig, at jeg skrev uden paa Pakken, men det bliver tidt hos Gylvendals ompakket og saaledes min Paategning ikke affendt. Jeg sender nu herved efter Annoncen i nyvende Deel Dronning Margarethe som 8de Bindes 1ste Hefte; det er at formodes at Subscribenterne i Sorø ligesom de øvrige gierne modtager den, imidlertid er det jo ingen Forpligtelse og altsaa hvis nogen vægrer sig hav da den Godhed at sende mig tilbage hvad ikke bruges. De har jo en Deel af en af de senere Tragødiens som Subscribenten bortdøde fra, saa kan det følges ad. 7 Exemplarer følger; Deres eget inclusive (Hauch faaer sit her) og Deres af Prometheus for September og October, ligeledes en Norgesreise til Dem. Prisen er 7de Deel Tragødiens 1 Rbd. 4 Mk. — 8de Deels 1ste Hefte 1 Rbd. Det forekommer mig De er en Slags Overhoved for Holms Boghandling i Sorø; han behøvede dog vist af og til noget, men han requirerer aldrig meer noget fra os. Dronning Margarethe faaes ogsaa særskildt til 7 Mk., Norgesreisen koster 1 Rbd. Vilde De maastee naar De seer ham omtale slikt. Mange Bække smaae giøre en stor Aa, og da en lille Søe ikke var af Bejen, saa er det begribeligt at jeg i det jeg er Boghandler da er om mig som man siger. Deres lille Pap sidst var lidt bister, nu læser jeg den om igien og seer at al min Præk om at tage Margarethe eller ei er overflødig. Bogen kom ud igaar (Nytaarsaften) og idag giver jeg Line Wilster¹⁾ den med til Dem. Norgesreisen kom lille Suleaften.

¹⁾ Fruen Caroline Wilster, en ældre Søster til Chr. Wilsters Hustru og Fætterfæ, som tidt besøgte Sorø.

Derksom jeg nu ligesom Hauch meente¹⁾ at det klæder unge Koner bedre at nævne Deres Mænd ved Navnet, end at kalde dem deres „Mand“, da var det dog intet Plagiat fra Hauch. Jeg troer heller neppe i de 23 Aar jeg har været gift at nogen har kunnet gribe mig i at jeg kaldte Dehl. „min Mand“. Jeg maae altsaa være snerpet siden jeg saa gammel som jeg er er endnu saa blyfærdig i dette Punct. Jeg maae derfor forsvare Hauch og tilføje at af alle de Mænd jeg har kiendt har jeg aldrig truffen paa en mere chevaleresk, mere fiint følende, delicat i sit hele Væsen. Intet kan mere bevise Sandheden af denne Dom, end hans Tone mod Lotte i al den Tid hun var i Sorøe, han tillod sig ikke en Lyd mod hende som ikke var delicat. Da disse saa høist velgiørende Egenstaber ikke ere Galantheeder, men det ædleste Ridder-Væsen, forbunden med mandig Kraft og Mod, saa tilstaaer jeg Dem gode Ven at jeg beundrer og elsker ham derfor i ligehei Grad og er overbeviist om at Hauch er det herligste Mennekte at leve med man kan tænke sig. Tiden er desværre ikke til denne Tone. Min Fader havde meget af dette fine Væsen, og jeg vilde give meget til at han levede end, det vilde have havt god Indflydelse paa mine Søner, thi uagtet Dehl. virkelig selv har den Zomfruelighed som Hauch (der fordømmer de omtalte Benævnelser), saa troer jeg at jo flere Exempler jo bedre til at modstride den Mangel paa Urbødighed for vort Køn som især modstrider den fine Tone baade hos Mand og Qvinde. Tilgiv disse Hastværks-Bemærkninger. De vil let see at det kun er Kiærlighed til Hauch som er Skyld i at min Kinghed vil tillade sig at sige, at jeg er og altid har været enig med Hauch, ikke for at forsvare ham, men for at indestaae for at det ikke er smittet af paa ham nu nylig, men at han er født og opdragen med denne siælden fine Takt for den høieste Sømmelighed i alle Henseender. Jeg har ikke Tid til at renskrive og revidere dette Brev ellers vilde jeg ikke affende det saa jaffet og confust.

Deres hengivne **Christ. O.**

¹⁾ Disse Yttringer ere Slutning på en Feriesamtale om den herlige Chr. Lütken, der holdt så levende på det Naturlige.

Kjøbenhavn d. 7de Januar 1834.

Min høifstarede Ven og Agent!

De havde ikke modtaget mine nærlige Brev for De strax fang den Bise jeg gierne gad høre, nemlig requirerede Bøger, ligeledes Holm. Seg takker Dem, og har herved den Fornoielse at sende det forlangte. Fragtmændene vil reise om lidt altfaa maae jeg nøjes denne Gang med at anbefale mig i Deres Erindring. — Dehlenschläger har meent og sagt det samme om Goethes Wilhelm Meister beder han mig sige Dem.¹⁾ Og om Hegel er det vist at saaledes har han talt til ham men troer ogsaa at han kan have talt til Dem (saaledes?) som De siger. Det var ikke heller Meningen at en Metaphysiker ikke kunde elske og bedømme Poesie han siger ikke qva Metaphysiker.²⁾ Tilgiv Hasten. Deres forbundne og hengivne Veninde

Christiane Dehlenschläger.

Min Høifstarede.

Den 31te Januar 1834.

Om Forladelse at jeg glemte at melde Dem at Lørdenskiold koster 7 Mk. 8 f. men at De kun fik 1 Exemplar var jeg uskyldig i, thi i Deres Brev staaer kun eet forlangt hvilket jeg nu har efterseet. Herved det ombyttede Exemplar af Dronning Margarethe. Er det ubeskedent at bede Dem om en Uleilighed for selv at undgaae een? Holm har skrevet mig til forat bede mig sende sig Fortsættelsen af Dehl.s Bærker 8de Deel, hvortil han har faaet en Subscibent. Det var blot at sige ham at det vil vare lidt inden jeg kan sende det der skal først trykkes Bind for Bind.³⁾ Tak for senere Breve, og tak for Deres Boghandler-Mand til vort Gavn!

Deres Brev er besørgt.

en Gallop!

Deres hengivne og forbundne Chr. O.

¹⁾ Sml. Zhl.'s Prometheus, Bind 4, S. 88—95.

²⁾ Se Prometheus, B. 4, S. 107. Desværre mindes jeg ikke nu, 35 Aar efter, Detaillen af hvad jeg dengang hufstede og skrev om Hegels Pntringer; men Hegels store Respekt for Goethe er mig altfor present i Almindelighed, til at jeg kan holde Zhl.'s Opfattelse for rigtig, således som jeg kan holde Udtrykket selv for korrekt. Med denne Meddelelse igjennem Fruen begyndte egentlig Duellen om Prometheus at slå de første Gnister.

³⁾ Brevets Afskrift er nøjagtig, så at dette Steds Dunkelhed må hidrøre fra Høstværket.

Per Daniel Amadæus Atterbom.

I.

(Förord. Et par endnu ældre Breve ere modtagne, før jeg kom hjem i 1821 fra min store Rejse (1817—21), og ere optagne i bennes Beskrivelse.)

Upsala, d. 26de Juni 1821.

Min älskade Broder Hjort!

För få dagar sedan bekom jeg på engång dina tvenne bref af d. 10. Mars och d. 10 Juni; jag vet ej orsaken, hvarföre det första icke hann fram förr än det andra. Glad att nu veta din adress, skickar jag dig äntligen de 220 marken, bifogade till denna skrifvelse, med tusenfaldiga tacksägelser för lånet och för ditt långa tålmod. Var god och efter inhändigandet af dessa rader låt mig veta, om vexeln riktigt framkommit. Jag hade redan sista postdag velat skriva, men jag var då sysselsatt med inpackning och anstallter till afresa från Stockholm, hvarifrån jag den 23de hit ankom. Du känner kanske genom Molbech och Fru Helwig, att jag från medlet af Februari detta år har vistats i Stockholm, liksom i fjol, för att öfva vår Kronprins ¹⁾ i Tyska Språkets och Litteraturens kunskap. Nästa höst och vinter kommer jag förmodligen att tillbringa här i Upsala. Om jag sedan skall ännu engång återvända till Stockholm i samma förhållande, vet jag ej. Möjligtvis har Fru Helwig berättat dig, att mina oekonomiska omständigheter icke blifvit det ringaste förbättrade genom detta mitt förstliga språkmästarskap. Kort före

¹⁾ Den senere Kong Oscar I.

Jul — om jag mins rätt — skref jag till Dig sista gången, och bad om uppgift af din adress: men detta bref synes aldrig hafva kommit i dina händer. Under förleden sommar skref jag ock: men det brefvet tyckes hafva fått samma öde¹⁾. — Mellertid fagnar det mig obeskrifligt, att du nu åter inträffat i Köpenhamn; och med längtan ser jag ditt lofvade utförliga bref till mötes. Gif mig der ock en summarisk berättelse om din resas senare händelser, om Schellings närvarande belägenhet o. s. v. Jag ämnar i densa dagar skriva till honom: tyvärr är jag skyldig honom ett bref sedan i fjol somras. I tidningarna har jag sett, att han flyttat till Erlangen, och der hållit föreläsningar²⁾. Således måtte väl nu snart die Weltalter³⁾ på ett eller annat vis komma i dagsljuset. Genom din hemkomst till Danmark äro vi nu hvarandra betydligt närmare: gifve Gud, att jag i denna sommar kunde komma till Köpenhamn! Men nästa sommar torde denna utflygt kunna bli möjlig: jag hoppas då det outsägliga nöjet, att åter få sluta dig i mina armar, språka med dig om nytt och gammalt, och göra din hulda Olivias bekantskap. Det måste vara himmelskt, att efter en lång, innehållsrik och mångfärgad resa i främmande land, slutligen i sitt eget finna hvila och ny ungdom invid en trofast qvinnas älskande hjerta. Du är lycklig! Men du förtjenar också att vara det. I slutet af denna vecka reser jag härifrån till min hembygd, Östergöthland, för att besöka min på nittionde fjerde året ännu lefvande Morfar, mina Systrar, samt åtskilliga vänner och släktingar. Omkring d. 1ste September tänker jag att åter vara här i Upsala.

I Svenska Litteraturen råder nu mycken liflighet;

¹⁾ Disse Breve ere forkomne eller slet beførgede; også fra mig gif et eller to fejl i Begyndelsen af Lyverne.

²⁾ Jeg var så heldig at høre flere af disse i Vinterens Slutning. Flere end en halv Snæs af Professorerne vare blandt Tilhørerne.

³⁾ Vi havde seet Manuscriptet i München i Vinteren 1817—18.

likväl har jag sjelf ännu ej utgifvit mycket efter min hemkomst. Kanske har du hos Molbeck sett de Poetiska Kalendrarna för 1820 och 1821, innehållande åtskilliga skaldestycken af mig; det tredje häftet af den i Upsala utkommande tidskriften Svea, der ett bref af mig från Rom till Geijer är meddeladt. Nu är af Svea äfven fjerde häftet utkommet, innehållande bland annat en lång afhandling af mig, som kallas Förberedelser till en Ästhetik, och hvaraf den andra hälften skall i det femte häftet meddelas i vinter. Med denna afhandling är jag sjelf nöjd. Jag smickrar mig med det hopp, at äfven Du skall skänka denna uppsats någon uppmärksamhet, åtminstone när hela afhandlingen ligger fullbordad engång för dina ögon. Till Jul skal den gamle Fågel Blå äntligen flyga ut, till hvilken du mins att jag redan i Rom och Albano förfärdigade brouillonon; sedan en samling af Bref öfver Tyskland och Italien. På en samling af mina Dikter specular jag nu också ganska mycket. — Är det sannt, hvad jag hört af en Doctor Ekström¹⁾, som träffat Dig i München och i Paris, att du ämnar låta trycka ett verk öfver din resa — i Norrige, af det skäl, at du i Danmark är ställd under en speciell censur?²⁾ Lyckliga vore då våra Svenska från sina throner störtade Classici, om de förmådde, liksom Baggesen, beväpna Statens arm till sin hämnd! Man försökte väl här, för några månader sedan, något dylikt med Geijer; men vår Constitution gjorde att företaget ej kunde lyckas³⁾. — I sista häftet af Iduna stå att läsa några oändligt vackra fragmenter af en poetisk behandling af Frithiofs Saga af Tegnér; om han gör det

¹⁾ Blev nok siden Generalkirurg for den svenske Hær?

²⁾ På min store Rejse tænkte jeg oftere: mon vi i Danmark skulde nødes til at ty til Norge, ligesom for et Artusinde siden selvsændige Nordmænd måtte ty til Island? Jeg kan altså overmåde godt have nyttret den Plan, ffjont jeg nu har glemmt denne Samtale.

³⁾ Smf. disse Breves 1ste Saml., S. 72—73.

Hela färdigt med samma framgång¹⁾, så har vår vitterhet at uppvisa ett verk, som fullkomligt täflar med Oehlen-schlägers Helge, ja till oeh med i vissa punkter öfverträffar den. Tegnér har ock utgifvit en religiös Idyll, kallad Nattvards-Barnen, af utmärkt värda. Geijer arbetar på ett Sammandrag af Svenska Historien, hvarpå allmänheten väntar med stor begärlighet. Palmblad är sedan flera år sysselsatt med ett stort verlds-geographiskt och verldshistoriskt verk, hvoraf han i Svea meddelat tvenne profstycken, öfver Hinduerne och Tibet, samt, i en Stockholmsk Tidskrift, Hermes, ett tredje öfver Perserne och deras fornhäfder. Man väntar sig mycket af detta vidtomfattande och grundliga arbete. Hammarsköld har gifvit ut en Svenska Philosophiens Historia, rätt interessant. En ung poet med talent för humoristisk Skaldekonst har uppstigit, under namn af Vitalis (egentliga namnet är Sjöberg); han öfverträffas likväl af den anonyme Författarn til andra delen af Markalls-Nätter (den första har du väl redan sett hos Molbeck?), der den romantiskt-komiska hjeltedikten Åsnan förråder ett alldeles utomordentligt anlag för det Ariostiska slaget af Epik. Åsnan sjelf är Markall (med sitt medborgerliga societetsnamn annars kallad Wallmark); och det är hans öden såsom åsna (sedan han i den föregående Nattens antika hjeltedikt, Rimthussiaden, blef till åsna förvandlad), hvilka i sex sånger här blifva skildrade. En ung student, vid namn Nicander, har uppträdt med en tragedi, Runesvärdet, som med många ofullkomligheter förenar många glänsande drag af en gryende dramatisk förmåga²⁾. I Svea har Geijer meddelat en förträfflig afhandling om Republicanism och Feodalism, samt Grubbe en om

¹⁾ Men det gjorde han iffe ganste.

²⁾ Alle disse Arbejders senere Udvikling og Skjæbne er bekendt. — Palmblads orientalske Bærl blev en Slags Fællessag. Når noget var mærkeligt høretes, så sagde man: Fortæl Palmblad det! Det må ind i hans Bærl.

Philosophiens närvarande tillstånd; båda äro likväl ännu ej lyktade. Hallenbergs Kritik öfver Lagerbrings Svenska Historia är ett arbete af stor märkvärdighet. En samling Evangeliska Romanser. af Carl von Zeipel, utkommer till Jul; likaledes en Samling af Skaldinnan Euphrosynes Dikter. I Historien har i allmänhet en hop saker utkommit, som jag nu ej hinner uppräknas; likaledes i flera andra vetenskaper.

Lycka till, att snart bli Lärare i Sorøe! Jag trodde, att denna Riddar-Akademi längesedan var råkad i förfall. Får du så stor lön, att du genast kan gifta dig? Jag är utnämnd till hvad man här kallar Magister Docens (i allmänna Historien), det vill säga, till en man, som har rätt at hålla föreläsningar och söka någon Adjunctur eller någon Professur, när någon blifver ledig — förofrigt har man såsom Docens ingen annan inkomst, än fria luften. Det ser ut att dröja länge, innan jag får någon solidare.

Norrmännen, eller egentligen blott deras Storthing, hafva länge krånglat med oss och varit motspänstiga. Nu säges det, att de börja taga raison; i annat fall ämnar Konungen öfvertyga dem med kraftiga och särdeles handgripliga bevisgrunder. — Hvad tycks om de hurtiga Grekerne? Visa de ej ett mod, en karakter af lika angenämt förvånande, som oförmodad beskaffenhet? De uppträdde just i rättan tid, för att upplifva våra nedslagna sinnen öfver Neapolitanarnes skändliga feghet. Det Turkiska riket sväfvar nu på branten, och den Höga Porten lär sannolikt innan kort ramla öfverända¹).

Lef väl, bästa Broder! Helsa vördnadsfullt och hjertligen Oehlschläger, Molbech, Estrup, Schouw; Bertouch icke förgätandes. Äfven den hederlige Nyerup, som skickat

¹) Efter det danske Ordsprog kom der siden en Mand med en Skæbe i Bejen, så at Porten næsten rokker mindre end for 48 År siden.

mig en liten bok om Danske Gadeviser. Dina böcker skall du erhålla¹⁾. Glöm ej Din oförändrade

Atterbom.

Upsala, d. 31te Maj 1822.

Min älskade Broder Hjort!

Jag kan icke lemna obegagnadt det ypperliga tillfälle, som en af mina bekanta, Adjuncten Collin, erbjuder mig, att få skicka Dig en liten skriftlig helsning. Med honom sänder jag också dem af Dina böcker, som en tid varit i mitt våld, nemligen Fiorillo's Geschichte der Mahlerei, o. s. v. Ett Schatull, som lär tilhöra Bertouch, medföljer äfven. Det blef mig påpackadt i —, förlorades på ett besynnerligt sätt, och återkom²⁾ sent i mina händer.

Hur mår Du, redlige Broder? Hvarmed sysselsätter du dig? Hvad jag längtar, att snart få återse Dig! Vill Gud, så skall jag väl nästa år företaga en pilgrimsfärd till Köpenhamn. Underhåller Du correspondens med många af våra gemensamma Tyska vänner? Har du nyligen haft underrättelser från Schellingska familjen? Från Wilhelm Müller i Dessau har jag nyligen haft bref, fullt af intressanta nyheter; bland annat, att Schelling nu utgifver

¹⁾ dem, som Atterbom havde lånt af mig under Samrejsen.

²⁾ Hvor A — kom, vandt han strax Alle ved sin Andrigheid og Elstværighed. Aftalen om, at han skulde følge med mig til Italien (se min Rejsebeskrivelse) medførte, at et Rejsejættel efterlodtes i Dresden, som hans vaktre Vertinde, Hofråidinde Ernst, Søster til begge Schlegel'erne, med Forekommenhed lovede at bevare. Jeg glemte deri flere Sager, som jeg havde lært, at en expeditus, som Julius Cæsar kalder det, ikke kan flæbe med på Rejser, f. Ex. en kostbar Klartnet, med Sølvklapper, en ganske udmærket Prøve Erts fra Freiberg, som „Steigeren“ lod mig putte i Kommen, medens han jang for os i Dybet, o. fl. L. — Til den berømte Grev Sneyenau anbefalede A — af Steffens på Hjemrejsen; han vandt strax G — s Yndest, som tog ham i sit Hus, gav ham en Tjener, o. s. v. Men denne sidste fandt det bedst at befri A — for Byrden af at føre dette Møbel, som den ellers så husmoderlige Fru Ernst uforfigtigen havde medgivet ham, i Tanke om at jeg vel ikke kom den Vej hjem, stjal Indholdet, og medgav den lidet praktiske A — Skallen som Rødkuffert.

Vorlesungen über Mythologie¹⁾. Müller mår förträffligt: har eine liebe Frau, ein rundes Töchterlein, guten Rheinwein im Keller, Baum- und Rosenblüthen, die aus dem frühlingsjungen Garten in die Fenster seines Studierzimmers hereinhängen, m. m. Till råga på all denna glädje har han fått den underrättelse, att hans Lieder der Griechen (som verkligen äro rätt vackra) blifvit redan bekanta i Morea, der en af hans ungdomsvänner är Adjutant hos General Normann. Från Fouqué har jag för någon tid sedan erhållit ett bref på vers, med present af hans nya riddardikt Bertrand du Guesclin. — I höst utkommer ur min lilla poetiska verkstad Lycksalighetens Ö, Sagospel i fyra Äfventyr (det är en dramatiserad Svensk Folksaga). Det utgifves tillika under titel af Dikter af Atterbom, Första Bandet. Lycksalighetens Ö var till hälften färdigjord redan i Januarii månad; men då måste jag afbryta midt in fervere operis, för att här vid Universitetet hålla offentliga Föreläsningar i Geijers ställe, hvilken såsom Rector Magnificus varit under denna Vår-Termin fritagen från skyldigheten att publicé föreläsa. Jag har läst öfver Korstågens Historia, och haft ett talrikt Auditorium. De första tolf eller femton lectionerna, innehållande en afhandling om det Historiska Sinnet och dess åsigt af Medeltiden, skola tryckas i höst i sjette häftet af Tidskriften Svea. Jag vill då skicka dem till Dig, och hoppas att Du blir nöjd med deras innehåll. Det är möjligt, att jag, något längre fram, utgifver åtminstone det första Korsstågets fullständiga Historia. Wilken, oaktadt all sin förtjenst, har likväl lemnat många desideranda öfriga. Så har jag, i fyra månaders tid, varit helt och hållet begrafen i den

¹⁾ Stadigen kom der Rygter om det store Werks Fremkomst (int. Krit. Bdr., Lithif. Afd., Bind 2, S. 125—26), hvis Begyndelse endelig kom i 1856 i Schellings „Sämmtliche Werke“ under Titelen: Einleitung in die Philosophie der Mythologie.

stora folianten Gesta Dei per Francos. Nu återvänder jag till min Ö igen, och förmodar att under sommarn få fullborda den. Efter ett par veckor afreser jag till mina släktingar i Östergöthland. Skrif snart, bästa vän! och adressera brevet till Palmblad et Comp. i Upsala, så kommer det säkrast i mina händer. Sedan skall Du bekomma ett mera utförligt bref, innehållande mångahanda noticer om Svenska Litteraturen och mina arbets-projecter. I vinter ämnar jag utgifva i fragmentarisk form, på blandad prosa och vers, åtskilliga Memorabilia öfver Tyskland og Italien. Helsa oändligen till Oehlenschläger, Molbech, Schouw, Estrup och andra bekanta från

Din oföränderligt trofaste vän

Atterbom.

Upsala. d. 16 Febr. 1824.

Min trofaste Broder Hjort!

Himlen må veta, hvad det varit för en slyngel, med hvilken Du skickat ditt (föröfrigt högst kärkomna) bref af d. 31 Aug. förledit år. Ty efter allt utseende har Du afsändt det med någon Resande, emedan jag ej förr än för en månad sedan erhöill det från posten, och utan de inuti brevet omtalda och utanpå brevet anmälda böckerna. Ett sådant obegripligt slarf har omöjligen vår Post-Inrättning kunnat tillåta sig; det är altså förmodligen någon personlig commissionär, som på detta samvetslösa sätt uppfyllt sin commission. Förlåt mig alltså, bästa Hjort, att Ditt vänskapsfulla bref blifvit så länge obesvaradt, och var öfvertygad om min innerliga tacksamhet, så väl för Din gästfria bjudning att tillbringa några vackra sommarmånader i Din trefliga boning, som för Din afsigt, att skänka mig et exemplar af Din philosophiska bok — hvilken jag på det högsta längtar efter att få läsa. Geijer förenar sin helsning med min, och har med mig svurit mångfaldiga eder öfver den sacramentskade karlen (hvem det då må

vara), som så länge försummat att framlemna Ditt bref och som lagt, Gud vete hvar, dina böcker! Mellertid, min älskade Vän, har ej heller jag varit sysslolös. Sedan jag taliter qualiter öfverstått den för mig ytterst svåra sommarn, hösten och vintern af 1822, då min helsa var i ett sådant tillstånd, att jag oupphörligt väntade på att få dö och var oskicklig till allt arbete, har den småningom allt mer och mer börjat förbättras; och isynnerhet har jag sedan sistförledna Augusti och September månader blifvit en helt annan menniska i anseende till friskhet, mod och lefnadslust. Derföre håller jag nu på med att fullborda den stora dramatiserade Sagodikt, som jag redan under hösten och vintern 1821 gjorde till hälften färdig, men sedan måste lägga bort, för att i Geijers ställe offentligent föreläsa Historien. I alla fall hade jag redan innan Jul kommit till slut med detta arbete (Lycksalighetens Ö), om jag ej blifvit tvungen att förspilla hösten med samman-skrifvandet af en latinsk Dissertation, för att erhålla Adjuncturen i Theoretiska och Practiska Philosophien, hvilken blifvit ledig efter Prof. Grenander. Lönen är obetydlig; 65 tunnor spannmål, svarande i låga sädespris-år (som t. ex. nu) mot 400 Rdr. Svensk Banco; i förmånligare åter mot 600 å 700 do: men det är dock bättre än allsintet, hvilket alltsedan begynnelsen af år 1821, då jag blef utnämnd till Docens i Univ. Historien, utgjort min inkomst. Också kan man utom den ordinära lönen förtjena något genom Föreläsningar. Jag har grundade anledningar att förmoda, att jag vid denna sysslas besättande icke blir förbigången: men utnämmandet har likväl ännu icke gått för sig. Disputationen handlar De Genio et Schemate Speculationis reipsa Philosophicae, och är ämnad att af mig fortsättas, i fall jag kommer att stanna såsom Lärare här vid Universitetet. I denna händelse ämnar jag ock att hålla Föreläsningar öfver samma föremål. Du kommer ju ock att läsa Philosophi i Soröe? Vår verksamhet erhåller då

en liknande karakter. — Föröfrigt har jag många dels poetiska, dels prosaiska projecter in petto, hvilka, om Gud vil låta min helsas förbättring fortfara, småningom skola fremtråda i dagsljuset. Innan årets slut hoppas jag kunna skicka dig handgripliga och tjocka prof på, at jag nu är arbetsam.

Omkring midsommars-tiden resa tvenne af mina bekanta, Schlyter och Collin, till Köpenhamn; jag skall med dem skicka en och annan småsak, som (torde hända) ännu befinner sig bland mina gamla papper. Annars har Du ju riktigt erhållit Schatullet, Dina böcker, o. s. v.? Hade en af Gneisenaus betjenter icke varit en förbannad slarf, så hade all den oredan med schatullet, m. m. aldrig uppkommit. Likväl måste jag taga på mig det felet, att ha behållit det alltför länge qvar i Sverige. Din svenske stallbroder har, dessvärre! äfven vid detta tillfälle visat sig såsom en dålig affairs-karl.

Ganska säkert skulle jag nästa Midsommar följa med Schlyter och Collin till Danmark, om icke den omständigheten nyligen inträffat, att jag förskaffat mig en fästmö, som troligtvis vill behålla mig qvar hos sig öfver hela sommarn. Få se, om det blir mig möjligt, att på några veckor skilja mig från Kärlekens rosengård, för att i „Herthas Bögeskygge“ njuta den så många kära minnen uppfriskande Vänskapens Förgät-ej-mig. Saken har sina svårigheter: en resa till Dig skulle göra mig ett alldeles obeskrifligt nöje; men du inser, och vet af egen erfarenhet, att den kraft, som vill qvarhålla mig, icke är svag. Likväl — antingen i år, eller nästa år skall jag besöka Danmark! Så mycket är afgjort. Helsa hjertligen Oehlschläger, Schouw och Ingemann ifrån mig. Är ej den förträfflige Schouws helsa ännu förbättrad? Hans Plante-Geographie har nu äfven kommit hit. Hans bild lefver alltid hos mig i en kär hågkomst. Är Estrup ännu gift, och har fått en lika munter hustru, som han sjelf är? Ingemann har ju län-

gesedan realiserat sin sentimentala kärlekshandel? — Äfven hos oss befattar man sig mycket med at skriva episka Dikter, men allmänheten finner dem alla tråkiga — med undentag af Tegnér's vackra bearbetning af Frithiofs Saga. Du känner dem ju? Man säger, at det Hela skall, innan kort, såsom ett särskildt verk utkomma. — Ägen I der i Köpenhamn, eller i Sorøe, de från Upsala Universitet emanerande tidskrifterna Svea (hvaraf nu VI häften utkommit) och Svensk Litteratur-Tidning? I denna sista har nyligen Lyngbyes Samling af Färoiska Visor blifvit anmäld, med allt det loford, som en så ytterst intressant samling förtjenar, af Gumälius¹⁾, som nyligen utgifvit en förträfflig Edition af Xenophons Anabasis, med Ordbok. Han arbetar på ett stort Grekiskt Lexicon. Palmblad har gifvet utt ett märkvärdigt verk öfver Palästina, hvilket gjort mycket uppseende. Det sjette häftet af Svea är märkvärdigt genom en ypperlig philosophico-politisk afhandling „om sann och falsk Liberalism,“ af Professor Biberg. Jag är öfvertygad, att så väl denna afhandling, som en af Geijer (anonymt) i tjöl utgifven bok, kallad „Nytt Ett och Annat i anledning af frågan om Academiska Jurisdictionen“, skulle göra Dig mycket nöje. Både dessa skrifter (den sista tredjedelen af Geijers bok innehåller en allmän grundritning af hela hans Statslära) gå ut på att utstaka en förnuftig och med historiens och vetenskapens förenade fordringar öfverensstämmande medelväg mellan Ultra-Monarchismen och Ultra-Liberalismen; hvilken sednare nu äfven här i Sverige gras-serar och tagit nästan alla hufvudstadens dagblad (särdeles Argus och Stockholms-Posten) i besittning. I sjunde häftet

¹⁾ Smf. disse Breves 1ste Samling, S. 457—62. — Den samme Dygtige, der nu er Domprovst i Drebro og valgte til Formand for Stolemands-Mødet sammefeds i Sommeren 1868 i en Alder af c. 80 År.

af Svea kommer äfven jag att mot denna anda draga i härnad; till en begynnelse har jag författat en liten artikel för „Litteratur-Tidningen“ om „Katholicism och Ultraism“, innehållande de lätta förtropparna. Du ser, att man nu äfven i vår litteratur håller sig vaken. Hvad som är en sak af större vigt än allt det nyssnämnda, är att Geijers stora „Svea Rikes Historia“ innan kort skall läggas under tryckpressen. Af *Scriptores Rerum Svecicarum* är 2dra Tomen snart färdig. Min Lycks. Ö kommer att utgifvas i tvenne afdelningar; hinner ej den andra at bli tryckt liktidigt med den första (hvars tryckning kanske begynner i nästa månad), så erhåller Du åtminstone den första med Schlyter och Collin — i fall jag ej får tillfälle att sjelf följa med. — Lef väl, min älskade Broder, och glöm ej

Din trogne, oföränderlige Vän

Atterbom.

P. S. Min utkorade Käresta är en vacker Blondine, an Gestalt, wie an Wesen, ein altnordisches Ritterfräulein, voll geraden Verstandes, schlichter Treue, Demuth und Frömmigkeit. Sie heisst Ebba, wie die Jugendgeliebte des grossen Gustaf Adolph. — En af mina Slägtingar, Kernell, vistas för det närvarande i Erlangen hos Schelling. — Vi tycka här, liksom Du, mycket om W. Scotts Romaner. Likväl äga icke alla lika värde. Har Du läst Fru Schoppenhauers Gabriele?

Solla, vid Linköping i
Östergöthland, d. 1 Aug. 1824.

Min älskade Broder Hjort!

Jag hoppas, att Du längesedan erhållit det bref, som innehöll mina och Geijers tacksägelser för våra äntligen (på besynnerliga vägar och genom långa omgångar) framkomna Exemplar af Din högst intressanta bok om *Erigena* och den Christliga Philosophien. Likaledes, at Du redan mottagit det för Dig bestämda, med Beskow till Köpen-

hamn afsända Exemplaret af mitt nyaste Poem, Lycksalighetens Ö.¹⁾ Det skulle fröjda mig, om Du ansåge det värdt någon uppmärksamhet. Jag är nu sysselsatt med att fullända den andra Afdelningen, som skall utgifvas i vinter. Sedermera, will Gud, tänker jag gripa mig an med ett djerft försök: nemligen — en stor Tragedi, öfver något ämne ur Svenska Historien. Jag sväfvar ännu i valet mellan åtskilliga ämnen. Hvad Ön angår, så kan dess grund-Idee förmodligen ej riktigt klart framträda för Läsaren, förrän äfven den andra delen utkommit.

Öfverbringarn af dessa rader, Herr Eric August Schröder, Magister Docens i Theoretiska Philosophien vid Upsala Universitet, längtar mycket att få göra Din bekantskap. Han är en af mina innerligaste vänner; renhertad, dugtig; rik på klart sinne och grundliga kunskaper; anspråkslös och okonstlad. Han kan berätta Dig om mig hvarjehanda, och bland annat, att han sett min fästemo, hos hvars gamla Moder jag just nu vistas. Vidare kan han säga, att jag hade i denna Sommar ganska säkert kommit til Danmark, om ej Försynens skickelse gjort, att jag råkat förlofva mig — och i följe deraf hvarken kan eller vill undgå den nödvändighet, att tillbringa första sommarn af min fästmans-tid hel och hållen hos min Flicka. Men om vår Herre låter mig till nästa års sommar lefva och ha helsan, så hoppas jag, och tror mig kunna lofva med visshet, at Du då skal få träffa och härbergera mig i Ditt fädernesland. —

Steffens råkar Du förmodligen innan kort; han har vistats någon tid i Stockholm och Upsala. Huru lyckliga han på sista stället gjorde oss med sitt besök, kan Schröder beskrifva — eller rättare, icke beskrifva: men Du begriper det ändå.

¹⁾ Bessow kom desværre i en Ferte, hvor jeg var rejst fra Sorø, og jeg traf ham aldrig siden.

Lef väl, och helsa Din Olivia, samt våra gemensamma
Vänner, på det hjertligaste från Din trofaste

Atterbom.

Upsala d. 9de Nov. 1824.

Älskade Broder Hjort!

För fyra eller fem dagar sedan erhöj jag i mina händer ett bref från Dig, dateradt den 30te Januari detta år!!! Gud vet, hvar detta bref, tillika med den medföljande Tyska Grammatiken, för hvilken jag på det högsta tackar, uppehållit sig så länge under vägen. Ett besynnerligt olycksöde hvilat öfver vår brefvexling, och i allmänhet öfver all communication oss emellan! Äfven Din förträffliga bok om Erigena bekom jag först efter många månaders uppskof; och då det bref, hvori jag längesedan tackade Dig för denna dyrbara skänk och tillika underrättade Dig om åtskilligt annat, ännu icke blifvit af Dig besvaradt, så är jag ganska oviss om det ännu kommit, eller någonsin kommer, i Dina händer. Lika oviss är jag, om Du erhållit det exemplar af Lycksalighetens Ö, som Svensken Beskow under sistförledna sommar¹⁾ lemnade för Din räkning i Köpenhamn hos Oehlenschläger, hvilken då gaf honom det löfte, att fortskaffa boken till Dig. Men alldenstund jag alltsedan ej hört ett ord ifrån Dig, med undantag af en helsning meddelad genom Schröder (som likväl icke berättade, om Du nämnt någonting om Ön eller ej), så sväfvar jag ännu i tvifvelsmål, om min bok kommit Dig tillhanda eller icke. Allt detta gör, att jag skrifver äfven dessa rader blott med en högst osäker förhoppning, om de skola råka i Dina händer, eller ej. Palmblad ämnar i dag bestorma Herr Gyldendal med böner, att låta änteligen detta bref framkomma till Soröe. Ömsom har jag skrifvit till Dig på couverte: Soröe, ömsom har jag skrifvit:

¹⁾ efter at have søgt mig forgjæves i Sorø; henad Binteren fik jeg Bogen.

Kiöbenhavn och den Gyldendalske Boghandling; men det ena har hjälpt lika litet som det andra. Detta är orsaken, hvarföre jag ej i dag skrifver Dig till om åtskilligt, som jag annars gerna ville skrifva om. — Om detta bref framkommer till Dig, så svara för Guds skull genast, hvilken utanskrift och adress till Dig är fullt pålitlig? Du skall då snart få höra vidlyftigare af mig. Vill Du, eller någon af Dina Vänner och Bekanta, erhålla någon eller några af den Svenska Litteraturens producter, så vänden Er icke till Wiborg, eller till andra dylika Zauderer, utan till Palmblad & Co. i Upsala; hvilka försäkra på sin heder, att I skolen med möjligaste skyndsamhet få allt hvad I begären.¹⁾

Träffar Du snart min gamle vän Molbech, så säg honom, tillika med många helsningar, att äfven för honom ett exemplar af min Ö ligger aflagdt, och väntar på lägenhet att afsändas. Emedan jag vistades i Östergöthland, när exemplaren från Upsala skickades med Beskow, så kom under min frånvaro det Molbechska Exemplaret att glömmas. Vid tillfälle skall jag skicka Dig ett Åminnelse Tal af mig öfver en älskwärd slägtning og Vän, som i blomman af sin ålder afied sistl. Mars i Erlangen, der han äfven af Schelling var innerligt afhållen. Det kan interessera Dig, i egenskap af min personlige vän; på något annat interesse gör det ej anspråk.

Jag arbetar nu på att fullborda sednare Afdelningen af min Ö; och grubblar emellanåt på utvägar att snart få gifta mig. Lycklig Du, som redan erhållit ett hem, och blifvit en lycklig husfader! Till sonen gratulerar jag —
Helsa oändligt Din Olivia och alla Vänner från Din
evigt trofaste

Atterbom.

¹⁾ Indtil Årene Tredive var der hverken Afskrif eller Pakkepost igjennem Sverrig. Kanselliråd Reichmann, Ejer af Gyld. Boghdl., klagede jævntlig over den svenske Forsendelses store Ufuldkommenheder.

Solla vid Linköping, den siste April 1825.

Älskade Broder Hjort!

Ditt oändligt välkomna bref har uppsökt mig här, der jag, i grannskapet af staden Linköping, i min hembygd Östergöthland, nu lefver hos min Ebba och hennes Mor, Öfverstinnan Ekenstam, i afsigt at njuta icke blott min flickas dagliga umgänge, utan också den unga våren, och tillfället att i mera ostörd ro, än i Upsala, få sysselsätta mig med fullbordandet af min Ös sednare Afdelning. Tusen tacksägelser för Din nya bjudning, och för Dina nya, hos Gyldendals på mig väntande böcker! Med Guds hjelp hoppas jag, att kort efter midten af Juni månad, eller kort efter Midsommarn, få i egen person afhämta dessa böcker, och sluta Dig, min utesägligt älskade Vän! i mina trofasta broderliga armar. Geijer, jag och en genialisk ung Musicus, Lindblad, ämna då komma gemensamt till Köpenhamn. En af mina intressantaste väninnor i Upsala, Öfverstinnan Silverstolpe, samt Fornforskaren Schröder, skola äfven utgöra ledamöter af detta rese-sällskap. Fru Silverstolpe och Lindblad resa sedan till Berlin, den förra för att besöka Fru v. Helwig, den sednare för att vidare resa omkring i Tyskland, Italien och Frankrike. Geijer, jag och Schröder återvända efter ett par veckor till Sverige igen. Du har rätt: hvad är all brefskrifning mot ett samtal, „endsige for 8, 14 Dages Samliv?“ Derföre, emedan jag hoppas få föra med Dig ett sådant samlif, gömmer jag tilldess allt det oändligen Myckna, som jag nu har att säga Dig. Din bok öfver Scotus har jag recenserat i ett litet nyss utkommet häfte af Svea; jag skall taga det med mig, äfvensom Rasks Isl. Grammat.¹⁾ i fall Du ej kan få den förr. Vänd Dig med slika åligganden till inga andra svenska Bokhandlare, än Palmblad och Ramström i Upsala.

¹⁾ Anvisning till Isländskan eller Nordiska Fornspråket, af E. C. Rask. Från Danskän öfversatt och omarbetad af Författaren. Stockholm 1818. På Mag:r A. Wiborgs förlag. S. 298. 8°.

Min adress öfver sommarn är Linköping och Solla. Helsa
Din hulda Olivia, och andra Bekanta, från Din

Atterbom.

Köpenhamn d. 9de Juli 1825.

Min älskade Broder Hjort!

I går eftermiddag ankom jag till Danmarks Hufvudstad, i sällskap med Geijer och Schröder — tvenne kända medarbetare i Svenska Litteraturens magra Vingård. Men vår Herre är den, som växten gifver; och man bör hoppas på bättre tider. Gud gifve nu, at Du verkligen måtte befinna dig i Sorøe, och icke vara bortrest, t. ex. till Jylland, i fall Ferierna äro begynta! Om Du ännu är qvar i Sorøe, så anhåller jag, att genom några radar från Din hand blifva genast underrättad derom. Vår Lohnbedienter säger oss, att jag i morgon eller öfvermorgon kan erhålla svar från Sorøe, i fall Du är der.¹⁾ Om Lyckan så gynnar oss, så resa vi om nästkommande Tisdag dit, och jag behöfver icke säga, huru innerligt jag längtar, att få sluta Dig i mina armar!!

Molbech har jag ännu icke träffat, men ämnar söka honom i afton; Rask, Nyerup og Cancelli Råd Thomsen äro de enda Danska Litteratörer, jag hittills råkat. Nyerup har bjudit oss till sig på middagsmåltid om Måndag (i öfvermorgon); Oehlenschläger, Biskop Münter, P. E. Müller skola vi uppsöka med möjligaste första. I morgon vilja vi höra Grundtvig predika. Farväl så länge, älskade Vän! Helsa din Olivia, helsa Estrup og Ingemann!

Vi träffas snart!

Atterbom.

Geijer och Schröder bedja mycket helsa Dig. Vi bo i Hôtél du Nord.

¹⁾ Jeg var der; og jeg vilde naturligvis have været der, om også Serien havde været begyndt, da jeg håbede fast på hans Komme. Geijer og Schröder indbødes også til mit Hus.

Solla d. 24 Aug. 1825.

Min redlige Broder Hjort!

Redan har en månad — ja, ett par dagar deröfver — förflutit, sedan vi sist sågo hvarandra; och ändå har jag ej låtit höra af mig, oaktadt det löfte, som jag gaf Dig och Din Olivia, då I på Eder gård räckten mig handen vid vårt afsked!!! Varen icke förtörnade på mig! Återkommen till Köpenhamn, blef jag gripen af ett sådant virrwarr, att jag från morgon till afton nästan aldrig ägde en enda stund, då jag fick sitta i fred och ro på min kammare; knapt hann jag med att rafsra ihop några rader till min väntande och längtande „Käresta“, och dem fick jag ändå icke sluta i Köpenhamn, utan blef först i Lund i stånd att fullborda och försegla dem. Sedan hade jag trott, at kunna inträffa här i de första dagarne af Augusti, och derpå genast skriva till Dig; men en myckenhet oförmodade omständigheter hafva gjort, att jag blef kvarhållen en hel vecka i Lund, och sedermera en eller två dagar än här, än der på åtskilliga orter i Skåne, Blekinge och Calmar Län; så att jag ej ankom till Carlsrona förr än d. 13 dennes och till Calmar den 14, hvarifrån min resa hit icke slutades förr än d. 19, eller sistledne Fredags afton. Bäste Broder! var ej förmycket missnöjd med mig, och bed din hulda Olivia förlåta mig. Ack, hvad det kostade på mig, att skiljas från Er! Att jag älskar Dig som en bror, behöfver jag ej säga dig, det vet Du förut; men att jag älskar henne som en syster, det anförtror jag åt Dig att öfvertyga henne om, i fall hon ej tror sin svenske vän på hans egen hjertliga försäkran. Gud välsigne Er båda två, med allt så väl andligt, som lekamligt Godt! och styrke, för det första, din älskade Olivia, under den färd som snart instundar för henne, att jag måtte få glädja mig, innan kort, öfver den tillökning i Eder sällhet, som en ny plantas ankomst skall medbringa!

Den dagen, då jag ifrån Din trefliga boning ensam

färdades till Köpenhamn, var mig tom, sorglig och lång. Jag tänkte på Er med djup saknad, och blygs ej at bekänna, att mina ögon ofta fylldes af tårar. — Föröfrigt var formannen beskedlig; folket tog mig i allmänhet för att vara Norrman. Vid min återkomst fann jag blott Schröder¹⁾ öfrig af mitt fordna rese-sällskap; Geijer och de andra hade redan på Tisdagen — Din födelsedag — afrest till Kiel. Deichmann sade mig, at han i de första dagarne af Augusti med säkerhet väntade Din ankomst till Köpenhamn, och hade önskat att jag skulle dröja der för att åter råka Dig. Men det låt icke göra sig. Säkert har Du då af Schouw, som följde mig ett stycke väg på ångskeppet Caledonia, då jag d. 31 Juli afseglade till Helsingborg, äfvensom af Petersen, Rosenvinge, Oehlenschläger, Thomsen och andra vänner, dem jag ej alla hinner upp-räkna, fått underrättelser om mina öden och tidsfördrif under mitt sista vistande i Danmarks hufvudstad. Den gode Molbech återsåg jag icke; han var utrest på landet, och hann ej komma tillbaka före min afresa; jag fick ett hjertligt afskedsbref ifrån honom, som jag innan kort vill besvara. Allrasista aftonen i Köpenhamn tillbragte jag hos Oehlenschläger, som visade mig mycken välvilja, och äfven skänkte mig sin nya roman — om hvilken Tegnér, som läste den under mitt vistande i Lund, dömmar liksom „Herrarne i Sorø“, d. v. s. att det är ett verk af mycken uppfinning och många genialiska partier, men af en lös plan, triviala reflexioner, och (i allmänhet) dåliga verser. Han tyckte att Köpenhamnsboernes omdöme, hvilket jag berättade för honom, var förmycket hårdt och egentligen

¹⁾ Schröder var en egen „Erscheinung“, i det mindste i Sorø; stille og venlig, men fast i sin Anskuelse. Han studerede på en egen Måde. Han hørte meget opmærksomt til ved Samtaler, men strax da han trådte ind, tog han en Bog ud af sin Hustrus Boghylde, tog den i Hønden med sig i Haven, Stoven, Kirken, o. s. v. — det var Høfts El. Ulfeldts Levnet — og læste så, hvergang Lejlighed gaves, et Stykke deri.

obilligt. Dock är det visserligen att befara, at Oehlen-schläger immerfort mer och mer¹⁾ indulget genio, ända tilldess hans genio löper rentaf till —. Det vore stor synd! och skulle göra mig mycket ondt; ty jag värderar icke blott Oehlen-schläger såsom författare, utan älskar honom äfven såsom människa, — oaktadt all-hans fåfånga.

Gerna skulle jag beskrifva för Dig min resa genom det södra Sverige; men post-timman slår och jag måste, för denna gång, sluta, ehuru jag har tusende, tusende saker att säga Dig. — Låt mig nu snart få underrättelser från Sorö! och skicka mig, så ofta din tid medgifver, korta noticer för Svea om det märkligaste, som i Danska Litteraturen produceres — vare sig utmärkt godt, eller utmärkt ondt (positive Verkehrtheit).²⁾ Bed våra vänner i Sorö och Köpenhamn bidraga dertill! Jag har talat med några, t. ex. Schouw och Thomsen derom; de ha lofvat sina bona officia. Vi Upsalienser lofva, att då skicka korta noticer om Svenska Litteraturens „Erscheinungen“ tillbaka. Huru kunna vi annars å ömse sidor någonsin få veta, hvilka böcker som komma ut, och hvilka vi böra skaffa os?

Af min afidna släkting Kernells Anteckningar skall jag skicka dig ett exemplar, med första möjliga lägenhet. Den 1 September afreser jag härifrån till Upsala, och återkommer ej förr, än i slutet af nästa Maj. Bittert afsked! men så kommer jag ock tillbaka såsom brudgum. Helsa oändligt Din Olivia, Ingemann och hans fru, Fogtmann (hvars Grundtvigs Saga³⁾) kommit mig väl till pass på

¹⁾ Mon icke riktigere: op og ned?

²⁾ Den Samvirking, som nu udviklede sig herved, beskrives måste efter flere Kæseres Mening for udførlig i de følgende Breve; men jeg har dog Intet synderligen kunnet udelade deraf, dels fordi det karakteriserer Atterboms Færd, dels fordi det indeholder så tydelige Prøver på en naturlig Skandinavisches Udvikling.

³⁾ Fogtmann havde stjenket ham Noesfilde-Rim, som F— og jeg begge holdt så meget af, til Rejsebog på Sjemevejen.

gästgifvargårdarne), Estrup, kort sagdt, alla våra vänner i Sorö och Köpenhamn — de älskvärda Sångarinnorna Frök-narna Stemann icke förgätandes.¹⁾ Blida, idylliska, vänliga, gästfria „Dannevang“! Aldrig skall den svenske pilgrimen förglömma din ljufva bild; evigt skall han påminna sig med tacksamma rörelser de glada dagar han genomlevvat i dina herrliga bokskogar, på dina täcka sjöstränder, bland dina ädla, hjertliga söner och döttrar! Ja, måtte Försynen unna mig, at ännu en gång få se din „deilige Vang og Vænge, lukt af Bølggen blaae“! — och återse alla dervarande Vänner, sunda, verksamma och lyckliga!!!

Icke sannt? Mellertid stämma vi vårt första möte i Christiania? Och derifrån följer Du mig till Sverige?²⁾ Kan ej Olivia följa med?

Evigt Din broderliga Vän

Atterbom.

N.B. De ofullbordade verserne till Din födelsedag skall Du erhålla nästa gång. Jag hinner ej nu afskrifva dem ur conceptet. —

*) Tusen hjertliga helsningar ifrån Atterboms till Hjort och Hans Olivia! Lika många hjertliga tacksägelser för de romerska skänkerna!³⁾ Välkomna till Upsala! önskar Eder Vän Ebba!

*) Tilskrift af hans Hustru.

¹⁾ To især af dem, Eleonore og Petronella, sang så smukt, og A— havde flere Gange med „förtjusning“ hørt dem i mit Hus og på det skjøne Næsbyholm, der dengang var Statsassens Ejendom og hvor Børelser og Høve på en hel Dag for en Skif kunde udlejes af Gartneren til et Selskab.

²⁾ Desværre skede det aldrig, hverken her eller der! Stedje var der noget iverjen — tilsidst Skilsmisjen ved Døden. Atterbom døde i Upsala allerede i Aret 1855. Jeg nåede først til Christiania, uden Hustru, med 2 Døttre i Aret 1861.

³⁾ Da jeg havde været over et Aar i Rom og i hele Italien i tvende, havde jeg hjembragt endel mindre Kunstfager, der efterhånden uddeltes til Slægt og Venner til en Amindeelse.

Upsala d. 1 April 1826.

Min älskade Broder Hjort!

I morgon bittida afreser härifrån till Helsingör en Tysk, vid namn Schley, som der är engagerad vid Svenska Consulatet; han har här i Upsala låtit trycka en Öfversättning af Tegnér's Frithiof; den kommer nu at concurrera med Fru v. Helwigs Öfversättning. Med denne Hr. Schley skickar jag ett litet häfte af Svea, hvilket han lofvat ofördröjligen fortskaffa till Dig. Det måste egentligen förefalla Dig, liksom mig, högst tråkigt (langweilig), emedan det handlar nästan om ingenting annat än jern; men det står dock frammanföre der en liten bit, som torde tala till Ditt och Din hulda Olivias hjerta.¹⁾ Det är det stycke, hvaraf jag skref hälften i din trädgård på morgonen af din födelsedag, och sedan blef hindrad att göra färdigt; du minns huru jag berättade, att Estrup kom och afbröt mig med oändliga historiska discusser og disputer. Här har Du det nu både fullbordadt och tryckt; såsom en liten souvenir af de lyckliga dagar, dem jag tillbragte hos Dig och Din förträffliga Hustru. Gud velsigne Er och Edra båda små barn med allt möjligt Godt, jordiskt och himmelskt! Ditt för ett par månader sedan erhållna högst interessanta bref skall jag, såsnart jag kommit ned på landet i sommar, fullständigare besvara. Låt mig mellertid veta, om detta paquet riktigt framkommit! Tack för Örsteds ypperliga bok mot Howitz: Fortsatte Betragtninger m. m. Hur går det nu med den nya theologiska polemiken? — Här polemiseras nästan blott in politicis, af och emot Riks-pöbel-Tidningen Argus. Andra Delen af Lycksalighetens Ö kan ej komma ut från trycket förrän i höst. Vill du skicka mig något litterärt, så kan det nu beqvämt ske genom Consulat-Secreterarn Schley i Helsingör. Gud med Dig!

Din Atterbom.

¹⁾ Svea. Häfte 9. Nr. 1. Side 11.

Helsa obeskrifl. Ingemann, Fogtmann, Estrup etc. etc. och våra gemensamma vänner i Köpenhamn. I begynnelsen af Juni reser jag till Östergöthland, och förmodligen kommer mitt bröllopp att firas på Midsommars-aftonen.

Maj 1826.

Broder Hjort!

En Resande, Hr. Wedderkop från Upsala, har erbjudit sig att till Köpenhamu medtaga och hos Deichmann inlemna åtskilligt nytt från Upsala för Din räkning. Deribland är af mig en Recension i Sveas nyaste¹⁾ häfte öfver en gruffligt dum bok af Jouy, öfversatt af en bland den Svenska (pseudo-) Liberalismens hjeltar, Friherre Anckarsvärd. De båda i Svea införda skrifterna mot Anckarsvärd göra här mycket uppseende, i anledning af partiernas och teoriernas härvarande politiska ställning. Upsalienserne anses nu för ifriga Royalister, ja Ultras, ehuru vi blott bemöda oss att gå en förnuftig medelväg. Gerna hade jag velat skicka Dig ett Tal, som jag förledne Thorsdag (d. 18) höll på Academiens Högtidssal öfver den nya Prinsens födelse (Du vet ju att Kronprins Oscar har fått en son,²⁾ som heter Carl Ludvik Eugene²⁾); men det är nu under tryck, och ännu ej färdigt. Med första lägenhet skall Du erhålla det. Den 2 eller 3 Juni reser jag härifrån. Min adress under sommarn blir Linköping och Solla. Helsa Olivia och alla öfriga Vänner 10,00,000faldt från

Atterbom.

Upsala den 18 Juni 1827.

Min älskade Broder Hjort!

Länge, oändligt länge ha väl Du och Din goda Olivia undrat på er svenska Vän, som nu snart i ett års tid tegat alldeles stilla. Mitt samvete har slagit mig många tusen gånger; men under en trägen mängd af göromål har den

¹⁾ Smra. Häfte 9. Nr. II. Side 135. „Moralen tillämpad Politiken.“

²⁾ Nuværende Kong Carl XV.

ena veckan, den ena månaden efter den andra rullat af; och slutligen tyckte jag, att jag icke kunde skicka Dig ett bref med heder, om jag icke kunde tillika skicka Dig en af mig förfärdigad bok, då Du, Oförlänelige! så ofta sändt till mig både egna och andras arbeten. Tusenfaldiga tacksägelser! — Mätte nu den andra Delen af min Ö icke förskräcka Dig alltför mycket genom sin tjockhet. Genom det glesa spatiösa trycket har mitt skaldeverk kommit att se ännu extensivare ut, än det skulle gjort annars. Jag önskar att intensiteten ej må synas dig stå i disproportion till volumens vidd. För mig har hela detta försök varit blott ett stort lärospån (tirocinium), ett experiment, hvilket jag sjelf icke anser fullkomligt lyckadt, men hvarpå jag dock lärt mig ganska mycket, som jag vid en tillkommande större poetisk composition ämnar begagna. Att utarbete min i många år tillämnade Tragedi „Erik den Helige“, spökar nu starkt i mitt hufvud. Först skal jag likväl (till Jul, vill jag hoppas), utgifva en bok öfver Italien, på blandad prosa og vers: ett urval ur mina gamla rese-papper.¹⁾

Jag reser i morgon härifrån till Östergöthland, att der tillbringa det återstående af sommarn. Der ämnar jag fullborda den nyss omtalda boken, och det i den dubbla solskensvärman af ett lyckligt närvarande och de italienska ungdomsminnena. Får Du under denna sommar någongång tid och lust at skrifva till Din gamle Atterbom, så kan Du antingen adressera Ditt bref på Upsala — medföljer Hrr Palmblads och Ramströms bref; eller ock (om Du vill skicka mig brefvet directe): Norrköping, Marmorbruket — med-

¹⁾ Den udfom dog först efter hans Död: Minnen från Tyskland och Italien af P. D. A. Atterbom, 1—2 B., Örebro, Lindh, 1859. Man har icke uppsände kallt den et Svar på det Spørgsmål af ham til Fjosterjorden:

„Säg, om du i din minnesbok mig skrivit,
Ö Svea! att en trogen Son jag var?“

följer Herr Bruks-Patronen Eckermans bref. „Marmorbruket“ är nämligen en obeskrifligt vacker egendom, belägen 3 mil i öster om Norrköping, på stranden af Bråviken, i den stora skogsbygden Kolmården. Den nordiska naturen visar sig der i djerf skönhet: orten har verkligen tycke af Tyrol, och har ett stort vatten — en vik af Östersjön — dessutom.

Undra ej, att jag denna gången skrifer så kort och magert. Min hustru går redan omkring mig och packar in våra saker, jag har mycket af den i morgon förestående resans bestyr ännu oafgjordt, och blir i hvar ögonblick afbruten. Du känner sådant tillräckligen, af egen bepröfvad erfarenhet. Jag bör mellertid ej glömma nämna, att jag nu står på förslag till Ethices et Politices Professionen, efter affidne Professor Biberg. Dock står jag der blott honoris causa; ty Professor Grubbe, som söker transport dit från Theoretiska Philosophien, blir naturligtvis den utkorade. Sedan ämnar jag söka den efter Grubbe lediga platsen. Man anser mig (här) böra få den; dock har jag (i Stockholm) många fiender, som säkert skola motarbeta mig allt hvad de förmå. Särdeles de usla Stockholmska Dagbladskrifvarne, Argus & Comp. Huru det nu må gå, så kan jag säga med Friedrich Schlegel:

„Dass das Gesindel mich hasst, hab' ich ja redlich verdient“.

Har Du läst Solgers Nachgelassene Schriften, med brefven mellan honom, Tieck och Raumer? På länge har jag ej läst någon bok, som gjort mig så mycket nöje: Ren synpunkt, friskt lif, godt sällskap.¹⁾

Min Ebba ber helsa Dig och Din Olivia på det högsta. Helsa henne, och alla våra gemensamma vänner i Sorö, Ingemann, Fogtmann m. fl., från Din trögt brefskrifvande, men icke dessmindre evigt trofaste

Vän

Atterbom.

¹⁾ Denne så intressante Samling udkom i 1826 i 2 Bind i Leipzig hos F. A. Brodhäus. Erster B. 780 S.; Zweiter B. 784 S.

P. S. Förgäfves hoppades jag och min hustru, att få här, under den nu redan skedda Magister-Promotionen (och längre), omfamna och hos oss härbergera Dig och Din Olivia! Hvad blef det af Er plan, att resa till Christiania och Upsala sommarn 1827?

Upsala d. 15de Jan. 1828.

Min älskade Broder Hjort!

Sedan jag väl hundrade gånger beslutit att skriva Dig till, utan att det goda beslutet ändå blifvit verkställt, ämnar jag idag gå til våga med större energi, och försöka om jag ej kan bringa et så loffigt företag till ända. Finn Magnusen skref till mig för en tid sedan, och började sitt bref med denna vers af Wessel:

„Den Prosit, som kom seent, er bedre end slet ingen.“

Må Du också låta den gamle Wessel urskulda mig! Det är dock icke lättja, eller åtminstone icke endast lättja, som vållat min långa tystnad. Omständigheter, till en del ganska bedröfliga, ha egentligen förorsakat den. Icke långt efter, sedan jag vid min återkomst från Östergöthland, i de sista dagarne af September (1827), erhöll Ditt högst interessanta stora bref och Ditt få dagar efteråt skrifna lilla, blef min Ebba lagd på sjuksängen af en högst svår, farlig och långvarig sjukdom. Den begyntes dermed, att vår andra föräldra-förhoppning gjordes till intet; men på ett ännu bittrare sätt än den första. Du vet ju, att min hustru var äfven hösten 1826 illa sjuk af ett missfall.*) Under convulsjoner och medvetlöshet, samt med instrumenters tillhjälp, födde hon en son, som framkom oskadad och välskapad, men nyss före födelsen redan hade gått genvägen till en bättre värld än denna! Min belägenhet kan icke med ord skildras; Du är, Gud ske lof, så lycklig, att Du

*) Fausse couche; kanske har man ej ordet missfall i denna bemärkelse på Danska?

näppeligen kan fullkomligt föreställa Dig den. Den arma Ebba sväfvade flera dagar mellan lif och död, och var så nära dödens portar, att läkarne, som i begynnelsen helt och hållet tviflade på möjligheten af hennes räddning, anse den för ett underverk, hvori deras konst har föga eller ingen del. Tillfrisknandet gick långsamt, och ej förr än mot slutet af November vågade vi underrätta henne om hennes sjukdoms egentliga beskaffenhet och den förlust hon gjort, — hvarom hon ända dittills fortfor att vara okunnig. Ett besynnerligt psykologiskt phänomen, som under dylika omständigheter stundom lärer inträffa; icke blot denna händelse, utan allt hvad som händt under tiden näst före den, var för hennes besinning höljdt i ett fullkomligt mörker, och det var lika märkvärdigt, som rörande att se, huru själen arbetade att fylla luckan i sina föreställningar och fastknyta det närvarande vid det förflutna. En välgörande förblindelse; en slöja, af den Evige Faderns barmhertighet hängd öfver det lidande Barnets öga! I allt annat var hon, sedan de första sanslöshets-dagarne gått förbi, så klok och redig som hvar och en af oss andra.

Under allt detta bekymmer måste jag dagligen hålla academiska Föreläsningar i Theoretisk Philosophi, tentera och examinera Studenter o. s. v., och denna tjenstbefattning blef jag tvungen att börja just när min hustru var som sjukast; ty Prof. Grubbe hade nyss förut blifvit utnämnd till Professor i Practiska Philosophien, till hvilken han sökt transport från den Theoretiska: derföre blef jag af Universitetets Canzler, Kron Prinsen, tillförordnad att såsom Vicarius förestå den lediga Professionen, til dess en ny „Logices et Metaphysices“ Professor blir utnämnd. Jag hade icke förut hunnit bereda mig på detta Vicariat, måste derföre skriva så godt som inpromptu för hvar Dag, sitta uppe se'n Kl. 1 eller $\frac{1}{2}$ på morgonstunderna, emedan efter Kl. 10 f. m. dagen tillhörde min sjuka hustru — Du kan lätt tänka, huru många myror jag hade i hufvudet.

Under Julen har jag väl hvilat mig litet, och kanske något mer än jag hade tid till; men dagliga bortbudningar, calaser, besök af främmande under helgen ha utsträckt min hvila något öfver den gräns, som jag hade utstakat. Men så får jag nu ock umgälla det; redan d. 29 i denna månad begynna Föreläsningarna ånyo, och fortfara till slutet af Maj, kanhända ett stycke in i Juni. Jag föreläser fyra gånger i veckan, och har således (med afdrag af Påsk- och Pingst-veckan, då inga föreläsningar hållas) framför mig 60 à 70 Föreläsningar, af hvilka ännu blott 2 eller 3 finnas på papper. Det värsta är, att de nästa två till tre veckorna måste jag använda till författande af en latinsk Dissertation; enligt här brukliga formaliteter (högst dumma!) är detta en ovillkorlig skyldighet vid hvarje ansökning om någon academisk befordran. Jag söker nämligen att bli Grubbes efterträdare i Logiken och Metaphysiken, ehuru jag, upprigtigt sagdt, långt hellre ville ha en Profession i Vitterheten och Konstläran. Men denna är här på ett högst oskickligt vis förknippad med Bibliothekariatet, och innehafs nu af en gammal hedersman, som heter Aurivillius. Få nu se, om jag nolens volens blir Metaphysicus „ex professo“. Det beror af Konungen, och utgången blir förmodligen afgjord fram på våren. Mina medsökande äro Mag. Doc. E. A. Schröder (icke Vicebibliothekarien, som besökte Dig i Sorö) och Juris Adj. Delldén. Vi äro ålagda, att innan nästa månads slut ha utgifvit och försvarat våra Dissertationer. Strax derefter uppsätter Consistorium Academicum förslaget; på hvilket jag sannolikt erhåller första rummet. Derefter öfverlemnas saken till Konungen. Min disputation skall handla de fundamento cognitionis philosophicae; men blir ett rafs af strypta tankar i rep af half-latinska phraser. Absurda scholastiska sedvänjor! Jag skulle på tre dagar, om jag finge nyttja Svenska, skriva en utförligare, interessantare och i alla afseenden bättre afhandling öfver detta ämne, än jag nu

är i stånd att förfärdiga på tre veckor, då jag skall pina mig till att kläda mina tankar i latin — der jag rör mig liksom i black och handklöfvar.

Mina föreläsningar handla om Philosophiens väsende, form och bestämmelse, och äro ämnade att meddela den allmänna grundritningen af hela min speculativa världsåsigt. Blir jag ordinarius Professor, så skall jag öfva mig at hålla hvad man i Tyskland kallar „freier Vortrag“, men som i Sverige är nästan alldeles obrukligt. (Vår af lidne philosoph Höijer nyttjade det likväl; och Grubbe gör det till någon del, men icke helt och hållet.) Hur är det hos Er i Danmark? ¹⁾ Jag har redan gjort små försök i den vägen. Kanske utgifver jag, innan årets slut; i tryck dessa inledande föreläsningar. Jag kan icke säga, att icke deras utarbetande intresserar mig. Om blott tiden ej vore så knapp!

Af hjertat lyckönskar jag Dig till Din lifliga, glada och friska verksamhet. Den är i sanning utomordentlig. De lofvade exemplaren af Din bok om det Latinska Conjugations- och Declinations-systemet äro ännu ej hitkomna. Vi längta efter dem: mellertid tackar jag Dig i förväg för mitt. Likaledes tackar jag Dig i förväg för Din nya Tyska Grammatica, hvilken också ännu icke hunnit hit. Du är en afundsvärd menniska, som så kan tillvägbringa två, ja tre och fyra (när man räknar Recensionerna med) litterära arbeten på en och samma gång! Jag stackare prisar Gud, när jag står ut med att få färdigt ett i sönder. Till och med den simplaste recensions-bit upptager hos mig sin egen tid, och utesluter inom den alla öfriga meditationer.

Oändligt mycken tack för berättelsen om högtidlig-

¹⁾ Jeg skal kun bemærke, at alle mine Forelæsninger i Sorø, både over Tydsk og Engelsk, vare sådanne frie Foredrag. Sibbern holdt sådanne oftere; og så H. C. Ørsted, ikke at tale om Dehlfensfløjer.

heterna vid Din Sons döpelse på Sorö Academies invigelse-
dag!¹⁾ Den har gjort mig och min hustru, Geijer och alla
mina vänner utsägligt nöje. Helsa hjertinnerligen Din Olivia,
och varen öfvertygade, att ingen kan varmare, än vi, deltaga
i Er lycka. Du har ju nu två söner, och en dotter dessutom.
Du lycksalige!!!

d. 18de Jan.

Tack, som en hedersman, för underrättelserna om
Danska Litteraturen. Huru mycket de interesserat oss här,
torde Du finna af Sveas sist utkomna Nummer, i fall den
redan framkommit till Sorö. Gumælius, som är Sveas
egentlige Redactör, har der infört dem nästan allasamman.
Han lånade derföre Ditt bref, under den tiden då jag
hade som mest brådtom, excerperade ock tryckte, men
kunde icke i Din handskrift dechiffrera namnet på Inge-
manns nya Roman; så att den nu står berömd i Svea,
men utan titel, — till desto större eggelse för läsarnes
nyfikenhet. — Gumælius ämnar bli Prest och flytta härifrån
innan årets slut; sedan vill jag, om lif och helsa fortfara,
öfvertaga Sveas redaction, och dervid söka tillvägabringa
åtskilliga förändringar till tidskriftens fördel. Mellertid
löper nu innan kort en ny Nummer af stapeln. Blir jag
Professor, och således en smula mindre fattig än jag nu
är, så skall jag köpa mig allt det bästa af Ditt lands
vitterhet, i poetisk og historisk väg — således och skaffa
mig en fullständig samling af Oehlenschlägers och Inge-
manns skrifter. Oehlenschlägers nya tragedi känna vi här
ännu icke. Helt nyligen har jag omsider fått göra bekant-
skap med Ingemanns Kong Waldemar og hans Mænd, och
tycker — i det hela taget — oändligt mycket om den.
Hauchs tragedier längtar jag efter. Men hvad i all verlden
har Heiberg för orsak att vredgas på mig i sin „flyvende
Post“, och hvad säger han om mig? Du kunde för ro

¹⁾ d. 21. Maj 1827.

skull berätta mig det vid tillfälle. Molbechs omdöme öfver mina verser till Dig har jag sett, och jag gjorde dervid samma anmärkning, som Du.

Din allmänna karakteristik öfver Danska Litteraturens närvarande tillstånd kan verkligen, i det mesta, också lämpas till den Svenska; blott med ett och annat mutatum mutandum. Så t. ex. grasserar här, i följd af vår såkallade constitutionalitet, ett publicistiskt Dagblads-raseri och en liberalistisk all-omstöpnings-feber, ett politiskt skräfvel, som öfverröstar alla ädlare bemödanden, och leder publikens uppmärksamhet från allt, hvad som icke deltagar i det dumma, idee-lösa skojet och skrålet för dagen. Tidningen Argus är anföraren för detta pack, för hvilket allt Högre i Stat, liksom i Religion, Vetenskap och Konst, är mystik, nonsens och ultraism; och han har med sina stockholmska medbröder gjort allt för att inbilla mängden, att vi Upsalienser äro en mystico-politisk congregation, som motarbetar Sveriges upplysning och frihet. Okunnigheten och tanklösheten här i landet är så stor, att hopen tror honom på hans ord, och många klokare icke veta hvad de skola tro. Ett i alla afseenden lumpet och föraktligt tidehvarf!! Men, hvad lönar det att förarga sig öfver dessa kältringar? Friskt mod! Ärlighet och dugtighet vara ändå längst, och efterverlden skall göra oss rättvisa.

I sommar ämnar jag utgifva ett urval ur mina gamla Rese-anteckningar öfver Tyskland och Italien, på blandad vers och prosa; jag har redan med Palmsblad et Comp. gjort öfverenskommelse derom, och måste därför tillbringa större delen af sommarn i — eller åtminstone i närheten af — Upsala. Sedan vill jag utgifva en samling af mina Lyriska Dikter — fragmentet Fågel Blå i en utvidgad gestalt, men likväl blott såsom Fragment — en ny upplaga af Lycksal. Ö, styckevis omarbetad och betydligt förkortad — slutligen ett historico-romantiskt poem öfver Erik d.

Helige och hans Korståg till Finnland etc. etc.¹⁾ Innan kort (d. ä. innan årets slut, vill Gud) skall Du få se af mig i Svea en utförlig recension öfver vår märkvärdige philosoph Høijer, en dito öfver vår kanske ännu märkvärdigare poet Stagnelius (död i sitt 30te år!), och en artikel öfver Lord Byron, med hvilken jag under sistförledna sommar gjorde förtrolig bekantskap.

Min Ö har växt förmycket på bredden, och har åtskilliga andra stora fel, dem jag skall söka afhjelpa i andra upplagan, som jag vill inskränka till ett enda ansenligt octaf-band. Akademiska förhinder tillåto mig ej att så, som jag velat, lägga sista handen vid verket — tryckningen måste gå i fläng, derföre fick jag ej granska och utstryka tillräckligt. Hufvudsvarigheten ligger likväl i ämnets allegoriska beskaffenhet. — Gud välsigne Dig, Din Olivia, Barn, och alla Vänner, som minnas och efterfråga mig!!

Evigt Din

Atterbom.

Min Ebba helsar Eder hjertligen! — Tag Din Olivia med i sommar, och kom hit! — Hvad våra vänner hastigt lemna oss! Min gamle ungdomsvän Hammarsköld²⁾ dog i October; kort derefter fik jag underrättelse om Wilh. Müllers död, som djupt rörde mig. Hvad tycks? För någon tid sedan fick jag ett bref, skrifvet af Müller kort före hans död, fullt af helsa och glädje — och på samma gång, under omslag, några af mig till Malsburg³⁾ skrifna bref om Italien, dem Fru v. Bardeleben⁴⁾ fått till skänks af den döende Malsburg, och skall få tillbaka — Bref af en död vän och bref till en död vän!

¹⁾ Man sees, at den fulmende Poet endnu ikke havde opnået Sifferhed i at udfæste Budget over sine poetiske Arbejders Tilendebringelse. Jeg formoder, at Forberedelser til det store Værk Siare och Skaldar, som virkelig begyndte at udfomme i A. 1841, meget mueligen have delt hans Virksomhed.

²⁾ den bekjendte Skribent, Bibliotekar i Stofholm.

³⁾ Oversætteren af endel af Calderon. Smf. Krit. Bidrag, Lihist. Afdeling, 3, 72.

⁴⁾ En anseet tydsk Dame, Veninde af Amalia v. Helwig, Enke efter en Major, der faldt i Krigen mod Napoleon, som vi omgaffes i

Upsala. d. 9de Juni 1829.

Broder Hjort!

Tro icke, att jag blitvit glömsk af mina förbindelser till Dig, min oförgätlige Vän! för det, att jag så länge varit stillatigande. Innan kort skall Du få höra mer af mig. Håll nu mellertid till godo detta häfte af Svea. Min afhandling¹⁾ har många ofullkomligheter; dock hade jag mina skäl att nu redan låta trycka den. Öfver mycket kommer jag att tydligare yttra mig i fortsättningen, som kommer ut i höst. — Vill Du göra mig och Sveas Redaction en stor tjenst, så skicka mig snart några litterära underrättelser angående Danmarks nyaste Philosophi och Vitterhet, att införa i artikeln om Utländsk Litteratur. Gud med Dig! Helsa Din Olivia, Dine Små, alla Vänner i Sorö hjertl. — Jag reser i morgon med min hustru på några veckor till Östergöthland; därför är jag i dag så fåordig. I begynnelsen af August månad är jag här igen.

Din Atterbom.

Upsala d. 27de Dec. 1829.

Min förträffligaste Broder Hjort!

Alla Dina bref, näml. 1) af d. 28 Oct., 2) af d. 6 Dec., och 3) af d. 10 Dec., hafva riktigt kommit mig tillhanda; och får jag för dem, så väl på egna vägnar, som på Sveas, aflägga min hjertligaste tacksägelse och förklara min lifligaste tillfredsställelse. Med stort begär väntar jag efter fortsättningen — och jag hoppas, att Du skall bli nöjd med det sätt, hvarpå jag åmnar låta Svea begagna dem. Mina vänner här äro, liksom jag sjelf, ense med Dig

Dresden i 1817; hun var dannet i Tiecks og Schlegelernes Skole. og fortalte f. Ex., at der var en Tid i Berlin, hvor de unge Piger måtte liste sig til at læse Athenäum og Gesiefelder Kater om Natten på Loftskamre. Således dominerede Kamler, Engel og de andre den rene Smags Præster i Familierne!

¹⁾ nemlig Om Philosophien och hennes Förhållande till vår Samtid. Svea. H. 12. S. 97—234.

derom, att man ej i Danmark bör tro dessa underrättelser komma från Dig; därför få blott 3 à 4 invigda del af sakens verkl. förhållande. Jag hade långt för detta velat svara och tacka Dig; men under dessa sista månader har jag varit så öfverhopad af (till en del ganska tädiösa) Professors-göromål, att jag knapt hunnit någongång titta i en bok (till och med i min egen vetenskap), än mindre skriva några andra bref, än vissa lika lakoniska, som oundvikliga, slägt- och affärs-bref. Äfven i dag, ehuru jag under Julhelgen har en smula mer ledighet, har jag ej tillfälle att språka med Dig så utförligt, som jag önskade; ty man lefver under dessa dagar (liksom förmodl. äfven hos Er) i ett ständigt hvimmel af vännen, bjudningar, små lustbarheter etc. Slägtningar, ankomna på julbesök långväga ifrån, bo hos mig och conversera rundt omkring mig; Geijer, med åtskilliga andra Riksdagsmän, äro på kort permission hitkomna från Stockholm etc. etc. etc. —

Tack mellertid, som en hedersman, för Ditt nit och Din möda att befrämja Sveas bästa! När jag hunnit bekomma slutet af Din uppsats., skall jag, vill Gud, skicka Dig en längre och ordentligare epistel än denna. — Sjuklighet och landtresor under sommarn, akademiskt bestyr under hösten, och brist på medarbetare som hinna bli färdiga med någonting under de tider då jag icke hinner, ha varit orsak til den förargliga omständighet, at ännu ej ett nyare Sveahäfte utkommit, än det som Du (om jag minns rätt) i början af Sept. erhöll (ehuru jag långt förut afsände det). Nu är et nytt häfte verkl. under arbete, och skall väl ungefär i Mars månad löpa af stapeln. I detta komma Dina underrättelser om Danska Litteraturen att införas¹⁾. Hade Du ej satt Svea i stånd at hålla ord med sitt löfte om slika underrättelser (i förra häftet), så hade hon i det

¹⁾ 3 Svea. H. 11, Nr. 1, Sido 168—72, ere de anvendte.

mesta blifvit en lögnerska; men hon litade i hemlighet på Ditt ädelmod, — och nu kan hon, Gudi lof, framträda med heder inför både svenska och danska allmänheten.

Har jag ej redan berättat Dig, att vår Herre skänkt mig och min allrakäraste Ebba en Dotter? Hon föddes d. 27 Sept., och är alltså just i dag tre månader gammal. Hon heter Hedvig Catharina Fredrica, efter Farmoder, Mormoder och Moder; är tills dato ständigt frisk, glad och synes komma att tidigt utveckla sina själsförmögenheter. Näst Ljuset (sol-ljus och talg-ljus) fröjdar henne ingenting så mycket, som Bokstäfver. Guld, Silfver, Färgor, allt föraktar hon, när man visar henne ett Titelblad. Särdeles mycken uppbyggelse har hon funnit af titeln til en folio-upplaga af Aristoteles, och i Schleiermachers Plato förnöja henne äfven de små bokstäfverna. Syns det ej, att hon är född under filosofiska inflytelser? — Föröfrigt studerar jag gradationen af hennes utveckling enligt Heintrops Anthropologi, och controllerar denne i och med det samma.

Men jag står nu, liksom en ny Hercules vid skiljovägen, väl icke précist mellan Dygd och Last, eller Dygd och Vällust, men mellan den stränga Speculationens sphär å ena sidan, samt Poesiens, Litteratur-historiens, Konsternas, kort sagdt Ästhetikens, å den andra. Saken är i kort-het den, att en gammal Professor Aurivillius, som i en person förenade ästhetiska Professionen och Bibliothekariatet, nyligen helt hastigt, midt under en Senatus Academi Session, affidit. Man vill nu, med högsta skäl, afskilja dessa två oförenbara beständdelar från hvarandra, och inrätta en särskild Profession i Ästhetik. Det har redan i flera år, och innan jag ännu var Philosophiæ Adjunct, varit Kronprinsens önskan och project, att en sådan Profession skulle inrättas, och att den skulle tillfalla mig. Sannolikt går detta project nu i fullbordan. Bibliothekarien Schröder (som Du ju känner) blir då chef för Bibliotheket, och den

andre Schröder (Philosophiæ Adjuncten, som Du ju också känner) blir min efterträdare på den metaphysiska lärostolen. Hvad säger Du härom? Interesseset för Philosophiens sak kommer visserl. alltid att hos mig oförsvagadt fortfara; men nog gläder jag mig åt utsigten, att omsider få la gaya ciencia till min egentl. virkningskrets, — den, i hvilken för mig pligt och böjelse mera odeladt sammanstämman, än i någon annan. För min besynnerliga organisation, — half poet, half philosoph, half reflexions- half phantasi-varelse, — passar den ju enkom — eller hur? — Också torde jag kunna sköta denna nya Profession ledigare, än den metaphysiska; så att jag derigenom får mera tid till auctorskap. Åtminstone skall då Svea erhålla en raskare fart; en samling af skrifter i 4 band utgifvas, o. s. v.

Den meddelade taflan af Din stora litterära verksamhet fröjdade mig högligen. Du skall snart få se, att icke heller jag lagt mig alldeles på latsidan. En förtretlig, och icke obetydlig, olycka hände mig i slutet af October; näml. att jag vid nedgåendet från mitt Auditorium tappade ett häfte af handskrifna, Föreläsningar, som tillika innehöll materialierna och utkastet till fortsättning af min i sista Svea-häftet införda afhandling. Enligt all sannolikhet, och enligt hvad allmänt tros, har någon af mina åhörare stulit det, förmodl. för att derur bereda sig till någon tentamen för mig, utan att besinna den oersättliga skada han derigenom tillfogat mig. Den historiska delen af min afhandling var der fortsatt till och med Plato; den äldsta Theismen, Mosaismen, den äldsta Grekiska Philosophien, och äntligen Plato sjelf, voro der con amore behandlade. Flera veckor gingo förbi, innan jag kunde slå denna förlust ur sinnet; jag grämde mig så, att jag förlorade aptit, sömn och allt humör; ty först och främst var på detta vis producten af nästan ett halft års oafbrutna meditationer och studier så godt som tillintetgjordt, och sedan syntes mig ej mindre den speciella behandlingen af vissa hufvudmoment, än

deras uppställning i allmänhet, så lyckad, att jag ej på ny räkning kan göra den bättre, men vel sämre. Denna förargl. händelse gör nu, att jag, omöjl. kan i nästa Sveahäfte omedelbart fortsätta den började afhandlingen; från Plato till Schelling och Hegel har jag det följande färdigt, men lacunen har jag för närvarande hvarken tid eller kraft att fylla, — särdeles som mina svaga ögon ej tillåta mig mycket arbete. I det stället meddelar jag nu så länge några Erläuterungen, Erörterungen und Zusätze til den i förra häftet meddelade begynnelsen; äfvensom en afhandling öfver Medeltiden, m. m.

Et omdöme öfver Ditt latinska Conjugations-System kommer verkl. i den nya Svea; men huru man kan veta det i Köpenhamn, är mig obegripligt. Hvad tycker Du om Fr. v. Schlegels Philosophie der Geschichte? Mig synes den en mycket läs- och tänk-värdig bok. Menzels bok „die Deutsche Litteratur“ är skriven med esprit och innehåller mycket godt; men är dock, i åtskilligt, frivol, briljerings-lysten och förflugen. Omdömet öfver Goethe är vidunderligt¹⁾.

Lycka till ett gladt och verksamt Nyår! Tusende hjertl. helsingar till Din Olivia, Dina Små, samt alla gemensamma Vänner!

Din Atterbom.

Axel och Valborg, Oehlenschlägers, uppföres nu i Stockholm dagligen med största bifall. Jag reser, vill Gud, nästa sommar, antingen till Tyskland, eller åtminstone till — Danmark²⁾. Min Ebba ber mig helsa äfven från henne.

¹⁾ Smf. Fogtmann's Breve i denne Saml. S. 211.

²⁾ Den kjerligt drømmende Ben bevægede sig så hyppigt igjennem sine Planer, uden at nå til Udførelsen, som også disse Breve oftere lade sine.

Uppsala den 14 Mars 1830.

Älskade Broder! Ganska riktigt har jag bekommit 4de fortsättningen af Ditt högst interessanta Litteraturbref; denne fortsättning var i begynnelsen daterad d. 3 Febr. og i slutet d. 11 Febr.; och då Du der säger: „Nu skal det gaae rask efter hinanden, der skal ikke være 14 Dage imellem noget Brevs Afsendelse:“ så är förmodligen nu längesedan den 5te fortsättningen på vägen hit. Är det Dig möjligt att snart sätta kronan på Ditt verk, så låt mig erhålla slutet åtminstone innan medlet af nästkommande månad. En stor del af Din artikel är redan (af mig) svenskt bearbetad — Du förstår hvad jag menar. Din handskrift har stundom varit mig lidt vanskelig at læsa, eller dechiffra, men „labor improbus omnia vincit.“

Du har väl riktigt bekommit det bref, som jag afsände till Dig i (om jag minns rätt) Juldagarne? Jag skref der om mina familj-förhållanden, min lilla Dotter, som nu är ungefär ett halft år gammal, och mycket annat. —

Jag har nyss slutat ett halftredje ark långt bref till en af mina vänner i Stockholm, Poeten och Kammarherren v. Beskow, angående en ny litterär tidskrift, som enligt hans och mitt project skall utgifvas i Stockholm, men af en association Stockholmska, Upsaliensiska och Lundensiska Litteratörer. Då en flerårig erfarenhet visat, att oöfvervinnerliga svårigheter ligga i vägen för hvarje bemödande att här i Upsala utgifva en fullt ändamåls-enlig tidskrift, så ha vi nu beslutat, at låta Svea upphöra, och en annan träda i dess ställe, mera raskt, mångfaldigt och rörligt organiserad; denna nya (allt är ännu en hemlighet och är således tills vidare oss emellan) kommer sannolikt att heta „Scandia, en Tidskrift för Litteratur“, och utgifvas kvartalsvis, omkr. 12 à 13 ark hvar tredje månad. Möjligen fortfar Svea ändå (sådan är åtminstone min önskan), men ungefär i likhet med t. ex. Creuzers och Daubs Studien,

eller sås. en nederlagsplats för större vetenskapl. afhandlingar, af hvilka då ett band skulle kunna utgifvas årligen. Meningen är, att det första häftet af den nya tidskriften skall framtråda i Juni månad; och för detta första häfte är nu artikeln om Danska Litteraturen destinerad. Men tryckningen måste börjas redan i nästa månad: ergo gör Du väl, om Du skickar mig slutet så skyndsamt som möjligt ske kan. Jag har nämligen ock åtskilliga andra artiklar, som jag loftet till detta första häfte, och som äfven innan nästa månads förlopp måste vara färdiga. Mera om denna nya tidskrift nästa gång.

Ehuru constitutions-febern och det politiska sladder, som nu öfver hela Europa utgör all verklig culturs, all sann Vetenskaps och Konsts mäktigaste fiende och hinder, äfven i Sverige gripit vida omkring sig: så hoppas vår ecclesia pressa nu dock på en bättre tid, då sjelfva massan börjat ledsna vid sina såkallade Publicister, och den oändliga Riksdagen, som nu omsider slutar, tillfyllest utträttat alla menniskor vid dithörande ämnen.

Gud med Dig! Många helsingar till Hustru, Barn och Vänner! från Din

Atterbom.

I höst ämnar jag utgifva en samling af mina poetiska saker. Sommaren skall användas till denna revision och redaction. Jag har nyligen med stort nöje läst Ingemanns bägge Waldemarar. I dessa dagar skall jag läsa hans Erik Menved. Tusen tack för Dina förträffliga Tanker til neiere Eftertanke &c. — så borde man kalla alla sina philosophiska meditationer.

Upsala d. 28 Mars 1830.

Bäste Broder! Jag hinner i afton icke mer, än att under tusen tacksägelser berätta, att jag riktigt erbållit alla Dina Fortsättelser, ända till och med den 7de, daterad i slutet d. 12 Mars; samt tillika säga Dig, att artikeln visserl. måste delas i två hälfter, af hvilka den sednare skall

följa den forra så snart som möjligt. Jag får tillika bedja Dig härnäst icke glömma att underrätta mig, om mina två sista bref, af hvilka ett skrefs under Juldagarne och det andra den 14 dennes, riktigt kommit Dig tilhanda.

Välkommen med notiserna om Philosophien och Poesien! Jag kan icke neka, att jag är än mera nyfiken på dem, än på allt det andra.

Helsa hjertl. Din Olivia och alla gemensamma Vänner! Bland dem den hedervärde Ingemann, hvars historiska romaner jag med mycket nöje studerat. Jag är just nu sysselsatt med Erik Menved. Säg honom, att jag nu mycket speculerar på ett slags hjeltedikt, kallad Erik den Helige¹⁾. Gud med Dig!

Evigt Din trofaste

Atterbom.

Upsala d. 5 Sept. 1830.

Älskade Broder!

Jag har under hela sommaren varit nästan oafbrutit sjuk. Se här orsaken både till dröjsmålet med den nya tidskriften och till min långa tystnad. Min tyska resa blef icke af; deremot reste jag kort före midsommarn upp till Dalarne, ett af Sveriges skönaste landskaper, som jag dittills aldrig sett. De tre veckor jag der tillbragte voro rika på njutning; sedermera har helsan varit lika trolös, som väderleken. Det har i det hela varit en ohygglig sommar; riktigt en grön vinter (En resande Fransos säges hafva yttrat sig om det svenska klimatet, att der vore ständig vinter; blott med den skillnad, att under några månader vore han i Sverige grön, då han annorstäds vore endast hvit). — Jag har med hustru och dotter vistats på ett två mil härifran beläget landställe, ända til de

¹⁾ Omfakt under 18. Juni 1827 som Tragedie.

sista dagarne af Augusti. För dina tre bref tackar jag hjertligen. Innan kort skall jag utförligt besvara dem. Nu vill jag dock i förväg nämna, för att blidka din otålighet (på hvilken jag icke det ringaste undrar), att första häftet af Skandia redan är under full tryckning, och väntas utkomma innan årets slut; samt att jag allaredan till Beskow, som i Stockholm bestyr tryckningen, öfversänt hela min bearbetning af de ifrågavarande Breffen. — Det förlorade Manuscriptet till fortsättningen af min philosophiska afhandling — är och förblifver förloradt. Icke det minsta spår deraf, eller hvad dess öde blifvit!! Det innehöll mina åsigter af Mosaismen och dess förhållande till Orientaliska Culturens öfriga former, den äldste Grekiska Philosophien till Plato, o. s. v. Det derefter följande äger jag i behåll, men den uppkomna lacunen, som förstört resultatet af ett halft års oafbrutna arbete; är jag, tills vidare, ur stånd satt att fylla. Under de dagar, då jag icke varit alltför mycket krank, har jag varit selsatt med en redaction af mina poetiska skrifter¹⁾; men för denna höst är jag stängd från all Poesi, derigenom, att jag nu blifvit Philosophiska Facultetens Decanus, och öfverhopad med en odräglig mängd prosaiska göromål.

Mera härnäst! Helsa de Dina!

Din trogne Atterbom.

Upsala, d. 26. Sept. 1830.

Bäste Broder!

Jag hoppas, att Du längesedan erhållit den underrättelse, at första häftet af Skandia utkommer till Jul. De tre hufvudsakliga hindren, hvarföre tryckningen ej börjat förr, hafva varit: 1° Uteblifvandet af de stilar, som af Bok-

¹⁾ Af Atterboms Samlade Dikter udfom to Bind tyriste Digte i Upsala 1837 og 38. Som Samlade Dikter udfom i 3 Bind i Ørebro 1854—58, efter hans Død, en forbedret Udgave af Lycksalighetens Ö og Fågel Blå.

tryckarn Hörberg i Stockholm blifvit enkom beställda för denna tidskrift; 2° min sjuklighet under sommaren, och 3° Kammarherren m. m. Beskows frånvaro en tid på landet (Du vet, at han besörjer det exoteriska af Redactionen). — Af artikeln om Danska Litteraturen torde näppeligen mer än den juridiska, theologiska, medicinska och philologiska afdelningen kunna inrymmas i första häftet. Redan dessa utgöra i manuscript med min stil, inemot fyra ark. Likväl skall jag yrka på, att äfven Historien får plats i samma häfte, om möjligt blir, eller om utrymmet icke blir altför trångt. Då kunde fortsättningen, så som Du vill, öppnas med Philosophien.

Mellertid, under det att andra föregående artiklar i häftet tryckas, har jag ännu tid att erhålla ett bref ifrån Dig, innan vi begynna tryckningen af Din. Jag får alltså härmed fråga Dig, om Du har lust att skicka mig (men det skulle då ske snart) några supplementer eller tillägg, i fall något märkligt har under de sista månaderna tilldraget sig — och i förmodan att Du kunde vilja det, har jag bedt Beskow skicka till mig mitt redan afsända manuscript, för att infläta dessa tillägg i sjelfva texten hellre, än att komma med dem oorganiskt spridda bakefter åt. Derigenom vinnes ock, att artikeln icke förlorar nyhetens prägel, ehuru dess utgifvande kom at dröja längre, än jag vid detta års begynnelse förmodade. — Jag hoppas, att man skal finna den läsbar och interessant, och att den skall göra nytta både i Sverige og i Danmark. I annat fall är det åtminstone icke Ditt fel. Men äfven jag har bearbetat den con amore, och jag vågar tro, att Du ej skall bli missnöjd med min åtgärd.

Din handskrift har på åtskilliga ställen gjort mig svårigheter, och jag är icke öfverallt säker, att ha läst rätt. Följande frågor har jag tecknat mig till minnes: 1. Hvad heter den mannen, som efter Mynster skrifvit öfver Justini Martyrs Evangelium?

2. Har jag läst rätt, at Theologen Lindberg äfven är „Numismatiker“?

3. Har jag läst rätt, at Rask's sista arbete heter: Veiledning til Akrasproget med et Tillæg om Akrambuisk? Hvarken jag eller någon annan menniska här i Upsala har hört talas om et sådant språk.

Var god och snarligen besvara dessa Spörsmål¹⁾. Petersens: Det Danske, Norske og Svenske Sprogs historie är jag högst nyfiken efter, och måste med första lägenhet söka skaffa mig.

Ännu har man ej kommit „in's Reine“ med den nya Professors-lön, som skal skapas och anslås åt Professorn i Ästhetiken; man tror dock, att det innan kort skall ske, och att jag således åtminstone under förloppet af år 1831 skall bli förvandlad till Ästhetices Professor. Mellertid har jag blifvit tillsagd, att under denna höst-termin fortfara med föreläsningar i och öfver Philosophi. Jag ämnar i dessa föreläsningar förbättra och fullända min i Svea införda afhandling, och sedan utgifva den särskildt, såsom mitt vane och testamente til Philosophien, under titel af „Philosophiska Studier“ eller något dylikt²⁾. Värst är med den lacun, som det borttappade manuscriptets förlust förorsakade. Jag har, numera, hvarken tid eller lust att riktigt fylla den; jag orkar icke gifva något vidare, än en ungefärlig antydning af min tankegång. Obegripligt, att jag ej har den ringaste spaning om detta manuscripts öde!

Öfversigten af d. Utländska Litteraturen i 12te H. af Svea är icke helt och hållet, men dock till största delen, af mig författad. Det fägnar mig högeligen, att så väl den, som min philosophiska afhandling, vunnit bifall hos Eder.

¹⁾ Det sède i Tide; se næste Brev.

²⁾ Først i 1835 udfom, i Upsala, „Skrifter af Atterbom“, 1 Band, indeholdende Studier till Philosophiens Historia og System. 556 Sider.

Mer en annan gång! Helsningar, hjertliga, tusenfaldiga, til Dig, Din Olivia, Barn och Vänner!

Evigt Din

Atterbom.

Upsala d. 7. Nov. 1830.

Redlige Broder Hjort!

För Dina bref af d. 7 och 16 Oct. tackar jag Dig hjertinnerligen. På första häftet tryckes nu oafbrutet, och till Jul skall det utkomma. Lyckan gjorde, att Dina Tillägg hunno anlända, just som det ark skulle börjas, som skulle innehålla begynnelsen af artikeln om Danska Litteraturen. Jag har verkligen försökt, att omedelbart infläta de sista Tilläggen, och organiskt combinera dem med det öfriga. Mig synes, att det har gått ganska väl för sig, och jag hoppas, att Du skall bli nöjd med min åtgärd. Med Guds hjälp skall denna af oss gemensamt utarbetade uppsats åstadkomma åtskilligt godt, både i Danmarks och Sveriges litterära värld. Det värsta hindret för en lifligare gemenskap mellan Danska och Svenska Litteraturen är, för det närvarande, de danska böckernas alldeles enorma dyrhet. Näst engelska böcker, äro inga så dyra, som de danska; och vi fattiga Svenskar, med vårt klena pappersmynt, hafva lika litet råd till de sednare, som till de förra. Huru skall denna svårighet kunna afhjelpas? Å den danska sidan deremot, bör priset för svenska böcker vara en fullkomlig bagatell.

Jag motser med mycken längtan och förnöjelse ankomsten af den filosofiska afdelningen. Hur skola vi göra med Naturvetenskaps-sidan?

Såsnart häftet har lupit af stapeln, skall jag göra mitt bästa, att det skyndsamt kommer Dig tillhanda. Innan kort skall Du få höra mer af mig. Helsa hjertl. Din Olivia, Dina Barn och alla våra gemensamma Vänner. Helsa äfven den hederlige Lect. Lütken, och tacka honom

å mina vägnar för sitt Programm; i hvilket han äfven, såsom jag ser (s. 34) har gjort mig den äran att citera ett yttrande af mig. (De tre andra exemplaren voro väl bestämde åt Geijer och bägge Schröderarne? Ännu är Ästhetiska Professionens reglering ej skedd; men lär vara i annalkande¹⁾). Blir jag Professor i Ästhetiken, så blir E. A. Schröder min efterträdare i Logiken och Metaphysiken.

Lefväl!!!

Din Atterbom.

Upsala d. 9 Jan. 1831.

Älskade Broder!

Tack för den hjertliga danska nyårs-önsknigen! Jag skulle gerna se, att den bokstafligen ginge i fullbordan; och skickar Dig mellertid af lika varmt hjerta tillbaka den mere lakoniska svenska: „Godt nytt år, med allt hvad som kärt är.“

I dessa dagar ändtligen utkommer första häftet af den nya tidskriften; om hvilken likväl, under höstens förlopp, blev decreteradt, att den skulle tryckas i Upsala och bibehålla Sveas namn. Den kallas nu „ny Följd“ af Svea. Orsakerna till denna förändring skall jag en annan gång berätta. I korthed sagdt: Skandia-projectet strandade, just när tryckningen skulle begynna, på vissa litteratörers tröghet och på andras egoism. Det sista gäller i synnerhet om den lättsinnige och i grunden karakterslöse Tegnér, på hvars biträde den välmenande Beskow hade räknat mer än billigt. I harmen beslöto vi Upsalienser, att göra, hvad vi förmå, på egen hand, och att försöka (i fler än ett afseende) regenerera vår gamla Svea. Beskow

¹⁾ Forskjellige Gjentagelser i disse Breve har jeg forsettlig undladt at udelade, så at de i Sammenhang med Resten karakterisere Tilfanden i Sverig i de Åringer, som behandles.

och några andra af dem, som biträdt associationen för Skandia, hafva nu lofvat att med råd och dåd bistå den föryngrade Svea. Mellertid blef ett helt år förspildt (hvarunder Svea pauserade) på tillställningen och organiserandet af Skandia; men planen var förmycket tilltagen i stort, eller förmycket beräknad på storsinnighet och samdrägt, för at kunna lyckas. Resultatet blef den evidens, att det lilla, som för närvarande i Sverige kan åstadkommas för tillvägabringandet af någon litterär Tidskrift, endast kan utgå från Upsala. Det blir visserligen ganska fragmentariskt: men „något är dock bättre, än intet.“

Jag har ej förr än nu, då häftet är färdigt att lemna tryckprässen, velat underrätta dig om denna förändring; ty Du kunde lätt ha fallit på den misstanke, att sluteligen ingenting blefve af alltsammans. Meningen är, at tryckningen af den nya Svea skall oafbrutit fortfares. Således börja Palmblads sättnare och tryckare redan i nu ingångna vecka sitt arbete med nästa häftet. Der kommer en artikel af Geijer om Sveriges tillstånd under Hedendomens sista tidevarf; en afhandling af mig om de svårigheter, som allmännast afskräcka från Philosophiens studium; en artikel af Palmblad om Hinduernes Dramatik o. s. v. Äfven en öfversigt af Europas Litteratur för åren 1829 och 1830. —

Gerna ville vi i detta nya häfte (som med Guds hjälp skall utkomma i April) införa fortsättning af artikeln om Danska Litteraturen. Var derföre god, att först skicka mig, ju förr, ju hellre, de lofvade tilläggen til Philologien och Historien; men sedermera ock resten om stycket af Philosophien, om Du möjligtvis får tid dertill. I annat fall nödgas vi visserligen uppskjuta dermed till ett följande häfte. I stycket af Philosophien slöt Du med expositionen af Steffens, bevis att han egentl. är Dansk, och ett anekdoton om hans inflytelse på Oehlschläger. À propos:

blef Gamborg afsatt? Det synes så af Ditt sista bref; men i Din artikel står det icke — åtminstone icke på bestämdt sätt¹⁾.

Jag märker, att Heiberg och hans anhang spela (*mutatis mutandis*) ungefär samma role i Danmarks litteratur, som Tegnér och hans anhang i Sveriges. „Der Ernst, der heilige“, finnes hvarken hos den ena eller andra.

Hvad man nu har at hoppas in Politica? Icke stort! En andlig cholera (vel koller) grasserar i Europa, långt värre än den fysiska. I anseende til Belgier och Polackar är jag af Din tanka, att man visserligen har en smula mer skäl, att interessera sig för de sednare. Dock ligger detta skäl mer i orättrådigheten af Polens delning etc., än i Polackarnes eget värde, hvilket aldrig varit synnerligen betydligt. Deras insurrection är föröfrigt, såframt de ej äga verklig visshet om några allvarsamma conspirationsprojecter inom sjelfva Ryssland (och derpå tviflar jag högeligen), en phantastisk tillställning, som ej kan sluta med annat, än antingen en skyndsam capitulation, eller ett skyndsamt och blodigt underkufvande.

Lef väl, och helsa hjertl. Din Olivia, Barn och Vänner, från Din

Atterbom.

P. S. Visserligen skulle vi gerna se Finnland åter tilhöra Sverige (af Norrige ha vi ej stor glädje²⁾): men huru skal detta ske? — that is the question! — Min Hustru och min lilla Hedvig bedja helsa.

Upsala d. 2 Febr. 1831.

Bäste Broder! Denna gången blott få ord, för att låta Dig veta, att den „nya Svea“ nu ändtligen är ut-

¹⁾ Han sögte sin Afföd i 1803 på Grund af Svagelighed, men levede derefter netop 30 År i Roeskilde.

²⁾ Dette skreves, vel at mærke, ved Nyårstid 1831.

kommen! Men emedan jag ej kan förutse, huru snart hela häftet kan blifva Dig tillsändt (i anledn. af ovissheten om öppet vatten, Resande¹), o. s. v.), så skickar jag Dig nu de särskilda ark, som innehålla artikeln om Danska Litteraturen. I sjelfva verket hade jag kunnat göra detta långt förr, ty dessa arken voro längesedan tryckta, — och då hade rättelser och tillägg från Dig hunnit ankomma innan häftets utkomst; men en obegriplig dumhet har vållat, att detta först nu faller mig in. Måste jag hafva öfverallt träffat Din mening! — Lef väl!

Din Atterbom.

Uppsala d. 6 Mars 1831.

Bäste Broder!

Tusende tacksägelsor för Ditt bref af d. 17 Februarii! Jag skall bjuda till att begagna så väl tillägg, som rättelser, på bästa vis. Men nu önska Sveas läsare enständigt på snar och oafbruten fortsättning af artikeln om Danska Litteraturen, hvilken synes hafva allmänt intresserat. Vi ha derföre beslutit, att i det nu under tryck varande häftet, som utkommer i första dagarne af Maj (och kanske förr), införa „Historien“ ensam; och dertill äro två skäl: dels, att våra läsare, som veta ryktesvis, att Historien är en af Danska Litteraturens mest lysande sidor, med nyfikenhet emotse vår framställning deraf; dels, att afdelningen om Philosophien synes blifva mer utförlig, än någon af de förra (hvilket ock är helt billigt). Den historiska afdelningen, tillika med de philologiska tilläggen (och rättelserna), kunde således lämpligen meddelas i April-häftet. Men ditt sista bref om Historien är dateradt d. 12 Mars 1830. Skulle Du nu ej möjligen kunna medhinna, utan mycken tidsförlust och möda, att på ett par blad anteckna

¹) Att disse måtte være Kommunikations-Midlet, var dog en altfor patriarkalff Tilstand i Sverrig!

det viktigaste, som under sommarn, hösten och innevarande vinter i Historien blifvit utgifvet, samt skicka mig dessa blad till omkring d. 9—10 April? Du gör dermed vår gemensamma goda sak en stor tjänst. Hinner Du skicka dem förr, så är det så mycket bättre.

Det enda jag här hört öfverklagas i artikeln om Danmarks Litteratur (utom det att Juridiken är nog flygtigt affärdad i jemnförelse med de andra vetenskaperna), är, att der talas om Rask's nya grammatikaliska system, med stora loford, utan att någon antydning är gifven om hvari det individuella af detta system består. Förmodl. fruktade Du att dermed trötta svenska läsare.¹⁾ Kunde Du ej härnäst sända mig några ord derom, att infätas i det philologiska tillägget? — Angående förhållandet mellan Brøndsted och de quinque Juvenes (Madevig etc.) hade Du uttryckt dig mindre tydligt, så att jag sjelf verkl. ansåg dem för att immediate vara hans lärjungar. Lyckligtvis exprimerade jag detta (med flit) på ett så sväfvande sätt, att rättelsen nu kan göras utan utseende af rättelse. Hvad Fogtmann angår, så hade jag om honom en större föreställning, och ditskref derföre på eget bevåg ett par prydliga epitheta; dessa må i Guds namn stå der, till den hedersmannens uppmuntran. — Heter Madevig ej så? heter han Madvig? I ditt sista bref skrifer Du namnet utan e. — Jag håller nu på att granska min bearbetning af den historiska afdelningen. Innan kort skickar jag Dig ett bref med förfrågningar. Kunde Du ej i det följande nyttja en något tydligare pictur?²⁾ Skulle bruket af latinska bokstäfver besvara Dig genom större långsamhet? I sådant fall begär jag det icke; men nog vore det annars en god hjälp för mina ytterst svaga ögon.

¹⁾ Jeg antog bona fide, at det var vel bekiendt i Sverrig fra Rasks Ophold der og hans i Trykken udgivne svenske Skrifter.

²⁾ Atterbom selv skrev en udmærket tydelig, fljøn og ens Hånd.

Jag längtar efter att få sända hela häftet, och höra ditt omdöme deröfver.

Mera härnäst! Gud med Dig och de Dina!
Din trofaste

Atterbom.

P. S. Schröder tackar för Ditt anbud at vara Bibliothekets commissionär vid Münterska Auctionen, men beklagar, att han redan lemnat commissionen åt en annan. En lapp från Palmblad om denna sak medföljer.

Upsala d. 27 April 1831.

Bäste Broder!

För att Du ej må tro Svea ånyo vara afsomnad, vill jag med dessa rader underrätta Dig, att den historiska afdelningen af Danska Litteraturen, tillika med det philologiska Tillägget, just i dessa dagar skall tryckas. Det nya häftet kommer ut i medlet af Maj, och sedermera komma väl bägge häftena på engång, på öppet vatten, till Danmark¹). De flesta Svea-läsarne längta framförallt efter den poetiska afdelningen. Vi skola väl laga, at de, om icke förr, åtminstone erhålla den till julklapp.

Nu ändtligen lär det snart bli afgjort, hur det går med den länge ifrågavarande ästhetiska Professionen. Tusende hjertliga helsningar från Mig och de Mina, till Dig och de Dina!!!

Evigt Din trofaste

Atterbom.

Ack, att vi snart finge råkas! Hvad vi nu skulle ha mycket att språka om!

Upsala d. 12 Juni 1831.

Älskade Broder!

Jag beklagar på det högsta de sjukdoms-bekymmer, hvaraf du så länge varit öfverhopad; men gläder mig åt

¹) Min Tålmodighed blev virkelig aldrig, som Atterbom skrev engang, til otålighet; men den var et par Gange iffe langt fra at blive træt.

Din Olivias och Din lilla Dotters återställande. Jag sjelf har nu snart en månadstid varit af hvarjehanda krämpor försatt i fullkomlig overksamhet; slutligen har jag äfven varit sängliggande några dagar, och går ännu instängd i mina rum, under väntan att den förskräckliga väderleken skall blifva något mera sommarlik. Bland annat hafva mina svaga ögon mycket lidit, hvarföre jag äfven, såsom du ser, nödgas betjena mig af min hustrus hand.

Nr. II af Sveas trettonde häfte är nyligen utkommit,¹⁾ och innehåller den andra afdelningen af Danska Litteraturen, nemligen afdelningen om Historien, samt det Philologiska Tillägget. Det är bedröfligt, att ej första Nummern framhunnit till Danmark; men nu erhåller man der troligtvis bägge Numrarna, eller hela det trettonde Häftet, på en gång — och detta kan hafva sina goda sidor. Jag har bedt Palmblad göra sitt bästa, att det nya Häftet måtte snart komma i Dina Händer. Jag har behandlat Dina materialier om Historien med frihet, samt tillåtit mig mångehanda omställningar och utläggningar. Jag önskar få höra, at jag träffat Din mening och att Du i det hela är nöjd med min åtgärd.

På arket 26 hindrades jag af min ögonsjukdom att sjelf läsa sista correcturet; derföre har der insmugit sig åtskilligt slarf, hvaraf jag anmärkt det hufvudsakligaste bak efter på Rättelserna. Hela denna afdelning är för öfrigt, på sätt och vis, en tämligen skarp lag- och förmanings-Predikan för våra landsmän på ömse sidor.²⁾ Mätte den åstadkomma någon verkan!

¹⁾ tantæ molis erat *scandinavicum* condere pontem! kunde man säga, efter Virgil, om Besvärligheden ved at få disse Betragtninger frem for Lyset.

²⁾ Man ser, at Atterbom havde bevarret den Grundanfælsse, som var vågnet og nærret på vor Samreise i 1817 og 18, og som han udtalte så smukt i 1825 i Digtet på min Fødselsdag (se Svea. Tidsskrift for Vetenskap og Konst. Nionde Hæftet, 1826, S. 11—14), hvor han siger:

Oehlenschägers Lefnadslopp har jag ännu ej sedt. Vilhelm Müllers efterlemnade skrifter, utgivne af Gustav Schwab¹⁾, har jag, och sätter mycket värde på dem!

Så snart vår Herre åter behagar låta solen skina, ämnar jag genast (och således, vill Gud, efter 3 eller 4 dagar) företaga en sommarresa på några veckor ned åt min födelsebygd Östergöthland. Hustru och Dotter skola göra mig sällskap. Jag tänkar vara här tillbaka omkring begynnelsen af Augusti. Föröfrigt har jag ämnat anslå hela denna sommar till en redaction af mina poetiska skrifter; får jag någorlunda hälsan, så skall första bandet utkomma till Jul. —

Gud vare med Dig och De Dina! Många hjertliga helsingar från mig och min hustru!

Din trogne
Atterbom.

Upsala d. 11 September 1831.

Älskade Broder!

Jag tackar Dig af hjertat för Ditt i går erhållna bref af d. 4 September; men beklagar derjemte på det högsta den i Ditt fädernesland och närmast omkring Dig herrskande utomordentliga sjukligheten. Hos oss står ej mycket bättre till, och vi vänta nu dessutom på den namnkunniga chole-rans ankomst. Gud hjelpe oss både i Sverige och Danne-mark! Det förvånar mig högeligen, att Nr. II af trettonde Häftet af Svea ännu ej kommit i Dina Händer. Det är mig alldeles obegripligt. Emellertid skrifer nu Palmblad

Nu väl! -- vi svärje
På nytt vort gamla heliga förbund:
Frid mellan våra mödrar, Danmark, Sverige!
På själens Landkort finns ej Öresund.
Af trogen syster-vänskap hämte stödet
De tvenne Hälfter, slutna till ett Helt:
Och göra Snillet, starkare än Ödet,
Till ett i Gud, hvad Menniskor fördelt.

¹⁾ hos J. H. Brockhaus, 1830, i 5 Bändchen.

ånyo i dag till Bokhandlaren Gleerup i Lund, att han skall genast skicka ett exemplar med Din address till den Gyl-dendalske Bokhandling i Köpenhamn. Jag längtar öfver-måttan att få höra Ditt och andra Danska Lärdas omdöme öfver den Historiska Artikeln. Ju förr Du kan skicka mig Ditt Bidrag (till exempel till medlet af October), ju bättre är det; men arbeta ej öfver Dina krafter.

För 14 dagar sedan återkommen från min Sommarresa, insjuknade jag straxt efter min hemkomst, och är ännu blott till hälften frisk; äfven mina ögon hafva deraf haft sin känning, hvarföre jag äfven nu, såsom Du ser, betjenar mig af min Hustrus hand. Gud vare med Dig och hela Ditt Hus!

Din trogne vän
Atterbom.

Upsala d. 16 November 1631.

Bäste Broder!

Svea längtar högeligen efter fortsättningen af Danska Philosophien. Det häfte, hvori denna Artikel skulle komma, lägges just i dessa dagar under pressen. Ett nyss ut-kommet häfte innehåller, bland annat, en rätt interessant artikel af Philosophiæ Adjuncten E. A. Schröder om den nyaste Fransyska Philosophien.

Jag hoppas, att Du riktigt erhållit mit bref af d. 11 Sept., äfvensom, sent omsider, det Svea-häfte, som inne-höll Danska Historien. Din målning af det sjukliga till-ståndet i Seland och ditt närmaste grannskap, har gjort mig ängslig öfver Din långa tystnad. Gud låte allt stå väl till, både med Dig og de Dina!

I nästa Svea-häfte kommer en afhandling af mig, om rätta begreppet af Philosophiens Historia. Jag är nu ifrigt sysselsatt, att lägga sista handen vid densamma, eller öfvergå den med ultima lima. Jag arbetar på den just con amore, och är ej utan hopp, att den skall vinna Ditt

bifall. Lefde vi i en annan period, än denna, så skulle jag kanske dermed väcka någon uppmärksamhet. Men ingenium sæculi in barbariem ruentis har annat att tänka på.

Mångfaldiga hjertl. helsningar från mig och Ebba till Dig, din goda Olivia, Dina Små, alla gemensamma Vänner!

Evigt Din trofaste

Atterbom.

Upsala d. 11 Jan. 1832.

Redlige Broder!

Innan kort skall Du erhålla et utförligare bref, till svar på Ditt sista. Jag har uppskjutit det, emedan jag postdagligen, enligt Ditt benägna löfte, väntat på fortsättningens ankomst. Vål vore, om den nu snart anlände; ty tryckningen af artikeln om Danska Philosophien är redan börjad.

Jag minns ej, om jag berättat Dig, att jag alltsedan November månads början varit sysselsatt med utarbetandet af en stor bok, kallad Grunddrag til Philosophiens Historia. Den skall bestå af två solida octaf-band, af hvilka det första skall utkomma till Juni månads början, och det andra i höst. Det skall så inrättas, att det tillika innehåller min egen Philosophi — och derefter ämnar jag, för min återstående lifstid,¹⁾ öfverlemna mig endast åt poetiska och ästhetiska sysselsättningar. Jag smickrar mig med det hopp, att hafva gjort ett nyttigt och i åtskilliga afseenden nytt arbete.

Millioner hjertl. välönskningar på det nyss ingångna året för Dig, Din Olivia, Dina Små, och alla våra gemen-

¹⁾ Dette førte formodentlig til det i 1841 begyndte og i 1855, dog efter hans Død 21. Juli 1855, endte så interessante Værf Svenska Siare och Skalder eller Grunddragen af Svenska Vitterhetens Häfter. Intill och med Gustaf III:s Tidehvarf, 6 Bd. (sidste Bind udgivet af C. B. Bettiger).

samma Vänner! — Jag är, Gudi lof, nu friskare,¹⁾ än jag varit i flera år.

Din trogne
Atterbom.

Upsala d. 27. Febr. 1832.

Bäste Broder!

Tusen tack för det längese'n erhållna, högst interesanta fragmentet om Treschow — men var nu god och med första möjliga skicka resten! Svea kommer ej ur fläcken, förr än fortsättning kommer; hon har redan förut gjort en lång paus för denna artikels skull, ty begynnelsen blef ganska tidigt uppsatt och aftryckt, i förlitande på att fortsättningen skulle snarare inträffa. — Denna afdelning blir ypperlig, och jag hoppas, at Du skall bli nöjdare med min åtgärd vid denna, än vid den föregående. Jag var då sjuk, och vid dåligt lynne. Jag äger Treschows skrifter; han skänkte mig dem sjelf, under sitt vistande i Stockholm såsom norrskt Statsråd: men jag har aldrig kommit att läsa dem. Det är mig rätt kärt, at nu genom Dig erhålla en öfersigt af denne märkvärdige Gubbes Bestrebungen.

Hjertl. helsningar till Dig och de Dina,
från Mig och de Mina!!!

Evigt Din
Atterbom.

Upsala d. 8. Aug. 1832.

Redlige Broder!

Nyss återkommen från en resa till min födelsebygd Östergöthland, der jag tillbragt några veckor, skyndar jag att tacka Dig för dina bägge sista bref om Danska Philo-

¹⁾ Denne Bølgegang i Atterboms Velbefindende begyndte allerede meget tidlig. Engang sagde Geijer til ham, i Studenterårene, for fuldt alvor: „Seg troer, at dit Dnde er et organisk Wisjorhold imellem det Andelige og det Legemlige, idet at det Sidste ikke altid kan afgive den Bafskraft, som det Første undertiden kræver“.

sophien, af hvilka det sednaste slutar med Psychologien. Besynnerliga missöden, nämligen 1° Min sjukdom under våren, samt 2° och 3° tvenne andra Contrahenters brist på ordhållighet, hafva gjort, hvad Du sannolikt ej förmodar, att det häfte, som alltsedan sistl. vinter varit under tryck, ännu ej kunnat utgifvas. Dock blir det nu omsider innan denna månads slut färdigt. Mätte jag sedan få något tillfälle, att snart sända Dig det! — Ett nytt häfte skall strax börjas, hvartill vi, försigtigtvis, samlat materialerna i förväg.

Maken till ful, ja vederstygglig sommar (om den så skall kallas) har jag aldrig sett. Derföre skyndade jag hit tillbaka; och genomgår nu med ultima lima, så godt jag förmår, min philosophiska bok (tillika första delen af mina prosaiska Skrifter), som nu är under tryckning. En förskräcklig möda kostar den mig; måtte den i något afseende motsvara mina önskningsar! Jag längtar oändligt efter att få recreera mig med redactionen af mina poetiska Skrifers första del, som sedan skall följa i ordningen. Äfven den största ansträngning inom den regionen är dock blott en maklig lustvandring, i jemnförelse mot de metafysiska fatiguerna.

Gifver Gud oss lif och helsa till nästa sommar, så gar jag säkert en ny färd till Köpenhamn och Sorø. Mätte mellertid Försynen beskydda såväl det egentliga Danmark, som Sverige, för den lekamliga Choleran — den andliga har redan längese'n smittat våra Tidningar och deras Publicum! Att denna gemensamma fiende redan inträngt i Schleswig och landstigit på Bornholm, ha vi förnummit med sorgligt deltagande.

Tusenfaldiga helsningar till Dig och de Dina! Hur har äfventyret med Oehl—s dotter sedan aflupit? Har det lyktat med en tragisk, komisk eller idyllisk katastrof?

Evigt Din trogne

Åtterbom.

Tiden är underlig, kvalmig, ängslig: Ob Heils- oder Unheils-schwanger? — Det vore rätt roligt, at nu ånyo få speculera och politisera tillsammans. Märkligt, att den unge Napoleon skulle så skyndsamt borttagas! Ludvig Philip gråter väl icke öfver hans död. Man larmar nu här, och förmodligen äfven i Danmark, öfver Förbundsdagens mesurer; men hvem är orsaken dertill, äfvensom till Rysslands närvarande öfvervigt och Polens undergång (m. m.), om ej det fördömda liberalistiska skojar-packet, som från den ena ändan af Europa till den andra uppviglar folken och hotar Regeringarna? Nöden har ingen lag, säger ordspråket. — Är Du ännu förtjust¹⁾ i Julirevolutionen? Jag var det aldrig ett ögonblick; lika litet som jag någonsin kunnat förlika mig med Lafayette; han är och förblifver, i mitt tycke, en välmenande — nattmössa, som duger blott att paradera såsom en gammal decoration vid hvarje nytt revolutions-försök. Hur är det möjligt, att så petrificeras i den uttrötta, af snart femtio års historia tillräckligt bedömda rolen af 1789? Jag hoppas, at Du ej i anledning häraf anser mig nitälska för Bourbonerne och Polignac; men jag vågar påstå: de äro aktningvärdare, än de, som störtat dem.

(Et et Post-Scr.)

Upsala d. 5 Dec. 1832.

Broder Hjort!

Bifogade Prospect, som jag för ro skull skickar Dig må till någon del förklara min långa tystnad. Jag har i organiserandet af denna Förening varit en icke obetydlig pars verum, och får nu, en tid bortåt, mycket att göra, när

¹⁾ Nej! Forbavset kun beundrede jeg den som Begivenhed, og glad lyttede jeg til dens Spådomme. Jeg fandt det høist poetisk, tragisk, at et Folk siger til sin Konge: Fjær Din Vej — og at han så slufseret fjærer ud af Landet — kun langsomt, altid ventende på en Bending, hvorfor den værdige Hertuginde af Angoulême steg af og holdt Bøn i hvert Kapel, de kom til — men Bendingen ikke kommer!

det nya skeppet skall löpa af stapeln. Dessutom tryckes nu ifrigt på mina Philosophiska Studier (1ste delen af mina Prosaiska Skrifter), och två sättare förfölja mig oupphörligt, under det ultima lima ännu alltjemnt gör mig mycket hufvudbry. Mellertid har nu, för en tid sedan, sista häftet af Svea utkommit; det innehåller hela afhandlingen om Danska Philosophien, ehuru delad i två stycken¹⁾. Men huru skall jag nu, under vintern, kunna skaffa det till Dig? De återstående afdelningarna, om Vitterheten och Naturvetenskaperna, passa ganska väl till införande i den nya Tidskriften Skandia. Efter artikeln om Vitterheten hafva, alltigenom, de fleste läsare längtat.

Jag hinner ej mer i dag, och posttimman slår strax. Låt mig snart få höra något från Dig! Gud välsigne Dig och de Dina! Hjertl. helsningar från

Din evigt trofaste

Atterbom.

Det var ju bedröfligt, och en stor litterär förlust, att vännen Rask skulle så plötsligt gå ifrån oss!!!

¹⁾ Af Svea var 14. Hefte, 1831, det sidste. Dermed holdt Tidskriftet op. I dette Hefte findes S. 244—306 og 469—488 Afdelingen (den tredje): Om Philosophien i Danmark. At også jeg holdt op med disse Meddelelser til Sverrig om Dansk Literatur, havde vel især sin Grund i min litterære Deltagelse i den politiske Nytid i mit Fædreland.

NB. Anden Afdeling af Atterboms Breve nå til Året 1849; de ligge ordnede til Optagelse i disse Udvalgs 3dje Samling.

Mange Andre Forskjellige.

II.

Gøse Præstegaard
den 21de August 1840.

Velbaarne Hr. Professor Hjort!

Meget maae jeg bede Dem tilgive at jeg saa sildre besvarer Deres ærede Brev. Jeg modtog det efter min Hjemkomst fra Sjælland, hvor jeg har været 14 Dage i Sommer, og siden have Embedsforretninger, smaae Reiser og Besøg af Venner, hvormed jeg i denne Sommer særdeles har været glædet,¹⁾ forhindret mig i at komme ihu hvad jeg var Dem skyldig. Meget takker jeg for de tilsendte Prøver af Psalmeafsamlingen, hvilken jeg haaber snart vil forøge de herlige Opbyggelsesbøger, vi i de senere Aar have faaet. Valget finder jeg især fra den poetiske Side meget heldigt, og med Glæde har jeg af disse Prøver erfaret, at De ligesom jeg under Grundtvigs Sangværk, hvilket her i Fyen blant mine Bekjendte ikke har vundet saa meget Bifald, som jeg onskede. Ogsaa glæder det mig, at De saa nøje har prøvet Alt og beholdt det Gode, at De heller ikke har overseet det lidet Gode, der findes i vor nuværende Kirkepsalmebog. Det vilde upaatvivlelig have stor Interesse for Mange, om De — f. Ex. i Registeret til Psalmeafsamlingen — kunde vedføje Forfatterens Navn til hver enkelt Psalm, forsaavidt det er bekjendt.

Om de Opvakte vil jeg neppe kunne meddele Dem mere end hvad der vistnok af Nordisk Kirketidende er Dem bekjendt. Af individuelle Træk har jeg kun erfaret saa, og disse ere af den Bestaaffenhed, at jeg ikke tør meddele dem; thi det var

1) en Glæde, som nok fynste Præstegårde særdeles tidt nyde godt af.

umuligt endog med den yderste Forsigtighed at undgaae, at jo vedkommende Personer strax vilde kjendes, naar det mindste derom blev offentliggjort, og dette vilde deels vække Forsængelighed, deels fornærme¹⁾. Desværre er det mere overdreven jværmerisk Iver, som bliver bemærket, end stille, javn Gudsfrøgt, og, Gud være lovet! denne sidste findes efter min Overbeviisning virkelig hos de fleste Opvakte i Fyen. De Enkeltes Opvækkelseshistorie er næsten eens. For Opvækkelsen have Nogle naturligtviis været stikkelige og selvretfærdige, Andre udsvævende og dog tilfredse med sig selv — begge Slags faae meest i Forsamlinger eller ved Samtaler med Opvakte Djuene op og see Elendigheden af Livet uden Gud i Verden; en Tidlang gaae de hen i en Tilstand som er Fortvivlelse nær, indtil de komme til klar Overbeviisning om Retfærdiggjørelsen ved Jesus; faa føle de sig en kort Tid usigelig salige ved Forsikringen om deres Synders Forladelse; men komme efter disse jøde Følelser atter i haarde Anfægtelser, som de dog ved Guds Naade overvinde, hvortil de især ved Forsamlingerne finde Styrke.

At de jatte Forsamlingerne høit, er naturligt; men de nedsatte derfor ikke Kirken, og for Sakramenterne have de den dybeste Hæbdighed. Jeg har kun truffet paa to Personer iblant dem, som jeg maae ansee for velmenende Sværmere, ikke paa een eneste Hykler. De ere Alle velbekjendte med Bibelen og gamle gudelige Bøger, især Luthers og Pietisternes Skrifter, saavidt disse ere oversatte paa Dansk; nogle af de bedre Hoveder have i de sidste Aar læst og til Forundring forstaaet Grundtvigs Skrifter. Disse ville maaskee i Tiden give dem en mindre pietistisk Retning, end hidtil, da forhen Pontoppidans Værebog har været saa anseet iblant dem, at jeg neppe tager meget feil, naar jeg kalder den deres symboliske Bog. Deraf følger nu ogsaa, at de ansee alle verdslige For-

¹⁾ Ja, visseligen! Et Hovedhensyn, som enhver Offentliggjører stedse har at tage.

nøjelser for Synd; dog mener jeg, at kun Faa iblant dem gaae faa vidt, at de vilde nægte alle dem Christendom, der ere af modsat Mening — kun de to ovennævnte, af hvilke den Ene var en Syde, har jeg hørt med consequent Rigorisme paaftaae dette, og dog var det høist ubilligt om vi paa den anden Side vilde nægte disse Svære christelig Kjærlighed; thi det var ingenlunde med stolt Hoveren, men med hjertelig Medlidendeh, at de betragtede den muntre Ungdom, og de frngtede hverken Spot eller andre Fornærmelser, for at advare ved enhver Leilighed mod Dands, Spil, o. s. v. For Tiden forekommer det mig, som Fyenboerne ere mere tolerante end de opvakte Synder, ja endog mere end Sjællænderne. Synderne ere de strængeste, dog med stor Forstjæl efter de forskjellige Egne. I Omegnen af Veile er en Bye i Østersnede Sogn, som hedder Gammel Sole. Bønderne der, som ere bekjendte blant de Opvakte under Navn af de Starke, ere de strængeste Rigorister i Danmark. Jeg har aldrig talt med Noget af disse Kjæmper; men efter de Skildringer, jeg har hørt af dem, ville de neppe erkjende selv de opvakte Fyenboer og dem fra andre Egne i Sylland for Brødre i Herren, siden de kunne finde sig i Balles Lærebog, den nye Psalmebog og den nye Udgave af Luthers Catechismus. Ethvert Forsøg paa at tvinge dem til at lade deres Børn lære Balles Lærebog var forgjæves; nu have de, saavidt jeg veed, faaet Tilladelse til, at Børnene maae confirmeres efter Pontoppidans. — De Opvattes Levnet er ægte christeligt. Naturligviis kan ogsaa en eller anden blant dem falde og begaae en grov Synd; men han regnes da ikke længer blant de Opvakte, før han igjen har viist Anger og Bedring, ja han erindres endog om at holde sig borte fra Forsamlingerne. Deres Sædelighed er særdeles roesværdig fremfor Mængdens her i Fyen; som Tjenestefolk vise de Trostid; ogsaa deres Flid er roesværdig, naar de kun ikke plages for meget af aandelige Ansægtelser og gaae i en sygelig Tilstand, hvilket hos Fruentimmerne ikke er sjældent; det er ogsaa rimeligt, at det svagere Kjøn lider meest ved den Spot og Tilside-

fættelse af Verden, de maae taale. Det gjør mig inderlig ondt, at de Opvakte i det Hele ere meget miskjendte ogsaa af gode Mennesker, ja endog af alvorlige Christne, især i de højere Stænder. Verden hader dem, som den hadede de første Christne, man sætter en Vre i at tale Ondt om dem og lye det, Mange af de Bedre troe Bagtalelsen og tør ikke undersøge, hvorvidt de onde Rygter ere sande, for ikke selv at anses for Pietister, naar de omgives dem. Kunde jeg bidrage noget til at formilde den almindelige Mis kjendelse af disse gode Mennesker, vilde det inderligt glæde mig.

Med særdeles Højsagtelse

ærbødigst

H. Agerbek.

24/2 61.

Kiære Hiort,

det følger af sig selv, at jeg, dersom Agent Kenc besøger mig, og jeg er hjemme, da modtager ham. Men jeg troer ikke, at jeg bør indlade mig i nogen politisk Discussion med ham. Dersom der var Udsigt til, at — som jeg kunde ønske det — Forfatningsspørgsmaalet kom for i et fuldstændigt Rigsraad, vilde jeg heller end gierne træffe Aftale med en saa betydende Collega, som Kenc. Men Du veed — maaskee bedre end jeg — at hertil er ingen Udsigt. Hvad Regjeringen har besluttet, eller vil foreslaae, og i hvad Form, veed jeg jo slet ikke. En politisk Samtale med Kenc kunde altsaa kun oplyse denne om mine politiske Anskuelser, og da disse vel neppe falde sammen med Regjeringens, vilde de, dersom de billigedes af ham, jo træde hindrende iveien for Regjeringens. Dette er, udenfor Rigsraadet, hverken min Ret eller mit Ønske. Ifølge min totale Mangel paa politisk Betydning og Indflydelse kan jeg paa ingen Maade ønske, at mine Privatmeninger skulle nogensteds og mindst i Hertugdømmerne kunne citeres som Autoritet. Jeg troer derfor, at den Samtale, Du ønsker at bringe istand mellem Kenc og mig, kun vilde blive lidet

fnldestgiørende for ham. Og jeg henstiller derfor ganske til Dig selv, hvorvidt Du desuagtet vil føre ham til mig. Derimod ønsker jeg i Fædrenelandets Interesse, at Kenc vilde henvende sig til dem, hvis Indflydelse paa vore Anliggender er størst, Monrad og Hall. Kenc kan oplyse dem, og de ham. Heraf kan¹⁾ et Resultat ventes. Af hans Samtale med mig kan intet Resultat ventes; indlade vi os i politiske Betragtninger, vilde disse, hvad Resultatet angaaer, ikke være stort andet end Randestoberier.

Jeg beder Dig overveie de her anførte Momenter, der netop ere grundede i min store Hoiagtelse for og Anerkiendelse af Kenc, hvem jeg beder Dig at bevidne, paa den venstabeligste Maade, disse mine Følelser.

Din Ven
Bluhme.

Anm. De herfølgende Tillæggsbreve skulle vise, mer end sige, hvad der desværre ofte vanskeliggjorde den lærerige Samtale med denne udmærkede Politiker, og tillige være et Tilfnytningspunkt for den Bemærkning, at jeg kun besidder så få indholdsrige Breve fra hans Hånd, da jeg nød den sjældne Lykke, daglig at kunne omgås ham i hans Hjem.)

Løverdag Morgen 23/7 64.

Kiære Hiort.

Først nu modtager jeg Dit Brev af Gaars Dato. Kan Du besøge mig idag Eft.=M. Kl. 6¹/₂, saa skal jeg, om Gud vil, være hjemme. Jeg er halv død; jeg gaaer ikke ud, men droscher ud hele Dagen*).

I Hast
Bluhme.

*) Bluhme var på den Tid Minister en Stund.

Kiære Hiort.

6¹/₂ 66.

Du er velkommen, naar Du vil, hos Din fengeliggende og værkbrudne

Ven
Bluhme.

¹⁾ måske bedre: „kunde“. P. S.

Kjøbenhavn d. 21. Octbr. 1867.

Høifstærede gamle Lærer! I fordums Tid, naar jeg spurgte Dem om en Glose til tydsk Extemporal=Stiil, fik jeg intet andet Svar end: „Skriv!“ Det var et meget fornuftigt Svar, endstjøndt jeg dengang ikke forstod, hvorledes jeg skulde kunne skrive hvad jeg ikke vidste.

Jeg kan nu idag med god Føie svare Dem: Læs! De vil sikkert finde, blandt Børnene af Overkrigscommissair Jacob Bungen (min Bedstefaders Broder), Anna Christine, født den 5te Juni 1778 og død den 25de Octbr. 1859, Søster til den omtalte Carl Bungen o. fl. Brødre og Søstre. Trænger De til min Veiledning, saa er jeg at træffe de fleste Formiddage til Kl. 3—4 og saagodt som alle Aftener Kl. 6—8.

Deres hengivne
Edv. Bungen¹⁾.

Frankfurt, 6 Juli 1850.

Hochverehrter Freund!

Da im vorigen Sommer gerade ein neuer Band meiner Kaiserregeften fertig wurde, so habe ich mich nach manchen Zweifeln und in der That nur aus Pflichtgefühl entschlossen, nachträglich noch einen Epilog über Deutschlands Sammerzustände einzufügen. Sie erhalten ihn anliegend²⁾, und mögen daraus sehen, wie Ihr alter Freund denkt und schreibt.

Auch für die Zukunft bleiben meine Ansichten trübe genug. Die delicta majorum werden wir auch ferner zu blüßen haben. Indessen haben wir doch endlich so viel gewonnen, daß die Entscheidung unsers Schicksals nicht mehr auf der Gasse vor

¹⁾ Hr. Just.=R. Kammeradvokat Bungen er mig en meget kjær Discipel fra Sorø, hvis 1ste Akademist han blev i 1826, og desuden mig forbunden ved mit Forhold til hans Slægt. Han havde, til disse Breves 1ste Samling, S. 442, lånt mig et helt Slægtregister, som jeg vel hastigt havde gennemseet.

²⁾ Denne vigtige Prøve er desværre forkommen, og Bogen haves ikke på Stadens Biblioteker.

sich geht, sondern zwischen geordneten Gewalten. Mir ist nichts widerwärtiger und fürchterlicher als der rohe Haufen, der zu sehr demoralisirt ist um noch gehorchen zu können, und darum gar befehlen möchte. Gesichert ist freilich nichts auf lange. Ein Ereigniß in Frankreich könnte plötzlich Alles wieder in Frage stellen. Aber wir müssen uns schon daran gewöhnen vom Tage zu leben.

So dachte ich auch im letzten Sept., als mich mein alter Freund, der treffliche Architect Hübsch aus Karlsruhe, wissen ließ, daß er mit seiner Gattin und einem Schüler nach Italien gehe. Ich entschloß mich rasch zur Begleitung, und wie der Winter sich so rauh zwischen mich und die Heimat stellte, während es in dieser ruhiger wurde, zog ich weiter und weiter. In Rom, Neapel und Florenz habe ich mich am meisten aufgehalten. Gelehrter Neid hat mich zwar zuletzt aus der Vaticana vertrieben, aber ich bringe doch schöne Sachen mit an ungekaunten Chroniken, Urkunden und Briefen, besonders des 13ten Jahrh. Meine frohsten Stunden verlebte ich in Neapel, wo ich außer deutschen Freunden, auch unter meinen dortigen Fachgenossen sehr werthe italienische gewann. In Florenz war die Zahl meiner Freunde kleiner, dafür fand ich aber auch einen (Professor Bonami aus Pisa), der viele wiegt. In Rom giebt es so zu sagen keine einheimische Wissenschaftsfreunde, und fremde waren keine da, als Antiquare, die meine Leute nicht sind.

Ich trat wohl oft in die Fußstapfen, die ich in jenem Winter 1818—19 getreten, als wir beide dort beisammen waren, und habe Ihrer redlich gedacht. Ihre Wohnung — ich denke in der Nähe des Barberinischen Platzes — wo Sie mit Ingemann wohnten¹⁾, wußte ich doch nicht mehr aufzufinden. Aber auf den prati d'Annibale gedachte ich unsers Geselskrites,

¹⁾ Jeg havde i via del Tritone. højt oppe, truffen en rummelig Lejlighed på 3—4 Værelser. hvor flere Danske efterhånden lojterede hos mig, længst S. F. Schoum og selv Ingemann.

und der Tazetten, mit denen wir uns schmückten, obgleich sie diesmal der Winter zurückgehalten hatte, und so weiter bis zu dem Wirthshaus in Albano, wo mich der erste Fieberschauer ergriff.

Auch der dänischen Damen, die damals meine Reisegenossinnen nach Rom gewesen waren — einer Mutter und vier Töchter¹⁾ — erinnerte ich mich mit herzlichem Dank für deren mir bewiesene Freundlichkeit. Sie waren so frei von aller deutschen Brüderie, ich weiß nicht ob aus eignem Verdienst, oder ob alle Däninnen so sind²⁾. Ich aber war noch so jugendgrün, und habe wohl nicht verstanden, so dankbar für diese heitre Begegnung zu sein, als mir geziemt hätte.

Der Tod hat seitdem gemäht unter den Freunden und Bekannten jener Tage. Sie selbst haben noch zuletzt den schwersten Verlust erlitten. Um so weniger sollten sich die übrig gebliebenen verlieren! Lassen wir einander nicht aus den Augen! Und somit leben Sie wohl für diesmal.

Ganz der Ihrige

Fr. Böhmer.

In Italien sah ich auch theilweise das österreichische Heer, dessen Betrachtung für mich in den zwei Revolutionsjahren das Einzige war, was mir Freude machte. —

¹⁾ Enkefru Bügel, Svigermoder til Kammerherre E. Brun til Krægerup, opholdt sig, med tre yngre Døttre og en fjerde knap vogen, om Vinteren 1818—19 i Rom og gjorde derfra den sædvanlige Afstikker til Neapel, hvor Dr. Böhmer traf dem. Hendes Hus i Rom var et gjæstfrit Samlingssted for alle Danske, og flere morsomme Småhandelsler indtraf her. Også besøgte hun flere Ture, og lod os f. Ex. se Marmorstatuerne i det vatikanste Museum belyste af Fælskstin, o. lign. Omvendt førte vi Damerne om i Kirker, Gallerter og Villaer, hos Kunstnerne, o. s. v. Også begge Augustenborgerne toge til Taffe med Bisitter hos denne Kreds af valcke Landsmandsinder.

²⁾ Jeg måtte vel, som Forlovet, tiltro mit Blif en vis Uhibdethed i i denne Sag, og jeg må da sige, at disse unge Damer for mig vare væsentlig „danste Piger“. Det var også Ingemanns Dom.

Kjære Ven!

Efter saalænge at have tiet, hvor jeg burde have skrevet, fordi jeg burde have takket — ikke blot paa egne men ogsaa paa Collegers Begne —, bør jeg dog nu bryde Taussheden, for at melde Dig Begyndelsen af Commissionens Revision af det Mynterfke Psalme-Tillæg. Denne bliver indtil Videre ført i den Gang, Commissariatet foreskriver, og i alle Tilfælde har jo ogsaa dette Arbejde sin Nytte. Spørgsmaalet, om Indstillingen skal gaae ud over Commissariatet til at andrage paa en ny Psalmebog, er udsat til Revisions-Arbejds Slutning. At dette Andragende vil blive gjort, er nu vist og sikkert; men jeg troer ogsaa, at Tryde og Rosenvinge vilde tiltræde det. Jeg seer heller ikke, at Man efter Forarbejder, som navnlig Din sidste Samling, kan være andet bekendt; Du har her grebet Sagen paa ægte praktisk Maade. Der hører en Conservatisme til, som M.'s, til endnu at vedblive at quæde den gamle Sang om det store og uoverkommelige Arbejde, som endnu vilde være forbundet med en ny Psalmebogs Redigering.

Med venstabelig Hilsen til Din kjære Kone, og de bedste Ønsker for Dig og Dine i det nye Aar,

Din hengivne

H. N. Clausen.

Kjøbenhavn 12 Mai 1849.

Da jeg modtog Dit Brev, kjære Ven! var allerede Efterretningen naaet til mig om den tunge Prøvelse, der er overgaaet Dig og Dine. Gud lade Dig finde Styrke, naar Smertens første Hefstighed er ovre, i Dig selv og i Dine Børn til at bære det uerstattelige Tab som christelig Mand! —

Angaaende Ansøgningen har jeg talt med Madvig. Det er en Skam, at den rige Stiftelse ikke idet mindste har givet sine ældste Lærere et anstændigt Udkomme, og Misforholdet træffer Ungen saaledes som Dig. Madvig¹⁾ har bedet mig

¹⁾ Han var Minister med Clausen siden 1848.

melde Dig, at han skal antage sig Din Sag paa det Bedste, og søge udbirket alt hvad der er muligt. Jeg tvivler heller ikke om, at der paa andre Steder vil findes den ønskelige Stemning for Dig, og mindst behøver jeg at sige Dig, at mit Ord ikke skal svigte, hvor det kan være til nogen Hjælp.

Modtag en hjertelig Hilsen fra Din deeltagende Ven

H. N. Clausen.

N.B. Jeg modtog et Årstid efter Tilfagn af Regjeringen om en Art Erstatning.

— le 17 Mai 1864.

Mon cher ami!

Si jamais j'ai désiré de connaître parfaitement la langue danoise, afin de pouvoir l'écrire avec facilité et correctement, ce serait aujourd'hui au moment que je vais vous adresser ces quelques paroles. Jusqu'ici dans notre correspondance nous nous sommes servis de l'allemand, langue qui nous est également familière et que nous estimons tous les deux à cause de la littérature dont elle sert de véhicule. — Mais dans les facheuses circonstances des temps présents, tandis que les despotes allemands se sont unis pour attaquer et opprimer votre malheureuse patrie, tandis que la guerre la plus injuste et la cruauté la plus barbare ont rendu le nom des Allemands odieux non seulement à vous autres Danois, mais aussi à tout peuple amateur de la liberté et de la justice; vraiment, ce serait comme une ironie de nous entretenir dans une langue qui menace également la vôtre et la mienne, et dont les accens blessent à l'heure qu'il est les oreilles de vos braves compatriotes du Schleswig et du Jutland.

Permettez-moi donc de vous écrire en français, et quand vous voudriez me faire l'honneur de m'envoyer quelque réponse, écrivez s. v. p. en danois, car j'aime votre langue et je la lis facilement, quoique je n'aie pas l'habitude de m'en servir pour exprimer mes idées. Seulement je vous prierai de m'écrire en lettres latines; car l'alphabet allemand,

dont les danois font usage, m'est par trop énigmatique. Pourquoi, mon cher, vos compatriotes n'ont-ils pas depuis longtemps rejeté ces tristes figures de lettres, que même notre Grimm à appeleés des caractères barbares? Que le Danemarc suive l'exemple de la Suède et des autres nations civilisées. La crise actuelle serait très-favorable à opérer un parail changement; car sans doute les caractères allemands ne trouveraient à présent que bien peu de de-fenseurs dans votre pays.

Le but que je me propose en vous écrivant, mon cher ami, n'est pas seulement de vous remercier encore une fois de la bienveillance que vous mettez à nous envoyer tout ce qui se rattache à la question du Schleswig-Holstein, question qui malheureusement à obtenu une si sanglante actualité. J'ai reçu en bon ordre vos deux derniers paquets, et je m'en fais un plaisir de vous témoigner ma reconnaissance, comme aussi celle de notre Société de littérature, qui met beaucoup de prix à votre attention, par laquelle elle reste à la hauteur des événements si intéressants qui se passent dans votre patrie. Mais ce n'est pas assez de vous remercier des présents littéraires que votre bonté nous à transmis, c'est encore un besoin vivement ressanti de vous témoigner toute notre sympathie pour votre malheureuse patrie, si indignement traitée par ses voisins et accablée par des maux sans nom par une guerre aussi détestable qu'injuste; qui sous le faux prétexte de la nationalité, tend à fouler aux pieds la nationalité danoise et à renverser vos institutions libres et libérales, qui font la gloire du Danemarc, mais qui en même temps sont comme un crime impardonnable aux yeux des despotes de Berlin, des Bismarck &. J'ai besoin de vous dire, combien mes compatriotes embrassent la cause du Danemarc et font les vœux les plus sincères pour le salut de votre noble nation. Nous aussi nous sommes un peuple libre, qui se réjouit des institutions les plus libérales; nous aussi

nous sommes de race germanique, quoique séparés de l'Allemagne par un développement tout à fait original; nous aussi nous possédons des ports excellents et des marins exercés qui font l'objet d'envie des Prussiens. En voilà assez pour nous faire sentir que les dangers, qui aujourd'hui tourmentent nos amis les Danois, après-demain vont nous menacer au sein de notre propre pays. Je vous assure que cette conviction est généralement répandue parmi mes Compatriotes, et que la sympathie des Hollandais pour la cause Danoise est aussi ardente qu'universelle. Sans doute, nous autres Hollandais, nous nous exprimons d'une manière calme et réservée; nous ne possédons pas l'enthousiasme de nos voisins allemands; et les temps sont passés que les flottes hollandaises puissent voler au secours du Danemarck, comme dans des siècles d'autrefois. Mais malgré tout cela, nous sentons vivement la justice de votre cause; nous détestons profondément vos oppresseurs barbares; nous applaudissons à chaque succès de la vaillante armée danoise; nous admirons le courage et les exploits glorieux de vos soldats et de vos marins, qui, peu nombreux et sans secours, tiennent ferme contre deux puissances écrasantes comme celle de la Prusse et de l'Autriche. Mais aussi, nous sommes indignés de la lâcheté de ceux qui devraient agir avec tout leur pouvoir comme vos alliés. La politique anglaise s'est fait connaître à votre égard de la plus triste manière; non seulement elle a agi en égoïste, mais aussi elle a méconnu ses propres intérêts. Et que dirai-je de la Suède qui laisse immoler ses frères, sans étendre un bras à leur secours? C'est une honte pour le nom Scandinave, que toute la gloire militaire et patriotique du Danemarck peut à peine effacer.

O, comme ces prétendus libéraux et démocrates allemands sont aveuglés par leur passion soit-disant nationale. Eux-mêmes ils travaillent à la défaite de leur cause. Les voilà en fraternité avec la tyrannie dynastique des Hohen-

zollern, avec la féodalité aristocratique des Bismarck &, avec le despotisme militaire de cette armée prussienne si ennemie à la liberté civile. Une fois la liberté des duchés brisée, les institutions libérales vont être écrasées au sein de la Prusse elle-même, et trop tard on se plaindra de ce qu'on a laissé détruire par les passions aveuglées du moment.

Encore une fois, mon ami, recevez l'assurance de ma sympathie. J'aurais dû vous l'offrir déjà depuis long-temps, mais accablé d'occupations, je ne trouvais pas un moment de loisir pour reprendre ma correspondance.

Dieu exauce nos vœux ardentes pour le Danemarck ! Que la guerre, à présent assoupie par un armistice, soit à toujours terminée ! Que la sagesse de la conférence de Londres réussisse à trouver les moyens pour rétablir au plutôt possible la paix, et que cette paix soit juste et ne porte aucun préjudice aux droits incontestables de la nationalité danoise.

Puissent vos compatriotes du Schleswig et de Holstein être sauvés du péril imminent, que plusieurs d'entre eux tâchent d'amener sur leur pays, le péril affreux de tomber sous le joug militaire du gouvernement prussien ou sous le despotisme aristocratique du duc d'Augustenbourg, après avoir connu le bonheur du gouvernement modéré du Danemarck et de ces institutions libérales.

Que le temps adoucisse les blessures irréparables que la guerre vient de porter à votre patrie; et que votre douleur trouve une consolation bien méritée dans le souvenir de la gloire immortelle que le peuple danois s'est acquise par son dévouement patriotique et sa valeur héroïque.

C'est avec de tels sentiments, mon ami, que je suivrai l'histoire de votre pays. Je ressentais le besoin de vous en faire part, de vous dire combien vos désastres sont les nôtres. Combien j'aimerais vous témoigner tout cela en

personne et vous donner l'assurance renouvelée de mon amitié en vous serrant cordialement les mains.

Vous aussi, mon cher, gardez un souvenir bienveillant
à
votre ami —

Kjøbenhavn d. 7de Januar 1839.

Højtærede Hr. Professor!

Jeg har i dette Øjeblik indstillet Deres Broder søn¹⁾ til det residerende Capellanie i Rolding, med Hensyn til hvilket han i Slutningen af sin Ansøgning anmærker, at han i forskjællige Henseender maatte betragte det som en Lykke at kunne opnaae dette Embede.

De vil af denne Meddelelse kunne see, deels at jeg, trods visse Ankeposter, baade vurderer Deres Broders søns Dygtighed og ønsker at fremme hans Vel, deels at jeg har tænkt mig, at det kunde være Dem selv en personlig Glæde at være den Første, der bragte ham denne Efterretning.

ærbødigst

Hall.

Observatoriet 28de Juli 1861.

Højtærede Hr. Professor!

Derfor De iaften ikke er „anderwärts engagiert“, saa kunde De, ifald De gjorde os den Fornøjelse at drikke Deres The hos os i al Simpleshed, have Leilighed til fra vore Binduer eller fra Observatoriets flade Tag at see det Falkeltog og Fyrværkeri, som Christianias Indbyggere foranstalte til Ære for Enkedronningen.²⁾

Venstabeligt Deres forbundne

Christ. Hansteen.

¹⁾ Overlærer J. M. L. Hjort.

²⁾ Det glædede mig at træffe Gamle Hansteen ved sit gamle ypperlige Lune. En Aften, da jeg med Welhaven besøgte ham, fortalte han f. Ex., hvilken Fornøjelse han den Dag havde haft ved i sin Protokol over Besøgende at indføre Plougs Navn umiddelbart ved mit. Der stå de nu ganske fredeligt tæt sammen! sagde han med det ham egne Smil.

S. T.

Fr. Prof. Ridder Hjort.

Jeg er meget glad over at en saa competent Dommer, som Du, er tilfreds med mit Arbejde.¹⁾ Og saa for den Bog, Du sendte mig, er jeg Dig meget taknemmelig.²⁾ Allerede før den kom, havde jeg limiteret min Dom om Grundtvig og tilføjet et Par Ord om Baggesen, som jeg haaber Du vil være fornøiet med.³⁾ Jeg skal læse Dig det for paa Onsdag. Uagtet alt sit Talent havde Baggesen dog kun liden skabende Kraft og bragte ikke sin Tid synnderlig fremad. Dehlenschläger har skabt og fremtryllet en heel ny Digterverden og begrundet en ny Tid. Dette gjør en uhyre Kløft imellem dem.

Jeg har læst Din Fortale fra LV. til LXX., og her kan jeg underskrive Alt, hvad Du siger. Baggestens Opførsel mod Frk. Haller er af den Besskaffenhed, at alle Qvinder maa hade ham derfor. Det forekommer mig, at jeg endnu har læst, at Seline kommer til ham (i Drømme) fra Skjersilden og siger, at hun maa lide usynlige Qvæler, saalænge til han bestemmer sig til at besvare Fr. Hallers Kjærlighed.⁴⁾

Hvad Du skriver om Din Barndom har baade moret mig og givet mig endnu større Eyst til ogsaa at læse Noget for Dig af min⁵⁾ Barndom.

Hvad jeg endnu ønskede at vide, er om jeg rigtig har opfattet Pabels Rec. over St. Hansaften=Spillet.

Din Ven

C. Hauch.

¹⁾ nemlig: Prøver af det nedennomtalte Arbejde.

²⁾ nemlig: Det andet Bind af Kritiske Bidrag, 11th. Afd., Bind 2, som det viste sig, at han manglede.

³⁾ i Hauchs Skrift „Minder“. 1867.

⁴⁾ Men hvor læst? Skulde det ikke snarere være et bidende Indfald af Carl Heger eller Poul Møller? Men i alle Fald er det en udmærket Ironi.

⁵⁾ Udtrykkelig var jeg nemlig indbudet til at høre Minder fra hans Ungdom oplæse.

P. S. Det er sandt, der er dog en Ting endnu. Skulde Du ikke vide, om det er Campe eller Salzmann, der har skrevet en Børneven i 8 Bind. Denne Bog spiller et Slags Rolle i min Barndom; jeg troer det er Campe, som har skrevet den.¹⁾

(Frederiksberg Slot.) ^{30/9} 67.

Velb. Hr. Prof. og Ridder Hjort!

Jeg takker Dig meget baade for Dine egne Bøger, og for Tilsendelsen af Pabels Recension. Det har meget interesseret mig at lase om igjen Dine Bemærkninger og Indlæg med Hensyn til Heibergs Recensioner, der vel kunde fortjene, at man seer Dem noget nøiere efter i Sommene, saaledes som Du har gjort. Dine Indvendinger imod det eensidige kritiske Brageri af Nutidens Digtere (forstaaer sig, at der herved menes de Digtere, der, som jeg og Andre, ikke hørte til Parti) ere fuldt berettigede, og dertil et Ord i rette Tid. Som sagt, jeg har med stor Fornøjelse læst alt dette og meget andet i dine Skrifter igjen. — Pabels Recension har bragt mig til for en Deel at modificere min Dom om ham; det er ikke blot hans, men hans Tids Anstuelser, der her komme frem, og forsaavidt er Recensionen af Bigtighed. Jeg beder Dig om at maatte beholde Bogen i nogen Tid (i 8 til 14 Dage), da jeg agter at bruge Noget deraf paa mine Forelæsninger.

Har Du seet Cl. Petersens nyeste Bog?²⁾ I en Deel er jeg denne Gang enig med ham, og, naar man kan see bort fra den indbildte Overlegenhed og Hovmod, hvormed han skriver, maa man indrømme ham Meget. Jeg har endog været nødt til at rette et Par Steder i mit Manuscript (Minder af mit Ungdomsliv), for at det ikke skulde see ud, som om jeg havde pløiet med hans Kalv, eller seilet i hans Rjølvand, thi derhen har jeg ingen stor Lyst til at styre mit Fartoi. Trykningen af mit Manuscript er nu begyndt; i Begyndelsen af Decbr. maa det være færdigt fra Trykken.

Din meget hengivne E. Hauch.

¹⁾ Det var Salzmann; jeg fik den lånt til ham.

²⁾ Om Forholdet imellem det Gamle og det Nye ved Dehleschlagers Fremtræden. 1867. 176 S.

(Frederiksberg Slot.) 9/10 67.

S. T.

Hr. Prof. Ridder P. Hjort.

Jeg takker endnu engang for den tilsendte Recension af Paveles¹⁾ og beder Dig undskyldte, at jeg har beholdt den saa længe. Den er ganske vist et mærkværdigt Bidrag for at bedømme hiin Tids Standpunkt; i Enkeltheder kan han have Ret, men naar Digteren hæver sig ret høit, saa svimler det for ham. Hans Bemærkning om, at Maanen kun seer blodrød ud, naar den staaer lavt paa Horizonen, hvor den altsaa ikke kan speile sig i Vandet, er for saavidt rigtig, og saa god at H. C. Ørsted kunde have skrevet den. Noget maa jeg forandre i min Dom over ham. — Men læs endelig Nr. 6 i 4rde Efterretninger over Keins Digte; der kommer i Begyndelsen Bitterheden mod Dehlenschläger mere utilfløret frem. — Tak for Dine Bemærkninger²⁾, de skulle alle blive benyttede.

Din meget hengivne

C. Hauch.

(Frederiksberg Slot.) 22de Mai 1868.

S. T.

Hr. Prof. og Ridder Hjort.

Du tager feil, hvis Du mener, at jeg skulde nære nogen Brede mod Dig, skjøndt de Breve, som jeg anseer for udgivne i et for mig uheldigt Dieblit, uden Tvivl har berøvet mig flere Menneffers Velvillie, som jeg sætter Priis paa³⁾, og har gjort min Stilling endnu mere isoleret, end den allerede var, og derved vel ogsaa vil skade min litteraire Virksomhed i Fremtiden, hvis jeg ellers skriver Noget igjen. Men, som sagt, dette tilgiver jeg gjerne, da jeg veed, at det ikke var din Hensigt at skade mig, og da jeg desuden skylder Dig Tak for Din

¹⁾ over Dehlenschlägers „Digte“ af 1803, i 4rde Efterretninger.

²⁾ ved Manuskriptet „Minder o. s. v.“

³⁾ Jeg tillader mig at tvivle herom og besidder flere, selv skriftlige Tegne, på det Modsatte. En livfuld Dame har endogså erklæret Kapitlet Hauch i 1ste Samling for det ubetinget mest Tiltalende i samme.

tidligere Virksomhed med Hensyn til mig. Jeg staaer nu desuden saa nær ved min Grav og den Stund, da jeg selv skal aflægge Regnskab for mine Gjerninger, at det kun lidet vilde somme sig for mig at nære Uvillie mod noget Menneske, endfige mod dem, som tidligere have kæmpet for mig, og som ikke med Vidende og Villie have villet tilføie mig noget Ondt. Smidlertid anseer jeg det for en farlig Skik, der fra Lybftland¹⁾ har fundet Vej til os, at udgive Folks private Breve, og derved gjøre Brud paa det private Livs Sikkerhed, idetmindste før Vedkommende endnu ligge i deres Grave; og da jeg nødig vil udfætte mig for at Sligt oftere skal skee, saa ønsker jeg heller ikke at indlade mig i fortrolig Brev-Vexling med dem, som følge andre Principer, end jeg selv i denne Henseende.

Med al Anerkjendelse af Din tidligere Belvillie for mig:

E. Hauch.

Anmærk. At heller ikke Hr. Statsråd Andersens Brede var så slem, som hidtillige Tunger vilde gjøre den til, viser Efterstående. Af mit Postscriptum til „Udvalg 2c.“ sendte jeg strax et Exemplar til denne Digter, ledsaget af et Brev, og modtog derpå efterstående, vel korte men dog uvrede, Svar:

„Kjøbenhavn d. 2den Januar 1867
(postico for: 1868).

Velbaarne Hr. Professor!

For den Belvillie, der lyfer ud af Deres Brev til mig, bringer jeg Dem min Tak!

Erhødigst

H. C. Andersen.

Til

Hr. Prof. B. Hjort, K. a. D.

Solyst²⁾. 25de August 1858.

Min forbindtligste Tak, Høistærede! for det meddeelte

¹⁾ ?? — Saml. desuden mit Postscriptum, S. 4.

²⁾ Statsråd Th. Suhrs Lyfsted ved Emilies Kilde, hvor Heiberg og Frue hver Sommer vare kjære Gæster.

Tidskrift¹⁾, som jeg modtog for $\frac{1}{2}$ Time siden og venter at faae Dem remitteret endnu idag ved Hr. Rottbøll, som kommer her til Middag, men som dog neppe vil kunne beførge det i Deres Hænder før imorgen Formiddag. Hurtigere Befordring har jeg ikke kunnet staafe. Hvad der staaer om min Kone, er jo meget smukt, og kan maastee ogsaa have nogen Interesse for tydskke Læsere, hvem hendes Navn ikke er ubekjendt. Men hvo der skal have Interesse for de mange Detailleestretninger om enkelte Stykkers Opførelse og om enkelte i Udlandet obscure Skuespilleres Præstationer indseer jeg ikke, ligesaa lidt som jeg kan begribe, at et Blad, der lever af saadanne Meddelelser, kan finde Abonnenter og Læsere. Forf. til de kjøbenhavnske Theater = Efterretninger synes mig ogsaa, skjøndt han jo kjender Forholdene ved vort Theater, at være temmelig disorienteret i æsthetisk Henseende, da han vil have hele det barnagtige Apparat i „Søgerbruden“ forstærket og „Don Juan“, som hos os netop altid er givet i en værdig Skikkelse, ligesom i Frankrig udspækket med alle de smagløse Tilfætninger, som man i Tyskland har overlæst den med, og de Mozartske Recitativer ophuggede til talende Dialog. Dette Forslag er temmelig i Strid med det samme Tidskrifts Anbefaling af en ny Oversættelse af „Don Juan“, der er bekjendt for alle disse Pletter og Klatter (sidste Side i Hæftet).

Med gjentagen Tak fra min Kone og mig.

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

21de Novbr. 1859.

Mange Tak, Hr. Professor, for det Meddeelte, som hermed følger tilbage.

Prinds = Regentens skjønnede Indbydelse²⁾ vil naturligtviis ikke bringe noget Udbytte. Midlet er forsøgt tidligere, og Re =

¹⁾ en af de mange Spekulationer, som man plages med at få tilsendt, og som jeg nok tænkte det kunde mere G — et Djævel at smilte ad.

²⁾ Et Indfald af den dalevende Prinds Albert i England.

sultatet var stedse, at Publikum, eller rettere Nationen, for-
 kastede hvad Dommerne havde antaget, ligesom her hjemme,
 da en Nationalfang skulde fremtvinges ved en Priisbelønning.¹⁾
 Det er underligt, at man endnu ikke kjender Digternes Natur
 faa meget, at man veed, at uagtet de gjerne ville have Penge,
 gide de dog ikke gjøre Noget for at erhverve dem. Det er
 ganske andre Motiver, som satte dem i Virksomhed, idetmindste
 de gode af dem. Saavidt jeg erindrer, er der heller aldrig
 fremkommet noget udmærket Værk ad denne Vei. Mig fore-
 kommer det som naar Lægerne foreskrive Moskus; det er gjerne
 et Tegn paa, at det er forbi med Patienten.

Deres ærbødige

S. L. Heiberg.

(Trykiland, i Aaret) 1850.

Werthefer Freund!

Ihre lieben Briefchen vom 12ten Sept. v. J., dann vom
 5ten und 21sten Jan. d. J., nebst deren Beilagen habe ich
 richtig empfangen, und die mit Adressen versehenen Stücke
 sofort besorgt. Gelesen habe ich davon noch nichts, außer den
 von Wegener herausgegebenen Augustenburger Papieren, auf
 welche ich sehr begierig war, die ich aber auch schon auf unserer
 Stadtbibliothek angeschafft vorfand. Offenbar waren nur²⁾ die
 minder wichtigen Stücke zurückgelassen worden. Schade, daß
 die anderen entgiengen, die das dort getriebene Handwerk der
 Revolutions- und Aufruhrmacherei noch mehr dürften ans Licht
 gestellt haben. Ich hätte mich namentlich gar sehr gefreut,
 wenn die Redaction der Augsb. Allgem. Zeitung, die zur Be-
 thörung Deutschlands durch die aufgenommenen giftigen Artikel

¹⁾ Smil. Krit. Bdr., Pol. Afd. 1852, S. 81—82, og Lithist. Afd.
 Bind 2, Side 121—24.

²⁾ Dette må dog nok anses for meget tvivlsomt. Meget af de Sager
 afgjordes mundtligt under Besøg og ved Forsamlinger; det blev altså
 slet ikke nedskreven.

so viel beigetragen hat, in etwas wäre compromittirt worden. — Wie ernst haben Sie S. 222 gewarnt¹⁾.

Durch die neusten Vorgänge, den Berliner Frieden und das Londoner Protokoll, hat nun für diese Sache ein neuer Abschnitt begonnen. Möge er sich abspinnen zum Besten des Rechts, der Ordnung und des Friedens! Daß Oestreich mit dem Londoner Protokoll einverstanden sein soll, ist mir eine Bürgschaft für dessen Gerechtigkeit und Billigkeit. Umgekehrt hat Preußen den Frieden, vielleicht deshalb mit geschlossen, um gegen Oestreich freiere Hand zu bekommen. Jedenfalls wird nun die Kieler Verschwörer=Clique vom Schauplatz abzutreten haben, die über Holstein und Schleswig, nicht minder aber auch über Deutschland, so viel Unglück gebracht hat.

Ihr getreuer —

Köbenhavn d. 12te Mai 1858.

S. T.

Hr. Professor Hjorth, K. af Dbr.

Engen kan mere end jeg beklage Fru Heibergs Bortgang fra Theatret, og saa have saa stor Grund dertil som jeg. Men skal der gjøres Noget i dette Anliggende, da maa det gaae ud fra Publikum, ikke fra En, der er saa meget Part i Sagen og saa meget interesseret i at hun, om muligt, forandrer sin Beslutning. Man tør vel forresten vente, at hendes bedste Triumph desværre vil tilbyde sig af sig selv, at Theatrets daglige Tilbagegang vil vise Følgerne af Det, der har tvunget hende til at resignere.

Med megen Paasjønelse, at Hr. Professorens i denne Sag har henvendt Dem til mig, og med største Agtelse

Deres

H. Hertg.

¹⁾ Mit sidste Brev til Hertugen, af 26de Februar 1848, står sidst i Bogen.

Berlin Jenner 47.

Min kjære Ven.

Nicht länger will ich es anstehn lassen Ihnen herzlich zu danken für das liebe Buch¹⁾ das Sie mir geschickt haben. Ja, wüßte ich so viel Dänisch es allein lesen zu können u. erlaubten es mir meine immer schwächer werdende Augen — nun aber werde ich doch, mittelbar, dazu kommen. Klärchen Steffens nehmlich, die viel Dänisch weiß, wäre schon seit längerer Zeit zu mir gekommen um mit mir zu lesen, wenn sie wohl gewesen wäre; jetzt ist sie es aber u. wird kommen u. mich in die Lehre nehmen. — Wollen sehen was noch aus dem Kinde werden wird. —

Ihre Wiedererscheinung nach so langen Jahren hat mir wohl gethan.²⁾

Sie hatten mich nicht vergessen und es thut dem Herzen wohl sich in freundlichem Andenken guter Menschen zu wissen, wenn man so glücklich ist daß wenn schon das eigentliche Gedächtniß schwächer geworden ist doch das des Herzens noch in aller Stärke ist — so daß was es einmal in sich aufgenommen auch fest darin geblieben ist.

Nun sagt Ihre schwache Veninde ein herzliches Lebewohl. Ihnen den Gruß meiner Louise³⁾ gebend u. den Dank Ihrer lieben Tochter für die hübschen Manschetten (Verbret udeglemt). Angelegentlich empfehle ich mich Ihrer Gattin u. Ihren Kindern.

¹⁾ Min Psalme-samling af 1843.

²⁾ Efter 25 År. På Hjemreisen fra Germanistforsamlingen i Frankfurt a. M., i 1846, gif jeg over Berlin for at se Hende, Cornelius, Waagen, Fr. v. Raumer, o. Fl.

³⁾ En ung Selskaberinde. — Fru Herz, som Fr. de Lemos, f. 1764, d. 1847; alm. beundret for åndelig og legemlig Sjøndhed, Søndinde, imponerende høj; Enke på 21 År efter en gammel anset Læge; hun så i sit Hus en talrig Kreds af Talenter, fra Dohm og Spalding til Fr. Schlegel og Humboldterne; inderlig Veninde af Skoleiermacher; blev Kristen, da hendes strenge Moder døde i 1817. Brød allerede ung umodhåftigen igjennem det strenge „Selskabs“ Barriere. Meget lærd, ej blot kundskabsrig, blev hun dog aldrig Skribentinde. Se også min Rejsebeskr.

Wenn Sie meine dänischen Freunde Sibbern, Derstedt, Ohlenfläger sehen, geben Sie ihnen meine Grüße mit der Bitte meiner in Gutem zu gedenken. Sie kennen gewiß Ström der hat mich auch diesen Winter besucht, nachdem er sehr lange nicht in Berlin war.

Nun wirklich Lebemohl.

H. Herz.

Christiania. 5 Novbr. 1862.

Herr Professor Hjort.

Jeg er i Sandhed stamfuld ved først nu, efter Modtagelsen af Deres sidste venlige Linier og medfølgende Brochure, at takke for det allerede ifjor Modtagne. Jeg opsatte at tilskrive Dem, til jeg havde gennemlæst Bøgerne, og det gif mig som det saa ofte gaaer, naar man først begynder med Udsættelser. Senere havde jeg haabet paa en Reise til Udlandet at komme udenom Kjøbenhavn og da personlig hilse paa Dem, men jeg kom til at reise directe til England, og først ankommen til dette Land, hvor jeg altid finder mig endog bedre end i mit eget, kunde jeg ikke løsrive mig derfra, før det blev saa seent paa Høsten, at jeg maatte skynde mig hjem den korteste Veie. Undskyld derfor min Forsømmelse.

De tilsendte Bøger har jeg læst med stor Fornøielse. Deres „Sendebreve“ ere sans replique. Plougs Proces er et godt Exempel paa den Frækhed, som er almindelig blandt Avisredacturer. Hvad der hos Andre kaldes Vresfølelse, kjende de fleste af dem ikke stort til. Jeg havde aldrig tænkt, at Ploug, der dog i enkelte Retninger har meget Talent, havde været saa ussel, at han aldrig vilde erkjende en Feiltagelse eller tilbagekalde en Fornærmelse, men derimod imod bedre Vidende fremturede i — og —, og kun stolede paa, at Publicum skulde glemme Begyndelsen af Striden, førend den kom til Ende. Hos os er desværre Saadant Regelen. Vi have for Tiden ikke et Blad, for hvis Udtalelser nogen forstandig Mand har Respect. Skal man nævnes i Aviser, ønsker man helst at blive

udstjældt. Jeg er glad ved at kunne sige, at jeg ofte paa denne Maade har været behandlet, og aldrig havt den Idmyggelse, at være godt omtalt i nogen Avis. Engang mørede det mig at skrive i Aviserne, idet jeg vejelviis benyttede den ene Avis for at angribe den anden. Om mange Gjenstande kunde jeg endnu ofte have lyst til at skrive. Men paa Grund af min Stilling og forskjellige Foretagender, hvori jeg er interesseret, maa jeg søge at afholde mig fra Collision med vor Presses smukke Repræsentanter, der, for at komme Een tilliis, søge at nedrive ikke alene ham selv, men ogsaa Alt hvad med ham staaer i Forbindelse. Deres Færd bringer mig ofte i Grindring en Scene i en fransk Roman: Jerome Paturot. Da Jerome bliver angrebet i Retten, siger hans Advocat til ham: „Si lidt til jeg kommer til Orde, saa skal De høre hvor jeg skal skjælde, og det ikke blot vor Modpart selv, men ogsaa hans Fader og Moder og Slægtninge og Alt hvad ham tilhører.“

Den i Sommer udkomne Begyndelse af Deres Ungdoms polemiske og æsthetiske Arbejder har det interesseret mig meget at læse. De forekommer mig dog at have været ubillig mod Baggesen, om man end kan forstaae Angrebets Heflighed af Tiden, da det blev skrevet. Deres Brev til Dehlenschläger overraskede mig meget. Skjøndt hvert Ord deri er sandt, kunde man dog ikke vente, at han selv vilde erkjende det. Hans Mangel paa Critik var vel en Svaghed, men hans Overbeviisning om Fortræffeligheden af Alt hvad han gjorde, var maastee nødvendig for at hans Genie skulde vedblive at trives. Jeg havde engang den Fornøielse personlig at kjende ham; endog hans naive Forfængelighed var elskværdig paa samme Tid som man ikke kunde bare sig for at lee af ham i sit Hjerte. Det var med en besynderlig Følelse jeg en Aften heroppe, da han var i sit elskværdigste Humeur, hørte ham tale om de gamle Tvistigheder, hvorom jeg i min tidligste Ungdom havde læst, som gamle Begivenheder. Han talte da selv med Kjærlighed

om Baggesen og sit første Forhold til ham¹⁾, og declimerede Digte af ham.

Hos os leve vi, forsaavidt vi holde os til vort eget Sprog, fast alene af hvad vi faae fra Danmark. Hvoraf kommer det, at aldrig en ordentlig Litteratur her vil trives? Vi kan aldrig blive quit den fordømte Norske Norskhed d. e. det raa og dumme Hovmod. For adskillige Aar tilbage, da Galningen Henrik Bergeland endnu var ilive, tilskrev jeg leilighedsviis en af Deres Digtere nogle Vers, som jeg endnu mindes, da jeg ofte maatte tænke paa, at hvad der dengang var Tilfældet, endnu fremdeles er det i ligesaa høi Grad. Jeg vil deraf tillade mig at anføre nogle Linier:

Hos os er Alting ferst og radicalt;
 Blandt noget Godt er mange Sider triste,
 Især er det for sund Forstand fatalt
 At see den Skjæbne, skjønne Kunster friste.
 Her kaldes smukt, hvad ellers kaldes galt,
 Her er omtrent som i en Daareliste.
 Man kunde see, hvis ei man maatte græde,
 Hvis Galstrib ei i Længden maatte kjede.
 Af, gjerne flygter dannet Smag og Sands
 Fra Norges Bildnis ned til Danmarks Have,
 Hvor der er mindre Skraal end her til Lands,
 Men meer af Biddets kostelige Gave,
 Hvor vel, som andetsteds, er broget Glands,
 Men hvor man ei seer Bøsser om at trave,
 Hvor Smagens og Critikens Stemme høres,
 Hvor ei et Bildsviin til en Afgud gjøres.

Det Bildsviin døde, men der er en heel Yngel igjen, og desværre det lader til der bestandig fødes flere. Og hvad der er det værste: skjøndt Faae i sit Hjerte lide dem, lader man dem hufere frit, og de ove et Slags Terrorisme. De ville ikke engang lade os more os ved vore dygtige Skuespillere, naar de ere fødte paa den anden Side af Gattegat; vi skulle

¹⁾ Dette kan måske senere hen bekræftes af et lignende Brev, som jeg er i Besiddelse af, fra en anden af de ældre Mænd i Christiania.

twinges til at glæde os i ret en Norst Klods paa Scenen, og jo større Klods desbedre. De Nogle, der ere gode — og vi have virkelig nogle meget gode — skal ligne formeget de Danske i Udtalen!

Dog, jeg er kommen ind paa Forholde, som vel ikke interessere Dem.*) Man er let tilbøielig til at glemme, at hvad der interesserer Een selv, ikke derfor kan interessere Andre; hvad der ærgrer os, kan Andre lee af — derpaa har jeg som Advokat faa ofte Exempel. Jeg vil derfor slutte, haabende De uden alt for stort Besvær vil kunne dechiffreere hvad jeg har rablet¹⁾ ned.

Schweigaard beder hilse og ligeledes takke for Tilsendte.

Med Høiagtelse

Deres hengivne

Roman.

*) Jo, i høj Grad sandelig!

Berlin 13 December 1816.

Beehrtester Herr Professor.

Sie haben mir durch Ihre gütige Sendung eine sehr angenehme Ueberraschung bereitet, und ich bringe Ihnen für die vielfachen Gaben, wie für die begleitenden freundlichen Worte, die ich gar wohl verstehe aber doch nicht in gleicher²⁾ Zunge zu erwidern wage, meinen herzlichsten Dank dar. Mit Vergnügen habe ich gesehen, wie vielseitig und mit welchem glücklichen Erfolge Sie als Schriftsteller wirken. Jede einzelne Ihrer Arbeiten hat für mich Anziehendes gehabt. Die von Ihnen bezeichneten Stellen in den „zweude Taler“ haben mich lebhaft in eine Zeit zurückverfest, welche uns deutsche Jünglinge auf das tiefste bewegte; sie erinnerten mich daran, wie ich im November 1819 Görres „Deutschland und die Revolution“ in einzelne Bogen zerlegt und unter meine Sachen zerstreut nach

¹⁾ Bogstaverne vare rigtignof meget små, men temmelig ens, og Stilen var ikke utydelig.

²⁾ Jeg havde nemlig skrevet ham til på Dansk, da han havde oversat større danske Skrifter.

Florenz brachte, und von dort an Niebuhr in Rom beförderte. (Es war ja auch die Zeit, wo ich Sie kennen lærte.¹⁾)

Ihre Sprachlehre wird eine bedeutende Lücke in meiner Bibliothek füllen; sie ist für das heutige Deutsch die einzige, die ich besitze; ich werde mich hinfort, wenn ich in der Praxis schwanke, schnell darüber belehren können, was die Theorie gebietet. Gestatten Sie mir dagegen als einem von Hause aus Niederdeutschen ein Paar kleine Berichtigungen zu den Mundartsproben S. 246. Es heißt richtiger *deepde* statt *tiefde*; mit *verlöf* st. m. *verlaub*; *schräpen* st. *schrabben*; *vertellen* st. *verzählen*; auch ist S. 247 *duwe* und *schmuud* (oder *fnuut*) gut Plattdeutsch, ich zweifle ob Oberdeutsch. Das geistliche Liebesbuch habe ich zunächst meiner Frau übergeben, und erfahren, daß es viele schöne und namentlich durch lebhafteste Bewegung ausgezeichnete Melodien enthält. Ich werde suchen, es hier bekannter zu machen. — Wegeners gelehrte Abhandlung über *Vedel* werde ich der Königl. Bibliothek, falls sie sie noch nicht besitzt, als von Ihnen kommend überreichen.

Verne hätte Ich Sie vor Ihrer Abreise noch einmal gesprochen. Eine Karte zur Sitzung der R. Akademie der Wissenschaften am 16. Octbr. traf Sie nicht mehr an. Auch that es mir leid, daß ich keine Karte mehr zu dem innern Raume der Aula austreiben konnte. — Der Philosoph oberhalb Richtenstein²⁾ war der Statistiker Dieterici, der die Stelle des abwesenden Dekans der philos. Fakultät, Lachmanns, einnahm.

Wie sehr würde es mich freuen, Sie wieder einmal hier begrüßen zu können. Komme aber ich nach Seeland, dessen Buchenwälder, Seen und Schlösser gar sehr mich locken, so sind Sie auf Ihrer stolz im See sich spiegelnden Akademie vor meinem Besuche nicht sicher.

¹⁾ Brevskriverens Onkel, den bekjendte Historiker Prof. Rüks, lå på Dødslejet i Florents; jeg, som boede i Hus med ham, plejede ham tilføls; Homeyer sendtes siden til Hjælp, og førte efter hans Død Enten tilbage til Berlin.

²⁾ Jeg havde i mit Brev spurgt derom, da den hele Række af Lærde, som sadde der, jo interesserede mig.

Vis dahin leben Sie wohl! Lassen Sie durch die politischen Händel Ihrer Neigung zu Deutschland und den Deutschen keinen Abbruch thun, und vergessen Sie unter diesen nicht Ihren Ihnen herzlich ergebenen

G. Homeyer.¹⁾

Wiborg d. 3 Febr. 1868.

Høitarsede, kjære Hr. Professor!

For Deres Bog har De faaet megen Utaf, og jeg maa strax bekjende, at jeg horer med til de Benner af Dem og Deres Bog, som maae mene, at der vel er Noget i denne Bog, som man kunde ønske udeladt, — Noget, som dog nok er kommet lidt for tidlig (et saadant ydre Hensyn har De selv meent, at der burde tages, — men Betimelighed horer til det, hvorom man altid har vanskeligere at blive enig —), men ogsaa (naar alene det indre Hensyn til Bogen selv gjøres gjældende) Noget, som ikke synes at have Betydning nok til at komme med. Saaledes troer jeg, at Lotte Dehlsenschläger, naar den Slægt er død, som har vidst lidt om hende, ikke mere vil have nogen Interesse. Der ere ogsaa adskillige Hentydninger til, hvad der var de Skrivende tilstrækkelig bekjendt, men af Andre ikke ret forstaaes, ikke heller altid ved Hjælp af Noterne, naar man ikke har det Skrift, hvortil der henvises, ved Haanden. Om alt dette maa der kunne være forskjellige Meninger. Men om der da og bliver noget tilbage, hvorom de Fleste vilde mene, at det med Grund kunde ønskes anderledes, saa er dog den store Uret begaaet, at man over det, man ankede paa ved Bogen, har overset Bogen selv, at man saa omtrent kun har holdt sig til Feilene, omendstjøndt vi feile Alle i mange Stykker, og med saa stor Hefstighed er falden over de Synder, som man uidentvilt selv er meget tilbøielig til at begaae i andre Retninger. Fra disse uventlige Udtalelser gjør Kundv. Mynster

¹⁾ Er nu anset juridisk Prof. og Skribent, Godssejer i Pommern, Geh.-Råd, Medlem af Preussens Højeste-Ret, af Herrehuset, o. a. m.

en Undtagelse, som ret har glædet mig. De veed, hvor megen Glæde jeg har af denne Slags Samlinger, og den har jeg havt i fuldt Maal igjen af Deres Bog. Jeg maa af et oprigtigt Hjerte bringe Dem min Tak for, at den er bleven til, og jeg kan sympathisere med en Ven, som har nitret, at han nu ikke engang vilde undvære det, hvorom han dog mener, at det helst maatte være holdt tilbage. Der er i ethvert Tilfælde saa overveiende store Partier, hvor man aldeles ikke har med Noget af det Omtvistede at gjøre, f. Ex. den saa nderst tiltrækkende Samling af Fru Hegerm.-Lindencrones Breve. Naar jeg særlig nævner denne Afdeling, da er det, fordi jeg her har gjort Bekjendtskab med en Dame, som jeg i Forveien omtrent kun kjendte af Navn, som her træder saa aabent og klart frem i sin hele aandrige og dog saa reent menneskelige og kvindelige Elskværdighed, som det kun var muligt i Breve, skrevne af hende selv for kun at læses af den ene Ven, og som man nu dog maa takke ham for at have ladet Andre læse. Ogsaa i Hauchs Breve har jeg paa en Maade gjort et første Bekjendtskab med Forfatteren. Og om dette end ikke gjælder om Wynsters og Fogtmanns, er her dog kommet saa Meget til, som man i Forveien ikke havde og er glad ved at faae med (K. Wynster har i sin Faders Breve her fundet, hvad han ikke havde i sin egen Samling: „Wynster som Embedsmand“). Foruden de større Samlinger fra een Haand er her endnu Mere, som man maa skjønne paa, f. Ex. de allerførste, Deres Faders saa høist characteristiske. Kjære Hr. Professor! der vil nok komme en Tid, da man vil vide at vurdere Deres Bog, og den er upaatvivlelig allerede kommet for Mange.

Med gjentagen Tak for al den Venlighed De viser mig, forbliver jeg Deres med sand Hoiagtelse hengivne

O. Raub.

Viborg d. 7 August 1868.

Allerede for længere Tid siden skulde jeg have takket Dem, høitærede Hr. Professor! fordi De saa jevnligt giver mig

Prøver paa, at De tænker venligt paa mig, og da tillige udtalt min Glæde over, at De saa vel har overvundet det sidste Sygdomsanfald og er vendt tilbage til Deres gamle Arbejder. Det Sidste, jeg fik fra Dem, var et Vidnesbyrd om, hvor vidt De er kommen med den nye (8de) Udgave af Deres danske Læsebog. Det var vistnok heldigt, om der var et ikke for stort Antal af gode Læsebøger, hvorimellem Valget stod aabent; men dette kan ikke opnaaes i vore Dage. Det vrimler af Læsebøger, hvoraf den ene skal være bedre end den anden, og Raude-moderne overfømmes hvert Aar af nye, hvorom vi her dog for en stor Deel tillade os at mene, „at der er ikke Brug for dem i dette Stift“. At endog de bedre iblandt disse ikke kunne blive til uden ved at tage fra deres Forgængere, ligger vel i Sagens Natur; men at dette skeer saaledes sans façon¹⁾, er ganske vist ærgerligt og uanstændigt, og kunde vel mangen Gang ligefrem paatales som Plagiat.

At jeg nu først skriver disse Linier, har sidst sin Grund i en Reise paa 5 Dage til Seminarieexamen, — den sidste; thi herefter skulle Seminarierne jo lade deres Elever møde ved den almindelige Skolelærerexamen. I et Par Ord, jeg sagde til Afsted, søgte jeg at faa den bedste Side af Sagen frem: den, at Blikket skulde blive mindre vendt udad, end indad, mindre til den Form, hvori Gjærningen maa fremtræde som affluttet, mere til Varsenet. Men jeg maatte tilføie, at det vilde beroe paa, hvorledes Eleverne faa toge Sagen; thi i Hjertet er jeg enig med dem (f. Ex. Seminariets Lærere), som finde Forandringen meget betænkelig, ligesom den vel og er meent som det første Skridt til at faae Seminarierne affkaffede. Der er vel ingen Tvivl om, at en Examensdresfur kan faaes langt billigere og i kortere Tid, og dette vil man snart fatte. De, som ere komne ind paa Seminarierne, men ikke holde af

¹⁾ figter til en Hr. Magens Man, i en meget ensidig skjønt meget brugbar Læsebog, han lavede ifjor. Jeg mener ligeledes, at sålænge Forgængeren tillige er en Sidegænger, o: også bruges i Skolerne, så er Manet aldeles lastværdigt.

den Anstrengelse, som her fordres, vilse jo igjen gaae deres Bei, og naae Maalet førend de, som blive troe. Disse vilse kun være de, hvem det ligger paa Hjertet, ikke blot at kunne præstere Noget, men at blive til Noget. Allerede iaar er Antallet af de Indmeldte (jeg troer, ikke blot ved Ranum Seminarium) mindre end i de foregaaende Aar. Det gjælder nu dobbelt om, at der ved Seminarierne have de rette Kræfter, og at ledige Pladser (f. Ex. nu snart ved Johnstrup Sem.) blive godt udfyldte.

Den forestaaende Kirkecommission hører heller ikke til det, jeg tænker paa med Glæde.

Her hos mig staaer Alt omtrent ved det Gamle. Sommeren fører en Deel fornoielige Besøg med sig, navnlig Børnene, af hvem jeg har eller har havt de Fleste. Ved min Hjemkomst igaar Aftes traf jeg for første Gang tillige et Barnebarn.

Med en ærbødig og venlig Hilsen til Deres Døttre forbliver jeg

med sand Høiagtelse

Deres ærbødigst hengivne

O. Raub.

Niborg d. 8. April 1869.

Høitærede Hr. Profesfor!

Modtag en hjertelig Tak for det Benskab, De har viist mig ved at lade mig saa snart læse, hvad hermed følger tilbage, som angaaer en Mand, der har havt og har en saa stor Betydning for mig og min hele Livsretning! Tak ogsaa for, hvad De i Anmærkninger og Tillæg har bidraget til at stille ham og det Omhandlede i det rette Lys! Forhandlingen om Psalmebogen — for at nævne noget Enkelt — har interesseret mig meget. Tillad mig blot den Bemærkning, at, uagtet De har Ret i, hvad de siger om et Tillægs Stilling til den gamle Psalmebog, saa har efter min Erfaring dette Tillæg dog beredt Veien for en ny Psalmebog ved at gjøre Trangen følelig paa samme Tid, som det i et indskrænket Maal tilfredsstillede den.

Seg troer, at uden denne Forberedelse havde den nye Psalme= bog ikke fundet saa almindelig Indgang, navnlig hos Land= almuen, som den har, medens den selv vel endnu maa betragtes som en Forberedelse til noget endnu Bedre, naar dets Tid maatte komme — ikke altfor snart og overilet.

At der iblandt Mynsters, som oftest saa træffende, men undertiden vel skarpe Domme ere nogle, som forekomme mig lidt for tidligt at være blevene offentliggjorte, og af ham maa= skee aldrig være tænkte at skulle blive det, bør jeg ikke fortie.

Deres

ærbødigst hengivne

O. Raab.

Kjøbenhavn d. 6 Februar 1830.

Gode Hrr. Professor!

Seg skylder Dem endnu Taksigelse for Deres sidste inter= essante Meddelelse til mit Blad. — J. E. Heibergs *Katerna= Magica=Angreb* paa *Dehlenschläger* fik den bedste Retorjion ved *Wilsters Doubletter*. Seg kan ikke sige Dem, hvormeget Folk heri Byen har længtes efter *Wilsters Svar* paa den *Heibergske Epistel*; fra Uge til Uge har man ventet det, og der er ikke gaaet en Dag hen uden at jeg jo har hørt Spørgs= maal derom. Nu er man nærved at opgive Haabet derom¹⁾.

Hauchs *babyloniske Taarnbygning* har ikke almindelig gjort den Virkning, man maatte have ventet sig. Man vil deri finde for megen *Forbittrelse* og for liden *Bittighed*²⁾. Den litteraire og ulitteraire Masse vil lee; den bryder sig hverken om Sandheden, eller om selve Sagen, der omhandles; derfor er *Heiberg* saa ganske dens Mand.

„*Isabella*“, vil De have mærket, er den *Stræng*, der falder *Heiberg* vanskeligt at røre ved. Han har lovet sine gode

¹⁾ Et sådant Svar udeblev; og det var ganske rimeligt, da hine *Doubletter* allerede indeholdt et Svar.

²⁾ Sml. disse *Brevs* 1ste Saml., S. 288.

Benner en Gjendrivelse af den „Sludder“, at han skulde være Plagiator; men endnu er der ikke kommen nogen.

Tillad mig, Hr. Professor! et Spørgsmaal. Jeg ønskede gjerne, naar Et eller Andet af Mærkelighed passerede ved Sorøe Akademie, da saa hurtigt som muligt at have en lille Artikel derom under min Nyhedspost, tilligemed de Digte, deslige Anledninger maatte fremfalde. —

Hvis Hr. Prof. Hauch ikke har anden Bestemmelse med den Tale, der blev holdt ved sidste Sorøe-Fest¹⁾, kunde jeg have stor Lyst til at fornemme hos ham, om han ikke vilde overlade den til mit Blad. Jeg har hørt den omtalt som et særdeles interessant Product og dens Indhold staaer jo ingenlunde i Modstrid med Bladets Tendents. Som fortrolig Ven af Prof. Hauch vil De vist let kunne erfare hans Tanker i den Henseende.

arbeddigst

A. P. Punge.

Kjøbenhavn, d. 27 Januar 1835.

Gode Herr Professor!

Jeg skylder Dem endnu Svar paa Deres sidste ærede Brev; men mine mangehaande Syssler, der fra Nytaar igjen ere blevne forøgede med Contoirforretninger maae tjene mig til Undskyldning. Det gjør mig ondt, at De ved den —ste Boglades Ufetterrettelighed savner saa mange Nummere af mit Blad²⁾. Vil De tjene mig i at opgive mig, hvilke de Nr. ere, De ialt mangler af forrige Aargang; jeg skal da — hvis jeg selv har dem, da enkelte aldeles fattes mig — lade dem fremsøge og sende dem sammen under forseglet Convolut. Det

¹⁾ Om Naturvidenskabernes Værd og Viemod, Tale d. 28. Jan. 1830. Se Blandinger fra Sorø, Første Hæfte, S. 1—15; et Tidsskrift, hvis Medudgiver Hauch blev fra 6te til 10de Hefte.

²⁾ Thi med Posten, som nu, kunde man den Gang ingen Blade få. Eml. den Titel, som Berlingske Tidende endnu den Dag i Dag fører, og Krit. Bdr. Pol. Ufd. S. 191.

vilde være sikrere, om for Fremtiden nogen Privat heri Staden kunde modtage Deres Exemplar til Dem og affende det, hvergang der gaar Veilighed. Det bliver regelmæssigen hver Dag leveret i Bogladen; men man kan ikke være sikker paa, om det virkelig affendes. Den Interesse, De bestandig har viist for mit Blad, giver mig Anledning til at bemærke, at dette i den sidste Tid har faaet et saa stærkt Sving iveiret med Hensyn til Abonnenttallet, at det nu tæller over 1000, en betydelig Forøgelse siden forrige Aarsaar, da det talte 550. Det medfølgende Søndagsblad (som ogsaa staaer til Deres Tjeneste), har ligesaa mange. Det er naturligt, at den friere Discussion af offentlige Anliggender er den nærmeste Grund til denne forøgede Interesse fra Publikum's Side.

Erbødigt

A. P. Kiunge.

Kjøbenhavn d. 9 Nov. 1839.

Høifstarede!

Idet jeg bringer Dem min forbindtligste Tak for den høist interessante Artikel om Hauchs Roman¹⁾, troer jeg at skulde den Belvillie, De vedbliver at vise mit Blad, at meddele Dem en noget nøiagtigere Fremstilling af dette's forandrede Forhold i Henseende til et Par af dets forrige Medarbeidere, end De af offentlige Beretninger desangaaende kan have erholdt. — Det er Dem vel bekjendt, at D. Lehmann, Gjødvad og Wesfely have undraget Kbhvnsposten deres fremtidige Assistance for med Prof. David og Christensen at fortsætte „Fædrelandet“²⁾

¹⁾ En polsk Familie. Se Krit. Vdr. Lith. Afd. Bind 3. S. 203—15.

²⁾ D. 1. Oct. 1839 begyndte David en „Ny Række“ af sit Ugeblad Fædrl. i ubestemt Fordeling, men han nåede kun til Nr. 19, d. 3. Dec. På den Dag døde Frederik VI, og med stor Raskhed begyndte så hine Fem det nuværende Fædrl. d. 7. Dec. — Den 1. April 1840 indtrådte Monrad for David (under elegante Assfedsbilsener). Den Ansvarlige var B. Christensen til 28. Mars 1841; så Lehmann til 13. Mai s. A.; så optoges E. Ploug til Redaktør, medens Gjødvad fra 1. Juli af blev ene Ud giver. Til sidst nævnedes G. og Pl. begge som Ud givere, medens Ploug forblev den Ansvarhavende. Enkelte Dekorationsværlinger, s. Ex. at B. A. Hansen toges til Ansvarhavende fra 1ste Juli 1843 til 4de Sept., forbigåes her.

som Dagblad; men De vil maasse ikke have bragt i Erfaring, at man først til mig henvendte en Proposition. Denne gik i det Bæsentlige ud paa, at jeg skulde leie mit Blad til Lehmann, Gjedwad, Christensen og Westfely for en Tid af 5 Aar mod en aarlig Leiesum af c. 1000 Rbd., og efter hiin Tids Udløb afstaae til de 2de Forstnævnte min halve Eiendomsret over det, hvorefter Udløsning af Sameiet skulde kunne skee paa en nærmere bestemmende Maade til den, der bød høiest. Jeg afslod dette Forslag, som, om det end muligviis kunde blive fordeelagtigt for mig i pecuniær Henseende, vilde bringe mig i et Afhængigheds- og Uselvstændigheds-Forhold, hvori jeg ikke vilde sætte mig, og stillede derimod det Contra-Forslag, at jeg vilde dele med de nævnte 4 Herrer Styrelsen af Bladet indtil Udløbet af min Censurtid (April 1842), i den Tid kun forbeholde mig det tilbudne Beløb aarlig, og da afgive en Actieret forholds- mæssig til det forøgede Udbytte, som man var gaaet ud fra at ville bringe Bladet op til. De 4 refuserede dette, og gjen- toge som Ultimatum deres første Proposition med Tilføiende, at de, hvis jeg ikke antog den, vilde offentliggjøre, at de ikke længere medvirkede ved Kjøbenhavnsposten og derpaa udgive et nyt Dagblad. Denne Art af moralsk Tvang var jeg langt mindre villig til at underkaste mig, og ved at gjentage mit bestemte Afslag tog jeg nu mit Contra-Forslag tilbage. Dette er i muligste Rørhed hvad der er passeret i denne Sag. Jeg behøver neppe at bemærke, hvor høiligen jeg beklager Tabet af en saa dygtig Medarbejder som Lehmann (Gjedwad skrev selv kun faare lidt og Westfely næsten udelukkende om Bankens Anliggender og ikke altid populairt), og hvor fuldtvel jeg ind- seer, at Concurrencen af et nyt Dagblad i samme Retning som Kjøbenhavnsposten vil gjøre mit Blad Afbræk; men da det aldrig har været min Agt at gjøre Bladet til en blot Si- necure for mig og da min Uafhængighed er mig langt kjerere end pecuniær Binding, vil jeg, hvad Tab mit Afslag end maatte volde mig, dog aldrig fortryde det. De har sikkert fulgt Bladet opmærksomt, ogsaa siden hiint Frafald, og vil

kunne bedømme ihvorvidt det er gaaet tilbage; at det hverken har svigtet Farve eller Principer, vil De ialtsald vist indrømme. De Anker, som De vistnok ikke uden Føie har fremført imod dets Indhold nu, kunde i ikke ringere Grad fremføres imod det tilforn. De Vanstueligheder, der ere uadskillelige fra Udgivelsen af et Dagblad og Dag for Dag at finde Stof dertil, maae altid tjene til nogen Undskyldning. For Diebliffet har det en dobbelt vanstuelig Stilling, idet at Mange, i den Forudsætning, at nu andre, mindre kjendte og maaskee mindre dngtige Hænder styre det, ere langt mere tilbøielige end tilforn til deri smaaligen at søge formeentlige Misgreb. Det har fra de frafaldne Medarbejderes Side heller ikke manglet paa Forslag til dets tilbageblevne, naturligviis for dem bekjendte stadige Medarbejdere om ogsaa at trække sig tilbage fra det, og jeg veed navnlig den 3de, man har villet vinde ved fordeelagtige Tilbud, under den udtryffelige Betingelse, at de strax skulde ophøre med al Medvirkning ved Bøhposten; men Ingen af dem har entrettet derpaa. Det er nu min Agt fra Nytaar at give Bladet en Udvidelse, hvorved hvert Nr. vil komme til at rumme noget Mere end hidtil, og saavidt muligt at sørge for en større Livlighed og Variation i Indholdet. Dertil udkræves imidlertid Medvirkning af Flere. Jeg har idag henvendt mig til Prof. Hauch med Anmodning om at han, naar han maatte føle sig opfordret til at yttre sig over en eller anden Gjenstand, da ogsaa vilde vælge mit Blad til sit Organ, og jeg nærer det Haab, at De venstabelig hos ham vil understøtte dette mit Ønske. At jeg har sat ikke ringe Værdi til Deres Brev, veed De alt af mine Breve, og det vil glæde mig ret meget, snart igjen at høre fra Dem. De undskyldte, om jeg i disse Linier maaskee altfor meget har gjort Krav paa Deres Opmærksomhed for Bladets mere private Anliggender; Grunden hertil var den Interesse, De saa umiskjendelig har vist for det, og som jeg haaber det heller ikke for Fremtiden skal blive uværdigt til.

Erhødigst

A. P. Kiunge.

E. Sk. Breve og Pakter, Kbhposten vedkommende, beder jeg Dem, forsaavidt de ikke maatte indeholde Noget mig privatim vedkommende, at adressere til Redacturen Hr. Grüne ¹⁾ (Pilsstræde Nr. 83, 1 Sal); i alle Tilfælde ville De lade dem være ufrankerede.

Kjøbenhavn d. 12. Juni 1856.

Velbaarne Hr. Professor!

Der skulde ikke være hengaact faa mange Dage, inden jeg takkede Dem for Deres interessante Gave²⁾ og det venlige Brev, hvormed den ledsagedes, hvis jeg ikke, dengang Brevet kom til mit Huus, havde været fraværende paa en Reise til Helsingør, og hvis jeg ikke efter min Hjemkomst havde troet, at jeg snart vilde finde Leilighed til, hvad jeg ønskede, at takke Dem mundtlig. Jeg er destoværre i disse Dage i den Grad overvældet med Consistoriefager, Examensarbejde og Examensforberedelser og med opsatte Erklæringsfager i Skoleanliggender, der skulle gjøres færdige i den korte Tid, der ligger før Afgangsexamens Begyndelse ved Skolerne, at jeg, saameget mere som jeg under denne Mangfoldighed af forskjelligartet Arbejde er bleven noget træt og angreben og arbejder langsommere, maa opgive Tanken om i de næste Dage, maastee i den hele Tid før min Skolereise, at gjøre andre Gange' end Forretningsgange. Jeg vil da ikke opsatte at udtale, at det har glædet mig at modtage et Vidnesbyrd om min Færd som Præsident i Rigsraadet af den Bestaffenhed, som det, De har givet mig, fra en Mand, der ikke har nogenstomhelst Foranledning til her at tale anderledes, end han tænker, selv om øieblikkelig Belvillie har bragt ham til at udtrykke sin Dom i stærke Ord. Jeg modtager Vidnesbyrdet, hvad min Bestræbelse og Villie angaar, med nogen Følelse af at have fortjent det; af Dygtighed og Evne, til at gennemføre hvad jeg vilde og foresatte mig, veed jeg, at der savnedes meget, men jeg har an-

¹⁾ Den så nøjagtige Ersew siger, at Gr. blev Red. i 1846, men han blev det formelig d. 14. Juli 1845, efterat, fra 5 Sept 1843 af, S. Davidsen og ngl. Andre for et Syns Skyld havde heddret det, samt få Dage før tillige Udgiver.

²⁾ af et par af mine Skrifter.

vendt hvad jeg befad, i den Sags Tjeneste, som jeg havde lovet redelig at fremme, og det er mig kjært, hvis hos Billigtømmende den gode Billie har ladet Manglerne træde i Baggrunden. Jeg takker Dem for, at de har villet styrke Troen paa hos mig¹⁾.

Med den ærbødigste Høiagtelse
J. N. Madvig.

Stockholm d. 16. Mars 1868.

Herr Professor,

För omkring 10 dagar sedan hade jag äran emottaga Herr Professorns bref af den 28de sistl. Februarii, äfvensom den dervid fogade brefsamling. Jag borde längesedan derföre hafva uttalat min store förbindelse och erkänsamhet, men hela den nu förfutna weckan har varit uptagen af budget-debatten, och efter 10 å 12 timmars daglig Session i Kamrarne äro ej många stunder öfriga för läsning och brefskrifning. Läsningen af Herr Professorns bok har dock utgjort min hwila och recreation om aftnarne, — så mycket som den nödvendiga tidnings-läsningen medgifvit, — och jag begagnar nu en i öfrigt temligen sysselsatt Söndag för att afbördas min tacksamhets-skuld.

Jag har af gammalt en stor förkärlek för brefsamlingar; ock tror mig äga de mästa, eller åtminstone de bästa, Epistolographer, från Ciceros till senaste tider. Intet är af mera Kultur-historiskt interesse än dessa samlingar, som dertill hafwa den stora fördel att kunna återläsas så ofta som häldst, och att kunna likawäl fylla användandet af en kort ledig stund, eller långa lediga dagar, och der ämnet och stylen ofta täfla om företrädet. De stora moderna mönstren: Mdme de Sévigné, Voltaire, Horace Walpole, Byron, Goethe, Heine m. fl. äro verkliga Exemplaria græca, hvilka med nytta kunna dag och natt rådfrågas.

¹⁾ Den, som fra tidligste Tid har fulgt denne så udmærkede Mandts Udvikling, vil dette Exempel på sin Stil i ikke ringe Grad tilfredsstille.

Att utgifva samtliga bref är emedlertid en wanskelig sak, och som aldrig aflöper utan en storm mot Utgifvaren. Han må wara aldrig så samwetsgrann i uteslutandet af hwad som kan wara anstötligt: få blifwa alltid de som med nöje se i tryck hwad de för många år sedan i förtroliga bref yttrat; och äfven de efterlefwande äro wanligen i detta afseende ganska granntyckta. För ingen är obekant, att detta är en ganska ömtålig sak, och hwar och en utgifvare, ej endast af andras, men äfven af sina egna bref måste wara derpå beredd, och noga hafva upgjort räkningen med sig sjelf, innan han frivilligt störtar sig in i den polemik, som här af ovilkorligen måste uppstå.

Jag är öfvertygad att detta äfven varit Herr Professorns händelse, och att en noga pröfning och ransakning föregått utgifvandet, och att resultatet deraf varit: Deo committe futura! Huruvida det bästa bemödandet i detta afseendet alltid lyckats, detta saknar jag nog personal- och lokal-kännedom att bedömma; men hwad jag wet är, att för en opartisk och på afstånd stående person, som mig, boken är ej endast ganska underhållande, men äfven ganska lärorik, och förtjenar en utmärkt plats bland samlingar uti enahanda ämnen. Om, som jag förmodar, Herr Professorn ej låter afskräcka sig af gensägelserna, skall det blifwa mig en verklig glädje att taga kännedom äfven af den lofvade fortsättningen. Om dylika publikationer galler i högsta grad Ciceros: Senectutem delectant.

Jämte betygande af min upriktiga erkänsla, ber jag att få förnya uttrycket af min fullkomligaste högaktning.

Manderström.

b. 1 Nov. 1829.

Overbringeren af denne Billet, Dr. Bowring fra London, anbefales herved paa det Bedste til Deres Godhed, fiære Hr. Professor. Det er en Mand, som vil interessere Dem. Han forstaaer alle europæiske Sprog; har udgivet Anthologier af

flere, og har her samlet til en dansk, i hvilken han vil bekendtgjøre Oversættelser af danske Poesier. Desuden er han Redacteur af Westminster Review. Her har han funden almindelig Bifald. Hav den Gudhed at lade ham see Mærkværdighederne i Sorøe, at hilse den gode Frue fra mig, og at give Bispedrengen et Kys i mit Navn¹).

Deres
(Fr.) Münter.

20de Februar 1841.

Naar ieg endnu ikke har besvaret Deres Velbaarenheds Skrivelse, saa ligger Grunden deri, at ieg hver Løverdag i de sidste Uger har næret det Haab at kunde komme bort paa 2de Dage for at besøge min Datter i Sorø²), og der mundtlig besvare Deres Brev. Men desværre Tiden har ikke villet tillade det.

Jeg havde for længe siden anmeldt Deres lille Skrift³), naar det ikke indeholdt eet og andet, som ikke kunde forbigaaes med Taushed — Oprigtig talt, ieg havde ikke ventet slikt et Forsvar af Dem, som ikke stemmede med de Yttringer som forekommer i de smaa Artikler hvilke de behagede at sende mig til min Avis — Jeg er selv en frisindet Mand, men ieg kan ikke finde mig i, at man vil bortraisonnere Eden, og finder det høist farligt naar man blot forsøger derpaa. Undskyld at ieg taler aabent, men det har gjort mig ondt, at finde i Skriftet et saa delicat Punkt berørt, som efter min Overbe-

¹) Min Søøn Frederik, fød den 21de Maj 1827, Sorø Akademies Indvielsesdag, og samme Dag døbt i Sorø Kirke, unanimo consensu imellem alle Vedkommende, af Biskop Münter; nu Politiasistent i Kjøbenhavn.

²) gift med Prof. Dr. Heinrichsen.

³) Tvende Taler, holdne ved Sorø Akademies årlige Fest i 1828 og 1840. Her afhandles i en Anmærkning (S. 65—75) Umueligheden af at opfylde Em bedøden efter Bogstaven, eller uden Fortolkning. Men Grunden for Fortolkningen og Graden af Figurligheden i Udtrykket ere ingensteds med fuld Nøjagtighed angivne i Eden. Men hvad måtte følge deraf med Hensyn til Rescriptet af 31te Octbr. 1840?

visning ikke lader sig forsvare. Imidlertid skal Deres Oplysninger om Koruhandelens hæderligen blive omtalt enten i Avisen eller i Slutningen af mit store Skrift.

Beg flutter med Agtelse.

Deres

Nathanson.

München den 11ten Sept. 1824.

Gerade um 8 Tage jünger als ein volles Jahr erscheint diese Antwort auf Ihren freundschaftlichen Brief vom 4ten Sept. 1823. Das mögen Sie, verehrter Freund, nicht übel nehmen. Ist Ihr Brief durch ein Buch über Jahr und Tag aufgehalten worden, so mag ein ähnliches Recht auch der Antwort gelten. — Ich habe in dieser Zeit an mehr als Einem Buch, wenigstens mittelbar, gearbeitet, indem ich die Acten machen musste, die dann als Buch gedruckt wurden. Als eine Probe davon, und als einen Beleg meines Entschuldigungsgrundes, schicke ich Ihnen, durch Ihren glücklichen Landsmann und Freund (?) v. Grosching ein Exemplar eines solchen Werkes, aus dem Sie sehen werden, dass ich die Zeit zum Antworten wenigstens nicht verschlafe. Inzwischen habe ich nicht nöthig, meine ganze Entschuldigung hierauf zu gründen. Brief und Buch von Ihnen — für beides vor allem andern meinen verbundensten Dank! — sind nicht früher als nach der Ostermesse in meine Hand gekommen. Die gute Gelegenheit der Messversendung war also einer unmittelbar zu schickenden Antwort abgeschnitten, und ich musste, da ich doch auch mit einer Art Buch antworten wollte, auf jeden Fall die Michaelis-Messe abwarten. Zum guten Glück findet sich jetzt eine ungleich bessere Gelegenheit, da Hr. v. Grosching die Güte hat, Antwort und Zugabe an Sie mitzunehmen. Sie werden beides unverstiegelt erhalten, weil dies die Mautordnungen¹⁾, die Hr. v. Gr. passiren muss so wollen.

¹⁾ Die Mauth er i Sydtydskland, især i Österrig og Bayern, det almindelige Ord for Told.

Nun zuvörderst meinen besondern Dank für die ausführliche Mittheilung über Ihre ganze Lage. Sie haben mit Recht vorausgesetzt, daß keiner Ihrer hiesigen Freunde wärmeren Antheil an Ihrem Schicksal nehmen, als eben ich. -- Insofern ist auch Ihre Nachricht sicher an den rechten Mann gekommen. Ich habe sie aber Ihren übrigen Freunden allen mitgetheilt, und darf Ihnen von allen warme Theilnahme an Ihrem Glück versichern. Ganz ohne Nachrichten von Ihnen waren wir indeß doch nicht geblieben, da seitdem mehrere Ihrer Landsleute uns besuchten (Wagner und Krarup vorzüglich), die uns alles, was Sie angien, berichten mußten. Besser aber wissen wir es doch aus Ihrem eignen Briefe. Ganz vorzüglich hat mich Ihre umständliche Beschreibung der Akademie, an der Sie lehren, interessirt. Ihre Lehrstelle dabei mag Ihnen wohl viel zu thun geben, aber sie gewährt Ihnen gewiß auch eben so viel Freude durch den Einfluss auf die Bildung angesehener Jünglinge in der bildungsreichsten Lebensperiode. — Aber Ihre Beschreibung läßt mich vermuthen, daß man dort nicht weniger als bei uns im Lehrplan und in den Verordnungen unsicher über Zweck und Mittel der Bildung auf dieser Lebensstufe seyn mag. — Das liegt aber in der allgemeinen Bildungskrankheit unsrer Zeit, und läßt sich zwar im Einzelnen einigermassen abwehren, im Allgemeinen aber muß man nolens volens mit dem Strom schwimmen¹⁾. — Daß wir uns über die Nachrichten von Ihrem häuslichen Glück vor allem andern mit Ihnen gefreut haben, bedarf keiner besondern Versicherung. Sie waren ein glücklicher Bräutigam das erste Jahr nach Ihrer Heimkehr; — der Frau v. Thiersch ist dies, nach Ihrem Verlangen ausdrücklich bemerkt worden!²⁾ — und jetzt sind

1) N — var Forfatter til et fortrinligt Skrift, just passende for sin Tid, nemlig: Der Streit der Philanthropismus und Humanismus in der Theorie des Erziehungs-Unterrichts. 1808. 359 S.

2) Fos Filologen Friedrich Thiersch, gift med en meget lidlig Datter af Teologen Köppler i Gotha (engang meget yndet her i Danmark), havde jeg under mine tre Ophold i München „einen traulichen Zu-

Sie längst ein glücklicher Ehemann und, was noch mehr sagen will, auch ein glücklicher Vater. Da ist nichts weiter für Sie zu wünschen als Bestand und Fortgang dieses Glückes.

Zum schuldigen Dank für so viele und angenehme Nachrichten sollte ich nun billig Ihnen auch eine recht umständliche Beschreibung von dem Befinden aller Ihrer hiesigen Bekannten machen. Das Alles werden Sie aber ohne Zweifel vollständiger und lebendiger, als ein Brief es vermag, durch Hrn v. Grosching mündlich hören können, der eben diesen Cirkel Ihrer hiesigen Bekannten ebenfalls kennen gelernt hat. Doch will ich, um wenigstens nicht in den Verdacht blosser Bequemlichkeit zu fallen, Ihnen von uns und den von Ihnen ausdrücklich genannten Personen Einiges schreiben.

I. Roth¹⁾ hat sein Haus ganz nah neben dem unfrigen, in dem Sie uns zuletzt gesehen haben, und das seit 3 Jahren mein Eigenthum ist, aufgebaut, und lebt darin mit seiner Frau und 6 Kindern ausschliessend sich, seiner Familie, einem ganz engen Kreise vertrauter Freunde, seinen Amtsgeschäften und vor allem andern seinen Forschungen, wie Sie es kennen. Seine Ausgabe von Hamanns Werken ist bereits bis zum 6ten Band fortgerückt, und 2 Bände Jacobischer Briefe, mit einem dazu bestimmten Umriss von Jacobi's Leben, werden die nächste Messe erscheinen. II. Thiersch hat seine Reise nach Italien glücklich vollbracht, und ist jetzt mit Verarbeitung der eingesammelten Schätze beschäftigt. Auch er hat sich ein eignes Haus in unsrer nahen Nachbarschaft (neben dem chemischen Laboratorium, das der Akademiker Vogel²⁾, Schlichtegrolls³⁾ Tochtermann, bewohnt),

fluchtsort". Men da jeg kom igjen 36 År efter, krævede han mig stante pede til Regnskab, hvorfor Danmark ikke vilde være Lydslands Admiralstaat, o. s. v. Han bad mig vel strax i Selstab, men som flådedrukken styede han mig dog.

1) Friedrich Roth, et Rjærne = Exemplar af en Svaber. Udgivelsen af Hamann endte i 1843 med 8de Bind. Han læste de græste Tragikere, som vi læse Goethe og Schiller, var F. H. Jacobi's Husven og Udg. af fl. Bind af hans Werke, tillige dueilig Embedsmand.

2) En Remiter. 3) Den velbekjendte Retnologist.

gekauft. Seine Familie hat sich vermehrt; er hat jetzt 2 Söhne und 2 Töchter. — Sein Heinrich, nach dem Sie ausdrücklich fragen¹⁾, ist noch ein geistig ausgezeichnetes Kind, hat aber seit Jahr und Tag an dem einen Bein eine Lähmung, die bis jetzt durch kein Mittel (auch durch das Bad Gastein nicht, in dem sein Vater diesen Sommer mit ihm war), ganz gehoben werden konnte. Den Ältern ist dies ein grosser Kummer; doch haben sie in dem geistigen Fortschreiten und übrigen körperlichen Wohlbefinden dieses Kindes, so wie durch das fröhliche Gedeihen ihrer andern 3 Kinder, Trost und Ersatz. III. Kopp²⁾ hat seine Frau verloren. Sie starb ganz plötzlich, wenige Stunden nach ihrer 2ten Entbindung; das Kind aber, eine Tochter, lebt und ist die ganze Freude ihres Vaters. IV. Wiebekings³⁾ haben ihren jüngsten Sohn, der in dem hiesigen Erziehungshause war, im letzten Winter verloren. Frau v. Köhler⁴⁾ (die ich von Ihnen, nach Auftrag, besonders begrüßt habe, und die Ihnen besondern Gruss freundlichst erwiedert) und der kleine Franz, der Sohn der verstorbenen ältesten Tochter, der recht gut gedeiht, sind jetzt ein doppelt theurer Schatz für die Ältern geworden. V. Waagen ist seit 2 Jahren von hier weg nach Berlin, und hat dort eine Anstellung gefunden, die ihm gute Aussichten eröffnet zu haben scheint⁵⁾. VI. Cornelius ist seit einigen Tagen zum Director der hiesigen Akademie der bildenden Künste, an Langers Stelle, der

¹⁾ Da jeg kom igjen i 1856, var han bleven den ansete Teolog og Hoved for de tydske Irvingianere. Moderen mindebe mig om den Spådom, jeg havde ndtalt om hans store blå Dine og sjældne stille Væselyst, og hans yngre Søstre trak Levningerne af en Børnebog frem, jeg havde givet ham og som i alle de År var gåen i Arv fra ham nedad. Det var en smuk tydsk Familiefcene.

²⁾ oplyst Katolik, grundig historisk Forfatter.

³⁾ Geh.-Råd W—g, den i Århundredets Begyndelse i det nyfåbte Bayern så berømte Brobygger, m. m.

⁴⁾ en Datter af W—g, Fru Schellings bedste Veninde, ung Enke efter en Professor, jeg tror i Würzburg.

⁵⁾ den siden så berømte Konfliktender og Galleridirektor i Berlin, som nylig på en Rejse pludselig døde her i Kjøbenhavn.

kürzlich gestorben ist, ernannt worden. VII. Schellings sind, so viel wir hören, in Erlangen beide wohl. Sie ist von der Krankheit, die bedenklich schien, durch das Karlsbad glücklich geheilt. VIII. Unfre Kinder in Erlangen sind wohl¹⁾. IX. Unser Julius ist seit Jahr und Tag in Amt und Brod. als Assessor bei der Kreis-Regierung in München²⁾. X. Wir befinden uns wohl beisammen, und leben in dem Kreise lieber Freunde so fort, wie Sie es kennen gelernt haben. — Ihre freundschaftlichen Grüße werden von uns und von allen den genannten Freunden um uns freundschaftlichst erwidert. Grüßen Sie auch Ihre l. Frau freundlichst von uns, u. lassen Sie uns Ihrem wohlwollenden Andenken empfohlen bleiben.

Niethammer³⁾.

Baggesboogn den 17de Sept. 1856.

Hr. Professor Dr. Hjorth, R. af D.

Idet jeg aflægger min forbindtligste Tak for de mig tilsendte Bøger og Papire, har jeg den Ære at remittere de sidstnævnte, og skal jeg ved min Nærværelse i Kjøbenhavn engang i Efteraaret personlig tillade mig at hilse paa Deres Høi- og Vbhed. og da tiltræde det i deres Ærede under c) omtalte Samfund⁴⁾.

Med særdeles Høiagtelse er jeg
Deres ærbødigst forbundne

Nyholm.

¹⁾ Den skarpsindige Filolog Døderlein, N—s Svigersøn, Gymnasiet's Rektor.

²⁾ Da jeg kom igjen 36 År efter, var han bleven Reichsbaron, ærbødiges Mitglied der ersten Kammer, anseet Præsident i det store Landhusholdningsselskab oc., men var forbleven den gemnytlige Bayrer tillige.

³⁾ Niethammer, en bekendt Kantianer, var den Gang Oberstudienrath i Bayern. Mere om ham i min Rejsebeskrivelse. NB. Flere skulle have ventet mange tydske Breve allerede i 1ste Saml.; de ville blive end mere stoffede i denne 2den. Thi jeg har levet og virket for mit Fædreland så ensidigt, at jeg ikke engang nåede til Sverig at besøge tro Venner og det så mærkværdige Land, end sigte til at føre stadig tydske Brevvevling. Fire tydske Rejser i 46, 53, 56 og 63 gjorde den også tilbøielig usødig.

⁴⁾ Se herom i Kapitlet „Min kaldelse til Kbhavn“.

Anmerk. Daværende Kmjt. W. Ørholm bragte i Febr. et ungt Menneſte til mit Hus, Søn af Fru Kortright fra Portorico; en Onkel, en høj, mager, tavſ Engellænder, fulgte med. Henimod Bortgangen tog denne en 100dalersſeddel frem, holdt den i Flippet ud i Luften, og ſpurgte Ørh. om jeg ſkulde have Forſkud. Men D — greb med elegant Adrethed om den, ſigende we can enclose it, og tilſtillede mig den ſidenhen indlagt i et Brev &c.

S. T. Hrr. Rector P. Hjort.

Kjøbenhavn d. 19 April 1826.

Deres ærede Skrivelse af 2den Dennes modtog jeg den 12te, og takker Dem ſaavel paa egne, ſom iſær paa Frue Kortrights, Begne for det færdeles tilfredsſtillende Indhold. Deres tydelige og klare Raifonnement angaaende den hele Afbenyttelſe af den unge Kortrights Tid og Evner er iſær mig, ſom ſelv er opdragen i en Skole, indlyſende, og hans Moder bifalder aldeles Deres Synsmaade af Sagen ſaavelſom Deres nærværende Fremgangsmaade og Planer, til hvilke hun med fuldkommen Tillid overlader det unge Menneſte indtil videre. Da hun mener førſt at burde vel overveie alle Omſtændigheder ved et ſaa vigtigt Skridt ſom det, ganſke at opgive ſin Idee om at lade ham studere ved Academiet, ſaa maa jeg udbede mig Deres Tilladelse til nærmere at maatte tilſtille Dem hendes endelige Beſlutning desangaaende, og ſkal jeg imidlertid med ſtørſte Fornøielſe beſørge hvadſomhelſt Meddelelſer, der maatte forefalde det unge Menneſte vedkommende.¹⁾ Fru Kortright beder at maatte forſikre Dem og Deres Frue om den oprigtige Ertjendtlighed, hvormed hun imodtager de hyppige Tegne paa Tilfredſhed i hendes Søns Breve, ſom hun haaber vil fremdeles vedblive at fortjene Deres Velvillie.

Lor jeg bede Dem at erindre mig til Herr Statsraaden, ſaavelſom til Prof. Fogtmann og andre gode Venner, ſamt at formælde min Reſpect til Deres gode Frue med mange Undſkyldninger for al den additionelle Uleilighed, jeg ſaa pludſeligen bragte i hendes Huus.

Med ſtørſte Høiagtelſe ærbødigt Deres

W. Ørholm.

¹⁾ Smf. Fogtmanns Breve i 1ſte Saml. S. 274, 278, &c.

Kjøbenhavn d. 13de September 1842.

En „Forening til christelige Opbyggelseskrifter for Folket“ har anmodet mig om at give den en Samling af nogle af vore gamle Psalmer „for Syge og Sorrigfulde“. Hensigten med den skulde blandt Andet være, at Præsterne ved Huusbesøg skulde uddele den gratis. Jeg har lovet at paatage mig dette Arbeide saa godt, som jeg formaaer. Hele Samlingen maa kun optage fire Ark, og jeg vilde henføre Psalmerne til disse Overskrifter: 1. om Verdens Forfængelighed og det evige Liv. 2. om Ombendelse og Tro. 3. om en Christens Kors og Bestandighed. 4. om Døden og Opstandelsen.

Naturligviis maatte mit Valg ofte falde paa Psalmer af Kingo og Brorson, som allerede findes i ældre Samlinger. I deres oprindelige Form kunde jeg ikke optage nogen af dem, og det er i den Anledning jeg giver mig den ærbødige Frihed at henvende mig til Deres Velbaarenhed med Bøn om, at det maatte være mig tilladt at benytte de Forbedringer, som vore ældre Psalmer have modtaget i Deres herlige Psalmebog. Jeg ved saaledes ikke, for at nævne et Exempel, hvorledes jeg skulde giengive: „Far Verden far vel“ eller „Sorrig og Glæde de vandre tilhobe“ i en anden Form, end den hvori jeg nu kjender disse Mesterfange af Deres Samling. Deres Velbaarenheds Tilladelse til denne Afbenyttelse vilde ikke alene lette mit Arbeide, men virkelig først sætte mig istand til at jeg utvungen og med et godt Haab for den gode Sag kan stride til det.

Med Bængsel seer jeg og Mange med mig den nye Ud-gave af Deres fortræffelige Samling imøde.

Med sand Høiagtelse og Hengivenged
ærbødigst **F. F. Paulli.**

Kjøbenhavn d. 18 Maj 1835.

D. H. V. særdeles smigrende Anmodning om et Bidrag til Deres Læsebog for Almueskoler sætter mig i Grunden i nogen Forlegenhed. De kan ikke tvivle om min Beredvillighed til at opfylde denne Anmodning og mit

Ønske at kunne meddele Almuen det bedste af hvad jeg har, men jeg indseer ikke, hvorledes det er muligt at behandle (uden som et tørt Compendium) et saa indholdsrigt Tidsløb, som det fra Gorm til Valdemar den andens Død, paa 8 Sider, eller endog hele Danmarks Historie paa 24. Jeg skal derfor tage mig den Frihed mundtlig hos Deres Broder, Hr. Smith-Hjort, at forhøre mig om Deres Læsebogs hele Plan og Behandling, og haaber ved ham at erholde de Oplysninger, som ere mig nødvendige, forat bedømme i hvilket Forhold Fædrelandets Historie skal staa til det Hele. I Løbet af denne Uge ville vi vel komme paa det Rene dermed. Efter denne mundtlige Discussion skal jeg derpaa være saa fri at udbede mig Deres egne nøjere Bestemmelser.

Maa jeg ved denne Lejlighed bede Dem at brinde Hr. Etatsraad Estrup og Hr. Prof. Bredsdorff min ærbødige Hilsen; jeg skylder den sidste endnu Tak for Recensionen af min Sagnhistorie, hvilken jeg offentlig skal bringe ham ved Fortalen til anden Del.

Med Højagtelse Deres ærbødige

N. M. Petersen.

Kbh. d. 12. Nov. 1835.

Endelig sender jeg Dem noget, desværre kun noget, af det De ønskede til Deres Læsebog. At det har været saa længe, maa jeg vistnok bede meget om Undskyldning for, men jeg har næsten hele Sommeren ikke været oplagt til Arbejde. Planen med Deres Læsebog vilde jeg ogsaa gjerne indvende noget imod; det er ganske i vor Tids Aand at stykke sammen, men selve Almuen bør uden Tvivl ikke have noget i Brudstykker, men alting i Sammenhæng. Skulde jeg derfor skrive noget af Fædrelandshistorien for den, saa vilde det ingenlunde blive en Samling af Anekdoter¹⁾,

¹⁾ Slikt var, som det kunde synes af disse Ord, slet ikke ønsket af mig.

da er Mallings Bog saa god som den behøves, men rigtig nok et Udvalg, dog saaledes at det hele udgjorde et sammenhængende Helt uden Huller og Spring¹⁾. Dernæst var ogsaa den Tanke mig ubehagelig, hver Gang jeg vilde sætte noget op til Dem, at det skulde være saa og saa kort; det er mig umuligt at arbejde paa den Maade, hvad der bør siges, det skal siges, ligemeget hvormange Sider det bliver.

De vil vist ikke optage disse Bemærkninger ilde, de skulle kun tjene til Undskyldning for, at det har været mig saa besværligt at faa noget frem, og for at det jeg nu sender uden Tvivl slet ikke duer til sin Bestemmelse. det indeholder kun²⁾ Svend Estridsen; naar jeg skulde sige noget om hans Regjering, bestemt til at læses, ikke til at læres, saa veed jeg ikke hvad jeg skulde skjære bort; men det følgende vil da, hvor Stoffet er rigere, blive endnu vidtløftigere, og jeg forudseer, at jeg der maa aldeles komme til kort³⁾. Jeg sender derfor kun dette, og vil naturligvis ikke have noget imod, at De aldeles forkaster det, ligesom De vist heller ikke vil vredes over mine Bemærkninger.

Deres ærbødigste

N. M. Petersen.

S. T. Hr. Prof. P. Hjort,
Lector ved Sorø Akademi.

København d. 23 Febr. 1844.

Gud må vide, hvad jeg sidst har skrevet Dem til, som De synes at have optaget så ilde; hvad jeg véd, er kun, at jeg den gang (jeg tror, jeg var lige kommen fra Fyn)

¹⁾ Ja, det var just Knuden!

²⁾ At få en halv Sv. Estridsens Historie, når man håber på en hel lille Danmarks-Historie, er uregteslig en stor Dverrasselse og et bedrøveligt quid pro quo! — Siden gjorde Wegener (og jeg) et næppe uheldigt Forsøg på en sådan Danmarks Historie i Sammenhæng til Børnevennen.

³⁾ Han kom snarere til altsor langt, kunde man sige.

ikke var i stand til at få det mindste til at hænge sammen; men det undrer mig, at vi således, uden at jeg har haft mindste anelse derom, i så lang tid skulle have levet i et slags uvenskab med hinanden¹⁾.

Så meget mere taknemmelig er jeg for Deres mig tilsendte program om det engelske konjugationssystem. Med Deres forrige arbejder af denne art har jeg i sin tid gjort mig bekendt, og skal bestræbe mig for også at tilegne mig dette, der, så vidt jeg skønner, er bygget på rigtige grund-sætninger og vidner om en flittig samling. Hvad der især er i vejen for udbredelsen af disse undersøgelser er den latinske grammatik, men den vil vel også en gang tø op, ligesom mine frosne vinduer²⁾. — Undskyld, at jeg ikke før har takket Dem; jeg havde i sinde først til gavnns at gennemgå Deres interessante skrift, men andre arbejder have optaget min tid, og for øjeblikket gør den usædvanlige kulde mig uskikket næsten til alt. Med megen højagtelse

Deres ærbødigste

N. M. Petersen.

b. 9de Mai 1863.

Idet vi tilstille Hr. Professorens et Exemplar af den af os udgivne Syntax, føle vi Trang til at udtale for Dem vor Anerkjendelse³⁾ af, hvad der af Dem er virket for Behandlin-

¹⁾ Dette var nu meget langt fra Tilfældet! Jeg havde blot yttret, at en god Part af måske Kong Harald Hårdrådes Historie dog umulig kunde gå for det hele Danmarks; at jeg bedrøveligen var bleven stuppet i mit valte glade Håb; at jeg hellere havde strax modtagen et rent Afflag, og at jeg ikke fattede, hvad Petersen tænkte sig ved denne (endog ufuldendte) Beskrivelse af en enkelt formel-danskt Hersters Hændelser.

²⁾ Selv havde jeg dog, dengang allerede for 17 År siden, lagt det tørre latinste System godt i Blød, hvilket denne Sprogmand vel kunde have mindebes — men han frøs så gyfeligt just den Dag.

³⁾ Hvor såre behageligt det end må være at modtage et sådant Brev som ovenstående, så indskrænkes dog Glæden over denne „Anerkjendelse“

gen af tydsk Grammatik, og hvad alle senere Bearbejdere skyldte Deres selvstændige Studier, samt til at bringe Dem vor Tak for den Veiledning, vi ved vore tidligere Studier have fundet i deres Bøger, og for den Hjælp, vi selv ved nærværende Arbejde have havt deraf.

Med Høiagtelse

C. L. Simonsen.

Cand phil.

P. Petersen.

Adjunct.

Abhaen d. 20de Juni 1840.

Høiærede Herr Professor!

Saa godt som i Vesterport har jeg erfaret følgende Nyheder, hvilke jeg — da jeg just har nogle Dieblikke tilovers,

desværre betydeligt derved, at just de Ejendommeligheder ved min Tydske Grammatik, som jeg især sætter Pris på, ikke ere blevne anerkjendte af de ærede Herrer i Gjerningen. De have hverken kunnet benytte min Opstilling efter det almind. syntaktiske System, eller mit Konjugationssystem, eller min Forklaring af „Pronominers“ og „Tals“ Væsen, eller mine Bemærkninger om det Elastiske eller Flydende i „Partiklerne“.

Min Tak for D'Herrers ærede Skrivelse kan derfor kun blive endel betinget. Især må jeg beklage, at de, ligesålidt som Madvig eller Nogen af de andre Grammatikskrivere hos os, have villet indrømme, at Syntaxis er en filosofisk Sammenstilling af Reglerne for Ordnes gjensidige Påvirkning i Sætningen efter et Princip, nemlig Principet for denne gjensidige Påvirknings Art og Måde. Jeg har flere Gange (s. Ex. i mit lidet Skrift om de pædagogiske Misgreb i Madvigs Lat. Gram., 1842. S. 31) angiven denne Virkningsmåde, og vist, at Ordføjningslæren bør inddeles efter Ursagerne til Fænomenerne, men ikke efter disse selv, el. efter Virkningerne. En rigtig naturhistorisk Jagttagelse lærer, at 1) enten svare Ordene i Taler til hinanden, 2) eller de styre hinanden, 3) eller de stå blot hos hinanden, eller 4) de stå ligesom indskudte imellem hinanden. Derved får Syntaxis for alle Sprog fire Hovedkapitler (foruden et par Tillægs-Ditto el. Korrellarier, nemlig om 1) Sideordningen el. Øverensstemmelsen, 2) Underordningen el. Styrrelsen, 3) Hosordningen el. Tilføjningen, 4) Mellemordningen el. Indføjelsen. — Om hele Resten tør jeg ikke tale her. Iste engang det Talende i den egne Genitiv på -ius eller Tallenes fulde Mangel af Egenkabs-Karakteren have kunnet bevæge vore Sprogforskere til at opgive Talordsklassen. — Jeg vil her pege på, at den løjerlige Fr. Barfod nævner mine af L. Gram. „erhvervede Fortjenester“ uden at vide om noget andet af mine mange Skrifter! Han siger, at jeg har „sluttet“ mig til Rask, der — så godt som Intet har skrevet om Tydsk; Spor af min Omgang med Rask må vist findes, men jeg sluttede mig til det Tydske Sprog og til Grimm, som Rask selv siger.

fordi jeg er kommen tidligere ind end jeg ventede, o: Kl. 3 — ikke kan nægte mig den Fornøielse at meddele Dem. „Studentersamfundet“ vil ikke respectere Consistoriets Decret; men er fundet at udstede en Protest eller Declaration derimod.¹⁾ Politiet har imidlertid i Gaar igiennem Cancelliet faaet Ordre til at overholde Decretet. Hvad Enden herpaa vil blive er ikke godt at forudsee. I Søndags Aftes har der været Optøjer i Kongens Have, hvilke fra Publicums — dog holdt! vel bedre paa Dansk — fra Pøblens Side vare saa livlige og stærke, at Politiets Magt viste sig utilstrækkelig, og at derfor militair Hjælp af Infanterie maatte hentes. Som Anledning foregives, at Regiments-Musikken, der som sædvanligt opførtes, ikke behagede Tilhørerne! Hoboisterne vare af Kongens Regiment og Tumulten skal have begyndt mod dem.

Riøbenhavns 12 Standerdeputerede ventilere, om de bør møde ved eller udeblive fra Kroningsfesten. De 36 Repræsentanter for Riøbenhavn²⁾ skulle i det mindste alvorlig paatænke (maaskee er det saft besluttet) at indgive Petition til Ständerne om Dagens Hovedthema.³⁾ Saavidt jeg hidtil har kunnet mærke, raaser der her i Folks Sind ligesaamegen Storm og Urolighed, som vi i vort fredelige Landhjem have i Naturen. Mandag den 29de d. M. gives Bal paa Frederiksborg, Tirsdag d. 30te skal gives Diner for de fyrstelige Personer paa Fredensborg, Onsdag d. 1ste Juli (formodes det) vil blive givet Festsigheder her i Byen og deriblandt paa Theatret — Noget, som jeg ikkun kan udtrykke ved „Noget“, fordi det endnu ikke skal være afgjort, hvad det skal være.

Til Væddeløbene ere ankomne over 30 Heste og mange Beskuere.

Deres ærb. hengivne
S. K. Povelsen.

¹⁾ Se om denne Strids Anledning og Karakter i Krit. Vdr., Pol. Afd. 1852, S. 210—14. Dekretet forbød et sådant Samsunds Stiftelse.

²⁾ med disse menes vel de Toogtredivte Mænd som de kaldtes.

³⁾ som bekendt menes herved „en Constitutions“ Indførelse.

P. S. 26/6.

Her tales i disse Dage kun om forestaaende Udnævnelser af Riddere og Commandeurer; af Deres Betjendtere nævnes Prof. Petersen og Madvig, Grev Lerche og Kamherre Castenschiold, ude hos os. Rentekammeret har havt den Uergrelse ved Rescript at faae en Forestilling tilbage, da S. Maj. fandt c. 11 Dufin altfor stærkt; hvad der siden er bleven af de Kammerfolk, veed jeg ikke. Hvad der vil blive af de nye „Cabinets-Herrer“, vides heller ikke; man forsikrer kun, at 22 Alen gule Vaand ere bestilte til at hefte Solonøgterne paa. Vidste man nu, hvilken Længde Vaand der gaaer til en Kmh.=Sløjfe, saa vidste man de splinternye Herreres Antal, men jeg mindes ikke, at dette Maal er angiven i Søren Mathiesens Regnebog.¹⁾

Om Student=Samsund=Sagen kan man intet høre over de høie Stemmer om „blive“ og „ikke blive“, der overalt lude fra Øst til Vest.

Købstilde d. 15de Juli 1840.

Høistærede Herr Professor!

Stændernes Forsamling er idag begyndt saa overvattede rolig, at der ved Slutningen af Commissarii Indlednings= Tale, hvorpaa et jublende „Længe Leve“ for Kongen plejer at følge, indtraf en temmelig lang Pause, der omsider ikkun blev afløst af et svagt og ikkun 2 Gange gientaget „Kongen leve“, som blev intoueret af Kammerherre Castenschiold.

Som noget, i det mindste for mig, uventet, kan jeg ogsaa melde, at det var saa langt fra, at der sporedes nogen Tilbøjelighed til at faae nogen ret kraftig Adresse i Gang, at der ikke blev ntret et eneste Ord om Indgivelsen af Adresse, og at der som Følge heraf ej heller blev nedsat Committee til at forfatte en saadan. Nu er det vel ikke umueligt, at denne Sag kan blive bragt paa Bane i Morgen; men forhen plejede det altid at ske første Dag eller strax efter Valgene.

Indlednings= Talen var temmelig lang og som det kunde ventes meget god. Den indeholdt Vink; men i mine Øjne

¹⁾ Et sådant Rygte var ikke utroligt, når man huffer på Christian VIII.s Smag og Skjønhedsfands. En af de første Anordninger, da de ud-råbte ham til Konge i Norge, galdt Hæsherrernes grønne Uniform med larmosfirød Krave, o. s. fr.

ifkun smukke Binf, om, at øjeblikkelig eller snarlig Forandring i Landets Grundlov ikke var at vente; ogsaa nogle uforbeholdne Øttringer mod Folkets selvvalgte Ordførere; men slet intet „Forbud“ mod at tage denne Sag under Overvejelse.

En ret interesfant Efterretning blev meddeelt angaaende Alt, hvad der hidtil er foranstaltet til Finantfernes Forbedring. Med Hensyn til alle de Deputeredes Competence skete denne Gang slet ingen Indsigelse.

Til Præsident valgtes Professor Schouw med 62 Stemmer. Det var unægteligen imod min Formodning, at han fik faa mange Stemmer; men det har glædet mig, da han efter min Overbeviisning fortjener det. Vicepræsident blev Statsraad Hvidt og Secretairer Justitsraad Skibsted og jeg.

Uheldigviis havde man overlagt Valgene inden min Ankomst i Aftes. Sagen bliver da heller ikke denne Gang faa farlig¹⁾, da lønede Protocolførere have i Candidaterne Liebe og Krieger; men hellere havde jeg naturligviis dog været frie, da med Bestillingen dog er forbunden meget Paapasserie, der kræver punctlig Opmærksomhed. Flere af mine Venner, som jeg i Morges fik fat paa i en Hast, fik jeg vel omstemt; men det hjalp ikke videre end at jeg fik færre Stemmer end Skibsted, som erholdt 52 af 69.

Til at danne Redactions-Committee valgtes Agreen=Ulfing og Reichmann.

Dette er det Væsentlige af det idag Passerede.

Lev vel!

Deres ærbødigst hengivne

S. R. Povelsen.

P. S. Standertidendens Priis nedfattes til 2 Sk. pr. Ark.

¹⁾ I en tidligere Samling måtte Povelsen engang skrive 76 Ark fulde, Ken=skrift efter eget Udcast, fra en Aften til en Formiddag. — Men det var dog langt mindre, end hvad P. G. Bang formåede, som fra Middag til næste Formiddag engang, i Landbokommissionen, egenhændig conciperede 103 Folio-Ark (formodentlig dog brudne); han var en ren Herkules til Kontorarbejde og al Slags Udholdenhed.

Høistærede!

I dag har det store Slag staaet. Commissarius forholdt sig (efter Tilskyndelse) aldeles passiv. Ilden aabnedes af H. P. Hansen¹⁾ og Modpartiet lod derefter rolig Drewsen, Christensen og Lehmann udtale sig. Dis ses Foredrag vare driftige nok, og de gik blandt andet ud paa, at det skulde udtales, at Folket havde tabt Tilliden til Kongens Raad, og at dette derfor uden Barmhjærtighed maatte affædiges. Men herpaa fulgte en Salve, som jeg tør troe forbausede hine Talere. Etatsraad Bang holdt et kraftigt Foredrag, næsten det Bedste, der nogensinde af ham er hørt; efter ham fulgte Wijnster, Steenfeldt foruden mange flere, og tilsidst Ussing og David med saa djærvt Forsvar for Kongen og hans Raad, at det lod sig forudsee, hvad Skjæbne Propositionen vilde faae; ja selv Grev Knuth talte i højeste Grad lojalt, og Sager lagde med høj og kraftfuld Stemme de Deputerede for Hovedstaden paa Hjærte, hvad der skyldes Kongen for Communal-Anordningen.²⁾ I henved 5 Timer varede denne Kamp, og den endtes med, at Propositionen, i hvilken der skulde hovedsagelig udtales Utilfredshed med Statsstyrelsen under Foregivende af, at denne maatte tilskrives Kongens Raadgivere, aldeles blev afviist med 36 Stemmer mod 29.

Dette har jeg troet at kunne interessere Dem og jeg iler derfor med at meddele det.

I Haft.

Hengivenst

S. R. Povelsen.

¹⁾ Grosserer, Bankdirektør, 2c. Denne min Ungdoms Skolekammerat besad en stor naturlig Beltalenhed, uddannet end mere ved flere roerskildste Sessjoner, og her behøvedes vissejlig ikke Stænder-Nygterne om Undervisning i Geslus med Armene af den berømte Aktor Nielsen. En blød Tunge, et vist smukt Mådehold og alm. Afholdthed gjorde, at han klokelig sattes forrest.

²⁾ Det har oftere været sagt, og jeg har selv yttret det i min D. Læsebog, at Christian VIII havde måske siffet lige så meget sandt Gavn ved denne Anordning, som Frederik VI ved den om Provindfialstænderne.

(**Forord.** Flere Steder i dette Brev finde deres Bønsning i forskjellige Anmærkninger i denne Bog).

Ballehuset, d. 8 Jan. 1828.

Kjære Collega!

Jeg haaber, Collega¹⁾ Hauch efter Løfte har bragt Dem min foreløbige Undskyldning, at jeg først nu besvarer Deres venlige Skrivelse af 4de Novbr., og takker Dem for Deres medfulgte Bønnegave²⁾; men først vilde jeg have læst Deres Bog, inden jeg skrev, og da jeg var færdig dermed, fik jeg nogle Smaaupasjeligheder, som, med deres Anledninger og Følger, satte mig ud af Arbejdet; imidlertid kom Zulen, og jeg kunde her i min liden Dase ikke bringe i Erfaring, om De kom til Byen, eller ikke, og det forekom mig urimeligt, at jeg skulde skrive Dem til, paa det mit Brev og De skulde krydse hinanden, og De herinde mundtlig høre af mig, hvad De ved Deres Hjemkomst skriftlig vilde faae at læse i Sorø; og endelig traf jeg da efter hinanden paa Rothe, Ingemann, Hauch, som samtlig sagde mig, at De var her ikke, men vilde jeg have Bud ud til Dem, skulde De besøge det, da de reisste ufortøvet. I Gaar reisste da Hauch, som nok var den sidste, og nu er jeg da endelig kommet ifærd med at skrive Dem til.

Altfaa først Tak for Deres tydske Grammatik; jeg vilde ønske, at Sproget saaledes var blevet lært i min Barndom og Ungdom, saa vilde jeg bedre kunne bedømme og berømme den; men jeg har, skjøndt jeg nu egentlig er vel quasi en Art Professor i det tydske Sprog³⁾, egentlig aldrig lært det uden ex usu, saa at Deres Grammatik bogstavelig er den første, jeg nogensinde deri har læst; ligesom og Grammatik i mine Skoleaar i Almindelighed lærtes som et Præceptum, som da Talebrugen lød, o: udenad uden allerringeste Begreb paa Rans,

¹⁾ Det var Rahbek ejendommeligt, meget hastigt at bruge meget fortrolig Til- og Omtale til mindre Kjendte, når han traf sammen med dem og så led dem.

²⁾ 2den Udgave af min første tydske Grammatik.

³⁾ Rahbek examinerede nemlig i flere År deri ved Examen Artium.

faa at De kan vide, at jeg i Psalmecommissionen¹⁾ — s. v. v. — gloede som en Ro paa en ny Port, da Riber²⁾, istedenfor Nominativus og Accusativus nævnedes Subject og Prædicat, som var noget, jeg aldrig havde ventet at træffe i den Gade. Jeg kan altfaa ikke nok sige Dem, hvad Priis jeg sætter paa Deres skarpsindige og grundige Behandling af Sproget; men De vil tillige indsee, at jeg under de Omstændigheder ikke er perfrictæ frontis nok, til at tage Plads mellem Deres Dommere, og nøyes med at ønske Dem fortjent Paastjønneelse og Opmuntring til at fortsætte saa hæderlige og gavnlige Bestræbelser. —

Jeg kommer nu, kjære P. S., til den anden Part af Deres Brev, som jeg med fuldere Føie, og af fuldt Herte, kan besvare. Hvad De saa venlig skriver om min Smødefkommen ved Høitiden paa Sorø³⁾, var hvad jeg til enhver Tid, og mod enhver, hvem jeg personlig agtede, og imod hvem jeg kun havde litterarisk Udstaende, er redebon at gjøre. I alle sliige Stridigheder forekommer jeg mig aldrig uden som Sagfører, der vel med Iver og Varne troer at burde føre den Sag, jeg har i Sagen og for Sagen kan blive lidensfabelig, undertiden ogsaa uden at være det — kjed af at have saa ofte hørt mit Maadehold miskjænde og misdømme — lade mig friste til at give raat for usødet, men da, naar Proceduren er tilende, og Blodet affiolet, ikke lettelig seer en Uven i sin Vederpart, naar denne træder paa Fredsfod. Altid har jeg ønsket, at der i vor liden lærde Republik maatte være Samdrægtighed, for at hævde vor Agtelse mellem Penge drogene, Rang drogene, Fødsels drogene, og alle de øvrige Drog, der omgive os, og hvem vi i vore Stri-

1) Rahbek blev i samme År, som han udnævnedes til Prof. i Estetikken, i en Alder af 30 År, Medlem af denne Kommission til den „Evangeliiske Psalmebogs“ Udarbejdselse!

2) S. W. Riber; Student, da han var 14 År; litt. Krit.; gjorde i sit 30te År en pædagogisk Rejse til Tydskland. Han var nok Kommissionens Sekretar, såvidt jeg mindes.

3) R—f mødte ved Indvielsen som Rector magnificus og kom strax meget venlig til mig, som i Striden om Frejas Alter havde skrevet en temmelig nærgående Piece om hans „falske Logik“.

digheber give hinanden til Priis. Lægger jeg nu hertil, hvad jeg og til Deres Huusfælde¹⁾, den hæderværdige Hauch, har skrevet, at Deres Sag i vor egentlige Strid var bedre — hvormed jeg ikke vil sige, rigtigere — end min, da de stred for en hædret Ven og Lærer, jeg kun for mig selv, maatte jeg til enhver Tid have gjerne grebet den første sig frembydende Leilighed til Nærmelse. Men da det endydermere traf paa hin Høitid, da den humane, dannefinede, ret kongelige Frederik den sjette havde, om jeg saa maa sige, electriferet min Sjæl, oplivet hver god Blodsdraabe i mit indre, ved sin ædle Paa-
 skjønnelse af Fader Mallings og min Ungdomsven Stemanns Fortjeneste²⁾, sin levende Interesse for den af Aften opstandne Phoenix, sin menneskekjærlige Deeltagelse i Deres Hustrues Fare og Frelse³⁾. Læg nu dertil, at Manden, jeg her havde for Die, var en Datterdatters Søn af mine tidligere Mars sønligen ærede Kose, hvis Velsignelse, som han paa sin Sottefeng lyfte over mig og der maaskee var det sidste Ord, der er kommet over hans Læber, aldrig er gaaet, og aldrig vil gaae mig af Minde, hvem jeg ærede og elskede som en Fader, sandelig, saa rødmer jeg næsten ved det forbindtlige, De siger mig, og tilføier blot:

Irrupta tenet copula, nec malis
 Divulsus querimoniis
 Suprema citius solvet amor die.⁴⁾

Forunderlig har derimod, ved Mindet af samme Dag, den smukke Albertine St. Aubains uventede Død rørt mig og kaldt mig Ewalds deilige

¹⁾ Hauch loffjerede på den Tid i samme Gård, hvor jeg havde Embeds-
 bolig.

²⁾ Malling, der havde tidligere undslået sig for at blive adlet, var dog
 Aret forud bleven Ridder af Elefanten, og Stemann i samme Aar
 bleven Raades Eftermand og optagen i det Geheime Ståtsråd.

³⁾ Hvis Rummet tillader, skal jeg ved Bogens Ende belyse disse
 Pittringer.

⁴⁾ Se Hor. Od. 1, 13, 18—20.

Saa knuser Storm de ranke Pile
 Og skaaner et unyttigt Rør,
 Saa nagtes Gravens Elsker Hvile,
 Naar Haabets muntre Yndling døer —

levende i Grindring.

Jeg afbrød her i Mandags dette Brev, for at spørge vor Ven Peder Mogens Boye¹, om han havde noget til Dem at befale, men han havde kun en venlig Hilsen at sende. Dgfaa min Kone, der drages med en langvarig og fortrædelig Høste, hilser Dem venstabeligst. Mange Hilsener til min lille Gudføn, til hans venneblide Moder, for hendes forbindtlige Modtagelse af den selvbudne Fadder, og fremsfor Alt til Dem selv, med inderlig Tak for Deres Bog og Brev.

Hilsen, Høiagtelse og Venstfab

K. L. Rahbek.

Balleh. d. 19de Febr. 1830.

Saa vel for de mig senest tilhændekomne tvende Bind R och²), som især for deres venstfabelige Brev af 14de takker jeg Dem hjertelig, med Forbehold, at svare Sorøes Lord Byron, som jeg villig vil kalde ham efter Dem, paa hans mig ikke mindre kjærkomne Skrivelse med næste Post. Naar jeg iøvrigt, k. Fr. H. tilraaber de brave Sorøer mit mægte virtute, gjør jeg mig en kjær Pligt af at erklære Dem, at De staaer mig i første Række, og at Deres Svar³) til den iøvrigt høit for- tjente og i mange Henseender høitstaaende Molbech paa hans illiberale og inhumane Kritik over den ikke retfærdigen behandle Inge mann, i mine Tanker kun havde den Feil, som jeg har mod flere af Deres lignende Arbejder, at de komme i Dag- blade, hvor de maa sønderlemmes. Vous êtes orfèvre, Monsieur Josse! siger De formodentlig, og mener, jeg snakker for

¹) alias: Peter Wegner.

²) Koch om Sjakspillet, hvilke han lånte.

³) Se Krit. Bdr., Lith. Afd., Bind 2, Side 137—43.

min egen syge Moster, men uagtet jeg ikke nægter Dem, at jeg vel kunde være fristet til at tilraabe mine Soraner: date obolum Belisario! og ønske at turde paalægge Dem en contribution gratuite af mit Bidrag her aarlig¹⁾, vil jeg dog f. Ex. tilstaae Dem, at just Svaret til Molbech af personlige Grunde var mig velkommere paa fremmed Grund end paa min egen. Iøvrigt har jeg for Ven og Fiende og for adskillige af de 14 Selv aabenhjertig vedgaaet, at Alt, hvad mod Inge-manns Roman er indvendt, kunde være sandt, og det dog ligesuldt være et Mesterværk, og at jeg f. Ex. intet af Shakespears Mesterstykker kiender, som lignende Indvendinger jo kunne gjøres, og gjøres (imod), uden at de derfor have tabt af deres Værdi.

Har jeg imidlertid saameget mod den didactiske Terro-rismus, der med Sværdet forfægter sin Sag, har jeg natu-rigvis uendelig meget mere mod den Raadhed, der ingen Sag hylder, ingen Sag har, men blot vil more sit ligesindede Publikum, ligegodt paa hvad, eller hvis Bekostning. Denne hele Fremgangsmaade har indigneret mig til den Grad, at jeg, ligesom jeg skriftlig, mundtlig og til Protokollen havde prote-steret mod Forestillingen af Nicolai Taarn,²⁾ hvori en næsviis Dreng driver Gaa med vor ypperste Digters maaskee ypperste Drama, tilsidst pro loco erklærede, at jeg aldrig havde pebet i mine Dage, og ikke billigede Biben; men at, dersom jeg var saa lykkelig, ikke at være Theaterdirektur længere, naar dette Stykke opførtes, peeb jeg første Gang i mit Liv: saaledes har frabedet mig et Exemplar af H. B., som Forlæggeren venstfabelig havde tiltænkt mig, da jeg ikke vil læse den, uden jeg skulde

¹⁾ Rahbek udgav dengang en Fortsættelse af det bekendte Minerva, kaldet Tritogenia.

²⁾ Kærlighed paa Nicolai Taarn eller hvad siger Parterret. Heroisk Vaudeville af H. C. Andersen. Dette var Forfatterens, ikke ganske talentløse, Ungdoms-Papier Nr. II; med Nr. I mener jeg naturligvis det konfuse Katalog på Indsald, som Forf. Aret iforvejen udgav under Navn af En Fodreise. — David kaldte den i Udskr. f. L. (I, 543—46) for „et bizart Product, uden komisk Virkning, uden parodisk Kraft“, hvis „Slutning forfejler enhver tænkelig fornuftig Senstigt, som Forfatteren kan have havt.“

forpligtes dertil, hvilket jeg og ubrødelig holder, endstjøndt den sendes en Pleiedatter af mig, daglig i Huset. Jeg vilde — hvorom jeg formodentlig i mit Brev til vor ædle Hauch udførligere vil udtale mig, — at der ingen Strid var; det har stedsse været min Bestræbelse: ut inter quos summa esset laudis æmulatio, nulla intercederet obtrectatio, at Sandheden med al mulig Meningsfrihed, og al tænkelig Energie, men uden Personlighed drøvedes og omtvistedes, men flaaer de faade Drengs sig løs, og raabe Skaldepande efter Propheten, nu da er det godt, at der slippes Bjerne løs, der kunne — vel ikke sønderrive dem — men jage dem i Amnestuen igjen.

Vor Dehlsenschlager, som jeg overalt i mit Eneboerliv, i Vinter, da jeg er indefrosen og indefneet, fiældnere end nogenfinde seer, skal i disse Dage have et flygtigt Anstød af sin Bodagra. Hans Trillinger har han læst for mig, og jeg sætter overordentlig Priis paa dem, især de fire første Acter — den femte er mig for theatralisk, og vil jeg mellem os betro Dem, at jeg hørte Stykket ikke uden al forudfattet Frygt, da hans og mine Ideer om det comiske, fra tidligere Dage af, have været temmelig divergerende; men dette slydestgjorde mig aldeles over al Forventning, og er, endog efter mine rigoristiske Begreber, en fand Comoedie.

Og nu f. Br. Hiorth, hvad jeg egentlig burde begyndt med, min inderlige Tak for Deres venlige Ihukommelse af min Gamma¹⁾; vel er med hende mit Livs Morgen neddalet, og de sidste ublandte lyse Timer vare de, da hun — hvorfor skal jeg ikke sige, hvad jeg føler? — i ualmindelig Blidhed og Kæmhed lyste paa Sorø. Undre Dem derfor ikke, om et elskeligt Gienffin fra hende hviler for mig paa alle og alt, hvad mit Hierte gienfalder mig under denne Belysning. Dette vel i alt Fald til muligt fornøden Forklaring om den Silsen, De kan have Ret i ikke at ville²⁾ bringe; De seer fra Ansigt til Ansigt; jeg in speculo & quasi in ænigmatæ. —

¹⁾ død d. 21. Jan. 1829. ²⁾ figter til en her ligegyldig Meningsforstjæl.

Ser afbrød min Ven Dr. Pingel mig i Aftes, og hialp Dem saaledes af med et formodentlig langt længere Brev, der hang over Deres Hoved¹⁾; dog maa jeg i Henhold til det forrige bede Dem ydermere hilse Dr. Fogtmann, som i forrige Brev blev glemt, fordi jeg vilde have tilføiet noget om hans hjertelige Tale over vor Malling.²⁾ Mange Hilsener og til samtlige Dyrige, især til min vakre Respondens³⁾, hvis rørende Mindedigt over Jacobine Estrup var som skrevet udaf og til mit Hierte i min Sorg. Ingemann venter jeg inden kort Tid at skulle skrive til; Hauch med næste Post. Mange Hilsener til Deres Frue og min Gudføn.

Hilsen, Hoiagtelse og Hengivenhed

Rahbek.

Fra Bone hilses venkfabeligt.

Lund d. 28 Juni 1840.

Högtärade Herr Professor!

Då jag af Dem fått emottaga värdefulla gåfvor, är det för mig en pligt, men en kär pligt, att öfversända bifogade obetydlighet, det första af mig utgifna arbete¹⁾, som jag tror för Dem kunna hafva något interesse. Jag ber Dem mottaga det med wälvilja, och wara öfvertygad om min oskrymtade Högaktning och tillgifvenhet.

H. Reuter Dahl.

Stockholm d. 22 Sept. 1848.

Högtärade Herr Professor!

Ehuru knapp tiden för mig i dag är, kan jag icke underlåta att anmäla, att jag mottagit Deras bref med

¹⁾ Af, yid det Brev var styrkt ned over mit Hoved ligesom hin min Oldefaders Betsignelse!

²⁾ holden ved Sorø Akademies Mindefest d. 19 Decbr. 1829.

³⁾ Chr. Wisler, som skrev et smukt Digt over Estrups første, i Mai-land afbøde Gustru. — Min Respondens kalder R — t ham vel, fordi Rahbek det år var Rector magn., da Wisler disputerede (1827).

⁴⁾ Nuværende Erkebiskop R. var den Gang teologisk Professor i Lund. Skriften hed: Gamla Ordspråk på Latin och Swenska, med Gloss. 1840.

dagens post, och har gjort mig ett nöje af att genast fullgöra det mig deri gifna uppdrag.¹⁾ Då jag för det närvarande vistas i Stockholm som Riksdagsman, har jag icke personligen för husar-chefen, som är min gode vän, kunnat framföra Deras helsning och wänkskapsfulla tänkesätt; men jag gör det redan i dag skriftligen, och är viss, att det för honom och hans kamrater skall vara en stor glädje att erfara, hur wänkskapligt man mot Dem är sinnad i grannriket.

Alltid med utmärktaste Högaktning H. Hr. Professorns tillgifne Vän och ödmjuke tjänare

H. Reuterdahl.

Kjöbenhavn d. 4. April 1842.

Höijstærede Herr Professor!

For de med Deres saa særdeles behagelige Skrivelse af 2den d. modtagne Smaafrifter bevidner jeg Dem min Forbindtlighed og Taknemlighed. Jeg har strax leveret Geheimeraad Stemann det til ham Indlagte.

Det er herinde almindeligt bekjendt, at den nærmeste Grund til at Madvig nu skrev over latinisk Grammatik og gav sit Arbeide Navn af en Skole-Bog, var en Finantsoperation. Det er i den Henseende et Speculationsarbeide efter Boghandlerbestilling. At han ikke kunde levere en Skolebog, er vel en nødvendig Følge af hans hele Individualitet, som jeg iøvrigt, med Professoren, sætter særdeles høit.

De tvende Taler ere mig særdeles vel bekjendte. Professoren talte med mig om dem under mit Ophold i Sorø efter min Hjemkomst fra Udlandet, og dette henledte i den Grad min Opmærksomhed paa Skriftet, at jeg blev dets Anmelder i den Berlingske Tidende under Märket BXIII²⁾. Det er iøvrigt

¹⁾ At overlevere et Exemplar af mit Skrift „Navnes Breve“ til det flænste Husarregiments Sjæf Sjøkrona, som med dette var marsjeret igjennem Sorø, og hvem jeg der var kommen til at vise om i Kirken og at berette Et og Andet til om Danmarks Stilling.

²⁾ Berl. Tid. 1841. Nr. 62—64.

den eneste Gang, jeg har skrevet i hint Blad. Det var mig af Vigtighed at bidrage Mit til den rette Forstaaelse af Embeds=Eden. For min der fremsatte Fortolkning af „Præ=judiceerligt“ har jeg senere i Love og Rescripter fra Slutningen af 17de og 18de Aarhundrede fundet flere fortræffelige Argumenter, som jeg isørigt ikke har mærket mig, da de komme saa ofte igjen i Lovsproget fra hiin Tid, at Eignende altid med Væthed vil kunne opdrives. Den første Rilde til Embeds=eden er Hyldings=Eden efter Haandsæstningens Cassation; men hvorledes de nærværende forskjellige Formularer ere opstaaede, har jeg ikke undersøgt. Ved at ubearbejde de Overfigter, som findes i den nye Statscalender foran Cabinets=Secretariatet, Statsraadet, Cancellierne og Høiesteret blev jeg isørigt opmærksom paa adskilligt Dunkelt af megen Vigtighed i Souverainitetshistorien.

I Professorens venlige Erindring anbefaler jeg fremdeles Deres taknemlige Discipel og

ærbødigst hengivne
M. Rosenørn.

Kjøbenhavn d. 20 Aug. 1829.

S. T.

Hr. Dr. Prof. Hjort!

For det oversendte Exemplar af Deres pædagogiske Program, er jeg Dem særdeles forbunden: det staffer mig ikke alene Velilighed til atter at gjøre mig bekendt med et Skrift, hvis Tendents og Indhold vakte min hele Interesse, men ogsaa at staffe et Par af mine Venner, hvilke jeg havde underrettet om den Fornøielse, Deres lille Skrift havde ydet mig, en lignende Glæde. Dette er ingen tom Compliment til en Mand, hvis Skrifter altid have fremkaldt min Agtelse for hans Hoved og Hjerter, men hvis enkelte dristige og djærve Ytringer havde forbauset mig, indtil jeg ved et Par særdeles behagelige og lærerige Samtaler lærte nøiere at kjende den Individualitet, hvoraf de vare udsprungne. Netop den hjerte=

lige og venlige Oprigtighed, hvormed De vandt mig for Dem, har givet mig Mod til ligefrem at høre dette mit Sindelag for Dem. Jeg er rigtignok for ung, til at min Dom kan for Dem være af nogen synderlig Interesse, men jeg er gammel nok til at glæde mig ret hjerteligt over at finde en Mand med Hoved og Kundskaber, der udtalede flere af de Ideer, som jeg i længere Tid har fredet og næret i mit stille Sind, vel ogsaa nu og da har vovet at meddele Venner, som ikke misforstode mig. At De har viist mig Deres Deeltagelse for mig ved det vedlagte Brev og de venstabelige Raad, som ledsagede samme, skal jeg bevare i taknemlig Erindring. Jeg vilde ønske, at jeg turde smigre mig med, at De heller ikke ganske i Fremtiden vilde unddrage Dem at erindre

Deres hengivne og forbundne

C. E. Scharling.

C. E. Muligen vil det interessere at erfare, at jeg var saa heldig igaar at erholde det hoepnerste Reifestipendium, en 150 Rdr. aarlig. Gid nu blot H. M. allernaadigst vilde opfylde min Ansøgning.

Kbhvn. d. 16de Mai 1834.

Høifæredede kjære Ven!

De har gjort mig en stor Glæde ved Foræringen af det overfendte Skrift¹⁾, som jeg tilligemed de Ord, hvormed denne Gave var ledsaget, ikke modtog uden inderlig Følelse. Uagtet Bog og Brev først idag ere komne mig ihænde, glæder det mig at see, at det var paa Christi Himmelfartsdag, at De havde tænkt med Venskab og Godhed paa mig. Denne Dag tilbragte jeg nemlig ikke uden vis urolig Ængstelse; thi den følgende Dag var bestemt til min første Optræden paa det theologiske Catheder.²⁾ Det er mig derfor en kjær Tanke, at i den Tid, jeg saaledes tilbragte i en indre Bevægelse, havde en

¹⁾ min tydste Læsebog, 1ste Udg. — ²⁾ Sml. Fogtmanns Breve S. 169.

Ben i mit hjære Sorø erindret sig mig med Kjærlighed og Deeltagelse. — Derfor vare De ret hjertelig takket for hiint Minde, som jeg stedse vil bevare med Erkjendtlighed. Da jeg allerede har skrevet to, tre Breve til Sorø, vil De maaskee deraf have erfaret, hvorledes jeg i Almindelighed har havt det siden vor Skilsmisse. Min nye Virksomhed forekommer mig ret behagelig; thi, hvorvel jeg fra Morgen til Aften har fuldt op at bestille, har jeg dog endnu kunnet overkomme det Arbejde, som paalaae mig; og selv adskillige af de Forretninger, som sagtens siden mindre ville tiltale mig, navnlig af de practiske (f. Ex. Communitetsregnskabet o. desl.), have dog ved deres Nyhed interesseret mig. Mine egentlige Forelæsninger lægger mig endnu adskillige Vanskeligheder i Veien, da jeg snart frygter for at gaae for hurtigt, snart for langsomt til Værk. Ogsaa generer det fremmede Sprog mig endeel, og gjør min Forberedelse saameget besværligere, da jeg i fem, sex Aar aldeles har været ude af Dvælselse med at tale Latin, og dette Sprog, hvor det netop gjælder at træffe den hellige Skrifts inderste Hjertepunkt, er altfor marmoragtigt, om jeg saa maa sige det, i. e. for koldt og vidtløftigt omskrivende. Det er intet Under, at Spener og Pietisterne holdt collegia biblica i det tydske Mødersmaal. — Hempels Bog „Christus som han er, var og bliver“, eller hvad det er, den hedder, er i Grunden — ingen Ting. Nogle parænetiske Sætninger med Tilføielse af endeel Bibelsprog uden videre Forklaring skulde ikke gjøre Sagen klar. Der skal imidlertid være solgt 800 Expl. deraf! Den Lykke, saadanne Bøger have, er et mærkeligt Phænomen, hvis Grund vel tildeels er at søge i den bekjendte menneskelige vis inertix, der finder sig smigret ved ikke at fattes i Uleilighed ved at gjøre sig bekjendt med noget Nytt, men behagelig tigger Dødv. Langt bedre er da Sartorii: „Læren om Christi Person, Lære og Værk“, som en Præst Beth (Bredsdorffs Svoger?) nylig har oversat, skjøndt der var Meget at sige imod den, især mod den Sikkerhed, hvormed han anfører omtvistede Bibelsteder i den Forstand, som den gamle Dogmatik underlagde dem, uden

at agte paa andet, end at Ordene lyde bogstaveligt saaledes. Det har altid forekommet mig ligesaa ufornuftigt som beklageligt, at domme om Troesartikler ved at beraabe sig paa enkelte Skriftsteder, udrevne af deres Sammenhæng, i en Bibel-Oversættelse. Dette er ikke Meningen af perspicuitas sacræ scripturæ. — Under det meget Arbejde og Bekymring, som Deeltagelse i Communitetsstipendiernes Uddeling har forarsaget mig, — hvilket Estrup i et Brev idag træffende kalder et beneficium flexibile for de theol. Proff. havde jeg dog blandt Andet den Glæde at være deelagtig i Bortgivelsen af hiint Stipendium til Deres Broder W. B. Hjort¹⁾, der var særdeles anbefalet af de juridiske Professorer. So flere værdige Studerende man nødes til at unddrage hiin Hjælp paa Grund af det uhyre Antal Ansøgende (denne Gang 170 om 25 eller egentlig kun 24 Bladser), desto mere Glæde har man, naar Balget kan falde paa en Enkelt, der paa Grund af private Forbindelser interesserer os og hvis Værdighed sættes udenfor al Tvivl. Lev vel, kjære Professor Hjort! Jeg beder Dem modtage mine bedste Dusker for Dem, Deres Kone og hele Familie.

hengivenst

C. E. Scharling.

Upsala d. 20. Jan. 1826.

Med Herr Gleerup begagnar jag lägenhet till Köpenhamn, och såsom vännen Atterbom är nedrest till Östergöthland, sänder jag å hans vägnar det Tal han hållit vid Arf-Prinsens födelse.

Jag begagnar äfven tilfället att göra mig ihogkommen hos alla Sorö-vänner, der Atterbom, Geijer och jag tillbragte en nöjsam dag. Atterbom var lyckligare, än vi, som fick dröja längre qvar. Hälsa Collegerna, som oss

¹⁾ Saml. ovenfor S. 133 og a. St.

ihogkomma, och framför allt Fru Hjort. Atterbom gifter sig just i dessa dagar med Fröken Ekenstam.

calamo festinante! ursägta!

Vänskapsfullt

J. H. Schröder¹⁾.

Weimar d. 13ten März 1839.

Es lebe Dänemark und seine Bewohner! Denn der Däne ist treu und wacker, wie man es selten bey anderen Nationen in dem Grade findet; — das haben mir schon manche Dänen bewiesen, und Sie nun, mein guter lieber Hjort, neuerdings wieder auf eine recht freundliche Weise durch den jungen hübschen Engländer²⁾ für den ich mich herzlich interessiere, weil er von Ihnen mir Kunde bringt, und empfohlen ist, und für den ich doch leider noch nichts thun konnte. Pro primo, weil sein Professor, wo er lebt, es anfangs nicht wünschte, zu sehr die Zerstreuung für ihn fürchtend, denn ich wollte ihn nämlich bey mehreren Familien einführen, wo man Bälle und Societäten giebt, und junge Leute aus und eingehen, u. nun, wo der Professor so zufrieden mit ihm ist, daß er ihm das Erlaubniß ertheilen zu können glaubt, kommt mir theilweise Jemand Anderes zuvor, und in den noch übrigen Häusern hat er nun selbst keine Lust mehr eingeführt zu werden — da er so viel zu thun hatte. Sie sehen, daß Ihre Mühe und Sorge Früchte getragen, denn man ist überall mit dem liebenswürdigen jungen Mann zufrieden, und ich nicht weniger durch seine wenigstens lebendigen Erzählungen von Ihnen, Ihrer

¹⁾ Se ovenfor S. 335. Til det Meddelste kan jeg føje, at hvad Schr. således, snart siddende eller liggende, snart stående, havde fået samlet, det viste han sig senere hen virkelig i Besiddelse af ved mer end et tænksomt Spørgsmål, han forelagde mig ved Bordet om Aftenen.

²⁾ Robert Hodgson fra Sandwich. Efter i 2 År at have fået Privatundervisning af mig og et par andre Lektorer i Sorø, var S-næsten voren, og gif nu i nogen Tid til Weimar, der dengang stod i stort Ry i England som et Slags Univerfitet. Han boede i Huset hos Gymnasieleærer, Prof. P(?).

interessanten lieben Frau und Kindern! Ich weiß wo und wie Sie leben, wie es in Sora hergeht, wie die Gegend, Ihre Spaziergänge sind, u. s. w. — und später hoffe ich ihn doch noch mit Manchem bekannt machen zu können, was ihm Nutzen und Vergnügen zugleich bringen kann, besonders in Hinsicht der Kunst, und einigen wahren Künstlern, die hier sind, — was jetzt in den kurzen Tagen und bey überall gedrängter Arbeit nicht so gut einzurichten war, wie jetzt nun, wo die Tage länger werden. —

Wie sehr wir hier Göthe vermiffen, und vor allen ich¹⁾, können Sie begreifen. Sein Verlust wird mir schmerzlicher, je länger ich lebe, denn ich vermiffe zu sehr seine Theilnahme, seine Aufmunterungen in der Kunst, die ich besonders noch in den letzten Jahren so schön genossen, daß sie wie eine Sonne manches in mir entfaltete, was sonst, schüchtern, furchtsam, wie ich eigentlich von Natur bin, nicht ans Licht gekommen wäre, und bedeutend meine Lebensgluth erhöhte. Er gab mir noch oft Ideen zum componieren auf, und waren unsere Ansichten denn bey der Auffassung verschieden, so war es ihm im Gegentheil oft interessant, den Gegenstand vielfältig aufgefaßt zu sehen, und er ging denn gütig und theilnehmend auch in meine Ansicht ein, wenn nur der Gegenstand überhaupt erfaßt war. — So beweinte ich bey seinem Tode den Gönner, Vater und Freund, und nie kann mir sein Verlust ersetzt werden.

Indessen interessiert sich unsere neue Direction für Kunst und Wissenschaft auch lebhaft, so auch die Großherzoginn; aber es ist mehr, weil es ja einem gebildeten Staat Noth thut dergl. zu fördern, als aus eigentlicher Liebe und Einsicht. — Schorn, der Redacteur des Kunstblattes, hat Anregung gegeben, die Kunstschule neu zu organisieren, und die unbedeutende Gemählde-Gallerie, die ich in Aufsicht hatte, ist nun auf die Lustschlöffer vertheilt, und nur ein Kupferstichcabinet, auch für das Publi-

¹⁾ Frøken Louise Seidler, hvis første Bekjendtskab jeg gjorde i 1817 i Schellings Hus, blev siden Galleri-Inspektør i Weimar.

kun, eingerichtet, und die Großherzogin ahmt dem wahrhaft persönlich kunstfönnigen König v. Bayern nach, unseren 4 großen Dichtern Denkmale durch die Kunst zu setzen. Ein neuer Anbau des Schlosses gab Gelegenheit dazu, und 4 Zimmer, jedes für einen Dichter, wird in Fresco oder Tempera ausgemahlt. Das Schiller und Wielands Zimmer ist in Arbeit. Ersteres mahlt ein gewisser Meher aus München, derselbe, welcher das Sfarthor daselbst mit dem Einzug Ludwigs des Bayern decorirte, und das zweite ein Weimaraner, Pressler, in Tempera. Am Schiller Zimmer war mir die Jungfrau von Orleans zugebracht (die 7 Trauerspiele Schillers werden in einzelnen Feldern vorgestellt), und ich war sehr glücklich darüber, da es encaustisch gemahlt werden sollte, wozu ich schon Versuche gemacht, und was sich für mich geeignet hätte. Da wurde der Plan geändert, und Fresco trat an die Stelle. Hier trat ich freywillig zurück, da mir nicht möglich war mit einem Künstler in die Schranken zu treten, der schon 6—8 Jahr Fresco gemahlt, was ohnehin eine ganz männliche Arbeit ist, u. höchst nachtheilig für die Gesundheit zugleich. Es war ein schwerer Kampf, aber ich bereue es niemahls zurückgetreten zu seyn. Nun arbeite ich einzelne historische Gegenstände u. Portraits dazwischen.

Am letzten May war ich wieder in München u. Oberitalien. Schelling hatte seine älteste Tochter an einen Diplomaten v. Zeda verheirathet, und diese ist jetzt in Paris schon von einer Tochter wieder entbunden. Sein ältester Sohn ist Professor in Erlangen. Er selbst und seine I. Frau kräftig u. wohl. Thiersch und Frau gleichfalls. Auch hier ist die älteste Tochter Braut mit einem Professor in Erlangen. — München würden Sie nicht wieder kennen, wundervolles wird da in jeglicher Hinsicht geschaffen; das Land leidet freylich unter so vorherrschender Kunstprotection, aber dafür brauchen die Deutschen wegen Architectur und Kunst kaum mehr(?) nach Italien zu reisen, da sie für jegliches ein Musterbild in München finden. Eine Basilika im Styl des 4ten Jahrhunderts, eine

gothiske im vollendetsten Styl des 13ten Jahrhunderts, eine Kirche im altflorentinischen u. s. w. Talente werden geweckt, u. wunderbar ausgebildet, vor allem ist die Glasmahlerey dort auch herrlicher jetzt, wie nur jemahls.

Anno 1832 war ich auch wieder einen Winter in Rom. Da fand ich aber so viel modernisirt, so wenig Künstlerzusammenhalten, so wenig die schöne Zeit v. 20 bis 23, daß mir ganz wehmüthig darob zu Muth war, und ich gern nach Deutschland zurück ging, wo ich früher aus Sehnsucht nach Italien bald vergangen war. Möchten Sie es besser in Deutschland finden, wenn Sie einmahl dahin zurück kehrten. Möchte dieß doch geschehen! Wie Viele würde es freuen, und recht vorzüglich Ihre alte Freundinn.

Louise Seidler.

Was macht Atterbom?¹⁾

Kjøbenhavn d. 2. Juni 1835.

Jeg har længe opfat at svare paa Deres Brev, ikke fordi jeg var uvis med mig selv om, hvad jeg skulde svare, men fordi jeg i en Tid af mere end 14 Dage har lidt Meget af en bullen Finger, som baade har gjort mig uoplagt, uagtet den dog ei har faaet Lov til at hindre mig fra at holde mine Forelæsninger m. M., og har gjort mig det vanskeligt at skrive; thi uagtet det var den lille Finger paa venstre Haand, kunde jeg ei skrive, uden at den kom i en Bevægelse, jeg mærkede den ei havde Godt af, da jeg var bedst tjent med at lade den hvile roligt i Bindet, hvori jeg har Armen. Først i denne Uge har jeg udfat et Par Dages Forelæsninger for dens Skyld. — Dog til mit Svar. Det er korteligt dette, at jeg ikke kan indlade mig paa Noget af det, De ønsker af mig; dertil har jeg ei Tid; thi det vilde maaffee koste mig mere Tid, end Fuldbendelsen af den anden Deel af min Esthetik.

¹⁾ som havde levet i de selsomme Kredse, som Frøken Seidler og jeg i München såvelsom i Rom.

som dog ligger mig nærmere. Hvad de mig tilsendte 14 Sider angaaer, saa seer jeg ikke, at man kan gjøre bedre ved dem, end at slyde dem reent til Side, og spørge sig, hvad der vel bedst kunde staae paa en saadan Plads; men saaledes skulde da en heel Opgave først løses, og derpaa kan og vil jeg ei indlade mig. To Gange maa det iøvrigt vel hos os allerede være forsøgt, nemlig i Birchs og i Lützens Læsebog; jeg skulde formode, at den sidste af disse havde gjort det bedst; men jeg kjender ingen af disse Læsebøger; Lützens har jeg endog aldrig seet, og har ei havt Leilighed at skaffe mig den tillands i denne Tid. Men Lütten (Prof. Lützens Broder) turde vist være Dem den bedste Medhjælper¹⁾.

Sibbern.

Kjøbenhavn, Løvedag d. 8 April 1843.

De kan vel vide, at det har været mig meget behageligt at erfare den fordeelagtige Dom, som baade De og Professor Lütten, hvem jeg beder Dem bringe den hjerteligste Hilsen fra mig, have fældet om min Dikafioshne²⁾. Angaaende samme har jeg ogsaa faaet en mig meget glædelig Skrivelse fra Professor Statsraad Falk i Kiel, og i Kieler Correspondentsblatt er begyndt en Anmeldelse deraf, som jeg har Marfag til at være meget tilfreds med, da den, uagtet Udgiveren, Olshausen, hører til et andet politisk Partie, end jeg, er skreven saa, at den ret fremhæver Pointerne i Det, jeg angaaende det dansk-slesvigske Stridsanliggende har fremfat.

At erfare, at De var Forfatter til Brevene i Slagelse Avis, har glædet mig meget.

Om det i Sorøe Foranstaltede tør jeg ingen Dom have,

¹⁾ Jeg havde ubbedet mig sådanne Anmærkninger o. lign., som Reinhardt, Schouw, Estrup, Chr. Lütten, Wegener, Scharling, o. fl. a. havde skänket mig til en fremmed Forfatter's Text, for derefter at indrette et Stykke til en Dansk Læsebog, Børnevænen, som jeg udarbejdede fra 1832—38.

²⁾ Dikafioshne, el. Bidrag til Politik og politisk Jurisprudents for Danke i statsretlig, kirkelig og historisk Henseende. 1843.

da Præmisserne til en saadan fattes mig. Kun veed jeg, at jeg maa holde for, at Videnskabeligheden i Danmark, især med Hensyn til de naturhistoriske og andre Samlinger, vilde være meget vel tjent med, at Noget af Sorøes Indtægter kom Kjøbenhavns Universitet tilgode.

Til den tredie Udgave af Deres Psalme-samling gratulerer jeg. Det skal glæde mig at see den udkomme. Naar man retteligen forstod sig paa, hvad Stat og Statsstyrrelse skal være, vilde man ansee en ny Psalmebogs Overleverelse i Almuens og mange Andres Hænder for et meget vigtigt Anliggende i politisk Henseende — „politisk“ taget i Ordets oprindelige og ægte Betydning.

Det er, siden jeg modtog Deres Brev, kommen mig i Tanker, om ikke De skulde hos os her i Danmark kunne entreprenere og etablere et Dagblad, som skulde kunne med Tiden tage Luven fra de fleste andre, og være saa meget tilfredsstillende, som hine ere det lidet. De, mener jeg, vilde ganske anderledes, naar De kastede Dem paa et saadant Foretagende, vide at benytte det rige Forraad, som Europas Litteraturer frembyder. Endog udenlandsk Politik vilde De, uden at behøve særdeles Tilladelse, forsaavidt kunne optage, skulde jeg mene, som De kunde give overstuende Tilbageblik paa de foregaaende Aaringer.

Fra Hegermanns kan jeg hilse. Jeg var derude i Forgaars. Man bevarer der, især bevarer Fru Hegermann, det gamle venstabelige Sindelag imod Dem, og tager varm Deel i hvad der vedkommer Dem. — Jeg er hele Vinteren igjennem jævnligen kommen ud paa Kølighed.

Sibbern.

E. S. Jeg vil dog ikke lade dette Brev afgaae, uden at underrette Dem om, at min Søn¹⁾, som idag har været oppe

¹⁾ nemlig Ludvig Frederik Gabriel Sibbern. Det var den Forårs-Examen som bar Navnet philologicum, medens Esterårs-Examen hed philosophicum. Senere er han optrådt som ejendommelig findrig Skribent og akademisk Docens.

til anden Examens første Deel, i dette Dieblif kommer hjem, efter at have abfolveret den med 3 pr. cet. og 2 laud.

(Forord. Om mit Skrift imod en af Sorøs farligste Forsølgere, betitlet „Sorø Akademies Tilværelse forfattet af Pnyfiferen Orsted“, skrev Sorø Byes Sognepræst, der havde i over 40 År haft Embedet, saaledes til mig (sm. Kjøbenhavnspost samme År, Nr. 243—5):

Sept. 1842.

S. T. Hr. Professor Ridder Hjort.

Tak for den tidligere Meddelelse! Indvendingerne mod Orsted's Plan ere drøie og Forsvaret for Akademiet kjæft. Hvorfra har De i saa kort en Tid faaet de mange Vaaben fra, hvormed De overvælder denne frygtelige Helt?

ærbødigst

Sommer.

Nyføe d. 6te Jan. 1841.

S. T. Hr. Professor Hjort.

De har ret overrasket mig med den Bog, De har sendt mig, og jeg veed ikke, hvorledes jeg skal takke Dem for denne uventede og usfortiente Opmærksomhed; — dog kan jeg ikke nægte, Deres egen Person's Komme vilde have glædet mig endnu mere, især da vi i denne Tid havde Schouw's¹⁾ her, som lagde Beien over Nyføe ved deres Hiemkomst fra Sylland og vare her i 9 Dage, til stor Glæde for os alle, Thorvaldsen iberegnet, som dobbelt nyder sine Venner her paa Nyføe, hvor der er mere Sammenhold end i Hovedstaden, hvorfor da et Besøg af Dem her dobbelt vilde glæde ham; og da han bestemt til For-aaret reiser til Italien, vil De dog ikke være Een af de Faae,

¹⁾ Den fortræffelige Schouw var gift med Susanne Marie Augustine Peshier Dalgas, en Søster til Forfatterinden, Datter af den fransk-reformerte Pastor Dalgas i Fredericia († 1811). Forfatterinden var gift med Baron Henrik Stampe på Nyføe i Præste Amt. Begge Søstre stiftede Bekjendtskab med deres Ugtefæller på disses Rejser i Italien, hos to Brødre af dem, som vare Kjøbmænd i Neapel og Livorno.

som af hans Venner ikke have gjort sig det til Pligt at vise ham den Opmærksomhed at besøge ham her. De kunde jo let faae et Partie arrangeret med Andre af hans Venner i Sorøe, og om ikke for andet, saa fra Konstens Side, troer jeg ikke De vilde blive utilfreds. Hvorledes lever vor kiere Professor Hauch, og Ingemann? Tør jeg bede ret meget at hilse begge disse Familier baade fra min Mand, Thorvaldsen og Deres forbundne

Ehr. Stampe.

(Forord. Det var naturligt, at et génie som Jap. Steenstrup ikke kunde finde sig i at være i Bure, og sommetider i Lænker, i en Stilling som de daværende Lektorers i Sorø. Han måtte drage dybt Ande altimellem; og jeg, som var hans højagtende Modstander i slikt, nød oftere den Ære og Glæde at høre hans Udbrud i den Retning.)

Sorø d. 22de Septbr. 1842.

S. T. Herr Professor Hjort, R. af D.

Den, der staaer udenfor Naturvidenskabens Overskyldelse, og ikke behøver at agere et Fordøielsesorgan for den, kan det formodentlig ikke skrække, men vel interessere, at see medfølgende Spisefeddél paa de Netter, som ere tullede i en Staffels Videnskab blot i 10 Aar og blot paa een Restauration, nemlig hos Leonhard og Bronn i Heidelberg. Tænk Dem bare, at Navnene paa Koffene indtage over 100 Sider! Leonhard og Bronns Tidsskrift er kun eet af de mange, mange mineralogist=geognostiske, og der gives andre Sider af Naturen end den mineralogist=geognostiske.

Reguestykke: Hvor dybt ligger en Lector mineralogiæ & geognosiæ under Videnskabens niveau om 10 Aar, naar han tillige er Lector botanices og Lærer i Zoologien i Skolen og ved Realskolen??

Undskyld

Deres ærbødige

Japetus Steenstrup.

Berlin, d. 26ten Novbr. 1840.

Eine große Freude und Ueberraschung haben Sie, verehrter Herr Professor, mir durch das schöne Geschenk bereitet, was mir einen großen Genuß gewährt und zugleich von Ihrer freundlichen Gefinnung gegen uns zeugt. Ich habe schon manches schöne Lied in dem Büchlein¹⁾ gefunden und mich recht daran erbaut; Lieder, die ich schon früher kannte, klingen mir auf dänisch noch lieblicher, eindringlicher; wie mir denn überhaupt diese Sprache ungemein zusagt, und ich mich fleißig damit beschäftige, in der sicheren Hoffnung, das geliebte Dänemark bald einmal wieder zu sehen; — im Geist bin ich sehr oft dort und rufe mir die vielen herrlichen Stunden, die ich dort verlebt, die große Liebe, die uns allen zu Theil geworden, zurück. Ich komme mir glücklicher und reicher vor, seit ich Dänemark und Norwegen, meine eigentliche²⁾ Heimath, gesehen.

Meine Eltern tragen mir viele Empfehlungen für Sie und Ihre liebe Frau auf; sie erinnern sich, sowohl als ich, mit großer Freude der leider nur gar zu kurzen Zeit, die wir in dem lieblichen Sorø zubrachten; — bei einem zweiten Aufenthalte in Dänemark wollen wir alles Versäumte nachholen! Vielleicht wird uns auch einmal die Freude zu Theil, Sie, verehrter Herr Professor, mit Ihrer lieben Frau, in Berlin zu sehen! — Indem ich Ihnen nochmals meinen herzlichsten Dank sage, verbleibe ich

Ihre
ergebene

Clärchen Steffens.

1) 2den Udgave af min Psalmesamling. 1840.

2) Den Anstæelse hos Steffens, som her går igjen, at han afgjort var en Normand, kan jeg ikke bifalde. Hans Fader, en Holstener, gift med en dansk Pige af ældgammel Slægt, Bangernes (St— striver selv, at de nå op til Esbern Snare), tjente Kongen som Districtschirurg i Odsherred og blev sendt til Norge for at oprette et Hospital imod Kadesygen. Her fødtes Sønnen Aar 1773 i Stavanger. Derfra forflyttedes Faderen som Regimentschirurg til Trondhjem. I 1779 kom Familien tilbage til Danmark. Her gif nu Steffens først i Helsingør, og, da Faderen forflyttedes, siden i Roeskilde Latinske,

Norre Bøsborg ved Ringkjøbing
d. 20de Juli 1843.

Velbaarne Hr. Profesfor Hjort.

En ikke uvigtig Deel af det danske Folk har anseet det for en onskelig Sag, om gode danske Mænd kunde forsamles een Gang om Aaret paa et dertil passende Sted, for at række gamle Venner Broderhaanden, knytte nye Bekjendtskaber og slutte sig i en fastere Kreds om de Individier blandt os, der paa en hæderlig Maade ere fremtraadte foran Mængden.

Til et saadant Sted har man anseet Himmelbjerget, dette Danmarks høieste Punkt med dets yndige og maalestatistiske Omgivelser for det meest passende, og skøndt Sagen hidindtil ei tilbørlig har været ordnet, har dog i de senere Aar paa dette Sted været en interessant Forsamling af danske Mænd fra Landets forskjellige Egne.

Vi ønske at disse Samlinger maae forfremmes og bevares paa en for det danske Folk og dets faderlige Regjering glædelig Maade, og vi ønske saaledes at ogsaa i Aar endnu flere gode Mænd, og fornemlig vore folkeligste Mænd, der maatte mødes og kjendes. Det er derfor at jeg, idet jeg er saa fri at gjøre deres Velbaarenhed opmærksom paa at denne Folkefest er bestemt til at afholdes Onsdagen den 16de August paa Himmelbjerget, tillader mig tillige at bemærke, at det visse vilde glæde et stort og et godt Publicum, om De vilde finde Dem foranlediget til at deeltage i denne Fest. Skulde Hr. Profesforen glæste Folkefesten med Deres Nærværelse, bedes De paa Himmelbjerget godhedsfuldt at aftræde i Undertegnede's Privat-Telt. Som Dirigent for indeværende Aars Himmelbjergfest

allerærbødigst

E. Tang.

hvorfra han dimitteredes til Universitetet i 1790. Efter at have studeret flere Aar i Kbhavn, besøgte han Norge, Holsten og Tydskland, og levede igjen i Kjøbenhavn fra 1802-4, men drog så tilsidst til Halle, hvorefter han ansattes i Preussen og stedse forblev der. (Smf. Svea. 14de Hefte. S. 257-62). I sin Biografi („Was ich erlebte“, 1840-44) nævner dog Steffens også Danmark som sit Fædreland, men mener vel dermed Staten „Danmark og Norge“.

Hetlusmagle d. 10de Jan. 1832.

Kjære Ven!

Ret hjertelig havde jeg glædet mig til i Dag, da der skulde være Møde i Bivelselskabet, at besøge det kjære Sorø engang igjen, og blandt de Venner der, som vise mig saamegen Kjærlighed, Godhed og Deeltagelse, ogsaa at gæste Dem og Deres kjære Kone. En særlig Forkjælelse gjør mig det umueligt at tage ud idag; men jeg haaber, at den snart skal være overstaaet, og at jeg med det allerførste skal faa denne mig meget kjære Opmuntring og Trøst.

For den hjertelige og venlige Deeltagelse De, kjære Ven! har bevidnet min Kone og mig i vor Sorg¹⁾, modtage De den hjerteligste Tak! Jeg bringer Dem denne ikke i mit eget Navn alene, men, efter min Kones udtrykkelige Anmodning, ogsaa i hendes. Deres faa, hjertelige, uskrømtede Ord gjorde det saarede Hjerter godt; og vi vide begge at sætte Priis paa alt, hvad der bærer Sandheds og Naturligheds Præg. At ogsaa De og Deres Kone har gjenneemgaaet meget i det forgangne Aar have vi med den sandeste Deeltagelse hørt. Gud skjænke Dem og os og alle et mindre forgybthuset Aar, en Tid, hvori Sjælen kan aande lidt, falder os lettere, om det ellers stemmer med hans Villie! — For menneskelige Dine ere Udsigterne just ikke lyse. Af Bøger sender jeg Carl den 5te²⁾ og nogle Tidskrifter; men Svenskeren³⁾, som jeg lider saare vel, beholder jeg efter Deres Tilladelse endnu lidt. Hvad der mangler skal jeg bringe, naar De, som jeg haaber, snart seer

Deres

E. Tryde.

¹⁾ over en ung blomstrende af alle så afholdt Datters Bortgang.

²⁾ Hauch's Tragedie: Carl den Femtes Død.

³⁾ d. e. Udsigten i Sveas 13de og 14de Hefte, 1831, over Danska Litteraturens Nuvarande Tillstånd. H. 13: Första Afdelningen, S. 26—77; Andra Afdeln., S. 365—413; H. 14: Tredje Afdeln., S. 244—306 og 469—88.

Berlingske d. 24de Sept. 1834.

Hr. Professor Hjort!

Laf, kjære Ven! for Gjennemlæsningen af dette mærkelige Brev.¹⁾ Det kaster unægtelig et Lys over Deres Forhold til Dehlenschläger og fortjener derfor med al Ret at opbevares. At det maa være saare vanskeligt at staae i Venstabsforhold til en Mand, der er saa pirrelig ved al Critik, især for den, der, som De, har et saa bestemt baade indvortes og udvortes Kald til at være Critiker, er saare begribeligt. De maa heller ikke troe, at jeg, ligesaa lidet som nogen anden forstandig Mand, kan misbillige, at de anvendte Critiken paa Dehlenschlägers Prometheus, kun tillade De — da De nu engang har viist mig den venlige Fortrolighed at tale til mig herom — at jeg siger, at Maaden, hvorpaa den yttredes, kunde, synes mig, været mindre saarende. De yttres i Begyndelsen af dette Brev til D., „at den Strengbed, der visseelig ligger i Deres Character,“ kunde bringe Dem til at fremsætte en Tanke haardere, end De tænkte den; og endskjøndt der i Deres personlige Dmngang, og Deres mundtilige Dmdømme om Ting og Personer, aldeles ikke synes mig at forekomme Spor af denne Strengbed, men tvertimod af den skønneste Billighed, saa er det vel mueligt, at den ligger i Deres Skribentcharacter. — De fleste Mennesker, om de saa aldrig skrive andet end Breve, træde i disse, eller i hvad de ellers skriftligt fremsætte, noget anderledes frem, end de i personlig Dmngang vise sig; — saaledes var jo den saa færdeles godmodige og milde N. Orsted i sine tidligere Skrifter ogsaa oftere strengere og skarpere, endog mod dem, han skulde noget Hensyn, end hans Venner ønskede — og den synes mig virkelig at være fremtraadt her. Hos os, hvor det læsende Publicum er saa indskrænket, hvor enhver Forfatter strax er fjendt, om han endog skriver anonymt, finder man sig egentligen kun som i et større sluttet Selskab, og enhver Dtring,

¹⁾ Dette var en Afskrift, tagen i Rom i 1818. Den er siden bleven trykt i Crit. Bdr. 1862, Bind 1, Side 105—31, til biografisk Oplysning.

der er anderledes fremfati et Skrivt, end man vilde fremføre den i en Samtale, som holdtes mellem Flere, strider paa en Maade mod den gode Tone. Dette medfører sine Inconvenientser, jeg tilstaaer det, skjøndt det ogsaa har sine gode Følger; men neppe, kjære Ven! gaaer det an at sætte sig ud over dette Forhold, uden, ikke blot at paadrage sig personlige Ubehageligheder, men ogsaa at skade og forstyrre Virkningen af de Sandhedsytringer selv, som fremsettes. De har, min kjære, ærede Ven! et saa sjældent klart og sikkert Blik, Deres Udtryk ere saa træffende, De rammer næsten altid det Punkt, hvorpaa det just kommer an, at De, som jeg oftere har sagt Dem, er ganske fortrinlig skikket til at være Skribent og Critiker; men Sandheden kan gjerne fremsettes aabent, klart og træffende, og dog med et vist Maadehold, der bevarer den Kjærlighedens og Mildhedens Character, og dette forfeiler De maaskee¹⁾ undertiden. — At De vil tilgive, hvad jeg her saa ligefrem og fortroligt har tilladt mig at sige, derom er jeg overbeviist; der er desuden neppe nogen af Deres Venner, der i høiere Grad, end jeg, skjønner Deres sande Værd, der saa gjerne vilde opmuntre Dem til at skrive ret meget og det især, foruden om Kunst og Poesie, hvori De alt har givet os saa meget Berigtigende og Belærende, i det egentlig Speculative, hvoraf vi Intet har modtaget fra Dem siden Deres Scotus Erigena, og hvortil De dog besidder et saa umiskjendeligt Kalb, ja hvori, efter min fulde Overbeviisning, Ingen for Tiden hos os kan præstere, hvad De formaaer. — De seer, hvorledes en Bevidsthed om sig selv og om den hele Tilværelse og dens Betydning, under stærke Brydninger, er i Begreb med at arbejde sig frem hos Menneskeslægten: kan De, der dog maa føle med Dem selv, at De har saa meget at sige, der kunde bidrage til at hæve det rette Løsenord frem af

¹⁾ Jeg har ladet dette „maaskee“ komme med, som jeg har anset det for Ret og Blikt at lade så meget andet komme med, uagtet jeg er vis på, at det ikke hidrører fra Trydes rolige Dom, men fra hans bløde Hjerte og så ventlige Sind.

Sjælens Inderste, holde Dem længere tilbage fra at sænke Dem med Deres hele Kraft og Energie i Speculationens Dybder?
Hør mit Venneord!

Hils hjærligen Deres Kone! Besøg snart

Deres

C. Ullmann.

(Heidelberg, i A. 1820.)

Sonntag d. 18ten Juni.

Hrn. Dr. Hjort, Wohlgeb.

Mein Lieber! Wenn es Ihnen angenehm ist, so will ich Sie um $\frac{1}{4}$ vor neun Uhr zur Kirche abholen. Sie werden eine gute Predigt hören. — Soll ich?

Ihr

C. Ullmann.

Heidelberg d. 14ten Juni 1827.

Verehrtester Freund!

Noch habe ich Ihnen für die gütige Übersendung Ihrer sehr interessanten und gehaltreichen Schrift über Joh. Scotus Erigena, aus welcher ich unterdessen mannichfaltige Belehrung geschöpft habe, meinen herzlichsten Dank abzustatten. Und vielleicht wäre auch jetzt dieser Dank in meinem Inneren verschlossen geblieben, wenn ich demselben nicht eine Bitte beizufügen hätte. Sie ersuchen gefälligst aus der beyliegenden Ankündigung den literarischen Plan, dessen Ausführung einige Freunde mit mir beabsichtigen; wir wünschen natürlich dem Unternehmen den nach Kräften und Verhältnissen erreichbaren Grad von Vollkommenheit und Interesse zu ertheilen, und möchten namentlich dieses Interesse auch durch Berücksichtigung der ausländischen theologischen Literatur erhöhen.¹⁾

Wollten Sie nun, verehrtester Freund! nicht auch zu diesem

¹⁾ Jeg turde naturligvis ikke indlade mig herpå; men ligesom jeg, velbekendt med heidelbergste Forhold og Personligheder, i Aret 1820 førte min Ungdoms Kammerat G. N. Clausen, på hans Gjenrejsse, til den berømte Daub og til den frodigt spirende Ullmann, således viste jeg denne sidste, i hint Punkt, atter til Clausen.

Zwecke mitwirken, und uns bisweilen Recensionen ganz besonders wichtiger theologischer Werke, die in Dänemark und Schweden erscheinen und entweder nicht bis zu uns dringen, oder nicht von uns verstanden worden, liefern? Natürlich müßte dabey eine genauere Angabe des Inhalts statt finden, weil wir die Werke selbst nicht lesen, und namentlich das hervorgehoben seyn, was für die Deutschen von besonderem Interesse ist. Außerdem aber ersuchen wir Sie freundlichst auch um andere Beyträge, hauptsächlich um Abhandlungen, und hier könnten Sie uns gewiß vieles Anziehende, namentlich aus der nordischen Kirchengeschichte, liefern. Sagt Ihnen die Tendenz u. Einrichtung der Zeitschrift zu und Sie wollen uns einmahl mit einem Beytrag erfreuen, so will ich Sie gebeten haben, das Manuscript an Hrn. Bischof Münter abzugeben, der wohl die Gemogenheit haben wird, dasselbe mit einer Sendung an Creuzen gelangen zu lassen. — Ebenso Briefe.

Es würde mir sehr erwünscht seyn, auch von Ihren persönlichen Verhältnissen etwas zu vernehmen. Was mich betrifft, so bin ich hier seit 3½ Jahr glücklich verheirathet, habe ein recht liebes gesundes Kinderpaar, sehe dem dritten entgegen, bin seit einem Jahre Mitglied der theologischen Facultät, und lebe in den geselligen Verhältnissen, die Sie kennen, recht angenehm. Lassen Sie mich u. das ganze alte Heidelberg Ihrem Andenken bestens empfohlen seyn.

Von Herzen der Ihrige

C. Ullmann.

Können und wollen Sie etwas zur Aufnahme unserer Zeitschrift in Dänemark thun, so will ich Sie darum freundlichst gebeten haben. N.B. das Honorar der Zeitschrift ist 1½ Friedrichsdor für den Bogen.

August 1840.

Jeg takker Dem ret meget for de Par Linier, De igaar sendte mig; de have meget moret mig. Der er, som jeg vel neppe behøver at forfikkte Dem om, ikke et eneste sandt Ord

i det Anførte, men det forholder sig dermed ganske som med den heftige Scene, De vist har hørt der skulde have fundet Sted imellem Biskoppen og Professor Clausen i Skattebevillings-sagen, med Ørstedes Eegdomstilsælde, om hvem de i en af de jndste Aviser fortalte, at han var bleven syg i Stænderforsamlingen, saa at han maatte kjøre hjem til sin Bolig paa Slottet, og de flere andre Kroniker, som der udspreedes om Stænderne.

Iøvrigt er der noget lærerigt i saadanne Øttringer, som dem, De har været saa god at meddele mig; man seer deraf nderligere, hvor ustadig Popularitet er.¹⁾ Jeg kan derfor godt forestille mig, hvorledes de, som i deres offentlige Virksomhed lade sig lede af den, ofte i kort Tid, naar Vinden blæser dem lidt imod, selv springe om i det modsatte Hjørne, og fra ultra-liberale blive ultra-conservative, saaledes som man paa flere Steder, navnlig i England, og maaskee ogsaa hos os, har seet Exempler paa. Ogsaa bekræfter den Erfaring sig herved, som jeg oftere har haft Leilighed til at gjøre, at der ikke gives mere mistroiske Personer end dem, der høre til et fremstigende politisk Parti; der behøves blot, at En af deres Tilhængere i enkelte Sager troer at burde iagttage en noget større Tilbageholdenhed, end de selv ansee for rigtigt, for at de strax i ham ville see, hvad de kalder en Forræder.

Dog — hvortil fortælle Dem alt dette? De tænker selv altfor meget over vore offentlige Forhold og lever formeget med den nærværende Tid, til at De ikke skulde have haft Leilighed til at gjøre de samme Observationer.

Unbefalende mig i Deres venstabelige Erindring forbliver jeg med særdeles Høiagtelse

Deres ærb. forbundne

Algreen-Ussing.

¹⁾ Den Nyogjærrige vil vel klage: Ja men, hvorfor forties de os da her! Men den Smagfulde vil vist indrømme, at Stil og Tone i et Brev som dette er Tilfredsstillelse nok, og respektere Tavsheden.

København d. 11te Sept. 1843.

Høiſtærede Herr Profefſor!

Mit Ophold paa Landet gjør, at jeg først nu modtager Deres ærede Billet, ſom jeg ſtrar iler at beſvare, haabende, at Svaret endnu tidſnok vil komme Dem tilhænde.

I et Tilfælde, ſom det omſkrevne, forſaavidt dette kan be-
dommes efter en almindelig Fremſættelſe, hvilket iøvrigt er
noget vanſkeligt, troer jeg, at jeg ikke vilde foretage noget
Videre eller gjøre yderligere Ophøvelſe deraf. Jeg forudſætter
nemlig, at der var givet mig Leilighed til at høre mig om
Sagen og mit Forhold før Afgjørelſen, og at Alterne ſaaledes
indeholdt fornøden Oplyſning om, hvorledes jeg havde betragtet
den og hvorfor jeg havde handlet ſom ſteet er. Det Samme
ſkulde jeg derfor troe, at ogſaa De, Høiſtærede, i et lige Til-
fælde kunde gjøre. De er nemlig en ſaa faſt og alvorlig
Charakter, at De meget vel i mindre vigtige Sager kan lade
Et og Andet gaae hen over Dem, uden at Nogen deri vil ſee
nogen Svaghed, men, ſom jeg troer, netop deri vil ſee den
Aandens Ophøiethed, der ſeer bort over ſaameget af Livets
Smaaligheder. Det er en af Fordelene, ſom jeg af egen Er-
faring veed, af at være altid i ſin Ruſtning, at man ikke be-
høver at trække Sværdet ved enhver ubetydelig Anledning, og
Ingen vil troe om Profefſor Hjort, at han ikke nok, derſom
han fandt det Gjenſtanden værdt, kunde have ført Striden
videre. Deres Charakter ſtaaer deſuden ſaaledes ophøiet over
al Plet, at der ikke kan være Tale om nogen moraliſk Brøde
i Ordets egentligere Betydning. Altsaa, min høiſtærede Herr
Ven, vilde jeg lade den Fugl flyve, tænde min Cigar, lægge
mig i mit Vindue og blæſe den hele Hiſtorie med Røgen bort
i den blaae Luft. Dog, ſom ſagt, er dette kun min Mening,
forſaavidt Spørgſmaalet er fremſat i ſin Almindelighed.¹⁾

¹⁾ Jeg mener, at ſlige Betragtningers Fremſtilling „i deres Almindelig-
hed“ ville finde ſand Interøſe hos den eſtertænksomme Leſer, hvor-
meget ogſå de Danſke, ſom Ingemann i en Wiſe påſtår, ere uluſtne
til Eſtertænke.

Jeg kunde muligens være af andre Tanker, dersom Tilfældet i alle dets Enkeltheder var mig bekendt, og maa for dette Tilfælde, som vi Jurister altid gjøre, reservere det Fornødne.

Deres ganske hengivne

Algreen-Ulving.

Christiania d. 21de Mai 1842.

Mine Bestræbelser for en Revision af vore autoriserede Psalmebøger paadrog mig saa megen massiv Tiltale af nogle Guds Mænd her, og vakte i det Hele en saa bedøvende Avisdebat ikke blot om Kirkepoesi, men endog om Symboler og Dogmer i Almindelighed, at Arbeidet for det Første blev mig verleidet. Jeg har ladet denne Green af min Digtning hvile til et rimeligere Tidspunkt. De Smaating, jeg sender Dem her, ere fra en tidligere Periode og høre til en Triologi af Høitidskantater, som jeg har skrevet for Vor Frelfers Kirke i Christiania. Maaſkee komme de nu for seent til Diemedet¹⁾, om de ogsaa ellers kunde indeholde noget Brugbart.

Jeg tilgiver mig ingenlunde selv, at jeg saa længe har opsat at besvare Deres venlige Brev og takke Dem for de gode og smukke Gaver, der medfulgte. Der er kun liden Vægt i de Undskyldninger, som her kunne fremføres; imidlertid vil jeg dog nævne een af dem: Ved en Forandring i Kirkemusiken var min Pintsokantate kommen af Brug, og blev siden savnet i Kirkens Archiv. Selv eiede jeg den hverken paa Papiret eller i Erindringen; jeg vidste kun, at jeg havde anseet den for den bedste af disse mine Festsange. Et Par af Kirkens Betjente gave mig dog Haab om at faae denne Raritet fremsøgt, og dermed gik nu Tiden hen. Omfider, da jeg havde besluttet at fende Dem hvad jeg havde, blev det mig sagt, at Rantoren, der var paa en længere Reise, endnu var i Besiddelse af Sangstemmerne med den underlagte Text. Først nu erfarer jeg at dette ikke er Tilfældet.

¹⁾ Det var om Hånd el. Deltigelse ved en ny Udgave af min Psalme-samling at jeg havde tilskrevet den Ude; hans personlige Omgang havde jeg siden i 1861 den Glæde at nyde under et Besøg i Norge.

Jeg har imidlertid ofte nok tænkt paa Dem, og sagt mig selv, at De vist var en inderlig mild og overbærende Mand. Denne Tanke fastholder jeg ogsaa nu, idet jeg bringer Dem min sene Hilsen og med den min Hylønskning til det nye Dplag af Deres Psalmebog, der saa hellig fortjener at blive vidt udbredt og almindelig benyttet.

Med Høilagelse

Joh. S. Welhaven.

Tør jeg bede Dem hilse Prof. Ingemann?

(**Forord.** Under en Deltagelse i Soro Akademis Gr. Art. lovede Forf. mig Svar på visse Spørgsmål i Anledning af min Danske Børnevæns Udarbejdelse, hvilket vel ogsaa kan have almindeligere historisk Interesse.)

Sde Jan. 1838.

1. Uagtet de danske Magnater i Begyndelsen af Valdemar II Fangenskab ikke have virket noget stort for Kongens Befrielse — maaskee fordi derved intet var at udrette — saa kunde dog siden Albert af Orlamündes Tog, og de betydelige Løsepenge og Gidsler der stilledes for Kongen ikke tænkes uden Magnaternes Medvirkning. Overhovedet var det først efter denne Tid, at det fiendtlige Forhold indtraadte mellem Kongemagten og Aristokratiet.

2. Adelen var sidenhen, baade hvad Dannelsen og Moralitet angik, geraadet i Forfald. Uden at have deres Forsædres Fortienester, ansaae den sig for den eneste Stand i Riget, for den eneste, der havde Rettigheder og ingen andre Forpligtelser, end den at paasee Haandfastningens Overholdelse. Det var et forstøvet Aristokratie; men denne Talemaade kan rigtignok ikke bruges i en Dansk Læsebog. Man kunde maaskee kalde det et Hof-Aristokratie, ligesom det foregaaende et politisk, eller herskende, Aristokratie.

3. At hverken Christian II eller Christian III have forholdt sig mod Norge, som de burde, maae vel tilstaaes. Men megen Skyld var ogsaa hos de Norske selv, hvor der i dette Tidsrum vare forskjellige Partier, megen indvortes Svaghed,

og ingen egentlig kraftig Aand. Dog, at udføre dette videre vilde her blive altfor vidtløftigt.

4. Jeg troer ikke, at der for C. Gustavs Angreb laae faa meget Hævn til Grund, som politiske Planer. Da han besteg den svenske Throne, raadslog han, fortæller Buffendorf, med sine Fortroelige, om man først skulde angribe Danmark, Polen eller Rusland, thi man var eenig om, at Sverrig maatte have en Krig, for at vedligeholde den krigerste Aand hos Folket og Armeen. Man besluttede at begynde med Polen, da man troede suarere at kunne blive færdig med Danmark. At erobre Provindserne paa hiin Side af Sundet samt Norge, var en gammel Plan allerede fra Gustav Adolphs Tid. Maafee var man i Danmark vidende derom, da man forekom Sverrig ved en Krigserklæring. —¹⁾

Undskyld, Høistarede! at denne Besvarelse — som vel ikke er synderlig tilfredsstillende — kommer faa seent. Jeg har i

¹⁾ Hertil meddelte Estrup, på Anmodning, disse Noter:

— De veed, at Historikere have og ikke kunne andet end have forskjellige Anskuelser af forskjellige Begivenheder og Personer.

1. Man kan neppe forlange af de Danste, at de skulde have gjort mere, end de gjorde, for at befrie Baldemar II; thi Kongens og hans Børns Liv svævede i Fare, og det var ikke blot med en Greve af Mecklenborg, man havde at gøre, men med en Coalition.
2. Hvad angaaer Dommen over Adelen, da er den maafee altfor almindelig dadlende, baade med Hensyn til Tid og til Personer, men desværre i det Hele retfærdig. Men om den faa skarpe Dom over en enkelt Stand er hensigtsmæssig i en sliq Bog, er et Spørgsmaal. Børn og Almue taale ikke altid det stærke Lys, hvori man for den Modne og Dannede uden Fare kan stille en haard Sandhed. Historien lærer neppe Børn og Almue at hade det sextende og syttende Aarhundredes Adel, uden at Noget af dette forsaavidt fortjente Had ogsaa forplanter sig paa Nutidens altfor uskyldige Adel. Man meddeler den Dugre en Form, som den Eldre aldrig glemmer. Bedre at læge end at oprive Saar. Bedre at forene Stænder end ved gjenvækkede Ridenstaber at vanskeliggjøre Foreningen. Concordia res parvæ crescunt, og vi ere desværre kun smaae. Barnet bør ogsaa vide, at de Fleste af Fædrelandes Coryphæer lige fra trettende indtil syttende Aarhundrede ligeledes vare Adelsmænd!

det sidste Par Maaneder havt saa mange presserende Forretninger, at jeg nær ganske havde glemt min Forpligtelse. Venligt Tak for i Sommer.

Med Heiagtelse Deres forbundne

Verlauff.

Kbhavn d. 12te Decbr. 1836.

Hoifstorede Ven!

Tillad at mit lette Luftskib*) lander hos Dem, som saa ofte har sendt mig vægtsfulde Raadninger af grundige Sprogværker.

H. C. Ørsted.

*) nemlig hans Digt „Luftskibet“, i Duodez i lusegult Papir, med en Luftballons Billede udenpå.

Kjøbenhavn d. 11te Mai 1838.

S. T. Herr Professor Hjort.

Tilgiv at jeg først nu aflægger Dem min forbindtligste Tak for Deres mig tilsendte skønne Samling af Psalmer. Jeg tillader mig at vedlægge min Mindetale over Overkammerherre Hauch. Den kan ikke gjøre Fordring paa anden Fortjeneste end at være en tro Skildring af en værdig Mand. Sid De maa finde, at jeg har opnaaet denne Hensigt.

Erbødigst H. C. Ørsted.

(Jeg troer, at Bemærkningen ved Christian II.s Invasion i Sverige er rigtig. Kun visde jeg istedetfor Udtrykket „foranlediget“ hellere bruge et andet, f. E. „under Paaskud af“ el. „besmykket med“, det pavelige Band.)

3. Er der Grund til at dadle Monarchiet. Det er meget langt fra, at Frederik III opfyldte Folkets Forventninger eller udførte den Provisoriske Anordnings Ligelighedsprincip. Det samme gjælder om samtlige hans Esterfølgere, ikke engang Fr. VI undtagen. Enevoldskongerne skabte en ny Adel, som aldrig ret kunde blive til noget. Meget bedre, om de gode Elementer i den gamle Adel vare blevene benyttede! Men man vilde, for at kunne regjere ene og i sand Hof- og Stil, affasse det Gamle og sætte Glimmer i Stedet. Man tænkte kun paa Hof og Cabinet: derfor kunde Frederik III og Esterfølgere saa ganske tabe Bondestanden og tildeels endogsaa Borgerstanden af Sigte.

Paludan-Müllerne.

I—III.

(Forord. Ligesom man på en nærbeslægtet stor Literaturs Himmel kan vise flere Dioffurer el. Broderpar, som f. Ex. M. og W. Humboldt; Aug. og Fr. Schlegel; J. og W. Grimm; C. og Fr. Raumer, o. fl.: således kunde man også på vor liden Himmel, foruden de vældige Planeter S. C. og A. S. Ørsted, pege på flere skjønne Stjerne-Grupper, el. Billeder, med sjældent Skin, som f. Ex. den så klare Stjerne S. P. Mynster i Midten, med Broderen Ole Hieronimus og Stifbroderen Ole Bang på Eiderne; J. L. Heiberg med Moderen Thomastine og Faderen P. Andreas; Carsten Hauch, med Svigerfæmnen den tvestidige Digter og Taler Høstrup; Frederik Valudan-Müller, med Broderen Caspar og Faderen den grundige Tænkter Biskop Jens af Århus; Poul Martin Møller, med Faderen den lærde Biskop Rasmus af Bolland; ikke at tale om Bartholinernes store Slægt, &c.

I.

Århuus Bispegaard d. 22de April 1837.

Høiædle og Velbyrdige
 Hr. Professor Hiort
 i Sorøe.

Det er ikke uden Undseelse, at jeg bemærker Datoen paa Deres Velbyrdigheds behagelige Anmodning af 22de f. M., og jeg maae næsten frygte, at De har taget mig Henstanden med Besvarelsen noget ilde op; men Sagen er, at en Postdag efter den anden saaledes iler hen med Embedsrespondence, at jeg uformærkt kommer længere fra de venfabelige Breves Dato, end jeg burde og vilde. Men jeg vil og ærligen tilstaae, at en vis Ubestemthed, som Deres Brev vakte hos mig, ikke har liden Skyld. Derfom jeg nogenlunde hurtig havde kunnet blive enig med mig selv om Indholdet og Formen af

det forlangte lille Arbeide, vilde vel og et Gienfvar snart kunne have været givet; men da dette ikke var Tilfældet, — eller blev det, efterat jeg flere Gange havde tænkt paa Diemedet af Stykket, det opgivne Thema, og min tilbante Stil og Skrivemaade, for at finde Maaden, hvorpaa disse Dele kunde bringes i en let og naturlig Harmonie; kan jeg vel ikke uden Grund antage dette som et Tegn paa, at jeg ikke er den rette Mand til at forfatte Bidraget.¹⁾ Hertil kommer, at jeg i denne Foraarstid har meget at faae fra Haanden, inden mine Reiser i Stiftet begynde; saa at jeg forudseer, at om jeg vilde paatage mig det omhandlede Arbeide, turde det heldige Dieblif til des Forfattelse sandsynligviis komme saa seent, at Arket skulde under Pressen, inden det indfandt sig. Hvad man saaledes opfatter til en god Stund, kommer lettelig for silde, eller maaskee slet ikke; og Følgen deraf er en Anger, hvormed hverken man selv eller andre er tient. Under flige Omstændigheder troer jeg at handle rigtigst i, strax aabenhjertet at bede mig undskyldt, og saameget friere formener jeg at kunne gjøre dette, da jeg baade holder mig forvisst om, at De, ærede Hr. Professor! har det kiere end et Løfte, hvis langsomme, eller — mueligen udfyldestgiørende — Opfyldelse vilde satte Dem i et Slags Forlegenhed; og da det tillige er min fulde Overbeviisning, at Arbeidet vil lykkes langt bedre under Deres end under min Pen.

Med oprigtigt Ønske om, at min Unddragelse ikke maae berøve mig noget af Deres gode og venstabelige Mening, er jeg med sand Høiagtelse

Deres Velbyrdigheds

ærbødige

J. Paludan-Müller.

¹⁾ Som man oftere vil have bemærket: Et Bidrag til 1ste Udgave af den Danske Børneven. — Sm. Ordene på dennes Titelblad: „efter flere Gode Mænds saavel som egne Haandskrifter og Optegnelser“.

Nachtens Bispegaard d. 7de Septbr. 1839.

Høiædle og Velbyrdige
 Hr. Professor Hiort
 i Sorøe.

Deres Velbyrdighed takkes ret meget for Deres behagelige Brev af 29de f. M. og for den Keilighed, det giver mig til at rykke ud til Dem selv med min Mening om Molboehistorierne i Deres ellers saa hensigtsmæssige og gode Læsebog. Jeg vil da oprigtig tilstaae Dem, at disse Historier, som var noget af det Første, jeg traf paa, da jeg tog Bogen i Haand, ikke just gjorde noget anbefalende Indtryk paa mig, just fordi jeg fandt dem i den Bog, hvis Bestemmelse det var at arbeide sig ind i Almueskolerne. Man kan ikke vente, at enten Skolelærerne i Almindelighed eller Almuens Børn skulle i disse Historier see noget Andet eller noget Høiere end det Moersomme eller Latterlige, og det forekommer mig heller ikke at være let at udfinde det Lærerige eller Poetiske i dem. Nu tilstaaer jeg gjerne, at det ikke kan falde vanskeligt at svække det første Indtryk af en Sag ved Raisonnement; ikke desmindre bliver det første Indtryk immer værdt at lægge Mærke til, da det ikkeielden findes, at der ligger en rigtig, — skjøndt endnu ikke oplæret, — Synspunkt til Grund for det. Men fra hvilken Side man endog vil betragte disse Historier i sig selv, kan det dog neppe, — saavidt jeg kan skønne, — antages, at de ere paa deres rette Sted i en Læsebog for Almueskolerne; thi om de end ingen anden Virkning havde, turde de dog lettelig have den, at Tanken om latterlig Dumhed og Enfoldighed kom rundt om i Landet til at hefte ved Benævnelsen: „en Molboe“. Det vilde desuden være vanskeligt at anbefale Bogen i det Provstedistrict, hvortil Mols Herred hører; og dette synes mig at være end een Grund for, at Molboehistorierne helst maatte være udeladte. Jeg har her, ærede Herr Professor! oprigtig hitted Dem min Mening, men ogsaa kun min; thi jeg kan ikke sige, at jeg har hørt disse Bemærkninger af Andre; men jeg har heller ikke hørt dem modsagt

af de Enkelte, jeg har yttret dem til. Overhovedet troer jeg ikke, at Bogen endnu er meget kiendt eller almindelig udbredt her i Stiftet. Men da min Stemme kun er en enkelt, vil jeg ikke undlade at benytte en Leilighed, som sidst i denne Maaned vil tilbyde sig for mig ved min Nærværelse da paa Lyngbys Skolelærer-Seminarium, til at erfare om Flere have samme Anskuelse som jeg af de omhandlede Historiers Optagelse i Læsebogen. Jeg samles der ikke alene med Provsten for Mols Herred, men med flere i Naboelauget af Mols boende Geistlige, og jeg skal ikke glemme at spørge om deres Mening. Hvad jeg da erfarer, skal jeg oprigtig meddele Deres Velbyrdighed. Smidlertid ønskes Dem at leve vel, og at bevare i godhedsfuld Erindring

Deres Velbyrdigheds

arbedigste

J. Paludan-Müller.

Narhuns Bispegaard d. 4de Octbr. 1839.

Velbyrdige Hr. Professor Hiort i Sorøe.

De glædede mig meget, ærede Hr. Professor! ved Deres behagelige Skrivelse af 13de f. M. og den Maade, hvorpaa De havde optaget de Bemærkninger, jeg var saa fri at gjøre over Molsboehistorierne i Deres Læsebog. Efterat jeg nu har forelagt Spørgsmaalet om disse Historiers passende eller ikke passende Sted i en Læsebog for Almueskolerne for de forsamlede Geistlige ved Seminariet i Lyngby i Slutningen af forrige Maaned, skylder jeg at tilmelde som det Resultat af Yttringerne, hvortil Spørgsmaalet gav Anledning, at omendkiøndt det ikke forekom mig, at Pluraliteten af de Tilstedeværende strax opfattede Historiernes Tilstedeværelse i Læsebogen fra samme Side og Synspunkt, som jeg havde opfattet den, var det dog den almindelige Mening, at disse Historier helst maatte have været udeladte; og saasom Provsten for Mols Herred bestemt yttrede, at han ikke kunde anbefale Bogen med disse Historier til Skolerne paa Mols, og efter

mit Skionnende heller ikke til Skoler i de nærmest liggende Herreder, formener jeg, at denne Yttring ene er tilstrækkelig til at vise det Onskelige i, at Molboehistorierne blive udeladte af Bogens næste Dplag. Bogen vil intet favne ved, at dette Par Blade bortfalde, og under alle Omstændigheder er det dog vist det Bedste og Rigtigste at udelade, hvad der — endog blot mueligen — kunde give Anstød, eller gjøre Bogen mindre passende for visse Egne. Desuden forekomme mig de faa Linier, der ere satte som Indledning til Historierne, og som ere heel ironiske, at være umiskjendelig henvisende paa de virkelige Molboer, og mere angribende end selve de gamle Historier. Men nu nok om dette.

Min forbindtligste Tak bevidnes Dem, ærede Hr. Professor! for de 4 Exemplarer af Psalme-Samlingen. Jeg anbragte disse ved min Nærværelse paa Seminariet saaledes, at jeg gav Et til Stiftelsen, Et til Forstanderen, og Et til hver af de tilstædeværende tvende Provster til videre Meddelelse. Samlingen synes mig smuk og vel valgt, saa at jeg ikke kan andet end ønske den kiendt af Mange.

Med særdeles Høiagtelse

Deres Velbyrdigheds

ærbødigste

J. Paludan-Müller.

II.

Denise d. 1 April 1837.

S. T. Hr. Professor P. Hiort.

Deres ærede Brev af 27de f. M. har jeg modtaget, og takker Dem ret meget derfor; det var en Bestyrkelse i mit Haab om at mine Ord om det Thorv. Museum muligen kunne give Anledning til Sagens videre Drøftelse og derved bringe lidt mere Liv i Publicums noget matte Stemning.

Hvad Planen selv angaaer, da billigere jeg ligesaalidt, som De, Alt hvad Committeeen har gjort, hvilket jeg ogsaa uden

Forbeholdenhed har sagt. Især troer jeg, at den har feilet ved at fremloffe en forloren Enthusiasme i Kjøbenhavn, som enhver befindig Mand kunde forudsætte maatte dunste bort meget snart, og frembringe en Reaction, der uden al Tvivl begynder at vjtre sig kjendeligt i Kjøbenhavn selv. Det havde været langt gavligere for Sagen, at man successive havde vundet den offentlige Mening, end at strabe 30,000 sammen i et Par Maaneder, for siden maaskee at lægge den hele Plan tilside. Men da Sagen nu engang er bragt paa Bane, og da det viser sig, at den kan trænge til enhver Understøttelse, har jeg troet at burde gjøre hvad der stod i min Magt til dens Fremme; især da den ligesaa vel er en national som en Kunstfag. Det forekommer mig, at Planen viser os Udsigter til at vinde Thorvaldsen for vor Historie, og at den Anstrængelse, Folket nu gjør for at drage ham gandske til sig, maa betragtes som den Sum, en Kjøbmand sætter i et Foretagende for at frelse en Capital, han staaer fare for at tabe. Men kan Planen ikke sættes igjennem, vil det uden tvivl fjerne ham gandske fra os, og dette aabenbare Nei af Nationen maa være smerteligere, end om han var jaget bort ved en Vilkaarlighed af Regjeringen. Dersom dette bliver Udfaldet, maa de Mænd, der have ladet det komme til denne Prøve, selv forsvare det.

Med Hensyn til de Indvendinger, De gjør imod Planen, maa jeg bemærke, at jeg har skrevet uden Opfordring og uden Meddelelser fra Committeeen, og altsaa ikke kan meddele andre Oplysninger om Sagen, end dem, jeg selv har kunnet uglede af hvad der er talt og skrevet om den. De to Punkter, der uden Tvivl for Dieblicket ere de farligste, synes mig Efterretningen fra Stuttgart¹⁾, og den fornødne Sums Størrelse at være. Hvad det Sidste angaaer, da vilde der vistnok være meget vundet, dersom Committeeen kunde sige med Bestemthed, at den vilde være tilfreds med 150,000 Rddr.; men de 300,000,

¹⁾ om en tilsvarende Gave, som Thorvaldsen skulde have tilstænk Kongen af Würtemberg.

som nu spøge i Folks Hoveder, skade Sagen mere, end man troer, og de kunne dog umuligt være nødvendige. Thorvaldsens Gave til Kongen af Würtemberg forekommer mig meget usikker, da nogle af hans Modeller, som kun ere til i eet Exemplar, allerede ere i Kjøbenhavn. Man maatte altsaa antage, at han efter disses Affendelse havde forandret sin Beslutning. Tingen maa imidlertid snart opklares.¹⁾

Med megen Høiagtelse
ærbødigst

C. Paludan-Müller.

Nykjøbing p. S. 25 Juni 1868.

Til Hr. Professor Dr. P. Hjort, N. af Dbg.

Maa jeg takke Hr. Professoren for Deres Brev af 18de d. M. i Anledning af min antiskandinaviske Artikel i *Voll.-S. Stiftstidende* og tillige bede Dem tilgive, at jeg har opfat dette en Ugestid. Jeg ventede hver Dag et heftigt Styrtebad over mit syndige Hoved og ønskede at vide, om det blev aldeles knusende, inden jeg talte videre om denne Sag. Men Fædrelandet gav sig god Tid; først idag har jeg faaet den første Artikel, der er pikant nok, men ingenlunde livsfarlig.

Deres Meddelelse om Grev Hamiltons Yttring om Lovligt og Ulovligt er advarende.²⁾ Man maa jo troe, at naar Greven, den pæne Mand, tænker saaledes, ere Redactøerne, de praktiske Politikere, et godt Stykke forud paa samme Vej.³⁾ Men om og disse kunne bona fide nøies med de taagede Forestillinger om Fremtiden, de bringe tiltorvs hver Dag, saa seer dog vist Statsmanden nok, hvad Agitationen fører til, og tænker paa Midler til at tage sin Part af Byttet. — Men dog ikke det danske Folk engang skulde faae Dinene op og see Farerne ved den Vej, Entusiasternes lokke det ind paa? — Naar man

¹⁾ *Smil. Krit. Bdr., Vol. Vfd., S. 355-66.* (fra Februar 1837.)

²⁾ Den Anskuelse hos den kundste Professor Grev Hamilton, at man kun så længe nøies med „de lovlige Midler“, som man med dem alene kan nå sit Mål, fortjener vist al Opmærksomhed.

seer, hvor mægtig Illusionen er hertilands, og navnlig, hvor mange Penne der arbeide paa at give Folket, især Ungdommen, et aldeles forvansket Billede af dets Historie, kunde man fristes til at tvivle derpaa.

*) Saml. Efterretninger fra Spanien i Till. til Berl. Tid., 1869. Nr. 141. Spalte 2.

Med Høiagtelse
 ærbødigt
 C. Paludan-Müller.

III.

Kjøbenhavn d. 10 Decbr. 66.

Høiærede Hr. Professor!

Modtag min oprigtige Taksigelse for den tilsendte Bog!¹⁾ Det forholder sig ganske rigtigt, at jeg paa Fredensborg laante den af Deres Broder søn, havde den i længere Tid til Gjennemlæsning og fik stor Interesse for den. Brevene læste jeg høit for min Kone, og vi fandt dem Begge meget mærkelige og interessante. Brevvevlingen fra 1818 er virkelig noget Eneftaaende i Literaturen og høist betegnende for begge Parter, og den senere — om Prometheus — hvori Dehlenschläger viser sig saa elstværdig, er en sand Binding for hans tilkommende Biograph.²⁾

Under Læsningen af Bogen gjorde jeg Dem oprigtig Afbigt for min Dom over Deres Opførsel mod Ingemann, som den løgnagtige Fama havde skildret mig ganske anderledes under Opholdet og Samlivet i Italien, end jeg nu seer, den har været.³⁾ Af Bogens øvrige Indhold have mange af de æsthetiske Afhandlinger skjenket mig baade Fornøielse og Belærelse,

¹⁾ Da jeg nemlig erfor, at Digteren havde seet de tre Bind af mine Krit. Bidrags lith.=hist. Afdel. hos en Dame af min nærmeste Slægt, lånt dem, og yttret sit bestemte Bisald med de biografiske Meddelelser: tillod jeg mig at forære ham samme Saml. kirf. Afd., hvori også findes lignende Meddelelser.

²⁾ Se Henvisningen ovenfor ved Fogtmanns Breve, S. 158.

³⁾ En mig aldeles ubekjendt forbleven Dagtaalelse.

ihvorvel jeg ikke kan dele Deres Angest for de Skribenter, der holde Formen — hvormed ikke menes formelt Legeværk — saa høit i Vre. I vor ufuldkomne Verden er det, efter mit Skjøn, altid en Ubefaling at stræbe efter Fuldkommenhed i Noget — og her i Noget, der har saa afgjørende og væsentlig Betydning, ogsaa med Hensyn til Indholdet. Uagtet Formen jo er Mandens Sag, kan vi her vel bedst lære af Naturen, der straffer med Monstrositet ethvert formelt Brud. Forsømmelse i dette Stykke er ogsaa et sikkert Kjendtegn paa, at en Forfatter gaaer ned ad Bakke, hvad vor egen Literatur tilstrækkeligt beviser; thi det gaaer virkelig i Konsten som i Livet, hvor begyndende Mandssløvhed gjerne giver sig tilkjende i en fjuftet Paaklædning. Men det er et vidtløftigt Capitel!

Endnu i et andet Punkt kan jeg ikke være enig med Dem, uagtet jeg med stor Opmærksomhed har læst Afhandlingen Side LIV. 2 D. Baggesen manglede vel, trods sin overordenlig levende Phantasi, plastisk Fremstillingssevne; men han er i flere Retninger uforlignelig — naturligviis naar man holder sig til hans bedste Ting — og selv hvor han feilede, vakkede, skiftede Meninger, og bittert polemiserede — selv der bør han, efter mit Skjøn, bedømmes skaanende og omtales med Deeltagelse. Han kan aldrig blive at henregne til de fordømte eller fordømmelige Mænd. Han var hele sit Liv igjennem en lidende Mand — en Mand i Stærksilden.

Modtag endnu engang, høifarede Herr Professor, min Tak for Deres indholdsrige Gave! Med Ønsker for Deres og Deres Families Velbefindende forbliver jeg

Deres

ærbødigst forbundne

Fr. Paludan-Müller.

Velbaarne

Kjøbenhavn, 1 April 1867.

Hr. Professor Hjort, R. af Dbr.

Efter et langvarigt Udebefindende og en Vegeteren inden 4 Vægge griber jeg idag Pennen, for med et Par Ord at

bringe Dem, høifstærede Herr Profefor, min Tak for Tilføndelsen af Kritifke Bidrag — en indbunden Bog og nogle løse Ark — fom De i denne trifte Tid har havt den Godhed at fende mig til oplivende Underholdning.¹⁾ Jeg paafjønner i Sandhed Deres Belvillie, men kan kun ikke finde mig i, at De taler, fom om mine — den Yngres — Ord ſkulde have været Dem til nogen væfenlig Glæde og Opmuntring. Det er langt fra, at jeg ſelv tillægger mine Ord en ſaadan Kraft, og Verden ſynes virkelig hellerikke at gjøre det, hvilket dog ikke anfægter mig, da vi formodentlig ere her i Verden til indbyrdes Underviſning og gjensidig Optugtelse, ſaa at man i ſamme Dieblit, man træder op fom Nationens Lærere, befindes at være — og behandles — fom Discipel af en af de ſmaa Klaffer, der kan trænge til lidt Correz. Tal derfor endelig ikke om, at mit Biſald kan opmuntre Andre, thi derved gjør De mig kun undſeelig.

Deres forſte Brev med den indbundne Bog: Kirkeligethiſt Afdeling, vilde jeg ſtrax have beſvaret, men da jeg blev forhindret deri, ſkal jeg nu ikke vende tilbage til de der afhandlede Materier (ſ. Ex. om Baggeſen ſom danſk Forfatter), da vi dog formodentlig begge beholde vore Meninger. Underligt er det dog tidt forekommet mig, at netop De, Hr. Profefor, har kunnet miſtkjende, og vedbliver at miſtkjende Baggeſens ſtore Betydning; thi af hvor uhyre Betydning har denne Mand ikke været for Dem og hele Deres timelige Exiſtens? De har ofte villet ryſte ham af Dem, men har aldrig formaaget det, dertil var han Dem for mægtig. og dertil havde De indladt Dem for dybt med ham.²⁾ Dette bevifer Perſonlighedens

¹⁾ et Exemplar af de Bind, fom Prof. Müller havde lånt og fom fremſaldte den for mig ſå behagelige Tilnærmelse.

²⁾ Denne for mig overraſſende Udtalelſe af en ſå ſkarp Tænkter ſkal jeg her ikke videre indlade mig på, men blot tillade mig at henviſe foreløbigen til mine Ord, om mit Kjenſkab til Baggeſens Skrifter, i Athene, 7. Bind. S. 577: „Da jeg havde det i mine Dine ſjældne Held, forſt i en Alder, i hvilken Meningerne tage en beſtemtere

store Magt, selv naar denne Magt er reduceret til vis inertiaæ — — Men jeg kommer her ind paa Ting, jeg aldeles ikke vilde berøre, og bryder derfor af.

Min Kone, der ganske rigtig hedder Charite — og ogsaa for mig har svaret til sit Navn, hilser Dem og Deres Døttre venligst. Selv forbliver jeg, med Tak for det Tilsendte,

Deres
ærbødigst forbundne
Fr. Paludan-Müller.

Kbhavn d. 30te Noobr. 1868.

Høifstærede Hr. Professor!

J Gjenivar paa Deres ærede Brev af 27de d. M. har jeg at bemærke, at de faa Breve, De har fra min Haand, ganske ere til fri Disposition og at der følgelig fra min Side Intet er til Hinder for, at De efter Biskop Fogtmauns Yttringer optager mine.

Jeg bør dog, da Talen er om en Dom over Dehlenschläger, tilføie, at mit personlige Bekjendtskab til Manden er overordentlig ringe — jeg har kun seet ham og talt med ham et Par Gange.

Med gode Ønsker for Deres Velbefindende,

Deres ærbødige
Fr. Paludan-Müller.

Retning og Grundsætningerne begynde at udvikle sig i fastere Former, at blive nøjere bekjendt med Baggelens Skrifter, så troede jeg såmeget tydeligere at føie det Slette og Upoetiske i denne Mand's Domme og Værker. Jeg læste o. s. v. — men alt det Øvrige aldeles ikke før Februar 1816". Og allerede i Juli 1816 begynde de Tolv Paragrafer at udfomme.

Et Tillæg.

(Til de dehlenschlägerske Breve.)

(Forord. Et Tilbageblik over de par enkelte Træk, jeg ovenfor i nogle Breve har kunnet meddele af en højædel Dannedes, min dybt ærede Veninde Fru Christiane Dehlenschlägers, Karakter, har vaft en Vengstelighed for, at Reflexionens Kulde skulde kunne slukke disse isolerede Stråler; og jeg tillader mig derfor her at tilføje en ægte Digters tro Udsprog af hendes heltsomme Billed.)

Andre troe, det er nok,
Naar et Suf, en flygtig medlidende Taare,
De offre til Næstens Sorg.

Dig dog syntes kun lidt
En magtesløs Graad;
Men med Tungen stærket til Kamp,
Med Lovemod i Barmen,
Med Begeistringens Ild
I den blufsende Kind
Stred du for Sandhed og Ret.

Og mangen Gang har du trodset
Den faldende Regn
Og den iskoldtstormende Østvind;
Kun lidet agted du den,
Og lidet den koldere Vind
Fra Spotterens Læbe,
Naar det gjaaldt at kæmpe for Menneskers Vel.

Oste du banded
 Paa de Mægtiges Døre,
 Ei for dig selv, men for den,
 Der udfyldig mod Vanhæd stred;
 Aldrig den Gang var dig tung,
 Der bragte den Trængende Hielp,
 Og tidt har du vaft med et drifstigt Ord
 Af Søvn den slumrende Retsærd.

Hadde du levet i Lider,
 Hvor det gjaldt
 Med ubøiet Sind
 At bøie sin Nakke for Staalet,
 At besegle sit Ord med sit Hjertesblod,
 At ofre sit Liv for den Elskedes Frelse,
 Da var du vandret til Graven
 Med drifstig Fod,
 Og som Heltinde
 Havde sildige Slægter dig præist.

Heller ei nu vil de dig glemme,
 Thi en adelig Digter,
 Danmarks herligste,
 Valgte dig fremfor alle vort Lands
 Guldløkkede Piger,
 Og bandt sin Skiebne til din;
 Og længe stod du ved hans Side,
 Trofast med stærkende Blik,
 Vaagende, værgende,
 Kæmpende, aldrig hvilende,
 Naar det gjaldt dine Elskedes Vel.

Men den, som ei mildner sit Ord,
 Som ei bøier sit Mod,
 Som ei at smigre forstaaer,
 Er besværlig tidt;
 Thi Sandheds Sol er for stærk for den Svage,
 Og Tusmørket elfse vi meest,
 Naar den langsomtbesnærende Dæmring
 Drager sit Stør
 Over Himlens rødrende Kind. —

Derfor miskiendte Verden dig,
 Og Feighed svimled
 Ved at skue det Mod,
 Som den ei begreb.
 Enkelte dog forstode dig,
 Og de vide det vel,
 At aldrig et troere Hjerte slog
 I en Qvindes Bryst.

Men Et jeg kiender,
 Som paa Jorden du savned,
 Et Blik af den valmubekrandsede Aand,
 Den i sig selv hvilende,
 Der lærte Stierne at skinne med dæmpet Ildblik,
 Med Mildhed og Fred
 Fra dens høiere Kreds
 Paa Tidens Bærel og Menneskets Vilkaar.

Derfor kom han, den seirende Helt,
 Smertens Betvinger,
 Forsængelighedens Fiende,
 Sandhedens strenge Ven,
 At trykke sit Kys paa din Læbe,
 At række dig sin sneehvide Seierskrands,
 At ryste Støvet af din Aands Binger,
 Og at spale din ildfulde Siæl
 I Evighedens Bølger.

(E. Hauch. Enrisse Digte. 1842. S. 69—72.)

Min Kaldesse til Kjøbenhavn

i Aaret 1849.

Maxima — scriptori — lex est in historia,
ne quid falsi dicere audeat, ne quid veri non audeat.

Hans Gram.

(Forord. På en firårig Udenlandsrejse, fra 1817—21, hvor jeg opholdt mig i Tyskland, medens Wartburgfesten fandt Sted, i Italien, hvor jeg var i Rom over et År, i Holland, hvortil den Gang Belgien hørte, i Frankrig, hvor dengang Ludvig XVIII regjerede, og atter i Tyskland, hvor dengang de hemmelige Studentérforbindelser forfulgtes af Mainzer-Kommisjonen, havde jeg næsten daglig Lejlighed til at høre om Politik, og den stadige Brydning imellem det Nye og det Gamle — idet at det Napoleonske Kejser-Regimentes Former mere eller mindre atter skulde omformes — og at anstille mine Betragtninger derover. Jeg vendte således hjem til Fædrelandet med den Vane, at sammenholde mine daglige Dagtagelser med et mere omfattende Overblik og med de Spørgsmål: pourquoi el. cui hono? I Rom traf jeg de meget unge Prindsfer af Augustenborg, il duca d'Olsazia og il bel fratello, som Romerne kaldte dem, og blev meget snart ret fortrolig med den Ældste, da jeg af den danske Gesandt, Prof. Brøndsted, anmodedes om i flere Uger at vise Ham og Hans Følge om i den vidunderlige By, og dette snart førte til en daglig Omgang, Deltagelse i alle Smårejser i Omegnen, o. s. v. Småting få sommetider en tilfældig Indflydelse, således her den, at Hertugen og jeg havde fælles Fødselsdag; jeg var fem År ældre. Hertugen var meget oprigtig og betroede mig s. Ex. den østerrigske Kejser Frants den Andens Tale, da han var indbudt hos ham i Rom (hvor Frants i 1819 holdt en Slags Imperator-Indtog efter hans Svigerfaders Fald), om „Pontecorvo“, hvem han negtede det lovlige Navn af Konge af Sverrig, og om, at han, Hertugen, jo nu kunde have været Konge der, hvis hans Fader var bleven udvalgt til Tronfølger i hans i 1810 afdøde Onkels Sted — foruden anden lignende Kjællingefnat.

Ved Hjemkomsten 1821 gif jeg over Augustenborg, hvor jeg opholdt mig nogle Dage og gjorde Bekjendtskab, om jeg tør sige så, med Hertugens Moder, S. K. S. Hertuginde Lovise Augusta, der på Frelsenborg havde godt kjendt min Moder som ganske ung Pige, hendes Forældre og Edsffæder, da min Bedstefader, den i sin Tid bekjendte Niels Schjørring, under Navn af Kammermusikus, var ansat til

at beskæftige og vogte den findsvækkede Christian VII. Jeg disputerede med hende ved Tasselet om, hvorvidt Kogebue burde kaldes en stor Digter, hvorvidt man kunde troe, at der havde givedes nogen velværende Statsmand, der havde kunnet glædes ved den franske Revolution, og andre just i deres umædelige Omfang så tomme Temaer.

I de næste År førte dels Forbindelsen med Gisselsfeldt, dels Rejser til Hoffet i Kbhavn, dels Jagter og Bæddeløbsfener ikke sjælden Hertugen forbi eller igjennem Sorø, og han vedligeholdt vort første Ungdomsvennskab ved stadige Besøg hos mig. Også indbødes jeg undertiden til Gisselsfeldt, når han var der. Men en stadig Brevveksling fandt ikke Sted. Jeg sendte ham mine ikke få Skrifter og han takkede i Breve for dem. Med det statsrettlige Grundlag i Børnevennen, der første Gang udkom 1838, var han misfornøjet, vilde endogså have fjendt derover, men Hertuginde fik ham fra det, og han indførte den siden i flere Skoler på Als. Et alvorligere Sving tog først vor Korrespondent, da jeg, til dels vel ligeså meget af Bekymring over Sorø Akademis Forfølgelse som af oprigtig Interesse for den Augustenborgske Familys rette politiske Valg, foreslog Hertugen at lade sine Søner eller En af dem oplære i Sorø. Dermed begyndte en bøde udførligere, hyppigere og intimere Meddelelse imellem os, af hvilken jeg nu skal lade afstrykke enkelte Prøver, ledfagede med Oplysninger som Overgang til Beretningen om min Kaldelse til Kjøbenhavn i Året 1849. —

Som Indledning til efterstående lange Skrivelses bedre Forståelse må jeg fortælle, efter Hertugens mundtlige Beretning til mig i en fortrolig Samtale, dette Træk. Da den gamle Hertug Frederik Christian, der i Kjøbenhavn (i sine mange Ministerår) altid kaldtes „Hertugen“, Frederik den Sjettes Svoger, lå på sit Dødsleje, kaldte han sine to Søner til sig, den Ældste 15, den Yngre 11 År gammel og talte: „Mange Fædre, som man ved, har på Dødslejet tilbøjet deres Børn Formaning og Advarsel til Afsted. Dette vil jeg ikke gjøre. Eders Moder og Jeg have ved omhyggelig Opdragelse plejet Eders Ungdoms Udvikling, og jeg har ved Valg af de bedste Lærere, jeg kunde få (den sidste var den ansete Nordmand, den teolog. Prof. Krogh-Meyer ved det Kbhavnske Universitet), befrædt mig for at skaffe Eder en grundig og passende Oplærelse. Skulde den nu ikke kunne være tilstrækkelig, så ville Ord i dette Øjeblik ikke kunne udrette Stort. Altså, Gud velsigne og bevare Eder!“ Dermed rakte han dem Hånden.

„Men“, vedblev han noget efter, „en Ting vil jeg dog på det afgjorteste kræve af Eder, og pålægger jeg først og fremmest Dig, Christian! Opgiver aldrig Eders Husets Rettigheder,

som Kong Frederik den Tredje så vilkårligen søgte at betage os Ryddelsen af, hvis den engang skulde falde i vort Lod! Jeg mener de Arverettigheder til Fyrstendømmerne Slesvig og Holsten, som vor Linie, lige så fuldt som hans, have efter Sal. Kong Christian den Første. Opgiver dem aldrig af Frygt eller Eigegyldighed. Her, Christian! er Nøglerne til min Skrivepult; Du vil i den finde en fransk Memoire liggende, der udførligen kan oplyse Dig om Detaljen i hele denne Sag. Lov mig nu dette helligt! Men glem heller aldrig, hvor I leve og Hvem I skyldes al Ulydighed som Familiens høje Overhoved!

Augustenborg d. 2 April 1845.

Bedste Herr Professor!

Alt tidligere skulde jeg have besvaret Deres sidste Brev af 26de Decbr. f. A., naar det ei havde været min Hensigt paa en fyldestgjørende Maade at gaae ind paa de Gjenstande, samme omhandler; men da det hertil hidindtil har manglet mig Tid, saa er dette Aarsag i, at De først saa sildigt modtager mit Svar.

Først og fremmest vil jeg paa det Hjerteligste takke Dem for Deres Brev, og for den aabne og frimodige Maade, paa hvilken De i samme udtaler Dem. Jeg erkjender heri Deres gamle Venskab for mig, og jeg vil altid vide at paastjønne samme. Den samme Frimodighed, som De har viist mod mig, vil jeg ligeledes vise mod Dem, og jeg haaber, at De heri ifkun vil finde et Beviis paa mit Venskab for og min Tillid til en gammel Ungdomsven. Utsaa til Sagen. For ikke at blive misforstaaet, maa jeg forudsende nogle Bemærkninger.

De siger: „Efter vor Kronprinds's Død uden Arvinger vil den danske Stat heel og holden gaae i Arv til et andet Fyrstehuus.¹⁾ Men da vil dette Moment uden Tvivl kunne gjøre Udslaget, at Augustenborgerne ere „danske Fyrster“, Hæfterne derimod ikke, — hvis nemlig Augustenborgerne ved-

¹⁾ Der taltes nemlig dengang om et Skifte imellem det Hessiske og det Holstenske Hus, da en Grundlov i Hessen skulde sige, at Herskeren ikke turde leve udenfor Hessen, hvilket igjen måtte fremfalde de alvorligste Betragtninger hos Monarkiets Beboere.

blive at være danske Fyrster. Men til en saadan Vedbliven høre tvende Ting: For det Første maae de unge Prindsfer opdrages til at være den danske Stats Prindsfer, eller Prindsfer i den danske Stat, og for det Andet maae de Augustenborgske Arvingers nærmeste Venner og Raadgivere ikke lade sig be-
daare af Phantomer."

For at kunne udtale min Mening om disse Yttringer, seer jeg mig nødt til at tage min Tilflugt til Historien. Siden 1448 sidder den Oldenborgske Stamme paa den danske Throne. Indtil 1660 var Danmark et Valgrige, og Ungen af de Oldenborgske Konger, som indtil den Tid regjerede i Danmark, besad nogen Arverettighed paa den danske Throne; følgelig gjælder dette ligeledes om sammes Børn og Efterkommere. Derimod besad det hele fra Christian den Første nedstammende oldenborgske Huus Arverettighed paa Slesvig og Holsteen, og det var just af denne Aarsag, at de danske Stænder fra 1448 indtil 1660 stedse valgte Een af den Oldenborgske Stamme til Konge, for paa denne Maade vedvarende at opretholde Forbindelsen mellem Kongeriget og Hertugdømmene. I Aaret 1660 reunocerede de danske Stænder paa deres Valgret, indrømmede Frederik den Tredie Arveretten til den danske Throne for hans mandlige og qvindelige Descendenter, og gave ham Ret til at bestemme den Statsforfatning, Kongeriget for Fremtiden skulde have. Bekjendt er det paa hvad Maade denne Konge misbrugte denne ham af Folket viste Tillid ved at lade Kongeloven affatte. Bekjendt er denne Lovs Indhold og den i samme fastsatte Arvefølge, og bekjendt er det, at denne Lov endnu bestaaer som Danmarks Grundlov. Ifølge denne Lovs Bestemmelser ere kun de Medlemmer af det Oldenborgske Huus, som nedstamme fra Frederik den Tredie, „Prindsfer af Blodet“ eller „danske Prindsfer“, og kun disse kunne gjøre Fordring paa de Rettigheder, som Kongeloven tilsikker dem. Hvorledes jeg og mine Søner, som paa Fædrene=Side slet ingen Arverettighed have paa den danske Throne, skulde kunne kaldes „danske Fyrster“, indseer og begriber jeg ikke. En „dansk Fyrste“ kan

kun den være, som qua Fyrste nyder saadanne Rettigheder i Danmark, som ingen Andre er i Besiddelse af, og da dette ikke er Tilfældet med mig og mine Sønner, saa kan jeg og de heller ikke gjøre mere Fordring paa denne Titel, end Prindsen af Hessen, der ligesaa vel som jeg har en dansk Prindsesse til Moder. Først i det Dieblik, at Arvesuccessionen udi Regjeringen tilfalder mig eller een af mine Sønner, først da er jeg eller han ifølge den danske Grundlovs Bestemmelse en „dansk Fyrste.“ Hvad mine Sønner i nærværende Tid ikke ere, kunne de heller ikke „vedblive“ at være, og da det danske Folk i Aaret 1660 selv har bestemt og fastsat, hvilke Medlemmer af det Oldenborgske Huus skulde have Ret til at være „danske Fyrster“, saa er det hverken min eller mine Sønners Skyld, at vi ikke ere „danske Fyrster“. — Saalænge Kongeloven vedbliver at være Danmarks Grundlov, saa længe maa ogsaa den i samme forestvorne Arvefølge beholde sin Gyldighed, og ifølge den er formodentligt Prindsen af Hessen efter Kronprindsens Død den nærmeste Arving. Hvorledes De nu kan mene, at mine Sønners „vigtigste“, „helligste“ og „eneste Rettighed“ bestaaer deri at være „danske Prindsen“, næstefter de umiddelbar „Kongl. Prindsen“¹⁾, begriber jeg ikke, med mindre den hessiske Familie renoncerer paa den danske Throne, eller at Kongeloven og den i samme fastsatte Arvefølge bliver forandret eller afstøffet. Skulde dette blive Tilfældet, og skulde jeg eller mine Sønner da blive de nærmeste Arvinger til den danske Throne, da vilde deraf følge for mig og dem saavel Rettigheden, som ogsaa Forpligtelsen, at være „danske Prindsen“; men saalænge dette ikke er Tilfældet, kunne vi ingen Fordring gjøre paa en saadan „Rettighed“.

Den samme Stilling, som mine Forfædre indtog her i

¹⁾ til hvilke den Almindelige Forestilling regnede Landgrevinde Charlottes Søn Frederik, og således ogsaa regnede Augustenborgerne dertil som nedstammende fra Moderen Lovise Augusta, overseende den schl.-holst. Oprindelse fra Faderen. Men til denne Alm. Forestilling holdt jeg mig ubelukkende som Overtalelsesgrund for Fredens Skyld.

Landet, og de samme Rettigheder, de som „Fyrster“ besad, indtager jeg og besidder jeg endnu. Denne Stilling og disse Rettigheder ere ei blevne forandrede derved, at de danske Stænder i Aaret 1660 opgave deres Valgret, og overdrog deres Arverettigheder til Danmarks Throne til Frederik den Tredie og hans Efterkommere. De ere heller ikke ophævede ved Stridighederne mellem Frederik den Fjerde og Hertugen af Gottorp, saasom disse Stridigheder vare min Familie aldeles uvedkommende, og de ere ligesaa lidet gaaede tilgrunde derved, at det tydske Rige blev opløst, da ingen tredie Mand har Ret til at disponere over Rettigheder, som tilhøre en anden ham uvedkommende Mand, hvilket dengang heller ikke er skeet.¹⁾ Disse Rettigheder, som mine Forfædre besad, og som efter dem ere gaaede i Arv paa mig, ere af dobbelt Art. Det Oldenborgske Huus er et gammelt tydsk Fyrstehuus, og som Medlem af dette Huus nyder jeg alle de Rettigheder, som tilkomme Medlemmerne af de tydske Fyrstehuse²⁾, og som Descendent af Christian den Første nyder jeg med Hensyn til Hertugdømmene Slesvig og Holsteen de Arverettigheder, som de slesvigholsteenske Stænder ved Christian den Førstes Valg til Hertug af Slesvig og Greve af Holsteen indrømmede ham og hans Efterkommere. Disse Rettigheder ere i Henseende til Hertugdømmene lige saa gyldige som de Rettigheder, Frederik den Tredie i Aaret 1660 erholdt for sig og sine Efterkommere til Kongeriget, eftersom de have den samme Oprindelse. Det var nemlig her som der Folkets Repræsentanter, der i Folkets Navn overdrog dem til Fyrsterne. I Hertugdømmene skete dette til Fordeel for Christian den Førstes mandlige Descendenter; i Danmark skete det til Fordeel for Frederik den

¹⁾ Men det er utvilsomt sket ved de slesv.-holst. Fyrsters Undsættelse af det Tydske Riges Lovbud om, i Tide at søge Besættning „zur gesammten Hand“ hver Gang en ny Overdragelse af Landet ved Kongen af Danmark fandt Sted; og Dette var den Danske Påløbs urolkelige Støttepunkt både mod russiske Gottorpere og slesvigiske og tydske Oldenborgere.

²⁾ men har også de samme Forpligtelser og er bunden af de samme Indskrænkninger.

Tredies mandlige og qvindelige Descendenter. (Heri stikker Knuden, og dette¹⁾ er den egentlige Kilde til alle vore nuværende politiske og nationale Stridigheder.²⁾ Jeg har troet at maatte sende disse Bemærkninger forud for, som sagt, ikke at blive misforstaaet, og for at De kunde bedømme den Synsmaade, fra hvilken jeg ifølge mine Begreber om Ret og Uret er nødt til at betragte det hele Anliggende. Jeg gaaer nu over til at besvare det egentlige Indhold af Deres Brev. Saavidt jeg forstaaer Deres Mening, indeholdes denne omtrent i følgende Ord: Jeg skal slutte mig til det danske Partie, erklære mig for at være Dansk, lade mine Sønner give, hvad De kalder en dansk Opdragelse, — forat, i Tilfælde af at den danske Kongestamme uddøer, det danske Folk maastee kunde blive foranlediget til at vælge een af mine Sønner til Konge i Danmark.

Denne Mening beroer paa den Forudsætning, at de europæiske Magter ikke ville indvillige i, at det nuværende danske Monarchie deles, og paa den Overbeviisning, at der i Monarchiets Indre ere forskjellige Partier, som indbyrdes ville komme i Strid med hinanden, men af hvilke dog det egentlig danske Partie vilde faae Overhaand.

De 4 Partier, som De nævner, ere:

1. det danske Partie eller det danske Folk,
2. det nyholsteenste Partie, som repræsenteres i Kieler Correspondenz=Blatt,
3. det scandinaviske Partie, hvis Organ er „Fædrelandet“ og
4. det slesvig=holfsteenste Partie, som De finder for godt at benævne det oprørske Advokat=Partie.

For det Første tillader jeg mig kun foreløbigen at bemærke, at De om Partierne i Hertugdømmene maae have en falsk Forestilling, naar De antager, at her eksisterer noget saakaldet

¹⁾ Skulde egentlig hedde: Og den forskjellige Forståelse af dette er ofo.

²⁾ men med den Forskjel, at det i Hertugdømmene „Indrømmede“ aldeles gif tabt i Midten af 18de Arhundrede under Christian VII.

nyholsteensf og Slesvig=holsteensf Partie. Det nyholsteenske be= staaer eller rettere sagt bestod blot af 8 à 10 Personer, som jeg Alle kan navngive Dem, og som i flere Aar forgjæves have bestræbt sig for gjennem Kieler Correspondenz=Blad at skaffe deres politiske Anskuelse Indgang hos Folket. Da dette imid= lertid ikke lykkedes, saa benyttede de den første Leilighed, der tilbød sig, til at forlade den isolerede politiske Stilling, som de hidtil indtog, og til at forbinde sig med Slesvig=Holfstenerne, hvilket De blandt Andet kan see deraf, at Ohlshausen, Redac= teuren af Kieler Correspondenzblad, understrev den Kieler Adresse til den holsteenske Stænderforsamling, som ogsaa af en Tale, Advocat Clausen, ligeledes en Hovedmand for dette saa= kaldte Partie, holdt i Tzehoe i Anledning af det Ussingfke Andragende.¹⁾ Det nyholsteenske Partie har ophørt at eksistere, da det ganske har forenet sig med det saakaldte Slesvig=holsteenske Partie. Hvad nu dette sidste Partie angaaer, saa forraader det ligeledes en fuldkommen Uvidenhed om Forholdene her, naar Man kalder Slesvig=Holfstenerne et Partie, da dette saa= kaldte Partie indbefatter begge Hertugdømmers samtlige Beboere paa en forholdsviis ubetydelig Deel Mennesker nær. Sæt, at en Deel Mennesker befandt sig i Norge, som ønskede at fore= ene Norge med Sverrig til een Stat under den svenske For= fatning, men at den øvrige store Deel af det norske Folk var imod denne Forening, og vilde opretholde Norges Selvfæ= dighed, vilde Man da kunne kalde denne sidste Deel af Folket, i Modsatning til hiin ubetydelige Deel, et norsk „Partie“? Det er sandeligen ubegribeligt, hvorledes Man i Danmark kan være saa uvidende om vore Forhold, og hvorledes Man saa= ledes kan lade sig bedaaere af Illusioner, at Man troer, at Folket i Hertugdømmene skulde lade sig lede af nogle Advokater, og at det ellers vilde være villigt til at opgive dets Fødelands Selvfædighed, og ønske en Forening med Danmark under Kongeloven og den i samme foreskrevne quindelige Arvesølge,

¹⁾ det bekjendte, om Arvesøgen, som fremsattes i Roskilde i Aret 1844.

mod hvilken Folket i Hertugdømmene har en medfødt Sky. Slesvigholstenerne have et ligesaa retsmyndigt Krav paa, at Hertugdømmenes Selvfændighed opretholdes, som Nordmandene have paa, at Norges Selvfændighed opretholdes. Hvorledes vilde man ei strige i Danmark, naar det faldt den svenske Rigsdag ind at andrage paa, at Norge skulde tabe sin Selvfændighed og udgjøre een Stat med Sverrig, eller at, mod det norske Folks Villie den mandlige Arvefølge skulde ophæves, fordi dette var steet i Sverrig? Af Hertugdømmenes 800,000 Indvaanere høre i det Mindste 700,000 til det saakaldte slesvig-holsteenske Partie.

Jeg har anseet det nødvendigt at sende disse Bemærkninger forud, for at vise Dem, at de Præmisser, fra hvilke De gaaer ud, ere urigtige, hvoraf følger, at Deres Conclusioner ligeledes maae være det. Antage vi nu, at Kronprindsen døer uden mandlige Arvinger, hvad vil da skee? Dette er Spørgsmaalet, som det her kommer an paa, som kun kan besvares, naar Man veier Sagen fra alle Sider.

De yttre i denne Anledning: „Men hvo vil snarest opnaae noget? Og hvo meest? Det vil i alle 4 Tilfælde den, der holder sig til det retmæssigste, mægtigste og meest naturlige Partie, nemlig til det danske Partie, eller den danske Stat. Dette Partie vil efter Kronprindsens Død i Dieblicket mangle en Anfører, men vil i Sandhed hertil snarere vælge en dansk Prinds af det Oldenborgske Hus, end en Efterkommer af „hiin hessiske Soldat“.¹⁾

I denne Anledning tillader jeg mig at gjøre følgende Bemærkninger: Ifølge min Anskuelse af Sagen kan her slet ikke være Tale om, at Man i et saadant Tilfælde overhovedet opnaaer Noget, eller hvor lidet eller hvor meget; men Spørgsmaalet kan kun være: hvad er Ret og hvad er Uret? Ret er, at Sønnen af „hiin hessiske Soldat“ ifølge Kongelovens Bestemmelser bestiger den danske Throne, saasnart den

¹⁾ Dette sigtede til en, Hertugen bekendt, Spot af Prindsen af Noer.

nuværende Kongestamme uddør, og Uret vilde det være, naar nogen Anden tragtede efter at sætte sig paa denne ham uvedkommende Throne. Naar Kongeloven og den i samme forefrevne Arvefølge til den Tid endnu bestaaer i Danmark, saa bør¹⁾ ethvert dansk Partie, som gjør Fordring paa at kaldes det „retmæssige“, ansee Sønnen af „hiin hessiske Soldat“ for dets „retsmæssige“ Konge, hvorimod det ved at vælge en anden Brinds til Konge af Danmark vilde gjøre sig skyldig i en mod Grundloven stridende og derfor uretmæssig og revolutionair Handling. Et Partie, som selv tilstaaer at det i det afgjørende Dieblik mangler en Anfører og som først ved Hjælp af en ny Revolution seer sig istand til at forskaffe sig denne, kan Man hverken kalde „retmæssigt“ eller „magtigt“, da enhver Revolution er Beviis paa det Parties Afmagt, fra hvis Side den udgaaer. Føler et politisk Partie sig stærkt nok til at sætte sin Villie igjennem, saa vil det sandelig noksom vogte sig for at kuldkaste den bestaaende Orden, da det derved løber Fare for at svække eller tabe sin Indflydelse og Magt. Skulde det danske Partie ved Kronprindsens Død see sig nødt til at skaffe sig en Anfører ved Hjælp af en Omvæltning²⁾, saa vilde dette være det bedste Beviis for dets Afmagt; thi det vil vise, at Partiet under en saadan Konges Anførsel, som ifølge Danmarks Grundlov var kaldt til at bestige den danske Throne, følte sig for svagt til at udføre sine Planer imod Hertugdømmene. I Forbigaaende sagt, beviser dette den uendelige Kortsynethed, for ikke at sige Eenfoldighed, som ligger til Grund for den Politik, den Roes-tildste Stænderforsamling har fulgt, og som bestaaer deri, at hiin Forsamling har troet at kunne opretholde Hertugdømmenes Forbindelse med Danmark ved Hjælp af en Arvelov, der bringer et Dynastie paa den danske Throne, som det danske Folk ikke skjøtter om, og som, hvad der fremlyser af Deres

¹⁾ Men jeg skrev ikke blot om et „bør“ eller om en „Ret“, men især om hvad der kunde forudsæes, at Politiken ved Stormagternes Indblanding vilde føre til, nemlig til Valg af en Tronsfølger!

²⁾ Brevets Logik er udmærket, men dets Dialektik kun svag.

Brev, mange Danske haabe i Tidens Løb at kunne støde fra Thronen.¹⁾ Dog herom mere siden!

Hvad nu det skandinaviske Partie angaaer, da er det vanskeligt at forudsæe, hvad det til den Tid vil gjøre; kun Saameget er vist, at begge danske Partier med Hensyn til Danmarks politiske Fremtid og med Hensyn til dettes Forhold til Hertugdømmene ere meget uenige. Det første eller det danske Partie vil sætte Danmarks Grændse ved Elben, det sidste ved Eideren. Det første vil erobre begge Hertugdømmene, det sidste vil lade sig nøie med Slesvig. Det skandinaviske Partie vil en Forening med Norge og Sverrig, det andet Partie vil en Forening med begge Hertugdømmer. Nu spørger jeg Dem, om De troer, at under disse Omstændigheder et nyt Dynastie med en Prinds af Hessen og under Kongelovens Auspicier vil kunne bestige den Throne, som den Oldenborgske Stamme i over 400 Aar har siddet paa? Om De troer, at de Danske til den Tid ville være villige til at lade sig regjere efter Kongelovens absolutistiske Bestemmelser af en fremmed Fyrste, der ifølge sin Fødsel er bestemt til at blive Churfyrste af Hessen? Til hvilken Uenighed og Forvirring vil Alt dette ikke give Anledning i Danmark, og hvor vakkende vil Alt dette ikke gjøre den Throne, som det ny Dynastie har at indtage?

Vende vi nu Blikket til Hertugdømmene. Her ville i det Dieblig Kronprindsen døer 700,000 Slesvig-Holstenere i tætsluttede Rækker staae beredte til at forsvare deres Rettighed, deres Lands Selvstændighed og deres Fyrstehuses Arverettigheder. Dette Fyrstehuus er ikke, som det hessiske i Danmark, et fremmed Dynastie, men det er det samme Dynastie, som i 400 Aar har hersket i Hertugdømmene, som deler Folkets Sympatier, som kjender dets Larv, og som er kjendt af Folket. Her vil ikke (?) som i Danmark herste nogen Splid og Uenighed, da hver Mand veed hvad han vil, og hvad han med Ret kan gjøre

¹⁾ Man seer her, med hvilke Brillen den Vildfarende allerede den Gang læste de velmenteste Advarstler eller, om jeg tør sige så, Forudsigelser.

Fordring paa, og her vil det heller ikke mangle paa nogen Anfører. Dette vil omtrent være Forholdene paa begge Sider. Overvei nu disse uden at lade Deres ellers saa klare Blik hildes af nationale eller indgroede Fordomme! Siig Dem nu selv, hvilket Partie efter al Sandsynlighed vil være det mægtigere, saasnart Striden skal afgjøres i aaben Kamp.¹⁾ Seieren vil være der, hvor der hersker Ret, Enighed, Tillid og Orden.

Hvad nu de ydre politiske Forhold angaaer, som De anfører, og som til den Tid kunde have Indflydelse paa Qvæstionens Afgjørelse, saa bemærker jeg kun, at Holsteen hører til det tydske Forbund, og at det som Forbundsstat staaer under Forbundets Love. Ifølge disse blive alle Arvestridigheder afgjorte ved en Austrægalinstance, og følgerigen kunde dette ogsaa her blive Tilfældet, saafremt Striden fortos mellem arveberettigede Fyrster, til hvis Tal det hessiske Huus imidlertid ikke hører. Indlysende er det desuden, at de tydske Fyrster aldrig ville kunne indvillige i, at et gammelt tydsk Fyrstehuus bliver berøvet Arveretten til dets Forsædres Throne, og at de endnu mindre ville indrømme Kongen af Danmark i Forening med en dansk Ständerforsamling Ret til at gjøre en Prinds af Hessen til Hertug af Holsteen. Hertil kommer endnu, at det i politisk og merkantilist²⁾ Henseende vilde være i Tydsfflands Interesse, at Holsteen kom ud af al Forbindelse med Danmark, og at det under en selvstændig Fyrste udelukkende tilhørte Forbundet. Hvad Holsteen altsaa angaaer, da vil det danske Partie nok ikke faae nogen Understøttelse fra denne Side, og Spørgsmaalet vil da nærmest dreie sig om Slesvig. Her vil det fornemmeligen komme an paa, hvad Folket selv vil, og hvo, som troer, at dette vil lade sig stille fra Holsteen, for at komme under den danske

¹⁾ Men jeg talte stedse kun om en Afgjørelse i Fredelighed, under Stormagternes jikkert ikke ubekvæmlende Indblanding.

²⁾ Denne Forudsætnings Uholdbarhed viste de senere alvorlige Bestræbelser, for at undgå Indlemmelse i den tydske Fødsforening, ganske afgjort. Ikke at tale om de seneste preussiske Skattekravers kvalende Favntag.

Kongelov og det hessiske Dynastie, han tager sandeligen meget feil. Naar De mener, at Byderne have en Billie og en Arm, der i Verdenshistorien nyder sin fulde Respect, saa er dette ikke mindre Tilfaeldet med Slesvig-Holstenerne, hvis Billie og Arm de Danske i Erik Menveds og Erik af Pommerns Tid ved flere Leiligheder have prøvet.

Der bliver mig nu kun tilovers at udtale min Anskuelse af Sagen, forsaavidt denne angaaer mit personlige Forhold, og dette skal stee med den samme Uforbeholdenhed, med hvilken det Forestaaende er sagt. Hverken har jeg Lyst eller nogensomhelst Bevæggrund til at beise til en Throne, som ikke paa en retmæssig Maade tilkommer mig. Ifølge mine Anskuelser af Livet høre de kronede Hoveder til de ulykkeligste Mennesker paa Jorden, og jeg skal sikkerligen aldrig udstrække min Haand efter en Krone, som ikke paa lovlig Maade tilkommer mig. Men ligesaa vist som dette, er min Beslutning aldrig at opgive min Ret til en Krone, som ifølge min Overbeviisning tilkommer mig og min Familie. Og skulde den Tid komme, at den Oldenborgske Stamme paa den danske Throne uddør, saa skal Intet afholde mig fra at gjøre min Ret paa begge Hertugdømmer gjeldende, og ingen Borgermester fra Kjøbenhavn, ingen roeskildst Stænderforsamling, ingen kongelig Arvedeclaration, ingen Prinds af Hessen skal kunne afholde mig fra at gjøre det, som ifølge min Overbeviisning Ret, Pligt og Ære fordre af mig.

Jeg veed meget vel, at De, ved at læse dette, vil trække paa Skulderen, og at De maa stee vil svare: Det er Illusioner. Staten Slesvig-Holsteen bestaaer ikke mere, den er „opløst“, Hertugdømmene høre til den europæiske Stat Danmark, som er en sammensat Stat som Preussen, Østerrig, Baiern, etc. De store Magter ville ikke tillade, at denne Stat bliver stilt. Hertil bemærker jeg: har Staten Slesvig-Holsteen bestaaet, saa bestaaer den ogsaa endnu, da den ved intet landsherreligt Decret eller ved en anden lovgyldig Act nogensinde er bleven opløst(?). Stiltiende kan ingen Stat opløses. Danmark og Her-

tugdømmene ere ligesaa lidet en sammensat Stat, som Norge og Sverrig er det, eller som England og Hannover vare det, saalange det hannoverske Huus sad paa den engelske Throne. Af hvad Grund skulde de store Potentater indvillige i at det Oldenborgske Huus, som i over 400 Aar har regjeret i Hertugdømmene, skal berøves sine Arverettigheder til dets Arvelande, for at et fremmed Fyrstehuus, som slet ingen Arverettigheder har til Hertugdømmene, her skulde komme til Regjeringen? For at den danske Stat ikke skal opløses! vil De svare mig. Skulde de store Potentater nu have en Interesse i at Hertugdømmene blive i Forbindelse med Danmark, saa ligger det dog meget nær, at de have langt større Interesse i at den samme Kongestamme, som i 400 Aar har siddet paa den fælles Throne, vedbliver at regiere i Danmark og Hertugdømmene, end at denne forjages, for at et nyt Dynastie kunde komme paa Thronen, som slet ikke besidder nogen Arveret paa Hertugdømmene, og som derfor har Hertugdømmenes Befolkning imod sig, og som i selve Danmark vil have Banskælighed ved at holde sig paa Thronen. Er det da ikke tænkeligt, ja næsten rimeligt, at de store Potentater, der ikke lade sig lede af personlige Hensyn, og som meget lidet ville bekymre sig om Prindsen af Hessens Slægtskab med vor nuværende Konge, ville sige: „Vilke I Danske blive i Forbindelse med Hertugdømmene, da forandrer Eders Arvesølge til Fordeel for de mandlige Medlemmer af Eders gamle Kongehuus; paa denne Maade kunne I jo blive i Forbindelse med Hertugdømmene, men forlanger ikke af os, at vi for Eders Skyld skulle indvillige i at et gammelt europæisk Fyrstehuus bliver udslettet af de regierende Fyrstehuses Tal, fordi(?) Eders Konge vil tilvende sin Søstersøn en Arverettighed, som ikke tilkommer ham. Hertugdømmene ere intet Guds og deres Indvaanere ere ingen Flok Fæstebønder, som Man kan testamentere til den af sine Paarørende, som Man holder meest af!“

I de store Potentaters Raad sidde sandeligen andre Statsmænd end Ørsted og Ussing, og der gjælder det ikke ved sine

Andragender og Yttringer at vinde Gunst hos Kongen af Danmark eller hos en Deel af de danske Partimænd. Svarer det til de store Potentaters politiske Interesse, at det nuværende danske Monarchie bliver udeelt, saa er det indlysende, at de til dette Siemeds Opnaaelse kun vilde bifalde og understøtte saadanne Forholdsregler, som efter al Sandsynlighed kunne føre til et sikkert og heldigt Resultat. Nu spørger jeg Dem, om De troer, at den af den roeskildste Ständerforsamling foreslaaede Arvedeclaration giver nogen Art af Garantie i denne Henseende? Kan en fornuftig Statsmand, som er kjendt med Forholdene og med Folketstemningen i Danmark og i Hertugdømmene, som veed, hvorpaa denne gaaer ud, og som er bekjendt med Tidens Aand, troe, at alle de nationale og politiske Stridigheder, der bevæge Danmarks og Hertugdømmenes Beboere, skulle være endte ved et Kongeligt Magtsprog*), hvorved Arvefølgen efter den danske Kongelov blev paatvungen Hertugdømmene, og disse mod deres Villie og Onster bleve nødte til at lade sig regiere af hiin „hessiske Soldats Søn“? Kan en fornuftig Statsmand troe, at Folket i Hertugdømmene, saasnart Kronprindsen døer, godvillig og uden at gjøre Modstand vil give sig i hiin Heffers Bold? Er det ikke meget mere at formode, at det med al Kraft vil tage sig af sin indfødte gamle Fyrstestammes Rettigheder, for ved dennes Hjælp at sikke sig sin Selvstændighed og Uafhængighed? Kan en fornuftig Statsmand troe, at den danske Kongelov vil overleve det oldenborgske Huus paa den danske Throne, og at det danske Folk vil lade sig regiere af hiin Hesser efter denne Lovs Bestemmelser? *) atter Bedemandsstil!

Og styrter til den Tid Kongeloven, som alt har overlevet sig selv, og som i Realiteten kun bestaaer paa Papiret, saa er det meget rimeligt, at med selve Kongeloven ogsaa den i samme foreskrevne Arvefølge bliver tilintetgjort, og skeer dette, hvorpaa beroer da hiin hessiske Prindses Arveret, da han paa Fadrene Side ikke nedstammer fra den gamle Kongeslæggt, der i mange Aarhundreder har siddet paa Danmarks Throne? Naar da den

Tid kommer, og naar da de af den roeskildste Stænderforsamling med saamegen Foragt behandlede saafaldte Prætendenter, understøttede af begge Hertugdømmers Befolkning, muligen ogsaa af det tydske Forbund og af det hele tydske Folk, fremtræde, for at hævde deres og Hertugdømmenes Rettigheder, troer De da, at den roeskildste Arvedeclaration skal virke som et Mirakel? At den skal være istand til at opretholde Hertugdømmenes Forbindelse med Danmark, under en Arveløvs Bestemmelser, som efter al Rimelighed vil blive tilintetgjort af det danske Folk selv, og under et Dynastie, som i dette Tilfælde vil have Vanffelighed at gjøre sin Ret paa selve Danmark gjeldende? Forraader det ikke en ubegribelig Mangel paa Indsigt og Statsklogt, at kunne troe, at vore internationale Forhold lade sig ordne ved deslige taabelige, uretfærdige og upopulære Forholdsregler? Maa Man ikke være total blind, naar Man ved(?) deslige Midler troer at kunne tilveiebringe(?) en Statseenhed mellem Danmark og Hertugdømmene under det hessiske Dynasties Regimente?! Kan den fornuftige Deel af det danske Folk da ikke begribe, at der skal en hessisk Intrigue bagved den usfingste Proposition¹⁾, nemlig den at fikke Hesperne Thronfølgen i Danmark og den absolute Regieringsform ifølge Kongelovens Bestemmelser? At det hessiske Huus staaer paa svage Fødder i Danmark, kunne dets største Venner ikke nægte. At Kongen tidligere har været betænkt paa at saae Hesperne til at renoncere, bliver paastaet af Mange. At Kronprindsen ikke under Hesperne er bekjendt. Giftermaalet med den russiske Prindsesse blev hævet ved dennes Død. Kunde Man nu have opnaaet en Declaration, som Usfing proponerede, og kunde Man faae det danske Folks Repræsentanter loffet til at erklære sig for samme, saa vilde Sagen have staaet ganske anderledes for Hesperne, end den nu staaer, thi derved vilde Man i det Mindste have vundet eet, nemlig at de Danske indirecte vare

¹⁾ Dette og lignende Udbrud af Lidenskabernes dybe Mistanke er der jo her på dette Sted ingen Anledning til at diskutere. Danmarks Mand vilde den Ret, de erkjendte for den enegjældende.

blevne nødte til at holde fast ved Kongeloven og ved den i samme fastsatte Arvefølge, saasom den kongelige Declaration støttede sig paa begge. Skulde denne Declaration have nogen Ghyldighed i Henseende til Hertugdømmene, saa kunde dette kun skee under den Forudsætning, at den af de Danske blev respecteret i sin hele Omfang, og det just paa den Tid, da Declarationen med Hensyn til Hertugdømmene skulde træde i Kraft. Ussings Proposition var en Efterligning af det, som skete 1660. Dengang benyttede Man Hadet mod Adelen til at faae Stænderne til at indvillige i at tilintetgjøre Folkets Rettigheder, til at overdrage Enevoldsmagten til Kongen, og til at indføre den qvindelige Arvefølge. Saaledes vilde Man ogsaa nu benytte Frygten for og Misstemningen mod Hertugdømmene til at skaffe min Familie af Veien, og tillige til at sikke Hæserne en Throne, som de under andre Omstændigheder nok ikke saa let vilde komme til at bestige. Den letfærdige og overfladiske Maade, paa hvilken denne hele Sag er bleven behandlet i Roeskilde, viser noksom den Mangel, som Danmark har paa sande Statsmænd, og Historien vil i sin Tid udtale en Dom over den roeskildske Stænderforsamling, som sandelig ikke vil være til Ære for den danske Nation.

Ikke et eneste af de Spørgsmaal, som jeg i det Forestaende har anført og som tale imod den foreslaede Maade, at afgjøre Sagen paa, har Man opkøstet i Roeskilde, ikke en eneste Deputeret er det faldet ind at fremhæve kun nogle af de mange Eventualiteter, som tale imod den Maade, paa hvilken Man troede at kunne sikke den saakaldte Statseenhed. Ikke en eneste Deputeret har tænkt paa, at der gives andre og langt bedre og sikkrere Midler til det samme Maals Opnaaelse. Selv de Deputerede, som ere de ivrigste Fiender af Kongeloven, som ønske en constitutionel Forfatning, som afstøje Absolutisme, som hade den hæsifste Familie — selv de talte og stemmede i faueur af Kongeloven og det hæsifste Dynastie!! Med hvilket Navn skal man betegne det, naar en Forsamling af Mænd, der ere kaldte til at varetage Folkets Bedste, at beskytte dets Rettig-

heder, at veie det, der tjener til Statens Vel og til Kongens Beileidning, — naar denne Forsamling tilraader Kongen ved et Magtsprog at satte det igjennem, som Man ikke troer ad Rettens Bei og ved lovlige Midler at kunne opnaae, — naar i denne Forsamling ikke en eneste advaerende Stemme imod hiint Magtsprog lader sig høre, — naar ikke Een af Forsamlingen gjør opmærksom paa, at Skylden til Striden mellem Kongeriget og Hertugdømmene i Grunden er paa det forstes Side, fordi Man der i Aaret 1660 lod sig overtale til at indføre en Arvefølge i Danmark, som ikke var gyldig i Hertugdømmene, og hvorved Man alt den Gang lagde Spiren til den Strid, som nu er opstaaet? Havde det ei været hiin Forsamlings Pligt imod Kongen, imod Fædrelandet og imod Folket at overveie denne Sag fra alle Sider, inden den afsagde sin Mening? Er dette skeet? Har man gjort sig Rede for det Ansvar, Man overtager imod Gud og Menneffene, ved at raade Regenten til at gjøre Noget imod den halve Deel af sit Rige og af sine Undersaatter, som disse ansee¹⁾ for at være Uret? Og af hvad Grund er af alt dette ikke Noget skeet i den roeskildste Standerforsamling? Fordi der ikke har hersket nogen sand Statsmands=Ånd i den hele store Forsamling, og fordi de fleste Medlemmer have ladet sig lede af personlige Hensyn. Mangen Een har troet, at det vilde være Kongen behageligt, mangen Een har Tanken smigret paa saadan Maade at kunne faae Bugt med de forhadte Slesvig=Holstenere, mangen Een har meent, at det kun kom an paa at anvende Tvangsmidler imod Hertugdømmene, mangen Een, som jeg er en Torn i Øinene, har haabet derved at gjøre mig ufsadelig for Fremtiden; mangen Een har slet ikke tænkt sig noget derved, og den store Hob har stiltiende fulgt de sædvanlige Førere. Dette vil nok faa omtrent være Historien af den Maade, paa hvilken hiin Sag er blevet be-

¹⁾ Dette „ansæe“ er et godt Exempel på det hele øvrige Brevs vildførende Sammenblanding af subjektiv og objektiv Betragtning.

handlet i Roeskilde og hvorved den Roeskildske Forsamling i Henseende til dens udviste Mangel paa Statsmandsklogt, paa Retfærdigheds og Billighedsfølelse har prostitueret sig for hele Europa.

Her kunde jeg slutte mit lange Brev, naar jeg ikke fandt mig foranlediget til endnu at tilføie nogle Bemærkninger om de af Dem brugte Udtryk: det „oprørske“ slesvigholsteenske Partie og „slesvigholsteenske Sammensvorne“? Naar nogen Anden mig Uvedkommende havde betjent sig af disse Uttringer i et Brev til mig, saa havde jeg ikke fundet det Umagen værd at tage ringeste Notice af samme, men i en Mands Mund, som jeg i mange Aar har staaet i et venstabeligt Forhold til, erholde de en ganske anden Betydning for mig, og jeg anseer mig derfor saameget mere opfordret til at gaae deslige Bestyldninger imøde, som de indirecte ogsaa sigte til mig. En „Sammensvoren“ kan Man kun kalde den, som med Andre forbinder sig paa en ulovlig Maade, for at omstyrte den retlig bestaaende Orden, f. Ex. Statens Grundlov eller den ved samme fastsatte Arvefølge, og en „Oprører“ er den, som til at udføre dette betjener sig af den physiske Magt. Bille f. Ex. de Danske ved Kronprindsens Død sætte en anden Prinds paa Danmarks Throne, end den, som ifølge den danske Grundlov har Ret til at bestige denne Throne, saa vilde de være „Oprørere“, og de Mænd, fra hvilke dette udgik, vilde Man med Føie kunne kalde „Sammensvorne“, efterfom de havde forenet sig i det Siemed at kuldkaste den retlig bestaaende Arvefølge. Om alle deslige revolutionaire Foretagender er der hos Slesvigholstenerne slet ikke Tale, tværtimod ville disse opretholde det, som i retlig Henseende alt har bestaaet i Aarhundreder, nemlig Hertugdømmenes Selvstændighed, Folkets Rettigheder og den mandlige Arvefølge i den Fyrstestamme, som ved Folkets eget Valg allerede for 400 Aar siden er kommet til Regieringen. Med andre Ord: Slesvigholstenerne eller rettere sagt Majoriteten af Indvaanerne i Slesvig og Holsteen vilde ikke opgive deres Rettigheder i Henseende til en

constitutionel Forfatning, de ville ikke opgive deres Lands Selvstændighed, de ville ikke blive utroe imod og forjage deres indfødte Fyrster, for at blive Provindsler af Kongeriget Danmark, for at komme ind under en ved den danske Grundlov hjemlet Absolutisme, for at erholde et fremmed Fyrstehuus i „hiin hessiske Soldats“ Dynastie. At ville kalde den store Majoritet af Hertugdømmenes Beboere, som stræbe efter at opretholde disse Rettigheder og at sikke Hertugdømmene Besiddelsen af samme, „Oprøvere“ og „Sammensvorne“, skulde i det Mindste ikke de Danske gjøre, som selv efterstræbe en constitutionel Forfatning, eller som nære det Ønske, at det danske Folk ved Kronprindsens Død maatte vælge en „indfødt Prinds“ istedetfor Sønnen af hiin fremmede Hæser til Konge i Danmark, endstjøndt denne sidste ifølge den danske Grundlov er den nærmeste Arving til den danske Throne. Hvorledes kan De dadle hos Slesvigholstenerne hvad de hos de Danske finder naturligt, nemlig at et Folk hellere vil lade sig regiere af en „indfødt“ end af en „fremmed“ Fyrste? Forstkiellen er her kun den, at Slesvigholstenerne have Ret til at lade sig regiere af en saadan, hvorimod dette ikke er Tilfældet med de Danske. Slesvigholstenernes Forfædre have kun forpligtet sig til at lade sig regiere af Christian den Førstes mandlige Efterkommere, de Danstes Forfædre have derimod forpligtet sig til at lade sig regiere af Frederik den Tredies mandlige og qvindelige Efterkommere.¹⁾ Folket i Hertugdømmene har aldrig opgivet(?) dets Ret paa en selvstændig constitutionel Forfatning, Folket i Danmark har derimod den 10de Jan. 1661 overdraget Enevoldsmagten til Frederik III og hans Efterkommere.

At Man i Danmark betragter Skilsmisfen fra Hertugdømmene som en Ulykke for Danmark, er begribeligt, og Ingen kan fortænke de Danske i at de søge at forebygge denne af

¹⁾ Som af en fir Tde beherstedes Hertugen, ligesom talrige Holstener, Slesvigere og Lybshere, af den Forestilling, at en politisk Rettighed aldrig kan vinde hen, eller rent dø, eller, som alt andet jordisk Liv, ligefrem dødes, være sig ved Andre eller ved Selvdrab.

dem saameget frygtede Skilsmiøse. Men hvad man kan og maa fortænke dem i, og hvad der fortjener den strengeste Dadel, det er den Maade og de Midler, de Danske betjene sig af, for at sikre Forbindelsen mellem Danmark og Hertugdømmene. Istedetfor at gribe i den egne Barm og at tilstaae, at deres Forfædre have begaaet en politisk Feil i Aaret 1660 ved at udelukke den gamle Kongestamme fra Arvesølgen, og ved at indføre en qvindelig Arvesølge i Danmark, hvorved Spiren blev lagt til en mulig Skilsmiøse fra Hertugdømmene, — og istedetfor at bestræbe sig for at udfinde en Maade, hvorved den i hiin Tid begaaede politiske Feil kunde blive redresseret¹⁾, søge de Danske at vælte Skylden over paa Hertugdømmenes Behoere, behandle dem i Pressen og i Stænderforsamlingerne som deres værste Fiender, som Oprørere, og som Folk, imod hvilke der bør anvendes Tvangsmidler! En naturlig Følge heraf er, at Forbitrelsen i Hertugdømmene mere og mere tiltager, og at Ønsket om en Skilsmiøse fra Danmark derved næres og forøges, og at Folket mere og mere vender Blikket mod Syd, da det troer, at der ingen Retfærdighed er at finde mod Nord.

Dog, jeg vil slutte! Mit Brev er næsten blevet til en heel Afhandling, og er alt saa langt, at jeg næsten frygter for, at De vil være kjed af det, inden De kommer til Enden. Muligen, at De ikke vil bifalde Meget af det, som jeg har sagt, men i ethvert Tilfælde haaber jeg at have overbeviist Dem om, at min idrigste Bestræbelse gaaer ud paa at gjøre det, som ifølge min Anskuelse Ret og Pligt byde, og som jeg troer at kunne forsvare for Gud og Mennesker. Til den Almagtigens Styrelse overlader jeg det Øvrige, og han, uden hvis Billie ingen Spurv falder til Jorden, vil nok lede Alt til det Bedste.

Lev nu vel, bedste Herr Professor; med gammelt Venstabs navnner jeg mig

Deres hengivne

Chr. August

S. v. Schl.=Holst.

¹⁾ Men hvo begyndte på en sådan Redressering? Jeg mener i 1814 — 15 efter gamle Napoleons Fald! Og ved hvilke politiske „Midler?“

Anm. Dette alvorlige udførlige Brev overraskede mig ikke, men bedrovede mig desto mere, da jeg nu stærkt måtte frygte for, at mit Håb om at få Hertugen til at betræde en anden Bane end hans pretenderte fædrene Arverettighedens eventuelle Gjennemførelse, nemlig Mæglingens imellem ham og Svogeren, vilde glippe. Thi hos mig havde også en politisk Anskuelse mer og mer sat sig fast. Allerede d. 28. Jan. 1828 holdt jeg i Sorø min politiske Tale om „den Kunst at være en ægte Statsborger“; så År efter gav jeg et historisk Overblik i Striden mellem Land- og Sø=Staten; så fulgte (1835) mine „Breve fra Provindserne“; og i 1840 begyndte mine „Breve om det slesvigholstenske Røre“ (se Tvende Taler. 1840; Krit. Bidr. Pol. Ufd. 1852; Navnes Udtog af Breve til en Ven i Sjælland 1847—8). Jeg vidste den Gang kun lidet om Hertugens literære Travlhed og hans inderlige Tilnærmelse til det alm. slesvigholstenske Parti, som med stigende Tiltrækningskraft havde dannet sig, men anede desto Mere. Jeg havde mangen Tanke, som Virgil siger, alta mente repostum, men inden jeg kom til Beslutning, ankom dette ny Brev fra Hs. Durchlauchtighed.

Augustenborg d. 22de Juni 1845.

Bedste Hr. Professor!

Endskiondt jeg endnu bestandig imødefeer det mig lovede Svar paa mit sidste Brev¹⁾, saa vil jeg dog ikke undlade at takke Dem for de to Breve, jeg siden den Tid har erholdt. Deres venlige Ytringer, i Anledning af mit lange Brevs Indhold, have meget glædet mig, og jeg deler ganske det af Dem Anførte, at man mundlig langt lettere kommer til et Resultat end ved at discutere en eller anden Sag skriftlig.²⁾ Men hvad afholder Dem da fra engang at komme herhid? Det er jo nu saa let at reise, at De paa nogle faae Dage kan gjøre Turen hen og tilbage. Naar De tage fra Kiøbenhavn med det flensborger Dampskib, saa gjøre De Turen derfra til Brundsnis i nogle og tyve Timer, og fra Brundsnis, hvor min

¹⁾ af 2 April 1845.

²⁾ Jeg var nu gaaen så vidt i at pege på Hovedsagen imellem os, nemlig a) Augustenborgernes Opgivelse af at tænke på eventuel Sandling som „Arvinger“ til Hertugdømmerne, og blot b) at lære at give Tid — at jeg skriftlig ikke kunde tale tydeligere.

Bogn skal møde Dem, fiøre De paa to Timer til Augustenburg. Det Hele er jo et Rattespring, og De vilde gjøre mig den største Glæde ved at komme her, hvor De i 23 Aar ikke har været. Vi kunde da ret politicere, discutere og disputere, og jeg vil indestaae for, at Tiden ikke skulde blive Dem for lang imedens Deres Ophold her. Tag nu en raft Beslutning, riv Dem løs fra Deres vandte Sphæler, og kom saa herover. Man maae kun ikke forestille sig, at dette er nogen Reise, men tænke sig det som en Ensttur man gjør. Saa snart De underretter mig om Dagen paa hvilken De vil indtræffe i Brundsnis, skal min Bogn være der ved Deres Ankomst, og i to Timer ere De saa paa Augustenburg. Nu Lev vel og lad mig snart erfare Deres Komme. Med gammelt Venstabs
Deres tjenstvillige

Chr. August,
S. v. S. Høfstein.

(Anm. Denne Indbydelse måtte naturligtvis modne en af hine Tanker til Plan. Forresten var jeg den Sommer ikke meget opfat på Virksomhed i slig Retning, som kan sees af efterstående Skrivelse til en Ven. — Jeg besluttede dog at skrive til Estrup.)

(Ravnes Brev. I, 72.)

Lige fra Statsministeren til Skolepogen tage de nu Ferie. Kongen reiser ogsaa, og det fra Landets Østlyst indtil dets Vestlyst. Saa maa min Ven vel ogsaa feriere, endskjøndt jeg i dette ægte danske Blæst-Aar ikke føler synderlig Drift til at komme ud i det store Rum. Jeg tager derfor en kort Affæd med Dem, efterat have besvaret Deres Spørgsmaal om Hr. Ploug, og meddeelt et lille Curiosum. Ploug har ganske rigtig anbefalet den demokratistiske Aand paa Stamningsbanen: Tyrsternes Tid er forbi, sagde han, nu er Folkets kommen. Men Form have disse Statspoeter, eller Statsaander, ingen Sands for, og man kan derfor ikke ane, hvorvidt et saadant Genie gaar i sin Demokratisme; i alt Fald maa De tillade mig at indskrænke mit Svar til at sige, at jeg alvorligen mener, at man af tusinde Steder hos de Gamle blot behøver at læse et eneste, for ubetinget at erklære sig for det Europæiske Monarkie imod den Europæiske Republik, f. Ex. naar Cicero siger (de Oratore II, 13, 56) om at blive jaget i Landflygtighed fra den ædleste Republik, nemlig Athenen: id quod optimo cuique accidere solitum est.

Mit Curiosum er dette, at et Brev fra Hertugdømmerne melder mig, at efter Brevskriverens Erfaring er det aldeles ikke ualmindeligt derovre, at man troer, at de Danske med Ordet „Schleswigholsteinerne“ ikke blot mene Separatisterne, som raabe paa den indbildte Uadskillighed, med alle dens Consequentier, men alle Beboere af Slesvig og Holsteen i Almindelighed. Enhver indseer, hvilke Misforstaaelser, hvilken ugrundet Brede, hvilke spidte Modbeviser dette maa medføre. Saa langt er man endnu fra at kjende Stridens Terminologie — endfige forstaae dens Gjenstand, dens Beviser, disses Grunde eller disses Grundes Kraft. Det er dog meget sørgeligt!

Kongsdal d. 17de Juli 1845.

Kjære Hr. Professor!

Min Kone drager til Sølvbryllupet i Sorøe i Morgen¹⁾, og jeg veed ingen hurtigere og sikkrere Veilighed til Transport af disse Breve, som skulle bringe Dem, og ved Dem Våtken, Tak for Begges venlige Skrivelser af 14de d. M. og Tak for Meddelelsen af de høist mærkelige Actstykker²⁾, som ledsagede Deres Brev. Altsaa først Tak og Hilsen, d. e. Hjertets Sprog, og dernæst nogle findige Betragtninger angaaende den Sag, De har betroet mig. — Vist nok gjør min Søn, den nye Fordegodsøier, Fordring paa hver Skilling, jeg har i Kassen, men det kommer ikke an paa et Forskud³⁾, og jeg opfylder gjerne Deres Ønske om et saadant mod Tilbagebetaling efter Deres egen Proposition. Pengene, 160 Rd.⁴⁾, følge med samme gode Veilighed. Og hermed er den oeconomiske Side af Sagen afgjort. Jeg vender mig nu til den politiske.

De troer⁵⁾ at kunne omvende; jeg troer ikke at det vil

1) Prof. A. Krohns, som endnu lever med Hustru og beoer samme Bolig endnu som Pensionist.

2) nogle Breve fra Hertugen af Augustenborg til mig.

3) til en augustenborgsk Rejse i Sommerferien.

4) hvilke — siden betragtede som offrede på Fædrelandets Altar.

5) „Omvende“ er så meget stærkt. Jeg troede kun ikke at burde forsømme et gjentaget Forsøg på at vække flere Betænkkeligheder ved mine personlige Bink, hvoraf måske Omvendelse eller dog Standsning kunde fremgaa, da jeg nu mærkede, hvorvidt det allerede var kommen.

lyttes Dem uagtet Deres Mod, Talent, Kundstaber og personlige Indflydelse. Jeg troer ikke paa den sildige Ombendelse. Deres fyrstelige Ven er consequent og en fast Charakter; han er klog nok til at indsee, at det nu er for silde at gerere sig som dansk Prinds, og at han ikke kan træde tilbage uden at tabe Terrain paa begge Grændser: i Hertugdømmene vilde han betragtes som en hadeværdig Overløber og i Kongeriget som en mistænkelig Overløber. Han vil nu handle meget klogere i at udspille den engang paatagne Rolle og lade det komme an paa en Katastrophe. Jeg indrømmer, at Deductionerne i Brevet af 2den April hvile paa en svag Grundvold, som det ikke er vanstelig for Historien og Statsvidenskabten at ryste. Disse gode Vaaben vil De medbringe. Men man maa paa den anden Side indrømme, at Betragtningerne over Acterne af 1660 ere fuldkommen rigtige, sunde og saunde, og at en præ-tenderet Arving til Hertugdømmene ikke kan gerere sig anderledes, saalange en Grundlov som den af Aar 1660 affjærer ham Successionen i Danmark.*) Jeg troer, at Deres Reise i dens Hovedformaal vil blive uden Frugt. — Det var en anden Sag, om De havde en høiere Bemyndigelse¹⁾ til at indlede en Underhandling om Forandring i Successionen. Jeg formoder at Realiteten allerede er afgjort paa den diplomatiske Wei i Favør af Monarchiets Eenhed²⁾ uden Hensyn til Hertugen. Det vil være de fleste af de store Magter omtrent ligegyldigt, om Successionsloven af 1660 bestaaer eller ikke. De Fyrstehuse, der kunde være nærmest interesserede i Opretholdelsen af den qvindelige Succession, have for Diebliffet kun liden Bægt. Deductionen har forøget min Agtelse for Hertugens Forstand og Indsigt, og jeg har ingen Grund til at tvivle om

*) NB!

1) Jeg søgte fuld Bemyndigelse af personligt Beskab og af Fædrelands-kjærlighed til at overtale den så stærkt Opreggede til den Beslutning: at ville afvente „Chancernes“ Udfald.

2) 1 Aar efter blev dette forsøgt ved det Åbne Brev af 6te Juli 1846; men dette skal jo i Foråret endnu have lydt på det Modsatte, efter Udarbejdelse ved Reventlov-Criminils Sekretær: tilstrækkelig Grund altså til endnu at håbe på en Forhandlings Muelighed og Resultat.

hans Ærlighed i Bekjendelsen af statsretlige Grundsætninger.¹⁾ Jeg frygter altsaa for, at De intet vil udrette i den politiske Retning. Men hvad jeg endmere frygter og troer som Ven at burde advare Dem for, er det, at De uagtet al Klogskab og Forsigtighed let vil kunne komme i en skjæv Stilling, og at Deres Oprigtighed vil kunne misbruges i et fiendtlig stemt Hofes Omgivelser, om end Fyrsten er den ædleste og meest discrete Ven. Man har paa Als selv forfikkret mig, at en dansk Mand ikke kan befinde sig vel paa Augustenborg.²⁾ Jeg anfaae det derfor rigtigst at undlade at gjøre Hertugen min Opvartning, da jeg i Aaret 1837 opholdt mig et Par Dage i Sønderborg. Jeg vilde undgaae at komme i en skjæv Stilling.

Gjentagen Hilsen til Patten!

Med Høiagtelse og Venskab

Deres hengivne

(Estrup.³⁾)

P. S. Man imødesæer med Bekymring et hæskest Dynasties Succession: hvordan er Prospecten ved et Slesvig-Holsteenskt Dynasties Succession? Hvordan ville da Forholdene blive mellem Kongeriget og Hertugdømmene? Hvorledes vil det da gaae med dansk Nationalitet og dansk Sprog i Slesvig og med den selvstændige Holdning ved Siden af det tydske Forbund?

¹⁾ Mærk disse Ord af en lige så indsigtsfuld som ægte dansk Mand.

²⁾ Jeg var meget villig til at befinde mig i lde der — kunde jeg blot bidrage til at standse Hertugen i sin Mistanke om Regjeringens Hensigter, og få ham til at begribe, at Pligt og Klogskab lige meget bøde ham, ikke at lave Historie, men at vente på dens Kald. En gang stode vi tæt ved hans Lænestol og afhandlede den gamle Qvæstion, da sagde Hertugen: „De er også imod Alting! Hvad vil De da at jeg skal gjøre?“ Jeg satte mig ned i Stolen, lagde Armene overkors, og sagde: Således blot! Lænd Deres Pibe (han var en stærk Tobaksrygger) og vent på, hvad Skjæbnen vil bringe Dem!

³⁾ Estrup døde allerede d. 29 Decbr. 1846.

Anm. Når min Tante vendte sig til Estrup, var det ikke blot til den rige Mand. E— blev Student Året før mig, og vi lå i sex År sammen ved Universitetet. I 1817 traf jeg ham i Dresden, hvor han i de første Dage blev min Omsøiser; i Rom levede vi et halvt År sammen, så i Neapel, og så igjen i Rom. I Neapel tog han sig smukt af mig, da jeg overraskedes ved Efterretningen om min Faders Død, kun 52 År gml.; men, da det lignende Budskab traf ham sidenefter i Rom, flyede han ud i Bjergene, så jeg ingen Gjengjæld kunde vise. I 1822 ansattes vi begge i Sorø, og en tredje Samling af disse Breve vil måske vise, hvorledes vi virkede sammen, da han blev Direktor der, idet at han tilsidst tilbød at overdrage mig Broderparten af sit så tunge og vigtige Embede (sml. Fogtmanns Breve, S. 140 o. fl. St.). Ikke at tale om vort videnskabelige Samkem! Men min Hovedgrund til at tye til Estrup var dog denne: Da de pariser Gnister i 1830 havde fængt i Tønderet i Hertugdømmerne, fik jeg snart fat i de to forbudne Pjecer¹⁾; Estrup havde allerede spekuleret over Lornsens Optøjer; vi aftalte da at udarbejde i Forening en tydsk Afhandling om de slesvig-holsteniske Allerede renskrevne til Trykken, m. m. To År vare allerede renskrevne til Trykken, da Engelstoft, hvem Estrup havde betroet vor Plan, og som må have fladdret af Stole, pludselig meldte os, at Møsting havde givet ham det Vink, at vort Arbejde måtte rent holdes tilbage, da Kongen selv nok skulde bestemme, om og når den difficile Sag turde forhandles offentlig på Tryk. Jeg blev opbragt, men vi måtte lyde. Vedkommende anede ikke, at et slikt Spørgsmål kunde være eller blive Folkets Sag, og Man ændsede ikke, at det var den ellers i Danmark fri Videnskabs Sag.

Jeg rejste altså i min Sommerferie til Augustenborg og fik Permishjon noget ud over Tiden. —

Jeg bestyrkedes der snart i høj Grad i hvad jeg havde anet, at disse Fyrster i Tidens Løb havde sluttet sig inderligt til Schleswigholsteinerne, at deres Angest og vildfarende Iver for deres, mueligvis snart, „gefährdete Erbrechte“, havde ført dem vidt frem imod Afgrunden i Valget af Midler til at befri dem disse, og at Hertugen især med uendelig Flid arbejdede

¹⁾ De hedde: 1. Beleuchtung der Brochure, betitelt: Einige Worte über die Schrift des Herrn Cangleiraths Lornsens, über das Verfassungswerk in Schleswig-Holstein. Von einem Schleswiger. Leipzig: bei F. A. Brodhhaus. 1830. 16 S. 2. Ueber das bevorstehende Provisorium von Rathskänden in Schleswig-Holstein. Hamburg. 1831; bei Hoffmann und Campe. Druck und Papier aus d. Herzogl. Weisenhaus-Buchdruckerei in Braunschweig. 11 S.

fig frem på de groveste Forseelers Bane ved at stirre på det Mål, at skaffe det eventuelle (Stor)hertugdømme Nordalbingien(?) så ensartede tydske Undersåtter som mueligt, idet at han lod dansk Sprog og Væsen fanatisk forfølge, medens han selv i denne Sag, som et Centrum, var den usynlige, men dog alt bærende Midte. — Men jeg troede også at iagttage, at den daglige Aftenbøn i alle politiske Sovekamre lød: festina lente, ne ultra! Jeg skrev siden til en Fortrolig, som nu har meddelt mig det: „Selv gamle Stemann „er uretfærdig. Han klager over, at Hertugen betaler Folk for „at skrive for ham; men betaler Kongen f. Ex. ikke den lærde „Dr. Ostwald 100 Specier om Måneden for at skrive for Ham „(eller Monarriet)? Og skrev ikke Dahlmann, Falck og fl. Andre „længe, førend Hertugen drømte om at lade skrive eller selv at „skrive? Ja, enhver som har en Proces betaler jo en Procurator „for at skrive!“ Men Augustenborgerne troede nu netop fuldt og fast, at de vilde få en stor Proces for de Europæiske Magters Skrante, og at Klogskab ligefrem bød at forberede sig itide paa Debatten. Dette var deres Bildfarelse. Deres uhyre Forseelse var, at de lyttede til egne og Andres Dretuderier om, at det, som var Svogerens Opfyldelse af streng Kongeligt og vel grundet Statsret, var — en Familie-Intrigue, en Forgæbelse i en ung Prinds (Prindsen af Hessen har selv sagt til mig: Kongen elsker mig og gjør vel imod mig, så jeg med Rette kalder ham min „anden Fader“), som de ikke vilde vige for. Men en egentlig Forbrydelse var denne Blindhed ikke; selv Deltagelsen i Oprøret kan næppe ubetinget kaldes ved det Navn; jeg siger ubetinget; thi til Førsteretten hører ogsaa Ret til at bekriige andre Førster, når man ikke kan få sin Vilje med dem. Men ned i den dybeste Forbrydelses Afgrund sank Hertugen sørgeligst, da han frivillig, ulokket af Andre, brød det hellige Lofte, han gav ved Aftalen om Godsgodtgjørelsen som Bederlag. — Men da jeg her ikke skriver den ulykkelige Hertugs Biografi og end mindre Oprørets Historie, men kun oplysende Noter til Aktstykker, som offentliggjøres, så vil jeg sly en diffus Detalje, og tilføjer blot, at jeg overtaltes til om kort Tid at komme nok engang igjen til Solobryllupsfesten den 22 Sept. og at medbringe min Kollega Tegnelærer Harder, der fra Ungdommen af var en Klient af det Danne=skjoldste Hus. —

Jeg begreb under disse to Besøg, hvor ganske fejlagtigen ja ødelæggende den i Rbhavn magthavende Regjerings Tænkemåde kunde virke på Tingene. Et Exempel af hundrede: Kongens tro Tjener Grev H. Reventlov=Criminil mente i sin Hengsteligbed for at krante Schleswigholsteinerne, at alt Stødende burde undgås, og forleedes i sit Valg ved sin ærlige Tro på dennes indre

Ret, idet at han, ligeså usfuldstændigt som selve A. P. Bernstorff, kjendte det rent Faktiske: det danske Monarkis rene Ret. Da så den i sin korrekte Loyalitet så beundringsværdige Carl Moltke skulde affatte Resolusionen om den Husumer Bane, brugte han Udtrykket „die Staatsregierung“; men den fintfølende Criminil fik i Statsrådet Christian VIII til at forlange det ændret til „die allerhöchste Landeshererschaft“, for at ikke det vistnok fuldkommen Rigtige skulde i Utide vække Anstod!! Dette instar omnium kan, som sagt, i snefevis repræsentere den dagligt voxende Kræftbyld. På Augustenborg strøg Lugten af den hvert Djeblig igjennem Lufsten.

Af Enkeltheder vil jeg anføre det Efterstående, overladende til vore nationale Mennefskjendere at udfinde, hvorledes disse Sætninger skulde læses: Statholderen mente, at man i Danmark var langt mindre misfornøjet med ham, end bange for ham, da de Liberale hadede ham, fordi de angstedes ved hans bekjendte Resoluthed, som vilde vise dem, at, „naar deres Revolution brød løs“, så vilde han stå inden 24 Timer, på Kongens første Vink, i Frederiks og affjære alle jydsk Demokrater fra Hr. Lehmann og Konforter, m. m. „Og De ved, Hjort!“ søjede han til, „at jeg ikke er en Karl til at spøge med.“ — Han uddab sig af mig en Liste på de graverende Ting, han skulde have sagt som Deputeret, og jeg lovede den under den Betingelse, at de andre Klager over hans Udsærd, ligemeget om billige eller ubillige, når blot faktisk fremførte, måtte komme med på Listen. Han var forresten misfornøjet med, at Broderen holdt sig alt for lidt til Danke — se, sagde han, hvem er her i Grunden ved Festen? —, hvortil jeg bemærkede, at jo mange vigtige Indbudne havde fulgt Hs. Majestæt Kongens, Grev Frijses og flere Andres Exempel og undskyldte sig. Thi Statholderen mente sikkerlig, i sin Kæftighed eller Kåhed, el. i sin krasse Tro på „Rettighedernes“ daglige Klokkeringning for hans Dren, at Augustenborgernes Planer burde gå lige løs på Monarkiets Trone, en Anskuelse, som den ved Wegener sidenefter offentliggjorte hertugelige Korrespondents afgjort bekræfter. En Dragon, som Prinds Frederik af Noer, havde ingen Smag for et Angreb i trappetrinvis, han vilde i Storm hen over åben Mark.

(**Forord.** Hjemkommen fra disse to Besøg på Augustenborg til mit stille Eros, erkjendte jeg, hvormeget jeg end havde seet og hørt, både af Interessant og mindre Hyggeligt, at den af mig indtagne Stilling måtte jeg korrekt tage vare på og fortsætte med Kraft, skjønt mit Håb om at opnå det Attræde var betydeligen sunket. Men dette Attræde var og blev: Af Kjærlighed til Fædrelandet, af dybeste Respekt for Retten, af Venkskab for Her-

tugen, at stræbe at værne om Fredens Bevarelse ved at hindre ham i at bryde den. Jeg fortsatte således min private og offentlige Korrespondens. Jeg nærmede mig Enkelte, som jeg holdt for Rigefindede, både her og hidsjet ovre. Jeg gav f. Ex. en Afsending fra „en Kommité“, som havde dannet sig i Hovedstaden, et meget alvorligt Anbefalingsbrev til en anseet Lærd i Bayern; men Planen mislykkedes. Herom skrev en tro Medvirker i Efteråret 1845: „Med R—s Sendelse er det kun gaaet maadeligt. Jeg havde for kort siden Brev fra ham. Han havde rigtig modtaget de 13's Brev, med en Artikel af L—; men da denne aldeles ikke havde gouteret ham, og Geheimeraad Herrmann (i München), med hvem han derom havde confereret, havde tilraadet ham som en Tjeneste, han viste Landet og Regjeringen, at foranledige den tilbagesagen, sendte han den her tilbage. Jeg veed nu ikke, hvilken Bestemmelse den herværende Comité tager eller har taget, men undlader ikke at tilfille Dem det Brev til —, som De havde været saa god at stille til Disposition til Artiklens Understøttelse. Efter hvad Monrad har sagt mig, var isørigt hverken han eller L—s Broder synderlig vel tilfreds med Artiklen.“ —

Fra en kjær Discipel, der var udviklet til en meget indsigtsfuld ung Mand, modtog jeg, i lignende Tankegang, det Efterstående :

Kjøbenhavn d. 11te October 1845.

Kjære Hr. Professor!

Hvad De skriver mig om Deres Ophold paa Augustenborg, har i høi Grad interesseret mig. Det stemmer med, hvad jeg altid har antaget om Stemningen der. Frygten for, at man vil danisere Holsteen, vil aldrig ophøre, saalænge der ikke gives denne Landsdeel særlige Garantier, hvorpaa den har et ligesaa vel i Ret som i Billighed grundet Krav. Bistnok bør man søge at vinde Beboerne af Hertugdømmerne, og det var ønskeligt, om man i den journalistiske Polemik vilde benævne Antagonisterne Separatister og ikke Slesvigholstenere¹⁾, da dette curieuse Navn virkelig synes at nyde en vis patriotisk Agtelse hos Hertugdømmernes Beboere. Iøvrigt, tager De ikke

¹⁾ Disse vare Separatister i den „Danske Stat“ mod Syd; de opkommende Standinaver vare det mod Nord. Thi den Gang kjendte Verdens Statsret ifkun 1 Dansk Monarki, = 1 Danmark.

feil af Durchlauchtighederne?¹⁾ De kunne i det private Liv ellers være ganske dadelige Personer, skjøndt ogsaa dette vel kan være tvivlsomt; men der kan dog ikke være Skygge af Tvivl om, at intet levende Menneske har gjort saameget til den danske Stats Opløsning som Hertugen og Prindsen af Augustenborg? og i hvilket Siemed — kan der tænkes noget andet end et aldeles egoistisk? Vel kan det nok være, at de Planer, man nærer paa Augustenborg, og hvilke iøvrigt ikke der ere nye, men ere Arvegods*), ikke blot omfatte Hertugdømmerne, men ogsaa Danmark og Norge, og upaatvivlelig tillige Sverrig, og det er derfor ganske rimeligt, at man nu vil prøve paa at vinde Dannemænd; men disse høitflyvende Planer ville ikke have andet Resultat, end i Forening med saamange analoge tidligere og samtidige Intriguer i Kongeslægten, at styrte hele vor gamle Kongestamme, og bringe baade Danmark og Hertugdømmerne under andre mægtigere Stater. Bille Augustenborgerne tænke paa at vinde Stemningen for sig i Danmark, da maa 1) Prindsen fratræde Statholderstabet og Generalcommandoen i Hertugdømmerne eller i det mindste i Slesvig; 2) begge Durchlauchtighederne i den slesvigste Stænderforsamling optræde som Forsvarere af det danske Parti i Slesvig og Danmarks Rettigheder over Slesvig; det Første, fordi under den Udvikling, som Begivenhederne nu have taget, Prindsens med hans Embedspligter uforenelige Familie-Interesse og den Gang, som de offentlige Autoriteter i Hertugdømmerne gaae, i det danske Folks Dine nødvendig maae give ham Udseendet af dets værste Erkefiende, og det Andet, fordi de Danske i Slesvig lide en saa aabenbar Uret, at man ikke kan tænke sig den som andet end en koldtberegrende Usling, der, selv Dansk født, ikke træder i Skranken for dem. De gjør Dem intet Begreb om, for hvilket Had Statholderen er Gjenstand i visse Egne af Sylland. Overhovedet er Augustenborg ikke det

*) imno!

¹⁾ De her modsagte Uttringer mindes jeg desværre ikke, og jeg har ingen Afskrift af dem.

Sted, hvor de flesvigste Forhold skulle studeres. Reis til Ribe, Høistærende! og De vil begynde at komme ind i det Net af Lovløshed og Tyranni, som er draget over Folkets Hoved i Nordflesvig, og hvis Incarnation Folketstemmen seer i Statsholderen — Geert, som de kalde ham.

Med hvad De skriver om Stændercomiteerne kan jeg ikke ganske være enig. Jeg har aldrig sat stor Pris paa denne Institution. Imidlertid vilde den i sin Tid have været et Hænsfjed, men Regjeringen har aldrig villet det. Det hele var et Blændværk, en godmodig Tanke af Kongen, som hans Raadgivere foreløbig gif ind paa for at vinde Tid, men som de — med Undtagelse af Ørsted, der tog Sagen alvorligt — bestemt aldrig nogensinde have tænkt eller villet, skulde erholde Realitet, hvilken det iøvrigt fuldkommen havde staaet i deres Magt at give den, naar de ikke med Hænder og Fødder havde kæmpet*) derimod.

Vil De ikke, kjære Professor, spørge Prof. Wegener, hvor et Rescript af 29 Mai 1671 om Rendsborgs Slotsgrunds Incorporation under Staden med Bibehold af den flesvigste Landshoiheidsret staaer, da jeg meget ønsker snarest mulig at kunne efterflaae det.

Deres meget hengivne

*) Ja, det var just Ulykken!

M. Rosenørn.

Jeg svarede strax herpå i efterstående Brev:

Sors den 12te Octbr. 1845.

Min bedste Hr. Kammerjunter!

Jeg maa øieblikkelig svare Dem. At L. 8 Artikel ikke vilde due, har jeg forudsagt Dem; der skal Logik og Kjærlighedsgjæringer til en saadan Artikel, og subjective Ideer og Phantastie hjælpe ikke til noget. Jeg talter Dem af ganske Hjerte for Deres Mobbemærkninger og beder Dem om det Venflabstegn ved Leilighed at fortsætte dem.

Først maa jeg meddele Dem et Par Locale Oplysninger: jeg har langt mere tænkt paa Stemningen i begge Hertugdømmerne end just udelukkende paa den paa Augustenborg. Jeg saa jo mere end 100 Mænd fra alle Egne i Landet der; jeg blev bekendt med ikke faa af dem; jeg talte med overordentlig mange af dem; jeg besøgte ogsaa Åpenrade og

Haderslev; jeg hørte der baade ægte danske Mænds og de afgjorteste Slesvig-Holsteneres Meninger. Jeg har ikke villet sigte til begge Fyrsternes Tale i det private daglige Liv, men kun til deres Svær paa alle mine politiske Spørgsmaal.

For det andet maa jeg bemærke, at hvad mig angaaer, da er mit Forhold til dem næsten 30 Aar gammelt, og om mig kan det altsaa ikke gjælde, at de nu ville trække Dannemænd til sig; og der har været et stadigt Samkvem især mellem Hertugen og mig ved Breve, Reiser o. s. v. Det har tværtimod været en af mine Anker, at Hertugen gjorde for lidt for at holde Vennskab med Danske, hvortil han altid svarede det samme, nemlig at „hans Hjem var Hertugdømmerne“, „at hans Fod stod fast paa disses Grund“, og at hans Reisen til Danstkes Belvilie vilde blive ublagt som „Anglen efter Næstens Gods“, 2c. 2c.

Efter disse Indledninger skal jeg nu tillade mig disse Indsigelser:

1. Hvad der er bleven Folkemening i Danmark kan efter min Dom ikke være Rettehuor for disse Fyrsternes Handlinger. De maae suarere spørge: Hvorfor ere de Danske saa lettroende? Hvad Frygt kan deres Mening indjage os, naar den os fjendtligste af dem Alle, den Ständerdeputerede Brod i Viborg, ikke har andet at klage over — naar der fordres Facta af ham — end at Prindsen har indbudt den omreisende Landinspecteur Tidemann til sig, hvilket desuden er en Usandhed.
2. Den Lovløshed og det Tyrannie, som De siger at Nordflesvig lider under, kan i al Fald Hertugen ingen Del have i; det maa være Statholderens Skyld alene; men naar nu atter, som De selv siger, de offentlige Autoriteter derovre understøtte denne Lovløshed, saa bliver det dog et stort Spørgsmaal, om ikke just disse Autoriteter, om den hele tydske Tendents, om ikke danske Drillerier, om ikke den hele flesvigke uhyre Conservatisme (som jeg lærte at kjende derovre) har langt mere Skyld, end denne Statholder alene.
3. Jeg kan ikke troe, at Hertugen forlanger mere end at faae sine formentlige Arverettigheder til Holsten, el. til Slesvig og Holsten, lovfik og fuldstændig undersøgte og — om mueligt — anerkjendte. Dette „om mueligt“ føjer han steds til i hver længere Samtale, da han indrømmer, at Politikens Magtbestemmelser, eller gjældende Final-Hensyn, skyde mangen Rettighed reent tilside. Hertil kommer nu, at Hertugen bestemt antager, at man i Hertugdømmerne vil gjøre Meget — om ikke just derfor Oprør! — for at beholde det Oldenborgske Huus, og blive frie for det Højsifte. Videre end til at gruble

paa disse Data strækker sig næppe hans Planer eller Forhaabninger for Eiden.

4. Jeg mener, at vor ældre Regjering i 17. og 18. Aarhundrede har bidraget ligesaameget til den nærværende Uffikkerhedstilstand ved Mangel paa politisk Blik¹⁾ og diplomatisk Skarphed, som disse to Fyrster. Disse have i Grunden kun udtalt og understøttet hvad Ridderfabet, hvad de nyttigste patriotiske Lærde, Juristerne, &c. &c. have paastaet, og troet at have beviist. Ogsaa Frederik VI har ved (afsidig) Ubestemthed skadet lige saa meget, som Augustenborgerne ved (ensidig) Bestemthed.
5. Men hermed vil jeg slet ikke have sagt, som De jo nok begriber, min ædle Ven! at disse to Fyrster ikke skulde have feilet — Gud fri mig! — jeg mener kun, at de Danste ogsaa for saa vidt feile, naar de søge det nærværende Tryks, det nærværende Dudes, Rod paa Overfladen, idet de mene, at juist disse to Mænd have bevirket mere Ulykke, end alle de Andre, eller alt det Andet.

Wil De svare herpaa, saa kan De i fuldt Maal glæde og vist belære Deres

oprigtige og hengivne

P. Hjort.

Jeg har ikke tagen i Betænkning, efter mit Mottos Bydende, at meddele dette Brev, skjønt jeg godt forudsæer, hvor let visse Folk ville finde en Knag, at hænges Deres Hat på, og Andre tillige en formentlig Lejlighed til at stifte Deres Fjendskab imod mig Luft. —

Et andet Forsøg på at udvide min patriotiske Virksomhed var min Rejse til den store Germanistforsamling i Frankfurt a. M. i 1846; det var overmåde interessant og lærerigt, skjønt jeg led under det stadige Tryk at være en dansk Lærd. Men jeg må forbigå her en Beskrivelse²⁾, da jeg intet betydeligt Brev har til Udgangspunkt, som min Bog's Plan kræver. Kun et Exempel til Prøve! Jeg sad ved Tabel d'Hote im Weidenbusch imellem Lappenberg og Bertz; jeg yttrede, at Geh. Just. Rath Michelsens Foredrag den Formiddag om „constitutio waldemariana“, hvor han med Fingeren igjennem Luften betegnede „die lange Reihe von Herzögen, Grafen, Prälaten u. s. w.“, som havde under-

¹⁾ Her havde bedre stået: Dansk Blik eller Gjennemblit o. s. v.

²⁾ Jeg håber at levere denne i 2det Hefte af Krit. Vdr., Pol. Ufd. som længe forberedes.

skreven dette herlige el. hellige Dokument, vilde bevæge mig til hos J. Grimm, Præsidenten, „at forlange Ordet til en absolut Benægtelse“. „Thun Sie das ja nicht!“ sagde Berg meget høflig og venlig, „der Augenblick, zc. zc.“; og Lappenberg stemte i med. De rådede at sammentalbe en 10–12 Medlemmer af dem, jeg helst ønskede mig (men hvad skulde være min Ledestjerne i det Chaos af flere hundrede?), en Aften på mit Bærelse og der fremsatte min Anskuelse af Qvæstionen. Men af en Løgn har man ingen Anskuelse; man har kun den Dom, at den står udenfor Sandhedens Område.

Et tredje Forsøg var at søge en Forbindelse med den dengang ganske ukjendte Forfatter (Fr. Prof. Dr. Manicus, senere så almen afholdt som Redaktør af „Flensburger Zeitung“) af Skriftet: „Kort Udsigt over de separatistiske, saakaldte flensvig-holsteenske Partibevejelser i den danske Stat, af C. Hinrichsen¹⁾“, udg. af E. Skau.“ Kbh. 1847 (i Foråret). Svaret lød:

København d. 11ten Juni 47.

Hochgeehrter Herr Professor.

Ihr an mich gerichtetes Schreiben vom 8ten d. M. habe ich empfangen, und ist mir Ihr gültiges Anerbieten, im Interesse der Sache für die Verbreitung des Buches durch Ihre Verbindungen mit deutschen Gelehrten und Staatsmännern wirken zu wollen im höchsten Grade erfreulich gewesen. Der Zweck der Schrift, wie auch meine Vorrede besagt, kann nur der sein, gerade das größere deutsche Publikum und namentlich auch die große Zahl der Gebildeten, welche direct oder indirect Politiker sind, von den Ansichten zu unterrichten, welche dänischerseits und vorzüglich vom Standpunkt der Gesamtkönigreich mit vollem und historischem Rechte geltend gemacht werden. Deshalb schien eine Bearbeitung des trefflichen Buchs von C. Hinr. mir zeitgemäß und nützlich. Natürlich aber kommt Alles auf die gehörige Verbreitung und demnächst die öffentliche Besprechung der Schrift an, welche, wenn sie von irgend einem namhaften Publicisten oder Historiker unternommen würde, freilich allerlei Debatten hervorrufen, aber doch nur der

¹⁾ Forf. valgte vel det Navn, da hans Fader, en Snekker i Gammelby-stov i Angel, hed Heinrich M.—.

Sache nützen könnte. Aus diesem Grunde stelle ich Ihnen, geehrtester Herr Professor, die beifolgenden 10 Exemplare zur gefälligen Disposition zu, und ersuche Sie etwanige briefliche Mittheilung über den Erfolg an die Eibe'sche Buchhandlung zu adressiren, welche sie an mich gelangen lassen wird.

Hochachtungsvoll

E. C.¹⁾

Men Hovedjagen blev dog Fortjættelsen af „Navnes“ Breve. Jeg havde på Augustenborg i 1845 truffen Neergaard fra Develgønne; mine Forhold til Stemanns og hans danske Slægt i Sjælland nærmede os snart, foruden den politiske Baggrund hos begge. Dertil kom mit gamle Ønske om at rejse på det Platteydskes Studium. Han udfastede mig en god Plan, lovede Ubefalingsbrev, o. s. v. Hvad jeg oplevede i Frankfurt tilskyndede stærkt til Udførelsen; og medens jeg var i Frankfurt var det store uerønde Selskab på Gråsten, hvis Resultat ligeledes opfordrede mig. Året iforvejen savnedes nemlig ved Solobryllupsfesten ikke mindre end 13 Reventlower, foruden Hovedmanden Fritz, Klosterprovsten. Men i 1846 modnedes Bredens bitre Frugt, og han mødte, til stor Triumf for alle Partier og alle Avisrapportører, på Gråsten, og deltog bl. A. i Glæden over — de dejlige tyske Ege der. Jeg søgte da henad Ferien om en Rejseunderstøttelse, og erholdt den ifølge efterstående behagelige egenhændige Skrivelse.

Wiegantved den 5te Aug. 1847.

S. T. Dr. Pæd. Hjort,
Rector ved Sorø Academie.

Jeg har havt den Ære at modtage Deres Brev af 18de f. M. og maae foreløbig bede undskyldt, at først meget travl Beskjæftigelse forinden Hans Majestæts Afreise, og siden min Reise hertil, indtil nu have hindret mig i at besvare samme.

Studiet af det Plat-Tydske, saa nær med det Danske beslagtede, Sprog har vist megen Interesse for Sproggrandskeren,

¹⁾ Denne Oversætter E. C. troedes at være den geniale Dr. Christiani, som i Göttingen udgav 1847, for Christian VIII: Zwanglose Feste über d. Schl.-Holst. u. Lauenb. Erbfolgefrage von einem deutschen Publicisten. Han var sjælden talentfuld, talte flydende Dansk, sagde den ene Bittighed efter den anden, citerede Goethe, Schiller o. fl. a. Digtere med stor Virtuositet. Han sagdes at have en Løn af 1,000 Th. kvartalliter.

faameget mere, som det trues med efterhaanden aldeles at fortrænges af det Højthedske, der allerede har fravundet det meget Territorium. Jeg anseer det derfor at en saadan Grandstning vel kan være en værdig Gjenstand for en Deel af de Understøttelser, der i videnskabeligt Djemeed aarligen udredes af Finanzerne, og maae kun beklage, saaledes som og Hans Majestæt til Dem har yttret, at Deres Ønske i denne Henseende er fremkommet efterat den i denne Henseende normerede Sum for indevarende Aar havde modtaget sin Bestemmelse. Det er ikke umuligt at et Andragende fra Dem for næste Aar i samme Retning kunde faae et heldigt Udfald, naar De yttrede Dem herom i Begyndelsen af Aaret. Men muligen tillade Omstændighederne Dem ej at udsætte Deres Forehavende saa længe; for dette Tilfælde vil det være mig en Fornøjelse at virke til Deres Djemeeds Fremme allerede i dette Aar ved at forstrække Dem med de 200 Rdlr.*), som De eragte fornødne til denne Reise, enten mod Liquidation i den Sum, der maatte vorde Dem tilstaaet i næste Aar til dette Djemeed, eller om dette ej skulde blive Tilfældet, da mod Afgjørelse paa den Maade, der bedst maatte convenere Dem, hvormed det i Øvrigt ingenlunde vilde have Haft.

Skulde mit Forslag finde Deres Bifald, og af Dem kunne afbenyttes, beder jeg Dem, ved en Mand i Hovedstaden, naar jeg kommer tilbage dertil igjen, at lade Beløbet afhente hos mig mod Deres Qwittering.

*) hvilke Øre M. siden, lige- Med særdeles Højagtelse
som G., erklærede for offrede
på Fædrelandets Altar.

Deres ærbødigste

A. W. Moltke.

I 1847 og 48 udgav jeg samlede i Trykken Brevene fra Slagelse Avis. Jeg fik intet Honorar, men af min Ungdoms-
bekjendt Carl Keigel en Mangfoldighed af Exemplarer til Om-
deling. Mit Håb om at udrette noget bestyrkedes, da jeg erfor,
at Gamle Stemann nøjagtig lod samle hvert Nummer af Bladet,
hvori Brevene fandtes, ligesom det allerede var vaft ved, at min
Kollega C. Wegener havde anseet det for nødvendigt at modfige
offentligt et formentligt Rygte om, at han skulde være Forfatteren;

hvilken Benægtelse, siffigt nok men til ingen Nytte hvad mig angik, fremkom, medens jeg var i Frankfurt.

Mit sidste Hefte udgaves efter Oprørets Udbrud og omtalte endnu Deputationen fra Kiel til Frederik VII.

Jeg meddeler nu 1) det sidste Brev fra Hertugen til mig og 2) mit sidste Forsøg på at fremme a) Fredens Bevarelse samt b) Hertugens åndelige og moralske Frelse.

Augustenborg d. ? 1848.

Bedste Herr Professor!

Der er indtruffet en Begivenhed, som muligen vil være af stoer Indflydelse paa alle vore politiske Forhold, og som foranlediger mig til at skrive til Dem, jeg mener Kongens pludselige Død. Vor Herres Veie ere urandsfagelige og hvem havde endnu for kort Tid siden troet at Frederik den 7de alt i denne Maaned vilde bestige sin Faders Throne? — Deres sidste Brev, som jeg herved takker for, er skrevet den 18de, følgerigen to Dage inden Kongens Død, og dog synes De dengang ingen Anælse¹⁾ at have havt om den Fare, han svævede i.

En Konges Død er stedse, mere eller mindre, en Begivenhed af Bigtighed, især i vor Tidsalder, men frem for Alt er Christian VIII Død i nærværende Dieblik en Begivenhed, der for Danmark er af større Bigtighed, end alt Andet. Høist mærkeligt er det at Forsynet kaldte ham bort, just i det Dieblik da han stod i Begreb med at udføre en nye Plan, som han havde lagt, og som gif ud paa at tilindtetgjøre²⁾ min Families Arverettigheder til Hertugdømmene. Thi dette var Hensigten med det paatænkte saakaldte Statsraad. Ved samme Skulde de i det aabne Brev udtalte Grundfætninger erholde en practisk Anvendelse, og han troede derved at faae Successionspørgsmaalet afgjort til Fordeel for Hæfferen! Man kunde troe at det har været den afdøde Konges Bestemmelse,

¹⁾ Enhver Anælse er man vel ikke altid foranlediget til at udtale.

²⁾ Sid den uheldige Hertug havde haft en Anælse om, at disse Arverettigheder kunde være mere end tvivlsomme! Deu dybtrodsfæste Fordom om dem blev hans Grundulykke.

imod hans Willie at fremme den Schleswigholsteenske Sag mere og mere, og efter at have bragt den til et vist bestemt Punct da at skulle overladet det til Andere at afgjøre Sagen, maastee i en ganske modsat Retning. — De siger i Deres Brev: „naar Gud kun vilde opholde Kongen i nogle Aar, saa vilde han nok nøde mig til at række Haanden til Fred og til meget mere.“ Hvad mener De med denne Yttering? Seg forstaaer den ikke. I hvert Tilfælde tager De meget feil, naar De troer at jeg af Andere lader mig nøde til Noget, som er imod min Overbeviisning eller som strider imod mine Grundfætninger. Desuden er nu den Evang, som De haaber paa, ved Kongens Død, tilindtetgjort, og De maae vende Deres Haab i saa Henseende til noget Andet. Men hvad den Yttering angaaer at jeg skal nødes til at række Haanden til Fred, saa veed jeg dog ikke hvad der berettiger Dem til at ansee mig for et saa krigerist findet Menneffe at jeg maatte nødes til at slutte Fred? Overhoved veed jeg slet ikke at jeg for Diebliffet befinder mig i Krig med Noget. Kongen af Danmark og de danske Stænderforsamlinger have angrebet mine, efter mine Forfædere nedarvede Rettigheder, og jeg har forjvaret mig med alle de lovlige Waaben som det stod i min Magt at betiene mig af.¹⁾ Fra hvilken Side er Angrebet skedt, og paa hvilken Side var Magten? Kongen af Danmark og de danske Stænderforsamlinger, i Forbindelse med den danske Presse, have uophørligen bekriget mig. Den Usfingste Proposition, det aabne Brev og hundreder af Artikler i de danske conservative, liberale og radikale Blade vidner herom! Og imod alle disse Angreb har jeg kun ført en Forsvarskrig. At denne hidindtil er faldet ud til min Fordeel, og at jeg har været i Stand til seierrig at flaae alle hine Angreb tilbage, har jeg kun min Sags Retfærdighed at takke for. — Med hvilken Art af Ret kan man nu bestynde mig for at jeg ikke vil række Haanden til

¹⁾ De Danske og flere Andre mente dog nok, at der også vare adskillige ulovlige dertilblanding, f. Ex. det Danstkes bitre Forsølgelse i al Stillehed.

Fred? Jeg er jo den Angrebne, den Forfulgte, den hvis Rettigheder man vil træde i Støvet! Det er ikke mig, det er mine Modstandere der ikke vil række Haanden til Fred, det er den danske Regiering der hidindtil stedse har udtænkt nye Planer til min og min Families Ødelæggelse! Hvem der ikke angriber mig, imod den fører jeg ikke Krig, og saasnart man lader mig i Roe er jeg det fredeligste Menneſte paa Jorden. Det er ſølgelig ikke mig det tilkommer at række Haanden til Fred, men det er den danske Regjering og det danske Folk, ſom de første Angribere, dette tilkommer.¹⁾

Maafſtee vil man i Danmark efter Haanden erkiende dette og indſee at man hidindtil har været paa gale Veie, og at man ved den hidindtil fulgte Politik kun har ſtadet ſig ſelv. — Christian VIII Død og Frederik VII Thronbeſtigelse vil ſikkerligen tilindtetgjøre mangan en Illuſion! Jeg ſagde i Begyndelſen af mit Brev, at Christian VIII Død i nærværende Øieblik er for Danmark en Begivenhed af ſtorre Vigtighed end alt andet. Jeg mener hermed at denne Begivenhed vil blive Anledning til en ſtoer Forandring, ſom vil opſtaaе deraf at alle fornuftige Folk i Danmark maae komme til Indſigt om at Danmark gaaer ſin Oploſning imøde ved at følge den politiske Veie paa hvilken Christian VIII har ført det danske Folk. Jeg er nu engang kommet i at raiſonere, lad os derfor underſøge lidt nøiere Christian VIII Politik og det Reſultat ſamme har havt. Med ſaae Ord er dette følgende: Politikken gik ud paa, at ſikre Danmark Beſiddelſen af Hertugdømmene, og Midlerne ſom anvendtes hertil vare: 1) at berøve den Didenborgſke Stamme dens Arverettigheder til Hertugdømmene, 2) at bringe det Heſſiſke Huus paa Kongerigets og Hertugdømmenes Trone, 3) at tilindtetgjøre Hertugdømmenes Selv-

¹⁾ Biografer og Hiſtorikere vil det påligge at overveje og om mueligt udſinde, hvorlænge vel Troen på krænkede Rettigheder forblev denne Fyrſtes første eller eneſte Motiv, og når ved ſtigende Bevidſthed dens Udſtejelſe fremkaldte Udtalelſer ſom denne og talrige lignende. Jeg, ſom Udgiver, kan kun her med Samvittighedsfuldhed fremlægge det faktiſk Forefaldne til Eſterverdenens Bedømmelſe.

stændighed og Rettigheder, 4) at nøde det danske Folk til at holde fast ved den absolute Kongelov. — Resultatet af denne Politik var hidindtil: 1) Splid og Uenighed i Familien, 2) Fiendskab imellem Kongeriget og Hertugdømmenes Beboere, 3) Protester fra Agnaterne og Hertugdømmenes Stænderforsamlinger, 4) den tydske Forbundsdays Erklæring, 5) de store Magters udtalte Misbilligelse af hiin Politik, 6) en almindelig Misstemning og Forvirring i alle Forhold der bestaae imellem Kongeriget og Hertugdømmene.

Der gives nok knap i Historien et Exempel paa nogen Monark, der i saa kort Tid har forstaaet at bringe alle offentlige Forhold i sit Land i Forvirring, som det Christian VIII har givet. Istedet for at søge at løse Knuden paa den simple Maade, ved at bortrydde Aarsagen og Anledningen til den forskiellige Succession i Kongeriget og Hertugdømmene, nemlig Kongeloven med dens quindelige Arvefølge, har han stedsse truffet Knuden fastere og fastere sammen, saa at det for menneskelige Hænder næsten er umuligt at løsne den. De Midler, som Christian VIII har anvendt for at sætte sin Politik igjennem, have havt den modsatte Virkning. Istedetfor at berøve Agnaterne deres Rettigheder, har han forskaffet disse Anerkiendelse af Forbundet og alle Potentater, istedetfor at vinde Hertugdømmene og Europa for sine Planer, har han opbragt Hertugdømmene, Tydskland og den største Deel af de Europæiske Fyrster imod sine Planer. Han har nødt, ikke blot de tydske Fyrster, men ogsaa det hele tydske Folk til at tage Partie for Hertugdømmene og imod Danmark, thi han har just truffet det Sted, paa hvilket saavel de tydske Fyrster som det tydske Folk er meget empfindlig, nemlig et tydskt Fyrstehuses Arverettigheder, og et tydskt Lands Forbindelse med et ikke til Tydskland hørende Kongerige. Herved kommer Fyrsterne og kommer Folkets Interesser med i Spillet, og det er den største Feil i den af Christian VIII fulgte Politik, at han fra Begyndelsen af ikke har erkiendt dette, og forudsæet de Følger som hans Politik i denne Henseende maatte have.

Oberhoved manglede det den afdøde Konge, uagtet han besad en videnskabelig Dannelse, paa al politisk Dannelse og Indsigt, herom har jeg ved mangfoldige Samtaler, som jeg saavel i tidligere som i de senere Aar har havt med ham, fuldkommen overbevist mig. Han var ikke istand til at kaste sit Blik ind i Fremtiden, og forud at beregne de forskjellige Chanfer et politisk Foretagende er underkastet. Han var i Politikken lidenskabelig og partiisk, derfor løb hans Ønsker af med hans Forstand og dette forhindrede ham fra med roligt Overlæg at overveie Alt for og imod sine Planer. Det var hans Bane at opfatte Alt, ogsaa det Politiske, fra den Side som var ham den behageligste, og han stufede sig som oftest derved, at han stedse haabede det vilde skee som han ønskede skulde skee. Han havde derved erholdt en Eenfaldighed i at opfatte og bedømme de forskjellige Politiske Forholde, som mangen en Gang har fadt mig i Forundring, og som jeg kun kan forklare mig som Følge af en feil Opdragelse, der har givet hans Anskuelses-Maade denne eenfaldige Retning.

Paa denne Maade er det at forklare, at en isvrigt dannet og klog Mand i politisk Henseende har kunnet begaae saa store Feilgreb, som Christian VIII har begaaet, og hvorved han har tilveiebragt den største Forvirring i alle offentlige Forhold imellem Kongeriget og Hertugdømmene.

Saa lidet som man i Danmark hidindtil er kommet til Erkjendelse herom, og saameget man der har stolet paa Christian VIII politiske Indsigt, saa troer jeg dog at man efter Kongens Død ogsaa der vil komme til at begribe at man ved Hjælp af den hidindtil fulgte Politik ikke opnaaer sine Ønsker. Navnligen mener jeg at det nok snart er forbie med Kongeloven, og at som Følge heraf den qvindelige Arvefølge ikke mere vil være det Middele ved hvilket man kan knytte Slesvig til Danmark. De vil erindre at det i den bekiendte Commissions-Betænkning over Arvefølgen i Hertugdømmene, hvorpaa det aabne Brev er grundet, hedder: at Kongeloven ikke som Grundlov er indført i Slesvig, men at kun Kongelovens Arve-

følge er indført der. Falder nu Kongeloven, saa falder ogsaa dens Arvefølge, og følgelig ophører det Bindemiddel som, efter den danske Regjerings Udfagn og Erklæring, holder Slesvig ved Danmark. Ifølge hiin offentlige Erklæring som indeholdes i Commissions-Betænkningen, er Regjeringens udtalte Mening den: „den danske Kongelov er ikke indført i Slesvig som Grundlov, og den gjelder derfor ikke i Slesvig; det som 1721 er indført i Slesvig er kun Arvefølgen efter Kongeloven, og Slesvig er blot ved denne Arvefølge knyttet til Danmark.“ Ifølge dette Raisonnement, eller denne af Regjeringen udtalte Theorie, har Kongeriget Danmark, som saadan, aldeles ingen Ret til Slesvig, men hvem der har Ret til Slesvig er alene den Person, der ifølge Kongelovens Arvefølge-Orden bliver Konge i Danmark. Det har formodentlig ikke været uden Hensigt, at den danske Regjering har opstillet og udtalt denne statsretlige Theorie, thi derved blev det danske Folk nødt til at holde fast ved den absolute Kongelov, og havde det lykkes Regjeringen at bringe hiin Theorie til at blive anerkjendt af Hertugdømmene, Agnaterne, og det tydske Forbund, saa havde deri tillige lagt den stærkeste Modvægt imod de Danstes Ønske om Afskaffelsen af Kongeloven og Indførelsen af en Forfatning, thi Regjeringen vilde da have beraabt sig paa at med Kongelovens Afskaffelse ogsaa dens Arvefølge vilde falde bort, og derved det Vaand løses som knytter Slesvig til Danmark. Det nytter ikke de Danste at paastaae: at den samme Arvefølge gjelder i Slesvig som i Danmark, thi der gjelder efter hiin statsretlige, af den danske Regjering udtalte Theorie, kun den Arvefølge som indeholdes i Kongeloven, og som staaer og falder med denne Lov. — Men desuden er denne hele, fra dansk Side opstildte, statsretlige Theorie forkastet af alle tydske Retslærde og Statsmænd. Forbundsdagen har erklæret at den i Henseende til Successionen i Hertugdømmene forbeholdt sig sin Competence, og den har tilbageviist den Protest som Kongen af Danmarks Gesandt ved Forbundsdagen vilde nedlægge imod at Forbundsagens Erklæring fandt Anvendelse paa Slesvig.

Dette er Resultatet af Christian VIII Politik i Henseende til Hertugdømmene, og naar man ikke ideligen og atter ideligen vil leve i Illusioner, saa maae de fornuftige Danske tilstaae, at dette Resultat ikke er gunstigt for Danmark.

den 19de Jan. (??)

Hertil havde jeg skrevet, da jeg modtog Deres sidste Brev, med det lille Skrift fra Clausen og Schouw.¹⁾ — De have fuldkommen Ret naar de siger: „Nu begynder det at blive Alvor!!“ Dette Udraab vidner om at jeg havde Ret da jeg i det foregaaende sagde, at Christian VIII Død og Frederik VII Thronbestigelse vilde tilindtægtere mange Illusioner, og bringe den store fornuftige Deel af de Danske til at overveie i hvilken Stilling de ere bragte ved den afdøde Konges Politik. De, og muligen mange af deres Landsmand, seer med Gysen, som de selv siger, den nærmeste Fremtid imøde; jeg og de fleste Slesvigholstenere med mig seer denne Fremtid med største Rolighed imøde. Dette er Forskiellen imellem deres og vor Stilling, en Forskiel som vi have den af Christian VIII fulgte Politik at takke for! Dette er det bedste Beviis for hvor forkert hiin Politik har været. —

De „bønfalder om at gaae ind paa Planen til den „danske Stats Bestaaen“. Det er dog vel ikke mig De bønfalder om dette? Det er til den danske Regiering og det danske Folk at De maae rette disse Bønner. Jeg har som Oldenborger ingen Rettigheder i Danmark, følgerigen har jeg heller ingen Forpligtelser imod Danmark. De eventuelle Rettigheder, som mine Forfædere besadde til Danmarks Throne, har det danske Folk i 1660 tilindtægtert, og derved har det selv entlediget enhver Oldenborger, som ikke nedstammer af Frederik III, fra enhver mulig Forpligtelse imod Danmark. — Gjør Dem dog endeligen Sagen klaer, bedste Hr. Professor, og overbeviis Dem derved om, at det ikke er mig som her bør handle, men at det er den danske Regiering og det danske Folk dette til-

¹⁾ Det er: det velbekjendte!

kommer, saasnart Tiden er om at gjøre noget til den saakaldte danske Stats Bestaaen.

den 20de Februar.

Hertil havde jeg skrevet, dengang jeg modtog Efterretningen om Udstedelsen af Cancelli-Patentet af 28de Januar. Jeg lagde da mit Brev hen for ikke at tilskrive Dem inden Meningerne om Patentet her i Hertugdømmene havde klaret sig, for da at kunne optage Traaden paa Nye. — Efter at dette nu er skedt, og efter at man nu her i Landet har fattet en Bestemmelse om den Maade paa hvilken man vil gaae frem, tilskriver jeg Dem paa Nye da jeg formoder at det vil interessere Dem at erfare noget Udførligere desangaaende.

I Almindelighed sender jeg den Bemærkning forud, at Patentet her blev modtaget med Kulde og Mistillid, og af en stor Deel med største Uvillije. Dette er meget begribeligt naar man kiender den Stemning og de Anskuelser som i Løbet af de sidste 4 à 5 Aar have gjort sig gjeldende i Hertugdømmene; Patentet af 28de Januar er et nyt Beviis paa det jeg tidligere har sagt om den afdøde Konge, at det nemlig manglede ham paa politisk Indsigt og Omdømme, saasnart han forudsadte, at den af ham opfundne Idee om en fælles Constitution for Danmark og Hertugdømmene vilde finde Bifald her til Lands. Hvem der med nogen Opmærksomhed har fulgt Bevægelsen i Hertugdømmene og hvem der har været i Stand til med roligt og klart Blik at gjennemskue det Hele, har let maattet overbevise sig om at denne hele Bevægelse er gaaet ud paa, at sikke Hertugdømmenes Selvstændighed og Uafhængighed som ogsaa deres Forbindelse med Tyskland; det Hele var en tysk Bevægelse, og som Middel til denne Hensigts Opnaelse tiende Arvesølgen. Det er kun dansk Kortsynethed som kan lade de Danske troe, at Arvesølgen var Marsag og Anledning til Bevægelsen, og at denne vilde ophøre saasnart Arvesølgen paa den ene eller den anden Maade var reguleret. Arvesølgen var kun Middelet ved hvilket man kunde opnaae det man traagtede efter, nemlig Hertugdømmenes Selvstændighed

og deres vedvarende Forbindelse med Tndssland. Har man nu dette for Sie, saa vil man let overbevise sig om, at en fældes Constitution med Danmark er noget af det man her til Lands mindst ønsker. Det er just det Modfatte af det Bevagelsen i Hertugdømmene er gaaet ud paa, og det som man alt siden længe har frygtet, og som man derfor med alle Kræfter har stridt imod. En fældes Constitution med Danmark er Noget som selv en Deel af de danske Slesvigere ikke ønsker, fordie de frygter at Slesvig derved vilde tabe sin Selvstændighed.

Hovedspørgsmaalet som opstod efter Patentets Bekjendtgjørelse var, om man burde vælge eller ikke vælge? For at afgjøre dette Spørgsmaal besluttede alle Deputerede og Suppleanter af begge Hertugdømmer at komme sammen i Kiel den 17de Februar for der at debattere dette Spørgsmaal og derefter tage en Beslutning. Denne Forsamling fandt Sted, og efter at man var bleven enig om at handle i Fællesskab, saa at Minoriteten skulde underkaste sig Majoritetens Beslutning, begyndte Discussionen, som skal have varet i 5 Timer. Der vare 60 Deputerede sammen, og foruden nogle faae der formedelt Sygdom ikke kunde komme, og derfor skriftligen havde indsendt deres Erklæring, feilede kun (!) 5 Nordflesvigiske og de to Flensborger Deputerede. Resultatet var at man med 39 Stemmer imod 21 besluttede at vælge men kun med en Resevation. For at debattere den Form i hvilken man vilde fatte denne Resevation, forsamlede man sig atter om Aftenen Kl. 8 og efter en lang Debat der først endte Kl. 11 om Aftenen besluttede man enstemmigen at denne skulde lnde omtrent saaledes:

Jeg vælger ikke som Deputeret, men som af Hs. Majestæt bestemt Valgmand til at vælge en Raadgiver; tillige vælger jeg i den Overbeviisning at den Valgte hverken vil eller kan bortgive nogle af Hertugdømmenes Rettigheder, men at han meget mere vil fraraade Hans Majestæt enhver Forfatnings Indførelse som beroer paa Ideen om en Fældes=Stat, da en

saadan Forfatning strider imod Hertugdømmenes Rettigheder og Interesse, og at han tillige vil andrage paa, at der bliver forelagt et Udkast til een constitutionel Forfatning for begge Hertugdømmer Schleswig og Holsteen.

Dernæst blev besluttet at dette Referat skulde gives til Protocols ved Valget, og i Tilfælde af at Valgdirecteuren ikke vilde tilstede dette, da ikke at vælge.

De vil herefter nu selv kunne bedømme hvorledes Tingene staaer, og den Censstemmedhed, hvormed Forsamlingen fattede hiin Beslutning, vil overbevise Dem om den Cendrægtighed og det Alvor med hvilket man er gaaet tilværks. Det er begge Hertugdømmenes Deputerede, til paa nogle faae nordflesvigiske Bønder nær, der have udtalt dem imod Patentet af 28de Januar og imod enhver fældes Forfatning med Danmark.

Herefter kan opstaae Spørgsmaalet, om Regieringen vil paaatvinge Hertugdømmene hiin Forfatning? thi godvilligen tager man ikke imod den, saasom man er af den Mening, at den strider imod Hertugdømmenes Rettigheder og Interesser. Jeg vil ikke indlade mig paa noget Raisonnement, jeg har kun refereret hvad der er sset, og jeg vil overlade til Dem at drage Conclusionen af det Forestaaende. Kun Et vil jeg endnu tilføie: Bevæg Dem ikke i Illusioner, troe ikke at alt hvad en Konge finder for godt at befale, derfor skeer, og troe ikke at en dansk Stat som indeslutter begge Hertugdømmer bliver creeret ved et Cancellie-Patent. I vore Dage har Folket at tale et Ord med, og siger Folket i Hertugdømmene Nei til den fældes Forfatning ved hvilken den nye danske Stat skal konstrueres, saa vil det blive Spørgsmaalet, ihvorvidt man vil kunde realisere hiin Forfatning.

Sluttelig maae jeg endnu gjøre Dem et Spørgsmaal. Sig mig dog: hvorledes er det muligt at Nogen kan troe, at de Mænd, der have voteret den holsteenske Ständerforsamlings Retsforvaring i 1844, den Holsteenske og den Slesvigiske Ständerforsamlings Adresser i 1846, og Ridderfabet's Adresse i 1847, — og som alle ved det sidste nye Valg af Ständer-

deputerede paa Nye ere valgte, at disse Mand skulde kunde fornægte de Grundsætninger og politiske Anstuelser til hvilke de i hine Acter have bekiendt dem? I Jeg for min Deel begriber ikke, hvorledes man har kundet forudsætte noget Lignende. Man maae i Danmark have besynderlige Tanker og Forestillinger om det man i den øvrige Verden kalder politisk Ære, naar man har kundet forudsætte at Patentet af 28de Januar her i Hertugdømmene vilde finde Bifald, og at de Deputerede uden videre vilde opgive deres tidligere udtalte Grundsætninger, for at gaae ind paa Ideen om en fælles Forfatning med Danmark! — Jeg maae nu slutte, og faaer kun Tid til at takke Dem for Deres sidste Breve og for de smaae Piecer, som De har sendt mig. Med næste Post sender jeg Dem nogle Piecer herfra som omhandle Forfatningsspørgsmaalet. Med gammelt Venstabs

Augustenborg d. 21de Febr. 1848.

Deres tjenstvillige
Christian August,
 S. v. S. Søst.

(*Προμόλιον.*) Allerede den 8de Novbr. 1844 — dette sees af Wegeners velbetjendte Afhandling: „Om den Augustenborgske Hertugs sande(?) Forhold til det holsteenske Oprør“ (i 3dje Bind af Antiflesø. Fragm. S. 177) — skrev Falk til Hertugen, at Spørgsmaalet von der gesammten Hand, i Samvær for Hertugen udarbejdede Bog om Arvesølgen i Schleswig-Holstein, ikke tilfredsstillede ham (nicht zur Genüge entwickelt), at han forgjæves havde talt til Samvær derom, men at det Punkt just nu var Gjenstand for Ostwalbs „Angriffe“, og at han, Falk, anså det for „sehr nöthig“, at dette Angreb rigtig blev tilbagegrevet. Kort iforvejen (26de Dkt.) havde Prof. C. Paulsen yttret i et Brev til Ostwald: „Als ich einmal Falk auf die Unterlassung der Nachweisung um Gesamtbelehnung aufmerksam machte, wurde er etwas betreten, meinte aber, das Herkommen sei dagegen.“ Hertugens bedste Rådgivere kunde altså maafe dog tilsidst have åbnet hans Øjne om hans aldeles tabte Arverettigheder — hvis det skulde have været så! — men denne Frelse skulde han nu ikke finde, og han forblev til sin Fordærvelse forstokket i sin, i og for sig meget tilgivelige, „Tro“.

Men hine for Videnskaben og den danske Stat så betydningsfulde Angreb beroede på den høist vigtige Opdagelse, som Dr. juris

C. F. A. Ostwald havde gjort. Denne Værde er en Slesviger, fød i Nordby i Ewanjen i 1809; han kom fra Lauenborg til Kjøbenhavn for nogle og tyve År siden og søgte om Tilladelse til i det Geh. Arkiv at studere Spørgsmålet om Arveretten til Riget, som dog negtedes ham. Men da til samme Tid Hertugen, som jo dagligen grublede over den Sag, også lod Ostwald opfordre til lignende Undersøgelser — naturligtvis i Tro om et Udfald i augustenborgsk Retning! — så tilstededes ham Afdgangen. Det nærmeste Resultat var aldeles afgjørende til det danske Monarkis Bessjærmelse. Af Ostwalds Udarbejdelse tryktes to Ark, men Kong Christian VIII, sikkert i Tanke om at nå en fredelig Overenskomst med Svogeren, lod dem holde tilbage. Men Baron Dirckind-Holmfeld, som allerede i Schouvs Ost. Ugff. Nr. 93, 2den Hk. havde skrevet om Sagen, beråbte sig i et fransk Skrift: *Essai historique sur la question de la succession du royaume de Danemark, &c. &c. Coph. 1844*, i det sidste Afsnit, *Eclaircissements tirés de l'ouvrage (manuscrit) de M. Ostwald, på disse Resultater*. Dog bleve de i Førstningen kun til Spot og Tvivl for Tydsferne, især i den bekjendte Michelsens Skrifter.

Men i 1848 begyndte A. F. Krieger sine Antiflesø. Fragm. med J. E. Lærens to lige så klare som grundige Afhandlinger om Samforlæningen, netop med Hensyn til Augustenborgerne, der støttede sig ganske til Ostwalds vigtige Opdagelser, hvilke just indeholdt den Hovedsætning, at man urigtigen havde antagen, at de såkaldte Lombardiske Læns-Regler fra den ældre Middel-A. bestemte, i det tydske Kejser-Rige, hvorledes Succesjonen opnåedes i Lænene, medens det netop var den egne Tydske Ret, hvis Forrifter om „at søge Samforlæning“ afgjorde, hvorvidt i givet Tilfælde Side-Linier indtrådte i at arve Lændene, og at det var Undladelse af at søge sådan Samforlæning, der berøvede alt Arvefrav, hvor gyldigt dette ellers kunde være. Med umådelig Tillidsfuldhed spurgte siden Michelsen og de schleswigholsteinske Forsægttere: hvor bliver Ostwalds Bog af? Og de bestyrkedes i al deres Vilbavelse, da dette Skrift — under Titelen: *Zur Würdigung der Schrift „Zweite polemische Erörterung“, von Dr. Michelsen* &c. — allerede begyndt at trykkes i 1847, indtil nu vogen op til 37 Ark, endnu ikke er forundt Udgivelse af vores Regjering, entidlang for ikke at støde Rusland, entidlang af mig ubekjendte (politiske) Grunde. Endnu ved Londonertraktatens Afsluttelse, da Rusland, som formentlig Gottorpss Eventuel-Arving til Holsten, tog sine (ugyldige) Forbehold, nøjedes Danmark med den danske Minister Bluhmes (Willes) så fine Svar af 24. Maj 1852, et kort, men i Form og Indhold lige mesterligt diplomatisk Aktstykke. Efterhånden er dog Skriftets uomstødelige Resultat, ikke alene ved Pernices skarpsindige An-

erkjendelse, men siden ved selve Stormagters Påberøvelse af Tanken, hvad Augustenborgernes tabte Arveberettigelse angår, bleven udbredt.

Denne hele sandede Forklaring af Udsluttelsen af de sønderborg-augustenborgske Arverettigheder til Holsten, idet at Hertugens nærmeste agnatiske Forfædre havde undladt („vernachlässigt“) at søge Samforlæning, hvergang Lanet blev ledigt, forblev således uden al Værd og Virkning for Hs. Durchl., og han fremturedede ufortrøden på den i hans Dine rette og sikke Vej. —

Hvad mine ringe men så velmente Bestræbelser angik, så ophørte „Navnes Breve“ med Oprørets Udbrud. Jeg sendte dem, samlede som Bog, til de Forstjelligste, som jeg troede interesseredes derved; ikke alle lode høre fra sig, f. Ex. ikke de ægte Patrioter Fischer og Grauer d. U. i Åbenrå. Derimod sendte den Høistkommanderende for de svenske Hjelptropper i Fyn, hvilke imponerede selv den preussiske Udenrigsminister Auerswald, den efterstående Bevidnelse:

S. H. T.

Jag har haft ären inhändiga de oss tillsända 2ne Exemplar af skriften „Breve om det Sleswig-Holsteenske Røre“ och får, på egne och mina Krigskomraters vägnar, äran förklara vår skyldiga erkänsla för det bevis på upmärksamhet, hvarföre wi sålunda varit föremål.

Högquartret Wedellsborg den 30 Junii 1848.

Löwenhielm

Fördelnings Befälhafvare.

Till Herr L. S. Navne.

Særdeles opmuntrende vare dernæst disse to Skrivelser, men som jeg desværre ikke turde eller kunde låne Dre:

(modtaget d. 24/6 1848.)

Høistærede Herr Anonym!

I det Haab, at disse Linier ad een eller anden Vej vilde kunne naae Dem, tillader jeg mig at bringe Dem min Tak for den tredie Samling¹⁾, med den Bøn nærmere at overveie, om ikke en Bearbejdelse for det engelske Publikum endnu kunde have sin Interesse, naar den foretages med energift Hurtighed.

¹⁾ af Navnes Breve.

Men fremfor Alt retter jeg til Dem personligt den Bøn, som jeg i Consistorii Navn har udtalt ganske almindeligt, at De vilde understøtte vort Foretagende, om det end er kommet for sildigt, om det end mere er en „Ramp for Vren end for Seiren.“ Vilde De tillade mig at udpege et enkelt Parti, hvis samlede Bearbejdelse i de antislesvigholstenske Fragmenter i høj Grad vilde glæde mig, da vilde jeg nævne f. Ex. Ridderstabs Vilkaar, altsaa som Grundlag 1460 og den hele senere Udvikling. Jeg behøver næppe at tilføie, at Afgang til de ridderstabelige Papirer i det slesvigholstenske Arkiv nu ikke længere vil nægtes.

Med Høiagtelse
A. F. Krieger.

Høistærede!

Kbhavn d. 24de Mai 1848.

Endnu inden jeg har faaet Svar paa mit første Spørgsmaal, drifter jeg mig til at gjøre et andet Forslag foruden hiint. De vilde heri see et Beviis paa mit levende Ønske om Deres Medvirkning. Ved Siden af Ridderstabs-themaet er der nemlig et andet, der ligger mig meget paa Sinde, nemlig Beviiset, det fuldstændige slaaende Beviis for, at Slesvig ikke er et souveraint Hertugdømme, ikke er en souverain Stat, med eet Ord en Gjendrivelse af Heibergs „das souveraine Herzogthum Schleswig“, en Gjendrivelse med den logiske Styrke og det Herredømme over Materialet i dets fineste Enkeltheder, som staae til K. S. Navnes Raadighed.

Med Høiagtelse
A. F. Krieger.

I Foråret 1848 udgav jeg Skriftet „Dprøret i Holsteen“, ledsaget af en i Slesvig truffen ondskabsfuld Korrikatur mod Danmark, og meddelte flere vigtige Tillæg i Kbhavnsposten i Sommerens Løb.

Lidlig på Foråret havde jeg endnu engang søgt at fremhæve den Dvæstion, som måske kunde have bragt Wallace i Bægtstålen for Hertugens Bedkommende, ved at tilfende Verl. Tid. den nedenstående Berigtigelse: men da i de samme Dage det slesvigholsteinske Røre gik over til Dprør — ved hvilken Lejlig-

hed det var ret karakteristisk, at Hertugen, da han i Hamborg erfor dets Udbrud ved sin Hjemkomst fra en kort Tur til Kongen i Berlin, udbrød om Broderen: „Der dumme Junge hat uns alles verdorben!“ — forlangte den tilbage. Den meddeles nu her:

4 April 1848.

Herr Professor Hjorth. Sorø.

Indlagt har jeg den Ære at sende Deres Opfskrift tilbage.

Kongen reiser i Morgen tidlig
Kl. 5 til Fredericia paa Damp-
skibet Egir.

Deres
Nathanson.

Berigtigelse.

Den Berlingfke Tidende af 2den Marts d. A. meddeler et Dokument, som er udstedet af den afdøde Hertuginde af Augustenborg ved hendes Formåling i 1786, og ledsager tillige dette Dokument med Bemærkninger. Disse Bemærkninger stemme ikke med de Regler, der, siden Kongeloven er indført, følges i det danske Kongehus; hvorved Indsenderen ser sig foranlediget til at give følgende Oplysninger til dem.

Eige saa lidt som der indtil 1665 i Danmark eksisterede en Arvelov, ligesaa lidt gaves der indtil denne Tid i den Kongelige Familie nogen Huslov, som bestemte paa hvad Måde den private Formue, en Konge ved sin Død efterlod sig, skulde gå i Arv til hans Børn. Den dengang fulgte Regel var, at Kongens private Efterladenskab blev delt imellem Børnene. Dette blev imidlertid forandret ved Kongeloven, i hvis 22de § det hedder:

„De Kongelige Døttre og Søstere skulle med Fyrstelig Underhold forsynes, indtil de med Kongens Villie og Videnskab træder i Ægteskabsstand, da de med en Fyrstelig Brudestat i rede Penge skal forføres efter Kongens egen milde Behag; og derimod frastride sig fra nogen videre Underhold hos Kongen for dem eller for deres Børn at søge og begære, indtil Arve-Successionen ubi Regieringen dem kunde tilfalde.“

I Henhold til denne Paragraf er siden 1665 den Regel indført i det Kongelige Hus, at alle danske Prindsesser uden Undtagelse ved deres Formåling udstede en Akt i samme Udtryk som den, der er udstedet af den afdøde Hertuginde af Augustenborg, i hvilken bejendes, at Prindsessen ifølge Kongelovens Bestemmelse og imod den fastsatte Brudestat, dog under Forbehold af den eventuelle Succession, „frastriver“ sig og sine Børn al Ret til hendes Faders Efterladenskab, den bestå så hvori den ville. Et slikt Dokument bliver sedse ratthaberet og påtegnet af Prind-

sesens Gemal, som erklærer at ville holde over det, som Prindsessen har lovet. Såvel Kong Frederik den Tredjes Døtre, som fra den Tid af alle andre danske Prindsesser lige til Kong Frederik den Sjettes Døtre og Christian den Ottendes Søstre, have Alle ved deres Formåling udfædet en ganske ligelydende Akt med den, som Kong Christian den Syvendes Datter, Hertuginde af Augustenborg, ved hendes Formåling har undertegnet, og det er derfor påfaldende, at Mænd, der befatte sig med Statsret, ikke synes at kjende noget til denne i henvendte hundrede År indførte Skik i det danske Kongehus.

Alle disse af de danske Prindsesser udstedte Akter må jo opbevares i det Gehejme Arkiv, og, som den i den Berlingske Tidende meddelte Akt tydeligen viser, ere de nok alle affattede i det Sprog og den Stil, som var i Brug for to hundrede År siden.

Meningen med disse Akter er, hvilket Indholdet af dem tydeligen viser, at enhver dansk Prindsesse for sig og sine Børn erklærer, ikke at ville gjøre nogenfømhelst Fordring på hendes Faders Efterladenskab, denne bestå så hvori den ville, med Undtagelse af Brudeskatten og den eventuelle Succession. Men Akten angår altså ifkun Prindsessens Fædrene-Arv, eller hendes Børns Mødrene-Arv, hvorimod hendes Børns Fædrene-Arv, eller de Rettigheder, som disse arve efter deres Fader¹⁾, aldeles ikke er omtalt i Dokumentet, og som derfor heller ikke berøres ved samme på nogen Måde.

Disse så Bemærkninger ville tjene til at oplyse den rette Sammenhæng med den af den afdøde Hertuginde af Augustenborg udstedte Akt, samt hvorvidt „Conclusioner“ deraf ere at uddrage.

Jeg finder det meget karakteristisk, ja skjæbnesvangert, at det må antages, at Ingen i det Danske Kabinet i dette Anliggende viste sig opmærksom på den yderst vigtige Overensstemmelse imellem a) Janus-Dobbeltheden i Monarkiets Overhoved, nemlig at være Konge i Danmark og Hertug i Holsten m. m., og b) den Dobbelthed, som en Erklæring af Lovise-Augusta måtte have omfattet, nemlig om hendes Børns Arveret efter 1) Hende og efter 2) deres Fader, hvis den skulde have haft den fuldstændige Kraftvirkning, som Kabinettet dog må antages at have tiltroet den.

I samme Forår valgtes jeg af mine Kolleger til at repræsentere Sorø Akademi ved Universitetets Sørgesfest for Christian VIII, hvilket skaffede mig den interessante Glæde at opleve de berømte Martsdage i Hovedstaden. Efter mine Opskrifter dengang har

¹⁾ Christian Albert, Hertug af Gottorp, † 1694, gift med Frederike Amalia, Datter af Frederik III, skal dog have tagen sit Forbehold i denne Henseende; de senere „negligerede“ det.

jeg i 1852 (Krit. Bidr., Pol. Afdeling, S. 375—98) offentliggjort en Beskrivelse af Casinoastenen, hvilken, mærkeligt nok, af en Kjenner, som Højesteretsassessor D. Müller (Hist. Tidsskrift. Bind 6, H. 2, S. 150.), nævnes som den eneste, vor Literatur ejer. Resten af Året optoges af Opmærksomhed på Fædrelandets og Verdens Begivenheder.

Året 1849 var i flere Henseender et højt uheldigt År for mig, men blev tilsidst et meget afgjørende. Strax i Februar blev den vigtige Anstalt, jeg tjente ved, og mit mig kjære Embede alfså tillige, rent ophævet. Det var et Resultat af mangeårig Misundelse, som den voxende Demokratisme understøttede, og som fandt Rygstød i uhyre Misgreb i Bestyrelsen og misforståede Klager af Ulyndige. Derpå fulgte i April den så nedflående Eksternförder-Ulykke, et Barsel, fordi Virkeligheden begyndte at tabe sin Kraft ved at gå over i Poesi.

I Maj ramte mig den skrækelige Sorg, at min elskede Hustru, min trofaste Støtte, efter nogle få Dages uforudselige Sygdom blev bortkaldt. En Datter på 17 År fulgte hende snart.

— Midt om Sommeren, medens jeg grundede over min forladte Tilstand, overraskedes jeg af dette Brev:

Kjøbenhavn d. 28de Juli 1849
(Rattefund, Nr. 109, 2den Sal).

Høifarede Herr Professor!

Naar De idag om een og samme Gjenstand modtager et Brev baade fra Baron Dirckinck og mig, da er Grunden, jeg tilstaaer det oprigtigt, den, at jeg har bildt mig ind, at De maaskee vel faa godt vilde forstaae mig.

Det har længe været et Ønske hos Mange, jeg tør sige ikke de ringeste blandt vore Medborgere, at vor Bladlitteratur maatte blive forøget med et godt og honet Dagblad, et Blad der ikke skulde staae i noget Partis, mindre endnu i nogen Person's Tjeneste, men som skulde kæmpe for Sandhed, Ret og Retfærdighed, for Alt, hvad der er ædelt, reent og godt, som kunde være et Organ for Regjeringen, saalænge den er retfærdig og god, men som tillige kunde blive en Stræk for Regjeringen, naar den vilde følge modsatte Principer, et Blad, som gjerne under hver Mand Deelagtighed i de saa uendede politiske Rettigheder, men som paa den anden Side ikke vilde en Anordning af Valgene, der udelukker den intelligenteste

Deel af Nationen, et Blad, der aldrig kunde blive saa tyndt, at det ikke af sin yderste Egne skulde arbejde for Alt, hvad der kunde bidrage til en hæderlig Udgang af de nuværende ullykkelige Forhold til Hertugdømmerne, men heller aldrig saa danst, at det skulde oversee, at Hertugdømmernes Beboere ere vore Brødre, og ikke vide at skjæle Folket fra Forsørerne.

„Den patriotiske Forening“, der for nogen Tid siden blev stiftet her i Byen, ønsker at medvirke til et saadant Blads Udgivelse, og da det er mig bekjendt, at ingen passende Redacteur for et saadant Blad endnu er funden, saa var det, at det i en Samtale om denne Sag mellem Professor David, Baron D. og mig blev besluttet at forhøre, om De ikke kunde have Lust at overtage et saadant Hverv. Dirreind lovede at tilskrive Dem, men jeg kom som sagt i Tanke om, at det maaskee dog ei kunde skade, at jeg skrev med.

De fornødne materielle Kræfter troer jeg, at vi nogenledes ere i Besiddelse af, idetmindste har jeg lovet, i Haab om Assistance fra Bekjendtere og Venner, at ville garantere indtil 4000 Rbdlr. for eet Aar, hvilket er det allerhøieste man har kunnet tænke sig at risikere, hvis Entreprisen ikke lykkes. Et anstændigt Honorar for den Mand, der vilde overtage Ansvaret, har man tænkt sig, kort saavidt jeg skjønner har man hidtil ikke savnet noget Andet end en Person, til hvem man kunde have Tillid.

Det faldt os nu ind, at De muligen kunde være tilbøielig til at anvende det Otium, der ifølge Begivenhedernes Gang er faldet Dem til Deel, til at løse denne vistnok ikke lette men i Sandhed meget hæderlige Opgave, og det var derfor, for at erfare Deres Formening i denne Henseende, at det blev aftalt, at han (Baronen) og som De seer nu ogsaa jeg skulde tilskrive Dem. Han har slet ingen og jeg kun en enkelt Stemme i Afgjørelsen om, hvem der skal vælges til Redacteur, og jeg beder Dem derfor at betragte disse Yttringer for det de ere af en aldeles privat Oprindelse; men hvis jeg maatte være saa heldig at erfare, at De kunde være villig til

at stille Dem i Spidsen for et saadant Foretagende, da skal jeg strax andrage det for mine Medcomiterede, og derefter nærmere give Besked. At De i hvert Tilfælde vilde have meget at bemærke, og at en formelig vel betænkt Overenskomst maatte skrives, det er en Selvfølge; min Tanke var blot i det Hele at erfare, om De kunde have nogen Stemning derfor. Bladet maatte jo begynde det allerfnarreste muligt og burde vel udgaae her fra Kjøbenhavn.

Jeg beder ei at omtale til Baronen, at De har modtaget disse Linier fra mig; det er ogsaa meer end tilstrækkeligt, naar De vil svare ham, der gaafte vist meddeler mig Deres Brev.

Jeg maa desværre slide Tiden her i den forhadte Landbo-Commission, men er, som De seer, derfor ikke ledig ogsaa uden for dens Gebeet.

Hengivneft og ærbødigst

C. Neergaard.

Jeg svarede tilbage til denne ædle Mand, at jeg antog, Bladet måtte udgives i Kjøbenhavn, og at jeg altså for Tiden var ude af Stand til at udgive det. Jeg medgav isvrigt nogle Råd, f. Ex. at Man behøvede jo ikke selv at overtage et Blad, men kunde træffe Alford med et bestående udbredt således, at man fik Ret til at udfylde visse Spalter i det daglig eller på anden aftalt Tid. Man kunde jo fastsætte, at Bladsen stod Selskabet åbent til x. Tid efter Postens Ankomst, eller på anden Måde; kun at intet leveredes ifølge den bedrøvelige Udfyldningsdrift eller Redaktor-Ufærdighed: Intet kunde bedre beskytte Overlæggets Frugt og Værdighedens Bevarelse. — Men der kom Intet i Stand.

I Efteråret stillede jeg mig til Valg til den grundlovgivende Rigsforsamling i Slagelse; men Hr. J. A. Hansen, dengang Overgeneral for den Tids Bondevenner, stillede en Hær af 600 Stemmer imod mig og hindrede mit Valg ved at slutte sig, i sit Blad Almuevennen, til de Liberales udsprede ublu Rygter om mit Landsforræderi under Sammenhæng med Augustenborgerne, osv.

På Årets sidste Dag kom den største Overraskelse. Indenrigsminister Rosenørn, en flink Soraner, som var bleven min Ven og allerede i Stolen stod mig nær, skrev således:

Kjøbenhavn d. 31te December 1849.

Det er næsten for seent, Høistarede, at takke Dem for Deres venlige Tilsendelser til Island, som De under 9de

September og 2den October omhandlede og som ere expederede derop, derimod haaber jeg, det endnu er Tid at komme tilbage paa en Yttring i Brevet af 9de September. — Der behøves nemlig en øvet Journalistpen til at kæmpe med Tybsterne for os. Der er ikke længere Bønsfelighed ved at faae Artikler optagne i flere ansete Blade, men de maae skrives. — Efter oftere forudgaaet Berøring er man i Dag blevet enig om at henvende sig til Dem. Deres Anthydning i Brevet af 9de September gav mig Haab om, at De vilde gaae ind derpaa. Spønneck har iøvrigt havt megen Lyft til, at De skulde til Flensborg i lignende Anledning. Men først og fremmest skal nu jeg, efter fælleds Overlæg, bede Dem komme herind snarest i dette Anliggende, for derom at tale være sig med Clausen, Conseilspræsidenten, Kammerherre Wille, Grev Spønneck eller, om De vil, foreløbig med mig.

Det afvigte Aar har medført gruelige Slag for Dem; Gud give, at det nye maa bringe bedre Dage, for Dem og Deres, samt for os Alle.

Deres venstabeligst hengivne

M. Rosenørn.

Et par Dage ind i det nye Aar ilede jeg til Bøen, erklærede mig naturligvis strax villig, traf en foreløbig Aftale, for ikke at spille Tid, overgav mit Hus til min ældste Datters Varetægt, en alvorlig klog Pige, som billigede min Dpoffrelse, flyttede ind i Tvermoeses Gård i Rosengården, fik mine Instruxer af Direktør Wille i Udenrigsministeriet, og til daglig Mellemhandler daværende Geh. Leg. Råd Skrive. Til mit foreløbige Underhold bestemtes det samme, som en Rigsdagsmand oppebar. — Hvorledes dette Hver snart udvidede sig betydeligt, kan jeg måske i Fremtiden meddele Udskilligt om. Her blot Følgende: Wille erklærede med afgjort Bestemthed, at Freden vilde føre til en Rigestilling af Danmark, Slesvig og Holsten under Kongen af Danmarks Herredømme og Regjering. At holde på Helstaten var og blev således Kongens eller Regjeringens umiddelbare Pligt som Net. Denne Anskuelse måtte ligge bagved Alt, og skinne igjennem alle Tider. Mit Hverv blev altså, rettest talt, en Rødsætning til den almindeligt udbredte danske Forestillings Duster, men det stemte aldeles med mine Grundsætninger og datidige Anskuelser. Hvor-

Iedes imidlertid Partiernes Fanatisme og overfladiske Letfindighed udtalte sig om mig og handlede imod mig, ville ældre Læsere vel kunne tilbagekalde i Erindringen. I Spidsen for alle blinde Forfølgere gik Carl Ploug. Jeg vil kun minde om den forfærdelige Fordrejelse af Sandhed til Usandhed, da han skrev (se „den beskrevne Domsakt“ S. 31): „Jeg fandt det lumpent af en Mand, der havde ladet sig engagere af den ene Side af Ministeriet (Clausen-Madvig) til at forsvare dets Politik, lod sig bruge af en anden Side af det (Spønneke-Keedtz) til at undergrave og nedsette denne“, samt om den barnagtige Opsindelse af en hollandsk Præst, en vis Hr. Wegener, at lave det Verbum at „bepederhjorte“, når den Handling skulde påsiges mig, at ville have Folk til at tro mine skjæve eller usandsfærdige Meninger. — Jeg kom og i Berøring med mangfoldige Lydstere. Blot to Exempler vil jeg på dette Sted meddele, et Afslag og et Tilbud. Den så bekendte Cotta tilskrev mig:

Stuttgart d. 3die Mars 1860.

Verehrter Herr!

Die Zeiten sind von der Art, daß wir uns ganz auf unseren alten Verlag beschränken. Wissen wir doch nicht, ob Morgen oder wann wir und der Rhein angegriffen werden wird! Wir senden also dankbar für Ihren freundlichen Antrag mit der Anlage Ihr Manuscript¹⁾ wieder zurück.

hochachtungsvoll

J. G. Cotta'sche Buchhdl.

En bekendt politisk Litterat tilbød mig sin Tjeneste og sendte „som Prøve“ på den af ham ønskede Forhandlings-Form det Efterstående:

Berlin d. — 185—

Angenehm würde es mir sein, wenn Sie die Güte haben wollten, Fragen, die ich aus den deutschen Zeitungen schöpfe, zu beantworten. Ich würde für diesen Fall wöchentlich und auch wohl öfter mir erlauben, Ihnen einen Fragebogen einzusenden. Ich werde hier gleich einige Fragen folgen lassen:

¹⁾ Det var 2den Udgave af „Actenstykke zur Geschichte des Hochdeutschen im Herzogthum Schleswig“, som jeg således forsøgte på at få udbredt i Lydstand.

1. Ist Se. Majestät der König von Dänemark vom K. Napoleon zu einem Besuche in Frankreich eingeladen worden u. wann würden sich Se. Majestät für diesen Fall nach Frankreich begeben?
2. Wird ein Congreß von Schutzzöllnern gegen den Handelsvertrag mit Frankreich in Frankfurt a. M. abgehalten werden?
3. Hat Preußen eine Depesche erlassen, welche die Versicherung giebt, daß die Ausgaben für den Bau der Kriegsschiffe den Hansestädten als Vorschuß bei der Regelung der Flotten-Angelegenheit beim Bunde angerechnet werden soll?
4. Ist nicht etwas Bestimmtes zu sagen, ob die Abtretung der Insel Sardinien an Frankreich unter gewissen Bedingungen vertragsmäßig festgesetzt ist?
5. Wird die Expedition nach Mexico, und unter welchen Bedingungen, zu Stande kommen?
6. Hat der Baron Ricasoli (Premierminister in Turin) eine Depesche an die Mächte in Europa geschickt, in welcher er auf die Räumung Roms dringt, und will er andererseits sein Amt niederlegen?
7. Sind die diplomatischen Beziehungen zwischen Turin und Madrid bereits abgebrochen?
8. Welchen Character wird die Zusammenkunft zwischen dem Könige von Preußen und dem Kaiser von Frankreich haben?
9. Handelt es sich in der That um ein Bündniß mit Frankreich, und ist dies von dem preussischen Ministerium dem Könige anempfohlen worden?
10. Verlautet Bestimmtes über eine Zusammenkunft des Königs von Preußen und des Kaisers von Oesterreich?
11. Hat die Pforte den Mächten Vorschläge wegen Einführung der administrativen und legislativen Union in den Donaufürstenthümern gemacht?
12. Wie verhalten sich die einzelnen Mächte zu diesem Vorschlage?

13. Wie verhält es sich mit der hannoveranischen Politik in Bezug auf die deutsche Flotte?
14. Wird die Elbschiffahrts-Revision-Commission binnen kurzem zusammentreten, und werden von Preußen Vorschläge zu einer den Interessen des Verkehrs entsprechenden Regulirung der Elbschiffahrts-Abgaben gemacht werden? Kann ich die darauf bezüglichen Schriftstücke erhalten?

Slutnings-Betragtning

over

dette sidste Kapitels Hoved-Tæmne.

Dreven af en uimodstæelig Følelse og stærkt bevæget ved Erkendelsen af Hertug Christian Augusts både i Ydre og Indre kongeartede Personlighed, samt alvorlig rørt over hans tragiske Skjæbnes Ubøielighed, har jeg i det Ovenstående altid fremhævet, hvad der kunde tjene til at motivere, at Videnskab og gammel-nordisk Ihærdighed i at „stå på sin Ret“ havde udøvet mer og mer så fatalistisk et Herredomme over denne Fyrstes hele Fremfærd, at han tilsidst arbejdede sig ned i Afgrundens skjulteste Dyb. Men roligt Overlæg kræver her ubetinget, at der gjøres mit Motto's sidste Bud Fyldest. Jeg har, efter Folke-Ordet, slået Skilbringens Mynt så ofte i Bejret, idet at „Krone“ faldt ned, at jeg erkjender Pligten til også at forsøge, om ikke „Plat“ vil vise sig efter et ufonstlet Kast.

Denne Pligt vil jeg iagttagende ved at søge Svar på det Spørgsmål, om der dog ikke skulde have vist sig Begivenheder eller Stillinger, hvorved Hertugen kunde have følt sig tydeligen advaret om, at hans så længe nærrede Overbevisning var langt mindre rodfæstet, end han havde indbildt sig; og jeg finder da, at jeg bør pege eksempelvis på følgende Træk, isolerede vel i det Hele, men dog alle i det Enkelte konvergerende mod samme Fokus:

1. Det har været vel bekendt, at da Kong Christian VII efter ikke få Års Banffeligheder af Keiseren belønedes med hele Holsten, var der slet ikke Tale om nogen Samforlønning til nogen Sønderborg-Augustenborger; men denne Undladelse, hvorved tidligere Forsømmelser desuden gjentoges, slog således påny en tyk Streg over denne Side-Linies Arvekrav.

2. (En og Anden vil vide, at da Hertugens Fader ægtede Lovisa Augusta, oprippedes denne gamle Dvæstion igjen, og at Faderen da hemmeligen skal have modtaget 400,000 Specier af Kongen for aldeles at gjøre Afkald på at eje eventuel Arvefrav til Holsten. Men det var dog påfaldende, om Sønnen, Hertug Christian A., aldrig skulde have hørt det mindste herom: det kunde En og Anden da foranlediges til at tænke.)
3. I Falcks Handbuch des Schl.=Holst. Privatrechts, B. 2, S. 169, har man siden 1831, da den udkom, kunnet læse: „Durch die Aufhebung des deutschen Reichs ist Holstein aber nunmehr ein allodiales Land geworden, und da auch die brandenburgische Anwartschaft als erloschen betrachtet werden muß, kann es nicht mehr zweifelhaft sein, daß nach dem Abgange des Mannsstammes die weibliche Linie zur Regierung gelange.“
4. Hvor højt end det mægtige flesvigholstenste Parti førte det store Ord i Pressen, hørtes der dog, endnu i 40erne, alt imellem et beroligende Ord.
Endnu i Efteråret 1845 skrev en Mand, i en betydelig Stilling i Hertugdømmerne, således til mig, hvilket jeg meddelte Benner i Kjøbenhavn: „Ich habe mich überzeugt, die Mehrzahl der deutschen Einwohner der Monarchie sind Dänischer gesinnt als die Dänen selber, aber so lange die Leiter auf beiden Seiten die Presse nicht zur Besonnenheit bringen, werden auch selbst die nüchternen und ruhigen Gemüther erseigert und irritirt. Der Gedanke einer möglichen Losrennung der Herzogthümer vom Königreiche auf dem Wege der Gewalt ist eine reine burleske, und liegt dem hiesigen Bewußtsein der Masse so fern, wie die Beglückung mit moskowitzischen Institutionen dem Herzen unseres Königs“. — Jeg tilføjede: „At denne Dom er fælles for mange og vigtige Mænd derovre, må jeg anse for afgjort; kun frygter jeg for, at man ikke ganske forstår de Herrer Skandinavers Artikler. Men man seer dog, at man kan gjøre Indtryk på et dukalt, el. hertugdømmeligt, Gemyt, og at enhver hertugdømmelig Anstuelse ikke tillige er fordømmelig strax.“
5. I samme År, ved Sølvbrølupsfesten, var Selstabet en Aften samlet i Interims-Havesalen. Pianofortet, midt på Gulvet, var omgivet af en Sangerkreds, rundt om sadde lyttende Gjæster, blandt Andre den kongl. Danske Staldmester Grev Chr. Danneffjold, Hertugens livlige Svoger. Da spurgte En

om Hs. Durchlauchtighed tillod, at man sang den skjøne Sang „Schleswig-Holstein meerumschlungen“, hvilket tilstedeedes. Den tog sig musikalsk godt nok ud; men da så et par Damer udtalte sig om, hvor rørende dog denne Sang var, sprang Greven rask op og sagde med høj Røst: „Ja, den er så rørende, at den er ganske oprørende!“ Alle tav forbaufede eller forlegne. Jeg ledte efter Hertugens Dine, men fandt dem ikke, da han klogelig vendte sig ind i en Binduesfordybning. Men Tildragelsen, hele Situationen, kunde unegteligen have tjent ham til Advarsel.

6. Jeg formener ligeledes, at ikke få af de lange Samtaler, som Hs. Durchl. fortroligen indlod sig på med mig, kunde have udkastet Frø til mer end en spirende Tvivl, hvoraf en Besindelse kunde være fremkommen, hvis han havde haft Vilje dertil. Men hans Viljes Frihed tilbæffedes mere og mere ikke blot med et uklart Slør, men med en tyk Skorpe, der fatalistisk blev et uigjennemtrængeligt Harniss imod Sandhedens opklarende Lysstråle som imod Kjærlighedens svalende Andepust.

7. Sml. endelig alt det S. 530—2 Fremfattede.

Manden må altså, det slutter den sindigt eftertænkende Læser, have en tung Skyld at bære på. Unegteligt. En lang Tid har han vist tænkt og talt bona fide, naivt; men hans Tunge har dog bekiendt en afgjort Tro, en Skyldfrihed, rum Tid efterat hans i Stilhed brændende Iver havde fået ham til at begynde på det Uvovligste med fuld Bevidsthed. Dette byder min Samvittighed mig til Slutning at udtale som min Bekjendelse, hvor nødtvungen jeg end gjør det. Psychologen og Dommeren må det overlades at sfilbre Advokatkampen imellem hans højere og hans lavere Drift for hans Samvittigheds Skranke. Men på denne Visshed ved jeg kun få siffrer Exempler at anføre. Næst det Danffes Forfølgelse måtte kun det ene, som er udtrykt i det hosklæbede Træsnit. Det må antages som afgjort, at Hertugen blev Op-havsmand og Udbreder¹⁾ af denne skammelige Bagvaskelse af Kongen og Statsregjeringen på en Tid, hvor han dog kun vilde gjælde for en 1) Tilhænger af den schleswigholsteinske Lære, og 2) for en eventuel Prætendent i den Kongelige Familie, men ikke for det, han nu som dansk Mand tillige var bleven ved sådanne Handlinger imod Konge, Stat og Landsmænd: En ulykkelig Forræder.

Men selv i denne rædsomme Udkævelse, igjennem Forsynets ufattelige Styrelser, til et betræde de mørkeste Omveje i den Tanke, at vandre på siffrer Gje.,,er, kunde hans Nærmeste dog måtte søge en dulmende Trøst under Pinen over den Pine, som hans Sjæl har lidt eller lider.

¹⁾ Bel for Året 1845.

Tillæg og Rettelser.

(Trods al anvendt Flid ere flere Fejl blevne stående, som Ingen mere end jeg kan beklage, uagtet jeg nok begriber deres Naturlighed. Jeg forbigår at bemærke de vanlige Bogstavbytninger, som s og f, n og u, i og l, de for De, o. s. v.)

- S. 50. R. 4. f. n. Stavanger, læs: Levanger.
 — 53. - 1. f. n. Tage Møller, læs: Müller.
 — 62. - 7. f. n. tilføjes: en udmærket Suite.
 — 64. - 8. f. n. casu, læs: casus.
 — 68. Anmærkn. 1. Dette er fuldstændig oplyst af Statsråd Krieger

i Schouws Dst. Tidsskrift, B. 3, S. 117 således: „Vi Danste have her begaaet en stor Feil; vor Taus-
hed blev udlagt som en Indrømmelse, vor Eiggjældighed
ved de faldte Paastande, vor Langsomhed ved deres
Gjendrivelse som et Beviis paa, at vi ikke kunde gjen-
drive dem.“

„Et lille Bidrag til denne Taktik er Udbredelsen af
følgende Fabel, der skal circulere i fiesvigholsteenske
Kredse. Det fortælles, at det juridiske Facultet ved
Kjøbenhavns Universitet har havt Adgang til de offent-
lige Arkiver, for at besvare de kielste Professors Skrift,
men at Arkivundersøgelserne have overbeviist Facultetet
om de kielste Paastandes Uigjendrivelighed. Enhver,
der kjender lidt til Forholdene vil vide, nt dette er den
haandgribeligste Usandhed. Sagens virkelige Sammen-
hæng er følgende. Det er vitterligt, at man i tidligere
Tider ikke har kunnet skaffe sig Adgang til Arkiverne.
Da nu det kielste Skrift udkom, besluttede de historiske
og juridiske Lærere ved Kjøbenhavns Universitet et nyt
Forsøg paa at vinde Adgang til de offentlige Arkiver,
navnlig til det udenlandske Departements og det fiesvig-
holsteen-lauenborgske Cancellies Arkiv. Vi maatte troe,
at den tidligere Kommission, der havde forsmået at
Distand fra danske Videnskabsmænd, havde samlet alt
Material fra Regjeringens egne Arkiver, og vi maatte
saaledes antage, at Undersøgellesarbejdet vilde være os
betydeligt lettet. Ved denne Arkivundersøgelse paatog
jeg mig at gaae Prof. Larsen tilhaande; Prof. Larsen
som Statsretslærer paatog sig Udarbejdelsen af et
Skrift, der efter at have gjennemgaaet fælles Prøvelse
skulde udgaae i de juridiske og historiske Univeestits-
læreres Navn. Vi henvendte os da til vedkommende
Autoriteter; vi erholdt esterhaanden vel temmelig fuld-
stændig Adgang til Arkiverne, ihvorvel man f. Ex. ikke
vilde meddele os Successionscommissionens Betænk-
ning, men adskillige Vanskeligheder gjordes med Hensyn
til de fundne Bidrags offentlige Afbeholdelse. Fremfor
Alt viste det sig imidlertid, at mange alder Documenter
vare aldeles ubenyttede, navnlig i det fiesvig-
holsteen-lauenborgske Cancellies Arkiv. Under disse Omstændig-

heder maatte Arkivundersøgelserne tage lang Tid endog (blot) for at komme til en foreløbig Afslutning. At imidlertid selve Hovedskriftets Udarbejdelse ikke er rykket videre fremad i dette Dieblif er upaatvilelig meget at beklage; de Partier, Prof. Larsen har fuldført, viste imidlertid tilstrækkeligt, at en grundig Undersøgelse leder til aldeles antiflesvigholstænste Resultater; det kan nu vel være, at der ikke længere vil blive Brug for disse Undersøgelser, men en modsat Mulighed kan ikke benægtes, og hvad der skal ske i denne Retning, kan ikke opsættes. Consistorium ved Kjøbenhavns Universitet har derfor overdraget mig at udgive nogle statsretlige og historiske Bidrag i antiflesvigholstensf Retning; Consistorium opfordrer ikke blot Universitetslærere, men enhver anden kyndig Historiker eller Jurist til at uderstøtte dette Foretagende." — Dette vigtige Arbejde af Larsen er de på S. 484 omtalte Afhandlinger.

- 73. - 23. crepule, læs: crapule.
 — 78. - 19. elsket, læs; elsket og.
 — 80. - 6. f. n. at dem, læs: af dem.
 — 91. - 11. fiducia, læs: fiducia.
 — 92. - 13. abundi, læs: abundi.
 — 96. - 16. eaptatio, læs: captatio.
 — 108. - 1-3. f. n. Den sidste Sætning udgår og istedenfor sættes: „Foruden Hggoms Psalme findes der en senere dansk Bearbejdelse af den tydske, der bærer alle en Overfattelses Skrøbeligheder tilføje, og på ingen Måde kan sammeulignes med Hggoms Bearbejdelse eller Om-digtning.“
 — 124. - 7. f. n. Gtus, læs: Gto.
 — 132. - 22. liset, læs: licet.
 — 136. - 7. retsindig, læs: retsindige.
 — 136. - 16. De, læs: de.
 — 143. - 12. Deres, læs: deres.
 — 145. - 7. f. n. Roggert, læs: Rogert.
 — 152. - 4. neseio, læs: nescio.
 — 174. - 5. f. n. daværende, læs: dav. Overlærer, senere.
 — 196. - 3. sentio, læs: sentio, og secas, læs: seous.
 — 227. - 14. f. n. Kollerup, læs: Kolderup.
 — 270. - 6. decam, læs: dicam.
 — 290. - 7. f. n. Antomedon, læs: Antomedon.
 — 292. - 8. f. n. dishonneur, læs: deshonneur.
 — 372. - 1. Pshycol—, læs: Psychol—.
 — 373. - 7. f. n. verum, læs: rerum.
 — 398. - 21. Sætter man Komma efter „Lebewohl“, så mangler ikke Verbet.
 — 410. - 1. f. n. iif, læs: til.
 — 422. - 2. f. n. Dyholm, læs: Dyholm.
 — 423. - 1. F. F. Paulli, læs: F. S. Paulli.
 — 423. - 7. f. n. Hengivned, læs: H—hed.
 — 427. - 12. f. n. Korrellarier, læs: Korollarier.
 — 488. - 6. f. n. Pænet ved, læs: Pænet til.

B
iFW
B

